ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด
กับที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย

นางสาวภาวดี ทิพยรักษ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-3788-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

REPRESENTATION OF TELEVISION NEWS REPORTERS IN HOLLYWOOD FILMS AS OPPOSED TO THAT EXISTING IN THE EXPERIENCES OF THAI PROFESSIONALS

Miss Pawadee Tiphyarug

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Mass Communication
Department of Mass Communication
Faculty of Communication Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2004

ISBN 974-17-3788-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด กับที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย
โดย	นางสาว ภาวดี ทิพยรักษ์
สาขาวิชา	การสื่อสารมวลชน
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ สุภาพร โพธิ์แก้ว

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ สุภาพร โพธิ์แก้ว)

..... กรรมการ
(อาจารย์ กิตติศักดิ์ สุวรรณโภคิน)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาวดี ทิพยรักษ์ : ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดกับที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย. (Representation of Television News Reporters in Hollywood Films as Opposed to that Existing in the Experiences of Thai Professionals) อ. ที่ปรึกษา : อ.สุภาพร โพธิ์แก้ว, 273 หน้า. ISBN 974-17-3788-2.

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งผสมผสานเข้ากับแนวคิดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างตัวบทจากภาพยนตร์สู่ความเป็นจริง ผู้วิจัยมองว่า ภาพอาชีพที่นำเสนอในภาพยนตร์นั้นน่าจะอนุมานได้ว่าวางอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงในระดับหนึ่ง การศึกษาจากภาพยนตร์จึงน่าจะสะท้อนภาพอาชีพและการปฏิบัติงานของนักข่าวโทรทัศน์ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในสภาพการทำงานจริงได้ วัตถุประสงค์สำคัญของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพการทำงานระหว่างอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์กับที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์จากภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด 4 เรื่อง ได้แก่ Hero, Natural Born Killers, Mad City และ The Insider โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อศึกษาประสบการณ์การทำงานจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทยโดยอาศัยผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาภาพยนตร์เป็นแนวทางในการตั้งคำถาม

ผลการวิจัยพบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ซึ่งนำเสนอในภาพยนตร์ที่ทำการศึกษาและปรากฏอยู่ตามประสบการณ์การทำงานจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทย 3 ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. วงการข่าวโทรทัศน์กลายเป็นธุรกิจและอุตสาหกรรมเครือข่ายขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนและการแข่งขันสูง เมื่อสื่อเป็นธุรกิจ กระบวนการทำงานและแนวคิดของนักข่าวก็พลอยปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบธุรกิจการค้าไปด้วย นอกจากนี้พบว่าอำนาจการควบคุมการใช้สื่อกำลังถูกถ่ายโอนมาสู่ธุรกิจเอกชนและกลุ่มการเมืองใหม่ที่อาศัยสื่อวิทยุและโทรทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของฐานอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองควบคู่กันไป ขณะเดียวกันแม้กลุ่มผู้มีอำนาจเหล่านั้นจะเข้ามามีบทบาทต่อการทำงานของนักข่าวมากขึ้น ทว่านักข่าวกลับไม่ค่อยรู้สึกว่าถูกแทรกแซงการทำงานเท่าใดนัก ทั้งนี้เนื่องจากนักข่าวไทยไม่อยากมีปัญหากับกลุ่มผู้มีอำนาจเหล่านั้น ส่วนใหญ่จึงทำการเซ็นเซอร์ตัวเองก่อนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้

2. การประกอบสร้างความหมายถูกนำมาใช้ในการเสนอข่าวโทรทัศน์บางกรณี และพบว่าข่าวที่นำเสนอทางโทรทัศน์หลายกรณีมีส่วนใกล้เคียงกับเรื่องราวที่นำเสนอในภาพยนตร์

3. ปัญหาเชิงจริยธรรมและจรรยาบรรณต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนในแง่มุมที่หลากหลายสะท้อนภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ที่ปรากฏในภาพยนตร์และสภาพการทำงานจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทย อันเป็นการตั้งคำถามร่วมกันเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์ที่ถูกปรับเปลี่ยนไปตามระบบธุรกิจข่าวสาร

ภาพรวมของงานวิจัยชิ้นนี้ จึงสะท้อนให้เห็นปัญหาหลักที่เกิดขึ้นกับวงการสื่อและอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในปัจจุบัน นั่นก็คือ การปฏิบัติหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์ภายใต้การบริหารงานด้วยระบบธุรกิจค้ากำไรว่าการทำหน้าที่นักข่าวนั้นเป็นเพียงเรื่องของ "อาชีพ" หรือ "วิชาชีพ"

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2547 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

#448 51058 28 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD: MEDIA REPRESENTATION / HOLLYWOOD FILM / TELEVISION NEWS REPORTER / THAI TELEVISION NEWS REPORTER

PAWADEE TIPHYARUG : REPRESENTATION OF TELEVISION NEWS REPORTERS IN HOLLYWOOD FILMS AS OPPOSED TO THAT EXISTING IN THE EXPERIENCES OF THAI PROFESSIONALS.

THESIS ADVISOR : SUPAPORN PHOKAEW, 273 pp. ISBN 974-17-3788-2.

This research attempts to examine the working process of television news reporters between the one presented in Hollywood films and the one from Thai existing experiences with the idea that the working process of the television news reporters in Hollywood films is partly to be basically based on the true story. Therefore, learning from the movies is likely to reflect the exact roles and working procedure of the television news reporters as well as the obstacles they possibly have to encounter in real working lives. In this study, the data are collected through content analysis for the representation of television news reporters in four Hollywood films; “Hero”, “Natural Born Killers”, “Mad City”, and “The Insider”, and the depth interview for the existing experiences of Thai television news reporters in which the questions are guided from the movie content analysis.

The results of the study reveal the representation of television news reporters in the Hollywood films and the real existing experiences of Thai reporters into 3 major aspects;

1. Television news becomes an extensive business with strong investment and high competition. When mass media have turned into a business, the working process and attitudes of news reporters have also been adapted into a business like. The private sector and new political parties have more influence to control mass media in order to help seek supporting power. Surprisingly, Thai television news reporters do not perceive their working process is being interfered that much since they do not want to be in troubles. Therefore, most reporters will do “self-censorship” before releasing news.

2. Some news which can be seen on television at present are manipulated by news reporters and mass media more or less. Moreover, numerous cases of television news are adjacent to stories presented in Hollywood films.

3. The representation of television news reporters in both Hollywood films and the real existing experiences of Thai reporters demonstrates various aspects of mass media’s ethic and etiquette issues. These become more essential concern since news profession has been turned into a business sector.

To sum up, this research exhibits the major problems currently occurred to mass media and news reporters. These are varied from to be interfered by the business sector to the disagreement of whether the news reporters should attach to “Occupationalism” or “Professionalism”.

Department Mass Communication Student’s signature.....

Field of study Mass Communication Advisor’s signature.....

Academic year 2004 Co-advisor’s signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้แนวคิดและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยมากมาย อาจารย์กิตติศักดิ์ สุวรรณโภคินกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำด้านภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดรวมถึงแนวโน้มความน่าจะเป็นของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และ ผศ.เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ที่ช่วยตั้งชื่อเรื่องยากๆ ให้ครอบคลุมและเข้าใจง่ายขึ้น และพี่ชยุตม์ เหมจักร ที่ช่วยแนะนำกลุ่มตัวอย่างนักข่าวโทรทัศน์ รวมถึงพี่ๆ นักข่าวทุกคนที่สละเวลาให้สัมภาษณ์ด้วยความยินดีเต็มใจแม้งานจะยุ่งขนาดไหนก็ตาม

ขอบพระคุณพ่อและแม่ที่ให้ทั้งกำลังใจและกำลังทรัพย์สนับสนุนมาโดยตลอด ขอบคุณเพื่อนๆ โดยเฉพาะกอล์ฟ ปาล์ม เดียร์ เล็ก ปุ๊ก ท็อป แนน และเพื่อนร่วมชั้นปีและร่วมชะตากรรม ที่คอยสอบถามและช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จด้วยดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....จ

กิตติกรรมประกาศ.....ฉ

สารบัญ.....ช

สารบัญภาพ.....ฌ

บทที่

1. บทนำ.....1

ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....1

ปัญหานำวิจัย.....11

วัตถุประสงค์การวิจัย.....12

นิยามศัพท์.....12

ขอบเขตของการวิจัย.....13

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....13

2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....14

แนวคิดการเล่าเรื่องและการเล่าเรื่องในภาพยนตร์.....14

ทฤษฎีสัญญะวิทยาและศิลปะการสื่อสารผ่านภาพยนตร์.....24

แนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชน.....39

แนวคิดเกี่ยวกับระบบ อุดมการณ์และบทบาทหน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชน.....42

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....58

3. ระเบียบวิธีวิจัย.....64

หน่วยของการวิเคราะห์.....64

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....64

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล.....70

ระยะเวลาในการเก็บรวมรวมข้อมูล.....71

การวิเคราะห์ข้อมูล.....72

การนำเสนอข้อมูล.....73

กรอบของการวิจัย.....74

หน้า

4. วิเคราะห์ภาพตัวแทนอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด.....74
ภาพยนตร์เรื่อง Hero.....75
ภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers.....99
ภาพยนตร์เรื่อง Mad City.....119
ภาพยนตร์เรื่อง The Insider.....142
5. วิเคราะห์ภาพตัวแทนอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์
กับที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย.....166
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....257
สรุปผลการวิจัย.....258
ข้อจำกัดทางการวิจัย.....267
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต.....267

รายการอ้างอิง.....269

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....273

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ หน้า

ภาพที่ 1 “ภาพประกอบจากภาพยนตร์เรื่อง Hero” 91
ภาพที่ 2 “โครงสร้างของสถานีข่าว” 91
ภาพที่ 3 “การรายงานข่าวในภาพยนตร์เรื่อง Hero” 96
ภาพที่ 4 “แผนภาพการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวในภาพยนตร์เรื่อง Hero” 98
ภาพที่ 5 “ภาพประกอบจากภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killer” 106
ภาพที่ 6 “ภาพการรายงานข่าวในภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers” 112
ภาพที่ 7 ”วัฏจักรของความรุนแรงในสังคม” 113
ภาพที่ 8 “ การประกอบสร้างความหมายคำว่า ฆาตกร
ในภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers” 115
ภาพที่ 9 “ขั้นตอนการตัดต่อข่าวจากภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers” 116
ภาพที่ 10 “ภาพการรายงานข่าวสดจากภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers” 117
ภาพที่ 11 “ผู้ร้ายในคราบสื่อมวลชน จากภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers” 118
ภาพที่ 12 “โครงสร้างทางสังคมกับบทบาทของสื่อมวลชน” 120
ภาพที่ 13 “ฉากการเริ่มต้นข่าวการจับตัวประกันในภาพยนตร์เรื่อง Mad City” 126
ภาพที่ 14 “แลรี่ คิงในภาพยนตร์เรื่อง Mad City” 133
ภาพที่ 15 “ภาพแสดงลักษณะของระบบโทรทัศน์เครือข่ายจากภาพยนตร์เรื่อง Mad City” 135
ภาพที่ 16 “แผนภาพแสดงการประกอบสร้างความหมายของนักข่าว
ในภาพยนตร์เรื่อง Mad City” 140
ภาพที่ 17 “ความขัดแย้งระหว่างการช่วยเหลือคนกับการทำหน้าที่นักข่าวใน Mad City” 142
ภาพที่ 18 “แผนภาพแสดงโครงสร้างการบริหารงานของซีบีเอส” 159
ภาพที่ 19 “การประชุมร่วมระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายข่าวในภาพยนตร์เรื่อง The Insider” 161
ภาพที่ 20 “ภาพแสดงกลุ่มผู้มีอำนาจอิทธิพลต่อการทำหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์ไทย” 180

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

"ภาพยนตร์" ได้รับการยกย่องให้เป็นงานศิลปะ แต่ความจริงประการหนึ่งก็คือ นอกเหนือจากการเป็นงานศิลปะแล้ว ยังจัดเป็นงานเทคนิคที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญพิเศษ เป็นงานธุรกิจและหนึ่งในงานที่สำคัญที่สุด ก็คือ ภาพยนตร์ยังจัดเป็นงานทางด้านสื่อสารมวลชนอีกด้วย ถ้าหากจะมองในขอบเขตของความเป็นสื่อมวลชนก็จะพบว่า ผู้สร้างมีลักษณะเป็นกลุ่ม มิใช่ปัจเจกบุคคล...เมื่อมองไปยังผู้ชมจะพบว่าเป็นกลุ่มคนที่มีขนาดใหญ่และมีความหลากหลาย ภาพยนตร์จึงถือว่าเป็นงานของ "กลุ่มคน" ที่ถูกสร้างเพื่อ "กลุ่มคน" โดยแท้จริง (กฤษดา เกิดดี ,2543:165)

ในบรรดาสื่อมวลชนที่แสดงบทบาทการให้ข่าวสาร ความรู้และความบันเทิงนั้นเห็นจะไม่มีสื่อใดที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดและโน้มนำความคิดเห็นได้ดีเท่าสื่อภาพยนตร์ จนอาจเรียกได้ว่า ภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีความสามารถในการควบคุมและเป็นเครื่องมือชี้นำที่มีศักยภาพแห่งการครอบงำมวลชนสูงมากสื่อหนึ่งนับตั้งแต่ถือกำเนิดขึ้นเมื่อปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงปัจจุบันนี้ ในฐานะที่ภาพยนตร์เป็นงานด้านสื่อสารมวลชนแขนงหนึ่ง ภาพยนตร์จึงควรมีหน้าที่สะท้อนมิติต่างๆของสังคมให้มวลชนได้รับรู้

นักวิชาการและผู้ที่อยู่ในวงการสื่อมวลชนหลายท่าน พยายามจะเปรียบเทียบสื่อกับสิ่งต่างๆ เพื่อให้เห็นความสำคัญของสื่อในทัศนะที่แตกต่างกันออกไป ส่วนใหญ่แล้ว เรามักได้ยินการนำสื่อมวลชนรวมถึงภาพยนตร์ไปเปรียบกับ 'ตะเกียง' เนื่องด้วยความคาดหวังในบทบาทหน้าที่ของสื่อที่น่าจะทำประโยชน์ให้กับสังคม นอกเหนือจากการทุ่มทำหน้าที่ให้ความบันเทิงโดยทั่วไป สื่อมวลชนน่าจะสามารถทำหน้าที่ชี้นำสิ่งที่ควรหรือไม่ควร ดีหรือไม่ดี เป็นดังแสงสว่างส่องทางที่ถูกที่ควรให้กับมวลชน ทว่าคนกลุ่มหนึ่งเปรียบสื่อมวลชนดัง 'หน้าต่าง' ซึ่งเป็นช่องทางที่ทำให้ผู้ชมมองเห็นโลกแห่งความเป็นจริงอย่างตรงไปตรงมาผ่านสื่อ ขณะเดียวกันก็มีอีกกลุ่มหนึ่งมองว่าภาพยนตร์เปรียบดัง 'กระจก' สะท้อนให้เห็นโลกหรือสังคมหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคม

“ด้วยฝีมือของมนุษย์ สิ่งที่ปรากฏบนจอภาพยนตร์ (screen) เป็นเสมือนกระจกวิเศษ (the magic mirror) ที่สะท้อนชีวิตอันหลากหลายของคนเรา” (Denise J. Youngblood;1999)

Pegasus, 1915

การที่สื่อภาพยนตร์เป็น ‘กระจกวิเศษ’ ได้นั้น เพราะมันสามารถสะท้อนให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมในช่วงเวลาหนึ่งๆ และคุณสมบัติของกระจกคือ การสะท้อนให้เราเห็นภาพตามทิศทางที่มันส่องไป ทว่าด้วยรูปแบบของกระจกที่นำมาใช้สร้าง สะท้อน ถ่ายทอด หรือนำเสนอเรื่องราวในแง่มุมอาจทำให้เรื่องราวบิดเบือนไปบ้าง เพราะใช่ว่ากระจกจะสะท้อนทุกอย่างที่มันส่องอย่างตรงๆ เสมอไป รูปแบบของกระจกเองก็มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสีของกระจก ความขุ่นใสของกระจก ระยะทางที่ส่อง ทิศทางที่ส่อง ส่องอะไร อย่างไร ทำไม ฯลฯ นอกเหนือจากปัจจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การเลือกใช้กระจกบานหนึ่งในภาพยนตร์ยังขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้สร้างที่เลือกให้กระจกหันไปสะท้อนมุมใดเป็นสำคัญด้วย

สื่อมวลชนเองก็สร้างภาพลักษณ์ว่า สื่อจะทำหน้าที่เป็น ‘กระจก’ สะท้อนสังคม เมื่อสร้างภาพลักษณ์เช่นนี้ จึงทำให้ดูเสมือนว่าเมื่อของจริงเป็นอย่างไร ภาพที่เกิดขึ้นในกระจกก็จะเป็นเช่นนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สื่อทำหน้าที่สะท้อนสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่นั่นเอง สำหรับส่วนหนึ่งที่สำคัญในงานวิจัยชิ้นนี้ สนใจจะศึกษาภาพ ‘อาชีพนักข่าวโทรทัศน์’ ในภาพยนตร์ ดังนั้น การมองสื่อภาพยนตร์ในฐานะกระจกสะท้อนภาพนักข่าวโทรทัศน์ที่ปรากฏบนแผ่นฟิล์มน่าจะเหมาะกับทิศทางในการศึกษางานวิจัย

ในเมื่อภาพยนตร์มีความสามารถที่จะสะท้อนมุมมองของโลกหรือสังคมหนึ่งๆ แน่นอนว่าภาพยนตร์ที่ถูกสร้างขึ้นในบริบทของสังคมใด ย่อมหลีกไม่พ้นที่จะหยิบเอาประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นมานำเสนอ ภาพยนตร์อเมริกันที่สร้างขึ้นในฮอลลีวู้ด ถือเป็นผลผลิตจากความเป็นอเมริกัน ฉะนั้นภาพยนตร์ดังกล่าวย่อมทำหน้าที่สร้าง สะท้อน และถ่ายทอดความหมายเกี่ยวกับความเป็นอเมริกัน อันเป็นแหล่งกำเนิดของภาพยนตร์เรื่องนั้นๆ เรื่องราวที่นำเสนอบนแผ่นฟิล์มก็ถูกนำมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอันเกี่ยวพันกับบริบทของสังคมอเมริกัน กระทั่งทัศนคติ ความคิด มุมมองแบบอเมริกันชนก็ถูกผู้สร้างซึ่งเป็นชาวอเมริกันหยิบยกมานำเสนอตามความพึงพอใจทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวอย่างไม่มีข้อสงสัย ในแง่เนื้อหา สังคมอเมริกันมีความหลากหลายและแปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์บ้านเมือง บริบททางสังคม และความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสถาบันครอบครัว การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ฯลฯ

และหนึ่งในประเด็นทางสังคมอเมริกันที่เข้ามาปรากฏในเนื้อหาภาพยนตร์ ก็มี ‘สื่อมวลชน’ ซึ่งนับเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมอยู่ด้วย

จากประวัติศาสตร์และการศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ถึงแม้เทคโนโลยีทางการสื่อสารใหม่ๆ ของโลกตะวันตกจะถูกนำเข้ามาในโลกที่สามโดยผ่านกระบวนการของระบบจักรวรรดินิยมดังกล่าวมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ผู้นำทางวิชาการด้านสื่อมวลชนศึกษาก็คือ สหรัฐอเมริกา (บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา,2539:8) จากการศึกษาระบบการสื่อสารมวลชนทั่วโลก ศาสตราจารย์เจเรมี ทันสตอลล์ (Jeremy Tunstall) ยืนยันว่า การสื่อสารมวลชนในโลกถูกครอบงำโดยความเป็นอเมริกันอย่างโจ่งแจ้ง ทั้งด้านเทคโนโลยี เนื้อหา การศึกษา และอุดมการณ์ทางวิชาชีพ ดังนั้นแม้กระทั่งระบบการสื่อสารมวลชนที่ก่อตั้งขึ้นมาในแต่ละประเทศก็จัดได้ว่าเป็นส่วนขยาย (extension) ของความเป็นอเมริกัน (เพิ่งอ้าง, 31) รวมถึงระบบการสื่อสารมวลชนของประเทศไทยที่รับเอาพัฒนาการแทบทุกด้านแบบอเมริกันมาปรับใช้กับระบบของไทยอย่างที่เป็นอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์ทางสื่อมวลชนในสังคมไทย ตอนนี้ก็คือ เท่าที่ผ่านมาและเป็นอยู่ในปัจจุบัน สื่อมวลชน (ทั้งข้ามชาติและของชาติ) มีสัมพันธภาพกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร ความสัมพันธ์ที่ว่านี้ควรเป็นเช่นใดในอนาคต และเพราะเหตุใดนั้น จะเห็นได้ว่าจากประสบการณ์ของสังคมไทย สื่อมวลชนเป็นปรากฏการณ์ข้ามชาติ (Transnational phenomenon) ฉะนั้นความพยายามใดๆ ที่จะเข้าใจบทบาทของสื่อมวลชนในสังคมไทย จะต้องเริ่มต้นจากการสำรวจรากเหง้าของมันในโลกตะวันตกเสียก่อน (เพิ่งอ้าง,4-5)

ในด้าน ‘เนื้อหา’ ภาพยนตร์อเมริกันกำลังทำหน้าที่ถ่ายทอดความหมายแบบอเมริกันโดยสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาที่สื่อนำเสนอและนำเสนอจากมุมมองของผู้สร้างสรรค์ชาวอเมริกันเองไปยังสื่อที่เข้าถึงมวลชนได้ทั่วโลกและเป็นที่นิยมอย่างภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่มีตลาดขนาดใหญ่กว้างขวางและเป็นหนึ่งในสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีการบริโภคกันทั่วโลกโดยทั่วถึง เมื่อภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดไปถึง ณ แห่งหนตำบลใด สิ่งที่นำติดไปในภาพยนตร์ด้วยเสมอ ก็คือ ปรัชญาในการมองโลก ค่านิยม วิถีการดำเนินชีวิตที่สะท้อนผ่านคำพูดและการกระทำของนักแสดง รวมถึงสภาพแวดล้อมในภาพยนตร์นั้น ซึ่งเป็นการสอดแทรกทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ แต่ได้สร้างความจดจำให้กับผู้ชม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์,2542:35) นี่คือ ความสามารถของภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่มีต่อมหาชนอย่างที่ไม่มีใครปฏิเสธได้ คนไทยเองก็กำลังบริโภคความหมายเรื่องต่างๆ ในมุมมองแบบอเมริกันไปในเวลาเดียวกับที่รับชมภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดเหล่านั้น

การที่ตลาดภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดของอเมริกาถือครองตลาดภาพยนตร์ทั่วโลกได้อย่างไม่ยากเย็นนักในทุกวันนี้ และความที่สื่อมวลชนอเมริกันเปรียบได้ดังผู้นำสื่อมวลชนโลกในทุกๆ ด้าน เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญที่ควรนำเอาภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดมาทำการศึกษาในแง่เนื้อหา ซึ่งสามารถเข้าถึงผู้คนได้ทั่วโลกได้อย่างง่ายดาย เนื้อหาที่นำเสนอในภาพยนตร์อเมริกันมีความสามารถในการให้นัยสำคัญต่อการสร้าง สะท้อน และถ่ายทอดความหมายเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความหมายเกี่ยวกับระบบทุนนิยมเสรี ความใฝ่ฝันแบบอเมริกันชน (American Dream) การนิยามและสร้างภาพลักษณ์ให้กับผู้ก่อการร้าย ตลอดจนกระทั่งวิธีการวางตัวในการเข้าสังคม การแต่งกายให้เหมาะกับกาลเทศะ และการดำเนินชีวิต ฯลฯ ความหมายเหล่านี้จะส่งผลต่อทัศนคติ ระบบความคิด ความเข้าใจของผู้ชมให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกับเนื้อหาจากภาพยนตร์ที่ได้รับชม แต่ไหนแต่ไรมา คนไทยเองก็บริโภคภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดอย่างเป็นล่ำเป็นสัน จึงเป็นไปได้ที่ความหมายในเรื่องต่างๆ แบบอเมริกันจะซึมซาบอยู่ในกระแสความคิดความเข้าใจของคนไทยในระดับหนึ่ง และหนึ่งในความหมายที่ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดให้ก็คือความหมายเกี่ยวกับ ‘สื่อมวลชน’

ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อมวลชนมีมานานแล้ว โดยการให้ความหมายเกี่ยวกับสื่อมวลชนนั้นจะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนไปตามสภาพกำเนิดของสื่อและสภาพสังคมยุคนั้นๆ จึงไม่น่าแปลกใจที่จะพบว่า ภาพยนตร์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อมวลชนในยุคแรกมักเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะสื่อหนังสือพิมพ์ อาทิ The Front Page (1931), The Philadelphia Story (1940), Citizen Kane (1941), The Parallax View (1974), The Killing Fields (1984) เป็นต้น หลังจากนั้น ภาพยนตร์ก็ได้มีเรื่องราวว่าด้วยสื่อมวลชนแขนงต่างๆ เพิ่มขึ้นในยุคต่อมา เมื่อสื่อกระจายเสียง (Broadcasting) ถือกำเนิดขึ้น แม้จะเป็นสื่อที่กำเนิดขึ้นมาเพียงร้อยกว่าปี ภาพยนตร์ก็ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อวิทยุ เช่น Good Morning, Vietnam (1987) ส่วน The China Syndrome (1979), Broadcast News (1987), Hero (1992), Quiz Show (1994), The Truman Show (1998) ซึ่งเป็นตัวอย่างภาพยนตร์ที่มีเรื่องราวว่าด้วยสื่อโทรทัศน์และวงการบันเทิง จากการสังเกตพบว่า นับตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา มีภาพยนตร์ที่นำเสนอบทบาทของการทำงานด้านสื่อโทรทัศน์ปรากฏมากขึ้นและชัดเจนกว่าสื่อมวลชนแขนงอื่นๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน แม้กาลเวลาผ่านไป เรื่องราวของสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ถือกำเนิดก่อนหรือสื่อกระจายเสียงอย่างวิทยุหรือโทรทัศน์ที่มีกำเนิดทีหลัง ก็ยังปรากฏอยู่ในเนื้อหาของสื่อภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดอย่างไม่เสื่อมคลาย ทว่ารูปแบบการให้ความหมายอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัย โดยเฉพาะปัจจุบันดูเหมือนว่าผู้สร้างจะนำเสนอสื่อมวลชนให้ปรากฏภาพในลักษณะที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงบทบาทการทำหน้าที่มากขึ้นกว่าแต่ก่อน ตลอดจนการสร้างเนื้อหาของ

เรื่องที่ก่อให้เกิดการตระหนักถึงบทบาทสื่อมวลชนต่อสังคมอย่างเข้มข้นขึ้น ด้วยความสัมพันธ์กับโลกแห่งความเป็นจริง ส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงจึงถูกผู้สร้างยกเอาประเด็นดังกล่าวมาประกอบสร้างเป็นเรื่องราวให้เกิดความน่าติดตามบนจอภาพยนตร์ การนำเสนอเรื่องเหล่านี้ในภาพยนตร์สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับสังคม และมวลชนได้ในระดับหนึ่งผ่านมุมมองที่แตกต่างหลากหลายของผู้สร้างภาพยนตร์แต่ละเรื่อง

ในอเมริกา อันเป็นแบบจำลองของโลกเสรีในคริสต์ศตวรรษนี้.....ชีวิตและการทำงานของผู้สื่อข่าวอเมริกันนั้นได้รับการนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์อยู่หลายต่อหลายครั้ง นับตั้งแต่ “Citizen Kane” (1941) เป็นต้นมา (บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา,2538:419) ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในอาชีพสื่อมวลชนที่สำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้จึงจะถือเอาว่า ภาพยนตร์เรื่อง **“Citizen Kane”** เป็นภาพยนตร์เรื่องแรกที่นับได้ว่ามีการนำเอาเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อมวลชนมานำเสนอลงบนแผ่นฟิล์มอย่างเป็นจริงเป็นจัง ทว่าก่อนหน้านี้ก็มีภาพยนตร์ว่าด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อมวลชนมาบ้างแล้ว อาทิ I cover the Waterfront (1933), Front Page Woman (1935) และ Foreign Correspondent (1940) เป็นต้น แต่ไม่ได้รับการกล่าวขวัญถึงบทบาท ชีวิตและการทำงานของสื่อมวลชนมากเท่า Citizen Kane ดังนั้น จึงอาจถือได้ว่า Citizen Kane เป็นภาพยนตร์เรื่องแรกๆ ที่มีความสำคัญต่อการนำเสนอบทบาทและเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อมวลชนผ่านสื่อภาพยนตร์

ความสำคัญของ Citizen Kane ต่อความหมายสื่อมวลชนผ่านสื่อภาพยนตร์ ส่วนหนึ่งนั้นอยู่ที่ เนื้อเรื่องส่วนใหญ่ของ Citizen Kane นั้นคือ ชีวิตจริงของ วิลเลี่ยม แรนดอล์ฟ เฮิร์สท์ เจ้าพ่อวงการหนังสือพิมพ์ของอเมริกา (สุทธากร สันติธวัช,2538:298) บทมิสเตอร์ เคน (แสดงนำและกำกับโดย ออร์สัน เวลส์) ผู้เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ Xanadu เป็นผู้ร่ำรวย เป็นนักการเมือง และเป็นบุคคลยิ่งใหญ่ในยุคแรกๆ ของประวัติศาสตร์อเมริกัน

ภาพยนตร์อีกเรื่องหนึ่งที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อมวลชนเรื่องที่เด่นที่สุดในระยะเวลาที่ผ่านมาไม่นานนักนี้คงได้แก่ All the President’s Men (1976) ที่กำกับโดยอลัน เจ. ปาคูลา โดยมีโร-เบิร์ต เรดฟอร์ดและดัสติน ฮอฟแมนร่วมแสดงเป็นโรเบิร์ต วูดเวิรดและคาร์ล เบอร์นสทีนแห่งหนังสือพิมพ์ “วอชิงตัน โพสต์” ผู้สื่อข่าวที่ร่วมกันเปิดโปงกรณีวอเตอร์เกท จนกระทั่งริชาร์ด นิกสันต้องถูกผลักดันให้พ้นจากตำแหน่งประธานาธิบดี อันเป็นเหตุการณ์ที่สั่นคลอนระบบการเมืองอเมริกันในแบบที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ ไม่มีข้อสงสัยใดๆ เลยว่า All the President’s Men ได้ย้ำความศรัทธาต่อผู้สื่อข่าวอเมริกันอย่างกว้างขวาง ในการเปิดฉายเจ็ดวันแรกในอเมริกา ภาพยนตร์เรื่องนี้เก็บค่าดูได้ถึงวันละหนึ่งล้านดอลลาร์ และในที่สุดแล้ว ภาพยนตร์

เรื่องเดียวกันนี้เก็บเงินค่าดูทั่วโลกได้เกินกว่า 30 ล้านดอลลาร์ (บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา,2538: 419-420)

ความที่ภาพยนตร์มีความสัมพันธ์และเป็นดังกระจกสะท้อนสถานการณ์ความเป็นไปของสังคม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมช่วงระยะเวลาหนึ่งๆนั้น ก็มีส่วนอย่างมากที่เป็นเสมือนแรงผลักดันให้ผู้สร้างภาพยนตร์สนใจสร้างภาพยนตร์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนที่นับวันจะยิ่งทวีความสำคัญขึ้นจนมีบทบาทรังสรรค์ปั้นแต่งความจริงให้กับโลก ตัวอย่างเช่น การบิดเบือนข่าวสารในวงการสื่อมวลชน จากภาพยนตร์เรื่อง **"Hero"** (1992) ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์เรื่อง Hero ลอร่า ซิสกินและผู้เขียนบทภาพยนตร์ อัลวิน ซาร์เจนท์ เกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกตการทำงานของสื่อมวลชนในช่วงการเลือกตั้งปี 1988 *"เราเกิดความสงสัยต่อบทบาทของสื่อโทรทัศน์ในการรณรงค์เลือกตั้งของแกรี่ ฮาร์ท และความจริงที่ว่าสื่อกระจายเสียงมีความสามารถที่จะควบคุม กำหนดอะไรให้เป็นอย่างที่อยากให้เป็นได้"* การรณรงค์เลือกตั้งครั้งนี้สื่อโทรทัศน์พุ่งความสนใจไปยังประเด็นเรื่องชู้สาวของฮาร์ทมากกว่าเรื่องอื่นและโจมตีอย่างมาก นั่นทำให้เขาหลุดจากการเป็นผู้มีคะแนนนำและโอกาสที่จะได้ตำแหน่งทางการเมืองไปในที่สุด (Wes D. Gehring,1995:39)

จากตัวอย่างภาพยนตร์ที่ยกมากล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อมวลชนในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดนั้นปรากฏอยู่มากมายหลากหลายรูปแบบ ในสหรัฐอเมริกาอุตสาหกรรมโทรทัศน์และภาพยนตร์มีความเชื่อมต่อกันอย่างใกล้ชิด แต่ดูเหมือนว่าวงการภาพยนตร์กับวงการโทรทัศน์ดูจะไม่กินเส้นกันนัก ฮอลลีวู้ดมักพยายามที่จะวิพากษ์วิจารณ์สื่อโทรทัศน์ผ่านการนำเสนอเรื่องราวในมุมมองของผู้สร้างภาพยนตร์ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาถึงบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานของสื่อโทรทัศน์อยู่สม่ำเสมอ ดังจะเห็นได้จากความสงสัยในการทำงานของสื่อโทรทัศน์จนเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างภาพยนตร์ Hero ที่ได้กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้ สิ่งที่เราควรตระหนักถึงก็คือ ภาพยนตร์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์นั้นเป็นเพียงหนึ่งในหลายบทบาทของสื่อโทรทัศน์ในสายตาของผู้เขียนบท ผู้สร้างภาพยนตร์เท่านั้น ไม่ใช่มุมมองของสาธารณชนทั้งหมดแต่อย่างใด ขณะเดียวกันภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดก็พยายามจะกล่าวไปไกลกว่าเพียงการทำงานของสื่อโทรทัศน์ต่อเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใด แต่ไปถึงสิ่งที่ใหญ่กว่า คือ ระบบโครงสร้างการทำงานของสื่อโทรทัศน์ทั้งหมด โดยหยิบยกเอาเหตุการณ์สมมติที่แต่งขึ้นในภาพยนตร์มาเป็นตัวบอกเล่าให้ผู้ชมมองเห็นถึงสภาพการทำงานของนักข่าวและปัญหาของระบบโทรทัศน์ได้ง่ายขึ้น

สื่อภาพยนตร์มีความสามารถในการสร้างความหมายให้กับเรื่องต่างๆ ได้ด้วยการประกอบสร้างผ่านกระบวนการเล่าเรื่องตามเทคนิคของสื่อภาพยนตร์อันส่งผลทางการรับรู้ และ

ความเข้าใจสิ่งที่ภาพยนตร์นำเสนอต่อผู้รับสาร การที่ฮอลลีวู้ดนำเอาอาชีพนักข่าวโทรทัศน์อเมริกันซึ่งทำงานอยู่ภายใต้สภาพการณ์สังคมแบบอเมริกันมาเสนอ ประกอบกับความสามารถในการสร้างความหมายให้กับสิ่งต่างๆ ของสื่อภาพยนตร์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดจึงมีบทบาทยิ่งในการประกอบสร้างความหมายให้กับอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ นอกจากนี้ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดยังมีความสามารถในการเข้าถึงผู้ชมได้ทั่วโลก รวมถึงผู้ชมในเมืองไทย ในฐานะที่ไทยเองก็มีสถาบันสื่อมวลชนและคนไทยก็มีโอกาสชมภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดมาอย่างสม่ำเสมอ งานวิจัยชิ้นนี้จึงสนใจศึกษาจากผู้ชมภาพยนตร์ที่มีประสบการณ์ตรงด้านสื่อมวลชน ในที่นี้ก็คือ นักข่าวโทรทัศน์ในวงการข่าวโทรทัศน์ไทย เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวว่าอยู่ตรงไหน อย่างไร อนึ่ง ความสำคัญของงานวิจัยมิได้อยู่ที่จะทดสอบว่าความหมายนั้นมีจริงหรือไม่ ทว่าอยู่ตรงที่ 'สื่อมวลชนไทยรับความหมายอันเดียวกับที่ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดทำการสร้างและถ่ายทอดมายังผู้รับสารทั่วโลกหรือไม่'

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่ว่าด้วยเรื่องราวของสื่อมวลชนเฉพาะมิติการทำงานในอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ ซึ่งการศึกษาแนวนี้จะทำให้ได้ความหมายและภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในมุมที่ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเหล่านักข่าวโทรทัศน์นี้บางเรื่องได้พยายามถ่ายทอดให้เห็นถึงผลกระทบของอำนาจและอิทธิพลของโทรทัศน์ในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคม ทว่าด้วยลักษณะร่วมบางประการ อาจทำให้เราพอมองเห็นได้ถึงอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ที่นำเสนอในภาพยนตร์ส่วนใหญ่นั้นมีลักษณะและการนำเสนอบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน ความที่บทบาทของสื่อมวลชนจะเป็นเช่นใด ย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อหาของสื่อมวลชน เราจึงต้องเข้าใจปัจจัยที่มีส่วนกำหนดเนื้อหาดังกล่าว และความรู้ในประเด็นเหล่านี้เองที่จะช่วยให้เรามีความเข้าใจบทบาทของสื่อมวลชนมากยิ่งขึ้น

บทบาทของสื่อมวลชนที่ปรากฏในภาพยนตร์นั้นมีความสำคัญต่อสังคมไม่น้อย เนื่องด้วยในปัจจุบัน สื่อมวลชนกลายเป็นพลังที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในสังคมสมัยใหม่ พูดอีกวิธีหนึ่งก็คือ โลกกำลังเคลื่อนตัวเข้าสู่ยุคสื่อมวลชน ในความหมายว่า การทำงานของสื่อมวลชนกำลังมีบทบาทปั้นแต่งทั้งรูปแบบและเนื้อหาของโลกมากขึ้นทุกที (บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา,2539:4) ด้วยบทบาทของโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบันผนวกกับการนำเสนอข่าวซึ่งมีความสำคัญต่อการรับรู้สถานการณ์ทางสังคมและโลกของมวลชน นักข่าวโทรทัศน์จึงมีความสำคัญและบทบาทในการรายงานข่าวของสื่อมวลชน เป็นฟันเฟืองหลักที่ทำหน้าที่เปรียบได้กับผู้เฝ้าประตู (gatekeeper) ในกระบวนการสื่อสารมวลชน ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถ และ

ประสบการณ์ รวมถึงความสำนึกในวิชาชีพของตนด้วย ดังนั้น ภาพยนตร์ที่ถ่ายทอดเรื่องราวอันเกี่ยวข้องกับนักข่าวโทรทัศน์ หยิบยกเอาประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคมมากล่าวถึง จึงเปรียบเสมือนการเสนอแง่มุมต่างๆ ต่อการปฏิบัติงานของนักข่าวโทรทัศน์และต่อสถาบันนี้ เพื่อถ่ายทอดให้ผู้ชมเห็นถึงบทบาทหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์ ตลอดจนอิทธิพลของโทรทัศน์ การวิเคราะห์ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์จึงน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่น่าสนใจสำหรับการสังเกตพฤติการณ์ และการทำความเข้าใจกับสื่อมวลชนผ่านนัยของเหตุการณ์ต่างๆ ในภาพยนตร์ ซึ่งอาจจะนำไปสู่อะไรในอนาคต และก่อให้เกิดความคิดใหม่ๆ ที่จะสามารถนำไปปรับปรุงงานต่างๆ ได้มากขึ้นและกระทำได้อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีส่วนทำให้การสังเกตถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบทบาทของสื่อมวลชนในโลกแห่งความจริงกับสื่อมวลชนในโลกภาพยนตร์ ได้ในอีกทางหนึ่งว่า ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดกับอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในชีวิตจริงภายใต้บริบทสังคมไทยนี้มีความสัมพันธ์กันตรงไหน รวมไปถึงการมองบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคม ประเด็นด้านจริยธรรม จรรยาบรรณของสื่อที่เป็นกับสื่อที่ควรเป็น ค่านิยมและทัศนคติทางสังคมที่ซ่อนเร้นอยู่ในภาพยนตร์แนวนี้ และนำไปสู่การตั้งคำถามต่อการให้ความสำคัญของสื่อมวลชนของสังคมไทยว่าอยู่ในระดับใดต่อไป เพราะมายาอย่างภาพยนตร์มักจะบอกอะไรมากกว่าความตั้งใจของผู้สร้างเสมอ

ด้วยเหตุผลที่เนื้อหาภาพยนตร์มีความน่าสนใจดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดกับความหมายจากประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย ในงานวิจัยชิ้นนี้ส่วนหนึ่งจึงเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาสื่อมวลชน (Media Education) ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อภาพยนตร์ โดยจะให้ความคิดเกี่ยวกับความหมายและภาพ 'อาชีพนักข่าวโทรทัศน์' การวิพากษ์และตรวจสอบบทบาทการทำงานของสื่อมวลชนผ่านสื่อมวลชนด้วยกันเอง

สำหรับสังคมไทย กลางทศวรรษ 1970 สื่อมวลชนแพร่หลายเฉพาะในบรรดาชนชั้นนำในเมืองเท่านั้น (อาจจะเพียงร้อยละ 5-10 ของประชากรทั้งประเทศเท่านั้นที่บริโภคสื่อมวลชนโดยสม่ำเสมอ) แต่ในยุคหลังสงครามเวียดนาม พร้อมๆ กับการปรับตัวภายในระบบการเมืองไทยซึ่งเปิดกว้างขึ้นระดับหนึ่ง สื่อมวลชนแทบทุกประเภทก็เติบโตขึ้นขนานใหญ่...ตกถึงต้นทศวรรษ 1990 แทบไม่มีกลุ่มใดในสังคมไทย รอดพ้นจากแรงปะทะของสื่อมวลชนได้เลย ในสังคมไทยปัจจุบัน ทุกๆ คนต่างก็ต้องมีความคุ้นเคยกับสื่อมวลชนไม่มากก็น้อยทั้งสิ้น ว่ากันตามจริง ความที่สื่อมวลชนคือ องค์ประกอบหลักอย่างหนึ่งในขบวนการเรียนรู้ทางสังคมของเรา เราจะพูดก็ได้ว่ายุค

นี้คือ ยุคแห่งสื่อมวลชนจริงๆ ในความหมายที่ว่า ไม่ว่าเราจะชอบหรือไม่ก็ตาม สื่อมวลชนย่อมมีส่วนกำหนดการเติบโตของเราในบางระดับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ปรากฏการณ์ “สื่อสารมวลชนได้รับความนิยม” นี้เด่นชัดในระยะประมาณสักเพียงสิบปีมานี้เอง ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะในช่วงเวลาที่ว่านี้ สังคมไทยได้ประสบกับความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยทางประวัติศาสตร์ ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในสังคมไทยในรอบสิบปีมานี้ มีรากเหง้าฝังอยู่ที่ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับระหว่างประเทศในระยะราวๆ 15 ปีมานี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสิ้นสุดของสงครามเวียดนาม เมื่อ พ.ศ. 2516 ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างต่างๆ ในสังคมไทยที่ตกผลึกในยุคก่อนหน้านั้นทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศและระดับประเทศ ดัชนีของความตื่นตัวดังกล่าว คือ ความกระหายทางความคิดได้พุ่งสูงขึ้นอย่างวูบวาบทำให้ระบบอุดมศึกษาและอุตสาหกรรมการสื่อสารมวลชนได้ขยายตัวขึ้นเพื่อรองรับอย่างฉับพลัน (เพิ่งอ้าง,255)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น การวิจัยครั้งนี้จึงถือเอาจุดที่สื่อมวลชนของทั้งโลกตะวันตกและโลกตะวันออก รวมทั้งประเทศไทยได้รับความนิยม และมีบทบาทสำคัญขึ้นมาไล่เลี่ยกันในช่วงทศวรรษ 1980 เป็นหลัก ภาพยนตร์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อมวลชนเรื่องเด่นๆ ของตะวันตกและของโลกนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วนั้น ก็มีภาพยนตร์แนวนี้ถูกสร้างขึ้นอีกมากมาย ยุคหลังสงครามเย็น (Post-Cold War) สิ้นสุดลง ประมาณช่วงทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา โดยเฉพาะในระยะเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา (1990) บทบาทของสื่อโทรทัศน์มีความสำคัญต่อโลกและสังคมอย่างมาก จึงพบภาพยนตร์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักข่าวโทรทัศน์ปรากฏค่อนข้างมากงานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งให้ความสนใจกับความหมายสื่อมวลชนในมุมของ ‘อาชีพนักข่าวโทรทัศน์’ เป็นสำคัญ

สำหรับในวงการภาพยนตร์ไทยนั้น ภาพยนตร์ที่มีการกล่าวถึงบทบาทหน้าที่และการทำงานของสื่อมวลชนไทยก็มีอยู่บ้าง แต่ไม่มากและไม่ชัดเจนเท่าตะวันตก ปมเรื่องยังคงเป็นเรื่องอื่นแต่มีสื่อมวลชนเข้าไปร่วมอยู่ในการดำเนินเรื่องราวบางส่วน ส่วนใหญ่ภาพยนตร์ไทยเท่าที่พบจากการสำรวจ จะเป็นผลงานภาพยนตร์ของ มจ.ชาตรีเฉลิม ยุคล ได้แก่ เทวดาเดินดิน, กาม และมือปืน ความที่เป็นภาพยนตร์ของ มจ.ชาตรีเฉลิม ยุคล ทราบกันดีอยู่แล้วว่าท่านเน้นการทำภาพยนตร์สะท้อนปัญหาสังคม ดังนั้นสถาบันสื่อมวลชนไทยจึงถูกวิจารณ์และตรวจสอบบ้างจากมุมมองของผู้เขียนบทและผู้กำกับภาพยนตร์ นอกจากนี้แล้ว ถือได้ว่าการปรากฏตัวของสื่อมวลชนไทยในภาพยนตร์ยังพบได้ค่อนข้างน้อย จากการสำรวจสื่อมวลชนที่ปรากฏในสื่อมวลชนไทยด้วยกันแล้วนั้น นอกเหนือจากสื่อภาพยนตร์ ก็พบในละครโทรทัศน์ไทยที่กล่าวถึงเรื่องราวของสื่อมวลชนอยู่บ้าง เช่น จินตปาตี (โทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3) และ เมืองมายา (โทรทัศน์สีกองทัพบก

ช่อง 5) ที่นำเสนอเรื่องราวของวงการสื่อมวลชน ทว่ามีจุดเน้นที่ความสนุกสนานเพลิดเพลินภายในแวดวงบันเทิงเสียมากกว่า โดยวางบทตัวละครให้มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ขณะที่แก่นเรื่องของภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดส่วนใหญ่นั้น เน้นการนำเสนอบทบาทของสื่อมวลชนในแง่บทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานของสื่อ ทว่าความหมายและภาพอาชีพสื่อมวลชนของไทยนั้นส่วนใหญ่กลับให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนเพียงแค่เป็นอาชีพเพื่อสร้างบุคลิกให้กับตัวละครเท่านั้น

ขณะที่สื่อภาพยนตร์นำเสนอภาพและความหมายสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ในรูปแบบหลากหลายโดยการสร้างสรรค์เป็นเรื่องเล่าผ่านเทคนิคทางภาพและเสียงของสื่อนี้ ในส่วนการปฏิบัติงานจริงของสื่อมวลชน ลักษณะการทำงาน บทบาทหน้าที่และภาพลักษณ์ของสื่อมวลชนจะเป็นเช่นที่สื่อภาพยนตร์นำเสนอหรือไม่นั้น ในที่นี้ งานวิจัยจะมุ่งเน้นที่สื่อมวลชนสายงาน ‘อาชีพนักข่าวโทรทัศน์’ เป็นประเด็นการศึกษาหลัก การพิจารณาประสบการณ์จริงจากการปฏิบัติงานของผู้ที่ทำงานในวงการสื่อมวลชนจะเป็นแนวทางที่ดีในการทำความเข้าใจอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ระหว่างโลกแห่งภาพยนตร์กับโลกแห่งการปฏิบัติงานจริงได้ ดังนั้น ส่วนหนึ่งของงานวิจัยนี้หลังจากผู้วิจัยวิเคราะห์ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์แล้ว ก็จะให้ความสำคัญกับการรับรู้ประสบการณ์จริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้รับสารจากภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด โดยอาศัยประสบการณ์จากผู้ทำงานจริงมาตรวจสอบมุมมองต่อ อาชีพนักข่าวโทรทัศน์ ที่ภาพยนตร์มองเห็นหรือมองไม่เห็น ประสบการณ์การทำงานในที่นี้ไม่ใช่ดูจากกรณีศึกษา ทว่าดูจากวิธีคิดหรือฐานความคิดในการทำงานของอาชีพนักข่าวโทรทัศน์เป็นสำคัญ เพื่อสำรวจถึงความเป็นไปได้ทางความหมายสื่อมวลชนซึ่งในที่นี้ก็คือ ความหมายและภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ ที่นำเสนอผ่านสื่อภาพยนตร์ว่า สำหรับนักข่าวโทรทัศน์ไทยเอง บทบาทหน้าที่และสภาพการทำงานของสื่อมวลชนในการทำงานจริงนั้นมีความเหมือน แตกต่าง หรือใกล้เคียงกับการนำเสนอบทบาทหน้าที่และสภาพการทำงานข่าวของสื่อมวลชนในจอภาพยนตร์หรือไม่ อย่างไรบ้าง ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์จากภาพยนตร์ทำให้เราอาจย้อนกลับมามองเห็นอะไรในการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ และวงการสื่อโทรทัศน์ไทยได้บ้าง

ในการวิจัยครั้งนี้สนใจที่จะสำรวจและตรวจสอบว่าภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์นั้นมีลักษณะอย่างไรและมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ในโลกแห่งความเป็นจริงอย่างไร อันจะช่วยในการมองเห็นในระดับลึกซึ้งขึ้นถึงความหมายสื่อมวลชนที่ปรากฏและสร้างโดยสื่อมวลชนด้วยกันเอง ผู้วิจัยในฐานะผู้อ่านตัวบททางวัฒนธรรม (Cultural text) จะศึกษาส่วนหนึ่งโดยวิเคราะห์ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของตัวบท (text) มากขึ้นถึงประเด็นที่ว่าด้วยวาระของ

'สื่อมวลชน' และนำสื่อมวลชนในความหมายของโลกตะวันตกมาศึกษาเพื่อเป็นฐานในการเริ่มต้นทำความเข้าใจเชื่อมโยงไปถึงความหมายสื่อมวลชนสายงานนักข่าวโทรทัศน์ในสังคมไทยต่อไป

ปัญหานำวิจัย

1. ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดทำการเล่าเรื่องเกี่ยวกับนักข่าวโทรทัศน์ออกมาอย่างไร

2. ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดถ่ายทอดภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ออกมาเป็นอย่างไร

3. ความหมายดังกล่าวปรากฏอยู่ในสภาพการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยบ้างหรือไม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา (text) ของภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่นำเสนอเรื่องราวของนักข่าวโทรทัศน์

2. เพื่อวิเคราะห์การเล่าเรื่องและการถ่ายทอดภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพการทำงานระหว่างภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดกับที่ปรากฏอยู่ตามสภาพการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทย

นิยามศัพท์

"ภาพยนตร์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับนักข่าวโทรทัศน์"

หมายถึง ภาพยนตร์บันเทิง (Feature Film) ประเภทเรื่องเล่า (Narrative fiction and non-fiction) ที่เรื่องราวมีโครงเรื่องหรือแก่นความคิดรวบยอดหรือความคิดหลักที่ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องการนำเสนอเกี่ยวข้องกับการทำงานในอาชีพนักข่าวโทรทัศน์โดยตรง ในแง่บทบาทหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์ที่สัมพันธ์กับสังคม

"ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์"

หมายถึง ภาพลักษณ์และบทบาทหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์ที่ก่อให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจต่ออาชีพนักข่าวโทรทัศน์ขึ้น

"นักข่าวโทรทัศน์"

หมายถึง ผู้สื่อข่าวที่ทำหน้าที่ในระดับควบคุมการปฏิบัติงาน (news editor) และผู้สื่อข่าวที่ปฏิบัติหน้าที่ในภาคสนาม เสาะหารวบรวมข้อมูลของเหตุการณ์เพื่อนำมาเสนอเป็นข่าว (news reporter) รวมถึงผู้มีหน้าที่รายงานข่าวผ่านจอโทรทัศน์ไปยังผู้ชม (news anchor)

"การถ่ายทอดความหมาย"

หมายถึง กระบวนการเข้าและถอดรหัสตีความเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจภาษาที่ปรากฏอยู่ในตัวบทผ่านการเล่าเรื่อง

"อาชีพนิยม" (Occupational Ideology)

หมายถึง การทำงานในลักษณะที่มองว่าอาชีพนั้นเป็นอาชีพเพื่อหาเลี้ยงชีพและเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว และย่อมหวังผลประโยชน์ตอบแทนทางวัตถุ เช่น เงินเดือน เป็นสำคัญ

"วิชาชีพนิยม" (Professional Ideology)

หมายถึง การทำงานในลักษณะที่ตระหนักรู้และรักษาไว้ซึ่งคุณค่า บทบาทและศักดิ์ศรีของวิชาชีพเป็นสำคัญ และพยายามมุ่งใฝ่ใจพัฒนามาตรฐานทางวิชาชีพอย่างเต็มกำลังความสามารถ ตลอดจนเป็นผู้ที่มีทักษะความเชี่ยวชาญและมีผลงานเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางภายในวงการวิชาชีพ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งศึกษาภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์โดยตรง ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักข่าวโทรทัศน์โดยตรง ระหว่างปี 1990 - ปัจจุบัน (2002) เท่านั้น โดยใช้แนวคิดการเล่าเรื่องและศิลปะการสื่อสารผ่านภาพยนตร์ สัญญะวิทยา การสร้างความเป็นจริงทางสังคม และแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชนเป็นหลักเพื่อทำความเข้าใจถึงโครงสร้าง การเล่าเรื่อง สัญญะและการถ่ายทอดความหมายต่างๆ ที่ปรากฏในภาพยนตร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ภาพยนตร์ที่ทำการศึกษาวิจัยนับได้ว่าเป็นภาพยนตร์แนวสะท้อนปัญหาและวิพากษ์สังคม ซึ่งเปรียบเสมือนกับการมองย้อนไปในปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งๆ ผลจากการ ศึกษาภาพยนตร์ประเภทนี้จึงคาดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อวงการภาพยนตร์ โดยช่วยให้ทราบถึงวิธีการเล่าเรื่องโดยหยิบยกเอาข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ทางสังคมมาใช้นำเสนออย่างมีประโยชน์นั้นทำได้อย่างไร

2. สื่อมวลชนไทยได้รับอิทธิพลด้านแนวคิดและเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชนมากจากประเทศสหรัฐอเมริกาเสียเป็นส่วนมาก ดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นต่อวงการสื่อมวลชนอเมริกันที่ปรากฏในภาพยนตร์นั้น จึงเป็นดังบทเรียนที่มีค่าและเป็นตัวส่งสัญญาณเตือนให้สื่อไทยสร้างความตระหนักและความระมัดระวังในการทำหน้าที่นักข่าวโทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยชิ้นนี้ จึงน่าจะเป็นแนวทางที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในวงการอุตสาหกรรมข่าวสารและเป็นเครื่องมือช่วยในการทำความเข้าใจปัญหาของวงการข่าวโทรทัศน์ อันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์วงการข่าวโทรทัศน์ต่อไป

3. งานวิจัยชิ้นนี้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิธีวิจัยโดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการเชื่อมต่อระหว่างตัวบท (Intertexuality) และเนื้อหา (Intercontext) เพื่อสร้างแนวทางการศึกษาตัวบทที่แตกต่างกันในงานวิจัยเดียวกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดกับที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย” ได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดการเล่าเรื่องและการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ (Narration and Narration in Film)
2. ทฤษฎีสัญญะวิทยาและศิลปะการสื่อสารผ่านภาพยนตร์ (Semiotics and Semiotics of Film)
3. แนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชน (Social Construction of Reality)
4. แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุดมการณ์และบทบาทหน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชน

1. แนวคิดการเล่าเรื่องและศิลปะการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ (Narration and Narration in Film)

1.1 แนวคิดการเล่าเรื่อง (Narration)

การเล่าเรื่องมีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นการสื่อสารที่กำเนิดขึ้นมาพร้อมกับสังคมมนุษย์เลยทีเดียว จนอาจเรียกได้ว่า มนุษย์รู้จักการเล่าเรื่องนับตั้งแต่เริ่มจำความได้ การเล่าเรื่องเป็นการนำมนุษย์ไปสู่ประสบการณ์มากมาย ทำให้มนุษย์เรียนรู้สิ่งต่างๆในชีวิต ทำให้เข้าใจเหตุการณ์รอบๆ ตัว และให้ความบันเทิงควบคู่กันไปอีกด้วย

มนุษย์ใช้การเล่าเรื่องเป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน และสามารถใช้วิธีการนี้ได้ทั้งในภาษาพูดที่ใช้น้ำเสียงเป็นเครื่องปรุงแต่งเรื่องราว ภาษาเขียน อาทิ ข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์ นวนิยาย แม้แต่การเขียนจดหมาย การเล่านิทาน ก็ล้วนแล้วแต่ใช้การเล่าเรื่องเป็นเครื่องมือทั้งสิ้น ทำให้เห็นว่าการเล่าเรื่องจะปรากฏอยู่ในทุกวัฒนธรรม และอาจกล่าวได้ว่า สังคมใดมีภาษา สังคมนั้นต้องมีการเล่าเรื่องอย่างแน่นอน ซึ่งนอกจากการใช้เสียงและตัวอักษร ที่ได้นำมาใช้ในการเล่าเรื่องแล้ว รูปภาพก็สามารถเล่าเรื่องหรือสื่อความหมายได้เช่นกัน การเล่าเรื่องนั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ทางสังคม และยังช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ในการดำรงชีวิตให้กับตนเองในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อสรรพสิ่งในโลก ตามทฤษฎีการเล่าเรื่อง (The Narrative Theory) ของนักคิดหลายท่านได้บอกไว้ว่า การเล่าเรื่องเป็นการสื่อสารระหว่างมนุษย์ อันประกอบด้วยศิลปะการพูด การตีความ การประเมินคุณค่า การเล่าเรื่องนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อเชิญชวน เพื่อให้ผู้ฟังสนใจและปฏิกิริยาโต้ตอบ การเล่าเรื่องจึงเป็นการปฏิสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบ มี

ขั้นตอนการเล่า มีศิลปะในการแสดงออกของมนุษย์ มีการโน้มน้าวใจ และมีการแสดงร่วมอยู่ด้วย เพราะการเล่าเรื่องมีจุดมุ่งหมายเพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อการบอกกล่าวและเพื่อโน้มน้าวใจ (Fisher, 1989 อ้างถึงใน กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์, 2539:10)

มีนักคิดหลายคนได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเล่าเรื่องไว้ว่า เป็นวิธีการที่เปลี่ยนแปลงประสบการณ์เรื่องหนึ่งให้เป็นถ้อยคำ ประสบการณ์จะถูกสรุปหรือถูกกล่าวซ้ำ โดยการนำเอาลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาจัดเป็นถ้อยคำ ในเรื่องๆ หนึ่งนั้นมีวิธีการที่จะสื่อสารกันได้หลายวิธี แต่ทั้งนี้ต้องมีการสรุปหรือการซ้ำถ้อยคำที่ยังคงเสนอไปตามลำดับหรือระเบียบของเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ เรื่องเล่ายังเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงการกระทำ (action) และเหตุการณ์ (event) เข้าด้วยกัน ซึ่งคำว่า “เล่า” (narrate) มาจากภาษาละติน หมายความถึง ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง (relate) เป็นลักษณะหนึ่งของการเล่าเรื่อง การเล่าเรื่องนั้นต้องมีเหตุการณ์ที่สัมพันธ์กัน ไม่ใช่การใช้ประโยคเดี่ยวหลายประโยคมารวมกันโดยไม่มีความสัมพันธ์ (Elliott Oring, 1986:121) ส่วนวัตถุประสงค์ของการเล่าเรื่อง คือ ทำหน้าที่ถ่ายทอดจินตนาการ และความสนุกสนานเพลิดเพลินช่วยให้มนุษย์เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างถ่องแท้ยิ่งขึ้น การเล่าเรื่องจะถูกนำมาใช้ในการอธิบายโดยไม่จำกัดรูปแบบ และไม่จำกัดสื่อ เช่น การเล่าเรื่องจากนวนิยาย วรรณคดี โฆษณา การรายงานข่าว

ต่อมา องค์ความรู้ที่ศึกษาตัวเรื่องเล่าหรือ Narrative ได้กลายเป็นความรู้เฉพาะด้านและได้รับการพัฒนาขึ้นมาอย่างจริงจังในช่วงหลังของคริสตศตวรรษที่ 20 ซึ่งถือว่าเป็นองค์ความรู้ร่วมสมัย หมายความถึง ยุคที่การศึกษาเรื่องเล่าได้กลายมาเป็นสาขาวิชาการเฉพาะอย่างเต็มตัว มีการกำหนดวัตถุประสงค์และวัตถุที่ศึกษา มีการกำหนดวิธีการที่ใช้ศึกษา เพราะฉะนั้นจึงเกิดเป็นองค์ความรู้ชุดหนึ่งซึ่งเรียกรวมๆ ได้ว่าเป็น ‘ศาสตร์เรื่องเล่า’ (Narratology) นั่นก็คือ ศาสตร์ที่ศึกษาตัว Narrative นั่นเอง (อ้างในนพพร ประชากุล, 2542:3)

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการเล่าเรื่อง (Narratology) เอเดรียน ทิลลี่ (Adrian Tilly 1991 : 53) อธิบายไว้ว่า “เป็นการก้าวข้ามจากการศึกษาเนื้อหาไปสู่ความสนใจในโครงสร้างของการเล่าเรื่อง (Structure) และวิธีการเล่าเรื่อง (Process) ของสื่อแต่ละชนิด” ซึ่งประเภทของการเล่าเรื่องที่ได้รับการนำมาศึกษามีอยู่หลายชนิด ทั้งนิทาน นิยาย การรายงานข่าว รวมทั้งภาพยนตร์

Narratology เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการศึกษาเรื่องเล่า 3 จุดใหญ่ด้วยกัน (อ้างในนพพร ประชากุล, 2542:3-4) คือ

1) Reflection → Construction

จากเดิมที่มองว่าเรื่องเล่าเป็นภาพสะท้อนของความเป็นจริง (Reflection) มาเป็นการมองใหม่ว่า เรื่องเล่าไม่ได้เป็นสิ่งสะท้อนโลกของความเป็นจริง แต่เรื่องเล่ามีการประกอบสร้างในตัวของมันเอง จึงจะให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่า Construction ของการเล่าเรื่องมากกว่ามองว่ามันสะท้อนความเป็นจริงที่อยู่ข้างนอก

2) Fiction → Non-Fiction

ขอบเขตของเรื่องเล่า จากเดิมที่เรื่องเล่าจะถูกมองว่าจำกัดตัวอยู่แต่เฉพาะในวรรณกรรมเป็นเรื่องสมมติ (Fiction) ตอนนี้ขอบเขตของการศึกษาเรื่องเล่าได้ขยายจาก Fiction ออกไปสู่ตัวบทประเภทอื่นที่เราเรียกว่า Non-Fiction อาทิ ข่าว สารคดี ฯลฯ

3) Appreciation → Understanding

วัตถุประสงค์ในการศึกษา เปลี่ยนจุดเน้นของเป้าหมายในการศึกษาเรื่องเล่า จากที่เน้นความซาบซึ้ง (Appreciation) มาเน้นที่ความเข้าใจ (Understanding) เป็นหลักแทน การพยายามทำความเข้าใจกระบวนการสื่อความหมายที่อยู่ในเรื่องเล่านั้นมักนำเราไปสู่การวิเคราะห์คติ ค่านิยม อุดมการณ์ที่สื่อผ่านเรื่องเล่านั้นออกมา

เรื่องเล่าจากภาพสะท้อนไปสู่การประกอบสร้าง (อ้างในนพพร ประชากุล, 2542:4-8)

ในศตวรรษที่ 19 ถึงกลางศตวรรษที่ 20 การศึกษาเรื่องเล่าจะถูกครอบงำด้วยทัศนะที่ว่าเรื่องเล่าเป็นการลอกเลียนแบบความเป็นจริง เป็น Imitation ของ reality ลอกเลียนหรือแสดงความเป็นจริง ซึ่งทัศนะเช่นนี้มีผลทำให้การศึกษาเรื่องเล่ามีแนวโน้มที่เป็นการไปนำเอาตรรกะที่ใช้กับโลกของความเป็นจริง ใช้กับเรื่องข้างนอกเรื่องเล่าเอามาจับตัวเรื่องเล่า ถ้าเราใช้วิธีอย่างที่กล่าวนี้ตลอดเวลา จะทำให้มองไม่เห็นว่า ‘เรื่องเล่ามีหลักการประกอบสร้าง (Principle of Construction) อยู่ในตัวของมันเอง’ ซึ่งหลักการประกอบสร้างจะเป็นไปตามตรรกะภายในของตัวเรื่องเล่าที่ไม่ใช่ตรรกะที่มาจากข้างนอก (Internal Logic)

Narratology ถือกำเนิดขึ้นมาด้วยจิตสำนึกที่ว่า ถึงแม้เรื่องเล่าจะใช้สื่อต่างๆ กันไป อาจจะเป็นภาพหรือตัวอักษร ใช้รูปแบบที่แตกต่างกันไปและมีเนื้อหาที่หลากหลาย แต่เรื่องเล่ามีคุณสมบัติบางประการทีทำให้มันเป็นเรื่องเล่า เป็นคุณสมบัติร่วมที่จะพบได้ในเรื่องเล่าที่หลากหลาย ซึ่งก็คือ การบอกว่า เรื่องเล่าคือ การนำเสนอเหตุการณ์ชุดหนึ่งที่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้เข้าใจเรื่องเล่าว่ามีสถานการณ์ตอนต้น ตอนจบ มีกระบวนการของเรื่องเล่า

ระดับของเรื่องเล่า สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ (อ้างในนพพร ประชากุล, 2542:8-20) คือ

1. *ระดับเนื้อความ/ตัวบทที่ปรากฏ (Discourse)* หมายถึง เนื้อความของนวนิยายที่อ่าน หรือเนื้อความของภาพยนตร์ที่รับรู้ด้วยตาตามที่ปรากฏจริงๆ คือ ตัวเรื่องเล่าที่เรารับรู้เป็นรูปธรรม การศึกษาเรื่องเล่าในระดับเนื้อความจะดูว่า เรื่องเล่าประกอบสร้างอย่างไร มีแบบแผนตรรกะภายในอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะดูว่าการเดินเรื่องหรือองค์ประกอบของเรื่องถูกกำหนดด้วยขนบหรือกติกา (Conventions) อะไรบ้าง สิ่งแรกที่ต้องดูเพื่อตอบคำถามนี้ คือ ดู 'องค์ประกอบและกลวิธีการนำเสนอ' ได้แก่ ตัวละคร สถานที่ เวลา ปมเรื่อง ผู้เล่าเรื่อง วิธีการลำดับเหตุการณ์ที่เล่า มุมมองที่ใช้ในการเล่า ฯลฯ

การสื่อความหมายขององค์ประกอบและกลวิธีการเล่าเรื่องของ Narrative Program สัมพันธ์กับขนบหรือกติกา (Conventions) 3 ประเภท ได้แก่

1.1 สัมพันธ์กับสื่อ ต้องรู้ Conventions ของสื่อแต่ละชนิดและ Conventions ประเภทนี้เป็นสิ่งที่คนดูจะต้องร่วมรู้ไปกับคนสร้าง

1.2 สัมพันธ์กับประเภท (Genre) Conventions ที่สัมพันธ์กับ Genre จะกำหนดการอ่าน plot และเรื่องความสมจริง การระบุ Genre เองจะทำให้สายตาของผู้ชมปรับ focus ต่างๆ กันไป ให้ความสำคัญกับรายละเอียดที่ต่างกัน นอกจากนี้ Genre ยังค่อนข้างสร้างความคาดหวังต่อเรื่องเล่าด้วย

1.3 สัมพันธ์กับวัฒนธรรม (Culture Conventions/Codes) ขนบหรือข้อตกลงทางวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสมจริงให้กับเรื่องเล่า ความสมจริง (Verisimilitude) ในที่นี้คือ การที่องค์ประกอบของเรื่องเล่าเป็นที่ยอมรับว่าเป็นไปได้ในแง่ของ Conventions ที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมนั้น ความสมจริงของเรื่องเล่าไม่ได้อิงอยู่กับการลอกเลียนของจริง แต่อิงอยู่กับความเชื่อและคติซึ่งส่วนใหญ่เป็นมายาคติ หรือการให้คุณค่าที่เรากระทำต่อความเป็นจริงอีกทีหนึ่ง

2. *ระดับเนื้อเรื่อง (Story) / ระดับโครงสร้าง (Structure)* อยู่ลึกลงไป เป็นระดับโครงสร้างความสัมพันธ์ของ Concept ที่อยู่ในเรื่องเล่า ซึ่งต้องการหาไวยากรณ์ของเรื่องเล่า (Narrative Grammar) โดยมีความเชื่อว่า น่าจะมีไวยากรณ์ที่เป็นตัวกำกับ/ตัวกำหนดที่ทำให้มองเห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของหน่วยต่างๆ ในเรื่องเล่า เพื่อเข้าใจถึงกระบวนการของเรื่องเล่าเรื่องหนึ่งว่า โครงสร้างความสัมพันธ์ของหน่วยต่างๆ ในเรื่องเล่าสื่อความหมายออกมาได้อย่างไร

ความหมายของการเล่าเรื่อง เกี่ยวข้องกับ 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1. เนื้อเรื่อง (Story) หมายถึง “เกิดอะไรขึ้นกับใคร”

เนื้อเรื่อง คือ เหตุการณ์ที่เล่าเป็นเรื่องและมีจุดหักเหในเรื่อง แต่มาเรียงเรื่องตามลำดับเวลาเข้าด้วยกันโดยอาศัยตัวละคร องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของเนื้อเรื่อง ได้แก่

1.1 โครงสร้างการเล่าเรื่อง (Narrative Structure) ซึ่งประกอบด้วย

- *ตัวละครและการปรากฏตัวในเรื่อง* (Existents of Characters and Settings) ศึกษาถึงบุคลิกภาพตัวละคร บทบาทและหน้าที่ของตัวละครและยังหมายถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรื่องของตัวละคร
- *ความสัมพันธ์ของเรื่องราว* (The Relation in the story: Chronological, Cause-Effect, Problem-Resolve) หมายถึง ความสัมพันธ์ของเรื่อง เช่น ความเป็นเหตุผลของเหตุการณ์ ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาในเรื่อง
- *การสรุปเรื่อง* (Conclusion) หมายถึง บทสรุปของเนื้อเรื่อง ซึ่งอาจเป็นการคลี่คลายปัญหาของเรื่องหรืออาจมีการทิ้งปมปัญหาไว้ให้ผู้ชม

1.2 การกำหนดเรื่อง (Plot)

หมายถึง การลำดับเหตุการณ์ในการเล่าเรื่อง โดยปกติจะมีการลำดับเหตุการณ์ในการเล่าเรื่องไว้ (Story Development) 6 ขั้นตอน (อ้างในกิตติศักดิ์ สุวรรณโภคิน, 2542:37) ได้แก่

1.2.1 *การเริ่มเรื่อง* (Expostion) เป็นการชักจูงความสนใจให้ติดตามเรื่องราว มีการแนะนำฉากหรือสถานที่ อาจมีการเปิดประเด็นปัญหาหรือเผยปมปัญหาหรือปมขัดแย้งเพื่อชวนให้ติดตาม

1.2.2 *การพัฒนาเหตุการณ์* (Inciting Moment) เป็นขั้นตอนที่มีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้น แล้วทำให้การดำเนินชีวิตของตัวละครเปลี่ยนแปลงไป และในช่วงนี้จะมีการสร้างความขัดแย้งขึ้นมาด้วย จากนั้นเรื่องราวก็จะพัฒนาไปเรื่อยๆ จนถึงจุดหนึ่งที่เป็นจุดหักเหของเรื่อง

1.2.3 *จุดหักเหของเรื่อง* (Turning Point) เป็นจุดเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่ทำให้เนื้อเรื่องเปลี่ยนไปอีกด้าน เมื่อมาถึงขั้นนี้เหตุการณ์ที่ดำเนินมาอย่างดีในช่วงแรก จะเกิดการพลิกผันขึ้นจากดีกลับเป็นร้าย

1.2.4 *ภาวะวิกฤต* (Crisis/Falling Action) เกี่ยวโยงกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากจุดหักเหของเรื่อง คือ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นตัวละครจะพยายามศึกษาว่าปัญหา

เกิดขึ้นได้อย่างไร และจะทำอย่างไรถึงจะแก้ปัญหานั้นได้ เหตุการณ์ช่วงนี้จะตึงเครียดขึ้นทุกที

1.2.5 *การแก้ปัญหา* (Climax) จะเกิดขึ้นเมื่อเรื่องราวกำลังถึงจุดแตกหักและตัวละครอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ ต้องเผชิญหน้ากับปัญหา

1.2.6 *การยุติของเรื่องราว* (Conclusion/Ending) คือ การสิ้นสุดของเรื่องราวทั้งหมด การจบอาจหมายถึงความสูญเสีย อาจจบแบบมีความสุขหรือทิ้งท้ายไว้ให้คิด

1.3 แก่นความคิดหลัก (Theme) หมายถึง แก่นความคิดหลักในการดำเนินเรื่อง เป็นวัตถุประสงค์หลักที่ผู้เล่าเรื่องต้องการจะสื่อให้ผู้รับ โดยเฉพาะเมื่อต้องการวิเคราะห์ถึงใจความสำคัญของเรื่อง เราจำเป็นต้องจับความสำคัญของเรื่องไว้ให้ได้ มิเช่นนั้นจะไม่รู้ถึงวัตถุประสงค์หลักที่ผู้เล่าต้องการถ่ายทอดให้ทราบ

2. วาทกรรม (Discourse) หมายถึง “เรื่องราวถูกบอกกล่าวอย่างไร”

วาทกรรม คือ การแสดงออกทางการพูดหรือเขียนของเหตุการณ์ กล่าวง่ายๆ ก็คือ อะไรที่เราอ่านหรือตัวบท (text) ที่เข้าถึงได้ตรงๆ เป็น ‘ภาษาที่ถูกนำมาใช้’

Guy Cook (อ้างถึงใน รวมพร ศรีสุมานนท์, 2541:24) ได้ให้คำนิยามวาทกรรมไว้ว่า วาทกรรม คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบทกับบริบท (text and context) ในลักษณะที่ผู้ร่วมการสื่อสารรับรู้ความหมาย โดยพิจารณาวาทกรรมได้จาก

2.1 *ผู้มีส่วนร่วมในเรื่อง* (Participants) การเล่าเรื่องถือเป็นการกระทำที่มีการสื่อสารกับผู้อื่น ดังนั้นการเล่าเรื่องไม่ใช่เพียงแต่การที่มีบุคคล มีเรื่องๆ หนึ่งแล้วจบ แต่บุคคลจะต้องสามารถเป็นทั้งผู้เล่าและผู้ฟัง ซึ่งแนวคิดการเล่าเรื่องจะมุ่งเน้นที่องค์ประกอบของผู้มีส่วนร่วมในเรื่อง โดย Robert C. Allen (อ้างในสุจินดา, 2541 :11-12) ได้นำแนวคิดของการแบ่งประเภทของผู้มีส่วนร่วมในเรื่องในสื่อสิ่งพิมพ์ของ Sarah มาใช้ในการวิเคราะห์ภาพยนตร์และโทรทัศน์ โดยแบ่งผู้มีส่วนร่วมในเรื่องออกเป็น

ผู้แต่งจริง →	ผู้แต่งในเรื่อง →	ผู้เล่า →	ผู้ฟังการเล่า →	ผู้ชมในเรื่อง →	ผู้ชมจริง
(Real Author)	(Implied Author)	(Narrator)	(Narratee)	(Implied Viewer)	(Viewer)

2.2 *เวลา* (Time) ในเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดอาจจะเกิดในเวลาเดียวกัน แต่ในการนำเสนอทางโทรทัศน์นั้น ผู้เล่าสามารถนำเสนอได้เพียงครั้งละ

เหตุการณ์เดียวเท่านั้น ซึ่งการนำเสนอดังกล่าวบางครั้งก็มีการลำดับเหตุการณ์จากเริ่มต้นไปจนจบ แต่บางครั้งก็ถูกเล่าย้อนหลัง Edward Branigan ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “แบบแผนการเล่าเรื่อง” ว่าประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

2.2.1 การแนะนำตัวละครและฉาก

2.2.2 *การอธิบายถึงเรื่องราว*

2.2.3 *การเริ่มต้นเหตุการณ์*

2.2.4 *การตอบสนองของตัวละคร*

2.2.5 *การกระทำที่ซับซ้อน*

2.2.6 *ผลที่เกิดขึ้น*

2.2.7 *ปฏิกิริยาตอบโต้ต่อผลที่เกิดขึ้น*

3. การจัดลำดับตารางเนื้อหา (Schedule) หมายถึง วิธีการที่เนื้อเรื่องและการเล่าเรื่องได้ถูกจัดวางเนื้อหาไว้ตามลำดับของวิธีการที่จะเล่าและส่งผลต่อเรื่องราวนั้นอย่างไร กล่าวอย่างง่ายๆ ก็คือ การที่จะบอกว่าตัวบท (text) ถูกเขียนและสื่อสารออกไปได้อย่างไร

1.2 การเล่าเรื่องในภาพยนตร์ (Narration in Film)

ศิลปะภาพยนตร์มีความหมายตามลักษณะของงานศิลปะทั่วไป คือ เน้นความงาม และการแสดงออกของศิลปิน โดยผู้สร้างภาพยนตร์มีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะนำเหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้งจินตนาการของตนเอง ที่ตนมีความรู้สึกสะเทือนใจ ถ่ายทอดออกมายังบทประพันธ์ ภาพ ฉาก เสียงดนตรี แสง สี ถ้อยคำและการแสดง อย่างมีความงามและความคิดที่ประสานกันกลมกลืน

กระบวนการของภาพยนตร์นั้นเป็นลักษณะการบันทึกภาพเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ลงบนแผ่นฟิล์ม โดยถ่ายด้วยกล้องถ่ายภาพยนตร์และฉายด้วยเครื่องฉายภาพยนตร์ไปที่จอภาพยนตร์ ทำให้ปรากฏเป็นภาพการเคลื่อนไหวเหมือนกับของจริงที่ได้ถูกบันทึกไว้ทุกประการ สุนทรียภาพจะเกิดขึ้นในมโนภาพของผู้ดูโดยอาศัยเงื่อนไขประกอบหลายประการเป็นตัวกระตุ้นเร้า เช่น เนื้อเรื่อง สี แสง เสียง และอื่นๆ

ภาพยนตร์จะใช้เทคนิคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเทคนิคด้านภาพ ด้านการตัดต่อ ด้านเสียงประกอบ เพื่อทำหน้าที่ 4 อย่างด้วยกัน (อ้างในกิตติศักดิ์ สุวรรณโภคิน, 2542:59) คือ

1) การเล่าเรื่อง (Narrative Function) ภาพยนตร์มีเรื่องราวที่จะบอกกล่าวให้คนดูรับรู้ ดังนั้นจึงมีหน้าที่ที่จะต้องเล่าเรื่องราวให้คนดูรู้เรื่อง ในส่วนของการเล่าเรื่องแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ การเล่าเรื่องด้วยภาพและการเล่าเรื่องด้วยดนตรีและเสียงประกอบ
2) การสื่ออารมณ์ (Emotional Function) ภาพยนตร์มีหน้าที่ที่ต้องสร้างอารมณ์ต่างๆ ให้กับคนดู โดยใช้วิธีการต่างๆกันไป
3) การสื่อทางด้านความคิด (Intellectual Function) การสื่อทางด้านความคิดมีอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน

   3.1) คนทำภาพยนตร์อาจจะแทรกความคิดบางอย่างที่อาจเป็นปรัชญา หรือข้อคิด หรือแง่คิดดีๆ เกี่ยวกับการใช้ชีวิตเข้าไปในเรื่องซึ่งคนดูจะรับรู้และอาจจะนำเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันของตัวเอง

   3.2) การกระตุ้นให้คนดูใช้ความคิดของตัวเองโดยคนทำภาพยนตร์ไม่ได้เอาความคิดของตัวเองไปให้
4) การสร้างความตื่นตาตื่นใจ (Spectacle Function) ไม่จำเป็นจะต้องเกิดจากภาพเท่านั้น ถึงแม้ความตื่นตาตื่นใจส่วนใหญ่จะเกิดจากการได้เห็นภาพ แต่เสียงดนตรีก็มีส่วนไม่น้อยในการทำหน้าที่นี้

องค์ประกอบการเล่าเรื่องในภาพยนตร์

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการเล่าเรื่องในภาพยนตร์นั้น หลุยส์ จิอันเน็ตตี (Louise Giannetti) อธิบายไว้ว่า “สมัยโบราณ ผู้คนติดต่อสื่อสารกันโดยการเล่าเรื่อง ในหนังสือ The Poetics ของอริสโตเติล ได้จำแนกประเภทของการเล่าเรื่องบันเทิงคดีไว้ 2 ลักษณะ คือ การแสดงและการเล่าเรื่อง การแสดงคือ การที่เหตุการณ์เล่าเรื่องด้วยตัวของมันเอง เช่น การละคร ส่วนการเล่าเรื่อง คือ การบอกเล่าเรื่องราวโดยมีผู้เล่า อาทิ มหากาพย์ หรือนวนิยาย ซึ่งการเล่าเรื่องในภาพยนตร์กำเนิดมาจาก 2 สิ่งนี้ โดยการนำเอาวิธีการเล่าเรื่องทั้งสองชนิดมาผสมผสานกัน ผ่านเทคนิคเฉพาะอันซับซ้อนของสื่อภาพยนตร์”

1. โครงเรื่อง (Plot)

ในการวิเคราะห์ภาพยนตร์ นวนิยาย รวมทั้งการเล่าเรื่องเกือบทุกชนิด โครงเรื่องนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องที่ผู้วิเคราะห์ต้องนำมาทำการศึกษาเสมอ ซึ่งโดยปกติจะมีการลำดับเหตุการณ์ในการเล่าเรื่องไว้ 6 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 การเริ่มเรื่อง (Expostion)

1.2 การพัฒนาเหตุการณ์ (Inciting Moment)

1.3 จุดหักเหของเรื่อง (Turning Point)

1.4 ภาวะวิกฤต (Crisis/Falling Action)

1.5 การแก้ปัญหา (Climax)

1.6 การยุติของเรื่องราว (Conclusion/Ending)

2. *แก่นความคิด (Theme)*

แก่นความคิด (Theme) นับเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเรื่องเล่า โดยเฉพาะเมื่อต้องการวิเคราะห์ถึงใจความสำคัญของเรื่อง เราจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจับใจความสำคัญของเรื่องไว้ให้ได้ มิเช่นนั้นจะไม่อาจรู้ถึงแนวคิดหลักที่ผู้เล่าต้องการถ่ายทอดให้ทราบ

แก่นความคิด คือ ความคิดหลักในการดำเนินเรื่อง เป็นความคิดรวบยอดที่เจ้าของเรื่องต้องการนำเสนอ ซึ่งเราสามารถจะเข้าใจแก่นความคิดได้จากการสังเกตองค์ประกอบต่างๆ ในการเล่าเรื่อง อาทิ การสังเกตชื่อเรื่อง ชื่อตัวละคร สังเกตค่านิยม คำพูด หรือสัญลักษณ์พิเศษที่ปรากฏในเรื่อง สำหรับแก่นความคิดที่ได้รับความนิยมและพบได้บ่อยครั้งมีอยู่ไม่มากนัก โดยมากมักวนเวียนอยู่กับเรื่องความดี-ความชั่ว หรือไม่ก็เกี่ยวข้องกับ ความรัก-ความเกลียด แต่ในส่วนของรายละเอียด แก่นความคิดแต่ละเรื่องก็จะมีรายละเอียดและองค์ประกอบย่อยในการสนับสนุนความคิดหลักที่แตกต่างกันไป แต่การดำเนินเรื่องนั้นจะมีความคิดย่อยที่ช่วยสนับสนุนความคิดหลักปรากฏอยู่จำนวนมาก ทว่าถึงแม้จะมีแนวคิดปลีกย่อยอยู่หลายความคิดด้วยกัน แต่ความคิดย่อยทั้งหมดนั้นจะมีลักษณะร่วมกันบางประการ หรือเดินไปในทิศทางเดียวกันทั้งสิ้น ดังนั้นในการพิจารณาแก่นความคิดใดๆ การแยกย่อยความคิดปลีกย่อยจะทำให้เราสามารถเข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.ขั้วขัดแย้ง (Conflict)

การทำการศึกษาถึงขั้วขัดแย้งที่ปรากฏในท้องเรื่องจะทำให้เราสามารถเข้าใจเรื่องราวได้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น อีกทั้งโดยแท้จริงแล้ว เรื่องเล่าคือการสานเรื่องราวบนความขัดแย้ง อธิบายอีกอย่างหนึ่ง โครงเรื่องก็คือ การลำดับเหตุการณ์หรือพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเหตุการณ์หรือพฤติกรรมนั้นจะมีพัฒนาการขึ้นท่ามกลางความขัดแย้งต่างๆ ความขัดแย้งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

3.1 ความขัดแย้งภายในจิตใจ เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายใน ตัวละครจะมีความสับสนหรือยุ่งยากลำบากใจในการตัดสินใจเพื่อจะกระทำการอย่างที่คิดเอาไว้ เช่น ความขัดแย้งกับสำนึกรับผิดชอบหรือความรู้สึกขัดแย้งกับกฎเกณฑ์ทางสังคม

3.2 ความขัดแย้งระหว่างคนกับคน คือ การที่ตัวละครสองฝ่ายไม่ลงรอยกัน แต่ละฝ่ายต่อต้านกัน หรือพยายามทำลายล้างกัน

3.3 ความขัดแย้งกับพลังภายนอก เช่น ความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อม หรือธรรมชาติอันโหดร้าย

ความสำคัญของความขัดแย้งที่มีต่อโครงเรื่องคือ มันเป็นสิ่งที่ทำให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างมีทิศทาง หากเรื่องใดมีความขัดแย้งที่สมเหตุสมผล มีที่มาที่ไปแน่นอน เรื่องราวนั้นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างน่าเชื่อถือ ในภาพยนตร์หนึ่งเรื่อง อาจมีความขัดแย้งมากกว่าหนึ่งประเด็นก็เป็นได้

สำหรับวิธีที่ใช้ในการศึกษาข้อขัดแย้งในภาพยนตร์นั้น คล็อด เลวี่ สเตราส์ (Claude Levi-Strauss) เสนอให้ใช้วิธีการแบ่งขั้วตรงข้าม (Binary Oppositions) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนความเชื่อพื้นฐานที่ว่า มนุษย์สามารถเข้าใจโลกโดยการแบ่งสิ่งต่างๆ ออกเป็นส่วนๆ เพื่อเปรียบเทียบกัน เช่น แผ่นดินกับมหาสมุทร ผู้หญิงกับผู้ชาย เป็นต้น Binary Oppositions กระทำได้โดยการแบ่งกลุ่มคำออกเป็น 2 หมวด ทั้ง 2 หมวดจะมีความหมายขัดแย้งกันเอง และเมื่อนำเอาวิธีการแบ่งขั้วตรงข้ามมาใช้ในการศึกษาภาพยนตร์ จะช่วยให้เรามองเห็นถึงความขัดแย้งภายในภาพยนตร์ได้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น

4. บทบาทและคุณสมบัติของตัวละคร (Character)

องค์ประกอบสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการเล่าเรื่องทุกชนิด คือ ตัวละคร (Character) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องราวในเรื่องเล่า และหมายรวมไปถึงบุคลิกลักษณะของตัวละคร ไม่ว่าจะเป็นรูปร่างหน้าตา หรืออุปนิสัยใจคอของตัวละครด้วย

ส่วนประกอบของตัวละครมีอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนที่เป็นความคิด (Conception) ความคิดของตัวละคร โดยปกติจะเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงยากจนกว่าจะมีเหตุผลที่สำคัญเพียงพอสำหรับการเปลี่ยนแปลง ตัวละครที่ดีจะมีความคิดเป็นของตัวเอง ซึ่งสิ่งที่จะมากำหนดความคิดและจิตใจของตัวละครนั้นอยู่ที่ภูมิหลังของตัวละคร และส่วนที่เป็นการแสดงออก (Presentation) ซึ่งความสัมพันธ์ของส่วนนี้กับส่วนที่เป็นความคิดนั้นอาจไม่จำเป็นต้องแปรตามกันเสมอไป ทว่าการแสดงออกของตัวละครมักเป็นไปตามการหวังผลที่จะได้รับ

ในที่นี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของตัวละครและความสัมพันธ์ของตัวละครกับส่วนต่างๆ ของสังคม โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

4.1 ลักษณะนิสัยของตัวละคร ซึ่งเป็นอุปนิสัยส่วนตัวของตัวละครที่แสดงออกโดยจะสะท้อนให้เห็นผ่านการกระทำ

4.2 บทบาทหน้าที่ของตัวละคร

4.3 อุดมการณ์ทางความคิดของตัวละคร

4.4 ความสัมพันธ์ของตัวละครกับส่วนต่างๆ ของสังคม

การพิจารณาตัวละครนอกเหนือจากใช้การมองภาพของตัวละครจากลักษณะภายนอก เช่น การแต่งกาย กริยาอาการ หรือพฤติกรรมต่างๆ แล้ว คำพูดและบทสนทนา (Dialogue) ตอบโต้ของตัวละครก็เป็นส่วนที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะความคิด ทัศนคติ และลักษณะนิสัยใจคอของตัวละคร (Characteristic) จะสะท้อนออกมาจากคำพูดของตัวละครทั้งสิ้น

แนวคิดเรื่องการเล่าเรื่องในภาพยนตร์นี้จะช่วยในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงการประกอบสร้างเรื่องราวเป็นภาพยนตร์ขึ้น รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงโครงเรื่อง ขั้วตรงข้าม แก่นความคิด เกี่ยวกับสื่อมวลชนที่อยู่ในภาพยนตร์แนวนี้ ส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวจะทำให้ผู้วิจัยทราบถึงแบบแผนของภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ที่ทำการศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ทฤษฎีสัญญะวิทยาและศิลปะการสื่อสารผ่านภาพยนตร์ (Semiotics and Semiotics of Film)

2.1 ทฤษฎีสัญญะวิทยา (Semiotics)

สัญญะวิทยา แปลมาจากภาษาอังกฤษ “Semiology” หมายถึง “ศาสตร์แห่งสัญญะ” (Science of Sign) โดยสัญญะ (Sign) หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างเพื่อให้มีความหมาย (Meaning) แทนของจริง (Object) ในตัวบท (Text) และในบริบทหนึ่ง

O’Sullivan and other (1983) ได้อธิบายและได้จำกัดความสัญญะวิทยา (Semiology /Semiotics) ไว้ว่า “…เป็นการศึกษาในเรื่องของสัญญะ (Sign) รหัส (Codes) และวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่สำคัญของสัญญะ และการที่สัญญะนั้นถูกนำมาใช้ในสังคม”

สัญญะ มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. จะต้องมีลักษณะทางกายภาพ
2. จะต้องมีความหมายถึงบางสิ่งบางอย่างนอกเหนือจากตัวของมันเอง

3. สัญญะนี้จะต้องถูกนำมาใช้ และรับรู้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องว่าเป็นสัญญะ

Ferdinand de Saussure (ศิริชัย ศิริกายะและกาญจนา แก้วเทพ, 2531:183-184) อธิบายความหมายของสัญญะว่า เป็นสิ่งที่สัมผัสได้อายตนะ (ประสาทสัมผัสทั้ง 5) และเป็นสิ่งที่คนกลุ่มหนึ่งตกลงใช้สิ่งนั้นเป็นเครื่องหมาย (Mark) ถึงอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่ได้ปรากฏในสัญญะนั้น เช่น เวลาเราเขียนอักษรคำว่า "ม้า" โดยที่เราหมายถึง "ตัวม้าจริงๆ" ส่วนที่เป็นเครื่องหมาย (ตัวอักษรเขียนคำว่า "ม้า") นี้ เรียกว่า "ตัวหมาย" (Signifier) ส่วนตัวม้าจริงๆ เรียกว่า "ตัวหมายถึง" (Signified) กระบวนการทั้งหมดนี้ เราเรียกว่า "การสร้างความหมาย" (Signification) การศึกษาในเชิงสัญญะวิทยาให้ความสำคัญกับการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมายกับตัวหมายถึง เพื่อดูว่าความหมายถูกสร้างขึ้นและจะถูกถ่ายทอดออกมาอย่างไร โดยนำเอาตัวบท (Text) มาวิเคราะห์เพื่อดูว่าตัวหมายนั้นสร้างความหมายอย่างไร

Fiske and Hartley ใน Reading Television (1978) กล่าวเกี่ยวกับสัญญะไว้ว่า เกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 2 อย่างด้วยกัน

Signified + Signifier	=	Sign	→	Signification
ตัวหมายถึง + ตัวหมาย	=	สัญญะ	→	การสร้างความหมาย

กระบวนการสร้างความหมาย (Signification) หรือวิธีการวิเคราะห์ความหมายนั้น Roland Barthes ได้ให้แนวความคิดในการวิเคราะห์ความหมายแฝงที่อยู่ในการสื่อสาร โดยมีหัวใจในการแสดงความหมาย 2 ขั้น คือ

1. <u>การตีความหมายโดยตรง</u> (Denotation)

การตีความหมายโดยตรง เป็นความหมายขั้นแรก เหมือนที่ Saussure ได้ศึกษาอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมาย (Signifier) กับตัวหมายถึง (Signified) ในสัญญะนั้น และความสัมพันธ์ของสัญญะกับสิ่งที่กล่าวถึงเป็นความหมายที่ชัดของสัญญะ และเป็นความหมายที่เข้าใจตรงกันโดยส่วนใหญ่

2. <u>การตีความหมายโดยนัย</u> (Connotation)

Barthes อธิบายว่า ความหมายโดยนัยแฝงได้อธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสัญญะกระทบกับความรู้สึกหรืออารมณ์ของผู้รับสารและค่านิยมในวัฒนธรรมของผู้รับสาร และเกิดจาก

การตีความโดยอัตวิสัย เมื่อผู้ตีความหมายได้รับอิทธิพลจากผู้ส่งสารไปพร้อมกับการได้รับจากสัญญะ ความหมายแฝงจะเกิดขึ้นจากการกำหนดรูปแบบของตัวหมาย (Signifier) และถูกควบคุมความหมายโดยการเปลี่ยนตัวหมาย หรือสัญลักษณ์ แต่ยังคงตัวหมายถึงเอาไว้

ในกระบวนการสร้างความหมายในขั้นแรก หรือความหมายตรง (Denotation) จะมีลักษณะเป็นสากล คือ มีความหมายเดียวกันและมีลักษณะเป็นภววิสัย (Objectivity) คือ อ้างอิงขึ้นมาได้โดยไม่ต้องมีการประเมินคุณค่า ส่วนกระบวนการสร้างความหมายในขั้นที่ 2 หรือความหมายแฝง (Connotation) จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมในการรับสาร

การที่ตัวหมาย (Signifier) จะสร้างความหมายได้ ความสัมพันธ์กับตัวหมายถึง (Signified) มีลักษณะที่ไม่ตายตัว ฉะนั้นการที่จะเข้าใจความหมายได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้ความสัมพันธ์ของรหัส (Code) เพื่อช่วยในการตีความหมายของสัญญะ (Sign) ซึ่งเป็นลักษณะเช่นเดียวกันกับการศึกษาภาษา ที่ความหมายกำหนดมาจากไวยากรณ์ เช่นเดียวกับที่รหัส (Code) และจารีต (Convention) เป็นตัวกำหนดเนื้อหา (Text) ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา

John Fiske (1982) ได้กล่าวถึงวิธีการศึกษาเชิงสัญญะวิทยาว่าเป็นการศึกษาในส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

1. เป็นการศึกษาในเรื่องของสัญญะ (Sign) ซึ่งจะต้องมีลักษณะทางกายภาพ มีความหมายถึงบางสิ่งบางอย่างที่นอกเหนือจากตัวมันเอง และสัญญะนี้จะต้องถูกนำมาใช้ และรับรู้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องว่าเป็นสัญญะ (Sign)

Pierce ได้ให้ความสำคัญกับสัญญะเพราะไม่มีการสื่อสารใดที่เกิดนอกระบบสัญญะ ซึ่งสัญญะสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- ภาพเหมือน (Icon) หมายถึง สัญญะที่มีลักษณะเป็นภาพ หรือเป็นวัตถุที่มองเห็นได้ชัดเจน เช่น เครื่องหมายแสดงยศ ตำแหน่ง จะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความมีอำนาจ ภาพถ่าย อนุสาวรีย์ รูปปั้น เป็นต้น
- ดัชนี (Index) หมายถึง สัญญะที่มีลักษณะเป็นตัวชี้ให้เห็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยการคิดหาเหตุผล เช่น ควันไฟ อาการของโรค
- สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง สัญญะที่มีลักษณะเกี่ยวกันกับสิ่งที่เป็นกฎหรือระเบียบ หรือสิ่งที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกัน เข้าใจเหมือนกัน ต้องอาศัยการเรียนรู้ เช่น คำ ตัวเลข

สัญญะ (Sign) ทั้งสามนี้ ไม่ได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด สัญญะหนึ่ง อาจประกอบด้วยรูปแบบต่างๆ กัน ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งภาพเหมือน ดัชนี และสัญลักษณ์รวมกันอยู่ก็ได้

2. เป็นการศึกษาในเรื่องรหัส (Code) เป็นรหัสพฤติกรรม (Code of Behavior) และรหัสการให้ความหมาย (Signifying Code) ซึ่งอยู่ในลักษณะของสัญญะต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมนั้น

3. วัฒนธรรม (Culture) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีสัญญะ (Sign) และรหัส (Code) เกี่ยวพันกันอยู่ในแต่ละวัฒนธรรม และจะมีความหมายเฉพาะเมื่ออยู่ในวัฒนธรรมนั้นๆ

ในการศึกษาตัวบท (Text) โดยวิธีทางสัญญะวิทยา เมื่อเราเข้าใจตัวสัญญะ กระบวนการสร้างความหมาย และรหัส ซึ่งเป็นตัวเชื่อมทุกอย่างเข้าด้วยกันแล้ว ก็จะสามารถเข้าใจความหมายของตัวบทได้ วิธีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยความหมายต่างๆ มีเพียง 2 แบบใหญ่ๆ คือ

1) ***Syntagmatic*** หรือแบบแนวนอน เป็นการมองความสัมพันธ์เชิง Syntagmatic ว่าแต่ละหน่วยสัมพันธ์กันในลักษณะต่อเนื่องได้อย่างไร หรือบางทีเรียกว่าเป็นการมองเชิง Combination ว่าหน่วยต่างๆ ในเรื่องเล่ามาสัมพันธ์ในเชิงต่อเนื่องในลักษณะใด จะทำให้ทราบถึงการจัดระบบของการเล่าเรื่องและความหมายที่เปิดเผยของการสื่อสาร
2) ***Paradigmatic*** หน่วยของความสัมพันธ์มาแทนที่กันได้อย่างไรในระบบของเรื่องเล่า หรือในเรื่องเล่าชุดหนึ่ง เป็นการวิเคราะห์ตัวบทเพื่อค้นหาความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ว่ามีความหมายเช่นไร

ความสัมพันธ์ทั้งสองแบบนี้เป็นหลักพื้นฐานที่นำไปใช้วิเคราะห์เพื่อดูความสัมพันธ์ของหน่วยต่างๆ ที่ปรากฏในเรื่องเล่ามีอะไรได้บ้างและสัมพันธ์กันอย่างไร

อย่างไรก็ตาม การที่จะนำวิธีทางสัญญะวิทยามาใช้ในการศึกษาภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดจะให้วิธีการวิเคราะห์ทางสัญญะเชิง Diachronic/Syntagmatic เป็นการศึกษาการดำเนินเรื่อง หรือการเล่าเรื่อง เน้นไปที่การโยงลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นไว้ด้วยกัน ซึ่ง Syntagmatic เป็นวิธีการประกอบสัญญะย่อยๆ เข้าด้วยกันตามลำดับขั้นตอน (Sequence) เพื่อให้ได้ความหมายตามที่ต้องการ ซึ่งเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับการประสมประสาน ในภาคปฏิบัติ เมื่อมีการใช้สัญญะในครั้งหนึ่งๆ จึงจะมีรูปการจัดระบบทั้ง Paradigmatic และ Syntagmatic เกิดควบคู่กันอยู่เสมอ โดยการวิเคราะห์แบบ Syntagmatic พบ

มากในเรื่องของการเล่าเรื่อง (Narration) เนื่องจากโครงสร้างของการเล่าเรื่องได้กำหนดขั้นตอนของเหตุการณ์เอาไว้อย่างแน่ชัด

ศิริชัย ศิริกายะ และกาญจนา แก้วเทพ (2531 : 83-84) ได้อธิบายถึง การนำเอาทฤษฎีเน้นที่ตัวสารหรือตัวเนื้อหาของสื่อมวลชนมาศึกษาว่า ฐานของตัวทฤษฎีที่นำมาใช้วิเคราะห์เนื้อหามีอยู่ว่า เนื่องจากกฎต่างๆ ของภาษา (หรือลักษณะอื่นใดก็ตามที่ถูกทำขึ้นมาแทน หรือ “การเข้ารหัส”) ถูกกำหนด หรือมีข้อจำกัดโดยโครงสร้างภายในของวัฒนธรรมเดิม (รากเดิมของวัฒนธรรม) ดังนั้นตัวเนื้อหาหรือตัวบทที่เลือกมาศึกษา จึงเป็นการเปิดโอกาสให้นำมาอ่านและตีความได้ ดังนั้นเราจึงสามารถเข้าใจความหมาย หากเรารู้กฎเกณฑ์ของภาษาและมีความคุ้นเคยดีกับวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าแนวทางในการศึกษาเรื่องนี้จะมีมากมาย แต่เราก็ยังสามารถระบุลักษณะที่สำคัญของทฤษฎีเหล่านี้ คือ

ประการแรก ความหมายที่เราตีความออกมาจากตัวเนื้อหาของสื่อมวลชน ไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นเดียวกับความตั้งใจของผู้ส่งสารหรือเป็นความหมายเดียวกันกับที่ผู้รับสารมีอยู่ แต่ความหมายที่เราตีความนั้น เราถือเป็นความหมายที่ปราศจากอคติ เกิดขึ้นมาจากหลักตรรกะของระบบสัญลักษณ์ที่ใช้ในการ “เข้ารหัส”

ประการที่สอง แนวการศึกษานี้ไม่ได้เน้นเฉพาะความหมายที่ปรากฏในระดับพื้นผิวหรือความหมายตามตัวหนังสือของเนื้อหาสื่อมวลชนเท่านั้น แต่ยังให้ความสนใจต่อความหมายที่แฝงหรือความหมายเชิงนัยยะซึ่งผู้ส่งสารอาจจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจให้เกิดความหมายดังกล่าวก็ตาม

ประการที่สาม แนวทางการศึกษานี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะการวิเคราะห์ภาษาเขียนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงรูปภาพ ท่าทาง เสียง เครื่องไม้เครื่องมือต่างๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการสื่อความหมายด้วย

จากการที่ได้กล่าวมา จึงได้ใช้แนวทางวิชาสัญญะวิทยามาศึกษาตัวบท (Text) ซึ่งจะทำให้ความเข้าใจความหมาย โดยที่ความหมายที่เราตีความจากตัวบทเนื้อหาสื่อมวลชนไม่จำเป็นต้องเป็นความตั้งใจของผู้รับสาร แต่ความหมายที่เราตีความนั้น เราถือว่าเป็นความหมายที่ปราศจากอคติ และไม่ได้มีความหมายที่ปรากฏในระดับพื้นผิวเท่านั้น แต่ยังเป็นความหมายโดยนัยแฝง ซึ่งผู้ส่งสารอาจจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจให้เกิดความหมายดังกล่าวก็ได้ (ศิริชัย ศิริกายะ และกาญจนา แก้วเทพ, 2531:34)

หากนำเอาแนวคิดของ John Fiske (1990:4-6) ที่อธิบายถึงการเข้ารหัสทางโทรทัศน์ว่าแบ่งได้เป็นระดับชั้นต่างๆ มาประยุกต์ใช้กับการเข้ารหัสทางสื่อภาพยนตร์ซึ่งมีคุณสมบัติและลักษณะการเข้ารหัสทางภาพและเสียงบางประการใกล้เคียงกับสื่อโทรทัศน์ จะได้ดังนี้

ตารางแสดงการเข้ารหัสทางโทรทัศน์ระดับต่าง ๆ

ระดับการเข้ารหัส (Level)	กระบวนการเข้ารหัส (Encode Process)	รหัส (Code)	ตัวอย่างระดับการเข้ารหัส (Example)
ระดับแรก "ความเป็นจริง" (Reality)	เหตุการณ์ที่จะถ่ายทอดทางโทรทัศน์ได้รับการเข้ารหัสโดย	รหัสทางสังคม (Social Code)	การแต่งกาย, พฤติกรรม, ลักษณะการพูดจา, กิริยาท่าทาง, การแสดงออก ฯลฯ
ระดับที่สอง "การเสนอภาพตัวแทน" (Representation)	สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้รับการเข้ารหัสทางเทคนิค การนำเสนอทางโทรทัศน์	รหัสทางเทคนิค (Technical Code)	ภาพ, เสียง, มุมกล้อง, แสง ฯลฯ
	ถ่ายทอดรหัสการนำเสนอตัวแทนความเป็นจริงตามธรรมเนียม	รหัสขนบการนำเสนอ (Conventional Representational Code)	การเล่าเรื่อง, ปมขัดแย้ง, ตัวละคร, การกระทำ, บทสนทนา, ฉาก, การแสดง ฯลฯ
ระดับที่สาม "อุดมการณ์" (Ideology)	ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ถูกจัดให้มีความสอดคล้องกับการยอมรับทางสังคม	รหัสทางอุดมการณ์ (Ideology Code)	ปัจเจกชนนิยม, เชื้อชาติ, ชนชั้น, วัตถุนิยม, ทุนนิยม ฯลฯ

จากตาราง แสดงถึงกระบวนการเข้ารหัสในระดับต่างๆ ในระดับแรก "ความเป็นจริง" (Reality) เป็นสิ่งที่ได้รับการเข้ารหัสแล้วโดยวัฒนธรรมหนึ่งๆ ความเป็นจริงในวัฒนธรรมใดๆ ก็ตาม ล้วนเป็นผลิตผลของรหัสวัฒนธรรมนั้นๆ ดังนั้น ความเป็นจริงจึงเป็นสิ่งที่ได้รับการเข้ารหัสแล้วเสมอและถ่ายทอดโดยอาศัยรหัสทางเทคนิคและธรรมเนียมการนำเสนอต่างๆ ของสื่อ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดโดยใช้เทคโนโลยีและเป็นตัวสารทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมแก่ผู้ชม

รหัสทางสังคมในระดับของ "ความเป็นจริง" ก็คือ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งด้านรูปลักษณ์ภายนอก เช่น หน้าตา การแต่งกาย การแต่งหน้า ลักษณะท่าทาง การพูดจา ภาษาที่ใช้ หรือด้านเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนการเข้ารหัสระดับที่ 2 คือ "การเสนอภาพตัวแทน" เป็นการนำเสนอทางเทคนิคของสื่อโดยการสร้างความหมายหรือการเข้ารหัสที่ไม่ใช่เป็นภาพเหตุการณ์เท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่สามารถระบุและวิเคราะห์ให้เห็นได้ เช่น การเลือกมุมกล้องเพื่อเล่าเรื่อง

ในระดับที่ 3 “อุดมการณ์” สำหรับรหัสการนำเสนอตัวแทนความเป็นจริงตามธรรมเนียมปฏิบัติและอุดมการณ์ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรหัสทั้งสองประเภทนี้เป็นสิ่งลวงตาและมองเห็นได้ยาก และมีลักษณะเป็นงานวิจารณ์ เช่น การที่นางเอกจะต้องคอยถามพระเอกในเรื่องต่างๆ แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์เรื่องความเป็นใหญ่ของเพศชาย เป็นต้น

การจะเข้าใจกระบวนการของตารางข้างต้นได้ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ “ความเป็นจริง” “การเสนอภาพตัวแทน” และ “อุดมการณ์” รวมตัวกันอยู่อย่างมีความสอดคล้อง เพื่อให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจในหลายๆ ด้าน เช่น การแนะนำการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามแบบแผน การตอกย้ำถึงการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น การวิเคราะห์ทางสัญญะวิทยาจึงเป็นวิธีการที่พยายามแสดงให้เห็นว่าระดับชั้นต่างๆ ของความหมายที่ได้รับการเข้ารหัสนั้นมีการจัดโครงสร้างไว้อย่างไร

ในการวิจัยครั้งนี้ ทฤษฎีสัญญะวิทยาจะช่วยเป็นแนวทางในการวิจัยเรื่อง “ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดกับที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย” ซึ่งทฤษฎีสัญญะวิทยานี้สามารถทำให้เข้าใจถึงความหมายที่ถูกส่งผ่านสื่อได้อย่างไร

2.2 **ศิลปะการสื่อสารผ่านภาพยนตร์** (Semiotics of Film)

Metz (อ้างถึงใน Andrew, 1976) นักทฤษฎีสัญญะวิทยาของสื่อภาพยนตร์ ได้กล่าวไว้ว่าทัศนะเกี่ยวกับภาพยนตร์ในช่วงเวลา 50 ปีแรกนั้น แม้ว่าจะมีลักษณะที่หลากหลาย ชาญฉลาดและน่าทึ่งอยู่ไม่น้อย แต่ก็มีลักษณะที่เรียกว่า “ครอบจักรวาล” Metz เห็นว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับภาพยนตร์นั้นควรจะได้รับการจัดระบบระเบียบเสียใหม่และถึงเวลาที่ควรจะเลิกคิดถึงภาพยนตร์ในมุมมองที่กว้างเกินไป แต่ควรจะถึงยุคของการศึกษาค้นคว้าที่มีลักษณะชี้เฉพาะเจาะจงมากกว่าเก่า ซึ่งแม้ว่าการศึกษาแบบนี้จะกระทำในวงจำกัด แต่ทว่าก็มีความเที่ยงตรงแม่นยำ ซึ่งจะพบได้ก็แต่ในการศึกษาในลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์เท่านั้น

ในยุคสมัยที่ให้ความสำคัญกับอภิปรัชญาต่างๆ น้อยลง และเกิดความไม่เชื่อถือในวิธีคิดแบบคาดเดา (Speculative thinking) แต่หันมาเชื่อถืออุดมการณ์แบบวิทยาศาสตร์ซึ่งเน้นที่การสังเกตแบบเป็นกลาง (the Scientific ideal of neutral observer) Metz ได้ทำการศึกษาถึงเงื่อนไขทางวัตถุที่เอื้ออำนวยให้กับการทำพันธกิจหน้าที่ของภาพยนตร์ จุดมุ่งหมายของเขาก็คือ การให้คำอธิบายที่ชัดเจนเที่ยงตรงเกี่ยวกับกระบวนการในการสร้างความหมายในภาพยนตร์ จากการดำเนินรอยตามแนวทางของนักสัญญะวิทยาชื่อ ชาร์ลส์ เพียซ (Charles Peirce) และเฟอร์ดินานด์

เดอ เซาซูร์ (Ferdinand de Saussure) Metz เรียกการศึกษาภาพยนตร์ในลักษณะนี้ว่า “สัญญะวิทยาทางภาพยนตร์” ทฤษฎีของเขาได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของสัญญะวิทยาและภาพยนตร์ ไว้ดังต่อไปนี้

1. สัญญะวิทยา

สัญญะวิทยาจะมุ่งศึกษากลไกภายในของสื่อภาพยนตร์โดยตรง ซึ่งเป็นแนวทางที่ Metz ได้เลือกที่จะศึกษา ในความหมายทั่วไป สัญญะวิทยา หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยความหมาย และสัญญะวิทยาทางภาพยนตร์จะเป็นหนทางในการสร้างแบบจำลองเพื่อใช้อธิบายว่า ภาพยนตร์เรื่องหนึ่งๆ บรรจุความหมายและสื่อความหมายนั้นให้กับผู้ชมได้อย่างไร ซึ่งมีเป้าหมายคือ การค้นหากฎหรือแบบแผนที่ทำให้สามารถดูภาพยนตร์เข้าใจรู้เรื่อง และเพื่อค้นพบรูปแบบเฉพาะของการสร้างความหมายที่ทำให้เกิดลักษณะเฉพาะตัวของภาพยนตร์หรือแนวของภาพยนตร์แต่ละเรื่อง หัวใจสำคัญของการศึกษาในสาขานี้ก็คือ การทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับศาสตร์แห่งการสร้างภาพยนตร์ และประเด็นสำคัญของศาสตร์ที่ว่านี้ก็คือ กระบวนการสร้างความหมาย (Signification) ซึ่งเป็นสิ่งที่นักสัญญะวิทยาให้ความสนใจโดยตรงนั่นเอง

2. ภาพยนตร์

Metz ได้กล่าวไว้ว่า ในทุกๆ รูปแบบของงานศิลปะ ซึ่งจะว่าไปแล้ว ในการสื่อสารทุกระบบนั้น มีองค์ประกอบเฉพาะสำหรับการแสดงออกที่ต่างออกไปจากระบบอื่นๆ วัตถุดิบหรือองค์ประกอบของภาพยนตร์นั้นไม่ได้หมายถึง ความเป็นจริงหรือวิธีการเฉพาะในการสร้างความหมาย อย่างเช่น การตัดต่อภาพที่ดึงดูดความสนใจแต่อย่างใด หากแต่คือ ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร (The Channels of Information) ที่ผู้ชมให้ความสนใจในขณะที่ชมภาพยนตร์เรื่องหนึ่งโดยผ่านภาพ เทคนิค บทสนทนา ดนตรี และเสียงประกอบอื่นๆ โดยนักสัญญะวิทยาของสื่อภาพยนตร์จะให้ความสนใจกับการสร้างความหมายโดยใช้องค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวหรือการผสมผสานองค์ประกอบเหล่านี้เข้าด้วยกัน

จะพบว่า มีภาพยนตร์จำนวนไม่น้อยที่สร้างขึ้นมาโดยมุ่งเน้นให้ภาพมีความโดดเด่นที่สุด และก็อาจจะมีภาพยนตร์บางเรื่องที่ให้ความสำคัญกับบทสนทนาหรือแม้แต่ดนตรีมากเป็นพิเศษเช่นกัน แต่นักสัญญะวิทยาทางภาพยนตร์จะต้องศึกษาทุกๆ สิ่งที่สื่อความหมายออกมาโดยผ่านทางช่องทางในการแสดงออกดังที่กล่าวมาแล้ว

วิธีการสร้างความหมายในภาพยนตร์

เราอาจกล่าวได้ว่า ภาพยนตร์ไม่ใช่ภาษาที่แท้จริง ทั้งนี้โดยประวัติแล้วนับตั้งแต่แรกๆ ที่เกิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาพยนตร์ขึ้นมา ก็ได้เกิดคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาพยนตร์ที่มีต่อภาษาพูดซึ่งในขณะนั้นนับว่าเป็นระบบสร้างความหมายที่พัฒนาสูงสุดและเป็นที่เข้าใจมากที่สุด ซึ่งเป็นจุดที่ทำให้สัญญะวิทยาของสื่อภาพยนตร์แยกตัวออกมาจากภาษาศาสตร์โดยตรง Metz กล่าวไว้ว่า ถ้าจะเปรียบเทียบระหว่างภาพยนตร์กับภาษาแล้ว ในระดับของสภาพที่ปรากฏนั้น จะเห็นว่า การสร้างความหมายในภาพยนตร์นั้นต่างจากในภาษาพูด ส่วนในระดับของพันธกิจหน้าที่หรือการนำระบบเหล่านี้มาใช้แล้ว ทั้งสองส่วนสามารถนำมาใช้เปรียบเทียบกันได้ต่อไป ลักษณะที่เรียกว่า กำหนดขึ้นตามใจชอบ (Arbitrariness) ที่พบในภาษาพูดนั้นได้ทำให้เกิดการพัฒนาในศาสตร์ที่เกี่ยวกับภาษาขึ้นมา ความเกี่ยวพันกันระหว่างตัวหมาย (Signifier) กับตัวหมายถึง (Signified) นั้นมีความห่างไกลกันอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้ผู้ใช้ภาษาสามารถใช้ภาษาในการทำหน้าที่ได้ 2 ระดับ คือ ระดับของเสียงและระดับของความหมาย ในขณะที่ในภาพยนตร์ ตัวหมายนั้นจะอยู่ใกล้ชิดกับตัวหมายถึงอย่างมาก กล่าวคือ ภาพที่ปรากฏจะเป็นภาพตัวแทนที่มีความสมจริง (Realistic representations) และเสียงที่ออกมาก็เป็นการผลิตซ้ำเสียงที่เหมือนกับเสียงจริงๆ ของสิ่งที่กำลังกล่าวถึง (Exact reproductions of what they refer to) ผู้ชมจะไม่มีทางเข้าใจตัวหมายในภาพยนตร์ได้หากไม่สามารถจดจำตัวหมายถึงได้ในเวลาเดียวกัน ด้วยเหตุที่ตัวหมายกับตัวหมายถึงนี้ผูกติดกันอย่างแยกไม่ออก Metz จึงถึงว่า ภาพยนตร์เป็นเหมือนกับประโยคเป็นชุดๆ เรียงต่อกัน ซึ่งเข้าใจได้โดยไม่ต้องอาศัยคำแปลจากพจนานุกรม หรือคำพ้องความหมายทุกๆ สิ่งในภาพยนตร์ดูจะเข้าใจได้หมด จึงเห็นได้ชัดว่า ภาษาของภาพยนตร์นั้นแตกต่างจากภาษาพูดอย่างมากที่เดียว

นอกจากนี้แล้ว ภาษายังเป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้คน ในขณะที่ภาพยนตร์เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากแหล่งสาร (Source) ไปสู่ผู้ชม ดังนั้น หน้าที่ของภาพยนตร์จึงดูคล้ายคลึงกับนวนิยายหรือวงซิมโฟนีมากกว่า และสารที่ส่งนั้นก็มีลักษณะราบรื่นและต่อเนื่องไปสู่ผู้ชม พูดได้ว่า ในภาพยนตร์นั้นไม่มีกฎเกณฑ์พื้นฐานตายตัว ในภาษาพูดแล้ว ระดับการสร้างความหมายแฝง (Connotation) จะปรากฏแยกต่างหากจากระดับความหมายตรง (Denotation) แต่ในภาพยนตร์มิใช่เช่นนั้น เนื่องจากความหมายแฝงจะมาพร้อมๆ กับความหมายตรง ทั้งนี้ เพราะตัวหมายและตัวหมายถึงนั้นผูกติดกันอย่างสนิทแน่น เราจึงสามารถเห็นถึงความหมายตรงของภาพได้ในเวลาเดียวกันกับที่เรารู้สึกได้ถึงทัศนคติของผู้สร้างที่แฝงมากับภาพนั้น

เนื่องจากว่า ภาพยนตร์สามารถนำเสนอโลกตามลักษณะที่มันเป็นหรืออาจจะบิดเบือนไปจากความจริงก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของผู้สร้างว่าจะใช้สื่อความหมายอะไร ภาพยนตร์จึงเป็นสื่อที่เน้นการแสดงออกมากกว่าจะเป็นเพียงการสื่อสารระบบหนึ่ง และด้วยเหตุนี้กฎเกณฑ์ของภาพยนตร์จึงเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

การจะสร้างความหมายในภาพยนตร์ได้นั้น จำต้องอาศัยความสามารถพิเศษจากลักษณะการนำเสนอของสื่อภาพยนตร์ นั่นก็คือ 'การสร้างภาพลวงตา' (illusion) เช่นเดียวกับสื่อโทรทัศน์ทุกครั้งที่เล่นกับความหมาย ภาพยนตร์จะทำการสร้างภาพลวงตาหรือมิติที่ 3 ที่ทำให้ผู้ชมภาพยนตร์อยู่เกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่ปรากฏให้เห็นบนจอว่าสิ่งนั้นคือของจริง แม้ว่าทั้งสื่อโทรทัศน์และสื่อภาพยนตร์ ผู้ชมจะมองเห็นภาพได้แค่แบบ 2 มิติ ทว่าด้วยลักษณะการนำเสนอ กลับทำให้ผู้ชมสามารถรู้สึกถึงมิติที่ 3 ได้ผ่านเทคนิคต่างๆ เช่น เวลาผู้ชมเห็นเก้าอี้ที่ปรากฏบนจอ ก็จะรู้สึกได้ว่าเป็นเก้าอี้จริงๆ เพราะการให้แสงเงาจากการจัดโทนแสงทำให้รู้สึกถึงมิติความลึกได้ เป็นต้น จากความรู้สึกดังกล่าวก็ก่อให้เกิดความหมายจากการรับรู้ของผู้ชมขึ้นมา สังเกตได้ว่าความรู้สึกผูกติดอยู่กับความหมายอย่างแน่นแฟ้นเสมอ 'การจัดวางตำแหน่งการมองเห็น' (set position) ให้กับผู้ชมก็ยังมีความสำคัญต่อการสร้างความหมาย เนื่องจากภาพยนตร์มีความสามารถกำหนดตำแหน่งการมองเห็นผ่านตำแหน่งของมุมกล้องภาพยนตร์ เมื่อภาพยนตร์อยากให้ผู้ชมมองเห็นอะไรและอย่างไร ก็เพียงถ่ายภาพตามตำแหน่งที่ต้องการแล้วนำเสนอผ่านจอ ผู้ชมก็จะชมภาพยนตร์ได้จากตำแหน่งดังกล่าวเท่านั้น ขณะเดียวกันก็เท่ากับเป็นการกำหนดอารมณ์และการรับรู้ของผู้ชมผ่านตำแหน่งการมองเห็นดังกล่าวไปพร้อมๆ กัน

ภาษาภาพยนตร์ (Film Language)

ภาษาภาพยนตร์เป็นระบบที่มีการพัฒนามาจากรากฐานทางความคิดเกี่ยวกับสัญญะวิทยา (Semiotics) ทว่ามาปรับใช้ให้เข้ากับการวิเคราะห์ตีความหรืออ่านภาษาที่ประกอบสร้างเป็นภาพยนตร์เรื่องหนึ่งๆ ขึ้นมานั่นเอง หากพิจารณาโครงสร้างของภาพยนตร์แล้ว จะเห็นว่ามีส่วนประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นภาพ (image) และ ส่วนที่เป็นเสียง (sound) ส่วนประกอบทั้งสองนี่เองที่เป็นสัญลักษณ์หรือสัญญาณที่ผู้สร้างภาพยนตร์ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับผู้ชม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ "ภาพและเสียง" ถือเป็นภาษาของภาพยนตร์นั่นเอง ในส่วนของผู้รับสาร นั่นก็คือ ผู้ชมภาพยนตร์ จะทำการอ่านภาษาภาพยนตร์จากประสาทสัมผัส อาศัยตาในการอ่านภาษาภาพยนตร์ส่วนที่เป็นภาพและอาศัยหูในการอ่านส่วนที่เป็นเสียง ซึ่งการเปิดรับสื่อภาพยนตร์ของผู้ชมนั้นจะเปิดรับทั้งทางตาและหูไปพร้อมๆ กัน เพื่อที่จะตีความให้เกิดความเข้าใจ

ถึงความหมายและความรู้สึกตามเรื่องราวที่นำเสนอในภาพยนตร์ ยากที่จะอาศัยเพียงประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งเปิดรับเนื้อหาแต่สามารถทำความเข้าใจความหมายที่ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องการนำเสนอได้หมด ดังนั้น การจะเข้าใจถึงภาษาภาพยนตร์จึงจำเป็นต้องอาศัยการตีความของผู้ชมจากการดูภาพและการฟังเสียงประกอบไปในเวลาเดียวกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดได้

ปรีชา ช้างขวัญยืน (อ้างในคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532:75) ได้กล่าวถึงหน้าที่พื้นฐาน 3 ประการของภาษาไว้ว่า

1. ภาษาให้ข้อเท็จจริง คือ บอกหรือยืนยันว่าอะไรเป็นอะไร สิ่งที่ยืนยันนั้นอาจเป็นจริงหรือเท็จก็ได้
2. ภาษาสร้างความรู้สึก คือ เร้าอารมณ์ของผู้อ่าน หรือผู้ฟังให้คล้อยตาม และให้เกิดอารมณ์อย่างเดียวกับผู้พูดหรือผู้เขียน
3. ภาษาช่วยชี้แนะ คือ ให้เกิดหรือไม่ให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

หากพิจารณาภาพยนตร์ที่ได้จัดสร้างขึ้นในปัจจุบัน จะพบว่าภาพยนตร์เหล่านั้นได้ทำหน้าที่พื้นฐานสำคัญทั้ง 3 ประการของภาษาทั้งสิ้น ภาพยนตร์จึงเป็นสื่อที่ใช้ภาพที่มองเห็นได้ และภาพดังกล่าวก็เป็นสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมซึ่งเป็นระดับของภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ ภาพยนตร์จึงเป็นการสื่อสารที่สามารถข้ามผ่านอุปสรรคของความไม่รู้หนังสือไปได้ ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นคนชาติใดภาษาใดก็ตาม สามารถรับรู้เนื้อหาสาระของภาพยนตร์นั้นได้ด้วยภาพที่มองเห็นนั่นเอง ภาพยนตร์จึงเป็นภาษาสากลที่ทุกคนสามารถรับทราบได้เท่าเทียมกันหมด

การทำความเข้าใจว่าภาษาภาพยนตร์เป็นอย่างไร จำเป็นต้องรู้จักสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้ในภาษาภาพยนตร์เสียก่อน เนื่องจากภาพยนตร์เองก็มีวายกสัมพันธ์ (syntax) มีหลักไวยากรณ์ (grammar) การแสดงความหมายและความรู้สึก (expression) เช่นเดียวกับภาษาเขียน โดยสามารถเทียบเคียงองค์ประกอบของภาษาภาพยนตร์กับภาษาเขียนได้ดังนี้ ภาษาเขียนประกอบด้วยการใช้ถ้อยคำ (word) วลี (phrase) การผูกรูปประโยค (sentence) การแบ่งย่อหน้า (paragraph) มีการแบ่งบท (chapter) และการใช้เครื่องหมายวรรคตอน (punctuation marks) ต่างๆ ส่วนภาพยนตร์ก็มีองค์ประกอบที่เป็นฉาก (scene) ตอน (sequence) ขนาดของภาพที่ต้องการบันทึก (scene size) การเคลื่อนกล้องและการเคลื่อนเลนส์ (camera and lens movement) จังหวะในการตัดต่อ (editing tempo) ตลอดจนการใช้ภาพพิเศษแบบต่างๆ (optical

effects) เหล่านี้ล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ในภาษาภาพยนตร์ ซึ่งเทคนิคต่างๆ เหล่านี้มีวิธีการใช้และจุดมุ่งหมายโดยเฉพาะของมันเอง (คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532:78)

โดยพื้นฐานแล้ว ภาพยนตร์สามารถสื่อสารความคิดของผู้สร้างไปยังผู้ชมได้ด้วยวิธีการ 3 ทางด้วยกัน คือ โดยทางภาพ (visual image) โดยทางเสียง (sound) และโดยการตัดต่อ (editing) วิธีการทั้ง 3 ทางนี้ไม่ได้แยกเสนอด้วยเทคนิคโดยเฉพาะของมันเอง หากแต่นำเสนอไปพร้อมๆ กัน

1. ทางภาพ (Visual image) การสื่อความหมายของภาษาภาพยนตร์โดยใช้ภาพ สามารถทำได้โดยการบันทึกภาพในลักษณะต่างๆ การเคลื่อนไหวในภาพยนตร์ และการจัดโทนแสง

ส่วนประกอบที่เป็นภาพ ได้แก่

1.1 ขนาดภาพ (Film size) ขนาดภาพจะให้ข้อมูลรายละเอียดบางอย่างแก่ผู้ชม นอกจากนี้ขนาดภาพจะมีความสัมพันธ์กับวัตถุที่บันทึกด้วย และการเลือกใช้ภาพขนาดต่างๆ ก็เป็นการแสดงออกถึงภาษาภาพยนตร์ เวลาที่ดูภาพบนจอภาพยนตร์ เราจะได้ดูสิ่งที่กล้องบันทึกมาให้ดู เราจึงรับรู้ทัศนคติและความรู้สึกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความชื่นชม ความสงสาร ความรัก ฯลฯ โดยขนาดภาพนั้นถูกกำหนดขึ้นจากระยะห่างจากกล้องถ่ายภาพยนตร์ถึงซับเจ็ค

1.2 การเคลื่อนไหว (Movement) ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับภาพยนตร์ เป็นสิ่งที่ทำให้ภาพยนตร์มีลักษณะแตกต่างจากภาพนิ่งและภาพเขียน สำหรับการเคลื่อนไหวที่ปรากฏในภาพยนตร์นั้นแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การเคลื่อนไหวของซับเจ็คเองต่อหน้ากล้อง และการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นจากการทำงานของกล้องและเลนส์

1.3 โทนแสง (Tonality) คือ สัดส่วนของแสงสว่างที่สุดไล่ไปจนถึงส่วนที่เป็นบริเวณเงาดำที่มีอยู่ในฉากเหตุการณ์นั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกอันหนึ่งที่ใช้ในการสร้างอารมณ์และบรรยากาศให้แก่เรื่องราวในภาพยนตร์ได้ ตลอดจนนำไปใช้ในการอธิบายเกี่ยวกับซับเจ็คให้ผู้ชมรับทราบได้อีกด้วย

2. ทางเสียง (Sound) นอกจากจะช่วยในการสื่อความหมายแล้ว ขณะเดียวกันเสียงยังทำหน้าที่ในการสร้างมิติที่ 3 ให้กับภาพยนตร์ อาทิ การสร้างความรู้สึกใกล้-ไกล โดยใช้ระดับความดังของเสียง เป็นต้น เสียงที่ใช้สื่อความหมายในภาพยนตร์ มี 3 ประเภทประกอบด้วย

2.1เสียงพูด ในที่นี้รวมถึงลักษณะการใช้เสียงพูด ไม่ว่าจะเป็นการพูดแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ลีลาและท่วงทำนองของเสียงพูด ซึ่งมีผลต่อการสื่อความหมาย สร้างความรู้สึกให้กับผู้ชมทั้งสิ้น เสียงพูดที่ใช้อยู่ในภาพยนตร์มี 2 แบบด้วยกัน คือ

2.1.1 เสียงสนทนา (Dialogue) เป็นเสียงที่ได้ยินพร้อมกับการเห็นริมฝีปากขยับ ผู้ชมจะมองเห็นตัวแสดงอ้าปากพูดและได้ยินเสียงคำพูดประโยคนั้นในช่วงเวลา เดียวกัน

2.1.2 เสียงบรรยาย (Narration) เป็นเสียงของผู้พูดซึ่งจะไม่ปรากฏตัวในภาพยนตร์ และอธิบายถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์ที่นำเสนออยู่บนจอภาพยนตร์ หน้าที่ของเสียงบรรยายคือ การเพิ่มเติมข้อมูลที่เป็นคำพูดให้แก่เรื่องราวที่เป็นภาพ รวมทั้งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่ปรากฏบนจอภาพยนตร์กับสิ่งที่ได้นำเสนอไปก่อนหน้านั้นแล้ว ตลอดจนเป็นการสรุปประเด็นสำคัญของข้อเท็จจริงเพื่อนำเสนอต่อผู้ชมอีกด้วย

2.2 เสียงประกอบ (Sound effects) ใช้ประกอบเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นจริง โดยให้เสียงที่ผู้ชมคุ้นเคยและตรงกับสิ่งที่เห็นบนจอภาพยนตร์ แม้กระทั่งเสียงเงียบก็ถือเป็นเสียงประกอบที่สามารถสร้างความรู้สึกและสร้างความหมายให้กับภาพยนตร์ด้วย

2.3 เสียงดนตรี (Music) มักใช้เป็นเครื่องเร้าอารมณ์ ขณะเดียวกันก็สามารถใช้เป็นตัวเล่าเรื่องได้เช่นกัน เสียงดนตรีเป็นส่วนประกอบที่มีบทบาทด้านความรู้สึกของผู้ชมมาก มีหน้าที่ทั้งเสริมอารมณ์ความรู้สึก (component) หรืออาจจะใช้สร้างความขัดแย้งทางอารมณ์ (contrast) เพื่อทำให้ความหมายและความรู้สึกที่อยู่ในเรื่องราวชัดเจนมากขึ้น

3. การตัดต่อ (Editing) เป็นส่วนสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการสื่อสารในภาพยนตร์ทำนองเดียวกับการเอาคำต่างๆ มารวมเข้าด้วยกันให้เป็นประโยคนั่นเอง มิเช่นนั้นภาพและเสียงที่บันทึกไว้ก็ไม่สามารถก่อให้เกิดความหมายและกลายเป็นการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ขึ้นมาได้ ดังนั้น การตัดต่อ จึงหมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของเรื่องราวในภาพยนตร์ เป็นการลำดับภาพที่ได้ถ่ายทำมาให้ดูเป็นชีนเดียวกัน ซึ่งจะให้ผลในเชิงจิตวิทยา ทำให้ผู้ดูเกิดความเข้าใจในภาษาภาพยนตร์ตามที่ผู้สร้างต้องการ สิ่งที่เกี่ยวเนื่องกับการตัดต่อลำดับภาพมีอยู่ 5 ประการด้วยกัน คือ

3.1 การเชื่อม (Transition) โดยปกติผู้ชมจะได้รบเงื่อนไขในการเข้าใจว่าเป็นวิธีเปลี่ยนแปลงจากฉากหนึ่งไปยังอีกฉากหนึ่ง จะก่อให้เกิดความหมายที่แตกต่างออกไปทั้งในส่วนของความต่อเนื่อง และการเปลี่ยนเวลาและสถานที่ของเหตุการณ์ในภาพยนตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้แก่ การตัดตรง (cut) ภาพจาง (fade) ภาพจางซ้อน (dissolve) ภาพกวาด (wipe) และภาพซ้อน (superimposition)

3.2 ความหมายที่สาม (The third meaning) ตำแหน่งที่มีการตัดต่อในฉากใดๆ ก็ตามย่อมก่อให้เกิดความหมายบางอย่างขึ้นในภาพ เมื่อฉาก 2 ฉากที่มีความเกี่ยวข้องถูกตัดต่อเข้าด้วยกัน ก็จะก่อให้เกิดความหมายที่สามขึ้น ซึ่งเดิมไม่อยู่เลยในฉากทั้ง 2 ฉากที่นำมาต่อเข้าด้วยกัน ความหมายที่สามนี้มีลักษณะเป็นการเล่าเรื่อง (narrative) ซึ่งมองเห็นด้วยภาพบนจอภาพยนตร์หรือมีลักษณะเป็นการแสดงโดยนัย (implicit) ซึ่งจะเกิดขึ้นเองภายในใจของผู้ชมหลังจากได้มองเห็นภาพแล้ว

3.3 เวลาและระยะในภาพยนตร์ (Cinematic time and cinematic distance)

'เวลาในภาพยนตร์' แนวความคิดเกี่ยวกับเวลาที่เป็นจริงในโลกจะแตกต่างจากเวลาในภาพยนตร์โดยสิ้นเชิง เวลาที่เรียกว่าเป็นเวลาจริงในภาพยนตร์นั้นหมายถึงการเสนอภาพเหตุการณ์ที่ได้บันทึกมาทั้งหมด และช่วงเวลาที่ผู้ชมใช้ในการชมก็มีความยาวเท่ากับเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น

'ระยะในภาพยนตร์' เช่นเดียวกับเวลาที่เป็นจริงและเวลาในภาพยนตร์ นั่นคือ ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันในเรื่องของระยะที่เป็นจริง แต่ระยะในภาพยนตร์จะเสนอแต่เหตุการณ์ที่จำเป็นต้องบอกเล่าแก่ผู้ชมโดยใช้เทคนิคการตัดตรงหรือการเชื่อมภาพช่วย

3.4 จังหวะ (Tempo) จังหวะในภาพยนตร์ถูกควบคุมด้วยความยาวของเวลาที่ฉากเหตุการณ์นั้นจะปรากฏบนจอภาพยนตร์ โดยมีข้อกำหนดว่าเหตุการณ์ใดนำเสนอบนจอภาพยนตร์นานเท่าใด จังหวะของเหตุการณ์นั้นก็จะมีลักษณะค่อนข้างเฉื่อยชา หากเหตุการณ์ใดปรากฏบนจอภาพยนตร์ค่อนข้างสั้น จังหวะของเหตุการณ์นั้นก็จะมีลักษณะไปในทางตื่นเต้นมากกว่า

3.5 การตัดต่อรูปแบบอื่น แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องเวลาและระยะในส่วนของการตัดต่อยังมีวิธีการอีกหลายรูปแบบ เช่น แฟลชแบ็ค (flashback) แฟลชฟอร์เวิร์ด (flash forward) และมอนทาจ (montage)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นถึงความสามารถของภาพยนตร์ในการสื่อสารความคิดของผู้สร้างไปยังผู้ชมได้ดังวิธีการ 3 ทางด้วยกัน วิธีการทั้ง 3 นั้นเป็นไปไม่ได้ที่จะแยกการนำเสนอออกจากกันเป็นส่วนๆ ทว่าจะต้องนำเสนอไปพร้อมๆ กัน โดยอาศัยเทคนิคการนำเสนอของสื่อภาพยนตร์เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์

"ไวยากรณ์ของภาษาภาพยนตร์"

Frame	=	visual image
Shot	=	frames + sound
Sequence	=	shot + shot + shot + …
Movie	=	sequence + sequence + sequence + …

ในส่วนที่เล็กที่สุดของภาพยนตร์ คือ ***"เฟรม" (frame)*** เฟรมก็คือ ภาพ 1 ภาพของชุดภาพนิ่งจำนวนมากที่บันทึกลงบนฟิล์มภาพยนตร์นั่นเอง เวลาดูภาพยนตร์นั้น เฟรมแต่ละเฟรมจะ

ถูกฉายไปที่จอด้วยอัตราความเร็ว 16 ภาพต่อวินาทีหรือมากกว่านั้น แต่เราไม่เห็นเป็นภาพ หากรวมกันเข้าและสร้างภาพลวงตาให้เห็นเป็นการเคลื่อนไหวได้ด้วยปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “การเห็นภาพติดตา” (persistence of vision) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของการนำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหวดังที่นำมาใช้ในสื่อภาพยนตร์

จากเฟรมก็คือ ***“ช้อต” (shot)*** เป็นหน่วยเล็กที่สุดของภาพยนตร์ที่สามารถจะเข้าใจได้ และเป็นหน่วยที่มีความสำคัญหน่วยหนึ่ง ตามปกติช้อตจะเป็นช่วงความยาวของฟิล์มที่ถูกบันทึกไว้ในแต่ละครั้งที่ยังกดปุ่มถ่ายที่กล้องอยู่ ดังนั้นแต่ละช้อตจะมีความยาวแตกต่างกันไป ทว่า ช้อต 1 ช้อตไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของชุดของช้อต (series of shot) และความหมายจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับช้อตที่มาก่อนและที่จะตามมาด้วย ซึ่งสิ่งนี้เป็นลักษณะพิเศษโดยเฉพาะของภาพยนตร์

“ซีเควนส์” (sequence) คือ การเชื่อมเอาช้อตต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างมีความต่อเนื่องและบอกเรื่องราวได้ โดยทั่วไปแล้ว ซีเควนส์จะเป็นชุดของช้อตที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด คือ บอกเรื่องราวเดียวกัน และมักจะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาและสถานที่เดียวกัน

กล่าวโดยสรุป ***“ภาพยนตร์” (movie)*** 1 เรื่อง สร้างขึ้นจากซีเควนส์หลายซีเควนส์รวมเข้าด้วยกัน ซีเควนส์นั้นเกิดจากการรวมช้อตหลายๆ ช้อตเข้าด้วยกัน และช้อตหนึ่งๆ ก็ประกอบด้วยชุดภาพนิ่งหรือเฟรมจำนวนมากนั่นเอง ซึ่งการจะเรียงร้อยเอาหน่วยต่างๆ ของภาพยนตร์มาประกอบสร้างให้เกิดความหมาย เกิดการรับรู้จากผู้ชม จำเป็นต้องอาศัยการตัดต่อลำดับภาพ (editing) อันเป็นกระบวนการเล่าเรื่องราวโดยใช้เทคนิคทางภาพยนตร์เข้าช่วย และที่กล่าวมานี้ไม่ใช่แค่ส่วนของภาพ (visual image) เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเสียง (sound) ในแบบต่างๆ ซึ่งนำเสนอมาควบคู่กับภาพด้วย เพราะหน้าที่ของเสียงนอกจากจะช่วยผูกร้อยประโยค (transition) ของภาษาภาพยนตร์เข้าด้วยกันแล้ว เสียงยังใช้ในการย้ำภาพและเสริมความหมายให้กับภาพไปในตัวด้วย ตัวอย่างเช่น เมื่อเราเห็นภาพชายคนหนึ่งกำลังฆ่าคน และมีเสียงพูดของตัวละครตัวหนึ่งพูดขึ้นว่า “โหดร้าย” ในที่นี้เสียงจึงทำหน้าที่เป็นการย้ำว่า การฆ่าคนเรียกว่าเป็นการกระทำที่โหดร้าย เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้การสื่อความหมายของภาพยนตร์ไปยังผู้ชมมีความสมบูรณ์มากขึ้น

ในการวิจัยเรื่อง “ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดกับที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย” ส่วนหนึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อความหมายในภาพยนตร์ซึ่งจัดเป็นสื่อทางโสตทัศนะ (Audiovisual) ซึ่งต้องอาศัยทั้งภาพและเสียงในการสื่อสาร

กับผู้ชม โดยนักสัญญะวิทยาจะถือว่า ภาพยนตร์เป็นระบบของสัญญะ (Systems of signs) กล่าวคือ องค์ประกอบต่างๆ ทางเทคนิคในภาพยนตร์สามารถใช้ในการสื่อความหมายได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการตัดต่อ การใช้มุมกล้อง การใช้แสง สี ฯลฯ ซึ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นรหัสที่ทำให้เราสามารถชมภาพยนตร์ได้รู้เรื่องและเข้าใจ การนำสัญญะวิทยามาประยุกต์ใช้กับการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อความหมายในภาพยนตร์ จะช่วยให้เราเกิดความเข้าใจว่า ความหมายที่อยู่ในภาพยนตร์จะสื่อถึงผู้ชมได้อย่างไร ซึ่งจะทำให้สามารถดูภาพยนตร์รู้เรื่องและเข้าใจในรูปแบบของการสื่อความหมาย ในงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งมีความสนใจอยู่ที่การค้นหาภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ การอาศัยทฤษฎีสัญญะวิทยาของสื่อภาพยนตร์มาประกอบในส่วนของการวิเคราะห์จะทำให้เกิดความเข้าใจความหมายจากตัวบท (Text) ของภาพยนตร์มากยิ่งขึ้น

3. แนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชน(Social Construction of Reality)

สื่อมวลชนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีบทบาทในการเป็นสื่อกลางระหว่างสมาชิกในสังคมกับโลกแห่งความเป็นจริง โดยสื่อมวลชนผลิตและแพร่กระจายสาร ซึ่งตามนัย หมายถึง ชุดแห่งสัญลักษณ์ที่มีความหมายอ้างถึงโลกประสบการณ์ซึ่งเป็นตัวแทนของสรรพสิ่งต่างๆ หรือสภาวการณ์ความเป็นจริงของโลกกายภาพ และโลกทางสังคมที่แวดล้อมตัวเรา “สาร” ของสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และสร้างความเชื่อเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมให้เกิดกับคนเรา สื่อมวลชนรับภาระหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงให้คนเรามีประสบการณ์ทางอ้อมกับสรรพสิ่งต่างๆ และปรากฏการณ์ต่างๆ ในโลกแห่งความเป็นจริง กล่าวคือ สมาชิกในสังคมได้เรียนรู้ความเป็นจริงทางสังคมตามที่สื่อมวลชนสร้างหรือนิยามไว้ สมาชิกในสังคมสามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ความเป็นจริงทางสังคมได้ โดยไม่ต้องมีประสบการณ์ร่วมโดยตรง (ขวัญเรือน กิติวัฒน์ , 2529 อ้างใน ตระหนักจิต, 2541:8) ผ่านทางกระบวนการต่างๆ ของสื่อมวลชน นับตั้งแต่การเลือกสรร การตัดต่อ ไปจนถึงขั้นการนำสู่สาธารณชน

แนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคมนั้น มีแนวคิดพื้นฐานว่า “ความเป็นจริง” (Reality) ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เป็นความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น (Construct) ให้เป็นความเป็นจริงทางสังคม (Social Reality)

กาญจนา แก้วเทพ (2541) เห็นว่า แนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคมตามแนวทางของสำนักปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ซึ่งมีอัลเฟรด ชูทซ์ (Alfred Schutz) นักปราชญ์ชาวเยอรมันเป็นผู้ก่อตั้ง ได้ตั้งคำถามหลักเกี่ยวกับเรื่องความเป็นจริง 3 ประการ คือ

- คนเราสร้างความหมาย (make sense) กับโลกรอบๆ ตัวอย่างไร
- คนเราก่อสร้าง ดัดแปลง สร้างใหม่ หรือรื้อซ่อม (Construct/ Reconstruct/ Deconstruct) ชีวิตประจำวันของตัวเองอย่างไร
- คนเราสามารถทำอะไรไปโดยปริยาย โดยไม่ต้องหยุดคิดหรือตั้งคำถาม หรือที่เรียกว่า take for granted ได้อย่างไร

อย่างไรก็ตาม ตามแนวคิดของสำนักปรากฏการณ์นิยามนี้ สามารถตอบคำถามทั้ง 3 ข้อได้ว่า เป็นเพราะมนุษย์มี 'คลังความรู้ทางสังคม' (Stock of Knowledge) เอาไว้เป็นคู่มือสำหรับการเผชิญกับโลก

ชีวิตประจำวันของเรา ไม่ได้เป็นโลกส่วนตัวของเรา แต่เป็นอัตวิสัย (Intersubjective) ที่เกิดขึ้นตั้งแต่แรกและเราก็สามารถร่วมรู้กับเพื่อนร่วมโลกของเรา ซึ่งแต่ละคนมีประสบการณ์และการตีความหมายที่แตกต่างกันออกไป และสภาพที่เราพบว่าตนเองอยู่ในโลกในขณะใดขณะหนึ่งนั้น เป็นเพียงขอบเขตเล็กๆ ที่เราได้สร้างขึ้นมานั่นเอง กล่าวโดยสรุปคือ ความหมายและความเข้าใจของเรานั้นเกิดจากการสื่อสารระหว่างเรากับบุคคลอื่น

อย่างไรก็ตาม ตามแนวคิดของทฤษฎีการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของ Peter Berger และ Thomas Luckmann (1966) นั้น ได้แบ่งโลกของเราออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ *โลกแห่งความเป็นจริง* (World of Reality) คือ โลกที่เราสามารถสัมผัสได้ด้วยตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งความฝัน และ *โลกแห่งความหมาย* (World of Meaning) คือ ความรู้ที่เราได้รับมาเพียงบางส่วนของโลกแห่งความเป็นจริง เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถสัมผัสให้เข้าใจได้ถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติว่า 'ความรัก' เป็นอย่างไร และความรักในสังคมอัฟริกากับสังคมไทยเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ มนุษย์จึงต้องสร้างโลกแห่งความหมายขึ้นเพื่อที่จะสามารถกำหนดและอธิบายได้ว่า ความรักคืออะไร โดยความหมายที่ได้คือความรู้ในเรื่องๆ หนึ่ง และเมื่อความรู้ที่ได้มีการสะสมมากขึ้นเรื่อยๆ ก็จะกลายเป็นคลังแห่งความรู้ (Stock of Knowledge) ขึ้น ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถกำหนดท่าทีต่อความรักอย่างเคยชินในชีวิตประจำวัน เช่น ต้องแสดงออกกับคนรักของตนเองอย่างไร และความเคยชินนั้นก็จะกลายเป็น "ความเป็นจริงทางสังคม" ในที่สุด

โลกแห่งความหมาย หรือความรู้ส่วนที่เรารู้นั้น ได้มาจากการรับรู้เพียงบางส่วนจากโลกแห่งความเป็นจริง แล้วนำมาสร้างขึ้นเป็นคลังแห่งความรู้ (Stock of Knowledge) ของเราขึ้น แล้วที่มนุษย์เราสร้างความเป็นจริงขึ้นนั้น แท้จริงแล้ว ก็คือ ความเป็นจริงทางสังคม (Social Reality) นั่นเอง อย่างไรก็ตาม การที่ความเป็นจริงทางสังคมจะกลายมาเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับนับถือนั้น Gergen (Littlejohn, 1998 อ้างใน วิภาวี, 2539:13) ได้ตั้งข้อสมมติฐานในเรื่องนี้ไว้ 4 ประการ คือ

1) โลกหรือความเป็นจริงทางโลกไม่ได้แสดงปรากฏตนออกมาในเชิงวัตถุวิสัยต่อมนุษย์ แต่มนุษย์จะรับรู้ต่อความเป็นจริงเหล่านั้นผ่านประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยการใช้ภาษา
2) ความเข้าใจความเป็นจริงของโลกโดยใช้ภาษาเป็นสื่อ ก็คือ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมาจากสังคมที่มีการปฏิสัมพันธ์กันของคนในกลุ่มในเวลาและในสถานที่หนึ่งๆ
3) มนุษย์จะเข้าใจความเป็นจริงใดๆ ได้หรือไม่ เพียงใด ย่อมเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดโดยแบบแผนการสื่อสารมวลชนขณะนั้น ดังนั้น ความมั่นคงหรือไม่มั่นคงของความรู้จึงขึ้นอยู่กับสภาวการณ์ต่างๆ ที่เป็นอยู่ของคนในสังคมมากกว่าความเป็นจริงตามภาวะวิสัยภายนอกประสบการณ์ของมนุษย์
4) ความเข้าใจในความเป็นจริงของสังคมจะก่อรูปร่างจากแง่มุมสำคัญๆ หลายประการของมนุษย์ นั่นก็คือ วิธีการในการคิดของมนุษย์ วิธีการปฏิบัติการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวันย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่เรามีต่อ “ความเป็นจริง” ของเรานั่นเอง

ซึ่งก็หมายความว่า ความหมายของสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น สังคม หรือวัฒนธรรม จะเป็นไปในรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับการเปิดรับความเป็นจริงจากโลกภายนอกและความสามารถในการรับรู้และแยกแยะสิ่งต่างๆ ของมนุษย์ ซึ่งรวมถึงความเป็นจริงด้วย

สังคมย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การตอกย้ำคลังความรู้เดิมซ้ำๆ เพื่อสร้างความเป็นจริงทางสังคมนั้น จำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการต่างๆ สำหรับงานวิจัยเรื่อง “ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดกับที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย” สื่อภาพยนตร์ก็เป็นเครื่องมืออีกประเภทหนึ่งของสังคมที่มีบทบาทในการนำเสนอ “ความเป็นจริง” ด้วยวิธีการเสนอภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ที่สร้างขึ้นและถ่ายทอดไปยังผู้ชม ให้เห็นว่าสิ่งที่นำเสนอเหล่านั้นเป็นภาพของ ‘อาชีพนักข่าวโทรทัศน์’ ที่เป็นอยู่จริงในสังคม จนผู้ชมซึมซับเอาความรู้ที่สื่อถ่ายทอดนั้นเข้าไปเป็นความเป็นจริงของตนในที่สุด ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะช่วยวิเคราะห์ในแง่การถ่ายทอดความหมายของงานวิจัยชิ้นนี้ได้ดียิ่งขึ้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับระบบ อุดมการณ์และบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคม

ระบบสื่อมวลชนกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ

> *"ในสังคมทุนนิยม ความคิดความเชื่อของชนชั้นปกครองในทุกยุคทุกสมัยย่อมเป็นความคิดความเชื่อ ที่เป็นกระแสหลักในการปกครอง นั่นหมายความว่า ชนชั้นใดที่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการเป็นเจ้าของปัจจัยทางการผลิตของสังคม ก็ย่อมเป็นชนชั้นที่กุมอำนาจทางความคิดของสังคมไว้ด้วยเช่นกัน ชนชั้นใดที่ไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ก็ไม่อาจเป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิตความคิดได้ พวกเขาย่อมต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ที่คุมปัจจัยการผลิตไว้ได้"*
>
> (Marx&Engel, 1970) (อุบลรัตน์, 2542:31)

ช่วงศตวรรษที่ 19 ในระยะที่ระบบการผลิตแบบทุนนิยมกำลังขยายตัวในยุโรป คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ซึ่งเป็นนักปรัชญา และนักคิดทางสังคมมองว่า สังคมได้เปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมทุนนิยม (capitalism) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อาศัยรูปแบบการผลิตแบบอุตสาหกรรม แต่ความสัมพันธ์ทางการผลิต (social relations of production) ระหว่างเจ้าของทุน (เจ้าของโรงงาน และปัจจัยการผลิตอื่นๆ) และแรงงานเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งได้เปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง มาร์กซ์ได้เสนอวิธีการวิเคราะห์โดยให้ดูที่ความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างนายทุนเจ้าของกิจการและลูกจ้าง ที่ไม่มีความเท่าเทียมกัน มีการเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ โดยทำการวิเคราะห์จากระบบการผลิตทางเศรษฐกิจ (economic base) ว่าระบบการเมืองที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ของการผลิตแบบทุนนิยมย่อมสะท้อนสภาวะไร้สิทธิเสรีภาพของประชาชน (ลูกจ้าง) ในสังคม และสื่อสารมวลชนเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองที่ทำหน้าที่ครอบงำความคิดของประชาชนให้ยอมรับระบบที่ไม่เป็นธรรมในสังคม

จากความคิดของมาร์กซ์ ก่อให้เกิดผู้เสนอทฤษฎีการศึกษาในแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองขึ้น พวกเขาเชื่อว่า โครงสร้างของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามการเคลื่อนตัวไปของประวัติศาสตร์ของแต่ละสังคม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายผู้ปกครอง มีอำนาจเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นผู้ถูกปกครอง ภายใต้ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เสมอภาคเช่นนี้ สภาพทางสังคมมีความขัดแย้งทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม และสถาบันสื่อมวลชนก็เป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกันนั้น

นักวิชาการทางนิเทศศาสตร์ที่เสนอทฤษฎีแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง เช่น Garnham (1979) และ Murdock&Golding (1977) เชื่อว่า ถ้าจะทำความเข้าใจกับระบบสื่อสารมวลชน ต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางเศรษฐกิจระบบอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนและเนื้อหาทางอุดมการณ์ของสื่อให้กระจ่าง การศึกษาวิจัยว่าระบบการเป็นเจ้าของและการควบคุมสื่อสารมวลชน (ownership and control of the mass media) อยู่ในมือของคนกลุ่มใด เพียงไร โดยกระบวนทัศน์ในแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองจะนำเสนอการวิเคราะห์ที่มีลักษณะของการวิพากษ์โครงสร้างและความสัมพันธ์ภายในของระบบเศรษฐกิจและการเมืองที่เป็นอยู่ เพื่อหาคำตอบว่าเหตุใดระบบสื่อสารมวลชนจึงมีสภาพอย่างที่เป็นอยู่ ระบบสื่อสารมวลชนมีความสัมพันธ์กับระบบอื่นๆ ทางสังคมอย่างไร

การ์นแฮม เสนอการวิเคราะห์สภาวะทางวัตถุของกระบวนการผลิตทางวัฒนธรรม (the materiality of cultural production) ทางทฤษฎีและทางประวัติศาสตร์ ต้องพิจารณาใน 2 ด้าน (อุบลรัตน์, 2542:39) คือ

1. มองระบบสื่อสารมวลชนเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจ มีบทบาทโดยตรงในการเป็นผู้ผลิตมูลค่าส่วนเกิน (surplus value) ผ่านกระบวนการผลิตและแลกเปลี่ยนสินค้าสื่อประเภทต่างๆ (media/cultural commodity production and exchange)
2. มองระบบสื่อสารมวลชนเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจ ที่มีบทบาททางอ้อมในการผลิตมูลค่าส่วนเกินให้แก่ภาคการผลิตอื่นๆ ในระบบเศรษฐกิจ โดยการผ่านรูปแบบการโฆษณาสินค้า (advertising)

การจะอธิบายว่าสินค้าวัฒนธรรมมีเนื้อหาอุดมการณ์อะไร ในการธำรงความไม่เป็นธรรมในสังคมระบบทุนนิยมเอาไว้ การ์นแฮมเสนอว่า ต้องศึกษาประเด็นหลักๆ ของระบบการผลิตสินค้าวัฒนธรรม (production) การกระจาย (distribution) และการบริโภค (consumption) โดยเฉพาะอิทธิพลของระบบทุน (ผ่านเจ้าของสินค้าและบริษัทโฆษณา) ฝ่ายหนึ่ง และอิทธิพลของรัฐอีกฝ่ายหนึ่งที่มีต่อกระบวนการผลิต การกระจาย และบริโภคของผู้รับสื่อ ซึ่งความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสองฝ่ายนี้ที่มีต่อระบบสื่อสารมวลชน จะนำไปสู่คำอธิบายในทางเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าสินค้าวัฒนธรรมลักษณะใดบ้างที่ถูกผลิตออกมา และผลิตภายใต้เงื่อนไขอะไร การวิเคราะห์วัฒนธรรม (cultural analysis) แนวเศรษฐศาสตร์การเมืองตามข้อเสนอของการ์นแฮมนั้นต้องไม่ลืมว่าข่าวสารและวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการผลิตความคิด (mental production) ที่ถ่ายทอดความเชื่อ อุดมการณ์ต่างๆ ของกลุ่มคนหรือชนชั้นในสังคม

เราจะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์ผลผลิตของระบบสื่อสารมวลชนโดยไม่ศึกษากระบวนการผลิตและความสัมพันธ์ของระบบสื่อสารมวลชนกับระบบเศรษฐกิจการเมืองโดยรวมไม่สามารถนำไปสู่ความเข้าใจและวิธีการในการแก้ปัญหา “การควบคุมทางความคิด” ของชนชั้นปกครองได้

ในขณะเดียวกันเมอร์ด็อคและโกลดิ้งก็ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์โครงสร้างของระบบอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน โดยจับประเด็นการวิเคราะห์ที่ความเป็นเจ้าของ และอำนาจในการควบคุมการผลิต เพื่อพยายามชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่มากับโครงสร้างของระบบทุนนิยม ที่เป็นบริบทพื้นฐานของการกำหนดและควบคุมการผลิตสินค้าวัฒนธรรม โดยเชื่อว่า แบบแผนของการสื่อสารและการแสดงออกทางวัฒนธรรมถูกกำหนดโดยโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางการผลิต และได้จำแนกการวิเคราะห์ไว้เป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ (อุบลรัตน์, 2542:47) คือ

1. เรื่องความเป็นเจ้าของสื่อหรือปัจจัยการผลิต (Ownership) ผู้ที่ควบคุมเรื่องการผลิตและการกระจายความคิดในสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นคนกลุ่มเดียวกัน (หรือชนชั้นเดียวกัน) กับนายทุนที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตสินค้าอื่นๆ ในสังคม
2. เรื่องการกระจายหรือเผยแพร่ความคิดกระแสหลัก (Distribution of ideas) ความคิดเห็นและวิธีการมองโลกของนายทุนที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและกิจการสื่อจะได้รับการเผยแพร่มากกว่าความคิดเห็นและวิธีมองโลกของคนกลุ่มอื่นๆ ในที่สุดก็กลายเป็นความคิดกระแสหลักหรือบรรทัดฐานของสังคมที่ครอบงำคนระดับล่างไว้
3. เรื่องอุดมการณ์ที่รักษาความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นธรรมทางสังคมไว้ (Reproduction of dominant ideologies) ความคิดกระแสหลักที่ได้รับการถ่ายทอดซ้ำแล้วซ้ำเล่าคือตัวการสำคัญที่ธำรงรักษาความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ และสังคมไว้ โครงสร้างของสังคมที่ว่านี้ทำให้คนรวยมีโอกาสรวยขึ้น และคนจนก็ยิ่งจนลง

เมื่อพิจารณาในแง่ของการวิเคราะห์กระบวนการและโครงสร้างของระบบสื่อสารมวลชน เมอร์ด็อคและโกลดิ้ง เห็นว่า จำต้องศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจสื่อสารมวลชนกับชนชั้นนายทุน และระหว่างความเป็นเจ้าของสื่อและอำนาจในการควบคุมกระบวนการผลิตสื่อ (Ownership and control) ในอุตสาหกรรมการสื่อสารมวลชน นอกจากนี้ ยังต้องวิเคราะห์กระบวนการผลิตที่นำเอาอุดมการณ์กระแสหลักมาแปรรูปเป็นสินค้าวัฒนธรรม และศึกษาพลวัตรของกลุ่มผู้รับสื่อว่ามีลักษณะเช่นไร ยอมรับหรือต่อต้านอุดมการณ์กระแสหลักอย่างไร (อุบลรัตน์, 2542:48)

เมอร์ด็อคและโกลดิ้ง ยังเสนอให้ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการผลิตสื่อโดยละเอียด เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนกับกระบวนการแปรรูปความคิดออกมาเป็นรูปแบบและเนื้อหาสื่อประเภทต่างๆ พวกเขาเชื่อว่า โครงสร้างของบรรทัดฐานหรือธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานทางวิชาชีพ วิธีปฏิบัติในการรายงข่าวประจำวัน หรือการผลิตรายการละคร ภาพยนตร์ ฯลฯ ข้อจำกัดหรือศักยภาพของเทคนิคการผลิตและเครื่องมือต่างๆ ได้มีการสะสมต่อเนื่องจนกลายเป็นอาชีพนิยม (Occupational ideology) ที่มีผลต่อจิตสำนึกและการทำงานของนักสื่อสารมวลชน สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของวิธีคิดในระบบสังคมใหญ่ (อุบลรัตน์, 2542:50)

ผลที่ติดตามมาจากการวิเคราะห์กระบวนการผลิตสินค้าความคิดและวัฒนธรรมภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม จะพบว่า ความหลากหลายของรูปแบบและเนื้อหาของสื่อมีไม่มากนัก วิธีการที่ระบบจะคัดเอาแต่ผู้ที่สามารถชนะการแข่งขันทางธุรกิจไว้ ทำให้เหลือผู้ชนะอยู่ไม่กี่ราย ความหลากหลายจึงน้อยลงไปตามส่วน แนวความคิดที่แตกต่างหลากหลาย และเสียงความคิดเห็นของคนเล็กๆ ในสังคม ก็ถูกระบบกวาดหายไปด้วย เสียงที่หายไปมักเป็นเสียงของกลุ่มที่ไม่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ โดยทั่วไป เสียงที่เหลืออยู่มักเป็นเสียงของกลุ่มสื่อขนาดใหญ่และเมื่อเหลืออยู่น้อยกลุ่ม ก็ทำให้มีเสียงดังมากยิ่งขึ้นและมีอำนาจสูงมากขึ้นในสังคม ตามหลักตรรกศาสตร์เสียงของสื่อกระแสหลักเหล่านี้ มักไม่ใช่เสียงที่จะวิพากษ์วิจารณ์โครงสร้างของระบบการกระจายอำนาจและการกระจายทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ สำหรับสื่อบางประเภทที่เป็นเสียงส่วนน้อยหรือสื่อกระแสรองมักต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกลุ่มหรือชุมชนที่ต้องการสะท้อนความคิดของตนต่อสังคม หรือไม่ก็กลายเป็นสื่อใต้ดินหรือสื่อนอกระบบในที่สุด

เมื่อขนาดของตลาดผู้บริโภคเข้ามาเป็นตัวตัดสินว่าสื่อใดประสบความสำเร็จและสื่อใดล้มเหลว การเสนอรูปแบบและเนื้อหาของสื่อจึงต้องเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคย และยอมรับได้ง่าย เป็นค่านิยม ความเชื่อหลักของสังคม (ซึ่งก็ยิ่งเป็นการตอกย้ำบรรทัดฐานเดิม) ส่วนรูปแบบและเนื้อหาที่สวนกระแส และตั้งคำถามกับค่านิยมเดิมของสังคมจะถูกตัดออกไป เราจึงมักเห็นรายการโทรทัศน์แนวเดียวกัน หรือละครแนวเดียวกันแต่ออกอากาศต่างช่องอยู่เสมอ หรือการนำเอาสิ่งที่เคยเป็นยอดนิยมมาออกอากาศซ้ำ หรือผลิตใหม่

สิ่งที่เมอร์ด็อคและโกลดิ้งต้องการย้ำคือ การถ่ายทอดอุดมการณ์กระแสหลัก (Dominant ideology) ของสังคมไม่ได้เกิดขึ้นด้วยเจตนาของเจ้าของกิจการสื่อสารมวลชน หรือนายทุนคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นไปตามเงื่อนไขและกลไกทางเศรษฐกิจของกระบวนการผลิตในระบบทุนนิยม

รวมทั้งโครงสร้างของความเป็นนักวิชาชีพ (professionalism) หรืออาชีพนิยม (occupational ideology) ที่เป็นปัจจัยกำหนดว่าจะผลิตสินค้าวัฒนธรรมประเภทใด และผลิตออกมาอย่างไร

อุดมการณ์กับสื่อมวลชน

คำว่า อุดมการณ์ ถูกใช้ครั้งแรกช่วงปี ค.ศ. 1797 โดยนักวิชาการชาวฝรั่งเศส Destutt de Tracy ซึ่งหมายถึงการแสวงหาความรู้อันจะทำให้ได้ความรู้ทางวัตถุ เพื่อมาปรับปรุงความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้มีความสุข จนถึงในสมัยของพระเจ้านโปเลียน คำนี้ได้เปลี่ยนความหมายกลายเป็นความคิดที่เพ้อเจ้อ ต่อมา Karl Marx ก็ใช้คำว่า อุดมการณ์ หมายถึง ความคิดที่ผิดพลาด (false Consciousness)

อุดมการณ์ตามทัศนะทางสังคมวิทยา มองว่า อุดมการณ์ทำให้เกิดพฤติกรรมทางสังคม และสามารถศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์กับพฤติกรรมทางสังคมได้ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ ซึ่งมักมีคำถาม 2 แนวคือ ทำไมกลุ่มชนจึงต้องมีอุดมการณ์ และอุดมการณ์ที่มีอยู่ในสังคมมีลักษณะอย่างไร

ทั้งนี้อุดมการณ์จะถูกหยิบยกขึ้นมาเมื่อกลุ่มชนรู้สึกถึงปัญหา และเกิดความคิดอยากเปลี่ยนแปลงสภาพที่เป็นอยู่ ที่มาของอุดมการณ์อาจเกิดขึ้นจากระบบความคิด ความเชื่อของคนเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ซึ่งคนเหล่านี้เชื่อว่าได้พบสัจธรรมหรือความจริงเกี่ยวกับชีวิตและสังคมแล้วเผยแพร่ออกไป อุดมการณ์จะช่วยระดมพลังต่างๆ ในสังคมเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ความเชื่อที่คิดขึ้นมานี้จะต้องกว้างและส่งเสริมประโยชน์ของส่วนรวมจำนวนมาก เพื่ออุดมการณ์นั้นจะได้รับการสนับสนุนจากมวลชน

อย่างไรก็ดี คำว่าอุดมการณ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นมีอยู่ในหลายลักษณะ แต่ที่กล่าวถึงอยู่บ่อย ๆ คือ อุดมการณ์ทางการเมือง อาทิ อุดมการณ์ประชาธิปไตย อุดมการณ์สังคมนิยม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ เช่น ระบบทุนนิยม เป็นต้น ในที่นี้จะกล่าวถึงอุดมการณ์ทางวิชาชีพเป็นสำคัญ ดังนี้

- Occupational Ideology : อาชีพนิยม

Occupation ในพจนานุกรม : ศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2532 (น. 245) ให้ความหมายไว้ว่า คือ งานที่บุคคลกระทำเป็นประจำเพื่อรายได้

คำนี้เกิดขึ้นมาโดยเริ่มจากเมื่อเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศวันตกความหมายของคำว่า งาน (Work) จึงเปลี่ยนไป กระบวนการทำงานก็เปลี่ยนไปสู่การทำให้เป็นการค้า (Commercialization) ซึ่งสอดรับกับยุคอุตสาหกรรม เป้าหมายในการทำงานกลับแตกต่างออกไป จากแต่เดิมรายได้ไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุดกลับกลายมาเป็นรายได้จะนำมาซึ่งปัจจัย 4 ลักษณะของงานก็ใช้ระบบการทำงานตามเวลา มีหน้าที่เฉพาะอย่างโดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องนั้นมาก่อน ดังนั้นการทำงานที่จะผลิตสินค้าหรือบริการใดๆ จึงมุ่งหวังผลกำไร และเลี่ยงในสถานการณ์ที่จะทำให้ขาดทุน ซึ่งนั่นหมายความว่าต้องเอาใจลูกค้า (customer) เป็นสิ่งสำคัญ เพราะสิ่งที่จะวัดว่าองค์กรหรือหน่วยงานของตนจะอยู่รอดหรือประสบความสำเร็จสร้างชื่อเสียง ก็คือผลกำไร

สำหรับในด้านสื่อมวลชน เริ่มจากการเกิดการกระจุกตัวของสื่อมวลชนที่มีเจ้าของน้อยรายและมีการประกอบกิจการข้ามธุรกิจสื่อ อันเป็นผลให้องค์กรสื่อมีโครงสร้างและลักษณะที่เปลี่ยนไป จากที่ต้องนำเสนอข่าวสารสำคัญที่ควรให้ประชาชนได้รับทราบ เปลี่ยนเป็นการนำเสนอสิ่งละอันพันละน้อยและเรื่องราวเร้าอารมณ์เพื่อให้ยอดจำหน่ายสูงขึ้น

Harry Christian (1980) ได้เสนอลักษณะ 4 ประการที่สำคัญของอุดมการณ์ของอาชีพสื่อที่เปลี่ยนไปของประเทศอังกฤษ คือ

1. ลักษณะของการหาสมาชิกนักสื่อสารมวลชนรุ่นใหม่ ซึ่งไม่จำเป็นต้องหาคนที่มีความรู้ความ สามารถ เฉพาะด้านอีกต่อไป (layman) สิ่งที่เป็นแรงจูงใจในการประกาศเพื่อรับสมัครนักสื่อสารมวลชนเข้าทำงาน คือ ลักษณะงานที่สามารถไม่ต้องทำงานเต็มเวลา มีสวัสดิการที่ดี ลักษณะของงานทำให้เป็นที่น่าเคารพยกย่อง มีระเบียบข้อกฎหมายที่เอื้อต่ออภิสิทธิ์ในด้านต่าง ๆ

2. ข้อผูกมัดของความสำเร็จในวิชาชีพในเรื่องการควบคุมกันเองและอิสรภาพก็มิใช่เรื่องที่ควรคำนึง ถึงการประกอบอาชีพ

3. การเกิดสมาพันธ์ของวิชาชีพ ที่มีลักษณะเป็นสมาพันธ์ทางการค้า การก่อตั้งสมาพันธ์ขึ้นมาเพื่อลดช่องว่างระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง นั่นคือ เรียกร้องในเรื่องผลประโยชน์ต่างที่ควรได้รับจากนายจ้าง และจะมีการเข้าร่วมในสมาพันธ์ในช่วงที่เกิดวิกฤติเท่านั้นเอง

4. ความตระหนักและพฤติกรรมที่มีต่อชนชั้นอาชีพของตนก็เป็นไปในลักษณะของลูกจ้างคนหนึ่งเท่านั้น

ดังนั้นจุดยืนของนักสื่อสารมวลชนในแนวอุดมการณ์นี้ก็ยืนอยู่ข้างฝ่ายอำนาจและทุนแทนที่จะยืนอยู่ข้างประชาชน ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปในลักษณะทำให้ดีที่สุดตามความสามารถแทนที่จะเพื่อให้การศึกษากับประชาชนด้วยรูปแบบที่เหมาะสมและแยบคาย อีกทั้ง

เป็นการแจ้งข่าวสารเพื่อความบันเทิง และสร้างความหงุดหงิดใจ ทั้งที่ควรจะเพื่อให้การศึกษาและให้ความบันเทิงเท่านั้น (Jeremy Tunstall, 1971)

- Professional Ideology : วิชาชีพนิยม

คำว่า Professional, Professionallyใน Oxford Dictionary and Thesaurus (1996) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง ลักษณะของคุณภาพหรือลักษณะที่เป็นแบบอย่างของการทำงานในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง ความเป็นมืออาชีพจะครอบคลุมเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบ ความรู้ความสามารถ ทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ประสบการณ์ ตลอดจนประสิทธิภาพของงาน เรื่องของศีลธรรมจรรยาบรรณ และจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่

ในพจนานุกรม : ศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2532 ให้ความหมายของ Profession ว่าหมายถึง อาชีพจำเพาะประเภทใดประเภทหนึ่ง ที่มีอำนาจและสถานภาพทางสังคมเป็นที่ยอมรับว่ามีความสำคัญในสังคม เช่น อาชีพทางแพทย์ กฎหมาย ศาสนา วิศวกรรม และการสอนระดับมหาวิทยาลัย ผู้ประกอบวิชาชีพโดยปกติจะต้องมีทักษะทางเทคนิคสูง และได้รับการศึกษาหรือฝึกฝนจนเป็นที่รับรองอย่างเป็นทางการ มีหลักฐานแสดงวุฒิ

สำหรับงานที่ถือว่าเป็นวิชาชีพ ต้องมีลักษณะโดยรวมดังนี้

- เป็นงานที่มุ่งให้บริการที่สำคัญต่อสังคมโดยรวม ซึ่งต้องมีการเสียสละทั้งเวลา แรงงานมากกว่าที่จะเป็นงานที่ต้องการได้ผลกำไรจากการบริการนั้น
- ได้รับการยอมรับจากบุคคลในวิชาชีพเดียวกันว่า เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อบุคคลในด้านการพิจารณาตัดสิน และการกระทำใด ๆ ที่อยู่ในขอบเขตหน้าที่การงาน
- ต้องได้รับการศึกษาระดับพื้นฐานทั้งทางทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพราะต้องออกไปปฏิบัติหน้าที่ที่มีความจำเพาะและแน่นอน
- เป็นงานที่อาศัยความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่และพยายามปรับปรุงคุณภาพของงาน
- มีองค์กรของวิชาชีพ เพื่อปกครองดูแลควบคุมกันเอง โดยมีจรรยาบรรณเป็นข้อตกลงเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้จรรยาบรรณในแต่ละวิชาชีพก็จะแตกต่างกันออกไป
- มีอิสระในการตัดสินใจตามสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพ

ทั้งนี้ในแต่ละวิชาชีพก็จะมีอุดมการณ์ทางวิชาชีพแตกต่างกันออกไป ตามแต่ลักษณะของการให้บริการต่อสังคม การจะสังเกตว่าอุดมการณ์ของวิชาชีพนั้นเป็นอย่างไร ก็มักมองกันที่สภา

วิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้น เพราะจรรยาบรรณเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบของนักวิชาชีพทุกคนไว้

ในเรื่องอุดมการณ์เมื่อนำมาโยงกับสื่อมวลชนนั้น มักเป็นการกล่าวถึงที่เกี่ยวกับเรื่องการครองความเป็นเจ้า (Hegemony) ของ Antonio Gramsci ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดของ Marx เกี่ยวกับการควบคุมการผลิตและการถ่ายทอดอุดมการณ์ของเจ้าของทุนการผลิต ซึ่งทำให้ระบบทุนนิยมดำรงอยู่ได้ก็เพราะอาศัยการประสานงานในการครอบงำทางชนชั้นโดยใช้การบังคับกดขี่ควบคู่ไปกับการครอบงำทางความคิดอุดมการณ์ ซึ่งผู้ปกครองนั่นเองก็เป็นผู้ให้ภาพในสิ่งที่ต้องการแก่ประชาชน ซึ่งต้องเป็นในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เรียกว่า สงครามชิงพื้นที่ทางความคิด (war of position) จนสิ่งที่รัฐต้องการนั้นกลายเป็นสามัญสำนึกของสังคม ในขณะที่เกิดสงครามก็จะมีอุดมการณ์หลัก (dominant ideology) ซึ่งจะทำหน้าที่รับใช้ระบบฝ่ายหนึ่ง และอุดมการณ์ต่อต้าน (counter ideology) ฝ่ายหนึ่ง อุดมการณ์จึงมีฐานะเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกของผู้รับสาร เป็นเครื่องมือสื่อทางอุดมการณ์ในการสร้างความชอบธรรมให้แก่อุดมการณ์นั้นๆ

ในขณะที่แนวคิดของ Louis Althusser มีลักษณะคล้ายคลึงกับ Antonio Gramsci โดยให้ความสนใจบทบาทของอุดมการณ์ในกระบวนการผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางการผลิต ซึ่งในแต่ละสังคมต้องมีการสร้างเงื่อนไขทางการผลิตขึ้นมาเพื่อให้การผลิตนั้นดำรงอยู่ได้หรือสืบทอดระบบของสังคมนั่นเอง โดยอาศัยกลไกการปราบปรามกดขี่ของรัฐ เช่น รัฐบาล กองทัพ ตำรวจ เป็นต้น และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ เช่น โรงเรียน ศาสนา สื่อมวลชน เป็นต้น

แนวคิดของนักคิดทั้งสองมักนำมาใช้ในการวิเคราะห์สื่อมวลชนของรัฐว่าทำหน้าที่รับใช้และเป็นกลไกให้กับรัฐอย่างไร หรือเพื่อวิเคราะห์การถ่ายทอดอุดมการณ์บางอย่างในตัวบทในสื่อ แต่หากมองในระดับปัจเจกบุคคลในฐานะนักวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นรายบุคคลแล้วซึ่งแต่ละคนก็มีหน้าที่โดยรวมเหมือนกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคม

"หน้าที่ของการสื่อสาร คือ การกระทำของการสื่อสารที่ได้ส่งผล กำลังส่งผล หรือจะส่งผลต่อชีวิตและสังคม การกระทำดังกล่าวอาจจะเป็นไปตามธรรมชาติของการสื่อสารเอง อาจเป็นไปตามจารีตประเพณี ตามศีลธรรม จรรยาของสังคม ตามกฎระเบียบ จรรยาบรรณที่กำหนดไว้สำหรับอาชีพหรือวิชาชีพก็ได้"

การสื่อสารมีบทบาทหน้าที่ช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมและยึดเหนี่ยวให้สังคมอยู่ได้ ฮาโรลด์ ลาสเวลล์ (Harold Lasswell) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันได้กล่าวว่า การสื่อสารมวลชนมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

1. *หน้าที่ในการสังเกตการณ์และรายงานสภาพแวดล้อม* (Surveillance of the environment) คือ การสอดส่องและการติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อสมาชิกในสังคมมารายงานให้สมาชิกในสังคมได้ทราบ ซึ่งหน้าที่นี้ตรงกับหน้าที่ของการสื่อสารโดยทั่วไป คือ การแจ้งให้ทราบ (to inform) กล่าวคือ สื่อมวลชนจะคอยดูว่ามีเหตุการณ์หรือเรื่องราวใดที่เกิดขึ้นภายในสังคม ที่ผู้รับสารควรรับทราบ สื่อมวลชนก็จะเลือกนำมาเสนอ ซึ่งเข้าลักษณะของการกลั่นกรองข่าวสารก่อนถึงมือผู้รับซึ่งเราเรียกบทบาทนี้ว่า ผู้เฝ้าประตู (Gate Keeper)

2. *หน้าที่ในการประสานสัมพันธ์ส่วนต่างๆ ของสังคมให้รวมตัวกันอยู่ได้* (Correlation of the different parts of society in responding to environment) หมายถึง หน้าที่ในการติดตามศึกษาเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างถูกต้องถี่ถ้วน แล้วนำมาชี้แจงว่า เพื่อช่วยปรับให้สมาชิกกลุ่มต่างๆ มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันได้ด้วยความสงบเรียบร้อย ซึ่งหน้าที่ในการประสานสัมพันธ์ส่วนต่างๆของสื่อมวลชนนี้จะตรงกับหน้าที่ในการวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Function) สิ่งต่างๆ เหตุการณ์ต่างๆ ที่สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมพร้อมเสนอแนะวิธีการแก้ไขให้เกิดผลดีต่อสังคม ซึ่งอาจหมายถึงหน้าที่ในการชักจูง โน้มน้าวใจ (Persuasion Function) ในการสื่อสารนั่นเอง

3. *หน้าที่ในการถ่ายทอดมรดกทางสังคม* (Transmission of social heritage from one generation to the next) หมายถึง หน้าที่ในการเผยแพร่ถ่ายทอดหรือสืบทอดความรู้ ค่านิยม ทัศนคติ และบรรทัดฐานของสังคมจากยุคสมัยหนึ่งไปสู่อีกยุคสมัยหนึ่ง เพื่อให้วิทยาการ

ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของสังคมนั้นๆ คงอยู่ตลอดไป ซึ่งหน้าที่นี้ตรงกับหน้าที่ในการให้การศึกษาของสื่อมวลชน (Education Function)

นอกจากหน้าที่ทั้ง 3 ประการนี้แล้ว วิลเบอร์ แชรมม์ (Wilbure Schramm) และชาร์ลส์ อาร์ ไรท์ (Charles R. Write) ได้เพิ่มเติมหน้าที่ประการที่ 4 ของสื่อมวลชนไว้อีกประการ คือ

4. *หน้าที่ในการให้ความบันเทิง* (Entertainment Function) ซึ่งหมายถึง การเผยแพร่ถ่ายทอดทางด้านศิลปะการแสดงดนตรี เพื่อสร้างความจรรโลงใจให้แก่มวลชน

จากหน้าที่ของสื่อมวลชนทั้ง 4 ประการดังกล่าว เราอาจนำมาวิเคราะห์ถึงผลสะท้อนด้านต่างๆ ของการสื่อสารมวลชนที่มีต่อสังคมและบุคคลได้ดังนี้

1. หน้าที่ของสื่อมวลชนในการสอดส่องและรายงานสภาพแวดล้อม (To inform)
2. หน้าที่ของสื่อมวลชนในการประสานให้เกิดความสัมพันธ์ในส่วนต่างๆของสังคม (To persuade)
3. หน้าที่ของสื่อมวลชนในการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรม (To educate)
4. หน้าที่ของสื่อมวลชนในการให้ความบันเทิง (To entertain)

เนื้องานข้างต้นเหล่านี้จึงเกี่ยวข้องกับการบริการที่สำคัญต่อสังคม ในแวดวงวิชาชีพเองมีสมาคม และองค์กรเกี่ยวกับสื่อมวลชน ซึ่งในแต่ละองค์กรมีมีการระบุจรรยาบรรณในแต่ละองค์กรไว้ แต่เนื่องจากการรวมตัวของสื่อมวลชนยังไม่มีความเข้มแข็ง หลักจรรยาบรรณอาจมีการยึดถือร่วมกัน เช่น นักข่าวโทรทัศน์ก็สามารถยึดถือเอาจรรยาบรรณหนังสือพิมพ์ไปใช้ได้ เพราะโดยหลักการแล้ว คือ การนำเสนอข้อเท็จจริงให้กับประชาชน

Denis McQuail (1994) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนในอุดมคติ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมไว้ 5 ประการดังนี้ (อ้างใน จิรันดา กฤษเจริญ; 2544,27-28)

1. สื่อมวลชนมีพันธกิจร่วมกับสังคม และระบบกรรมสิทธิ์สื่อคือ สิ่งที่ได้รับความอุปถัมภ์จากสาธารณะ
2. สื่อมวลชนควรนำเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมา เหมาะสม ยุติธรรม เป็นกลางและตรงประเด็น
3. สื่อมวลชนควรเป็นเวทีเสรีทางความคิด ควรให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นต่างๆ ได้อย่างมีอิสระผ่านทางสื่อมวลชน ทั้งนี้ไม่ว่าเรื่องดังกล่าวจะกระทบกระเทือนต่อผู้ใดก็ตาม หากแต่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะแล้วก็เป็นสิ่งที่ควรพิจารณานำเสนอ

4. สื่อควรมีอิสรภาพ ขณะเดียวกันก็ควรมีการควบคุมตนเอง การที่สื่อมวลชนควบคุมตนเองนี้หมายถึง นักสื่อสารมวลชนต้องตระหนักเสมอว่าตนทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ การตัดสินใจว่าจะนำเสนอเรื่องราวต่างๆ หรือไม่นั้น จะต้องตั้งอยู่บนวิจารณญาณที่เที่ยงตรงและเป็นกลาง
5. มีจรรยาบรรณ และมาตรฐานทางวิชาชีพ อันจะเป็นกลไกควบคุมการปฏิบัติงานของนักวิชาชีพในสาขาต่างๆ

สำหรับบทบาทของนักข่าวโทรทัศน์ซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งในวงการสื่อมวลชน งานวิจัยชิ้นนี้จะนำเอาบทบาทของนักข่าวต่อสังคมในสังคมประชาธิปไตยมาประกอบการวิเคราะห์ภาพอาชีพสื่อมวลชน ในที่นี้นำมาจากบทบาทของหนังสือพิมพ์ ทว่าในความเป็นจริงแล้วนักข่าวโทรทัศน์ก็สามารถยึดถือเอาจรรยาบรรณหนังสือพิมพ์ไปใช้ได้ เพราะโดยหลักการของสื่อมวลชนแล้วคือ การนำเสนอข้อเท็จจริงให้กับประชาชน แตกต่างกันเพียงรูปแบบและวิธีการที่นำเสนอเท่านั้น ซึ่งบทบาทหน้าที่ของนักข่าวต่อสังคมประชาธิปไตย สามารถแยกบทบาทได้ 4 ประการ (กชกร สุรกุล; 2540,16-20)

1. บทบาทการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร (informer) บทบาทนี้เป็นบทบาทที่สืบเนื่องมาจากภาระหน้าที่ (function) สำคัญหนึ่งในหลายๆ ภาระหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ซึ่งก็คือ ภาระหน้าที่ในการแจ้งข่าวสาร (to inform) อุบัติการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะในชุมชนหรือในสังคมอื่นให้ผู้อ่านทราบ นักข่าวซึ่งเป็นบุคลากรที่สำคัญประเภทหนึ่งของกองบรรณาธิการจึงมีภาระหน้าที่ต้องออกไปเสาะหาข้อเท็จจริงต่างๆ นำมารายงานเป็นข่าวสู่ผู้อ่าน

สำหรับบทบาทดังกล่าว นักข่าวไม่เพียงแต่จะรายงานเรื่องราวเหตุการณ์เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นของตนเท่านั้น แต่นักข่าวยังต้องออกไปค้นหาข้อเท็จจริงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เป็นข่าวซึ่งมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในชาติ เพื่อนำมาอธิบาย (explain) และแปลความหมาย (interpret) เหตุการณ์ที่เป็นข่าวนั้นๆ หรืออาจจะต้องวิเคราะห์ (analyze) เจาะลึกให้เห็นถึงสาเหตุแห่งเหตุการณ์และปัญหาซึ่งกำลังเป็นที่วิตกและมีผลกระทบต่อประชาชนขณะนั้น เพื่อให้ข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นให้สาธารณชนสามารถสร้างความคิดเห็น (opinion) แก้ไขปัญหานี้ด้วย

2. บทบาทการเป็น "สุนัขยาม" (watchdog) ในสังคมประชาธิปไตยประชาชนที่ได้รับแจ้งข่าวสารต่างๆ โดยเฉพาะข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและตรงไปตรงมา เป็นเรื่องที่จำเป็นต่อระบบการปกครองอย่างยิ่ง และในการทำ

หน้าที่ของผู้สื่อข่าวนั้นดูเหมือนจะไม่มีบทบาทใดที่จะมายิ่งใหญ่เหนือบทบาทของการเป็น “สุนัขยาม” (watchdog) คอยจับจ้องเฝ้าดูการปฏิบัติงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เลย

บทบาทของการทำงานรับใช้ผู้อยู่ใต้การปกครองนั้น ผู้สื่อข่าวจะทำหน้าที่สนองสิทธิในการรับรู้ (right to know) ข่าวสารต่างๆ ของประชาชนอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการสร้างสรรค์ประชามติ (create public opinion) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สาธารณชนจะใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ และมีความสำคัญในการเฝ้าจับตากำกับดูแลการปฏิบัติงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นไปตามนโยบายที่รัฐบาลได้ให้คำมั่นกับประชาชนไว้ก่อนที่เข้ามารับหน้าที่ นอกจากนั้นในฐานะที่เป็น “สุนัขยาม” หนังสือพิมพ์ยังต้องทำหน้าที่พิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน ซึ่งอาจจะถูกกลุ่มอิทธิพลในสังคมฉกฉวยไปโดยไม่ชอบธรรม พร้อมกันนั้นหนังสือพิมพ์ก็ยังต้องทำหน้าที่คอยตักเตือนรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลให้ละเว้นจากการกระทำอันไม่ถูกต้อง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของสาธารณชนด้วย

บทบาทดังกล่าวข้างต้น สื่อมวลชนต้องทำหน้าที่รายงานข่าวเพื่อเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประชาชนในฐานะผู้พิทักษ์สังคม (watchdog) ซึ่งผู้สื่อข่าวจะต้องมีวิจารณญาณ มีสัมผัสที่รวดเร็วว่องไวอยู่เสมอและพร้อมที่จะตามกลิ่น แสวงหาวิธีการนำเอาความกระจ่างมาให้เจ้าของบ้านคือ ประชาชนได้ทราบต่อไป

คุณสมบัติพิเศษอย่างหนึ่งและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สื่อข่าว คือ จมูกไวต่อข่าว (Nose for news) อันหมายถึงความสามารถสำนึก (recognize) หรือบอกได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่พบเห็นจะเป็น “ข่าว” ได้หรือไม่

3. บทบาทการเป็น “นายทวาร” (gatekeeper) เนื่องจากการส่งข่าวสารต่างๆ จะต้องผ่านสื่อ (channels) ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ก็ตาม ซึ่งสื่อเหล่านี้จะมีบุคคลทำหน้าที่เสมือน “นายทวาร” คอยควบคุม เปิด ปิด ให้หรือมิให้ข่าวสารนั้นผ่านไปได้ บุคคลที่ว่านี้ได้แก่ บรรณาธิการ (editor) ผู้ช่วยบรรณาธิการที่ทำหน้าที่บรรณาธิกร (sub-editor หรือ copy-editor) รวมทั้งผู้สื่อข่าว (reporter) ด้วย อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะมีนายทวารกี่คนที่ได้จับข่าวนั้นก่อนที่จะตีพิมพ์หรือนำเสนอออกสู่สาธารณชน แต่ผู้ที่มีอิทธิพลต่อเนื้อหาของข่าวแต่ละข่าวมากที่สุดก็คือ ผู้สื่อข่าว หรือในที่นี้เรียกว่า ‘นักข่าว’ ทั้งนี้เพราะในการสื่อข่าวแต่ละครั้งผู้สื่อข่าวจะเป็นคนตัดสินใจเองว่า เขาควรจะไปหาข่าวที่ไหนและอย่างไร เขาจะไปตามหาแหล่งข่าวบุคคลได้ที่ไหน จะสัมภาษณ์ใคร จะถามคำถามว่าอย่างไรบ้าง ข้อเท็จจริงอะไรบ้างที่เขาควรจะใส่เข้าไปในข่าว และข้อเท็จจริงใดที่เขาควรจะละทิ้ง

นอกจากผู้สื่อข่าวจะต้องมีจมูกไวต่อข่าว สามารถสำนึกได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นควรจะเป็นข่าวหรือไม่แล้ว ผู้สื่อข่าวยังจะต้องมีลักษณะเหมือนนักเขียนนวนิยายอีกด้วย กล่าวคือ นักเขียนนว

นิยายนั้นใช้มโนภาพ (Imagination) หรือความคิดคำนึงบางอย่างเพื่อสร้างเรื่องขึ้น ผู้สื่อข่าวก็ใช้มโนภาพเช่นว่านี้ด้วยเหมือนกัน แต่การใช้แตกต่างกันกับนักเขียนนวนิยาย เพราะผู้สื่อข่าวจะนำเอาข้อเท็จจริงต่างๆ (reality) ที่เกิดขึ้น และอยู่กระจัดกระจายมารวมกันเป็นเรื่องเดียวกัน โดยการจัดลำดับเหตุการณ์หรือความสำคัญของเหตุการณ์นั้นเสียใหม่ เพื่อให้สาธารณชนเข้าใจโดยง่ายและน่าสนใจมากขึ้น

แนวความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ "ผู้เฝ้าประตู" นี้มาจากข้อเขียนของ เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin, 1974) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ข่าวสารจะไหลผ่านช่องทางต่างๆ ณ บริเวณจุดที่เรียกว่าประตู โดยทำหน้าที่ตรวจสอบเลือกสรร ตีความข่าวสารตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ว่าจะยอมให้ข่าวสารใดไหลผ่านไปได้หรือไม่ ในลักษณะหรือรูปแบบใด ผู้เฝ้าประตูนี้อาจจะเป็นบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กรก็ได้

4. บทบาทการเป็นเจ้าหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ (ombudsman) การที่นักข่าวและหนังสือพิมพ์ได้รับการยกย่องจากสาธารณชนให้เป็น "ฐานันดรที่สี่" (the forth estate) นั้น สาเหตุหนึ่งก็เนื่องจากเป็นเจตนารมย์ของประชาชนที่จะมอบหมายให้ผู้สื่อข่าวเป็นตัวแทน เป็นหูเป็นตาและเป็นปากเสียงแทนด้วยการเสนอข่าวสารประจำวัน อธิบายการปฏิบัติงานของรัฐบาลและเปิดโปง (expose) การกระทำที่ผิดกฎหมาย และอยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้สาธารณชนได้รับรู้ บทบาทนี้จึงนับว่าเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งอีกบทบาทหนึ่งของนักข่าวและเป็นบทบาทที่ทรงอิทธิพลด้วย หากผู้สื่อข่าวปฏิบัติหน้าที่สามารถบำบัดทุกข์ให้ผู้เดือดร้อนด้วยความรับผิดชอบและมีประสิทธิภาพ

ในประเทศไทยจรรยาบรรณของวิชาชีพสื่อมวลชนที่ยึดถือกันเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติ มักเป็นการรับมาทั้งหมด หรือปรับประยุกต์จากจรรยาบรรณหนังสือพิมพ์ซึ่งประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2519 โดยมีข้อความดังนี้

เพื่อให้สถาบันหนังสือพิมพ์เป็นที่เชื่อถือของประชาชนจึงเห็นสมควรกำหนดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ขึ้น ดังต่อไปนี้

1. การส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของหนังสือพิมพ์เป็นภารกิจอันมีความสำคัญ เหนืออื่นใดสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

2. การเสนอข่าว ภาพ หรือการแสดงความคิดเห็นต้องเป็นไปด้วยความสุภาพ สุจริต ปราศจากความมุ่งหวังในผลประโยชน์ส่วนตน หรืออามิสสินจ้างใด ๆ

3. การเสนอข่าว ต้องเสนอแต่ความจริงพึงละเว้นการต่อเติมเสริมแต่งหากปรากฏว่าข่าวใดไม่ตรงต่อความเป็นจริง ต้องรีบแก้ไขโดยเร็ว

4. การที่จะให้ได้ข่าว ภาพ หรือข้อมูลอย่างใดๆ มาเป็นของตน ต้องใช้วิธีที่สุภาพ และซื่อสัตย์

5. ต้องเคารพต่อความไว้วางใจที่ได้รับมอบหมายจากการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพของตน

6. ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยถือเอาสาธารณประโยชน์เป็นสำคัญ ไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน หรือหมู่คณะโดยมิชอบ

7. ต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการบั่นทอนเกียรติคุณของวิชาชีพ หรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมอาชีพ

จรรยาบรรณของนักสื่อสารมวลชนด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์ที่มีการประกาศใช้ในปัจจุบัน ที่ประกาศใช้ทั้งที่ตัวสถานีวิทยุโทรทัศน์บางสถานี อย่างสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 (ประกาศเป็นจริยธรรมของผู้ปฏิบัติงานฝ่ายข่าว) นอกจากนี้ยังมีการประกาศใช้จริยธรรมของนักข่าวโดยสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย (2519), จรรยาบรรณวิชาชีพนักจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ โดยสมาคมนักวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (2538) และจรรยาบรรณสำหรับนักสื่อสารมวลชนโดยกรมกรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2541

<u>จรรยาบรรณนักข่าวโดยสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519</u> มี 6 ประการ คือ

1. จักต้องส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของการนำเสนอข่าวและความคิดเห็น

2. จักต้องให้ประชาชนทราบเฉพาะข่าวที่เป็นจริง การเสนอข่าวใดๆ ออกพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ ถ้าปรากฏว่าไม่ตรงกับความเป็นจริงต้องรีบจัดการให้ถูกต้องโดยไว

3. ในการที่จะให้ได้ข่าว ภาพ หรือเอกสารใดๆ มาเป็นของตนเพื่อประโยชน์ต่อการเสนอข่าวจักต้องใช้วิธีการที่สุภาพ และซื่อสัตย์เท่านั้น

4. จักต้องเคารพในความไว้วางใจของผู้ให้ข่าว และรักษาไว้ซึ่งความลับของแหล่งข่าว

5.จักต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยมุ่งหวังสาธารณะประโยชน์ ไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์

6. จักต้องไม่กระทำการบั่นทอนเกียรติ หรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ

<u>จรรยาบรรณวิชาชีพนักจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ พ.ศ. 2538</u> ประกอบไปด้วย 5 หมวด ว่าด้วย ความทั่วไป จรรยาบรรณในการเสนอข่าว จรรยาบรรณในการแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ จรรยาบรรณในการประกาศโฆษณา และความประพฤติ ในที่นี่จะหยิบยกมาเฉพาะหมวดจรรยาบรรณเท่านั้น

หมวดที่ 2 จรรยาบรรณในการเสนอข่าว

เพื่อสนองสิทธิแห่งการรับรู้ (Right to Know) ของประชาชน นักจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ พึงมีความรับผิดชอบในการเสนอข่าว และความสำนึกต่อวิชาชีพของตน ดังนี้

1. ไม่เสนอข่าวและภาพซึ่งรู้อยู่แก่ใจว่าเป็นเท็จไม่ว่าลักษณะใด ๆ

2.ไม่เสนอข่าวและภาพซึ่งทำให้ประชาชนเสียขวัญ เกิดการแตกแยกกระทบกระเทือนความมั่นคงแห่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสัมพันธไมตรีอันดีระหว่างประเทศ

3. ไม่เสนอข่าวและภาพลามกอนาจาร ซึ่งขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

4. ไม่เสนอข่าวลือและภาพไร้สาระ ชวนให้หลงเชื่องมงาย

5. ไม่เสนอข่าวและภาพด้วยความลำเอียง อันอาจทำให้สาธารณชนวินิจฉัยคลาดเคลื่อน

6. ไม่สอดแทรกความคิดเห็นใด ๆ ของตนลงไปในข่าว

7.ในกรณีคัดลอกข้อความจากหนังสือพิมพ์หรือหนังสืออื่น ต้องแจ้งให้ทราบซึ่งแหล่งที่มาของข้อความนั้น

8. ภาษาที่ใช้ในการเสนอข่าวและการบรรยายภาพต้องสุภาพ ปราศจากความหมายในเชิงเหยียดหยาม กระทบกระเทียบเปรียบเปรย เสียดสี

9. ไม่เสนอข่าวและภาพเป็นในทางโฆษณาตัวเอง

10. ไม่เสนอข่าวและภาพซึ่งขัดกับสาธารณประโยชน์ของประชาชน และสังคมประเทศชาติ

11. ไม่เสนอข่าวและภาพซึ่งขัดกับสาธารณประโยชน์ของประชาชน และสังคมประเทศชาติซ้ำเติม ระบายสีบุคคล องค์กร สถาบัน ซึ่งตกเป็นข่าว

12. ไม่เสนอข่าวและภาพในเชิงดูหมิ่น เหยียดหยามลัทธิความเชื่อในศาสนาใด ๆ

13. พึงให้ความเคารพต่อสิทธิของบุคคล องค์กร และสถาบันอื่นตามกฎหมาย

14. พึงรับผิดและแก้ไขโดยเปิดเผย และไม่ชักช้า ถ้าเกิดความเสียหายแก่บุคคล องค์กร หรือสถาบันในการเสนอข่าวผิดพลาด คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

15. พึงละเว้นการรับอามิสสินจ้างใดๆ ให้กระทำการละเว้นการกระทำเกี่ยวกับการเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมา

จรรยาบรรณสำหรับนักสื่อสารมวลชนโดยกรมกรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2541 ประกอบไปด้วย 4 หมวด ว่าด้วยเรื่องของหลักปรัชญา, สิทธิและหน้าที่, มาตรฐานในการประกอบอาชีพ และจรรยาบรรณของนักสื่อสารมวลชน ซึ่งในหมวดว่าด้วยหลักปรัชญา และสิทธิและหน้าที่ มีการกำกับว่าของสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงละวิทยุโทรทัศน์ต่อท้าย สำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณมีรายละเอียด ดังนี้

หมวดที่ 4 จรรยาบรรณ

1. มีความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ ไม่รับสินจ้างหรือรางวัล ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ของความเป็นสื่อมวลชนเพื่อประโยชน์ของตัวเอง หรือพวกพ้อง การแสวงหาข่าวต้องดำเนินการด้วยความซื่อสัตย์ถูกต้องตามกฎหมาย

2. ไม่กระทำการใดๆ ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีระหว่างคนในชาติ หรือส่งผลกระทบต่อสัมพันธไมตรีอันดีระหว่างประเทศ

3. ไม่เสนอข่าวสาร หรือกระทำการใดๆ ที่เป็นการลบหลู่ ดูถูกเหยียดหยามหรือนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งอันเป็นที่เคารพสักการะของบุคคลทั่วไปไม่ว่าของชนชาติใด

4. เคารพสิทธิส่วนบุคคล เกียรติยศ ชื่อเสียงและความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้อื่น และไม่เสนอข่าวสารหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการทำลายชื่อเสียงและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น

5. ไม่กล่าวหาผู้อื่นโดยปราศจากหลักฐานใด ๆ ให้เกียรติและรักษาศักดิ์ศรีของบุคคลที่ตกเป็นข่าวในทุกกรณี เปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการเสนอข่าวสารได้ชี้แจงแก้ไขจากการถูกกล่าวหา รวมทั้งไม่ตัดสินว่าผู้ใดกระทำผิด โดยยังไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม

6. เสนอข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ไม่บิดเบือนหรือแต่งเติม หรือแสดงความคิดเห็นของตน ซึ่งจะทำให้ข้อมูลข่าวสารนั้นผิดไปจากความจริง และต้องแยกแยะให้ชัดระหว่างข่าวสารข้อเท็จจริง กับบทวิเคราะห์ข่าวที่เป็นความคิดเห็นของผู้วิเคราะห์โดยไม่จงใจให้เกิดความเข้าใจผิดในการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริง และความคิดเห็น

7. ไม่ส่งเสริม เผยแพร่ภาพข่าวและข่าวสารสินค้า/บริการที่เป็นภัยต่อสังคม หรือทำลายวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคม

8. ระมัดระวังในการเสนอข่าวสาร หรือการกระทำใด ๆ อันอาจจะทำให้บุคคลหรือองค์กรเกิดความไม่ปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

9. ไม่เสนอข้อมูลข่าวสาร หรือการกระทำใด ๆ ที่แสดงออกถึงความทารุณโหดร้าย ขาดมนุษยธรรม ป่าเถื่อนอุจาด รวมทั้งพฤติกรรมของผู้ร้ายอันผิดธรรมดา อันเป็นเหตุให้เกิดอาชญากรรม

10. มีความเสมอภาคในการเสนอข้อมูลข่าวสาร และมีความเป็นกลางทางการเมือง ไม่ฝักใฝ่เอนเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง หากได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองควรยุติบทบาททางการเป็นสื่อมวลชน เพื่อความยุติธรรมในการนำเสนอข่าว

11. มีวิจารณญาณที่ดี มีคุณธรรม และมีจิตสำนึกที่ดีในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่อาจกระทบต่อจิตใจหรือความรู้สึกของบุคคลอื่นที่ตกเป็นข่าว

12. ระมัดระวังในการเสนอข้อมูลข่าวสาร ที่อาจเป็นการละเมิดสิทธิของสตรี เด็ก และเยาวชนและผู้ด้อยโอกาส การเสนอเรื่องราวข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำผิดของบุคคลเหล่านี้ต้องคำนึงถึงอนาคต การเปิดโอกาสให้ได้กลับตัวเป็นคนดี สามารถดำรงชีวิตที่มีเกียรติในสังคมได้ต่อไป ตลอดจนไม่เสนอชื่อ/ที่อยู่ และภาพญาติที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดอันอาจจะทำให้พวกเขาเหล่านี้ไม่สามารถดำรงชีวิตที่มีเกียรติในสังคมได้

13. ตระหนักในความสำคัญของตนที่จะช่วยอนุรักษ์ภาษาไทย อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ โดยการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง สุภาพ ถูกกาลเทศะ

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้แนวคิดดังกล่าวกำกับการวิเคราะห์เพื่อค้นหาความหมายและภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ที่ปรากฏในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดกับที่มีอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทยว่าการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์นั้นเป็นไปในแนวทางที่นักวิชาการ องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ เสนอหรือกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร โดยรวมแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดการเล่าเรื่องและการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ ทฤษฎีสัญญะวิทยาและศิลปะการสื่อสารผ่านภาพยนตร์ ก็เพื่อประกอบการศึกษาภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด นอกจากนี้ในงานวิจัยยังพิจารณาการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชนในสังคม และเปรียบเทียบกับการรับรู้จากประสบการณ์การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ในโลกแห่งความเป็นจริง เพื่อให้เห็นภาพบทบาทและความหมายอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหา การเล่าเรื่อง ได้แก่

- บงกช เศวตามร์ (2533) : การสร้างความเป็นจริงทางสังคมของภาพยนตร์ไทย กรณีตัวละครหญิงที่มีลักษณะเบี่ยงเบน ปี พ.ศ. 2528-2530

จุดมุ่งหมายของงานวิจัยเพื่ออธิบายลักษณะตัวละครหญิงที่เบี่ยงเบน อันได้แก่ แม่ เมียน้อย โสเภณี และผู้หญิงแกร่ง และเพื่อเปิดเผยทัศนะ และคลังแห่งความรู้ของสถาบันภาพยนตร์ไทยที่มีต่อผู้หญิงด้วยวิธีมานุษยวิทยา (Ethno methodology)

ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า ลักษณะของตัวละครทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ ตัวละครแม่ เมียน้อย โสเภณี และผู้หญิงแกร่ง มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิมในทางที่ดีขึ้นกว่าตัวละครในอดีต คือ มีการศึกษา ประกอบอาชีพที่ชัดเจนและหลากหลาย มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

ในการคิด การตัดสินใจและการกระทำ ความสัมพันธ์กับผู้ชายไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเป็นคู่รักเสมอไป แต่ทัศนคติที่สื่อมวลชนมีต่อเพศหญิงยังคงไม่แตกต่างไปจากเดิม คือ มองเห็นว่า เพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ต้องพึ่งพาเพศชายอยู่โดยตลอด ตัวละครที่เป็นแม่จะให้ความสำคัญกับลูกมากเป็นพิเศษโดยเฉพาะกับลูกชาย ส่วนสาเหตุที่ทำให้ตัวละครต้องกลายเป็นเมียน้อยเกิดจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สำหรับโสเภณีมีภาพลบแต่เพียงอย่างเดียว ส่วนผู้หญิงแกร่งนั้นต่อให้แกร่งเพียงใดก็ยังด้อยกว่าตัวละครชายอยู่ดี ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า คลังแห่งความรู้เกี่ยวกับผู้หญิงของสถาบันภาพยนตร์ไทยมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก

- ฉลองรัตน์ ทิพย์พิมาน (2539) : โครงสร้างการเล่าเรื่องภาพยนตร์อเมริกันที่มีตัวเอกเป็นสตรี

งานวิจัยเป็นการศึกษาเนื้อหา และกระบวนการสื่อความหมายที่แฝงอยู่ในภาพยนตร์อเมริกันที่ออกฉายระหว่างเดือนกรกฎาคม 2538-มิถุนายน 2539 เน้นภาพยนตร์ดราม่ารวมสมัย จำนวน 6 เรื่องด้วยกัน วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาเอกลักษณ์พิเศษของโครงสร้างการเล่าเรื่องและศึกษากระบวนการสื่อความหมายในภาพยนตร์อเมริกันที่มีตัวเอกเป็นสตรี

ผลการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์อเมริกันที่มีตัวเอกเป็นสตรีมีโครงสร้างการเล่าเรื่องที่เป็นเอกลักษณ์พิเศษ ได้แก่ แก่นความคิด และขั้วขัดแย้งที่เป็นเรื่องของผู้หญิงกับความรัก ครอบครัวและสังคม โดยทั่วไปตัวละครหญิงจะมีบทบาทหลากหลายและมีลักษณะเป็นผู้กระทำมากกว่าตัวละครหญิงในภาพยนตร์ทั่วไป สำหรับฉากที่ตัวละครหญิงมักเข้าไปเกี่ยวข้องคือฉากภายนอก ซึ่งได้แก่ สถานที่ทำงาน และท้องถนน ส่วนการใช้สัญลักษณ์พิเศษจะเกี่ยวข้องกับความรัก ครอบครัวและสังคม

โครงสร้างการเล่าเรื่องที่มีลักษณะร่วมกับภาพยนตร์ทั่วไป ได้แก่ การลำดับโครงเรื่อง ซึ่งมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเล่าเรื่องเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับมุมมองการเล่าเรื่องที่มีการใช้มุมมองแบบผู้รู้แจ้ง สำหรับกระบวนการสื่อความหมายในภาพยนตร์ มีการสื่อความหมายถึงเพศหญิงว่า ควรมีท่าทีที่สอดคล้องกับความเป็นจริงต่อเรื่องความรัก ครอบครัวและสังคม ขณะเดียวกัน สังคมควรมีความเข้าใจเพศหญิง โดยพิจารณาเพศหญิงจากสภาพชีวิตที่เป็นจริง

- สุจินดา ประสงค์ตันสกุล (2541) : การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการเล่าเรื่องรายการโทรทัศน์แบบเตือนภัยรายการ ‘เฉียด’

วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์ ‘เฉียด’ ในแง่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชน และวิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องว่าสอดคล้องกับการทำหน้าที่ดังกล่าวหรือไม่ ตลอดจนสำรวจและประมวลผลกระทบในด้านบวกและด้านลบของรายการในแง่ของประโยชน์ความวิตกเกินจริง และการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อคนร้าย นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวม

วีดิโอเทปรายการและสำเนาบทโทรทัศน์รายการในปี พ.ศ 2538 และการสัมภาษณ์จากผู้ชมรายการและตำรวจ วิเคราะห์โดยใช้แนวคิดเรื่องการคัดเลือกประเด็น การเล่าเรื่อง และผลกระทบที่มีต่อผู้รับสาร

ผลการวิจัยพบว่า 1) รายการเฉียดได้ทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนเตือนภัยถึงบุคคล ถึงภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยลักษณะเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นการเตือนสติให้ระมัดระวังและเน้นการจัดการกับภัยมากกว่าการป้องกัน 2) วิธีการเล่าเรื่องได้เน้นถึงความสนุกสนานตื่นเต้นของช่วงการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ 3) ประโยชน์ที่คนดูได้รับเป็นเพียงการได้รับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อการป้องกันแต่อย่างใด สำหรับการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการของคนร้าย จะเป็นประโยชน์ต่อคนดูมากกว่าคนจะนำไปใช้เพราะไม่ได้นำเสนอรายละเอียดชัดเจน

- ตระหนักจิต ยุตยรรยง (2541) : การนำเสนอภาพอาชญากรรมผ่านรายการสารคดีเชิงข่าวอาชญากรรมทางโทรทัศน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาการสร้างความเป็นจริงทางสังคมเรื่องอาชญากรรม โดยผ่านวิธีการเล่าเรื่องของรายการสารคดีเชิงข่าวอาชญากรรมทางโทรทัศน์ที่ออกอากาศ พ.ศ. 2540 จำนวน 2 รายการ ได้แก่ ตามล่าหาความจริง และรายการเบาะแส

ผลการวิจัยพบว่า เรื่องอาชญากรรมที่นำเสนอผ่านทางรายการสารคดีเชิงข่าวอาชญากรรมทั้ง 2 รายการได้ถูกประกอบสร้างภาพอาชญากรรมผ่านวิธีการเล่าเรื่องซึ่งนำเสนอเหมือนละคร ผ่านตัวละคร 3 กลุ่ม (ตำรวจ ผู้ร้ายและผู้เสียหาย) โดยมีแก่นเรื่องแสดงให้เห็นว่าเรื่องอาชญากรรมเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม มีตำรวจซึ่งเปรียบเสมือนพระเอกทำหน้าที่ปราบปรามผู้ร้าย ดังนั้น เรื่องอาชญากรรมที่นำเสนอผ่านรายการสารคดีเชิงข่าวอาชญากรรมทั้ง 2 รายการ จึงเป็นภาพที่ถูกเข้ารหัสทางโทรทัศน์ 3 ระดับตามลำดับดังนี้ คือ ระดับความเป็นจริง ระดับการนำเสนอภาพตัวแทน และระดับอุดมการณ์ การเข้ารหัสจะทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันระหว่างผู้ผลิตรายการและผู้ชมซึ่งเป็นภาพที่สอดคล้องกับการรับรู้ของคนในสังคมที่มองว่า เรื่องอาชญากรรมเป็นการกระทำของผู้ร้ายที่ผิดกฎหมายและศีลธรรม แต่ในสังคมก็ยังมีตำรวจซึ่งทำหน้าที่ปราบปรามผู้ร้าย รายการจึงสร้างภาพที่ดีให้กับตำรวจไปในตัว

งานวิจัยที่เกี่ยวกับนักข่าวโทรทัศน์ ได้แก่

- ตฤตณัย นพคุณ (2541) : ความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์ไทย

งานวิจัยชิ้นนี้มีปัญหานำวิจัย คือ 1) คุณสมบัติความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์เป็นอย่างไร 2) ข่าวโทรทัศน์ในประเทศไทยสะท้อนความเป็นมืออาชีพของนักข่าวอย่างไร โดยทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับวงการข่าวโทรทัศน์ไทย จำนวน 6

ท่าน และศึกษาภาพสะท้อนความเป็นมืออาชีพของนักข่าวจากผลงาน (เทปข่าวโทรทัศน์) เลือกข่าวที่ได้รับรางวัลจาก 'การประกวดข่าวโทรทัศน์ยอดเยี่ยมครั้งที่1 ประจำปี 2540 มูลนิธิแสงชัย สุนทรวัฒน์' จำนวน 4 ข่าวที่ได้รับรางวัล

พบว่านักข่าวโทรทัศน์มืออาชีพต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ (1) เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักอุดมการณ์ของสื่อมวลชนคือ รักในเสรีภาพ มีความเป็นกลางและเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน และยึดมั่นในความถูกต้องเที่ยงตรงของข้อมูล (2) เป็นผู้ที่มีทัศนคติเหมาะสมต่อวิชาชีพนักข่าว มีใจรักและปรารถนาจะให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน (3) เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการเป็นนักข่าว (4) เป็นผู้ที่มีทักษะความเชี่ยวชาญในการทำงานทางด้านข่าวโทรทัศน์ จากการวิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบดังกล่าวเกี่ยวพันและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ทั้งยังเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างนักข่าวโทรทัศน์ทั่วๆ ไปและนักข่าวโทรทัศน์ที่เป็นมืออาชีพด้วย ทั้งนี้นักข่าวโทรทัศน์ทั่วไปอาจจะมีลักษณะขององค์ประกอดังกล่าวมากน้อยลดหลั่นกัน แต่นักข่าวที่จะได้รับการยอมรับว่าโดดเด่นแตกต่าง นักข่าวมืออาชีพนั้นจะต้องมีองค์ประกอบทั้ง 4 ประการครบถ้วนและชัดเจน

- รัชฎา ตรงดี (2544) : ทัศนะต่อการประกอบอาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาทัศนะที่มีต่อการประกอบอาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทยจากบุคคลหลายๆ วงการทั้งที่เกี่ยวข้องกับงานข่าวโทรทัศน์โดยตรงและจากบุคคลที่ประกอบอาชีพอื่น แต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานข่าวโทรทัศน์ในฐานะเป็นแหล่งข่าว ปัญหานำวิจัย ได้แก่ 1) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานข่าวโทรทัศน์โดยตรงมีทัศนะต่อการประกอบอาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทยอย่างไร 2) ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในสายงานข่าว แต่เคยเป็นแหล่งข่าวมีทัศนะต่อการประกอบอาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์อย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า การทำงานของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย ยังมีความเป็นวิชาชีพไม่สมบูรณ์ คือ แม้ผู้สื่อข่าวมีความกระตือรือร้น ขยัน อดทน อุทิศตนให้กับการทำงาน แต่ทางการศึกษา ไม่ได้จบด้านนิเทศศาสตร์โดยตรงทุกคนซึ่งควรจะเป็นพื้นฐานในการเข้าสู่วิชาชีพเฉพาะด้าน และควรได้รับการอบรมให้เชี่ยวชาญในสายงานข่าวที่ตนรับผิดชอบ นอกจากนี้องค์กรวิชาชีพที่ได้จัดตั้งขึ้นกลับไม่มีบทบาทต่อการพัฒนาวิชาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์อย่างเต็มที่ ด้านจริยธรรมของผู้สื่อข่าวได้ตีความคำว่า สินบนเพื่อให้เกิดผลในเชิงบวก ที่ผ่านมาเคยมีผู้สื่อข่าวถูกจับได้ เพราะถือว่าเป็นการทำผิดจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างร้ายแรง ในส่วนของการเสนอข่าว แม้จะมีการตรวจสอบความถูกต้องอย่างเป็นลำดับขั้นแล้ว ยังเกิดความผิดพลาดขึ้น และมักมีการเสนอความคิดเห็นส่วนตัวลงไปในข่าว ด่วนสรุป ขณะเดียวกันผู้สื่อข่าวบางส่วนก็มีความระวังในการปกปิดแหล่งข่าวรวมทั้งระวังการเสนอข่าวเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายมากขึ้น

- ชยุตม์ เหมจักร (2544) : ข่าวโทรทัศน์ที่มีคุณภาพในทัศนะผู้สื่อข่าวและผู้รับสาร

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดเรื่องคุณภาพข่าว และแนวคิดเกี่ยวกับผู้รับสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของข่าวโทรทัศน์ที่มีคุณภาพในทัศนะผู้สื่อข่าวและผู้รับสาร อันจะทำให้ทราบแนวทางที่ใช้ในการประเมินคุณภาพข่าวของคนทั้ง 2 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับข่าวโดยตรง เก็บข้อมูลจากผู้สื่อข่าวด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่มสำหรับการเก็บข้อมูลจากผู้รับสาร

ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมข่าวโทรทัศน์ที่มีคุณภาพในทัศนะของผู้สื่อข่าวและผู้รับสารสอดคล้องกัน คือ ต้องเป็นข่าวที่มีผลกระทบและเป็นประโยชน์กับประชาชน เสนอแต่ข้อเท็จจริงที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง มีหลักฐานน่าเชื่อถือ มีความเป็นกลางและเป็นธรรม มีข้อมูลครบถ้วนทั้งรอบและลึก ต้องสั้น กระชับ เข้าใจง่ายและน่าสนใจชวนติดตาม แต่ภายใต้กรอบความคิดที่คล้ายกัน ก็มีทัศนะบางส่วนที่เน้นหนักหรือตีความแตกต่างกัน ได้แก่ เรื่องที่มีผลกระทบ การเสนอข้อเท็จจริง และความถูกต้อง ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากผู้สื่อข่าวได้ปรับเปลี่ยนทัศนะหลายส่วนให้เหมาะกับสภาพการปฏิบัติงานจริง ขณะที่ทัศนะของผู้รับสารนั้นมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้จากข่าวโดยตรง

สำหรับงานวิจัยของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- Pileggi, M.S., et al: Business as usual: the American dream in Hollywood business film. Mass Communication and Society 3 (2/3) : 207-228, Spring/Summer 2000.

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากภาพยนตร์ทำเงินของฮอลลีวู้ดจำนวน 120 เรื่อง ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับวงการธุรกิจและออกฉายในอเมริการะหว่างปี 1927-1995 เพื่อทำการสำรวจมายาคติในเรื่องความฝันของอเมริกันชน และเพื่อวิเคราะห์ว่าเนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจที่ปรากฏในภาพยนตร์แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลาอย่างไร นอกจากนี้ยังสำรวจไปถึงอิทธิพลของการครอบงำทางเนื้อหาที่ว่าด้วยเรื่องของชนชั้นและการเลื่อนขั้นทางหน้าที่การงาน ปูมหลังของตัวละครและกุญแจสู่ความสำเร็จ รวมไปถึงการประเมินค่าความสัมพันธ์ระหว่างการครอบงำทางเนื้อหากับเงื่อนไขหรือปัจจัยทางสังคม

ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า เรื่องราวเกี่ยวกับวงการธุรกิจที่ปรากฏในภาพยนตร์นั้น จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจของสังคมอเมริกันในช่วงระยะเวลาเดียวกับที่ภาพยนตร์เรื่องหนึ่งๆ ถูกสร้างขึ้น

- Tracy, J.F.: Revisiting a polysemic text: the African American press's reception of Gone with the wind. Mass Communication and Society 4 (4) : 419-436, Fall 2001.

งานวิจัยชิ้นนี้สนใจการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์และการรับรู้จากสื่อของชาวอัฟริกัน-อเมริกันผ่านภาพยนตร์เรื่อง Gone with the wind สื่อของชาวอัฟริกัน-อเมริกันเองนำเสนอภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวในทางที่ต่อต้านต่อการครอบงำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในเนื้อหาภาพยนตร์ โดยทำการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์จากหนังสือพิมพ์ 5 ฉบับ ที่ออกระหว่างเดือนธันวาคม 1939-พฤษภาคม 1940 งานวิจัยนำเสนอกระบวนการจากวาทกรรมที่เปลี่ยนแปลงแค่กล่าวถึงเฉยๆ มาเป็นการกล่าวต่อต้านภาพยนตร์เรื่องนั้น ข่าวและคำวิพากษ์วิจารณ์บอกถึงแนวการอ่านตัวบท (text) ที่หลากหลายของนักข่าวและนักสร้างภาพยนตร์ชาวอัฟริกันอเมริกัน และการต่อต้านของผู้ชมต่อการครอบงำทางวัฒนธรรมของฮอลลีวู้ด เมื่อข่าวการสร้างภาพยนตร์เรื่อง The Birth of the Nation แพร่ออกไปทางหนังสือพิมพ์ ยังคงมีกระแสการต่อต้านการนำเสนอบทบาทของคนผิว สีในฮอลลีวู้ดอยู่ ต้องใช้เวลาหลายปีกว่าที่ฮอลลีวู้ดจะรวมเอาบทบาทที่มีความหมายและมีความหลากหลายมากขึ้นของชาวอัฟริกันอเมริกันเข้าไว้ในภาพยนตร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดกับที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ ‘การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)’ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษาภาพยนตร์ และใช้ ‘การสัมภาษณ์เจาะลึก’ (In-depth Interview) เพื่อเก็บข้อมูลในส่วนการศึกษาประชากรประเภทบุคคล

หน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ จะทำการวิจัยโดยศึกษาจากภาพยนตร์และนักข่าวโทรทัศน์เป็นสำคัญ ดังนั้นหน่วยของการวิเคราะห์ในงานวิจัยจึงได้แก่

1. ตัวบท (Text / Social Artifacts) หมายถึง ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับนักข่าวโทรทัศน์
2. บุคคล (Individual) หมายถึง นักข่าวโทรทัศน์ที่ทำงานในวงการข่าวโทรทัศน์ไทย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Samples)

1. <u>ประเภทภาพยนตร์</u>

ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์เป็นหลักนับตั้งแต่ปี คศ. 1990 จนถึงปัจจุบัน (คศ. 2002) อันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

จากการอ่านเรื่องย่อและชมภาพยนตร์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับนักข่าวโทรทัศน์ ประชากรที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาพิจารณาจากเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- โครงเรื่องและแกนเรื่องจะต้องมีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับการทำงานและบทบาทหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์โดยตรงและชัดเจน
- ได้รับการกล่าวขวัญถึงและเป็นที่จดจำโด่งดังจากเรื่องราวที่นำเสนอ
- สร้างขึ้นระหว่างปี คศ. 1990-2002
- มีการบันทึกลงวิดีทัศน์ (Video) หรือวีซีดี (Video cd) อย่างแพร่หลายในประเทศไทย และสามารถหารับชมได้ในปัจจุบัน

ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์หาภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ ประชากรประเภทภาพยนตร์ที่ทำการศึกษามี 4 เรื่อง ได้แก่

1) ***Hero*** (1992 / Stephen Frears)

เบอร์นีย์ ลาแพลนท์ ได้เข้าไปช่วยผู้คนในเหตุการณ์เครื่องบินตกอย่างเสียไม่ได้ หนึ่งในคนที่เขาได้ช่วยคือ ผู้รายงานข่าว เกล เกย์ลีย์ หลังจากช่วยคนแล้ว เบอร์นีย์ก็ได้หายตัวไป เขาตรงกลับบ้านเพื่อล่ำราลูกชายก่อนที่เขาจะถูกจำคุก เกลได้พยายามค้นหาวีรบุรุษ ผู้ช่วยเหลือคนในเหตุการณ์ครั้งนั้น โดยเสนอเงินหนึ่งล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ให้กับคนที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นวีรบุรุษตัวจริง นายจอห์น บับเบอร์ ชายซึ่งดวงตกหลังกลับจากสงครามเวียดนาม เป็นผู้รับเงินไป เพราะโชคดีที่ได้รองเท้าข้างหนึ่งซึ่งได้จากเบอร์นีย์หลังจากที่จอห์นให้เขาอาศัยรถเดินทางไปด้วย ภายหลังเบอร์นีย์ทราบข่าวก็อยากได้เงินรางวัลบ้าง เขาจึงพยายามพิสูจน์ว่าเขาเป็นวีรบุรุษตัวจริง ขณะที่จอห์นเองก็รู้สึกแย่กับการแย่งเอาหน้าเบอร์นีย์ไป

2) ***Natural Born Killer*** (1994 / Oliver Stone)

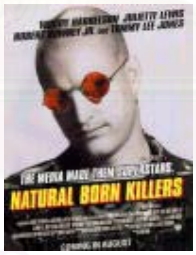

ภาพยนตร์เสียดสีการเทิดทูนสิ่งที่เห็นในจอโทรทัศน์ในอเมริกา เมื่ออาชญากรอย่างมิคกี้ น็อกส์ กับแฟนสาว มัลลอรี วิลสัน ร่วมกันฆาตกรรมพ่อและแม่ของมัลลอรี แล้วออกตระเวนหาเหยื่อข้ามเมืองเป็นเวลากว่า 3 สัปดาห์ โดยเที่ยวประกาศตัวว่าตนเป็นใครเพื่อจะได้ชื่อจากการประกอบอาชญากรรมของพวกเขา สื่อมวลชนจึงให้ความสนใจกับอาชญากรคู่นี้อย่างมาก โดยเฉพาะเวนเกล ผู้ดำเนินรายการทางโทรทัศน์ได้ติดตามเรื่องนี้ทุกย่างก้าวจนกระทั่งพวกเขาถูกตำรวจจับ ในตอนท้ายเมื่อถูกควบคุมตัวทั้งคู่กลายเป็นเหมือนดาราดังมากกว่าจะเป็นอาชญากรที่ขนาดตำรวจเองยังปฏิบัติกับพวกเขาอย่างดี

3) Mad City (1997/ Constantine Costa-Gravas)

แม็กซ์ แบร็กเก็ตต์ ผู้รายงานข่าวสืบสวนสอบสวนฝีมือเยี่ยม เขาเป็นนักหาข่าวชั้นยอดที่สรรหาเรื่องราวมานำเสนอต่อประชาชน แต่เขาก็เลือกในสิ่งที่เขาจะนำเสนอเสมอ เมื่อไม่ยอมนำเสนอเรื่องเครื่องบินตกตามที่สปอนเซอร์รายหนึ่งของสถานีขอ จึงถูกลดระดับให้ไปทำข่าวอยู่เมืองแมดเดอไลน์ แคลิฟอร์เนีย ซึ่งการถูกกดดันในครั้งนี้ทำให้เขาพยายามทำทุกอย่างเพื่อจะได้กลับไปอยู่สถานีที่นิวยอร์กเช่นเดิม แซม เบลลี่ อาศัยอยู่ที่เมืองนี้ ทำงานเป็นยามอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ของเมือง จู่ๆ เขาก็ต้องสูญเสียงานที่มีอยู่ไป เขาพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ได้งานคืนมา แต่ไม่เป็นผล แซมจึงใช้ปืนจับคนในพิพิธภัณฑ์เป็นตัวประกัน แม็กซ์ทำข่าวอยู่แถวนั้นพอดี เขาจึงโทรหาห้องข่าวและเสนอตัวที่จะนำเสนอข่าวนี้ ซึ่งเป็นโอกาสดีที่จะทำให้เขาได้กลับไปนิวยอร์กคืน เขานำเสนอข่าวสดการจับตัวประกันและได้สัมภาษณ์แซม ทั้งสองต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความจริงหรือการโกหก ทุกอย่างในห้องนั้นที่นำเสนอมายังโลกภายนอกมีเพียงสองคนเท่านั้นที่รู้

4) The Insider (1999 / Michael Mann)

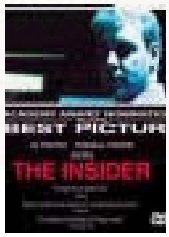

สร้างจากเรื่องจริงของเจฟฟรีย์ ไวแกนด์ นักวิทยาศาสตร์ที่ถูกไล่ออกจากบริษัทบราวน์แอนด์วิลเลียมสัน เพราะต่อต้านการทดลองของแล็บ เขาสัญญากับบริษัทแล้วว่าจะไม่แพร่งพรายความลับบางอย่างออกไป แต่เมื่อผู้ผลิตรายการ 60 Minutes ขอให้เขาช่วยอธิบายเอกสารทางเทคนิคบางอย่างให้ ความลับก็เกิดรั่วไหลออกไป กลายเป็นเรื่องราวใหญ่โตขึ้นมาในที่สุด ผู้ผลิตรายการทำให้ไวแกนด์เชื่อ ยอมให้สัมภาษณ์ออกรายการซึ่งการกระทำดังกล่าวนั้นทำให้ไวแกนด์ประสบปัญหามากมาย ต่อมาศาลแห่งรัฐมิสซิสซิปปี้ให้เขาขึ้นเป็นพยานในคดีเกี่ยวกับบุหรี่ และเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว เขาจึงไปเป็นครูสอนเคมีอยู่ที่โรงเรียนมัธยมรอให้ผู้ผลิตรายการต่อสู้เพื่อให้ได้ออกอากาศ และร่วมต่อสู้นำเสนอข่าวดังกล่าวด้วยกัน ไม่ว่าการตัดสินใจครั้งนี้จะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม

2. <u>ประเภทบุคคล</u>

การระบุกลุ่มตัวอย่างในประเภทนี้ ผู้วิจัยจะสามารถระบุรายชื่อและจำนวนประชากรได้ภายหลังจากการวิเคราะห์ในส่วนของภาพยนตร์เสร็จสมบูรณ์และสรุปผลการวิจัยแล้ว โดยอาศัยการเลือกนักข่าวโทรทัศน์ด้วยวิธี Non-probabilistic แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 14 คน ที่ยินดีบอกเล่าถึงสภาพการทำงานและประสบการณ์การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ โดยจะเลือกคละสายข่าว ไม่ว่าจะเป็นสายการเมือง เศรษฐกิจ และอาชญากรรม ฯลฯ และเลือกคละสถานี ซึ่งรวมถึงสถานีข่าวเนชั่นทีวีและยูบีซีนิวส์ด้วย ทั้งนี้การที่รวมเอา 2 สถานีข่าวดังกล่าวเข้าด้วยเพื่อให้ได้เห็นสภาพการทำงานที่แตกต่างและหลากหลาย สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริงภายใต้ตัวแปรในการทำข่าวโทรทัศน์ที่อาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การเลือกบุคคลดังต่อไปนี้

- เป็นผู้ประกอบอาชีพนักข่าวโทรทัศน์
- มากไปด้วยประสบการณ์การทำงานในระดับควบคุมการปฏิบัติการหรือในระดับปฏิบัติการในภาคสนามทางสายข่าวโทรทัศน์เป็นระยะเวลามากกว่า 5 ปีขึ้นไป
- หากได้รับชมภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับนักข่าวโทรทัศน์มาบ้างก็จะดี ถ้าไม่เคยรับชมมาก่อน ผู้วิจัยจะไม่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์กลับไปชมภาพยนตร์ซึ่งอาจจะทำให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เปลี่ยนแปลงไป แต่ผู้วิจัยจะเล่าเรื่องย่ออย่างคร่าวๆ ให้ฟังแทน

กลุ่มตัวอย่างนักข่าวโทรทัศน์ไทยที่ทำการสัมภาษณ์จำนวน 14 คน ได้แก่

1. **ปริยากร โพธิ์ทอง** : ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม เนชั่นชาแนล (Nation Channel)
   สัมภาษณ์เมื่อวันพุธที่ 23 กรกฎาคม 2546

มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 6 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะนิเทศศาสตร์ สถาบันราชภัฏ ลพบุรี เริ่มงานข่าวอาชญากรรมกับศูนย์ข่าวแปซิฟิกเมื่อ พ.ศ. 2540 แล้วย้ายมาทำข่าวโทรทัศน์ครั้งแรกที่ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ ก่อนจะมาทำงานกับสำนักข่าวเนชั่นในปัจจุบัน

2. **ทินกร ทองวรรณ** : บรรณาธิการข่าวการเมืองและข่าวในประเทศ (Local News Editor) ยูบีซีนิวส์ (UBC News ช่อง 7)
   สัมภาษณ์เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 24 กรกฎาคม 2546

มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 11 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะครุศาสตร์ สาขาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา เริ่มงานในตำแหน่งผู้สื่อข่าวภาคสนามสายเศรษฐกิจและการเมืองภาครัฐที่ไอบีซี ยูทีวี และทำข่าวให้เคเบิ้ลทีวีมาโดยตลอด

3. **วิไลรัตน์ โรจะโยธิน** : ผู้สื่อข่าวและผู้ผลิตรายการทางเศรษฐกิจ ยูบีซีนิวส์ (UBC News ช่อง 7)

   สัมภาษณ์เมื่อวันศุกร์ที่ 25 กรกฎาคม 2546

   มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 5 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก่อนหน้านี้ทำงานด้านสื่อสิ่งพิมพ์ให้กับหนังสือพิมพ์แนวเศรษฐกิจมานานกว่า 10 ปี ปัจจุบันย้ายมาทำข่าวเศรษฐกิจให้กับช่องยูบีซีนิวส์

4. **จุฑามณี คำแถม** : ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

   สัมภาษณ์เมื่อวันเสาร์ที่ 26 กรกฎาคม 2546

   มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 10 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะบรรณารักษ์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร เริ่มงานผู้สื่อข่าวสายทั่วไปที่ไทยสกายเคเบิ้ลทีวี เมื่อปีพ.ศ. 2536 กระทั่งไทยสกายปิดตัวลงจึงย้ายมาประจำอยู่ที่ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ในตำแหน่งผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรมถึงปัจจุบัน เคยได้รับรางวัลผู้สื่อข่าวดีเด่นของช่อง 9 อ.ส.ม.ท. จากข่าวนักโทษเรือนจำสมุทรสาครแหกคุก

5. **บุญรอด พัวศรี** : ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรมและผู้ประกาศข่าว สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5

   สัมภาษณ์เมื่อวันอาทิตย์ที่ 27 กรกฎาคม 2546

   มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 9 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เริ่มงานเป็นช่างภาพและผู้สื่อข่าวสายสังคมที่ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ ปัจจุบันเป็นผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรมประจำสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ช่อง 5 นอกจากนี้ยังมีหน้าที่พิเศษเป็นผู้ประกาศข่าวพยากรณ์อากาศ และผู้ดำเนินรายการข่าวอาชญากรรมเชิงวิเคราะห์ “วิพากษ์สร้างสรรค์สังคมไทย”

6. **ภิชา ป้อมค่าย** : ผู้สื่อข่าวสายการเมือง ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์

สัมภาษณ์เมื่อวันอาทิตย์ที่ 27 กรกฎาคม 2546

มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 13 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์และนิเทศศาสตร์ เริ่มงานผู้สื่อข่าวสายการเมืองที่ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์จนปัจจุบัน

7. **วรวรรณ ซ่อนกลิ่น** : ผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

สัมภาษณ์เมื่อวันอังคารที่ 29 กรกฎาคม 2546

มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 13 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ เอกการสื่อสาร เริ่มต้นจากงานข่าวการเมืองทางสถานีวิทยุข่าวแห่งแรกที่สหซีเนม่าและวิทยุไอเอ็นเอ็น แล้วย้ายมาประจำที่ช่อง 5 ได้ 8 ปี

8. **กาญจน์ แจ่มจำรัส** : ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7

สัมภาษณ์เมื่อวันอังคารที่ 29 กรกฎาคม 2546

มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 13 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิเทศศาสตร์ เริ่มงานจากข่าวโทรทัศน์ช่อง 7 ในตำแหน่งผู้สื่อข่าวสายสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ปัจจุบันเป็นผู้สื่อข่าวประจำสายอาชญากรรมได้ 8 ปี

9. **ดวงเดือน วงศ์ลา** : ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม ไอทีวี

สัมภาษณ์เมื่อวันอังคารที่ 29 กรกฎาคม 2546

มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 6 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ เอกการสื่อสาร สถาบันราชภัฏ อุตรดิตถ์ เริ่มงานผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรมที่สำนักข่าวไอเอ็นเอ็นเป็นเวลา 1 ปี จากนั้นจึงย้ายมาประจำผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรมที่ไอทีวีได้ 5 ปี

10. **ชยุตม์ เหมจักร** : นักข่าวเศรษฐกิจ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3

สัมภาษณ์เมื่อวันพุธที่ 30 กรกฎาคม 2546

มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 8 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มงานเป็นผู้สื่อข่าววิทยุที่สำนักข่าวไอเอ็นเอ็นตั้งแต่ปี 2536 ต่อมาปี พ.ศ.2539 ได้เข้าทำงานในสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ตำแหน่งผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจจนถึงปัจจุบัน

11. **นภาพล ถนอมรัตน์** : ผู้สื่อข่าวฝ่ายเฉพาะกิจ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3

สัมภาษณ์เมื่อวันพุธที่ 30 กรกฎาคม 2546

มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 13 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิเทศศาสตร์ เริ่มงานข่าวครั้งแรกกับหนังสือพิมพ์วัฏจักรในตำแหน่งผู้สื่อข่าวบันเทิง แล้วย้ายมาเป็นผู้สื่อข่าวสายการเมืองและสังคมหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปัจจุบันประจำอยู่ที่ช่อง 3 ได้ 10 ปี หน้าที่หลักคือ ดูแลข่าวเที่ยงวันทันเหตุการณ์ และรู้เรื่องเมืองไทย

12. **วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์** : หัวหน้าแผนกข่าวเกษตร ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

สัมภาษณ์เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 31 กรกฎาคม 2546

มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 21 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มงานข่าวที่สำนักข่าวไทยที่ช่อง 9 เมื่อปีพ.ศ.2527 เคยทำข่าวมาแล้วทุกสาย ปัจจุบันเพิ่งย้ายมาประจำตำแหน่งหัวหน้าข่าวเกษตร

13. **เบ็ญจวรรณ ยันตพร** : รองบรรณาธิการข่าวเศรษฐกิจ ไอทีวี

สัมภาษณ์เมื่อวันศุกร์ที่ 1 สิงหาคม 2546

มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 9 ปี เริ่มงานข่าวครั้งแรกกับหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ และย้ายมาร่วมงานกับไอทีวีในตำแหน่งผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถานี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองบรรณาธิการข่าวเศรษฐกิจ

14. **วรวีร์ วูวนิชย์** : ผู้ประกาศข่าวและผู้ช่วยบรรณาธิการข่าวต่างประเทศ ไอทีวี

สัมภาษณ์เมื่อวันศุกร์ที่ 1 สิงหาคม 2546

มีประสบการณ์การทำงานข่าวโทรทัศน์ 11 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เริ่มงานข่าวครั้งแรกที่ช่อง 7 ในตำแหน่งผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจ และย้ายมาร่วมงานกับไอทีวีตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถานี ปัจจุบันเป็นผู้ประกาศข่าว ผู้ดำเนินรายการเส้นทางนักลงทุน ผู้สื่อข่าวรายการจับกระแสโลก และผู้ช่วยบรรณาธิการข่าวต่างประเทศ

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลประเภทภาพยนตร์ ข้อมูลประเภทเอกสาร และข้อมูลประเภทบุคคล

1. ข้อมูลประเภทภาพยนตร์

ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับนักข่าวโทรทัศน์โดยการชมภาพยนตร์ที่บันทึกลงวิดีทัศน์ (Video) หรือวีซีดี (Video CD) และสามารถรวบรวมมาจากศูนย์เช่าวิดีทัศน์หรือวีซีดีได้ในขณะทำการวิจัยจำนวน 4 เรื่องตามที่ได้ทำการคัดเลือกมา

2. ข้อมูลประเภทเอกสาร เอกสารที่ใช้ประกอบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1) เรื่องย่อและรายละเอียดของการสร้างภาพยนตร์
2) บทความ บทสัมภาษณ์ บทวิเคราะห์ และบทวิจารณ์ภาพยนตร์ที่เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และหนังสือด้านภาพยนตร์ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
3) เอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน

โดยข้อมูลในส่วนนี้สามารถเก็บรวบรวมได้จากเว็บไซต์ในอินเตอร์เน็ท และหนังสือและนิตยสารเกี่ยวกับภาพยนตร์ในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย

3. ข้อมูลประเภทบุคคล

ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบวิชาชีพนักข่าวโทรทัศน์ไทย โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เจาะลึกถึงประสบการณ์การทำงานในวงการสื่อโทรทัศน์ไทย โดยบุคคลเหล่านี้สามารถให้ประสบการณ์การทำงานและข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ ซึ่งผู้วิจัยจะยกเอาคำให้สัมภาษณ์จากนักข่าวโทรทัศน์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดประเด็นคำถามเพื่อสัมภาษณ์ได้นำกรอบแนวคิดที่ได้จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ใน 3 ประเด็นหลัก คือ

1) วงการธุรกิจข่าวสารของสื่อโทรทัศน์
2) ความสามารถในการประกอบสร้างความหมายของสื่อโทรทัศน์
3) ประเด็นทางจริยธรรม จรรยาบรรณและสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยชิ้นนี้เป็น การวิจัยภาคตัดขวาง (Cross-sectional Study) ข้อมูลหลักที่ทำการเก็บรวบรวม คือ 'ภาพยนตร์' ซึ่งเป็นที่แพร่หลายและได้รับการบันทึกลงวีดิทัศน์ไว้แล้วเป็นจำนวนมาก ดังนั้นไม่ว่าผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลในช่วงไหนก็ตาม จะให้ผลไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทภาพยนตร์และเอกสารประกอบการวิเคราะห์ภาพยนตร์ได้ตลอด ส่วนข้อมูลประเภท

บุคคล คือ นักข่าวโทรทัศน์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังจากการวิเคราะห์ภาพยนตร์แล้ว ระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2546

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการตีความ (Interpretation) จากตัวบท (text) ของภาพยนตร์ โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือสำคัญ

1. <u>การวิเคราะห์ข้อมูลประเภทภาพยนตร์</u>

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบของภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่อง โดยอาศัยแนวคิดการเล่าเรื่องและศิลปะการสื่อสารผ่านภาพยนตร์ ประกอบด้วยการวิเคราะห์ 3 ส่วน ได้แก่

1.1 วิเคราะห์องค์ประกอบการเล่าเรื่อง เพื่อวิเคราะห์วิธีการเล่าเรื่องและถอดโครงสร้างการเล่าเรื่อง

1.2 วิเคราะห์ภาษาภาพยนตร์ ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยในการถอดความการนำเสนอภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ของภาพยนตร์

1.3 วิเคราะห์วาทกรรมของตัวละครว่าด้วยอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และระบบสื่อมวลชน ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการวิเคราะห์หาภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์จากภาพยนตร์ให้สมบูรณ์ขึ้น

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยทำการถอดความหมาย ตีความและวิเคราะห์ในลักษณะที่เอาส่วนประกอบข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงและพัฒนาการของเรื่อง

2. <u>การวิเคราะห์ข้อมูลประเภทบุคคล</u>

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ประกอบวิชาชีพนักข่าวโทรทัศน์ไทย เพื่อศึกษาถึงความคิด วงการธุรกิจข่าวโทรทัศน์และบทบาทการทำงานของสื่อมวลชน โดยอาศัยแนวกรอบการวิเคราะห์ภาพยนตร์ 3 ประเด็นด้วยกัน คือ วงการธุรกิจข่าวโทรทัศน์ ความสามารถในการประกอบสร้างความหมายของสื่อมวลชน และประเด็นทางจริยธรรม จรรยาบรรณและสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ เพื่อนำภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์มาศึกษาว่ามีปรากฏอยู่ตามประสบการณ์การทำงานของสื่อมวลชนไทยในลักษณะใด

การนำเสนอข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยอาศัยแนวคิดต่างๆ ข้างต้นเป็นกรอบในการวิเคราะห์หาภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด ซึ่งจะทำให้เข้าใจถึงความหมายจากเนื้อหา ของภาพยนตร์เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ซึ่งผลของการวิเคราะห์จะนำมาทั้งจากภาพยนตร์ เอกสาร และจากการสัมภาษณ์นักข่าวที่ทำงานในวงการโทรทัศน์ไทยประกอบกันไป และในการเขียนรายงานการวิจัยจะอธิบายรายละเอียดการวิเคราะห์ตามประเด็นที่ทำการศึกษา ดังนี้

บทที่ 4 เป็นการวิเคราะห์การเล่าเรื่องและการถ่ายทอดภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด

บทที่ 5 ภาพตัวแทนอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทยวิเคราะห์ประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย

บทที่ 6 นำเสนอบทสรุปของการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิเคราะห์การเล่าเรื่องและการถ่ายทอดภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ออกฉายระหว่างปี 1990 - 2002 จำนวน 4 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ Hero (1992), Natural Born Killers (1994), Mad City (1997) และ The Insider (1999) ในการวิเคราะห์เพื่อหาภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด ผู้วิจัยใช้แนวคิดการเล่าเรื่องและศิลปะการสื่อสารผ่านภาพยนตร์ประกอบด้วยการวิเคราะห์ 3 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ ภาษาภาพยนตร์ และวาทกรรมของตัวละครว่าด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และระบบสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือช่วยถอดความหมายให้เห็นว่า ภาพยนตร์แต่ละเรื่องมีวิธีการเล่าเรื่องและวาดภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ออกมาอย่างไร ผู้วิจัยทำการถอดความหมาย ตีความและวิเคราะห์ในลักษณะที่เอาส่วนประกอบข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงและพัฒนาการของเรื่อง อันจะนำมาซึ่งการถอดความหมายและภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ทีละเรื่องไป

จากชื่อภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่อง ไม่ว่าจะเป็น Hero, Natural Born Killers, Mad City และ The Insider ภาพยนตร์อาศัยการตั้งชื่อเรื่องเพื่อบอกเล่าถึงสาระสำคัญว่าภาพยนตร์แต่ละเรื่องกำลังจะกล่าวถึงหรือเกี่ยวข้องกับประเด็นใด อันจะได้วิเคราะห์และอธิบายรายละเอียดต่อไป ลักษณะร่วมของภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดทั้ง 4 เรื่องที่ทำการศึกษาก็คือ มีแกนหลักของเรื่องเกี่ยวกับแวดวงอุตสาหกรรมข่าวสารหรือธุรกิจข่าวสารของสื่อโทรทัศน์ในอเมริกาที่ส่งผลกระทบบางประการมายังผู้คนในสังคม โดยนำเสนอให้เห็นภาพกระบวนการผลิตข่าวสารและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการนำเสนอข่าวสารในกรณีที่แตกต่างกันออกไป งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ด้วยความพยายามที่จะตามเข้าไปดูความคิดของภาพยนตร์ซึ่งจัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมบันเทิงที่มีต่อแวดวงอุตสาหกรรมหรือธุรกิจข่าวสารว่ามองการทำงานในวงการอุตสาหกรรมข่าวสารอย่างไรผ่านการนำเสนอภาพอาชีพในวงการนี้

จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่องต่างพยายามวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของอาชีพในวงการอุตสาหกรรมข่าวสาร แน่นอนที่สุด หนึ่งในนั้นคือ อาชีพนักข่าวโทรทัศน์ โดยผู้สร้างภาพยนตร์ได้นำเสนอภาพกระบวนการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ทั้งในแง่มุมส่วนตัว ความสัม-

พันธ์กับส่วนต่างๆ ของสังคม รวมไปถึงประเด็นใหญ่อย่างการวิพากษ์ระบบอุตสาหกรรมข่าวสารและสื่อมวลชน เมื่ออุดมการณ์ของคนทำงานสื่อเจอกับอุดมการณ์ทางธุรกิจ อาชีพนักข่าวจึงอยู่ระหว่าง 2 โลก คือ โลกที่มีพันธะสัญญาต้องนำเสนอความจริงไปยังประชาชน และโลกธุรกิจที่ทำงานเพื่อผลตอบแทน ความขัดแย้งนี้สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานข่าว ซึ่งพบได้ในภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่องที่ทำการศึกษา

1. **ภาพยนตร์เรื่อง** “Hero/ **ผู้ชายเต็งหนึ่ง**” (1992) / ไทรสตาร์ พิคเจอร์ส/ 112 นาที

บทภาพยนตร์ : เดวิด เว็บบ์ พีเพิลส์ (และอัลวิน ซาร์เจนท์)
กำกับ : สตีเฟน เฟรียส์
อำนวยการสร้าง : ลอร่า ซิสกิน
นำแสดง : ดัสติน ฮอฟแมน/ จีนา เดวิส/ แอนดี กราเซีย/ เชวี่ เชส/ ทอม อาร์โนลด์

Hero เป็นภาพยนตร์ตลกแนวเสียดสี (Satirical Comedy) ภาษาภาพยนตร์จะใช้วิธีการนำเสนอแบบเล่นกับอารมณ์ขัน ขณะเดียวกันก็มีน้ำเสียงไปในลักษณะเสียดสี โดยให้คำพูดและการแสดงของตัวละครเป็นไปในลักษณะที่สามารถเข้าใจได้ง่าย กัดเล็กๆ แต่ลึก หากจะวิเคราะห์ภาพยนตร์แล้วจำต้องการการถอดรหัสอีกชั้นหนึ่ง นั่นคือ ความหมายเชิงนัย (Connotative Meaning) เรื่องราวในภาพยนตร์เน้นการเสียดสี 3 ประเด็นหลักด้วยกัน คือ ความคิดความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความหมายของคำว่า “วีรบุรุษ” และการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ซึ่งนำเสนอไปพร้อมๆ กัน

ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ ลอร่า ซิสกิน และผู้เขียนบทภาพยนตร์ อัลวิน ซาร์เจนท์ ได้รับแรงบันดาลใจจากการสังเกตการทำงานของสื่อมวลชนอเมริกันในช่วงการเลือกตั้งปี 1988 ‘กรณีการรณรงค์เลือกตั้งของแกรี่ ฮาร์ท’ ซึ่งเป็นผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา เมื่อหนังสือพิมพ์ The Miami Herald ส่งนักข่าวไปแอบดูและถ่ายภาพพฤติกรรมส่วนตัวและนำเรื่องสัมพันธ์สวาทกับนักแสดงหญิงคนหนึ่งซึ่งไม่ใช่ภรรยามาตีแผ่ จนกลายเป็นข่าวและประเด็นทางการเมืองใหญ่ของทศวรรษนั้น แต่ฮาร์ทก็ฟ้องกลับว่าเสนอข่าวเท็จ ข่าวดังกล่าวส่งผลให้คะแนนนิยมในตัวเขาลดลงจนต้องถอนตัวออกจากการลงสมัครรับเลือกตั้งประธานธิบดีไปในที่สุด ซึ่งทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนถึงความรับผิดชอบในการเอา

เรื่องส่วนตัวมาเสนอเป็นข่าว (อ่านเพิ่มเติมได้ใน “The Gary Hart Case”, Conrad C. Fink. Media Ethics, USA : Allyn and Bacon, 1995, p.44-46) จากกรณีดังกล่าว ผู้สร้างมองเห็นถึงพลังของสื่อมวลชนที่มีบทบาทสร้างความหมายบางอย่างให้กับสังคมอเมริกัน ภาพยนตร์เรื่องนี้จึงนำเสนอเหตุการณ์สมมติที่เกิดจากจินตนาการของผู้สร้างผนวกกับสิ่งที่สังเกตเห็นจากสภาพการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ในโลกแห่งความเป็นจริงสร้างขึ้นเป็นเรื่องราว โดยใช้ชื่อเรื่องว่า “Hero” (เมื่อภาพยนตร์เรื่องนี้ฉายในประเทศออสเตรเลียได้ชื่อใหม่ว่า “Accidental Hero”) ชื่อเรื่องจึงเป็นตัวอธิบายได้ถึงแก่นของเรื่องที่เล่นกับประเด็น Hero หรือวีรบุรุษ โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ส่วนต่างๆ ในเรื่องไว้กับคำๆ นี้เป็นสำคัญ ซึ่งเนื้อเรื่องกล่าวถึงการพยายามค้นหาและสร้างวีรบุรุษให้กับสังคมของนักข่าวโทรทัศน์

จากการวิเคราะห์พบว่า ภาพยนตร์ต้องการตั้งคำถามกับสังคมในประเด็นต่อเนื่อง *“วีรบุรุษคืออะไร อย่างไรจึงเรียกว่าวีรบุรุษ และใครทำให้เกิดวีรบุรุษ รวมถึงการเกิดวีรบุรุษว่าเป็นปรากฏการณ์หรือเป็นการประกอบสร้าง”* วิพากษ์สื่อมวลชนผ่านภาพอาชีพการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ โดยยกเอา ‘ปรากฏการณ์การเกิดวีรบุรุษในสังคม’ ใช้ประโยชน์จากความเป็นพระเอก (Public figure) มานำเสนอให้เป็นข่าวสำคัญ ในภาพยนตร์เรื่องนี้มาเป็นกรณีศึกษาสื่อมวลชน นอกจากจะวิพากษ์สื่อมวลชนแล้ว ภาพยนตร์เรื่องนี้ยังยกเอาประเด็น “การรับรู้ของผู้ชม” (Audience’s perception of reality) ในลักษณะที่เป็นการบอกว่า คนเราเห็นความจริงอย่างไรนั้นมีส่วนมาจากความคิดความดั้งเดิมอยู่แล้ว เช่น ความคิดต่อ “วีรบุรุษ” คนทั่วไปก็จะมีความเชื่อชุดหนึ่งอยู่แล้วว่าต้องเก่งกล้าสามารถ มีจิตใจเมตตา เมื่อพบคนที่คาดว่าจะเป็นวีรบุรุษก็จะเอนเอียงไปทางนี้ไว้ก่อน ซึ่งระบบการคิดแบบนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้กระบวนการสร้างวีรบุรุษของนักข่าวในภาพยนตร์ประสบความสำเร็จ

แก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนักข่าวโทรทัศน์โดยตรงกล่าวถึง การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์มีออาชีพว่าเป็นการทำข่าวในระบบธุรกิจ ต้องคิดแบบการทำธุรกิจ ข่าวจึงเปรียบเสมือนเป็นผลงานหรือสินค้าของนักข่าว ทำให้นักข่าวรู้สึกเป็นเจ้าเข้าเจ้าของข่าวและผู้ที่ตกเป็นข่าวนั้นๆ แบบ “เรื่องของฉัน” (This is my story) ตัวอย่างเช่น ในเหตุการณ์เครื่องบินตก เมื่อนักข่าวได้รับการช่วยเหลือออกมาได้ก็บอกกับทีมงานในทันทีว่า *“มันเป็นสกู๊ปข่าวของฉัน ฉันจะเจาะลึกเบื้องหลังเอง…”* หรือเมื่อหัวหน้าข่าวพูดขึ้นในขณะที่เกิดปัญหากับวีรบุรุษจอห์น *“ถ้าจอห์นปกปิดอะไรไม่เป็นอย่างที่คิด เขาก็เป็นเด็กของเรา เราให้เงิน 1 ล้าน”*

ผู้วิจัยแบ่งตัวละครในภาพยนตร์เรื่อง Hero ตามกระบวนการทำงานของสื่อมวลชนเพื่อให้สามารถทำความเข้าใจได้อย่างเป็นขั้นตอน จึงแบ่งตัวละครออกได้เป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ ผู้ผลิตข่าว ผู้ตกเป็นข่าว และผู้ดูข่าว

1. **ผู้ผลิตข่าว**

ในที่นี้คือ ตัวละครที่มีอาชีพด้านงานข่าวโทรทัศน์ ในภาพยนตร์ประกอบด้วย 4 ตัวละครหลัก ได้แก่

1.1 *หัวหน้าข่าว*

"เราจะทำข่าวสั้น จากความยากจนที่ต้องนอนในรถจนกลายมานอนในห้องชุดชั้นหนึ่งในเมือง แล้วก็ให้เกลตรวจสอบประวัติเขาด้วย ดูสิว่าจะพบเรื่องสกปรกหรือเรื่องน่าอภิรมย์"

หัวหน้าข่าวเป็นผู้สั่งงานและกำหนดประเด็นให้นักข่าวออกไปทำข่าว และเป็นผู้วางแผนเลือกข่าวก่อนนำออกสู่สายตาประชาชน หัวหน้าข่าวจึงเป็นบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในฝ่ายผลิตข่าวของสถานีและเป็นผู้ประสานงานกับฝ่ายบริหารของสถานีด้วย

1.2 *นักข่าวโทรทัศน์*

"...ดิฉันพนันได้เลยว่าทุกท่าน(นักข่าว)เหมือนกับดิฉัน โหยหาเพียงเรื่องเดียว ทั้งนี้ไม่ใช่เพื่อตีแผ่ถึงความอ่อนแอของมนุษย์โลก แต่จะเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นว่าทุกชั้นของการขุดเจาะนั้นนำมาซึ่งบางอย่างที่ดีกว่า สูงส่งกว่า บางอย่างที่เป็นแรงบันดาลใจ"

เกล เกลีย์ ทำหน้าที่ออกไปหาข่าว รายงานสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมให้ประชาชนรับทราบ ในเรื่องนี้เน้นการเป็นนักข่าวโทรทัศน์มืออาชีพที่ทำงานแบบธุรกิจ มองข่าวและแหล่งข่าวในลักษณะเป็นการเจ้าของ

1.3 *ตากล้อง*

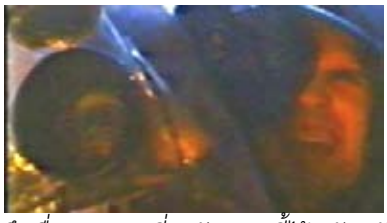

"ซูมกล้องให้ใกล้กว่านี้ เก็บบันทึกเรื่องราวการเสี่ยงอันตรายนี้ไว้...ฉันกลัวไหม...ในช่วงเวลาอย่างนี้ เราไม่คิดถึงแต่ตัวเอง คิดถึงแต่โฟกัส คิดถึงแต่สถานี คิดถึงแต่ข่าว 11.00 น. ทุกคนตั้งความหวังไว้ที่คุณคนเดียว"

ในเรื่องคือ ชัคกี้ ติดตามนักข่าวโทรทัศน์ไปทุกที่ที่มีข่าว งานหลักคือการเก็บภาพสวย และภาพสวยสำหรับตากล้องคือภาพที่ได้อารมณ์และขายได้ รวมถึงมีแนวการคิดในแบบธุรกิจเช่นเดียวกับนักข่าวว่า ภาพทุกภาพที่เขาถ่ายคือสินค้าของเขา

1.4 *ฝ่ายการตลาด*

"ถ้าเราเสนอเงินรางวัลเป็นการตอบแทนสำหรับการที่เขาให้สัมภาษณ์ล่ะจะเป็นอย่างไร"

ในภาพยนตร์ให้ วอลลี่ เป็นตัวแทนจากฝ่ายการตลาด แม้จะไม่ใช่ตัวละครเด่นที่มีบทบาทในทุกฉากทุกตอน แต่ก็นับได้ว่าเป็นตัวละครที่เสริมเข้ามาเพื่อให้สามารถมองเห็นการบริหารงานของสื่อมวลชนภายใต้ระบบธุรกิจในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงช่วยอธิบายการทำธุรกิจข่าวที่ส่งผลเชื่อมโยงกับเรื่องรายได้ขององค์กรให้เห็นว่า ปัจจัยประการหนึ่งที่คนทำอาชีพเกี่ยวกับข่าวสารต้องคำนึงถึง คือ ธุรกิจและความอยู่รอดของสถานีข่าวด้วย

2. ผู้ที่ตกเป็นข่าว

ตัวละครที่เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เรื่องราวหรือข่าวขับเคลื่อนไปได้ ในเรื่องนี้มีแหล่งข่าวสำคัญ 2 คน ได้แก่

2.1 เบอร์นีย์ ลาแพลนท์

"ฉันไม่ได้พูดว่าฉันเกลียดคนป่วย แต่ฉันเกลียดที่จะใกล้ชิดพวกเขา
นาย (บับเบอร์) ดลบันดาลให้เด็กมีชีวิตรอด ฉันอาจจะอาเจียนใส่เขาก็ได้"

เป็นวีรบุรุษตัวจริงที่ถูกมองข้าม เพราะบุคลิกและหน้าตาไม่น่าไว้ใจ จึงไม่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับคนทั่วไปได้

2.2 จอห์น บับเบอร์

"เราทุกคนคือวีรบุรุษ ถ้าคุณจับเราได้เฉพาะที่ถูกเวลา เราทุกคนมีบางอย่างที่อ่อนโยน และดีในตัวเองที่รอโอกาสที่จะแสดงออกมาและเราทุกคนก็อาจจะเป็นน้อยกว่าในอีกช่วงเวลาอื่น...พวกทีวีจะสังเกตเห็นเฉพาะคนเฉพาะช่วงเวลาหนึ่งไม่ใช่อย่างอื่น"

เป็นแหล่งข่าวที่ถูกสื่อมวลชนสร้างขึ้นโดยยกย่องให้เป็นวีรบุรุษ จนมองข้ามข้อเท็จจริงบางประการไป บวกกับบุคลิกและหน้าตาดีจึงทำให้ทุกคนเชื่อสนิทใจ

การกระทำของเขาที่เข้าไปช่วยผู้บาดเจ็บในเหตุการณ์เครื่องบินตกเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้มีข่าวแต่เกิดผิดฝาผิดตัว จอห์น บับเบอร์ไม่ได้ทำแต่กลับได้รับการยกย่องจากสื่อมวลชนและประชาชนแทน ขณะที่อีกคนกลับถูกมองข้าม ทว่าทั้งสองต่างโคจรมาพบกันเพียง 2 ครั้งเท่านั้น ครั้งแรก คือ เมื่อเบอร์นีย์อาศัยรถจอห์นกลับบ้าน และได้พบกันอีกครั้งในวันและเวลาที่ทั้งคู่ต่างถึงจุดวิกฤตของชีวิตที่ระเบียงโรงแรม

3. ผู้ดูข่าว

ซึ่งก็คือ ประชาชน แม้ไม่ได้ปรากฏตัวหรือมีบทบาทชัดเจนแต่ในเรื่องก็มีการกล่าวถึงโดยตลอด ในที่นี้ประชาชนรับบทเป็นทั้ง*ผู้ชม (Audience)* และ*สาธารณชน (Public)* ซึ่งมีพลังเป็นเสียงส่วนใหญ่ที่มีผลต่อการตัดสินใจบางอย่างในสังคม และประชาชนนี้เองที่เป็นกลุ่มซึ่งทำให้จอห์น บับเบอร์ถูกนักข่าวเปลี่ยนสถานภาพจากแหล่งข่าวเป็นสินค้าในระบบอุตสาหกรรมข่าวสาร

เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนผ่านฐานะ ‘การเป็นวีรบุรุษของสังคม’ ในขณะที่ตัวละครนักข่าวและแหล่งข่าวเป็นคนวงในซึ่งเป็นผู้กระทำการอันส่งผลต่อตัวละครประชาชนซึ่งเป็นคนวงนอกที่ติดตามดูการทำงานและได้รับผลกระทบจากการทำงานของ 2 ส่วนแรก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าตัวละครทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันผ่านกระบวนการทำงานของตัวละครนักข่าวโทรทัศน์

เนื้อเรื่อง

สำหรับโครงเรื่องของภาพยนตร์เป็นโครงเรื่องที่ปราศจากภาวะสงบสุข คือ เริ่มต้นเล่าเรื่องด้วยภาวะปัญหา เริ่มต้นโดยแสดงให้เห็นว่าตัวละครประสบปัญหาอยู่แล้ว ด้วยการแนะนำเบอร์นีย์ ลาแพลนท์ ซึ่งเป็นเหตุให้กับการดำเนินเรื่องในช่วงต่อไป ชีวิตเขากำลังประสบปัญหาอาจจะถูกจำคุก เขาพาลูกชายมาทานข้าวที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ฉากนี้เป็นการเสนอนิยามคำว่า ‘วีรบุรุษ’ ผ่านการกระทำของ 2 พ่อลูก ลูกชายบังเอิญเก็บกระเป๋าเงินได้ แต่เบอร์นีย์กลับเก็บไว้เองโดยอ้างว่าจะเอาไปคืนเจ้าของให้ทีหลัง แสดงเห็นว่าเบอร์นีย์ไม่ได้มีคุณสมบัติพอที่จะเป็นวีรบุรุษได้เลย

เกล เกลีย์ นักข่าวโทรทัศน์สายสังคม และชัคกี้ ตากล้องกำลังรายงานข่าวนักธุรกิจคนหนึ่งกระโดดตึกฆ่าตัวตาย ก่อนกระโดดตึก เกลยื่นไมโครโฟนให้เขากล่าวขอบคุณสื่อเป็นประโยคสุดท้ายก่อนกระโดดลงไป เธอและชัคกี้เป็นเพียง 2 คนที่เห็นเหตุการณ์และเป็นนักข่าวช่องเดียวที่ได้ข่าวนี้ สิ่งแรกที่เกลพูดกับชัคกี้เมื่อชายคนนั้นกระโดดลงไป คือ

เกล :“ชัคกี้ ก้มลงจับภาพเร็ว…จับภาพได้รึเปล่า”

ชัคกี้ : “ครับ ผมจับภาพได้หมดเลย”

จากนั้นก็เกิดอาการตกใจในสิ่งที่ตัวเองเพิ่งพูดออกไป

เกล : “พระเจ้า ชั้นพูดอย่างนี้ออกไปได้ยังไง”

ฉากในห้องทำงานของหัวหน้าสถานีข่าวเต็มไปด้วยรางวัลข่าววางประดับอยู่ทั่วห้อง หลังจากได้ดูข่าว เพื่อนร่วมงานคนหนึ่งที่สถานีพูดขึ้นว่า *“พนันได้เลยว่าเธอต้องผลักเขา”* ชัคกี้แก้ตัวแทนให้ว่า จริงๆ แล้วเกลเองก็เสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เธอพยายามยื่นมือออกไปช่วยนักธุรกิจคนนั้น แต่ความจริง ในนาทีนั้นเธอไม่ได้ช่วยเหลืออะไรเลย เกลเข้ามาในห้องพอดีและกล่าวทักทาย *“สวัสดีค่ะหัวหน้า ชอบข่าวฆ่าตัวตายนี้ไหมคะ”* ขณะนั้นคนในห้องต่างคุยกันเรื่องการช่วยเหลือคน หัวหน้าบอกกับทุกคนว่า

หัวหน้าข่าว : “มันไม่ใช่เรื่อง ช่วยชีวิตคนไม่ใช่หน้าที่ของเรา”

เกล : "ฉันไม่ได้พูดว่าฉันน่าจะช่วยเขาไว้ แต่ฉันพูดว่าฉันหวังว่าฉันน่าจะมีความคิดที่จะช่วยเขา"

หัวหน้าข่าว : "แล้วมันจะต่างกันตรงไหน"

เกล : "อย่างน้อยก็ทำให้รู้สึกว่ามีความเป็นคนหลงเหลืออยู่ อีกอย่างมันก็คงเป็นข่าวที่ไม่เลวนัก 'นักข่าวสาวช่วยชีวิตคนที่พยายามฆ่าตัวตาย'"

หัวหน้าข่าว : "อย่างนั้นก็ไม่เป็นมืออาชีพสิ" (It's unprofessional)

เกล : "คุณนี่รับเรื่องดีๆ ไม่ได้เลยนะ"

หัวหน้าบอกข่าวดีกับเกลว่าเธอได้รับคัดเลือกเข้าชิงรางวัลไมค์ อวอร์ด ซึ่งเป็นรางวัลอันมีเกียรติสำหรับนักข่าวจากการรายงานข่าวการฆ่าตัวตายนี้ โดยให้ไปรับรางวัลที่นิวยอร์กแล้วรีบกลับมาทันที เพื่อสานต่อประเด็นข่าวที่น่าสนใจเกี่ยวกับนักธุรกิจกระโดดตึกให้เร็วที่สุด

หัวหน้าข่าว : "หาข่าวที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องน่าสลดนี้ที่เป็นสาเหตุให้เขาโดดตึกจากใจกลางนครหลวงแห่งนี้ (วอชิงตัน ดีซี)"

เกล : "หมายถึง ข่าวสกปรก (The dirt)"

หัวหน้าข่าว : "นั่นก็ด้วย"

เมื่อเกลเดินออกจากห้องไป หัวหน้าเสียดสีเธอแบบติดตลกกับเพื่อนร่วมงานว่า

หัวหน้าข่าว : "เธอเสแสร้งเป็นคนธรรมดา แต่เธอเป็นนักข่าวที่แท้จริง"

ในงานรับรางวัลนักข่าวดีเด่นที่นิวยอร์ก เกลได้รับรางวัลและขึ้นไปกล่าวสุนทรพจน์บนเวทีท่ามกลางนักข่าวนับร้อยที่มาร่วมงาน

"...นี่คือหัวหอม เปรียบเสมือนกับข่าว เมื่อไม่กี่ชั่วโมงก่อนหน้านี้ ดิฉันได้ยืนอยู่ที่ดาดฟ้า...สัมภาษณ์บุรุษท่านหนึ่ง เป็นเรื่องที่เยี่ยม แต่มันต้องมีอะไรมากกว่านั้น นั่นหมายความว่า เราทุกคนคือมือโปรถูกต้องไหมคะ? อาจจะมีอะไรไม่ชอบมาพากลก็ได้ เรื่องเยี่ยมอีกเรื่องหนึ่ง บางทีเขาอาจจะถูกกล่าวหาให้ข้อหากระทำทารุณเด็ก เรื่องน่าสนใจ ...(ฟังเสียงจากหัวหอม) อะไรนะ คำกล่าวหาผิดหรือ?...วิเศษ ยิ่งมีเรื่องชวนให้ขุดคุ้ยบางทีผู้หญิงที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยอาจจะโกหกวางแผนให้ผู้เคราะห์ร้ายติดกับ เป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้นเร้าใจมาก (Sensational story) ขุดหาต่อไป สืบสวนต่อไป เรานำชีวิตเขาและครอบครัวมาตีแผ่ ทำไมล่ะ เพราะเราเป็นมืออาชีพ เพราะเราพยายามสืบเสาะหาความจริง แล้วถ้าเกิดสิ่งที่เราขุดคุ้ย สิ่งที่เราสืบหามาด้วยความลำบากกลายเป็นเรื่องเท็จไปล่ะ จนไม่มีอะไรเหลือให้เจาะอีก จนกว่าเราจะได้ทำลายสิ่งที่เราตรวจสอบมาตั้งแต่ต้น

ดิฉันพนันได้เลยว่าทุกท่านเหมือนกับดิฉัน โหยหาเพียงเรื่องเดียว ทั้งนี้ไม่ใช่เพื่อตีแผ่ถึงความอ่อนแอของมนุษย์โลก แต่จะเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นว่าทุกชั้นของการขุดเจาะนั้นนำมาซึ่งบางอย่างที่ดีกว่า สูงส่งกว่า บางอย่างที่เป็นแรงบันดาลใจ"

ฝ่ายเบอร์นีย์นัดลูกชายจะพาไปดูหนัง บังเอิญฝนตกหนักและรถเสียกลางทาง ซ้ำร้ายเครื่องบินยังตกลงมาตรงหน้า ทำให้เขาต้องเข้าไปช่วยเหลืออย่างเสียไม่ได้ กว่าจะเข้าไปช่วยก็ต้องรอให้เขาบรรจงถอดรองเท้าคู่แพงก่อนจะเดินไปเปิดประตูเครื่องบิน แถมยังพูดจาไม่เพราะและสะดุดล้มจมน้ำ หน้าตาของเบอร์นีย์เปื้อนโคลนหลังสะดุดล้ม ทำให้ไม่มีใครจำได้ว่าหน้าตาวีรบุรุษที่ช่วยเหลือพวกเขาเป็นอย่างไร เมื่อประตูเปิดออก ทุกคนต่างก็กรูออกมาก ส่วนรองเท้าที่ถอดไว้ก็ถูกคนเดินเหยียบย่ำหายไปข้างหนึ่ง ระหว่างที่ควานหารองเท้าอยู่นั้นมีเด็กคนหนึ่งมาขอให้เขาช่วยพ่อที่ติดอยู่ในเครื่องบิน เขาจึงบอกปัดไปว่าเดี๋ยวตำรวจก็มาแล้วก็ก้มหน้าหารองเท้าต่อไป แต่เด็กยังรบเร้าจนทำให้ใจอ่อนยอมเสี่ยงอันตรายเข้าไปช่วย กลับกลายเป็นว่าเขาต้องช่วยเหลือทุกคนที่ติดอยู่ระหว่างทางหาพ่อของเด็กออกมา หนึ่งในนั้นรวมถึงเกล เกลีย์ด้วย ขณะที่ช่วยเกล เบอร์นีย์ยังแอบเก็บเอากระเป๋าถือที่ร่วงหล่นติดมือไปด้วย

ณ ที่เกิดเหตุ นักข่าวมาถึงและพากันรายงานสถานการณ์ ชัคกี้ ตากล้องจับภาพนักดับเพลิงช่วยคนให้เป็นวีรบุรุษ อีกไม่กี่นาทีต่อมาเครื่องบินเกิดระเบิดขึ้น นักข่าวยังคงจับภาพต่อไป พลางพูดสิ่งที่คิด *"ภาพสวย เจ๋งจริงๆ ต้องได้รางวัลจากภาพนี้แน่"* เบอร์นีย์ยืนดูเหตุการณ์อยู่แถวนั้น เวลานี้โคลนที่เปื้อนหน้าเขาก็ได้จางออกไปมาก มองเห็นใบหน้าได้ชัดขึ้น หลังจากได้รับการช่วยเหลือ เกลถูกหามขึ้นรถพยาบาล เธอก็ตะโกนเสียงดังบอกนักข่าวที่มาทำข่าวแทนและชัคกี้ว่าให้ตามหาคนที่ช่วยเหลือเธอออกจากเครื่องบิน ส่วนที่เหลือเธอจะตามเจาะข่าวเอง

เกล : "มันเป็นสกู๊ปข่าวของฉัน ฉันจะเจาะลึกเบื้องหลังเอง..."

ขณะที่ชัคกี้เปรยกับตัวเองว่า *"ต้องได้รับรางวัลแน่งานนี้ ภาพเด็ดมาก วิเศษสุด เรื่องเศร้าแต่น่าตื่นเต้น"*

ในที่สุดเบอร์นีย์ก็ไปไม่ทันนัดลูกชาย ทำให้ภรรยาเก่าต่อว่าโดยไม่สนใจฟังคำแก้ตัวของเขา ทว่าภรรยาเก่าและลูกชายสังเกตเห็นว่ารองเท้าของเบอร์นีย์หายไปข้างหนึ่งแต่ก็ไม่มีใครทักท้วงอะไร ขากลับรถเกิดเสียจึงโบกรถของจอห์น บับเบอร์ ซึ่งเป็นคนไร้บ้าน อาศัยอยู่ในรถ ระหว่างทางเบอร์นีย์เล่าเรื่องที่เขาเพิ่งประสบมาให้จอห์นฟัง บ่นว่าเพราะเขามัวแต่ช่วยคนอื่นเลยเหลือรองเท้าแค่ข้างเดียว จอห์นเสนอให้เขาขายรองเท้าให้กับคนที่มีขาข้างเดียว เบอร์นีย์ได้ยินดังนั้นจึงยกรองเท้าข้างที่เหลือให้จอห์นเอาไปขายเพื่อตอบแทนเป็นค่าน้ำมันรถ

ขณะที่เกลนอนพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล หัวหน้ามาเยี่ยมและแจ้งว่าหาคนที่ช่วยเธอออกมาไม่พบเพราะบังเอิญคนที่ช่วยไม่ได้เป็นผู้โดยสารเครื่องบิน เกลพยายามลุกออกจากเตียง เมื่อลุกขึ้นได้เธอพูดกับตากล้องว่า *"ซัคกี้ กล้องของคุณอยู่ที่ไหน"* แล้วเริ่มออกทำสกู๊ปข่าว สัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลหาตัววีรบุรุษลึกลับ เกลได้สัมภาษณ์เด็กที่เข้าไปขอความช่วยเหลือจากเบอร์นีย์ เด็กเล่าให้ฟังว่า *"ขอให้ผู้ชายคนนั้นเข้าไปช่วยพ่อผม เขาพูดว่า "ฉันจะช่วยพ่อของหนู""* ทั้งที่แท้จริงแล้วเด็กจำคำพูดตอนนั้นไม่ได้

เบอร์นีย์ยังคงดำเนินชีวิตแต่ละวันอย่างยากลำบาก ขณะที่โทรทัศน์ออกอากาศตามหาตัวเขา เขากลับผล็อยหลับไปที่โซฟาหน้าโทรทัศน์ด้วยความเหน็ดเหนื่อย ส่วนเกลและทีมงานยังคงพยายามหาตัววีรบุรุษต่อไป โดยเอาเทปข่าวที่ถ่ายไว้มาย้อนดู พบภาพชายคนหนึ่งเป็นเพียงจุดเล็กๆ ที่ไม่สามารถมองเห็นรายละเอียดอะไรเลย และขยายภาพจุดนั้นขึ้นมา เธอยืนยันว่าคนในภาพนี้คือ วีรบุรุษที่ช่วยชีวิต 54 คนแล้วหายเข้ากลีบเมฆไป ตัดกลับไปที่ห้องพักของเบอร์นีย์ เห็นภาพขัดแย้งที่วีรบุรุษตัวจริงนอนกรนเสียงดังอยู่บนโซฟา

เกลทำสกู๊ปข่าวขอบคุณวีรบุรุษนำเสนอประกอบกับเพลงชาติสหรัฐอเมริกา และให้สมญานามวีรบุรุษว่า "Angle of Flight 104" หัวหน้าข่าว วอลลี่จากฝ่ายการตลาด และเกลคุยกันถึงสกู๊ปที่เพิ่งออกอากาศไป

หัวหน้าข่าว : "ไม่ว่าเราจะหาบุรุษลึกลับเจอหรือไม่ เรากำลังมาแรงมาก เป็นผลงานชิ้นเยี่ยมไปเลย"

วอลลี่ : "กระตุ้นความรู้สึกดี ผมชอบ"

หัวหน้าข่าว : "เราจะเน้นไปที่ผู้ให้สัมภาษณ์ของเกล"

เกล : "มันจะเป็นจุดสนใจจนกว่าวีรบุรุษจะปรากฏตัวออกมา...ใครก็ตามที่หาเขาพบก็จะได้ข่าว"

หัวหน้าข่าว : "มีเหตุผลที่คุณต้องตามหาเขาให้พบ คุณควรจะสืบเสาะดู"

วอลลี่ : "ถ้าเราเสนอเงินรางวัลเป็นการตอบแทนสำหรับการที่เขาให้สัมภาษณ์ล่ะจะเป็นอย่างไร

หัวหน้าข่าว : "เงินรางวัลกับข่าว น้ำเน่าน่า"

เวลานั้นหัวหน้าข่าวได้รับโทรศัพท์ว่าพบรองเท้าข้างหนึ่งของคนที่คาดว่าน่าจะเป็นวีรบุรุษ เกลจึงรีบรุดไปทำข่าวรองเท้าข้างนั้น

ลูกชายของเบอร์นีย์ได้ดูข่าวรองเท้าของวีรบุรุษจึงนำมาเล่าให้แม่ฟัง เอลเลียต แฟนใหม่ของแม่ซึ่งเป็นนักดับเพลิงนั่งร่วมโต๊ะอยู่ด้วย เสนอความเห็นว่า *"วีรบุรุษคนนั้นงี่เง่าสิ้นดี แต่นักดับเพลิง เราช่วยชีวิตผู้คนในทุกโอกาส แต่เราไม่ทำเรื่องที่บ้าคลั่ง ผู้ชายคนนี้ทำเรื่องที่งี่เง่าที่สุด แต่เขาโชคดีรอดมาได้ พวกทีวีเลยบ้ากันใหญ่ที่เจอรองเท้า เห็นแก่พระเจ้า พวกเขาอยากจะสื่อให้เยาวชนทราบอะไร"* ฝ่ายลูกชายสะกิดบอกแม่ว่าพ่อก็ใส่รองเท้าข้างเดียวคืนที่มาบ้าน แต่แม่ไม่เชื่อว่าวีรบุรุษคนนั้นเป็นพ่อจึงยั้งความคิดของลูกไว้ *"พ่อของลูกคือเบอร์นีย์ ลาแพลนท์ มันจะเป็นการฝ่าฝืนคำสอนของศาสนา ถ้าจะเสี่ยงภัยแบบนั้น"*

ที่ผับแห่งหนึ่ง บาร์เทนเดอร์ซึ่งเป็นเพื่อนของเบอร์นีย์กำลังดูข่าวการตามหาตัววีรบุรุษทางโทรทัศน์อยู่ เมื่อเบอร์นีย์เข้ามาในร้านก็ตั้งใจจะเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นให้เพื่อนฟัง แต่ยังไม่ทันได้เล่าพวกที่นัดเจรจาขายบัตรเครดิตของเกลก็มาพอดี ขณะนั้นก็มีเสียงการรายงานข่าวจากโทรทัศน์ดังแทรกเข้ามาว่า 'ช่อง 4 ประกาศมอบรางวัล 1 ล้านดอลลาร์ให้กับวีรบุรุษเพื่อแลกกับการสัมภาษณ์' เมื่อเขาได้ยินคนในโต๊ะพูดคุยกันถึงเงินรางวัลทำให้ตาลุกวาว *"ผมคือคนนั้นแหละ ผมต้องไปแล้ว"* แต่คนที่มาเจรจาธุรกิจกลับแสดงตัวว่าเป็นตำรวจ เขาจึงถูกจับกุมตัวไป

จุดหักเหของเรื่องเกิดขึ้นเมื่อจอห์น บับเบอร์ สวมรอยเป็นวีรบุรุษได้สำเร็จด้วยรองเท้าข้างหนึ่งที่ได้จากเบอร์นีย์จึงทำให้คนอื่นเชื่อว่าเขาคือวีรบุรุษที่ตามหากันอยู่ ช่อง 4 สร้างกระแสคลั่ง "วีรบุรุษจอห์น" ให้กับสังคมซึ่งก็ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากประชาชน หัวหน้าข่าวถึงขั้นลงทุนให้จอห์นพักโรงแรมห้าดาว และสั่งให้นักข่าวไปขุดคุ้ยเสนอสกู๊ปข่าวเกี่ยวกับชีวิตของวีรบุรุษจอห์น

หัวหน้าข่าว : "เราจะทำข่าวสั้น จากความยากจนที่ต้องนอนในรถจนกลายมานอนในห้องชุดชั้นหนึ่งในเมือง แล้วก็ให้เกลตรวจสอบประวัติเขาด้วย ดูสิว่าจะพบเรื่องสกปรกหรือเรื่องน่าอภิรมย์"

เกล : "เรารู้ว่าอยากให้เป็นอย่างไหน?"

มีคนเข้ามารายงานเกลว่าตำรวจพบบัตรเครดิตของเธอ แต่เธอไม่เชื่อเพราะคิดว่าสูญหายไปตอนเครื่องบินตกแล้ว และเธอก็กำลังจะพาจอห์นไปทานอาหารที่ร้านอาหารสุดหรูเพื่อเป็นการตอบแทนที่ได้ช่วยเหลือเธอให้รอดชีวิต หัวหน้าได้ยินดังนั้นจึงบอกว่าจะส่งชัคกี้ ตากล้อง ตามไปเก็บภาพ แต่เกลขอไว้โดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เวลานี้จอห์นได้ห้องพักสุดหรูในโรงแรมเพลิดเพลินกับของกำนัลที่มีคนส่งมาให้มากมาย ตรงข้ามกับเบอร์นีย์ที่นอนลำบากอยู่ในคุก เมื่อทำความสะอาดร่างกายแล้วเห็นได้ว่าเขาเป็นคนหน้าตาดี เกลพาจอห์นไปรับประทานอาหารเย็นในร้านสุดหรู ขณะที่ทั้งคู่ทานอาหารชั้นเลิศ ขณะที่เบอร์นีย์ที่ต้องทนทานอาหารแย่ๆ ในคุก จอห์นบอกเกลว่าไม่ได้อยากได้เงิน ขอแค่ที่นอนดีๆ สักคืนกับอาหารก็พอ เขารู้สึกได้ว่าตัวเองไม่เหมาะ

กับสิ่งเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นเงิน ศรัทธาและคำเยินยอจากประชาชน เกลจึงบอกเขาว่า *"แต่ตอนนี้คุณมีชื่อเสียงแล้ว มหาชนจะทำให้คุณพอใจ หรือไม่ก็ใช้คุณ หรือทั้งสองอย่าง"*

เมื่อทั้งคู่ออกจากร้านอาหาร สื่อมวลชนต่างรอทำข่าววีรบุรุษจอห์นเต็มไปหมด เขาเหลือบไปเห็นคนไร้ที่อยู่อาศัย จึงขอให้ประชาชนช่วยบริจาคผ้าห่มให้กับคนเหล่านั้น สื่อมวลชนและประชาชนยิ่งพากันปลื้มไปใหญ่มองว่าเขาเป็นคนมีเมตตา จากนั้นเกลก็ขึ้นไปส่งจอห์นถึงห้องพักด้วยความเคลิบเคลิ้มทั้งคู่ต่างจูบกัน แต่จอห์นก็หยุด ส่วนเกลบอกจอห์นพร้อมเตือนตัวเองว่า *"ฉันไม่มีสิทธิ์ เพราะคุณเป็นข่าว (News Star)"*

โทรทัศน์เริ่มขุดคุ้ยประวัติเบื้องหลังชีวิตจอห์นโดยเสนอสกู๊ปข่าวว่า เขาเคยไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม และสัมภาษณ์เพื่อนที่เคยไปร่วมรบกล่าวขอบคุณเขาที่ช่วยชีวิตไว้จากสงคราม กลายเป็นว่าจอห์นเป็นวีรบุรุษมาตั้งแต่ไหนแต่ไร เบอร์นีย์ดูโทรทัศน์อยู่ในคุกด้วยความงุนงง ดูข่าวการมอบเงินรางวัล 1 ล้านดอลลาร์ของช่อง 4 ให้กับจอห์น มีรายการสัมภาษณ์พิเศษจอห์นถึงความรู้สึกและชีวิตข้างถนน โดยใช้สัญลักษณ์ธงชาติและเพลงชาติสหรัฐอเมริกาประกอบตลอดรายการ ยกย่องให้จอห์นเป็นวีรบุรุษของคนอเมริกัน ประชาชนดูข่าวนี้อย่างตั้งอกตั้งใจในทุกสถานที่ เพื่อนร่วมงานพูดกับเกลขณะที่ดูรายการว่า

เพื่อนร่วมงาน : "เขาเป็นอย่างนั้นจริงหรือเปล่าในโทรทัศน์ ช่างงดงาม เขาน่าทึ่งมาก รึว่าเธอหลงเสน่ห์เขาแล้ว"

เกล : "ไม่ ฉันเป็นนักข่าว" (I'm a reporter)

เพื่อนร่วมงาน : "รึว่านักข่าวต้องเหนือกว่าฮอร์โมน"

เวลานั้นจอห์นกล่าวประโยคเด็ดที่พูดถึงการเป็นวีรบุรุษออกข่าวทางโทรทัศน์

"การช่วยเหลือผู้อื่น มันทำให้คุณกลายเป็นวีรบุรุษ ถ้าเราต่างช่วยเหลือกันและกัน เราทุกคนก็เป็นวีรบุรุษ"

ประโยคนี้ได้สร้างกระแสการอยากทำความดีให้กับคนในสังคม รวมทั้งเป็นแรงบันดาลใจให้กับทนายของเบอร์นีย์ด้วยที่ไปช่วยประกันตัวเขาออกจากคุกในเวลาต่อมา เมื่อเขาออกจากคุกได้ สิ่งแรกที่ทำก็คือตรงไปทวงสิทธิ์เงินรางวัล 1 ล้านดอลลาร์คืนจากจอห์นในทันที

ภาวะวิกฤตของเรื่อง ตอนนี้ประชาชนเข้าใจว่าจอห์น บับเบอร์คือวีรบุรุษตัวจริง ขณะที่เบอร์นีย์พยายามพิสูจน์ว่าเป็นเขาแต่กลับไม่มีใครสนใจ เขาได้ข่าวมาว่าจอห์นจะไปเยี่ยมผู้ป่วยที่โรงพยาบาลจึงไปดักรออยู่ที่นั่น และได้ยินคนป่วยคุยกันว่าอยากเจอจอห์น เพื่อเขาจะได้ให้กำลังใจให้หายป่วย จอห์นมาถึงพร้อมด้วยกองทัพนักข่าวที่ตามมาทำข่าวอย่างใกล้ชิด เมื่อเสร็จ

ภารกิจเยี่ยมผู้ป่วย ด้านนอกมีคนมารอรับจอห์นเต็มไปหมด เบอร์นีย์ถูกเบียดจนเข้าไม่ถึง เขาจึงตะโกนต่อว่าจอห์น แม้ไม่เห็นตัวเบอร์นีย์แต่จอห์นก็รู้สึกได้ว่าเบอร์นีย์มาทวงสิทธิ์คืนซึ่งทำให้เขาไม่สบายใจนัก เบอร์นีย์เกิดไปทะเลาะกับตำรวจแถวนั้น ตำรวจจึงว่าเขาว่า *"ทุกคนเป็นวีรบุรุษ ยกเว้นคุณ คุณไม่ใช่วีรบุรุษ"*

ช่อง 4 มีโครงการขายข่าวเรื่องของจอห์นต่อ โดยจัดทำสกู๊ปจำลองเหตุการณ์ตอนเครื่องบินตก ใช้สป็อตโฆษณารายการ *"ไม่ใช่ละคร ไม่มีตัวแสดงแทน ทุกอย่างคือเรื่องจริง คืนวันพฤหัสบดี 4 ทุ่ม อย่าพลาด!"* แต่ดูเหมือนจอห์นจะไม่อยากร่วมแสดงนัก เมื่อได้ทราบดังนั้น หัวหน้าข่าวและวอลลี่จึงคุยกันว่า

> *หัวหน้าข่าว : "เราจ่ายเงินให้เขาตั้งหนึ่งล้านดอลลาร์ เขาควรจะให้ความร่วมมือบ้าง... ช่วยให้ยอดนิยม (Rating) เพิ่มขึ้น"*

เบอร์นีย์กลับมานั่งที่ผับ บาร์เทนเดอร์ปลอบใจเขาด้วยคำพูดของจอห์นที่ได้ฟังจากจอโทรทัศน์ ทั้งๆ ที่วีรบุรุษตัวจริงอยู่ตรงหน้านี้แล้ว เบอร์นีย์พยายามจะเล่าเหตุการณ์ที่เขาประสบมาให้เพื่อนฟัง แต่กลับเจอคำถามว่า *"เหมือนกับบับเบอร์ วีรบุรุษน่ะเหรอ"* เมื่อเบอร์นีย์ถามว่าถ้าเขาเป็นวีรบุรุษตัวจริงจะว่าอย่างไร บาร์เทนเดอร์ตอบอย่างแบ่งรับแบ่งสู้ว่า การเป็นวีรบุรุษมันไม่ใช่บุคลิกเขา *"...แต่บับเบอร์ดูน่าจะเป็นไปได้มากกว่า เขาเป็นวีรบุรุษ"* เขาบอกเพื่อนว่ากำลังจะถูกพิพากษาจำคุกเพราะศาลเห็นว่าเป็นปรปักษ์ต่อสังคม

ในสตูดิโอที่ถ่ายทำสกู๊ปจำลองเหตุการณ์เครื่องบินตก ผู้กำกับบอกให้จอห์นทำอย่างที่เคยช่วยเหลือผู้โดยสารตอนเครื่องบินตก โชคดีที่ไม่ว่าจะอุ้มเกลในท่าไหน ผู้กำกับก็จะมาเสริมแต่งภาพให้ดูดีกว่า โดยให้เหตุผลว่า *"มันจะดูกลมกลืนสวยงามบนจอภาพ"* จากนั้นผู้กำกับเข้ามาพูดกับเขาว่า *"จงฝึกฝนต่อไป คุณจะต้องเป็นนักแสดงที่ยิ่งใหญ่แน่ๆ"*

ข้อมูลเรื่องบัตรเครดิตเป็นชนวนให้เกลตามมาทำข่าวที่ห้องพักของเบอร์นีย์ พบรางวัลนักข่าวดีเด่นของเธอวางอยู่บนโซฟาซึ่งทำให้เธอโกรธ เพราะคิดว่าเบอร์นีย์หักหลังจอห์นโดยแอบเอากระเป๋าของเธอที่จอห์นหยิบมาจากเครื่องบินมาขาย เมื่อเบอร์นีย์เดินเข้ามาจึงโดนเกลต่อว่าเสียหาย ขณะเดียวกันข่าวอีกช่องหนึ่งรายงานว่า จอห์นกำลังจะกระโดดตึกและต้องการพูดกับเกลคนเดียว เธอจึงรีบรุดไปที่เกิดเหตุและลากเบอร์นีย์มาด้วย เพราะเธอคิดว่าเขาเป็นต้นเหตุที่ทำให้จอห์นคิดจะฆ่าตัวตาย

ที่โรงแรม จอห์นกำลังจะกระโดดตึก ด้านล่างของตึกมีนักข่าวมารอทำข่าวอยู่เต็มไปหมด ต่างแข่งขันกันรายงานข่าวอย่างสุดความสามารถ กระทั่งบางช่องนำเอาผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่านปากมาเสริมการรายงานข่าวให้น่าสนใจ ชัคกี้ ตากล้องที่รีบทำหน้าที่ทันทีที่มาถึงเกิดเหตุ เก็บภาพเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เบอร์นีย์ทนไม่ไหวจึงเอ่ยปากไล่ตากล้องให้พ้นทาง และปีนออกไปคุยกับจอห์นที่ระเบียง เขาเอามือที่เปื้อนฝุ่นปาดเหงื่อที่หน้าทำให้หน้าดำเหมือนตอนเปื้อนโคลนยิ่งเป็นการย้ำว่านี่คือ วีรบุรุษตัวจริง เมื่อเบอร์นีย์ยกมือป้องหน้ากันแสงไฟจากกล้องเข้าตา ท่าเอามือบังหน้าของเบอร์นีย์นั้นเป็นท่าเดียวกับภาพวีรบุรุษเพียงภาพเดียวที่เก็บได้จากที่เกิดเหตุ จังหวะนี้เองที่ทำให้เกลสะกิดใจว่าเขาอาจจะเป็นวีรบุรุษตัวจริง และเธอก็เสียใจมากที่ได้รู้ความจริง

เมื่อเกลแน่ใจว่าเบอร์นีย์เป็นวีรบุรุษ เธอก็โทรหาหัวหน้าข่าวทั้งน้ำตาแต่กลับโดนสั่งว่า *“ตอนนี้คุณทำตัวให้สมกับเป็นมืออาชีพ ติดตามข่าวแล้วรายงานเรื่องราว”* เธอจึงขอลาออก

เกล : “นี่ไม่ใช่สกู๊ปข่าว นี่เป็นชีวิตจริงนะ...ฉันเป็นมืออาชีพ ฉันชอบเสียดสีคน หาตัวจับยาก ฉันเป็นมืออาชีพไม่ใช่รึ เลือดเย็น มักใหญ่ใฝ่สูง”

หัวหน้าข่าว : “ลาออกไม่ได้ ไม่สมกับเป็นมืออาชีพ”

แต่เธอไม่สนใจและวางสายโทรศัพท์ไป

จอห์นกับเบอร์นีย์ตกลงกันว่าจะให้จอห์นทำหน้าที่เป็นวีรบุรุษของสื่อมวลชนและประชาชนต่อไป ส่วนเบอร์นีย์นั้นไม่สนใจชื่อเสียง เขาขอแต่เงินรางวัล หลังจากที่ตกลงกันได้ ทั้งคู่ก็ก้มลงไปดูการแข่งขันรายงานข่าวทางด้านล่างอย่างดุเด็ดเผ็ดร้อนจนเบอร์นีย์อดพูดออกมาไม่ได้ว่า *“ทีวีเฮงซวย”* ขณะที่ทั้งคู่กำลังจะปีนระเบียงเข้าไปด้านใน เบอร์นีย์เกิดก้าวพลาด โชคดีที่เกาะขอบระเบียงได้ทัน นักข่าวด้านล่างพากันรายงานข่าวทุกรายละเอียดอย่างทันท่วงที ทีมช่วยเหลือตะโกนบอกจอห์นว่าอย่าช่วยเพราะมีโอกาสเสี่ยงจะหล่นลงไปด้วยกัน มีเกลเพียงคนเดียวที่ตะโกนบอกให้จอห์นจับเบอร์นีย์ไว้ ในวินาทีนั้น จอห์นก็ตัดสินใจช่วย ภาพยนตร์ใช้เพลงชาติสหรัฐอเมริกาขึ้นประกอบภาพการช่วยเหลือ เป็นการเปรียบจอห์นเหมือนวีรบุรุษของคนอเมริกัน แม้จอห์นจะไม่ใช่วีรบุรุษจากเหตุการณ์เครื่องบินตกก็ตาม ในเวลานี้ สถานการณ์สร้างให้เขาเป็นวีรบุรุษจริงๆ แล้ว

หลังจากทั้งคู่ปลอดภัย ได้มีการจัดงานแถลงข่าวขึ้นในโรงแรม เบอร์นีย์เข้าไปหลบอยู่ห้องข้างๆ เกลเดินเข้ามาถามว่าคือเขาใช่ไหมที่เป็นคนช่วยเหลือเธอออกมาจากเครื่องบินตก แต่ไม่ได้รับคำตอบอะไร เธอจึงขอพูดในฐานะคนธรรมดาเพื่อกล่าวขอบคุณ แต่เบอร์นีย์บอกว่าเขาไม่ใช่คนดีแบบนั้น ทั้งคู่ดูโทรทัศน์ที่เปิดอยู่ในห้องเห็นภาพนักข่าวสัมภาษณ์ภรรยาเก่าชมเชยเบอร์นีย์อยู่อย่างไม่เคยเป็นมาก่อนเขาก็บ่นว่า *“พวกทีวี...เชื่อถือไม่ได้สักคำที่เขาพูดในทีวี”* จากนั้นนักข่าวก็

สัมภาษณ์ลูกชายของเขา แต่ลูกได้ให้สัมภาษณ์ว่าเชื่อว่าจอห์น บับเบอร์ต้องช่วยพ่อของเขาแน่ เกลเลยบอกกับเขาว่า อย่างน้อยที่สุดเขาก็ควรบอกให้ลูกของเขารู้ว่าความจริงเป็นอย่างไรและกล่าวขอบคุณเบอร์นีย์อีกครั้ง เบอร์นีย์จึงตอบรับสั้นๆ ว่า *"ด้วยความยินดี"*

ในงานแถลงข่าวจอห์นตอบคำถามเกลเกี่ยวกับการเป็นวีรบุรุษซึ่งกุญแจสำคัญของเรื่อง *"เราทุกคนคือวีรบุรุษ ถ้าคุณจับเราได้เฉพาะที่ถูกเวลา เราทุกคนมีบางอย่างที่อ่อนโยนและดีในตัวเองที่รอโอกาสที่จะแสดงออกมาและเราทุกคนก็อาจจะเป็นน้อยกว่าในอีกช่วงเวลาอื่น...พวกทีวีจะสังเกตเห็นเฉพาะคนเฉพาะช่วงเวลาหนึ่งไม่ใช่อย่างอื่น"* ในสายตาของจอห์น คำว่าวีรบุรุษจึงเป็นแค่สัญลักษณ์ส่วนหนึ่งของความดีในตัวมนุษย์เท่านั้น หัวหน้าข่าวซึ่งดูการแถลงข่าวอยู่ที่สถานีบอกว่า สิ่งที่จอห์นพูดไร้สาระสิ้นดี แต่วอลลี่กลับเสนอความเห็นในอีกแง่หนึ่งว่า ถ้าประชาชนรักเขา เขาจะพูดอะไรก็ได้

ภาพยนตร์ปิดเรื่องโดยให้เกลสำนึกได้ว่า ความเป็นมืออาชีพไม่ได้สำคัญเสมอไป และประกาศลาออกเนื่องจากรู้สึกผิดที่มีอคติ เข้าใจผิดจนเกือบสร้างปัญหาให้กับคนที่ช่วยชีวิตเธอ ในตอนท้ายเบอร์นีย์พาลูกชายไปเที่ยวสวนสัตว์และตัดสินใจเล่าความจริงให้ฟัง ไม่ว่าใครจะรับรู้อย่างไรก็ช่าง แต่ลูกควรจะได้รู้ความจริง แต่ขณะที่เล่าก็มีวงดุริยางค์มาเล่นดนตรีกลบเสียงพ่อลูกคุยกันเรื่องนี้จึงเป็นความลับระหว่างพ่อกับลูก และอีกครั้งที่เบอร์นีย์ได้พิสูจน์ความเป็นวีรบุรุษ เมื่อมีเด็กคนหนึ่งตกลงไปในกรงสิงโต เบอร์นีย์จึงไปช่วยเหลือโดยไม่ลืมที่จะถอดรองเท้าฝากลูกไว้

กระบวนการสร้างความหมาย "วีรบุรุษ" โดยนักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชน

ในเมื่อนักข่าวและสื่อมวลชนเป็นผู้สร้างความหมายวีรบุรุษให้กับสังคม ภาพยนตร์เสนอให้เห็นกลวิธีการสร้างวีรบุรุษดังต่อไปนี้

1. จุดเริ่มต้นของการสร้างความหมาย 'วีรบุรุษ' ให้กับประชาชนที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 4 ทำภายใต้แนวคิดแบบธุรกิจที่ทำงานข่าวเป็นอุตสาหกรรมข่าวสาร ขั้นแรกคือ "ประเมินคุณค่าความหมาย และคิดว่ามันขายได้" ดังนั้นต้องทำความหมายนี้ให้ปรากฏ โดยการวางแผนขยายเรื่อง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้รอดชีวิตในเหตุการณ์มานำเสนอในรูปของสกู๊ปข่าวขอบคุณวีรบุรุษเพื่อให้ความหมายนั้นเป็นที่เข้าใจร่วมกัน

2. ออกทำข่าวค้นหาแหล่งข่าว นักข่าวเข้าใจความหมายแล้วจึงตีความและนำเสนอออกมาอย่างนั้น ค้นหาวีรบุรุษจากหลักฐานเพียงน้อยนิด คือ รองเท้าเพียงข้างเดียว และเพิ่มเติมการเสนอเงินรางวัลเพื่อให้วีรบุรุษปรากฏตัว จากนั้นก็สัมภาษณ์วีรบุรุษทำความหมายให้ชัดเจนขึ้น การประกอบสร้างเห็นชัดสมบูรณ์ในช่วง “ภาพจำลองเหตุการณ์เครื่องบินตก” และการหากิจกรรมให้ทำ เช่น การไปเยี่ยมผู้ป่วยที่โรงพยาบาล ซึ่งคล้ายกระบวนการสร้างดารา ทำให้จอห์น บับเบอร์กลายเป็นเป็นวีรบุรุษตามที่วางแผนไว้

3. หลังจากที่พบว่าวีรบุรุษจอห์นทั้งแสนดี รูปหล่อ และพูดเก่ง ซึ่งก่อนที่จะหาตัววีรบุรุษพบ ใครก็นึกไม่ถึงว่าเขาจะดูดีอย่างนี้ ข้อดีของจอห์นดังกล่าวจึงกลายเป็นแรงเสริมให้เขาเป็นที่ชื่นชอบยิ่งขึ้น บวกกับนิสัยใจคอของวีรบุรุษจอห์นมาสอดคล้องกับที่ประเมินไว้ เช่น ชอบช่วยเหลือผู้อื่น รักเด็ก ฯลฯ จึงเป็นคุณสมบัติของวีรบุรุษที่ถูกวาดหวังไว้แล้วตั้งแต่แรก เมื่อมีความหมายแล้วนักข่าวและสื่อมวลชนก็ใช้วิธีการปรับความหมายและคุณสมบัติของวีรบุรุษให้เป็นดาราของข่าว (News Star) ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

หากลองเทียบคุณสมบัติและนิสัยคู่ขนานระหว่างวีรบุรุษตัวจริงกับตัวปลอม จะพบว่าสื่อสร้าง (construct) ความเป็นวีรบุรุษจากสิ่งนี้

เบอร์นีย์ (ตัวจริง)	**จอห์น (ตัวปลอม)**
บุคลิกไม่ดี ไม่สง่า ไม่น่าเชื่อถือ	บุคลิกดี สง่า น่าเชื่อถือ
พูดจากะล่อน	พูดจามีหลักเกณฑ์
หน้าตาไม่ดี	หน้าตาดี
ไม่ชอบเด็ก แต่รักลูก	รักเด็ก
คิดถึงตัวเองก่อนผู้อื่น ฯลฯ	คิดถึงตัวเองและผู้อื่น ฯลฯ

จากตารางจะเห็นได้ว่า คุณสมบัติและนิสัยของจอห์นเข้าข่ายความหมายคำว่า “วีรบุรุษ” ที่นักข่าวและประชาชนวาดหวังไว้มากกว่า ทำให้ทุกคนเชื่อสนิทใจว่าจอห์นคือวีรบุรุษที่แท้จริง ขณะที่มองว่าเบอร์นีย์เป็นคนไม่ดี ซึ่งจริงๆ แล้วหากเบอร์นีย์เป็นคนทั่วไปที่ไม่ได้มีเรื่องราวผูกพันกับการเป็นวีรบุรุษในเรื่อง นิสัยเหล่านี้ก็จะเป็นนิสัยธรรมดาของคนปกติที่ต้องมีทั้งดี (Perfect) และไม่ดี (Imperfect) ซึ่งไม่ดีก็ไม่ได้หมายความว่าเลวผิดปกติ แต่เนื่องด้วยความรู้สึกประทับใจที่โอนเอียงไปทางจอห์น บับเบอร์อยู่แล้ว ทำให้นักข่าวมองสิ่งที่เบอร์นีย์ทำไม่ว่าอะไรก็แล้วแต่ เข้าข่ายเลวผิดปกติ และมองข้ามข้อเท็จจริงบางประการไป จนก่อให้เกิดการลำเอียงในการนำเสนอ อคติและฉันทาคติจึงถูกสร้างขึ้นจากจุดนี้ ขณะที่นักข่าวชื่นชมจอห์นเกิดมีฉันทาคติในการทำงาน แต่กลับมีอคติกับเบอร์นีย์

4. ต่อมาเกิดวิกฤตขึ้นในวันและเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นจุดผกผันที่ทำให้นักข่าวรู้ว่าอะไรคือความจริง ขณะที่เบอร์นีย์กำลังประสบปัญหาลำบากในชีวิต ถูกพิพากษาจำคุก จอห์นเองก็รู้สึกผิดในเชิงจริยธรรมและสำนึกที่ไปแย่งของเบอร์นีย์มา จึงคิดจะโดดตึกฆ่าตัวตาย แหล่งข่าวทั้งคู่ตกลงเจรจากันให้วีรบุรุษจอห์นที่สื่อสร้างขึ้นทำหน้าที่ต่อไป แม้นักข่าวจะไม่เห็นด้วยก็ตาม แต่สถานีข่าวมองว่าควรปล่อยให้มันเป็นแบบเดิมต่อไป

5. ในตอนจบของภาพยนตร์จึงทิ้งท้ายว่าประชาชนก็ยังคงเชื่อและชื่นชมวีรบุรุษที่สื่อสร้างให้ต่อไปโดยไม่รู้ความจริง จึงเท่ากับเป็นการเตือนผู้ชมในระดับหนึ่งว่า อย่าเชื่อสิ่งที่สื่อนำเสนอทั้งหมดแต่ภาพยนตร์ก็ไม่ได้ให้น้ำหนักกับประเด็นนี้มาก สิ่งที่เห็นผ่านสื่อถูกสร้างภายใต้ความหมายที่ดี (Good meaning) คือ การเกิดปรากฏการณ์วีรบุรุษขึ้นในสังคม กระตุ้นให้คนทำความดี ในโลกที่เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว ดังนั้นบางทีประชาชนไม่รู้เสียยังดีกว่า คนอาจจะตั้งหน้าตั้งตาทำความดีต่อไป

ภาพอาชีพนักข่าวในภาพยนตร์เรื่องนี้จึงออกมาในลักษณะที่ล้มเหลวเรื่องจุดมุ่งหมายและจริยธรรมของการทำงานสื่อ แต่เมื่อเรื่องราวดำเนินต่อไปก็สำนึกได้ในที่สุดโดยการประกาศลาออกจากการเป็นนักข่าว ขณะเดียวกันภาพยนตร์ก็ทิ้งท้ายว่าแม้นักข่าวโทรทัศน์จะสำนึกได้ แต่ระบบที่นักข่าวทำงานอยู่ไม่ได้เป็นเช่นนั้น ยังคงดำเนินต่อไปและแก้ไขไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ภาพตัวแทนอาชีพนักข่าวในลักษณะนี้อาจช่วยสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน

ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และวงการสื่อสารมวลชนจากภาพยนตร์เรื่อง Hero

จากภาพยนตร์แก่นความคิดหลักว่าด้วย ‘การเป็นนักข่าวมืออาชีพ’ ที่ทำงานข่าวแบบขายสินค้า ซึ่งสะท้อนออกมาจากอารมณ์เสียดสีปนตลกขบขันของภาพยนตร์เรื่องนี้ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ถึงภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และวงการสื่อสารมวลชนได้ 4 ประเด็นหลักด้วยกัน

1. <u>วงการข่าวโทรทัศน์ในอเมริกาเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีการแข่งขันสูง</u>

ภาพที่ 1 “ภาพประกอบจากภาพยนตร์เรื่อง Hero”

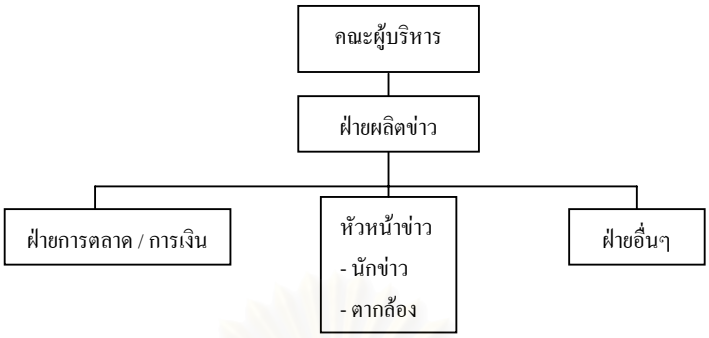

ภาพที่ 2 “โครงสร้างของสถานีข่าว”

โครงสร้างของสถานีข่าวหนึ่งๆ จะประกอบด้วยฝ่ายย่อยมากมาย มีการแบ่งฝ่ายทำงานเป็นระบบอย่างชัดเจนเหมือนองค์กรทางธุรกิจทั่วไป แต่โดยทั่วไปสถานีข่าวจะต้องพบ 2 ฝ่ายสำคัญ คือ ฝ่ายข่าวและฝ่ายการตลาดหรือฝ่ายการเงิน นอกจากนี้อาจประกอบด้วยฝ่ายอื่นๆ อาทิ ฝ่ายกฎหมาย ฯลฯ แตกต่างกันไปตามรูปแบบของแต่ละองค์กร ซึ่งจากโครงสร้างจะเห็นได้ว่าการทำงานของฝ่ายหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออีกฝ่ายได้ จากภาพยนตร์พบ *“การทำงานอย่างใกล้ชิดระหว่างฝ่ายผลิตข่าวกับฝ่ายการตลาด”* ที่มีส่วนในการช่วยตัดสินใจเลือกข่าวของฝ่ายผลิตข่าว เช่น วอลลี่ ตัวแทนจากฝ่ายการตลาดประกบหัวหน้าข่าวตลอดในขณะที่มีการตัดสินใจทำข่าวสำคัญ แม้จะไม่ได้ช่วยในการตัดสินใจโดยตรง แต่วอลลี่ในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดจะมีข้อเสนอแนะให้กับหัวหน้าข่าวเสมอ ไม่ว่าจะเป็น กลวิธีการเสนอเงินรางวัล *“ถ้าเราเสนอเงินรางวัลเป็นการตอบแทนสำหรับการที่เขาให้สัมภาษณ์ล่ะจะเป็นอย่างไร”* ที่จะช่วยดึงยอดนิยมจากผู้ชมให้กับสถานีข่าว

เมื่อฝ่ายการตลาดก้าวเข้ามามีบทบาทในการทำงานของฝ่ายข่าว ทั้งสองฝ่ายจึงต้องประสานผลประโยชน์กันเพื่อคำนึงถึงรายได้และความอยู่รอดของสถานี จึงดูเหมือนว่าฝ่ายการตลาดมีอำนาจกลายๆ การช่วยเลือกว่าฝ่ายข่าวควรนำเสนอข่าวอะไรถึงจะขายดี ในระดับของการบริหารงานภายในฝ่ายข่าวเอง ประกอบด้วย หัวหน้าข่าว เป็นบรรณาธิการผู้คัดเลือกข่าว และประตูคัดเลือก (Gatekeeper) ด่านสำคัญ การเป็นหัวหน้าข่าวภายใต้การบริหารองค์กรสื่อแบบธุรกิจ ทำให้หัวหน้าข่าวต้องแบกรับ 2 บทบาท นอกจากบทบาทผู้คัดเลือกและสั่งการทำข่าวแล้วยังต้องรับบทบาทผู้จัดการที่ต้องวางแผนคำนึงถึงผลประโยชน์ทางธุรกิจของสถานีข่าวไปพร้อมกัน

กระบวนการทำงานข่าวปรับเปลี่ยนไปสู่การทำให้เป็นการค้า (Commercialization) ซึ่งสอดรับกับยุคอุตสาหกรรม กระบวนทัศน์ในแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองของการ์นแฮม (อุบลรัตน์, 2542:39) เสนอการวิเคราะห์กระบวนการผลิตทางวัฒนธรรม โดยมองระบบสื่อสารมวลชนเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจ มีบทบาทโดยตรงในการเป็นผู้ผลิตมูลค่าส่วนเกิน (Surplus value) ผ่านกระบวนการผลิตแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทข่าวสารและความคิด ด้วยความที่สถานีข่าวในภาพยนตร์บริหารงานแบบระบบธุรกิจทั่วไปและถือครองหุ้นโดยเอกชนตามระบบสังคมและเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งโครงสร้างการทำงานของระบบสื่อสารมวลชนเช่นนี้ส่งผลให้ผู้ที่ทำงานในสถานีต้องเรียนรู้ที่จะคิดอย่างมีระบบเหมือนธุรกิจถึงเรื่องกำไร ขาดทุน หรืออะไรขายได้ อะไรขายไม่ได้ ทำให้นักข่าวและสื่อมวลชนต้องคำนึงถึง *"รายได้และผลกำไรจากการประกอบการ"* นั่นหมายความว่าต้องเอาใจลูกค้าที่เป็นผู้ชมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสิ่งที่จะวัดว่าสถานีของตนจะอยู่รอดหรือประสบความสำเร็จสร้างชื่อเสียงก็คือ ผลกำไร จนส่งผลให้นักข่าวมองข่าวเป็นสินค้าไปในที่สุด

วาทกรรมของตัวละครนักข่าวเมื่อได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมและขึ้นไปกล่าวสุนทรพจน์สะท้อนถึงหัวใจหลักในการทำงานข่าวที่สำคัญจากระบบแบบธุรกิจคิดดังกล่าวและนิยามการเป็นนักข่าวมืออาชีพได้อย่างชัดเจน

"...นี่คือหัวหอม เปรียบเสมือนกับข่าว เมื่อไม่กี่ชั่วโมงก่อนหน้านี้ ดิฉันได้ยืนอยู่ที่ดาดฟ้า...สัมภาษณ์บุรุษท่านหนึ่ง เป็นเรื่องที่เยี่ยม แต่มันต้องมีอะไรมากกว่านั้น นั่นหมายความว่า เราทุกคนคือมือโปรถูกต้องไหมคะ? อาจจะมีอะไรไม่ชอบมาพากลก็ได้ เรื่องเยี่ยมอีกเรื่องหนึ่งบางทีเขาอาจจะถูกกล่าวหาให้ข้อหากระทำทารุณเด็ก เรื่องน่าสนใจ...(ฟังเสียงจากหัวหอม) อะไรนะ คำกล่าวหาผิดหรือ?...วิเศษ ยิ่งมีเรื่องชวนให้ขุดคุ้ยบางทีผู้หญิงที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยอาจจะโกหกวางแผนให้ผู้เคราะห์ร้ายติดกับ เป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้นเร้าใจมาก (Sensational story) ขุดหาต่อไป สืบสวนต่อไป เรานำชีวิตเขาและครอบครัวมาตีแผ่ ทำไมล่ะ เพราะเราเป็นมืออาชีพ เพราะเราพยายามสืบเสาะหาความจริง แล้วถ้าเกิดสิ่งที่เราขุดคุ้ย สิ่งที่เราสืบหามาด้วยความลำบากกลายเป็นเรื่องเท็จไปล่ะ จนไม่มีอะไรเหลือให้เจาะอีก จนกว่าเราจะได้ทำลายสิ่งที่เราตรวจสอบมาตั้งแต่ต้น

ดิฉันพนันได้เลยว่าทุกท่านเหมือนกับดิฉัน โหยหาเพียงเรื่องเดียว ทั้งนี้ไม่ใช่เพื่อตีแผ่ถึงความอ่อนแอของมนุษย์โลก แต่จะเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นว่าทุกชั้นของการขุดเจาะนั้นนำมาซึ่งบางอย่างที่ดีกว่า สูงส่งกว่า บางอย่างที่เป็นแรงบันดาลใจ"

การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์เน้นเรื่อง *"ความเป็นมืออาชีพ"* (Professional) เป็นสำคัญ ตัวละครนักข่าวเกล เกลีย์ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักข่าวมืออาชีพ โดยวัดจากการได้รับรางวัลจาก

สมาคมนักข่าว จากภาพยนตร์เสนอว่า การจะเป็นนักข่าวมืออาชีพได้นั้น ต้องมีคุณสมบัติสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นความกระตือรือร้น อยากรู้อยากเห็น อดทน มีไหวพริบและความคล่องตัวสูง และถืองานข่าวเป็นภาระหน้าที่สำคัญ รวมถึงการแยกความเป็นนักข่าวออกจากความเป็นมนุษย์ปุถุชนด้วย อย่างที่หัวหน้าข่าวบอกกับนักข่าวโดยยกตัวอย่างจากกรณีนักธุรกิจกระโดดฆ่าตัวตายในตอนต้นเรื่อง *"มันไม่ใช่เรื่อง ช่วยชีวิตคนไม่ใช่หน้าที่ของเรา"* หากไม่แยกออกจากกันอาจส่งผลต่อการรายงานข่าว *"อย่างนั้นก็ไม่เป็นมืออาชีพสิ" (It's unprofessional)* เมื่อนักข่าวมีวิธีปฏิบัติในการทำงานข่าวอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นอุดมการณ์ทางวิชาชีพที่มีผลต่อจิตสำนึกและการทำงานของสื่อมวลชนในลักษณะนี้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของวิธีคิดในระบบสังคมใหญ่ ดังนั้นหากพิจารณาในแง่อุดมการณ์ทางวิชาชีพแล้ว 'ความเป็นนักข่าวมืออาชีพ' ในภาพยนตร์เรื่องนี้ จึงเป็นเพียงการทำงานข่าวตามหน้าที่ที่จะผลิตสินค้าที่มุ่งหวังผลกำไร แจ้งข่าวสารเพื่อความบันเทิง แต่ขาดซึ่งการให้การศึกษากับประชาชน การทำงานของนักข่าวและสื่อมวลชนจึงเป็นเพียงการทำงานด้วยอุดมการณ์แบบอาชีพนิยม (Occupational Ideology) เท่านั้น

เมื่อนักข่าวและผู้ที่ประกอบอาชีพในวงการโทรทัศน์นำระบบการทำงานแบบธุรกิจมาใช้ แนวคิดมุมมองต่อข่าวและแหล่งข่าวจึงเปลี่ยนไปสู่การมองในลักษณะแบบเป็นเจ้าของ"เรื่องของฉัน" (This is my story) อย่างที่ตัวละครเกล เกลีย์ แสดงอาการหวงข่าวโดยประกาศลั่นให้นักข่าวคู่แข่งที่มาทำข่าวแทนและตากล้องทราบว่า *"มันเป็นสกู๊ปข่าวของฉัน ฉันจะเจาะลึกเบื้องหลังเอง..."* จากระบบการคิดและการทำงานแบบธุรกิจส่งผลให้การทำงานข่าวเกิดการแข่งขันกันขึ้นระหว่างองค์กร

เนื่องจากนักข่าวทำงานโดยมีระบบคิดแบบธุรกิจและคำนึงถึงความเป็นมืออาชีพภายใต้การแข่งขันที่สูงในวงการสื่อโทรทัศน์ หลักการทำงานเพื่อให้ได้ทั้งผลประโยชน์ทางธุรกิจและชื่อเสียงหรือรางวัล นักข่าวจึงแข่งขันช่วงชิงกันผ่านการแข่งขันที่เป็นรูปธรรม 3 หลักสำคัญ ได้แก่ ความเร็ว การขุดคุ้ยเชิงลึก และความพิเศษลับเฉพาะ

1.1 <u>การแข่งขันทางด้านความเร็ว</u>

ทั้งนี้นักข่าวจากสถานีโทรทัศน์ทุกช่องต่างต้องการให้ได้ข่าวเป็นเจ้าแรก พยายามไปถึงที่เกิดเหตุให้เร็วที่สุด เพราะการเสนอข่าวได้เร็วที่สุดหมายถึง การดึงความสนใจของผู้ชมจำนวนมากได้ก่อน ดังเช่นนักข่าวที่รีบแห่กันไปทำข่าวเครื่องบินตก หรือจอห์น บับเบอร์จะกระโดดตึกโรงแรมเป็นต้น ในเมื่อไม่มีใครกินกันลงในด้านความเร็ว เพราะต่างก็สามารถรายงานข่าวได้รวดเร็วพอๆกัน จึงต้องมาช่วงชิงกันทางด้านความลึกเชิงขุดคุ้ยของข่าวต่อไป

1.2 <u>การแข่งขันทางด้านการขุดคุ้ยเชิงลึก</u>

ในที่นี้คือ ความลึกในแง่การขุดคุ้ยตีแผ่ ซึ่งภาพยนตร์นำเสนอการแข่งขันทางด้านนี้อย่างชัดเจน โดยสามารถสังเกตได้ชัดเจนที่สุดจากสุนทรพจน์ของตัวละครนักข่าวเกล แสดงให้เห็นว่าการตีแผ่ขุดคุ้ยเบื้องหลังข่าวเป็นหนึ่งในหลักการทำงานข่าวที่สำคัญและนักข่าวมืออาชีพทุกคนก็ควรจะต้องมีความสามารถในด้านนี้ ตัวอย่างการเจาะข่าวขุดคุ้ยในภาพยนตร์ เช่น การเจาะข่าวเรื่องนักธุรกิจกระโดดตึก เพื่อสานต่อประเด็นข่าว หัวหน้าข่าวบอกกับนักข่าวให้ *"หาข่าวที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องน่าสลดนี้ที่เป็นสาเหตุให้เขาโดดตึกจากใจกลางนครหลวงแห่งนี้"* และการเจาะลึกเบื้องหลังชีวิตวีรบุรุษจอห์น บับเบอร์ *"เราจะทำข่าวสั้น จากความยากจนที่ต้องนอนในรถจนกลายมานอนในห้องชุดชั้นหนึ่งในเมือง แล้วก็ให้เกลตรวจสอบประวัติเขาด้วย ดูสิว่าจะพบเรื่องสกปรกหรือเรื่องน่าอภิรมย์"*

การแข่งขันการขุดคุ้ยตีแผ่ดังกล่าวส่งผลต่อเนื่องถึง 'ปัญหาเชิงจริยธรรม' ต่อไป เพราะการขุดคุ้ยเชิงลึก หมายถึง นักข่าวอาจก้าวล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเพื่อเอาข้อเท็จจริงหรือชีวิตผู้อื่นมาตีแผ่ ซึ่งทำให้ครอบครัวหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนในข่าวเดือดร้อนได้

1.3 <u>การแข่งขันเพื่อให้ได้ข่าวเจาะ</u> (Exclusive)

การได้ข่าวเจาะ หมายถึง การได้ข้อมูลพิเศษหรือข่าวซึ่งเป็นผลงานของนักข่าวช่องนั้นเพียงเจ้าเดียว ซึ่งจะทำให้สถานีมียอดผู้ชมมากขึ้นเพราะได้รับความสนใจติดตามข่าวจากประชาชน นักข่าวและสถานีข่าวในเรื่องจึงต่างแข่งขันกันเพื่อจุดนี้ ไม่ว่าจะเป็นข่าวนักธุรกิจกระโดดตึกฆ่าตัวตาย และข่าวการค้นพบวีรบุรุษจอห์น บับเบอร์

จากหลักการแข่งขันกันในการทำงานของนักข่าว 3 ประการดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวกับแหล่งข่าวเป็นไปในลักษณะที่แสดงให้เห็นว่า แหล่งข่าวมีสังกัด ในภาพยนตร์จอห์น บับเบอร์ เป็นวีรบุรุษในสังกัดของช่อง 4 เพราะช่อง 4 ค้นพบเขาและทำให้เขาเป็นดาราดังขึ้นมา ดังเช่น วอลลี่ ตัวแทนฝ่ายการตลาดมองจอห์นในลักษณะคนในสังกัด *"ถ้าจอห์นปกปิดอะไรไม่เป็นอย่างที่คิด เขาก็เป็นเด็กของเรา เราให้เงิน 1 ล้าน"*

สำหรับตากล้อง หลักการทำงานสำคัญอยู่ที่ถ่ายภาพสวยและทันเหตุการณ์ โดยภาพสวยของตากล้องก็คือ ภาพที่สะท้อนหรือบอกถึงความโศกเศร้า สูญเสีย หวาดเสียวสยดสยอง ตื่นเต้นระทึกใจ ซึ่งจะส่งผลต่อการนำเสนอข่าวของสถานีด้วย ภาพสวยจึงหมายถึงการดึงคนดูได้มากด้วย *"ต้องได้รับรางวัลแน่งานนี้ ภาพเด็ดมาก วิเศษสุด เรื่องเศร้าแต่น่าตื่นเต้น" "ภาพสวย เจ๋งจริงๆ*

ต้องได้รางวัลจากภาพนี้แน่" หรือ *"ซูมเข้าไป เก็บเรื่องราวการเสี่ยงอันตรายนี้ไว้...สถานี คิดถึงแต่ข่าวช่วง 11.00 น. ทุกคนตั้งความหวังไว้ที่คุณคนเดียว"*

เมื่อมีการแข่งขันข่าว ก็ต้องมีการแข่งขันกันทำงานเพื่อให้ได้ข่าวซึ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับเพื่อนนักข่าวด้วยกัน สังเกตได้จากการพูดจากระทบกระเทียบของเพื่อนร่วมงานจากข่าวนักธุรกิจกระโดดตึกว่า *"พนันได้เลยว่าเธอต้องผลักเขา"* การกระทำของตัวละครนักข่าวโทรทัศน์ที่ต่างแข่งขันกันเพื่อให้ได้ข่าวเป็นเจ้าแรก ตลอดจนการแข่งขันภายในวิชาชีพนักข่าวด้วยกันเอง ข่าวจึงอยู่บนพื้นฐานการแข่งขัน แม้จะยกย่องว่าพวกที่ประกอบวิชาชีพนักข่าวเป็นงานที่มีบทบาทนำเสนอความจริงต่อสังคม แท้จริงแล้วก็เต็มไปด้วยแข่งขันกันเองไม่ต่างจากธุรกิจประเภทอื่นภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ผลจากการแข่งขันกันในลักษณะนี้ทำให้การทำงานข่าวของนักข่าวและสื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

- ข่าวซึ่งเคยมีบทบาทเป็นประเด็นทางสาธารณะกลายเป็นเรื่องเฉพาะ

ข่าววีรบุรุษจอห์น บับเบอร์ เป็นกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นว่านักข่าวแข่งขันทำข่าวเดี่ยวจนหยิบยกอะไรก็ได้มาเป็นจุดสนใจจุดขายให้กับสถานี ละเลยความสำคัญของข่าวในฐานะที่ควรจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประชาชนส่วนใหญ่ไป

- การหาข่าวเน้นไปที่ประเด็นข่าวเร้าอารมณ์ (Sensational News)

เมื่อการแข่งขันมากขึ้น และขนาดของตลาดผู้บริโภคเข้ามาเป็นตัวตัดสินว่าสื่อใดประสบความสำเร็จและสื่อใดล้มเหลว การเสนอรูปแบบและเนื้อหาจึงต้องเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคยและยอมรับได้ง่าย นักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนจึงให้ความสำคัญกับข่าวเร้าอารมณ์เป็นข่าวชั้นหนึ่งเพื่อกระตุ้นความสนใจของประชาชนให้ยอดจำหน่ายสูงขึ้น โดยใช้เรทติ้งเป็นเครื่องมือวัดความน่าสนใจและปัจจัยเลือกนำเสนอข่าวในฐานะเป็นตัวชี้ความสำเร็จเหนือสิ่งอื่นใด

- นักข่าวและข่าวที่ได้กลายเป็นสินค้าของสถานีนั้น

เนื่องจากทำงานระบบธุรกิจ มองทุกอย่างเป็นสินค้า ดังนั้นไม่ว่าแหล่งข่าว ข่าว กระทั่งนักข่าวจึงเป็นผลผลิตทางสินค้าสำหรับสถานี โดยมองข้ามแง่ของความเป็นมนุษย์ไป

2. <u>ความสำเร็จของมืออาชีพกับจริยธรรมและสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์</u>

ภาพที่ 3 “การรายงานข่าวในภาพยนตร์เรื่อง Hero”

ประโยคแรกที่เกล เกลีย์ พูดกับชัคกี้ ตากล้อง เมื่อชายคนนั้นกระโดดลงไป คือ
เกล :“ชัคกี้ ก้มลงจับภาพเร็ว…จับภาพได้รึเปล่า”
ชัคกี้ : “ครับ ผมจับภาพได้หมดเลย”
เกล : “พระเจ้า ชั้นพูดอย่างนี้ออกไปได้ยังไง”

จากการแข่งขันเพื่อความเป็นมืออาชีพของนักข่าว เมื่อนักข่าวมองข่าวและผู้ที่ตกเป็นข่าวในฐานะสินค้า ไม่ใช่มนุษย์ ผลจากการมองทุกอย่างเป็นสินค้าทำให้นักข่าวมองข่าวว่าเป็นสมบัติของตน และในเมื่อเป็นสมบัติของตนแล้ว นักข่าวและสถานีข่าวก็มีสิทธิ์ที่จะขุดคุ้ยชีวิตของผู้ที่ตกเป็นข่าวได้ ตัวอย่างเช่น การที่หัวหน้าข่าวสั่งให้นักข่าวไปขุดคุ้ยเสนอสกู๊ปข่าวเกี่ยวกับชีวิตของวีรบุรุษจอห์น บับเบอร์

“เราจะทำข่าวสั้น จากความยากจนที่ต้องนอนในรถจนกลายมานอนในห้องชุดชั้นหนึ่งในเมือง แล้วก็ให้เกลตรวจสอบประวัติเขาด้วย ดูสิว่าจะพบเรื่องสกปรกหรือเรื่องน่าอภิรมย์”

ระบบการทำงานดังกล่าวส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวกับคนในข่าวขาดมิติของความเป็นเพื่อนมนุษย์ไป นักข่าวและสื่อมวลชนจึงมองข้ามปัญหาทางจริยธรรมในแง่ความเป็นเพื่อนมนุษย์ (As a human being) เพื่อก้าวไปสู่การเป็นนักข่าวมืออาชีพ อาทิ การละเลยที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยนักข่าวได้แยกตัวเองออกจากความเป็นมนุษย์ปุถุชนทั่วไปจึงรายงานข่าวคนกระโดดตึกด้วยหน้าที่นักข่าว ตัวอย่างเช่น ประโยคแรกที่นักข่าวพูดกับตากล้อง เมื่อชายคนหนึ่งกระโดดตึกฆ่าตัวตาย คือ *“ก้มลงจับภาพเร็ว…จับภาพได้รึเปล่า”* แสดงให้เห็นว่านักข่าวปฏิบัติกับผู้ที่ตกเป็นข่าวเหมือนสินค้าสำหรับขาย โดยลืมคำนึงถึงหน้าที่ในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่ควรจะช่วยเหลือกัน อันเป็นความสัมพันธ์เชิงผกผันระหว่างสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์กับความสำเร็จของมืออาชีพ ซึ่งได้โยงไปสู่ปัญหาทางจริยธรรมและสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ในที่สุด

ตัวอย่างแสดงความสัมพันธ์เชิงผกผันระหว่างความสำเร็จของมืออาชีพกับจริยธรรมและสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์จากภาพยนตร์เรื่อง Hero

ประโยค	สำนึกแห่งความเป็นมนุษย์	คุณสมบัตินักข่าวมืออาชีพ
เกล : "สวัสดีค่ะหัวหน้า ชอบข่าวฆ่าตัวตายนี้ไหมคะ"	เพื่อนยินดีกับเรื่องดี	มืออาชีพยินดีกับเรื่องร้าย
หัวหน้าข่าว : "มันไม่ใช่เรื่อง ช่วยชีวิตคนไม่ใช่หน้าที่ของเรา"	ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์	การช่วยเหลือไม่ใช่หน้าที่ หน้าที่คือ รายงานข่าวเพื่อนมนุษย์
เกล : "นี่ไม่ใช่สกู๊ปข่าว นี่เป็นชีวิตจริงนะ... ฉันเป็นมืออาชีพ ฉันชอบเสียดสีคน หาตัวจับยาก ฉันเป็นมืออาชีพไม่ใช่รึ เลือดเย็น มักใหญ่ใฝ่สูง"	ความเมตตาและเห็นอกเห็นใจ	มองข้ามความทุกข์ร้อนของผู้อื่น
เกล : "ฉันไม่มีสิทธิ์ เพราะคุณเป็นข่าว"	อิสระต่อความรู้สึกที่จะคิดและทำ/ ความสัมพันธ์ส่วนตัว	ความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวกับแหล่งข่าว

จากตารางเปรียบเทียบพบว่า การเป็นนักข่าวมืออาชีพทำให้มองเพื่อนมนุษย์ในฐานะสินค้าในระบบธุรกิจ กระทั่งความสัมพันธ์ทางใจกับผู้ตกเป็นข่าวที่นักข่าวต้องแยกออกจากอารมณ์ความรู้สึกแบบคนทั่วไปและต้องพยายามรักษาระยะห่างกับแหล่งข่าวไว้ในระยะที่เหมาะสม

ทว่าในแง่สามัญสำนึก เมื่อนักข่าวได้ตระหนักถึงความเป็นเพื่อนมนุษย์ สูญเสียความเป็นมืออาชีพไป ดังเช่น เกลปั้นแต่งเรื่องให้เบอร์นีย์ซึ่งเป็นคนๆ หนึ่งทั้งที่เขาไม่ได้ทำอะไรผิดต้องกลายเป็นคนผิดจากการเสนอข่าว ทำให้นักข่าวเกิดปมในใจ ต้องการแสดงความขอบคุณและแสดงความกตัญญูต่อผู้ที่ช่วยเหลือตนไว้ในฐานะเพื่อนมนุษย์ จึงประกาศลาออกจากการเป็นนักข่าวเพราะไม่สามารถทนทำลายเขาได้อีก *"นี่ไม่ใช่สกู๊ปข่าว นี่เป็นชีวิตจริงนะ...ฉันเป็นมืออาชีพ ฉันชอบเสียดสีคน หาตัวจับยาก ฉันเป็นมืออาชีพไม่ใช่รึ เลือดเย็น มักใหญ่ใฝ่สูง"* ภาพยนตร์ปล่อยให้ตัวละครได้เรียนรู้สิ่งนี้ด้วยตัวเอง ทว่าสามัญสำนึกในที่นี้ ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นว่าเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคลของนักข่าว ขณะที่ระบบการดำเนินงานของสื่อมวลชนก็ยังดำรงรูปแบบเดิมต่อไป ไม่ได้สำนึกด้วย อย่างไรก็ตาม จริยธรรมและสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ที่ยึดถือของนักข่าวแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพวงการข่าวสารที่นักข่าวเติบโตขึ้นมา จึงเป็นไปได้ที่จิตสำนึกและรูปแบบการทำงานของนักข่าวจะสัมพันธ์กับโครงสร้างของวิธีคิดในระบบสังคมใหญ่

3. การรายงานข่าวเป็นการแสวงหาความจริงหรือการประกอบสร้างความหมาย

จากภาพยนตร์สรุปได้ว่า ที่แท้ปรากฏการณ์การเกิดวีรบุรุษขึ้นในสังคมถูกประกอบสร้างขึ้นโดยสื่อมวลชน ดังนั้น นักข่าวและสื่อมวลชนจึงเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประกอบสร้างความหมายให้กับประชาชน ในฐานะผู้ตีความ (Interpretation) ผู้คัดเลือกนำเสนอ (Selection) และผู้สร้างความหมายของคำว่า 'วีรบุรุษ' ให้กับสังคม (Construction meaning of reality) ผ่านกระบวนการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ และประชาชนในสังคมก็ขานรับเพราะสังคมขาดแคลนการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจว่า การรายงานข่าว "วีรบุรุษ" ในภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นการประกอบสร้างได้อย่างไร ผู้วิจัยจึงทำแผนภาพเชื่อมโยงให้เห็นส่วนต่างๆ ที่ประกอบสร้างให้เกิดวีรบุรุษขึ้น ดังต่อไปนี้

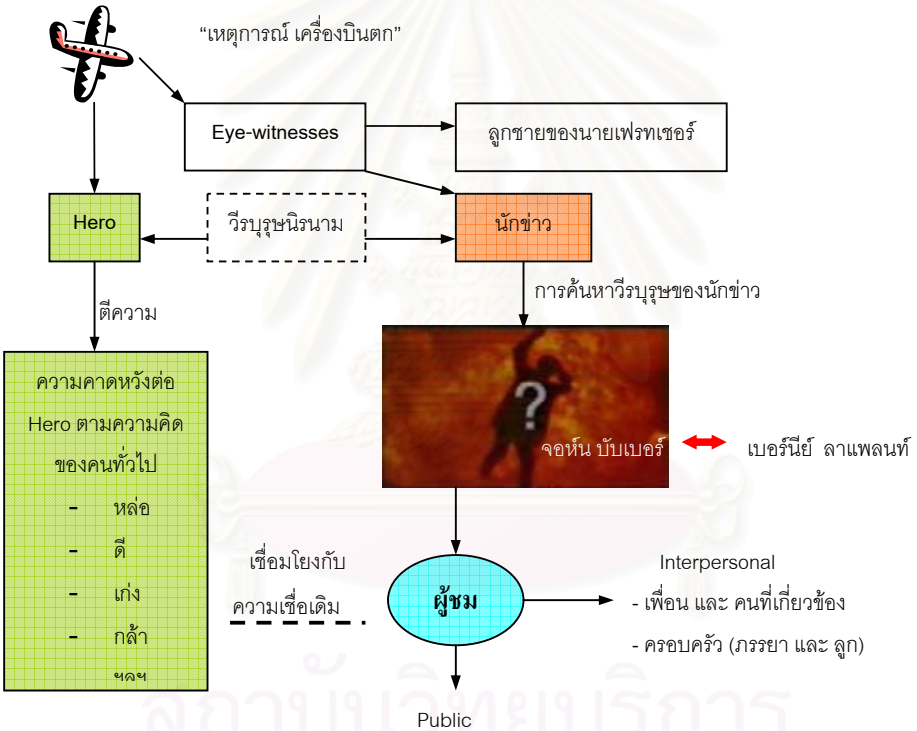

ภาพที่ 4 "แผนภาพการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวในภาพยนตร์เรื่อง Hero"

"กรณี Hero" การประกอบสร้างเริ่มต้นขึ้นเมื่อนักข่าวค้นหาวีรบุรุษจากจุดในเทปบันทึกเหตุการณ์ รองเท้าข้างหนึ่ง และตัวนักข่าวที่เป็นพยานรู้เห็นในเหตุการณ์เอง (Eye witness) จากจุดนั้นสื่อมวลชนเข้าไปขยาย (Enlarge) เรื่องสร้างความหมายเบื้องต้นให้โดยอัตโนมัติ (Automatic pre-conception) เช่น ในเหตุการณ์เครื่องบินตก ตากล้องเก็บภาพนักดับเพลิงให้เป็นวีรบุรุษ ขณะที่นักข่าวซึ่งเป็นพยานอยู่ในเหตุการณ์ แม้ลางเลือนด้วยภาพแต่จำได้ด้วยความเป็น

นักข่าวเห็นว่าไม่ใช่ แต่ 'วีรบุรุษคนนี้' คือคนดีที่เข้าไปเสี่ยงภัยช่วยชีวิต ทั้งๆ ที่ไม่ได้เป็นคนเกี่ยวข้องเป็นแค่คนผ่านมาพบโดยไม่หวังผลตอบแทน ผ่านการมีสกู๊ปขอบคุณวีรบุรุษ เท่ากับเป็นการให้ความหมายคำว่าวีรบุรุษซึ่งมาจากภาพในใจและการประเมินของนักข่าวกับประชาชนร่วมกัน

การขยายความหมายดังกล่าวอาศัยกลวิธีการทำงานข่าว ได้แก่ การสัมภาษณ์และประกาศหาตัววีรบุรุษ โดยละเลยการค้นหาความจริงในอีกระดับหนึ่งไป การเกิดปรากฏการณ์วีรบุรุษขึ้นในสังคมจึงเกิดนับตั้งแต่การประกาศตั้งเงินรางวัล สำหรับเหตุผลนักข่าวและสถานีเลือกนำเสนอข่าวนี้ต่อ ประการแรกเพราะเป็นเรื่องในแง่ดีที่เสนอวีรบุรุษให้สังคม ในช่วงเวลาที่สังคมขาดแคลนคนดี ขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องที่อยู่ในความอยากรู้อยากเห็นของประชาชนซึ่งแน่นอนว่าจะขายได้ เหตุผลประการที่สอง ด้วยเงื่อนไขความเป็นมนุษย์ปุถุชน นักข่าวยังอยากหาคนที่ช่วยชีวิตไว้เพื่อกล่าวขอบคุณ แม้ว่าจุดมุ่งหมายจริงๆ คือ การโชว์วีรบุรุษก็ตาม เนื่องจากนักข่าวมีสังกัดจึงไปจูงใจหัวหน้าข่าว และโชคดีที่การขอทำข่าวนี้ไปสอดคล้องกับแนวทางธุรกิจ มองการค้นหาตัววีรบุรุษว่าเหมือนเล่นเกมชินเดอเรลล่า ทางสังกัดหรือสถานีข่าวจึงอนุญาตให้ทำเพราะเห็นว่าน่าสนใจสามารถสร้างสินค้าให้สถานีได้ ข่าววีรบุรุษจึงเปลี่ยนสถานะจากข่าวธรรมดาเป็นข่าวเดี่ยวของสถานีไปในที่สุด

ในภาพยนตร์เสนอให้เห็นว่า การเกิดวีรบุรุษเป็นเรื่องของการประกอบสร้าง เห็นได้ชัดเจนและสมบูรณ์ที่สุดในช่วงที่สื่อสร้าง "ภาพจำลองเหตุการณ์เครื่องบินตก" และการหากิจกรรมให้วีรบุรุษทำซึ่งคล้ายคลึงกับกระบวนการสร้างดารา

4. <u>ข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนในอเมริกามีส่วนสามารถทำให้เกิดกระแสในสังคมได้</u>

แม้ในภาพยนตร์ไม่ได้นำเสนอเรื่องการเกิดกระแสในสังคมอย่างชัดเจนนัก แต่ก็สามารถสังเกตได้จากกระแสชื่นชม "วีรบุรุษจอห์น บับเบอร์" ของประชาชนภายหลังจากนักข่าวและสื่อมวลชนได้พบเห็นและรายงานข่าววีรบุรุษในเหตุการณ์เครื่องบินตกนี้ออกไป สื่อมวลชนได้ใช้ประเด็นเรื่อง 'การทำคุณงามความดี' ของคนๆ หนึ่งมาขยายให้สังคมได้รับรู้ จอห์น บับเบอร์ที่สวมบทเป็นวีรบุรุษจากเหตุการณ์นี้ จึงกลายเป็นแรงบันดาลใจให้คนในสังคมพากันทำความดีมากขึ้น จากประโยคที่ว่า *"การช่วยเหลือผู้อื่น มันทำให้คุณกลายเป็นวีรบุรุษ ถ้าเราต่างช่วยเหลือกันและกัน เราทุกคนก็เป็นวีรบุรุษ"* หลังจากประโยคดังกล่าวออกอากาศ ก็เกิดกระแสการอยากทำความดีขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นทนายที่อุตส่าห์มาประกันตัวเบอร์นีย์ รวมถึงคนอื่นๆ ในสังคม

จากการวิเคราะห์พบว่า ภาพยนตร์ต้องการจะสื่อว่าในเมื่อคนอเมริกันเชื่อสิ่งที่นักข่าวและสื่อมวลชนรายงานโดยไม่มีข้อโต้แย้ง ดังเช่นการชื่นชมวีรบุรุษตัวปลอม เมื่อประชาชนเชื่อและหลงใหลในสิ่งที่นักข่าวและสื่อมวลชนนำเสนอก็เท่ากับสะท้อนว่า การรับรู้ของผู้ชมในสังคมมาจากการติดตามข่าวจากสื่อโทรทัศน์เป็นหลัก ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจสถานการณ์ความเป็นจริงทางสังคมตามที่สื่อมวลชนสร้างหรือนิยามไว้ ดังนั้น นักข่าวและสื่อมวลชนจึงเป็นผู้สร้างประเด็นความสนใจให้สังคม และมีอิทธิพลในการทำให้เกิดกระแสบางอย่างขึ้นในสังคมได้ในระดับหนึ่งไป โดยปริยาย ทว่ากระแสดังกล่าวจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบที่ลงตัวบางประการ ไม่ว่าความสามารถในการเข้าถึงคนจำนวนมากของสื่อ การประกอบสร้างความหมายที่เหมาะสมและผู้ตกเป็นข่าวที่ลงตัวประกอบกัน

2. **ภาพยนตร์เรื่อง** “Natural Born Killers/ **คู่โหดพันธุ์อำมหิต**” (1994) / วอร์เนอร์ บราเดอร์ส/ 119 นาที

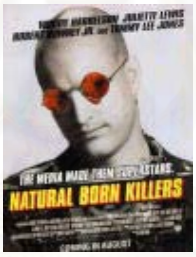

เรื่อง : เควนติน ทารันติโน
บทภาพยนตร์ : เดวิด เวโลส
กำกับ : โอลิเวอร์ สโตน
นำแสดง : วู้ดดี้ ฮาเรลสัน/ จูเลียต ลูอิส/ โรเบิร์ต ดาวนีย์ จูเนียร์/ ทอมมี ลี โจนส์

ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นภาพยนตร์แนวแอคชั่น (Action) ที่ให้ประสบการณ์แบบโพสต์โมเดิร์น นำเสนอในรูปแบบคล้ายภาพยนตร์แนวทดลอง (Experimental Film) ผสมผสานกับเทคนิคการนำเสนอแบบเหนือจริง (Surrealism) ซึ่งประเภทของภาพยนตร์จะบอกได้ถึงระดับการถอดรหัสที่ต้องอาศัยการตีความหมายเชิงนัย (Connotative Meaning) สำหรับภาพยนตร์เรื่องนี้ผู้ชมจึงต้องอาศัยความตั้งใจชมในระดับหนึ่งเพื่อเข้าถึงข้อความที่ผู้สร้างต้องการสื่อ

เนื้อหาของภาพยนตร์ประสบความสำเร็จในการนำเสนอถึงความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ให้ผู้ชมรู้สึก Natural Born Killers จึงถูกพิจารณาจัดอยู่ในกลุ่มภาพยนตร์ Rate-R ที่นำเสนอความ

รุนแรงทั้งทางภาพและคำพูด และไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าฉายในโรงภาพยนตร์ประเทศไทย แต่สามารถหาชมได้ตามร้านเช่าวีดีโอและวีซีดีทั่วไป นอกจากเนื้อหาของภาพยนตร์ที่แรงจนถูกระงับการเข้าฉายตามโรงภาพยนตร์ในหลายประเทศทั่วโลกแล้ว วิธีการเล่าเรื่องด้วยภาษาภาพยนตร์ยังมีความโดดเด่นไม่แพ้กัน มีการใช้ภาพด้วยวิธีการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนจากฟิล์มเป็นกล้องวีดีโอ จากภาพสีเป็นภาพขาวดำ จากภาพการแสดงสู่ภาพการ์ตูนแอนิเมชั่น การเคลื่อนไหวกล้องในลักษณะต่างๆ การจัดโทนแสงที่ปรับเปลี่ยนไปมา รวมถึงการใช้เสียงโดยเฉพาะดนตรีประกอบก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สร้างความโดดเด่นให้กับภาพยนตร์ การนำเสนอภาพและเสียงในรูปแบบที่หลากหลายเช่นนี้ จุดประสงค์ก็เพื่อทำให้ผู้ชมถูกกระตุ้นให้ไม่อยู่กับการดูเฉยๆ อย่างใจเย็นไปสู่ภาพที่เกินจริงและได้คิดไปพร้อมกับภาพยนตร์ตลอดเวลาที่รับชม

ขณะที่ภาพยนตร์อย่าง Hero พยายามตั้งคำถามกับการเกิดปรากฏการณ์วีรบุรุษขึ้นในสังคมว่าเกิดจากอะไรกันแน่ Natural Born Killers กลับนำเสนอในลักษณะของการชี้ชัดลงไปเลยว่า *"ปรากฏการณ์การเกิดกระแสอะไรก็ตามที่นำเสนอผ่านจอโทรทัศน์ล้วนเป็นฝีมือของนักข่าวและสื่อมวลชนทั้งสิ้น"* โดยภาพยนตร์ถ่ายทอดให้เห็นกระบวนการทำงานของนักข่าวตั้งแต่การเตรียมการ การออกไปหาข่าว และการตัดต่อข่าวเพื่อออกอากาศ ระหว่างการทำงานนั้นนักข่าวก็ต้องอาศัยตีความ คัดเลือกประเด็นข่าวที่จะนำเสนอ และสร้างความหมายให้กับข่าว ตลอดจนผลลัพธ์จากการทำงานที่อาจส่งผลกระทบเมื่อถ่ายทอดไปยังผู้ชมดังเช่น "กรณีข่าวฆาตกรรมใน Natural Born Killers" ที่นักข่าวพยายามสร้างภาพของคู่รักนักฆ่าให้กลายเป็นเหมือนดาราดังมากกว่าจะเป็นอาชญากรที่ขนาดตำรวจเองยังปฏิบัติกับพวกเขาอย่างดี ส่วนหนึ่งจึงเท่ากับว่าภาพยนตร์กำลังวิพากษ์วงการข่าวโทรทัศน์ของอเมริกาที่นำเสนอแต่ข่าวร้ายๆ สนองความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ (Human Interest) โดยนักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนหยิบยกเอาเรื่องสะเทือนอารมณ์ขึ้นมาให้เป็นข่าวสำคัญ ทำให้สื่อโทรทัศน์เต็มไปด้วยการนำเสนอเรื่องของความรุนแรงเป็นข่าวชั้นหนึ่ง และใช้ความสามารถพิเศษของสื่อสร้างข่าวเหล่านั้นให้กลับเป็นข่าวเด่นชวนติดตาม

นอกจากจุดประสงค์ของผู้สร้างภาพยนตร์ที่ต้องการประชดประชันถึงการใช้ความสามารถของสื่อในการทำให้ความรุนแรงกลายเป็นเรื่องชวนหลงใหลน่าติดตาม (Media's ability to glamorize violence) แล้ว ผู้สร้างยังเสียดสีการเทิดทูนสิ่งที่เห็นในจอโทรทัศน์อย่างไม่ลืมหูลืมตาของผู้ชมที่สักแต่เพียงว่ารับรู้ข่าวสารจากสื่อโดยปราศจากความรู้เท่าทันสื่อ ไปจนถึงความไร้แก่นสารของสังคมอเมริกันปล่อยให้สังคมเต็มไปด้วยความรุนแรง เมื่อทั้งฝ่ายผู้ผลิตข่าวสารและผู้ชมต่างกระทำเช่นนั้น ทั้งสื่อมวลชนและสังคมจึงมีความผิดพอกัน จะโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้ ใน

เรื่องจึงให้น้ำหนักการเสียดสีการมองสังคมรับรู้ข่าวสารกับการวิพากษ์การทำงานในวงการข่าวอเมริกาเท่าๆ กัน

จากภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers ผู้วิจัยได้แบ่งตัวละครตามกระบวนการทำงานของสื่อมวลชนเพื่อทำความเข้าใจได้อย่างเป็นลำดับขั้นโดยสามารถออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ ผู้ผลิตข่าว ผู้ตกเป็นข่าว และผู้ดูข่าว ดังนี้

1. **ผู้ผลิตข่าว**

เวย์น เกล : "คิดว่าเขา(คนดู)จะจำได้เหรอ ล้วนแต่สมองตื้อทั้งนั้น เชื่อสิ ต้องสร้างความตื่นเต้น..."

ในเรื่องนี้คือ *เวย์น เกล* เป็นนักข่าวโทรทัศน์และพิธีกรรายการแท็บลอยด์โชว์ American Maniac ที่ติดตาม 2 ฆาตกรทุกฝีก้าว ยึดหลักการทำงานและการคิดในแบบระบบธุรกิจ ตัวละครนักข่าวโทรทัศน์ในเรื่องนี้จึงมีนิสัยเห็นแก่ตัว หลงตัวเองและยึดติดกับชื่อเสียง โดยไม่คำนึงถึงจริยธรรมหรือสำนึกแห่งวิชาชีพ สนใจเพียงว่าข่าวนั้นจะขายได้และขายได้มากหรือไม่ รวมทั้งมองความสัมพันธ์ระหว่างตนกับประชาชนไม่เท่าเทียมกันว่า สื่อมวลชนมีความสามารถชี้นำความคิดเหนือประชาชน

2. **ผู้ตกเป็นข่าว**

มิคกี้ : "ไม่น่าถาม ผมเกิดมาเป็นนักฆ่าน่ะสิ (Natural Born Killer)"

มีบทบาทในฐานะผู้ประกอบอาชญากรรมที่นักข่าวโทรทัศน์ให้ความสนใจ ในเรื่องนี้ คือ *มิคกี้ น็อกซ์ และมัลลอรี วิลสัน* ตัวละครคู่รักนักฆ่า พวกเขามีปมในใจบางอย่างคล้ายกันเพราะต่างก็มาจากครอบครัวที่มีปัญหา ตัวละครทั้งสองนี้จึงรู้จักที่จะหาทางออกด้วยการกระทำที่รุนแรงในตอนแรกทั้งคู่เป็นเพียงแค่นักฆ่าทั่วไป แต่ต่อมาสื่อได้สร้างบทบาทเพิ่มให้พวกเขาเป็นขวัญใจของสังคม (Pop Idols/ Heroes)

3. ผู้ดูข่าว

นั่นก็คือ *ประชาชน* แม้จะไม่ใช่ตัวละครที่มีบทบาทให้สังเกตเห็นได้ชัดเจนนักแต่ในภาพยนตร์ก็กล่าวถึงโดยตลอด โดยในเรื่องรับบทเป็นทั้ง*แหล่งข่าว (Source) ผู้ชม (Audience) และสาธารณชน (Public)* และประชาชนนี้เองเป็นกลุ่มที่ทำให้ 2 ฆาตกรถูกนักข่าวเปลี่ยนสถานภาพจากแหล่งข่าวเป็นสินค้าป้อนเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมข่าวสาร เพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคข่าวของประชาชนในฐานะ 'ขวัญใจของคนในสังคม' (Pop Idols) หรือกระทั่ง 'วีรบุรุษ' (Heroes) ผู้กล้าหาญที่จะแหวกกฎเกณฑ์ทางสังคมเพื่อทำตามใจ และพบว่าตัวละครทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันผ่านกระบวนการทำงานของตัวละครนักข่าวโทรทัศน์ในลักษณะที่ส่วนใหญ่แหล่งข่าวกับประชาชนได้รับผลกระทบจากการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชน

เนื้อเรื่อง

Natural Born Killers ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องที่ไม่ลำดับเหตุการณ์ตามภาวะการณ์ ทั้งนี้เพราะภาพยนตร์ที่ลำดับเรื่องตามขั้นตอนของภาวะการณ์ทั่วไปมักเป็นที่คุ้นเคยของผู้ชม จนสามารถเดาเรื่องได้ง่าย เนื่องจากผู้สร้างต้องการหลีกหนีการเล่าเรื่องในรูปแบบทั่วไปจึงหันมาจัดภาวะการณ์ให้แตกต่างไปจากภาพยนตร์เรื่องอื่นโดยไม่ลำดับตามเหตุการณ์จริง แต่ผู้ชมจะเข้าใจเรื่องราวได้จากการปะติดปะต่อเหตุการณ์เอาเอง

เปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครมิคกี้และมัลลอรี วิลสัน น็อกส์ ผ่านการฆ่าคนอย่างเลือดเย็นของ 2 ฆาตกรนี้ที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งกลางทะเลทราย พวกเขาทำอย่างที่อยากทำโดยไม่สนใจกฎเกณฑ์ทางสังคมและมองการฆ่าเป็นเรื่องสนุก ทุกครั้งที่ก่อเหตุทั้งสองจะเหลือเหยื่อไว้ 1 คนเพื่อบอกเล่าตำนานว่าเป็นฝีมือ "มิคกี้กับมัลลอรี น็อกส์" จากนั้นทั้งคู่ออกเดินทางต่อไปด้วยรถที่ขโมยมา ฉากหลังในภาพยนตร์ใช้การฉายภาพสถานที่ต่างๆ และภาพสัญลักษณ์ แทนการเดินทางของมิคกี้และมัลลอรี ขณะที่ทั้งคู่ขับรถไปเรื่อยๆ ภาพก็จะเปลี่ยนไป ภาพพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์เป็นสื่อรายงานวีรกรรมที่พวกเขาก่อไว้ระหว่างการเดินทาง *"More Dead" "Out of control serial killers Mickey & Mallory"*

ทั้งคู่หยุดพักกลางทุ่งแห่งหนึ่ง และเล่าเรื่องย้อนรำลึกอดีตพบรักครั้งแรกโดยใช้เทคนิค Flashback นำเสนอในรูปแบบละครตลก (Situation Comedy) ทางโทรทัศน์เรื่อง "ฉันรักมัลลอรี" ถ่ายทอดสภาพชีวิตของมัลลอรีที่มีพ่อทารุณเธอและต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ที่บ้านหลังนั้น

จนกระทั่งได้พบกับมิคกี้ซึ่งเวลานั้นเป็นคนมาส่งเนื้อที่บ้านของมัลลอรี ทั้งคู่ตกหลุมรักกันทันที ชวนกันขโมยรถพ่อไปขับเล่น เมื่อพ่อรู้เรื่องจึงแจ้งตำรวจจับมิคกี้เข้าคุก

เมื่อมิคกี้แหกคุกออกมา เขาร่วมกับมัลลอรีฆาตกรรมพ่อและแม่ของเธอ แล้วออกตระเวนฆ่าเหยื่อข้ามเมืองเป็นเวลากว่า 3 สัปดาห์ โดยเที่ยวประกาศตัวว่าตนเป็นใครเพื่อจะได้ชื่อจากการประกอบอาชญากรรม สื่อมวลชนจึงให้ความสนใจกับอาชญากรคู่นี้อย่างมาก โดยเฉพาะเวย์น เกล นักข่าวและผู้ดำเนินรายการทางโทรทัศน์ American Maniac ซึ่งเป็นรายการที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับฆาตกรชื่อดัง เวย์นได้ติดตามเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด ทำสกู๊ปข่าวรายงานเรื่องของ 2 ฆาตกร เดินตามรอยฆาตกรรมจากที่เกิดเหตุโดยใช้การนำเสนอภาพเหตุการณ์จำลองและบทสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องประกอบ

ในห้องตัดต่อของรายการ ทีมงานกำลังตัดต่อสกู๊ปข่าวนี้ โดยมีเวย์น เกลยืนควบคุมการทำงานอยู่ข้างๆ ทีมงานคุยกันถึงที่จะนำเสนอ

ทีมงานคนที่หนึ่ง : “เราฉกเอามาออกอากาศก่อน”

ทีมงานคนที่สอง : “แต่เราตัดคัทใหม่”

ทีมงานคนที่หนึ่ง : “เปลี่ยนอินโทรซะจะได้ไม่ซ้ำ คนดูชอบนะ”

เวย์น : “คิดว่าเขาจะจำได้เหรอ ล้วนแต่สมองตื้อทั้งนั้น เชื่อสิ ต้องสร้างความตื่นเต้น…”

จากนั้น เวย์น ก็ออกสัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปที่มีต่อมิคกี้และมัลลอรี ประชาชนต่างชื่นชอบในตัวฆาตกรทั้ง 2 เปรียบพวกเขากับคนดัง วัยรุ่นบางคนถึงขนาดอยากยึดเอามิคกี้และมัลลอรีเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต *“แต่เราอยากเป็นมิคกี้กับมัลลอรี”* และกลายเป็นวีรบุรุษของสังคมด้วยความกล้าที่จะแหกกฎเกณฑ์สังคมออกไป ทั้งคู่โด่งดังไปทั่วโลก โดยยกตัวอย่างว่าขนาดวัยรุ่นญี่ปุ่นยังรู้จักและคลั่งไคล้ นอกจากนี้ยังมีการเปรียบความโด่งดังของทั้งคู่ที่ได้ลงข่าวหน้าหนึ่งในสื่อหนังสือพิมพ์ต่างๆ รวมทั้งยังได้ขึ้นปกนิตยสารดังอย่าง Newsweek, Times, Esquire ทั้งคู่กลายเป็นคนมีชื่อเสียงโด่งดังในข้ามคืนจากการฆ่าคน และประชาชนชื่นชอบพวกเขาอย่างไม่ลืมหูลืมตา โดยลืมไปว่าพวกเขาเป็นฆาตกร

จุดหักเหของเรื่องเกิดขึ้นเมื่อทั้งคู่ถูกงูกัด จึงตรงเข้าไปในร้านขายยาแห่งหนึ่งถามหาเซรุ่มแก้พิษงู ขณะนั้นคนขายกำลังดูสกู๊ปข่าวเกี่ยวกับมิคกี้และมัลลอรีอยู่พอดี เหลือบไปเห็นมิคกี้เข้าจึงแอบแจ้งตำรวจ มิคกี้ได้เห็นข่าวเกี่ยวกับตัวเขาและมัลลอรีก็ยิ้มด้วยความพึงพอใจที่ได้ทราบว่าตนเป็นคนดังไปแล้วเพียงชั่วข้ามคืน เมื่อได้เซรุ่มที่ต้องการเขาก็ยิงคนขายยาทิ้ง และวิ่งออกไปหามัลลอรี ซึ่งถูกตำรวจล้อมจับไว้แล้วที่หน้าร้าน ขณะตำรวจบุกเข้าจับกุม มีนักข่าวและสื่อมวลชนจากญี่ปุ่นตามทำข่าวการจับกุมอย่างใกล้ชิด ออกอากาศสดรายงานทุกรายละเอียดที่เกิดขึ้นอย่าง

ทันเหตุการณ์ ระหว่างการยิงต่อสู้กันนักข่าวญี่ปุ่นยอมเสี่ยงชีวิตหลบอยู่ริมรถตำรวจ แต่ยังคงทำหน้าที่รายงานข่าวต่อเนื่อง

หนึ่งปีผ่านไป เวย์น เกลเห็นโอกาสดีจึงขออนุญาตพัศดีเข้าไปสัมภาษณ์สดมิคกี้ในคุก เขาใช้ความสามารถในการเจรจาต่อรองจนกระทั่งพัศดียอมให้ความร่วมมือ ในวันเดียวกันตำรวจแจ็คสแก๊กเน็ตตี้ก็ได้เข้าไปรับหน้าที่พาตัวมิคกี้และมัลลอรีไปส่งโรงพยาบาลบ้าในวันรุ่งขึ้น ทว่าเมื่อตำรวจแจ็ค ทราบว่าเวย์น เกลจะมาขอสัมภาษณ์มิคกี้ก่อนที่เขาจะถูกส่งตัวเข้าโรงพยาบาลบ้า ก็เกิดอาการหงุดหงิดไม่พอใจ

แจ็ค : "ไอ้นักข่าวทีวีขี้เป้น่ะเหรอ" (TV Scumbag)

พัศดี : "คุณไม่ชอบสื่อมวลชนเหรอ"

แจ็ค : "มันชอบด่าตำรวจเป็นกิจวัตร ผมปฏิเสธสื่อมวลชนไม่ได้"

พัศดีและตำรวจแจ็คตามไปสังเกตการณ์การเจรจาต่อรองขอสัมภาษณ์มิคกี้ เวย์นคุยให้มิคกี้ฟังว่า *"เรามีโชว์ทีวีเหตุการณ์ปัจจุบันในอเมริกาเจาะลึกฆาตกรโหดแต่ละคน...มิคกี้กับมัลลอรีเป็นคู่ยอดนิยม...แทรกเวลาซูเปอร์โบวล์ รับรองได้ว่างานนี้ต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์...สัมภาษณ์เจาะลึกฆาตกรโหดเจ้าเสน่ห์ ก่อนหน้าส่งตัวไปโรงพยาบาลบ้าวันเดียว"* ในที่สุดมิคกี้ก็ตกลงให้สัมภาษณ์ เมื่อได้ยินดังนั้นแจ็คจึงหันมาถามพัศดีว่าทำไมถึงยอม พัศดีได้แต่ตอบว่า

"ถ้าไม่ยอมก็โดน (นักข่าว) สับเละ" (execrated by the press)

ที่ห้องตัดต่อรายการ ทีมงานกำลังตัดต่อเทปสัมภาษณ์นักจิตวิทยาเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพจิตของมิคกี้กับมัลลอรี เมื่อเวย์นตกลงเวลาออกอากาศเพื่อสัมภาษณ์มิคกี้ในวันพรุ่งนี้กับผู้บริหารสถานีสำเร็จ ก็มาดูการตัดต่ออย่างไม่สบอารมณ์

เวย์น : "ตัดต่อไม่เอาไหน โคลสอัพผมล่ะ เห็นจิตแพทย์น้อยๆ หน่อย"

เวย์น : "โชว์วัยรุ่นผมยาว ตัดเข้าแม็คลัสกี้ (พัศดี) ตอนหัวเราะ"

ทีมงานเลือกเอาเฉพาะภาพที่พัศดีหัวเราะให้ภาพเหมือนคนไม่ดีที่วางอำนาจบาตรใหญ่และตัดต่อภาพไปตามคำสั่งเวย์น

เวย์น : "หยุดภาพตรงนั้น ตัดเข้าผมตอนฟังความ...การพิจารณาคดีกลายเป็นเรื่องน่าสมเพชเวทนา ผู้คนฮือฮากับมิคกี้"

ภาพที่เวย์นพูดถึง คือ ภาพประชาชนมาชุมนุมกันหน้าศาลส่วนใหญ่เพื่อมาให้กำลังใจมิคกี้กับมัลลอรี นักข่าวและสื่อมวลชนต่างเบียดเสียดกันเข้าไปเก็บภาพและขอสัมภาษณ์ความรู้สึกของพวกเขา มัลลอรีแต่งกายสวยงามราวกับเป็นดาราพลางตอบนักข่าวด้วยสีหน้ายิ้มแย้มว่า

“สนุกที่สุด” ตอนนี้มิคกี้และมัลลอรีกลายเป็นดาราดังที่ใครๆ ต่างก็ห้อมล้อมให้ความสนใจและปฏิบัติกับพวกเขาอย่างดี ทั้งที่ทั้งสองคือฆาตกร

วันรุ่งขึ้น ทีมงานรีบไปเตรียมการสัมภาษณ์มิคกี้ที่เรือนจำ หลังจากจบการถ่ายทอดซูเปอร์โบวล์ ซึ่งเป็นรายการกีฬายอดนิยมในอเมริกาก็ตัดเข้ารายการสัมภาษณ์สดมิคกี้ทันที ทางรายการเปิดโอกาสให้มิคกี้แสดงความคิดเห็นและอธิบายเหตุผลเกี่ยวกับการเที่ยวฆ่าคนของเขาอย่างเต็มที่ จนเวย์นซึ่งเป็นพิธีกรเริ่มคล้อยตามความคิดของมิคกี้ในบางส่วน ลืมตัวหลุดพูดอะไรที่ไม่เหมาะสมออกไป หลังจากสัมภาษณ์ได้พักหนึ่งก็ตัดเข้าโฆษณาสินค้าของทางสถานีก่อนกลับเข้าสู่รายการสัมภาษณ์อีกครั้ง

ภาพที่ 5 “ภาพประกอบจากภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers”

ในช่วงที่สองของการสัมภาษณ์ เมื่อมิคกี้บอกว่าเขาเป็นคนบริสุทธิ์ ทำให้นักข่าวถึงกับทนไม่ได้ เกิดความโมโหเพราะสายตาคนในสังคมต่างเห็นเช่นเดียวกันว่ามิคกี้เป็นฆาตกรฆ่าคน มิคกี้จึงอธิบายความคิดของเขาให้ฟัง

มิคกี้ : “คุณกับผมมันคนละพวกกัน...คุณเห็นคุณเป็นคน ผมเห็นเป็นลิง ไม่เพียงแค่ลิงแต่เป็นสื่อมวลชน (media) สื่อมวลชนก็เหมือนดินฟ้าอากาศ เป็นสิ่งที่คนสร้างขึ้น ฆาตกรรมบริสุทธิ์ คุณทำให้มันสกปรก ขายความรุนแรง ขายความกลัว”

เวย์น : “พูดจบรียัง ดี เลิกโกหกพกลมเสียที ทำไมการฆ่าคนถึงบริสุทธิ์ บอกมาอย่าโกหกพกลม”

มิคกี้ : “ไม่น่าถาม ผมเกิดมาเป็นนักฆ่าน่ะสิ (Natural Born Killer)”

คำตอบของมิคกี้ทำให้นักข่าวอย่างเวย์น เกลถึงกับตบโต๊ะ หัวเราะชอบใจ รวมถึงทีมงานรายการทั้งหมด นักโทษในคุกที่ดูรายการอยู่ต่างชมว่า *“เจ๋งมาก มิคกี้”* และเริ่มทุบปาข้าวของทำร้ายเจ้าหน้าที่จนเกิดความปั่นป่วนขึ้นในคุก ทำให้ต้องยุติการถ่ายทอดสดการสัมภาษณ์ไว้เพียงเท่านี้ เวย์นจึงถือโอกาสนี้ขอถ่ายทอดสดเหตุการณ์จราจลในคุกเสียเลย แต่พัศดีไม่อนุญาต

มิคกี้ใช้โอกาสนี้หลบหนี โดยสั่งให้เวย์นกับตากล้องตามมาถ่ายทอดสดการบุกชิงตัวมัลลอรี ระหว่างทางเดิน เวย์นและตากล้องยังคงรายงานเหตุการณ์จราจลสดโดยต่อโทรศัพท์เข้าสถานีเพื่อรายงานข่าวด่วน พร้อมภาพประกอบเหตุการณ์สด *“เวย์น เกลครับ ยังมีชีวิตอยู่ ท่านเห็นการ*

นองเลือดกับตาแล้ว แสดงว่าวาระสุดท้ายของ 2 ม. (มิคกี้กับมัลลอรี) ยังมี... สงครามระเบิดขึ้นที่นี่อย่างไม่เคยพบเห็นมาก่อน เรายืนอยู่ข้างๆ มันในเรือนจำโบทองโก้"

มิคกี้บุกเข้าชิงตัวมัลลอรีที่กำลังถูกตำรวจแจ็คทำร้าย จึงเกิดการปะทะกันขึ้น เวย์นและตากล้องพากันข้ามศพเจ้าหน้าที่ที่เสียชีวิตเข้ามาในห้องขังด้วยสภาพทุลักทุเลเพื่อเก็บภาพอย่างใกล้ชิด และพยามยามยื่นไมโครโฟนเข้าไปใกล้เพื่อบันทึกสิ่งที่มิคกี้พูดกับตำรวจแจ็ค ในที่สุดมัลลอรีก็เป็นคนฆ่าตำรวจได้สำเร็จ เวย์นและตากล้องรายงานและถ่ายภาพเหตุการณ์การฆาตกรรมตรงหน้า ซ้ำยังปรับโฟกัสภาพให้ชัดยิ่งขึ้นด้วย เมื่อทั้งคู่โผเข้าแสดงความรักต่อกันท่ามกลางศพและเลือด โดยมีตากล้องตามจับภาพการแสดงความรักของทั้งสองอย่างใกล้ชิด ขณะที่เวย์น บรรยายทุกรายละเอียด และได้ถ่ายทอดสดเหตุการณ์จราจลครั้งนี้ไปทั่วประเทศ

ขณะที่มิคกี้กับมัลลอรีพยายามหาทางหลบหนีออกจากคุก และยิงปะทะกับเจ้าหน้าที่ เวย์นเกิดอาการคลั่ง ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้อีกต่อไป เขาคล้อยไปตามสถานการณ์ลุกขึ้นมาหยิบปืนร่วมทีมกับมิคกี้และมัลลอรียิงคนที่ขวางหน้าอย่างบ้าคลั่งพร้อมตะโกนเสียงดังด้วยความสะใจ จากนั้นมิคกี้ก็เรียกเวย์น *"คุณนักข่าว (Mr.Journalist)"* วางแผนจับเขาเป็นตัวประกันโดยนำมาผูกติดกับปืนให้นำทางฝ่ากองทัพเจ้าหน้าที่เรือนจำออกไป เวย์นร้องด้วยความกลัวตาย

"ผมชื่อเวย์น เกล เป็นดาราชุดอเมริกันบ้า (American Maniac) เป็นนักข่าวที่ได้รางวัล (Respective journalist)..." และขู่พัศดีว่า *"คุณออกอากาศอยู่ เราถ่ายทอดสด ถ้าใครขัดขวางการหลบหนี ผมจะถล่มพัศดีให้สิ้นซาก จะเผยความเป็นอมนุษย์โหดกับสภาพขุมนรกในคุกนี้"*

ในขั้นตอนการแก้ปัญหา ตัวละครผู้ร้ายทำผิดแต่กลับรอดพ้นและใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข มิคกี้และมัลลอรีหลบหนีมาอยู่กลางป่าแห่งหนึ่ง และลากเวย์น ในฐานะตัวประกันมาด้วย เขา ยังคงทำหน้าที่นักข่าวรายงานสถานการณ์ต่อ โดยมีมัลลอรีเป็นตากล้องให้ *"นี่คือเวย์น เกล เสียดายที่ไม่ได้ออกสดแล้ว ผมบาดเจ็บ ทีมงานตายเหี้ยน ผมทิ้งภรรยาหลวง ภรรยาน้อยทิ้งผม...แผนมิคกี้ น็อกซ์ได้ผล เราแหกคุกออกมาได้..."* เขารับกล้องจากมัลลอรีเปลี่ยนมาสัมภาษณ์และถ่ายภาพทั้งคู่ มัลลอรีให้สัมภาษณ์ว่าอยากจะไปอยู่กันตามลำพัง แต่เวย์นท้วงไว้ *"เดี๋ยวๆ คุณจะหายไปเฉยได้ไง คนกำลังดัง"*

เวย์นขอให้มิคกี้ช่วยถ่ายตัวเขากล่าวจบสัมภาษณ์ก่อนที่จะเดินทางต่อ แต่มิคกี้ปฏิเสธว่า *"จะจบสัมภาษณ์แน่ แต่ไม่ใช่แกตีหน้าเซ่อมองกล้อง"* จากนั้นก็รับเอากล้องไปวางไว้ที่พื้น เล็งมา

ทางเวย์น แล้วทั้งคู่ก็ยกปืนขึ้นตั้งใจจะยิงเขาให้เป็นภาพปิดท้ายรายการ เวย์ร้องอ้อนวอน *"คัทๆๆ อย่ายิงนะ เรามีความสัมพันธ์ทางใจแล้ว"* แต่มิคกี้กลับส่ายหัว

มิคกี้ : "แกมันชั่ว ทำอะไรก็เพื่อเรทติ้ง ไม่แคร์ใครนอกจากตัวเอง (You did it for rating.) ถึงไม่มีใครแคร์แกไง ไม่ส่งคอปเตอร์มาตามช่วย"

เวย์นยังคงพยายามอ้อนวอนร้องขอชีวิต *"อย่าฆ่าฉัน"*

มิคกี้ : "ไอ้หลงตัวเอง ฉันชอบแกนะ แต่ถ้าปล่อยแกไปเราก็เหมือนคนอื่นๆ การฆ่าแกเป็นการประกาศ...ไม่รู้จะพูดถูกมั้ยนะ แฟรงเก้นสไตน์ฆ่าดร. แฟรงเก้นสไตน์"

เวย์น : "ชีวิตบัดซบ ไม่มีใครบอกว่าง่าย วันแรกที่แกฆ่าก็เป็นหน้าที่เราแล้ว สื่อมวลชนต้องเสนอข่าว (To the public, to the media) เป็นของคู่กันนี่"

แต่ก่อนที่มิคกี้กับมัลลอรี่จะเหนี่ยวไกปืน

เวย์น : "คุณต้องเหลือคนไว้เล่านี่นา"

มิคกี้ : "เออล่ะ กล้องแกไง"

สำหรับการยุติของเรื่องราวในภาพยนตร์เรื่องนี้ เป็นการจบแบบพลิกความคาดหมาย/หักมุม (Twist Ending) เพราะตัวละครที่เป็นผู้ร้ายหลบหนีได้สำเร็จและใช้ชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข อันเป็นความโดดเด่นอีกประการหนึ่งของ Natural Born Killers ที่เสนอให้ผู้ร้ายเป็นตัวเอกและในตอนท้ายยังให้ผู้ร้ายเป็นฝ่ายชนะและดำรงตนอยู่ในสังคมได้ต่อไป ซึ่งแตกต่างจากภาพยนตร์อีก3เรื่องที่ทำการศึกษา รวมถึงการให้นักข่าวถูกยิงตาย เท่ากับสรุปว่าฆ่าทั้งนักข่าวและสิ่งที่นักข่าวนำเสนอ (Killing you and everything you represent) และปิดทางนำเสนอข่าวเกี่ยวกับมิคกี้และมัลลอรีไปยังประชาชน แม้ว่านักข่าวอย่างเวย์น เกลจะเสียชีวิตไปแล้ว ภาพในภาพยนตร์ยังคงนำเสนอในลักษณะบอกเป็นนัยโดยตัดไปที่ภาพข่าวจากช่องอื่นๆ ในโทรทัศน์ที่เต็มไปด้วยการรายงานข่าวอาชญากรรม การข่มขืน การทำร้ายร่างกาย ไฟไหม้ ซึ่งต่างก็เป็นการนำเสนอความรุนแรงในจอโทรทัศน์ ไม่ว่าจะเปลี่ยนไปช่องไหนก็ตาม สื่อโทรทัศน์ก็ยังนำเสนอข่าวประเภทนี้อยู่วันยังค่ำ

เรื่องนี้นักข่าวและสื่อมวลชนจึงรับบทเป็นผู้ร้ายเช่นเดียวกับฆาตกรมิคกี้และมัลลอรี เพียงแต่อยู่ในสภาพสังคมที่แตกต่างกัน ทว่าในภาพยนตร์นักข่าวและสื่อมวลชนนั้นกลายเป็นผู้ร้ายเพราะนำเอาเรื่องการฆาตกรรมหรือการตายมาเสนอให้เป็นข่าวเร้าอารมณ์ไปยังประชาชนมากจนเกินไปนั่นเอง

ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และวงการสื่อสารมวลชนจากภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers

จากภาพยนตร์ ผู้วิจัยพบการนำเสนอภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และวงการสื่อสารมวลชน ใน 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. <u>หลักการทำงานของนักข่าวและสื่อมวลชนในอเมริกาใช้แนวคิดเดียวกับการทำธุรกิจทั่วไป</u>

ในสังคมอเมริกาที่ดำเนินไปภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีการแข่งขันเสรี ทุกๆ อย่างถูกปรับให้เป็นระบบธุรกิจการค้า (Commercialization) สื่อมวลชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองตามไปด้วย แนวคิด อุดมการณ์และหลักการทำงานของผู้ประกอบอาชีพในวงการสื่อสารมวลชนจึงถูกปรับเปลี่ยนให้เข้าที่เข้าทางไปสู่การทำข่าวให้เป็นการค้า ในการทำงานของผู้ประกอบอาชีพในวงการสื่อสารมวลชนปัจจุบันต้องคำนึงถึง “รายได้และผลกำไรจากการประกอบการ” นั่นก็คือ เม็ดเงินจากการขายเวลาโฆษณาของสื่อให้กับผู้ที่สนใจลงโฆษณา นักข่าวและสื่อมวลชนเองก็มีการปรับวิธีคิดและการทำงานข่าวให้เข้ากับระบบธุรกิจการค้าที่ *“ทุกอย่างคือสินค้าที่ต้องมีการแข่งขัน”* ส่งผลต่อการมองข่าวและผู้ตกเป็นข่าวกลายเป็นเพียงสินค้าชิ้นหนึ่งสำหรับขาย ในภาพยนตร์ ตัวละครนักข่าวเวย์น เกลจึงมองมิคกี้กับมัลลอรีและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพวกเขาในฐานะสินค้าชิ้นหนึ่งที่ได้รับความนิยมอย่างมาก อาทิ การเจรจาต่อรองขอสัมภาษณ์มิคกี้โดยเวย์นมีความคิดว่าการสัมภาษณ์ฆาตกรดังครั้งนี้จะดึงคนดูได้มหาศาล

“เรามีโชว์ทีวีเหตุการณ์ปัจจุบันในอเมริกาเจาะลึกฆาตกรโหดแต่ละคน.....มิคกี้กับมัลลอรีเป็นคู่ยอดนิยม แทรกเวลาซูเปอร์โบวล์ รับรองได้ว่างานนี้ต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์...”

หากรายการน่าสนใจ โฆษณาก็จะหลั่งไหลเข้ามาและนั่นหมายถึงรายได้ที่จะเข้ามามากขึ้นด้วย

เมื่อข่าวเป็นสินค้าที่มีการแข่งขัน สื่อมวลชนซึ่งมีอยู่ด้วยกันมากมายจึงต้องแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาด ซึ่งหมายถึง จำนวนผู้ชมนั่นเอง ตัวอย่างจากภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่านักข่าวและสื่อมวลชนแข่งขันกันเพื่อแย่งชิงคนดู ข่าวของช่องไหนน่าสนใจกว่าก็จะดึงจำนวนคนดูมากกว่าไป จากหลักการทำงานดังกล่าว ส่งผลให้ความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพในวงการข่าวสารเป็นไปในลักษณะของการแข่งขันเพื่อนำเสนอสิ่งที่นักข่าวคิดว่าลูกค้า หรือผู้ชมชอบเพื่อเรียกความสนใจจากกลุ่มผู้ชมเหล่านั้น ตัวละครนักข่าวเวย์น เกล คิดว่า ข่าวความรุนแรงหรือประเภทเร้าอารมณ์ (Sensational) เป็นสิ่งที่สนองความอยากรู้อยากเห็นของประชาชนและหากช่องของเขามีข่าวประเภทนี้ นักข่าวก็เชื่อว่าจะมีคนเปิดมาดูช่องของเขามากขึ้น ผลกระทบจากการนำเสนอกลายเป็นว่าช่องไหนนำเสนอความรุนแรงได้ถึงใจคนดูมากกว่าก็จะดึงกลุ่มคนดูจากช่อง

อื่นไปด้วย ซึ่งการคิดและกระทำของนักข่าวและสื่อมวลชนในลักษณะนี้ ทำให้จุดมุ่งหมายของงานข่าวถูกเบียดบังด้วยจุดมุ่งหมายทางธุรกิจแทนในที่สุด

จากการแข่งขันช่วงชิงคนดูดังกล่าว “เรทติ้ง” (Rating) จึงก้าวเข้ามามีบทบาทต่อการทำงานของนักข่าวและสื่อมวลชนในฐานะเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จ คุณภาพของข่าวและกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกนำเสนอข่าวของนักข่าวโทรทัศน์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดผู้ชมต่อไป ท้ายที่สุดแล้วนักข่าวและสื่อมวลชนในภาพยนตร์จึงหันมาให้ความสำคัญกับเรทติ้งเหนือสิ่งอื่นใด ตัวอย่างจากภาพยนตร์ที่บ่งบอกถึงการทำทุกอย่างเพื่อเรทติ้งเสนอผ่านคำพูดของมิคกี้ก่อนจะยิงนักข่าวทิ้งแม้กระทั่งมิคกี้ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ชมรายการและฆาตกรที่ตกเป็นคนในข่าวเสียเองก็สามารถสังเกตเห็นได้

มิคกี้ : “แกมันชั่ว ทำอะไรก็เพื่อเรทติ้ง ไม่แคร์ใครนอกจากตัวเอง(You did it for rating.)”

หลังจากที่องค์กรหรือสถานีข่าวมีเรทติ้งเป็นที่น่าพอใจแล้ว เรทติ้งจะเป็นตัวนำมาซึ่งโฆษณา โดยนายทุนที่ต้องการโฆษณาสินค้าก็จะมาซื้อเวลาของทางสถานีเพื่อโฆษณาสินค้าของตน ยิ่งมีโฆษณาเข้ามามาก นั่นหมายถึงผลประโยชน์ที่ทางสถานีจะได้รับมากขึ้นตามไปด้วย แต่ละสถานีจึงแข่งขันกันเพื่อสิ่งนี้ ตัวอย่างฉากหนึ่งในภาพยนตร์ที่แทรกเรื่องของการนำเสนอโฆษณาสินค้าทางโทรทัศน์ คือ รายการสัมภาษณ์สดมิ้คกี้ น็อกซ์ ถูกแบ่งออกเป็นหลายช่วงเพื่อให้มีเวลาตัดเข้าโฆษณาสินค้าก่อนที่จะกลับเข้าสู่รายการอีกครั้ง แม้จะเป็นประเด็นเล็กๆ ที่แทรกเข้ามาในภาพยนตร์ แต่แท้จริงแล้วก็เป็นเรื่องที่สามารถพบเห็นได้ปกติในสื่อโทรทัศน์ทั่วไปที่สถานีต่างๆ จำต้องแบ่งเวลาเผื่อให้กับการโฆษณาในลักษณะนี้ ซึ่งช่วยในการสังเกตได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าสื่อสัมพันธ์กับธุรกิจอย่างไร และหลักการทำงานทางธุรกิจส่งผลกระทบต่อการทำงานข่าวในลักษณะใด

ภาพอาชีพนักข่าวในภาพยนตร์เรื่องนี้จึงนำเสนอในลักษณะที่มองทิศทางการทำงานของนักข่าวว่า เสนอข่าวเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจเข้าตัวเองและองค์กร และเสนอว่า หากคนในวงการอื่นทำผิดพลาดอาจถูกลงโทษ แต่ในวงการสื่อสารมวลชนหากนักข่าวอย่างเวย์น เกล รายงานสดข่าวการจลาจลฆ่ากันตายในเรือนจำโบทองโก้โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือยิ่งเสนอข่าวการฆาตกรรมด้วยฝีมือของมิคกี้และมัลลอรีได้ถึงใจเท่าไหร่ ก็ยิ่งได้รับการยอมรับจากผู้บริหารเพื่อนร่วมงานและประชาชนมากขึ้นเท่านั้น กลายเป็นว่าหากทำผิดในความผิดที่ใช้จิตสำนึกของมนุษย์เป็นเครื่องตัดสิน นักข่าวอาจจะได้สกู๊ป ชื่อเสียงและการเลื่อนขั้นทางวิชาชีพแทน ซึ่งต่อเนื่องเป็นปัญหาในเชิงจริยธรรมและจรรยาบรรณของสื่อมวลชนต่อไป ดังนั้น ‘การเป็นนักข่าวมืออาชีพ’

จากภาพยนตร์เรื่องนี้จึงมีความหมายเป็นเพียงแค่ ‘คนที่ประกอบอาชีพนักข่าวเพื่อหวังผลประโยชน์ทางธุรกิจ’ เท่านั้น

กระบวนการและหลักการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ที่เป็นแบบระบบธุรกิจการค้า แท้จริงแล้วก็คือ อุตสาหกรรมหรือธุรกิจข่าวสาร ซึ่งไม่ได้แตกต่างจากธุรกิจประเภทอื่นๆ จะต่างกันก็ตรงสินค้าที่ขาย สำหรับธุรกิจข่าวสารสิ่งที่ขายก็คือ ข้อมูลข่าวสาร ในขณะเดียวกันภาพยนตร์ก็นำเสนอให้เห็นว่า การถ่ายทอดอุดมการณ์กระแสหลัก (Dominant ideology) ของสังคม และโครงสร้างของความเป็นนักวิชาชีพหรืออุดมการณ์วิชาชีพหรือหลักการทำงานไม่ได้เกิดขึ้นด้วยเจตนาของนายทุนคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นไปตามเงื่อนไขและกลไกทางเศรษฐกิจของกระบวนการผลิตในระบบทุนนิยมนั่นเอง ตัวอย่างจากฉากสุดท้ายของเรื่องที่ตัดไปยังภาพข่าวจากโทรทัศน์ช่องต่างๆ แสดงให้เห็นถึงการแข่งขันกันนำเสนอข่าวความรุนแรงในลักษณะเดียวกัน แต่ว่าใครจะรุนแรงได้มากกว่าโดยเชื่อว่าจะสามารถดึงคนดูได้มากกว่าและนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจต่อไป

2. <u>นักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนนำเสนอแต่ข่าวความรุนแรง</u>

เมื่อหลักการทำงานของสื่อที่มองข่าวและทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับข่าวเป็นสินค้าที่ต้องมีการแข่งขันแบบธุรกิจแล้ว หากสื่อหนึ่งนำเสนอความรุนแรงแล้วได้รับความนิยม ก็เกิดเป็นความเชื่อที่ว่า ถ้าเสนอในรูปแบบเดียวกันก็น่าจะได้รับความนิยมเช่นกันทำให้สื่ออื่นที่เป็นคู่แข่งขันช่วงชิงพื้นที่ทางการตลาดต่างพากันนำเสนอขายข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงประเภทต่างๆ ใครจะเสนอความรุนแรงได้มากกว่า ยิ่งรุนแรงมาก ยิ่งได้ผู้ชมมาก ทำให้สื่อต่างๆ ยิ่งทวีการนำเสนอข่าวความรุนแรงไปยังประชาชน ส่งผลต่อระดับของการนำเสนอความรุนแรงทางสื่อมวลชนที่นับวันจะสูงขึ้นเรื่อยๆ

จากระบบการแข่งขันกันขายข่าวดังกล่าวบวกกับความเชื่อของนักข่าวที่คิดว่า ข่าวความรุนแรงดึงดูดคนดูได้มากนั้น ทำให้นักข่าวและสื่อมวลชนยกข่าวประเภทเร้าอารมณ์ (Sensational/ Human Interest) ให้กลายเป็นข่าวสำคัญชั้นหนึ่งของสื่อไปในที่สุด ตัวอย่างจากคำพูดของตัวละครมิคกี้ น็อกซ์ที่แสดงความคิดเห็นที่มีต่อสื่อมวลชน

> *“...คุณเห็นคุณเป็นคน ผมเห็นเป็นลิง ไม่เพียงแค่ลิงแต่เป็นสื่อมวลชน (media) สื่อมวลชนก็เหมือนดินฟ้าอากาศ เป็นสิ่งที่คนสร้างขึ้น ฆาตกรรมบริสุทธิ์ คุณทำให้มันสกปรก ขายความรุนแรง ขายความกลัว”*

ประโยคคำพูดของตัวละครข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า สิ่งที่สื่อมวลชนนำเสนอนั้นเต็มไปด้วยความรุนแรงโดยสื่อใช้ฐานะที่เป็นช่องทางในการนำเสนอไปยังประชาชนฉกฉวยโอกาสนี้ ในภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers 'นักข่าวและสื่อมวลชนจึงถูกนำเสนอในลักษณะที่เป็นฆาตกรผู้ทำฆาตกรรมมวลชน' โดยสวมบทเป็นปิศาจหรือผู้ร้ายเพราะนำเอาเรื่องการฆาตกรรม การตาย ข่าวประเภทความรุนแรงมาเสนอเป็นเรื่องเร้าอารมณ์ให้กับคนดูมากจนเกินไป

ความสามารถของสื่อที่สามารถทำให้ความรุนแรงเป็นเรื่องที่ดีน่าติดตาม (Media's ability to glamorize violence) นั้นอาศัยเทคนิคทางภาพและเสียง รวมถึงรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ เริ่มต้นจากการเลือกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงมานำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นข่าวอาชญากรรมประเภทต่างๆ ที่นักข่าวและสื่อมวลชนคิดว่าคนดูชอบจึงต้องนำเสนอ ซึ่งการเลือกเรื่องแบบนี้ก็รุนแรงมากพอแล้วในระดับหนึ่ง แต่นักข่าวและสื่อมวลชนยังก้าวไปถึงขั้นที่ใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยให้การนำเสนอเรื่องแบบนี้เข้าถึงประชาชนได้เร็วยิ่งขึ้น นั่นก็คือ 'การถ่ายทอดสด' ในภาพยนตร์แสดงให้เห็นการใช้ความสามารถในการถ่ายทอดสดเพื่อนำเสนอความรุนแรงสู่ประชาชน ซึ่งวิธีการดังกล่าวนั้นมีผลต่อจิตวิทยามวลชนของผู้ชมในแง่การดึงดูดความสนใจได้มาก ตัวอย่างเช่น การถ่ายทอดสดการสัมภาษณ์ฆาตกรจากในคุกส่งตรงถึงบ้าน รวมไปถึงการถ่ายทอดสดเหตุการณ์จลาจลนองเลือดที่เกิดขึ้นได้อย่างทันควัน

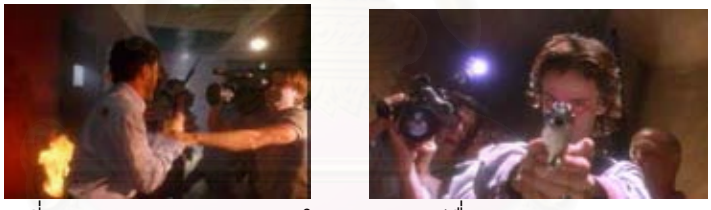

ภาพที่ 6 "ภาพการรายงานข่าวในภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers"

จากความสามารถดังกล่าวส่งผลถึงคำถามในแง่จริยธรรมว่า "จำเป็นขนาดไหนที่ต้องให้ผู้ชมรับรู้เหตุการณ์ความหายนะ การฆาตกรรมต่อหน้าต่อตาหรือความเดือดร้อนของผู้อื่นในทันทีทันใดเสมือนมีส่วนร่วมในเหตุการณ์" ในแง่ของสื่อสามารถคาดเดาตอบได้เลย คำตอบคือจำเป็น เพื่อข่าวที่ไปถึงประชาชนจะได้สด คนดูสนใจและจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจต่อไป ทว่ากลับละเลยการตอบคำถามในแง่จริยธรรมและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อสังคมไป

ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาจากภาพยนตร์เรื่องนี้พบว่า การที่นักข่าวและสื่อมวลชนนำเสนอความรุนแรงนั้นจะส่งผลกระทบผลต่อ 3 ส่วนสำคัญดังนี้

2.1 บทบาทหน้าที่ของข่าว บทบาทหน้าที่หลักของข่าวเปลี่ยนไปจากข่าวในฐานะการบริการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนไปสู่บทบาทหน้าที่ข่าวเพื่อความบันเทิงสนุกสนาน ตื่นเต้นสะใจ เร้าอารมณ์ และสนองความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ (Human Interest) แทน

2.2 เนื้อหาในสื่อและการทำงานของสื่อมวลชน สื่อโทรทัศน์และวงการข่าวสารจะเต็มไปด้วยข่าวอาชญากรรมเป็นข่าวชั้นหนึ่งอันเป็นผลมาจากการแข่งขันที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น และการทำงานของสื่อก็จะมุ่งขายข่าวประเภทนี้ให้กับประชาชนเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจขององค์กรสื่อเอง ในตอนสุดท้ายของภาพยนตร์สะท้อนให้เห็นภาพได้ชัดเจนโดยทิ้งท้ายไว้ว่า ไม่ว่าจะเปลี่ยนไปช่องไหนก็ตามพบแต่ภาพข่าวรายงานข่าวอาชญากรรม การข่มขืน การทำร้ายร่างกาย ไฟไหม้ ซึ่งต่างก็เป็นการนำเสนอความรุนแรงในจอโทรทัศน์ สื่อโทรทัศน์ก็ยังคงนำเสนอข่าวประเภทนี้อยู่วันยังค่ำต่อไป

2.3 ผู้ชม เนื่องจากผู้ชมบริโภคแต่ความรุนแรง ความรุนแรงจากสื่อมวลชนที่ผู้ชมบริโภคสะสมเข้าไปทุกวันนั้น อาจส่งผลต่อผู้ชมในสังคมโดยเนื้อหาสื่อที่เสนอความรุนแรงมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวขึ้นในแต่ละบุคคลและกระทำการรุนแรงขึ้น โดยมีสื่อเป็นช่องทางในการนำพาความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ดังเช่น มิคกี้และมัลลอรีที่เติบโตมากับความรุนแรง จนเกิดเป็น "วัฏจักรของความรุนแรงในสังคม" ขึ้นลักษณะนี้

ภาพที่ 7 "วัฏจักรของความรุนแรงในสังคม"

3. สื่อมวลชนสามารถสร้างความหมายให้ฆาตกรกลายเป็นวีรบุรุษขวัญใจมวลชนได้

เรื่องราวในภาพยนตร์นำเสนอว่า "หน้าที่ของฆาตกรคือฆ่าคน ส่วนเรื่องชื่อเสียงนักข่าวและสื่อมวลชนจะจัดการทำให้พวกเขาโด่งดัง" หน้าที่หลักประการหนึ่งของสื่อมวลชนก็คือ การนำเอาเรื่องราวข่าวคราวของบุคคลที่มีความสำคัญหรือเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อสังคมมาเสนอต่อสาธารณะ ท่ามกลางกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญนี้ยังรวมถึงบุคคลที่กระทำการอันเบี่ยงเบนไปจากกฎระเบียบของสังคม อย่างเช่น อาชญากร ดังที่ตัวละครนักข่าวเวย์น เกลกล่าว

เวย์น : "ชีวิตบัดซบ ไม่มีใครบอกว่าง่าย วันแรกที่แกฆ่าก็เป็นหน้าที่เราแล้ว สื่อมวลชนต้องเสนอข่าว (To the public, to the media) เป็นของคู่กันนี่"

ข้อสังเกตประการหนึ่งจากภาพยนตร์ก็คือ สื่อมวลชนนำเอาฆาตกรมาเป็นประเด็นในการนำเสนอ ซึ่งในแง่ของกฎหมายและสังคมแล้ว การเป็นฆาตกรนั้นต้องมีมุมมองในลักษณะติดลบ ทว่าสำหรับมุมมองนักข่าวและสื่อมวลชน "การเป็นฆาตกร" ซึ่งมีความประพฤติเบี่ยงเบนไปจากกฎทางศีลธรรมและสังคมอันดีแล้ว ความประพฤติเบี่ยงเบนดังกล่าวกลับมีคุณสมบัติหลายประการที่นับว่ามีคุณค่าข่าว โดยเฉพาะมีความแปลกใหม่และเร้าอารมณ์ด้วย เหตุนี้สื่อมวลชนจึงชอบที่จะหยิบยกเอาเรื่องประเภทนี้ขึ้นมารายงานให้ประชาชนได้รับทราบ

จากเรื่องราวในภาพยนตร์นั้น นักข่าวเป็นผู้ประกอบสร้างให้มิคกี้และมัลลอรีขึ้นมาเป็น 'วีรบุรุษขวัญใจมวลชน' (Heroes/ Pop idols) นอกเหนือจากการเป็นฆาตกรเลือดเย็นธรรมดา โดยนักข่าวเวย์น เกลในเรื่องทำหน้าที่เป็นผู้ตีความ เป็นผู้ตัดสินเลือกนำเสนอ ตลอดกระบวนการทำงานข่าวของนักข่าวโทรทัศน์นั้นมีส่วนในการสร้างภาพพจน์ให้กับคนในข่าวได้ แต่ในภาพยนตร์นักข่าวกลับใช้ความสามารถในการนำเสนอที่มีอยู่ในมือไปในทางที่ทำให้ฆาตกรกลายเป็นบุคคลที่น่าชื่นชมไปในที่สุด โดยปกติแล้วคำว่า ฆาตกรควรจะหมายถึง ผู้ร้ายที่กระทำผิดโดยไปฆ่าผู้อื่นให้ถึงแก่ชีวิต ซึ่งเป็นความหมายที่ถูกประกอบสร้าง (construct) กันมาจนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน แต่ในภาพยนตร์ นักข่าวกำลังทำการประกอบสร้างซ้ำ (reconstruct) ความหมายคำว่าฆาตกรเดิมโดยเพิ่มเติมชุดความหมายวีรบุรุษที่เป็นผู้กล้าหาญ และปรับให้เข้ากับบุคคลในข่าวที่กล้าเย้ยกฎระเบียบสังคมเข้าไป ดังนี้

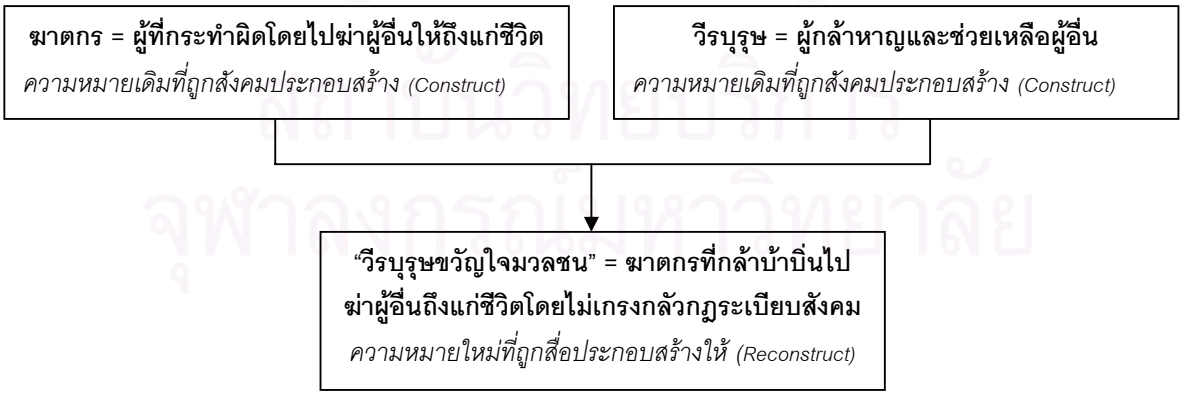

ภาพที่ 8 " การประกอบสร้างความหมายคำว่า ฆาตกร ในภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers"

ฆาตกรมิคกี้และมัลลอรีจึงถูกปรับเปลี่ยนจากฆาตกรในความหมายดั้งเดิมไปสู่ฆาตกรในความหมายใหม่ โดยนักข่าวและสื่อมวลชนใช้ความสามารถในการประกอบสร้างความหมายของสื่อในฐานะผู้ตีความ (Interpretation) ผู้คัดเลือกนำเสนอ (Selection) และผู้สร้างความหมายของคำว่า 'วีรบุรุษ' ให้กับสังคม (Construction meaning of reality) ภาพของมิคกี้กับมัลลอรีในฐานะฆาตกรธรรมดากลับกลายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในฐานะฆาตกรชื่อดังเป็นที่รู้จักกันโดยทั่ว เพียงเวลาชั่วข้ามคืนด้วยกระบวนการทำงานของนักข่าวและสื่อมวลชน ดังนั้นการประกอบสร้างความหมายให้กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งจึงเป็นสิ่งที่สื่อสามารถสร้างกันได้

กระบวนการสร้างความหมายใหม่ให้ฆาตกรกลายเป็น 'วีรบุรุษขวัญใจมวลชน' (Heroes/ Pop idols) ให้กับฆาตกรมิคกี้และมัลลอรีนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับกระบวนการประกอบสร้างวีรบุรุษในภาพยนตร์เรื่อง Hero เพียงแต่ลักษณะการให้ความหมายกับคำว่า "วีรบุรุษ" แตกต่างกันออกไป ในขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง Hero วีรบุรุษคือคนดี แต่ใน Natural Born Killers คือ ฆาตกรกล้าบ้าบิ่นที่เย้ยกฎหมายบ้านเมืองจนกลายเป็นวีรบุรุษที่น่าชื่นชม กระบวนการสร้างซ้ำความหมายเดิมโดยปรับให้เกิดเป็นความหมายใหม่ขึ้นนั้นมีจุดเริ่มต้นจาก

3.1 <u>การประเมินคุณค่าและคิดว่ามันขายได้</u> อันดับแรกนักข่าวและสื่อมวลชนจะประเมินคุณค่าข่าว ตัวอย่างจากภาพยนตร์เป็นประเด็นเกี่ยวกับฆาตกรซึ่งเป็นเรื่องราวเร้าอารมณ์ที่นักข่าวคิดว่าประชาชนจะต้องสนใจหากเสนอข่าวนี้ไปจะต้องขายได้แน่นอน อาศัยประเด็นความแปลกใหม่ โดยเฉพาะการคัดเลือกบุคคลที่จะเป็นข่าวให้น่าสนใจและเลือกเหตุการณ์ที่เพิ่มความน่าสนใจให้กับบุคคลในข่าว ในที่นี้นักข่าวเลือกคู่รักนักฆ่าที่ฆ่าคนราวกับผักปลาโดยไม่เคารพกฎระเบียบสังคมขึ้นมาเป็นข่าวเพื่อขาย

3.2 <u>นักข่าวประกอบสร้างความหมาย</u> ในที่นี้นักข่าวให้ความหมายแก่การกระทำของบุคคลในข่าวว่า "มิคกี้กับมัลลอรี คือ ฆาตกรที่กล้าบ้าบิ่นไปฆ่าผู้อื่นถึงแก่ชีวิตโดยไม่เกรงกลัวกฎระเบียบสังคม" ความกล้าตรงนี้นักข่าวนำเอามาเป็นจุดขายเรียกร้องความสนใจจากประชาชน ซึ่งการสร้างความหมายดังกล่าวให้เกิดขึ้นนั้นนักข่าวได้ใส่ฉันทาคติซึ่งเป็นความชื่นชอบส่วนบุคคลต่อ 2 ฆาตกรลงไปด้วยทำให้การเสนอข่าวไม่เป็นกลางและเอนเอียงไปด้านฆาตกรตั้งแต่ขั้นแรก

การประกอบสร้างเห็นชัดสมบูรณ์ในช่วงที่นักข่าวและทีมงานตัดต่อสกู๊ปข่าวเพื่อนำเสนอภาพให้มิคกี้และมัลลอรีดูดี ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายบ้านเมืองดูแย่ การนำเสนอของนักข่าวจึงเต็มไปด้วยฉันทาคติต่อมิคกี้และมัลลอรี ขณะที่มีอคติกับพัศดีและเจ้าหน้าที่อื่นๆ

ภาพที่ 9 “ขั้นตอนการตัดต่อข่าวจากภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers”

เวย์น : “โชว์วัยรุ่นผมยาว ตัดเข้าแม็คลัสกี้ (พัศดี) ตอนหัวเราะ”
ทีมงานเลือกเอาเฉพาะภาพที่พัศดีหัวเราะให้ภาพเหมือนคนที่ชอบวางอำนาจบาตรใหญ่
เวย์น : “หยุดภาพตรงนั้น ตัดเข้าผมตอนฟังความ...การพิจารณาคดีกลายเป็นเรื่องน่าสมเพชเวทนา ผู้คนฮือฮากับมิคกี้”

แม้นักข่าวจะไม่ได้พลิกภาพคู่รักนักฆ่าจากดำเป็นขาวเสียทีเดียว แต่ก็ได้หยิบเอาความเป็นฆาตกรมาปรับจนเกิดเป็นภาพ ‘วีรบุรุษในคราบของฆาตกร’ แบบใหม่ขึ้นในรูปแบบที่คนทำผิดกลับน่าชื่นชม ซึ่งเบี่ยงเบนไปจากความเข้าใจเดิมต่อคำว่าฆาตกรของคนทั่วไป

3.3 <u>การทำความหมายให้ปรากฏ</u> เมื่อได้ความหมายแล้ว นักข่าวต้องทำความหมายดังกล่าวให้ปรากฏโดยกระพือความหมายผ่านสื่อ วางแผนขยายเรื่องด้วยกลวิธีการเสนอข่าว เช่น การพูดแนะนำของพิธีกรแก่ผู้ชมทางบ้าน การสัมภาษณ์ การจำลองเหตุการณ์หรือการพูดสรุปหรือให้คำอธิบายของพิธีกร โดยจะให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ “ความประพฤติเบี่ยงเบน” มากที่สุด ในที่นี้ก็คือ การตอกย้ำเรื่องการฆ่าคน และละเลยการให้ความสนใจด้านอื่น ตัวอย่างจากการสัมภาษณ์พิเศษมิคกี้ของเวย์น เกลที่จะถามย้ำแต่การก่อพฤติกรรมรุนแรง การสัมภาษณ์ดังกล่าวก็เพื่อทำความหมายให้ชัดเจนขึ้นโดยมีคำพูดของฆาตกรยืนยัน และให้ความหมายนั้นเป็นที่เข้าใจร่วมกันระหว่างนักข่าวกับประชาชนที่ได้เห็นและได้ยินกับตาของตัวเอง

3.4 <u>ประชาชนยอมรับความหมายดังกล่าวที่สื่อมวลชนนำเสนอ</u> หลังจากเกิดความเข้าใจความหมายในแบบที่สื่อมวลชนนำเสนอดังกล่าวตรงกัน ระหว่างนักข่าวและประชาชนแล้ว ภาพพจน์ของมิคกี้กับมัลลอรีก็พลิกจากเพียงการเป็นฆาตกรสู่ ‘วีรบุรุษขวัญใจมวลชน’ ซึ่งก็ได้รับความสนใจจากประชาชนอย่างมาก เมื่อสื่อเห็นว่าพวกเขาเป็นที่นิยมแล้วก็หาประโยชน์จากค้าขายเรื่องราวเกี่ยวกับพวกเขาไม่ว่าจะเป็นการติดตามรายงานเรื่องของพวกเขาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง จนกระทั่งเกิดความคลั่งไคล้คู่รักนักฆ่าขึ้นในสังคม ตัวอย่างเช่น การสัมภาษณ์ความคิดเห็นประชาชนที่ชื่นชอบพวกเขา วัยรุ่นบางคนถึงขนาดอยากยึดเอามิคกี้และมัลลอรีเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต *“แต่เราอยากเป็นมิคกี้กับมัลลอรี”* ทั้งสองต่างมีแฟนคลับที่มาคอยให้กำลังใจ

เมื่อพวกเขาต้องขึ้นศาล บัดนี้สื่อได้ประทับตราวีรบุรุษนักฆ่าให้เป็นขวัญใจมวลชน ประชาชนได้รับความหมายนั้นและยอมรับมันในที่สุด โดยสังเกตได้จากปฏิกิริยาตอบสนองในเชิงชื่นชมดังกล่าว

ภาพยนตร์ถ่ายทอดให้เห็นกระบวนการทำงานของนักข่าวตั้งแต่การเตรียมการ การออกไปหาข่าว และการตัดต่อข่าวเพื่อออกอากาศ ระหว่างการทำงานข่าว นักข่าวก็ต้องอาศัยตีความคัดเลือกประเด็นข่าวที่จะนำเสนอและสร้างความหมายให้กับข่าว ผ่านกรณีข่าวฆาตกรรม Natural Born Killers ที่นักข่าวพยายามสร้างภาพของคู่รักนักฆ่าให้กลายเป็นเหมือนดาราดังมากกว่าจะเป็นอาชญากรที่ขนาดตำรวจเองยังปฏิบัติกับพวกเขาอย่างดี จึงพบว่า Natural Born Killers นำเสนอในลักษณะชี้ว่า “นักข่าวและสื่อมวลชนประกอบสร้าง (ซ้ำ) ความหมายในข่าวขึ้นทั้งหมด”

เนื่องด้วยสื่อมวลชนมีความสามารถดังกล่าว ซึ่งการใช้ความสามารถนั้นอาจพลิกผันทำลายหรือทำดีกับชีวิตคนในข่าวได้ ในขณะเดียวกันฝีมือสื่อมวลชนที่ใช้ความสามารถนั้นก็อาจทำให้ประชาชนเข้าใจผิดหลงงมงายอยู่กับความหมายและเรื่องราวที่สื่อสร้างและนำเสนอป้อนให้ในลักษณะที่บิดเบี้ยวไปจากความเป็นจริงตามกฎเกณฑ์ทางกฎหมายและศีลธรรมอันดี ซึ่งการเข้าใจผิดดังกล่าวอาจส่งผลต่อระบบการคิดและจริยธรรมของคนในสังคมต่อไป

4. <u>การปฏิบัติงานของนักข่าวโทรทัศน์ได้ละเลยสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์และจรรยาบรรณทางวิชาชีพ</u>

ภาพที่ 10 “ภาพการรายงานข่าวสดจากภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers”

ความขัดแย้งสำคัญที่เกี่ยวกับอาชีพนักข่าวโทรทัศน์จากภาพยนตร์เรื่องนี้ คือ การปฏิบัติงานของนักข่าวโทรทัศน์กับสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์และจรรยาบรรณทางวิชาชีพ *ระหว่างสิ่งที่กระทำกับสิ่งที่ควรกระทำในการทำงานข่าว* ในเรื่องนี้ตัวแทนอาชีพนักข่าวอย่างเวย์น เกล สะท้อนให้เห็นถึงระดับการปฏิบัติตามสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์และจรรยาบรรณทางวิชาชีพที่ถูกเบียดเบียนด้วยผลประโยชน์ทางธุรกิจ ดังนั้นการทำหน้าที่ของนักข่าวในภาพยนตร์จึงแทบจะไม่พบการคำนึงถึงประเด็นดังกล่าวเลย

สำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ในที่นี้คือ ‘การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนหรือได้รับบาดเจ็บ’ ทว่าในฉากที่มิคกี้บุกเข้าชิงตัวมัลลอรีในคุกแล้วเกิดการปะทะกันขึ้น เวย์นและตากล้องพากันข้ามศพเจ้าหน้าที่ที่เสียชีวิตเข้ามาในห้องขังด้วยสภาพทุลักทุเลเพื่อเก็บภาพอย่างใกล้ชิด และพยามยามยื่นไมโครโฟนเข้าไปใกล้เพื่อบันทึกสิ่งที่มิคกี้พูดกับตำรวจแจ็ค ในที่สุดมัลลอรีก็เป็นคนฆ่าตำรวจได้สำเร็จ เวย์นและตากล้องรายงานและถ่ายภาพเหตุการณ์การฆาตกรรมตรงหน้า ซ้ำยังปรับโฟกัสภาพให้ชัดยิ่งขึ้นด้วย โดยมองข้ามผู้ที่บาดเจ็บเหมือนพวกเขาไม่มีตัวตนเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นมืออาชีพที่หน้าที่การเสนอข่าวมาเป็นอันดับแรก

ในแง่จรรยาบรรณทางวิชาชีพนั้น ภาพยนตร์ถ่ายทอดให้เห็นว่า สื่อมวลชนใช้เทคนิคการถ่ายทอดสดเพื่อแข่งขันด้านความเร็ว โดยไม่มีการตรวจสอบหรือใช้วิจารณญาณที่ดีกลั่นกรองว่าควรนำเสนอภาพความรุนแรงในระดับใดถึงจะเหมาะสม สักแต่ว่านำเสนอเพื่อให้ได้ภาพเหตุการณ์สด ฉับไว และตื่นเต้นเร้าอารมณ์ผู้ชมไว้ก่อน ดังนั้น ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์จึงออกมาในลักษณะที่นักข่าวและสื่อมวลชนสวมบทเป็นปิศาจชั่วที่อยู่ตรงข้ามกับฝ่ายดี นั่นก็คือสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์และจรรยาบรรณทางวิชาชีพนั่นเอง โดยผู้สร้างภาพยนตร์ได้มีการใช้สัญลักษณ์ทางภาพ เพื่อเปรียบเทียบตัวละครนักข่าวกับปิศาจในคราบผู้ประกอบอาชีพนักข่าว ดังเช่นภาพตัวอย่างนี้

ภาพที่ 11 “ผู้ร้ายในคราบสื่อมวลชน จากภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers”

ด้วยความที่อาชีพนักข่าวและสื่อมวลชนนั้นอยู่บนขอบเขตการปฏิบัติงานที่ก้ำกึ่งระหว่างหลักจริยธรรมขาวกับดำ ปัญหาที่ติดตามมาจากการกระทำของนักข่าวและสื่อมวลชนในภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers อาจจะส่งผลกระทบหลักๆ ใน 2 ด้าน คือ

4.1 <u>ผลกระทบต่อจรรยาบรรณทางวิชาชีพของสื่อมวลชน</u> นักข่าวขาดความเป็นกลางในการนำเสนอข่าว การทำงานข่าวตลอดทั้งเรื่องของตัวละครนักข่าวอย่างเวย์น เกล นั้นสอดแทรกประเด็น ‘ฉันทาคติและอคติ’ ส่วนตัวที่มีต่อข่าวเข้าไประหว่างการทำงาน ทำให้ข่าวที่ออกมาบิดเบือนความจริงบางประการไปโดยนักข่าวมีอคติต่อพัศดีและเจ้าหน้าที่รักษากฎหมายบ้านเมือง

และมีฉันทาคติต่อมิคกี้และมัลลอรีมากเป็นพิเศษ เมื่อนักข่าวใส่ความรู้สึกนึกคิดของตนลงในข่าวแล้ว ความเป็นกลางในข่าวจึงไม่มีอยู่จริง

4.2 ผลกระทบต่อสังคม หากสื่อมวลชนใช้ความสามารถในการนำเสนอและเข้าถึงประชาชนที่มีอยู่ไปในทางที่ผิด โดยมีจุดมุ่งหมายของการนำเสนอเพียงเพื่อขอให้ข่าวขายได้อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจ ล่อลวงให้ผู้ชมคล้อยตามความคิดและการนำเสนอความหมายหนึ่งๆ โดยไม่คำนึงหลักจริยธรรมและสำนึกแห่งวิชาชีพแล้วก็อาจทำให้ความคิดและทิศทางของประชาชน และภาพของสังคมบิดเบี้ยวหรือผิดเพี้ยนไปจากที่ควรจะเป็นได้ ดังเช่น ภาพยนตร์นำเสนอให้ฆาตกรซึ่งควรได้รับการลงโทษกลับได้รับการยกย่องชื่นชม หากเป็นเช่นนั้นแล้วอาจส่งผลให้มีคนในสังคมลอกเลียนแบบพฤติกรรมจากต้นแบบที่สื่อนำเสนอได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา

การกระทำของตัวละครนักข่าวและสื่อมวลชนส่งผลให้ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนใน Natural Born Killers ล้มเหลวในเรื่องจุดมุ่งหมายและจรรยาบรรณทางวิชาชีพโดยเฉพาะการใช้เสรีภาพของการเลือกนำเสนอข่าวและใส่ความคิดเห็นของนักข่าวลงไปสร้างสีสันให้กับเรื่องราวอย่างเต็มที่ปราศจากขอบเขต จนอาจเปรียบได้ว่า “วงการข่าวสารเป็นเขตปลอดจริยธรรม” (Ethics-free zone) การทำงานข่าวในลักษณะนี้จึงจัดได้ว่าเป็นการประกอบอาชีพด้วยอุดมการณ์แบบอาชีพนิยม (Occupational Ideology) เพราะยังห่างไกลจากการคำนึงถึงเรื่องจริยธรรมและอุดมการณ์ทางอาชีพพ่ายแพ้ต่ออุดมการณ์ทางธุรกิจโดยสิ้นเชิง

5. นักข่าวและสื่อมวลชนมองผู้ชมว่าเชื่อทุกอย่างที่สื่อนำเสนอ

ตัวละครนักข่าวอย่างเวย์น เกล แสดงถึงมุมมองต่อประชาชนที่รับชมรายการของเขาที่มองว่าผู้ชมไม่สามารถคิดอะไรได้ด้วยตนเองและจะเชื่อทุกอย่างที่นักข่าวและสื่อมวลชนนำเสนอผ่านคำพูดของเขา เมื่อทีมงานตัดต่อบางส่วนของรายการใหม่เพื่อให้ไม่ซ้ำและถูกใจคนดู

เวย์น : “คิดว่าเขาจะจำได้เหรอ ล้วนแต่สมองตื้อทั้งนั้น เชื่อสิ ต้องสร้างความตื่นเต้น…”

เนื่องจากประชาชนในสังคมทุกวันนี้รับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนเป็นหลัก การรับรู้ของผู้ชม (Audience’s perception of Reality) ในสังคมสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจสถานการณ์ความเป็นจริงทางสังคมตามที่สื่อมวลชนสร้างหรือนิยามไว้โดยผู้ชมต่างเทิดทูนสิ่งที่เห็นในจอโทรทัศน์อย่างไม่ลืมหูลืมตา ดังเช่น การชื่นชมฆาตกรอย่างมิคกี้และมัลลอรีในฐานะ

วีรบุรุษขวัญใจมวลชน ความชื่นชอบคลั่งไคล้นั้นเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของคนทั่วไป การไปให้กำลังใจ 2 ฆาตกรที่หน้าศาล ตลอดจนการที่ผู้ชมวัยรุ่นอยากยึดเอาฆาตกรเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับประชาชนในสังคมว่า “สื่อเป็นฝ่ายกระทำในฐานะผู้ชี้นำประชาชน ประชาชนจึงเป็นฝ่ายถูกกระทำในฐานะผู้รับข่าวสารที่ไม่สามารถคิดอะไรเองได้ ทำให้บทบาทของสื่ออยู่เหนือประชาชนในที่สุด” โดยสื่อโทรทัศน์ไม่ได้แม้แต่จะพยายามกระตุ้นให้ผู้ชมคิด ดลใจให้ผู้ชมเชื่อ หรือเตือนผู้ชมให้รู้อะไรแต่สิ่งเดียวที่สื่อโทรทัศน์พยายามทำก็คือ ล่อให้คนดูติดเบ็ด โดยผู้ชมไม่ต้องคิดเอง สื่อจะคิดแทนให้เบ็ดเสร็จ ผู้ชมจึงมีหน้าที่แค่รับสิ่งที่สื่อส่งมาเท่านั้น

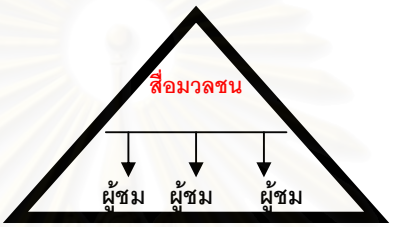

“โครงสร้างทางสังคม”

ภาพที่ 12 “โครงสร้างทางสังคมกับบทบาทของสื่อมวลชน”

จากภาพยนตร์พบว่า ในเมื่อคนอเมริกันเชื่อสิ่งที่นักข่าวและสื่อมวลชนรายงานโดยไม่มีข้อโต้แย้ง นักข่าวและสื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดประเด็นความสนใจรวมถึงทัศนะหรือมุมมองต่อความจริงให้สังคมไป ส่งผลให้สื่อมีอิทธิพลในการครอบงำความคิด ตลอดจนการสร้างกระแสความคลั่งไคล้ในสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้กับสาธารณชน แสดงถึงการครอบงำทางความคิดของสื่อมวลชนต่อสังคม (Hegemony) นอกจากการครอบงำความชื่นชอบในตัวฆาตกรแล้ว สื่อยังครอบงำความคิดในการติดตามข่าวความรุนแรงให้กับประชาชน สื่อทุกช่องนำเสนอแต่ข่าวร้ายๆ ประเภทความรุนแรงทำให้ประชาชนไม่มีทางเลือกจนเกิดเป็นความคิดกระแสหลักของสังคมไปในที่สุด เมื่อทั้งสื่อมวลชนและประชาชนต่างกระทำเช่นนั้นจนเป็นวัฏจักร ทั้งสื่อมวลชนและสังคมจึงมีความผิดพอกันจะโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้เสียทีเดียว

3. **ภาพยนตร์เรื่อง** “Mad City/ **2 ใหญ่คลั่งพล่านเมือง**” (1997) / วอร์เนอร์ บราเดอร์ส / 110 นาที

บทภาพยนตร์ : ทอม แมททิวส์
กำกับ : คอนสแตนติน คอสตา-กราฟรัส
อำนวยการสร้าง : อาร์โนลด์และแอนน์ โคเปลสัน
นำแสดง : ดัสติน ฮอฟแมน/ จอห์น ทราโวลต้า/ ไบลท์ แดนเนอร์/ มีอา เคิรชเนอร์/ อลัน อัลดา/ โรเบิร์ต โปรสกี้/ เท็ด เลวิน

Mad City เป็นภาพยนตร์แนวชีวิต (Drama) ผลงานอีกชิ้นหนึ่งของผู้กำกับภาพยนตร์ชื่อดัง คอสตา-กราฟรัส ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในฐานะผู้สร้างภาพยนตร์สะท้อนปัญหาสังคม (Social Issue) ในเรื่องนี้จุดมุ่งหมายของผู้สร้างต้องการสำรวจบทบาทการทำหน้าที่นักข่าวและสื่อมวลชน (media exploration) สื่อมวลชนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าว ผู้ที่ตกเป็นข่าวและสังคม โดยชื่อเรื่อง Mad city เป็นตัวบอกใบ้ให้ทราบว่า เรื่องราวต่อไปนี้กล่าวถึงผลจากการกระทำของนักข่าวโทรทัศน์ที่เสนอข่าวการจับตัวประกันในพิพิธภัณฑ์แห่งหนึ่ง จนทำให้ประชาชนในเมืองนั้นและทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดความตื่นตระหนก ทางเดียวที่จะติดตามสถานการณ์ได้ก็คือ การติดตามชมรายงานข่าวของนักข่าวโทรทัศน์ซึ่งอยู่ในที่เกิดเหตุเท่านั้น

ภาพยนตร์เรื่อง Mad City มีบางอย่างที่คล้ายคลึงกับ Hero ในแง่มุมที่ต้องการสำรวจบทบาทการทำหน้าที่นักข่าวและสื่อมวลชน แต่จุดที่ทำให้ภาพยนตร์สองเรื่องนี้แตกต่างกันก็คือ แง่ของความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าว ผู้ที่ตกเป็นข่าวและสังคม ซึ่งนักข่าวมีวิธีการปฏิบัติต่อผู้ที่ตกเป็นข่าวต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Mad City ได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงประเด็น “ความน่ากลัวของความคิดมนุษย์ในฐานะนักข่าวโทรทัศน์ที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน” ภาพยนตร์เรื่องนี้ดำเนินเรื่องผ่านวิกฤตที่ว่า แซมขอแค่เวลา 5 นาทีที่จะพูดเพื่อให้มีใครรับฟังแต่กลับไม่มีใครให้โอกาสจึงทำให้เรื่องราวเกิดบานปลาย

องค์ประกอบของภาพใน Mad City เต็มไปด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าว แหล่งข่าวและสื่อโทรทัศน์เป็นสำคัญ ดังนั้นในฉากต่างๆ ตลอดทั้งเรื่อง จะมีภาพนักข่าวและสื่อมวลชนเป็นหนึ่งองค์ประกอบของภาพเสมอ รวมถึงเสียงประกอบจากการรายงานข่าวของนักข่าวโทรทัศน์ช่องต่างๆ แทรกเข้ามาเป็นระยะ ทั้งนี้ผู้สร้างอาจต้องการให้เรื่องราวในภาพยนตร์สร้างความรู้สึกตึงเครียดให้เหมือนกับว่าผู้ชมนั่งดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอยู่

แม้ตัวละครนักข่าวอย่างแม็กซ์ แบร็กเก็ต กับผู้ตกเป็นข่าวอย่างแซม เบลลี่ จะมาจากคนละทิศและมีสภาพสังคมคนละแบบ ขณะเดียวกันก็มีข้อสังเกตว่าตัวละครทั้งคู่มีบางอย่างที่เหมือนและต่างกัน สิ่งที่เหมือนกันก็คือทั้งคู่ต่างทุกข์ทรมานกับความเฉยเมยของระบบที่ตนทำงานให้ ซึ่งทำให้ 2 คนนี้มีจุดร่วมทางอารมณ์เหมือนกันและเริ่มไว้ใจซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันทั้งคู่ก็มีความแตกต่างตรงที่แม็กซ์มีการศึกษาและมั่นใจ ส่วนแซมนั้นมีการศึกษาน้อยและรู้สึกไม่มั่นคงจึงต้องให้แม็กซ์ต้องช่วยตัดสินใจในหลายๆ เรื่อง ผู้วิจัยแบ่งตัวละครสำคัญในเรื่อง Mad City เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจถึงกระบวนการทำงานของสื่อมวลชนได้อย่างเป็นขั้นตอนออกได้เป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ ผู้ผลิต ผู้ตกเป็นข่าว และผู้ดูข่าว

1. **ผู้ผลิตข่าว**

ในเรื่องนี้พบตัวละครที่ประกอบอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ นักข่าวที่เป็นตัวละครหลักในเรื่องคือ แม็กซ์ แบร็กเก็ต ส่วนตัวละครนักข่าวที่เป็นตัวประกอบที่มีบทบาทสำคัญอีก 3 ตัวละคร ได้แก่ เควิน ฮอลแลนเดอร์ นักข่าวและผู้ประกาศข่าวจากเน็ทเวิร์ค ลอรี่ นักข่าวฝึกหัด และลู หัวหน้าสถานีท้องถิ่น ซึ่งตัวละครนักข่าวแต่ละตัวจะสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการทำงานและอุดมการณ์ทางวิชาชีพที่ต่างกันออกไป ทำให้สังเกตถึงความแตกต่างและหลากหลายในวงการอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ได้ชัดเจนขึ้น

1.1 นักข่าวโทรทัศน์ (Television News Reporter)

"ออกอากาศเสียงผม เรามีภาพสดๆ ลู ข่าวนี้เรารุ่งแน่
อีก 24 ชั่วโมงทั้งประเทศจะติดตามข่าว นักข่าวนับพันจะมาที่นี่ ถ้าเราไม่อัดไว้ คนอื่นจะแย่งข่าวไป"

แม็กซ์ แบร็กเก็ต เป็นนักข่าวโทรทัศน์ในตำแหน่งผู้รายงานข่าวสืบสวนสอบสวนฝีมือเยี่ยม (Investigative reporter) ของสถานีแม่ WXBD (Network) ก่อนจะถูกย้ายมาประจำสถานีท้องถิ่น KXBD (Affiliate) ที่เมืองแมดเดอไลน์ แคลิฟอร์เนีย และสบโอกาสได้รายการเหตุการณ์สดอันนำมาซึ่งเรื่องราวต่อไป

ผู้วิจัยขออธิบายเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจเบื้องต้นในเรื่องระบบเครือข่ายโทรทัศน์ในสหรัฐอเมริกาก่อนว่า ในที่นี้ สถานีแม่เป็นสถานีเครือข่ายระดับประเทศ แต่ทั้งสถานีแม่และสถานีท้องถิ่นต่างก็มีอิสระต่อกัน เพียงแต่ผูกพันกันในแง่ของการเป็นพันธมิตรเพื่อให้สถานีแม่สามารถรายงานข่าวสำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องที่ เนื่องจากสหรัฐฯ เป็นประเทศขนาดใหญ่ การจะส่งนักข่าวจากสถานีแม่ไปประจำทุกเมืองนั้นเป็นการสิ้นเปลืองมาก ดังนั้นจึงอาศัยสถานีท้องถิ่นประจำเมืองนั้นๆ ในการช่วยรายงานข่าวสำคัญไปทั่วประเทศ

1.2 *ผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์จากสถานีแม่ (Television News Anchor)*

"ฉันอยากเสนอข่าวภาพพจน์ในแง่ลบ...เลิกแย้งซะที ออกไปซะ มาทำธุรกิจกันต่อได้มั้ย ขอร้อง"

เควิน ฮอลแลนเดอร์ เป็นผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์และผู้สื่อข่าวที่มีชื่อเสียง มีมุมมองต่อการรายงานข่าวเป็นแบบธุรกิจ ข่าวที่ดีจึงไม่ได้เป็นโศกนาฏกรรมสำหรับนักข่าวอย่างเขา เควินจึงเป็นตัวแทนนักข่าวจากสถานีแม่ที่สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ทางธุรกิจที่ปรากฏอยู่ในการทำงานข่าว

1.3 *นักข่าวฝึกหัด*

แม็กซ์ : "ใช่ แต่ทำไมคุณไม่แบกกล้องไป ถ้าคุณอยากเป็นแม่พระ"
ลอรี่ : "ฉันแบกไม่ได้ เพราะฉันแบกกล้องและช่วยคนพร้อมกันไม่ได้"

ลอรี่ เป็นนักข่าวฝึกหัด ซึ่งในเรื่องเป็นตัวแทนเปรียบเทียบให้ผู้ชมเห็นความแตกต่างระหว่างนักข่าวมืออาชีพกับนักข่าวฝึกหัด และสะท้อนการเติบโตของนักข่าวในวงการข่าวสารในลักษณะที่ว่า วงการข่าวสารเป็นอย่างไรก็ผลิตนักข่าวออกมาอย่างนั้น

1.4 หัวหน้าสถานีท้องถิ่น KXBD

"นาย (แม็กซ์) ลืมไปว่าเรากำลังทำข่าวของภูมิภาคนี้ให้แก่คนในภูมิภาคนี้ดู และเราจะไม่เผยแพร่ไปที่ไหน ข่าวเราเคยดังเหรอ..."

ลู เป็นหัวหน้าสถานีท้องถิ่นประจำเมืองแมดเดอไลน์ รัฐแคลิฟอร์เนีย เขาทำงานอยู่ที่นี่มานานจนดูเหมือนว่าขาดความกระตือรือร้น แม็กซ์พูดถึงลูว่า *"ผมทำงานที่นี่มา 11 เดือน คุณเปลี่ยนเปลี่ยนไปจากคนอ่อนแอเป็นคนอ่อนปวกเปียก"*

2. **ผู้ตกเป็นข่าว**

"คุณต้องฟังผมหน่อย ผมจะปรับปรุงตัวเอง...ผมต้องการรบกวน 5 นาที"

ในเรื่องคือ *แซม เบลลี่* ยามรักษาความปลอดภัยของพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ประจำเมืองแมดเดอไลน์ เมื่อถูกสถานการณ์บีบบังคับเขาจึงต้องต่อสู้และตกเป็นหมากตัวสำคัญในเกมการแข่งขันกันเสนอข่าวของนักข่าวและสื่อมวลชนไปในที่สุด

3. **ผู้ดูข่าว**

ซึ่งก็คือ ประชาชน แม้จะไม่ใช่ตัวละครที่มีบทบาทให้ผู้ชมสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนนัก แต่ในภาพยนตร์ก็กล่าวถึงโดยตลอด โดยรับบทเป็นทั้ง*แหล่งข่าว (Source) ผู้ชม (Audience) และสาธารณชน (Public)* ซึ่งมีพลังเสียงในสังคม

ทั้งนี้ตัวละครทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ตกเป็นข่าว และผู้ดูข่าว มีความสัมพันธ์กันผ่านกระบวนการทำงานของตัวละครนักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชน

เนื้อเรื่อง

เปิดเรื่องด้วยการแนะนำความสัมพันธ์ระหว่างชาย 2 คนที่มาจากคนละภูมิหลังที่แตกต่างกัน คนแรกคือ แม็กซ์ แบร็กเก็ต เป็นนักข่าวโทรทัศน์ผู้รายงานข่าวสืบสวนสอบสวนฝีมือเยี่ยม เขาเป็นนักหาข่าวชั้นยอดที่สรรหาเรื่องราวมานำเสนอต่อประชาชน วันหนึ่งเมื่อเขาไม่ยอมนำเสนอ

ความสยดสยองในการรายงานข่าวเครื่องบินตกตามที่เควิน ฮอลแลนเดอร์ ผู้ประกาศชื่อดังของสถานีแม่ขอ จึงถูกลดระดับให้ไปทำข่าวอยู่ที่สถานีท้องถิ่นเมืองแมดเดอไลน์ แคลิฟอร์เนีย ซึ่งการถูกกดดันในครั้งนี้ทำให้เขาพยายามทำทุกอย่าง เพื่อจะได้กลับไปอยู่สถานีที่นิวยอร์กเช่นเดิม นอกจากนี้ยังต้องการแข่งขันกับนักข่าวคู่แข่งอย่าง เควิน ฮอลแลนเดอร์จากสถานีแม่ เพื่อพิสูจน์ความสามารถในการรายงานข่าวของตัวเอง ฝ่ายแซม เบลลี่ อาศัยอยู่ที่เมืองนี้ ทำงานเป็นยามอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ของเมือง จู่ๆ เขาก็ต้องสูญเสียงานที่มีอยู่ไปเพราะการสั่งตัดงบประมาณกระทันหันของพิพิธภัณฑ์

แม็กซ์ออกไปทำข่าว ‘ฟุตฮิลล์ เฟเดอเรชั่นแบงค์’ และกลับเข้ามาตัดต่อข่าวที่สถานี ลูซึ่งเป็นหัวหน้าสถานีไม่ต้องการให้ทำข่าวต่อเพราะเห็นว่าเป็นข่าวด้าน แต่แม็กซ์ยังยืนยันโดยบอกลูว่า *“เราเจาะแผลให้กว้างได้”* ถึงอย่างไรลูก็ปฏิเสธ แม็กซ์เอ่ยปากถามว่าเป็นเพราะความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือเปล่า เนื่องจากลูเล่นกอล์ฟกับผู้จัดการธนาคาร ลูจึงบอกว่า *“เมียเขาป่วย เขาเครียดมาก อย่าไปยุ่งกับเขา”* และแกล้งส่งเขาไปทำข่าวที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์เรื่องที่ทางรัฐปลดพนักงานออกกลางคันแทน โดยให้ลอรี่นักข่าวฝึกหัดออกไปเป็นผู้ช่วย

เมื่อมาถึงพิพิธภัณฑ์ แม็กซ์มีท่าทางเบื่อที่ได้ทำข่าวนี้เพราะเขาเห็นว่าเรื่องธนาคารน่าจะมีอะไรให้ขุดคุ้ยมากกว่า ขณะที่นักข่าวฝึกหัดอย่างลอรี่ดูกระตือรือร้นพิเศษที่ได้ลองงาน ระหว่างทางเดินเข้าพิพิธภัณฑ์ เขาพบคลิฟฟ์ซึ่งเป็นยามคนหนึ่ง จึงใช้โอกาสนี้สอบถามเรื่องการปลดพนักงาน จากนั้นก็เข้าไปสัมภาษณ์นางแบงส์ซึ่งเป็นภัณฑารักษ์ดูแลพิพิธภัณฑ์ หลังจบการสัมภาษณ์แม็กซ์จะไปเข้าห้องน้ำจึงบอกให้ลอรี่ไปเตรียมอุปกรณ์ด้านนอกให้พร้อมเพื่อเก็บภาพเขารายงานข่าวหน้าพิพิธภัณฑ์ เธอจึงเดินออกไปรอข้างนอกและสวนกับแซมที่ประตูทางเข้าออกโดยไม่ได้สนใจ

นางแบงส์เห็นแซมมาที่นี่จึงพยายามไล่เขาไปโดยไม่แม้แต่ยอมฟังแซมพูด ขณะนั้นแม็กซ์กำลังจะออกจากห้องน้ำ แต่เหลือบไปเห็นเหตุการณ์จังหวะที่แซมควักปืนออกมาจึงแอบดูอยู่ที่ริมประตู เด็กๆ จากโรงเรียนประถมแห่งหนึ่งวิ่งลงมาจากชั้นบนของพิพิธภัณฑ์พอดี แซมจึงหันไปบอกให้หยุดและปิดประตูทางเข้าออก

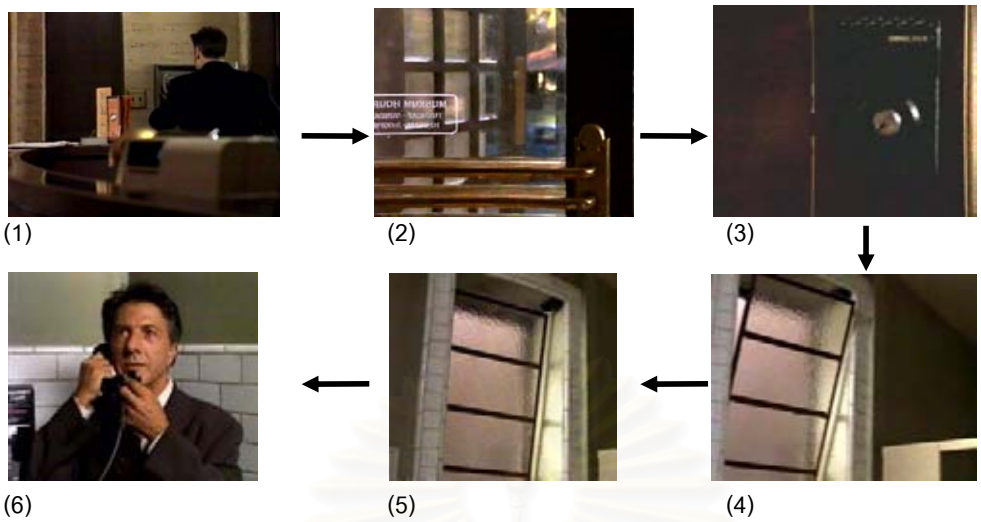

ภาพที่ 13 “ฉากการเริ่มต้นข่าวการจับตัวประกันในภาพยนตร์เรื่อง Mad City”

ภาพยนตร์นำเสนอฉากนี้โดยใช้ภาพใกล้ (Close-up Shot) จับที่ล็อคประตูพร้อมกับได้ยินประตูปิดลงเสียงดัง เป็นการนำเสนอว่าเหตุการณ์เลวร้ายบางอย่างกำลังจะเกิดขึ้นซึ่งการให้เหตุการณ์เกิดขึ้นภายในพิพิธภัณฑ์และประตูปิดลงนี้ หมายความว่า เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปนับจากนี้ปิดฉากตัดขาดจากโลกภายนอก ดังนั้นการรับรู้ของประชาชนต้องติดตามเหตุการณ์ข้างในผ่านการรายงานข่าวของสื่อมวลชนเท่านั้น และประชาชนและสื่อมวลชนที่อยู่ภายนอกต้องอาศัยจินตนาการเพื่อการปะติดปะต่อเรื่องราวที่ขาดหายไปเอาเอง

แม็กซ์ใช้โทรศัพท์สาธารณะในห้องน้ำติดต่อลอรี่ที่อยู่ด้านนอก แจ้งว่ามีชายถือปืนอยู่ในพิพิธภัณฑ์

ลอรี่ : “ถ้างั้นฉันจะแจ้งตำรวจ”

แม็กซ์ : “ไม่ต้อง โทรไปหาลูก่อน เราต้องออกอากาศก่อนตำรวจและนักข่าวจะมา”

ลอรี่ : “แต่ฉันว่าเราควรโทร…”

แม็กซ์ : “เรากำลังจะทำข่าวใหญ่ ลอรี่อย่าทำเสียงาน”

ลอรี่ : “ตกลง ฉันจะบอกลู”

ลอรี่ต่อโทรศัพท์ให้แม็กซ์รายงานสดทางโทรศัพท์จากในห้องน้ำ ระหว่างนั้นนางแบงส์ไม่สนใจฟังแซม ยังคงต่อว่าเขาต่างๆ นานาทำให้เขาเหลืออดยกปืนขึ้นมาจ่อหน้า แต่เธอก็ปัดปืนออกด้วยความโมโหแซมจึงยิงปืนขู่ไปที่หน้าประตูแทน ปรากฏว่ากระสุนกลับไปโดนคลิฟฟ์ซึ่งเป็นเพื่อนได้รับบาดเจ็บโดยไม่ได้ตั้งใจ ลอรี่ซึ่งกำลังตั้งกล้องเก็บภาพอยู่ด้านนอกพิพิธภัณฑ์ เห็นคลิฟฟ์ได้รับบาดเจ็บจึงรีบรุดเข้าไปช่วยเหลือ ลูรีบสั่งทางห้องส่งของสถานีให้ตัดเข้าสู่ข่าวอื่นก่อนเพื่อเซ็นเซอร์

ภาพคลิฟฟ์บาดเจ็บ ซึ่งทำให้แม็กซ์ไม่พอใจ แม็กซ์เสนอให้ออกอากาศสดการรายงานข่าวของเขาต่อ ซึ่งทีมงานในสถานีต่างพากันเห็นดีเห็นงามด้วย

"ออกอากาศเสียงผม เรามีภาพสดๆ ดู ข่าวนี้เรารุ่งแน่ อีก 24 ชั่วโมงทั้งประเทศจะติดตามข่าว นักข่าวนับพันจะมาที่นี่ ถ้าเราไม่อัดไว้ คนอื่นจะแย่งข่าวไป"

เมื่อแซมมองออกไปด้านนอกเห็นรถตู้ของสถานีข่าวก็เกิดอาการตกใจ รีบหาโทรทัศน์มาเปิดดูและพบว่ากำลังมีการรายงานข่าวเกี่ยวกับตัวเขาอยู่ ขณะที่แม็กซ์ยังคงรายงานข่าวไปเรื่อยๆ แซมพบเขาอยู่ในห้องน้ำ และจับเขาเป็นตัวประกันทำให้ขาดการติดต่อกับทางสถานีไป

ท่ามกลางความสนใจข่าวนี้ ตามร้านค้าทั่วไปต่างเปิดโทรทัศน์เพื่อติดตามข่าวนาทีต่อนาที นักบวชคนหนึ่งยืนเทศน์ต่อต้านการนำเสนอข่าวกลางท้องถนน *"นี่ไม่ใช่ข่าว นี่เป็นการฉกฉวยโอกาส"* แต่ดูเหมือนว่าจะไม่มีใครใส่ใจฟัง กลับพุ่งความสนใจไปยังจอโทรทัศน์ที่เสนอข่าวแซมด้านหลังนักบวชแทน

เวลานี้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาควบคุมสถานการณ์พร้อมกับกองทัพนักข่าวจากช่องอื่นๆ ที่พากันรีบรุดมาที่เกิดเหตุ จนหัวหน้าตำรวจต้องสั่งให้กันนักข่าวออกจากพื้นที่โดยเร็ว นักข่าวและตากล้องจากช่องต่างๆ รีบเข้าไปขอสัมภาษณ์คลิฟฟ์ที่นอนเจ็บอยู่ริมบันได *"ขอสัมภาษณ์นิด เกิดอะไรขึ้น" "คุณคะ บอกได้ไหมคะ ใครยิงคุณ"*

ที่ห้องส่งของสถานีแม่ เควิน ฮอลแลนเดอร์ ผู้ประกาศข่าวถูกผู้บริหารสั่งให้รายงานเหตุการณ์การจับตัวประกันแทรกรายการ เมื่อถามถึงรายละเอียดว่าผู้รายงานข่าวเป็นคู่ปรับเก่าอย่างแม็กซ์ แบร็กเก็ตก็ไม่พอใจ

เควิน : "ผมจะไม่เล่นข่าวที่ผมไม่รู้เรื่องราวมาก่อน"

ผู้บริหาร : "เป็นคำสั่งจากเบื้องบน...มีชายถูกยิงทั้งคน เด็กกลุ่มหนึ่งเป็นตัวประกัน เป็นข่าวทีวีชั้นหนึ่ง และเครืออื่นไม่ได้ไป"

ภายในพิพิธภัณฑ์ แซมติดตามข่าวเกี่ยวกับตัวเขาจากโทรทัศน์ นักข่าวโทรทัศน์ช่องหนึ่งรายงานว่า *"ตอนนี้มือปืนจงใจจะใช้อำนาจยิงเพื่อทำร้ายผู้คน"* แซมระเบิดอารมณ์กับแม็กซ์และโทษว่าเป็นเพราะเขาทำให้ทุกคนรู้ ขณะนั้นตำรวจโทรศัพท์เข้ามาข้างในเพื่อขอเจรจาต่อรอง ทันทีที่รับโทรศัพท์แซมก็รีบถามถึงอาการของคลิฟฟ์ และบอกว่าไม่ได้อยากจะทำเช่นนั้นแต่สถานการณ์บีบบังคับ ขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเจรจากับแซมอยู่นั้น นักข่าวและตากล้องจากสถานีโทรทัศน์ช่อง

หนึ่งพยายามเข้ามาจับภาพดังกล่าว จนตำรวจนายหนึ่งต้องมากันออกไป *"ขอโทษครับ แต่คุณทำให้งานผมลำบากขึ้น"*

เมื่อตำรวจถามว่าเขามีข้อเรียกร้องอะไร ด้วยความซื่อและขาดประสบการณ์ แซมจึงต้องเอ่ยปากขอคำแนะนำจากแม็กซ์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องประเภทนี้มากกว่า แม็กซ์ใช้จังหวะนี้วางเกมเพื่อให้ตัวเองได้ประโยชน์และมีข่าวพิเศษ เขาพาแซมไปที่ริมหน้าต่างชี้ให้ดูผู้คนข้างนอกโดยบอกว่าถ้าอยากได้งานคืนต้องสื่อสารกับประชาชน และพูดกล่อมจนกระทั่งแซมเห็นด้วยกับแผนดังกล่าวและยอมให้สัมภาษณ์

แม็กซ์ : "นั่นคือท่าทีของสาธารณชน คุณมีปัญหาแล้วล่ะ พวกนั้นเกลียดการกระทำของคุณ...แต่คุณต้องสื่อสารกับชาวบ้านของนอกโน่น"

ตำรวจคุยกับแม็กซ์ทางโทรศัพท์ว่าไม่อนุญาตให้แซมซึ่งเป็นคนจับตัวประกันออกโทรทัศน์ แม็กซ์ส่งสายให้แซมต่อรองกับตำรวจโดยเขาได้เขียนบทพูดให้แซมพูดตามไว้แล้ว แซมมีหน้าที่เพียงอ่านข้อความตามนั้น หลังการเจรจาเรียบร้อยแซมและแม็กซ์ตกลงร่วมมือกันที่จะสัมภาษณ์สดแซมออกโทรทัศน์ แม็กซ์บอกกับแซมว่า *"เพราะคุณคือสุดยอดข่าวดัง...สื่อมวลชนต้องห้อมล้อมคุณแน่"*

ด้านหน้าพิพิธภัณฑ์เต็มไปด้วยรถข่าวจากช่องต่างๆ แห่กันมาทำข่าว แม็กซ์ออกมาเตรียมอุปกรณ์สัมภาษณ์และเป็นตัวแทนเจรจากับตำรวจให้แซม

ตำรวจ : "...อย่าใช้ลูกเล่น คุณอยากเข้าไป ทำทีวีโชว์ใช่ไหม งั้นคุณก็ต้องร่วมมือกับผม คุณเกาหลังให้ผม เข้าใจมั้ย"

แม็กซ์พยักหน้าตอบรับ : "สังเกตด้วย ตอนนี้กล้องอยู่ข้างหลังผม และใบหน้าคุณ (ตำรวจ) กำลังออกทุกช่อง เมื่อผมไปอยู่ตรงหน้ากล้อง ผมจะบอกว่าคุณอนุมัติ"

จากนั้นก็เดินไปพูดคุยกับผู้ปกครองของเด็กๆ ที่ถูกจับเป็นตัวประกันโดยบอกว่าลูกปลอดภัยดีทุกคน ตำรวจ สื่อมวลชนและประชาชนต่างรุมล้อมจนเขากลายเป็นจุดสนใจ ผู้ปกครองคนหนึ่งจึงพูดขึ้นมาว่า*"ตำรวจยังควบคุมไม่ได้ ตอนนี้นักข่าวจัดการแทนรึ"* จากนั้นลอรี่ก็เดินมากระซิบข้างหูแม็กซ์ *"อย่าพูดกับนักข่าว เน็ทเวิร์คโทรมา เราจะออกอากาศทั่วประเทศ"*

ภายหลังจากแม็กซ์รายงานข่าวสด เขาคุยกับลอรี่

แม็กซ์ : "แล้วยามคนนั้นเป็นไงบ้าง คุณทิ้งกล้องแล้ววิ่งไปช่วยเขา"

ลอรี่ : "ก็เขาบาดเจ็บ"

แม็กซ์ : "ใช่ แต่ทำไมคุณไม่แบกกล้องไป ถ้าคุณอยากเป็นแม่พระ"

ลอรี่ : "ฉันแบกไม่ได้ เพราะฉันแบกกล้องและช่วยคนพร้อมกันไม่ได้"
แม็กซ์ : "ใช่ การที่คุณไม่มีกล้อง เราจึงเสียภาพเด็ดที่คนอื่นไม่มีสิทธิ์จะได้ คุณจะต้องตัดสินใจว่าคุณจะเข้าไปมีส่วนในข่าวหรือว่าคุณจะเป็นคนถ่ายทำข่าว"

เมื่อกลับเข้าไปในพิพิธภัณฑ์ แม็กซ์ถามแซมว่าจะปล่อยตัวประกันคนไหนแลกกับการให้สัมภาษณ์ แซมชี้ไปที่เด็กคนหนึ่ง แต่แม็กซ์กลับบอกว่า ให้ปล่อยเด็ก 2 คนเป็นเด็กผิวขาวหนึ่งคนและผิวดำอีกหนึ่งทดแทนการยิงคนผิวดำเพื่อจะได้ความเห็นใจจากประชาชนในประเด็นชาติพันธุ์

ทันทีที่เด็ก 2 คนถูกปล่อยตัวออกมา สื่อมวลชนต่างกรูกันเข้ามาเพื่อขอสัมภาษณ์และถ่ายภาพ สร้างความตกใจให้กับเด็กๆ ถึงกับถอยหลังขึ้นบันไดกลับไปที่หน้าประตูทางเข้า จนเจ้าหน้าที่มาพาเด็กไป นักข่าวคนหนึ่งจึงพูดขึ้น*"อย่าเพิ่งพาเด็กไป ให้เด็กพูดอะไรมั่ง"*

นักข่าวกลุ่มหนึ่งไปรายงานข่าวหน้าบ้านแซม สัมภาษณ์ชายคนหนึ่งที่อ้างตัวว่าเป็นเพื่อนรัก ภรรยาของแซมดูโทรทัศน์อยู่ก็รู้สึกแปลกใจเพราะไม่เคยรู้จักชายคนนั้น ขณะที่นักข่าวจากอีกช่องหนึ่งไปเคาะประตูบ้านเพื่อขอสัมภาษณ์ภรรยา เธอดูโทรทัศน์อยู่เห็นสวนถูกเหยียบย่ำเสียหายทนไม่ได้จึงเปิดประตูออกมาเพื่อต่อว่าแต่กลับตกใจกับสื่อมวลชนที่มาห้อมล้อม ส่วนคลิฟฟ์ที่รักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลก็มีนักข่าวกับตากล้องจากสถานีโทรทัศน์หนึ่งปลอมตัวเป็นแพทย์เพื่อให้ได้แอบเข้าใกล้เก็บภาพอาการบาดเจ็บของเขา ขณะเดียวกันก็มีนักข่าวจากอีกช่องสัมภาษณ์ภรรยาของเขาอยู่ที่หน้าห้องผู้ป่วย

ก่อนให้สัมภาษณ์สดทางโทรทัศน์ แซมซักซ้อมแนวทางการตอบคำถามโดยมีแม็กซ์ คอยให้คำแนะนำว่าควรจะเล่าความจริงเฉพาะส่วน เพราะจะทำให้คนดูไขว้เขวถ้าพูดถึงประเด็นที่เสี่ยงต่อการวิพากษ์วิจารณ์ แม็กซ์เริ่มต้นการสัมภาษณ์ด้วยประโยคแนะนำแซม จากนั้นก็ส่งไมโครโฟนให้เขา แล้วเดินไปปรับโฟกัสที่กล้อง แม็กซ์ส่งสัญญาณมือบอกแซมให้สบตากับกล้องเพื่อแสดงความจริงใจต่อคนดู ตำรวจดูรายการอยู่ถึงกับหัวเราะเมื่อได้ยินแม็กซ์พูดสรุป *"คุณชื่อแซม เบลลี่ คุณถูกสังคมบีบคั้นตัวคุณ เพราะการกระทำบุ่มบ่ามครั้งเดียว ชีวิตคนถึงต้องมาติดกับ คุณเป็นคนสมถะ แซม เรียบง่าย ไม่แปลกแยกจากใคร และไม่ซับซ้อนเลยใช่มั้ย"* แซมกล่าวแสดงความเสียใจกับครอบครัวคลิฟฟ์และบอกว่าเด็กๆ สบายดี แม็กซ์แพนกล้องไปที่เด็กๆ ที่ตื่นเต้นดีใจเมื่อได้ออกโทรทัศน์ ขณะที่เควินซึ่งดูอยู่พูดกับคนในเน็ทเวิร์คว่า *"โทรถามเนชั่นเรต (Nation Rate) ซิว่าหมอนี่ได้กี่แต้ม"*

วันรุ่งขึ้น เควินเดินออกจากบ้านพักโดยมีรถของสถานีรอรับอยู่ที่หน้าประตู เพื่อนร่วมงานคนหนึ่งยื่นหนังสือพิมพ์พลางเล่าว่าแซมได้ออกทุกสื่อ *"ฟังทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ ดูหน้าปกของหนังสือไทมส์สิ"* เมื่อขึ้นรถ วิทยุก็รับสายจากคนทางบ้านเปิดโอกาสให้แสดงความเห็นใจแซม

เควิน : "สถานการณ์น่าเกลียดมั้ยล่ะ มันจับเด็กเป็นตัวประกัน"

คนขับรถ : "คุณฮอลแลนเดอร์ นี่คืออเมริกา ทำให้คนเราบ้าได้"

ผู้บริหารเน็ทเวิร์คนำเอาวีดีโอเทปบันทึกภาพการทำข่าวเครื่องบินตกที่เป็นการรายงานข่าวร่วมกันระหว่างแม็กซ์กับเควินในสมัยก่อนมาเปิดดู ภาพในเทปวีดีโอ แม็กซ์รายงานสถานการณ์ให้ฟัง เมื่อเควินพยายามจะให้แม็กซ์อธิบายถึงสภาพศพจากเหตุการณ์เครื่องบินตกทำให้แม็กซ์ไม่พอใจ และตอกกลับไปว่า

"...นี่เป็นข่าวแห่งปีของผม และเป็นข่าวดังแห่งปีของคุณด้วย และถ้าคุณเห็นแร้งพวกนั้น (สื่อมวลชนที่ตามเก็บข่าว) รวมฝูงกันที่ชายหาด เพื่อดูการเก็บชิ้นส่วนศพ แต่ถ้าคุณอยากได้ชิ้นส่วน ผมจะเก็บมาให้คุณ จะเอาไงล่ะ"

ผู้บริหารได้ความคิดว่าควรจะจับ 2 คนนี้มาคู่กันอีกเพื่อดึงยอดนิยมเหมือนครั้งที่แล้ว ขณะเดียวกัน เควินก็เรียกประชุมทีมงานด่วนเพื่อรายงานสถานการณ์ และเรทติ้งข่าวแซมให้คนในที่นั้นฟังว่า *"อเมริกัน 59 % แสดงความเห็นใจ ผู้ร้ายถือปืนนั่น มันขออภัยโทษ ทุกคนก็บอกว่าซัวร์ นี่เป็นข่าวที่น่ากราบมาก (passionate story)...ฟังนะข่าวนี้มีสิทธิ์จะเป็นสุดยอดข่าวแห่งปี เราต้องกระโดดลงไปคลุก หมอนั่นจับเด็กๆ แต่ทั่วเมืองกลับเห็นใจ ทำไม มันเป็นงั้นได้ไง เป็นข่าวดังของทีวี และเครือข่ายอื่นหมดสิทธิ์ มันจะเป็นข่าวใหญ่"*

ที่พิพิธภัณฑ์ จู่ๆ ปืนเกิดลั่นขึ้น ตำรวจจึงโทรเข้ามาสอบถาม ขณะที่แซมรับโทรศัพท์ นางแบงส์ก็ถามแม็กซ์ถึงจุดยืนของเขาต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

นางแบงส์ : "คุณเข้าข้างฝ่ายไหน"

แม็กซ์ : "ฝ่ายพระเอก (ฝ่ายแซม)"

นางแบงส์ : "ฉันไม่เห็นว่าจะใช่"

แม็กซ์ : "แซมต้องการความช่วยเหลือ"

นางแบงส์ : "คุณห่วงแซมนักยังงั้นเหรอ"

แม็กซ์ : "ใช่ เขาอาจติดคุกปีเดียวหรือ 20 ปี"

นางแบงส์ : "นั่นเพราะอาชีพคุณจะได้รุ่งโรจน์รึ"

แม็กซ์ : "ผมก็หวังงั้น คุณก็ได้ประโยชน์ด้วย"

นางแบงส์ : "อะไรนะ"

แม็กซ์ : "พรุ่งนี้พิพิธภัณฑ์คุณจะดังที่สุด"

โทรทัศน์รายงานว่าเวลานี้ความคิดเห็นต่อข่าวแซมแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นด้วยกับการอภัยโทษแซม แต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วย แซมเองก็ได้ดูการรายงานข่าวนั้นทำให้เขาไม่สบายใจนักและขอให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งแม็กซ์บอกว่าเป็นไปไม่ได้

แม็กซ์ : "เป็นความคิดที่แย่มาก เราเพิ่งจะให้สัมภาษณ์ เราสร้างสิ่งที่มันควรจะเป็นภาพพจน์ในแง่บวกของคุณ...คุณไม่เข้าใจจิตวิทยามวลชน เขามีความสงสารแค่ช่วงสั้นๆ แล้วโอกาสรอดของเราก็จะแคบลงทุกที สิ่งที่คุณควรคิดก็คือ เมื่อไหร่คุณจะมอบตัว เมื่อไหร่คุณจะปล่อยเด็กๆ ไป"

แซม : "ผมแคร์สิ่งที่คนว่าผมออกทีวี"

แม็กซ์ : "...ทีวีชอบปั่นจิ้งหรีด ทำลายทุกสิ่งที่เราปูพื้นมารึ"

แซมสั่งให้แม็กซ์ออกไปทำสัมภาษณ์ให้คนที่เกี่ยวข้องกับเขาแสดงความชื่นชมเขา หวังจะดึงความสงสารเห็นใจจากมวลชนคืนมา แม็กซ์จึงต้องออกไปนอกพิพิธภัณฑ์อีกครั้งเพื่อแจ้งกับตำรวจว่าแซมต้องการให้สัมภาษณ์อีก ยังไม่อยากมอบตัวโดยอ้างว่าตำรวจทำให้กลัว *"อย่างน้อยทีวีก็ปลอบใจเขา"* ถึงแม้แซมจะเป็นผู้ร้าย แต่โทรทัศน์ก็ยังสามารถเสนอภาพในแง่ดีให้เขาสบายใจได้บ้าง แม็กซ์และลอรี่นำภรรยาของแซมมาเพื่อสัมภาษณ์ ตำรวจพบจุดอ่อนว่าแซมกลัวภรรยาจึงดึงตัวเธอมาต่อรองกับเขา ทำให้แซมเกิดความโมโหยิงปืนผ่านหน้าต่างเพื่อให้เธอหยุดพูด แม็กซ์เห็นท่าไม่ดีจึงรีบวิ่งมาหาแซมเพื่อเตือนให้เขาหลบไปจากหน้าต่างเพราะตำรวจอาจซุ่มดักยิงเขา และบอกว่า *"...ผมจะออกไปข้างนอก ควบคุมการถ่ายทำข่าว แล้วภาพพจน์คุณจะดีขึ้น"*

ลอรี่ออกสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับแซมแล้วส่งเทปบันทึกมาให้แม็กซ์ทำการตัดต่อ ในขั้นตอนการตัดต่อ เมื่อครูใหญ่ของโรงเรียนที่แซมเคยเรียนอยู่ให้สัมภาษณ์ถึงแซมในแง่ลบซึ่งไม่ใช่สิ่งที่นักข่าวต้องการ แม็กซ์จึงเลือกตัดเอาตรงช่วงประโยคที่ชอบทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้น *"แกต้องพูดอย่างนี้สิวะ"* ขณะเดียวกัน ลอรี่โทรศัพท์มาเล่าปัญหาว่าพ่อแม่ของแซมไม่ยอมคุย แต่แม็กซ์ยืนยันว่า *"พวกเขาต้องคุยกับคุณ คุณไม่ได้ข่าว ก็อย่ากลับมา"* หลังจากลอรี่สัมภาษณ์แม่ของแซมได้สำเร็จก็นำมาตัดต่อ แม็กซ์ชี้ภาพแม่แซมที่ปรากฏบนจอมอนิเตอร์และบอกลอรี่ว่า *"คุณเห็นมั้ย นี่แหละที่ขายได้"*

ทางเน็ทเวิร์คส่งเควินลงมาทำข่าวนี้ด้วยตัวเอง เมื่อมาถึงเขาก็จัดการวางแผนนำเสนอข่าวโดยต้องการสัมภาษณ์สดแซมบ้าง แต่แม็กซ์บอกว่าเป็นไปไม่ได้ เควินยังแสดงความมั่นใจ *"เขา*

ต้องยอมพูดกับผม ผมเป็นคนข่าวที่คนอเมริกันเชื่อมั่น" จากนั้นก็ใช้ลอรี่ไปตัดต่อเทปข่าวใหม่สร้างภาพพจน์ในแง่ลบให้แซม หลังฉายเทปนั้น เขาก็บอกคนในที่ประชุมรวมถึงแม็กซ์และลูว่า

เควิน : "สิ่งที่ปรากฏบนจอนั้นคือคำสารภาพผิดของเขา (แซม)"

แม็กซ์ : "นึกว่าเราไม่พิพากษาคนก่อนขึ้นศาล"

ลู :"เราไม่ควรปั้นให้เขาดังด้วย หมอนั่นทำผิดอุกฉกรรจ์"

เควินแจ้งว่า จากนี้เขาจะเป็นผู้ดูแลการดำเนินข่าวเอง ซึ่งทำให้แม็กซ์ไม่พอใจเพราะคิดว่านั่นเป็นข่าวของเขา แต่ก็ต้องยอมจำนนเมื่อเควินอ้างว่าข่าวนี้เป็นลิขสิทธิ์ของเน็ทเวิร์คต่างหาก

ทั้งคู่ดูโทรทัศน์รายการทอล์กโชว์รายการหนึ่งซึ่งมีการกล่าวพาดพิงถึงแซม แม็กซ์บอกแซมว่าเมื่อดังแล้วจะทำอะไรก็ได้ แต่แซมรู้สึกว่าเขาดังในทางชั่วร้าย แม็กซ์จึงบอกไปว่า *"ออกทีวีมันไม่ต่างกัน ขอให้ชาวบ้านรู้จัก"*

ที่โรงพยาบาล ภรรยาจัดคิวคลิฟฟ์ให้สัมภาษณ์กับโทรทัศน์ช่องหนึ่งเพื่อเงินตอบแทน โดยไม่ยอมฟังคำเตือนของแพทย์ที่ต้องการให้ผู้ป่วยพัก คลิฟฟ์กล่าวออกรายการว่าไม่ถือโทษโกรธแซมเพราะรู้ดีว่าเขาไม่ได้ตั้งใจ แซมซึ่งได้ดูอยู่รู้สึกแปลกใจว่าทำไมคลิฟฟ์ถึงได้ออกโทรทัศน์ แม็กซ์จึงอธิบายให้ฟังว่าเขาได้เงินจากข่าวแท้บลอยด์ซึ่งเป็นข่าวประเภทบันเทิงซุบซิบ ทำให้แซมรู้สึกว่าเขาก็ควรจะได้บ้าง แม็กซ์จึงบอกแซมว่า หากอยากได้เงินให้โทรหาข่าวแท้บลอยด์ ไม่ต้องสนใจเควินที่รอจะทำข่าวเขาอยู่ เมื่อเอ่ยชื่อเควินนั้นทำให้แซมถึงกับรีบตอบตกลงทันที

แม็กซ์เดินออกไปข้างนอกพิพิธภัณฑ์อีกครั้งเพื่อแจ้งเควินเรื่องการตกลงให้สัมภาษณ์ เควินจึงเสนอแผนการสัมภาษณ์แซมให้ทีมงานฟังว่า

เควิน :"ฉันอยากเสนอข่าวภาพพจน์ในแง่ลบ"

ทั้งคู่จึงทะเลาะกัน เพราะเควินอยากให้เป็นข่าวในมุมลบ แต่แม็กซ์ไม่เห็นด้วย

เควิน : "เลิกแย้งซะที ออกไปซะ มาทำธุรกิจกันต่อได้มั้ย ขอร้อง"

แม็กซ์ : "ธุรกิจ ธุรกิจ" (business)

แม็กซ์กลับเข้ามารายงานแซมเรื่องการให้สัมภาษณ์ว่า เควินต้องการทำให้เขาเสียภาพพจน์ แต่แซมบอกว่าไม่กลัว แม็กซ์จึงเตือน *"กลัวเขาให้มาก"* และเพื่อไม่ให้เควินมีโอกาสทำลายภาพพจน์ของแซม แม็กซ์จึงเสนอให้แซมให้สัมภาษณ์กับคนในวงการโทรทัศน์ที่มีชื่อเสียงอีกคน นั่นก็คือ แลรี่ คิง ซึ่งเป็นคนข่าวในวงการข่าวอเมริกาจริงๆ ที่ร่วมแสดงในภาพยนตร์เรื่องนี้

ด้วย โดยใช้ฉากและรูปแบบรายการตามแบบฉบับของแลรี่ คิงซึ่งเป็นรายการคุยข่าวที่คุ้นตาทางโทรทัศน์อเมริกาที่ได้รับความนิยมจากประชาชนอเมริกันและคนทั่วโลก

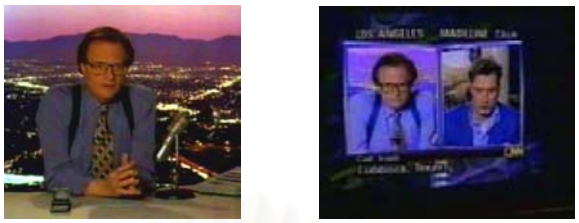

ภาพที่ 14 “แลรี่ คิงในภาพยนตร์เรื่อง Mad City”

รายการของแลรี่ คิง สัมภาษณ์สดแซม โดยมีการรับสายโทรศัพท์จากทางบ้าน ที่ถามปัญหาหลากหลายทำให้แซมตอบไม่ถูก แม็กซ์พยายามช่วยรักษาภาพพจน์เขาด้วยการตอบแทนจนกลายเป็นพูดแทนทั้งหมด ผู้ปกครองของเด็กที่ถูกจับเป็นตัวประกันคนหนึ่งโทรเข้ามาแสดงความคิดเห็นออกรายการ

ผู้ปกครองเด็ก : “เราไม่สนข้อแก้ตัวของเขา (แซม) แต่ว่าคนอย่างแม็กซ์ แบร็กเก็ตและสื่อมวลชนปั้นเขาให้เป็นฮีโร่”

แลรี่ คิง : “เราได้พยายามถือโอกาสนี้เสนอความเห็นในทุกๆ ทัศนะ”

ผู้ปกครองเด็ก : “เราต้องการทัศนะในอาชญากรรมตั้งแต่เมื่อไหร่”

เควินไม่พอใจที่ได้ทราบว่าแม็กซ์ปล่อยให้แลรี่ คิงสัมภาษณ์แซมตัดหน้าจึงเปิดประเด็นข้อสงสัยในจรรยาบรรณทางวิชาชีพของเขาผ่านการนำเสนอข่าวทางโทรทัศน์ พร้อมกับยกเอาคำพูดของแม็กซ์ที่ลอรี่อัดไว้มาเผยแพร่เป็นหลักฐานยืนยันสนับสนุนข้อสันนิษฐาน

“ขณะที่สายตาคนทั้งชาติจับจ้องเขม็งดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพิพิธภัณฑ์ เรื่องราวจริงๆ ที่ผมพบนับแต่ผมมาที่นี่ ยิ่งมีปัญหายิ่งกว่า เมื่อผมเริ่มเข้าใจความสัมพันธ์อันผิดที่ผิดทางระหว่างตัวนักข่าว (Reporter) และผู้เป็นข่าว (His subject) ผมก็เริ่มจะวิตก.... การที่พยายามจะตามข่าวไปเรื่อย นักข่าวชื่อแม็กซ์ แบร็กเก็ต อาจเพิ่มอันตรายมากยิ่งขึ้นให้แก่สถานการณ์ซึ่งวิกฤตอยู่แล้ว หวังว่าผมคงสงสัยผิดพลาด แต่ทว่ามันถูกต้อง เรื่องราวของการสมรู้ร่วมคิดกันเช่นนี้ มิใช่จรรยาบรรณของนักข่าว มิใช่วิสัยของนักข่าวที่ดีมีเด็กๆ ในตึกหลังนั้นถูกจี้จับเป็นตัวประกันและในตึกหลังนั้น ความจริงปรากฏว่าข้อเท็จจริงของข่าวก็ถูกจับเป็นตัวประกันเหมือนกันโดยแม็กซ์ แบร็กเก็ต และผมเสียใจที่จะกล่าวว่าทุกๆ ชีวิตกำลังเสี่ยงภัย”

แม็กซ์พยายามเกลี้ยกล่อมให้แซมมอบตัวและปล่อยตัวประกัน แต่แซมยังไม่กล้าตัดสินใจ เขาบอกแม็กซ์ว่า *"คุณเป็นเพื่อนผมนะ"* เมื่อโทรทัศน์ออกข่าวว่าคลิฟฟ์เสียชีวิตแล้ว ยิ่งทำให้สถานการณ์แย่ลงไปอีก ในที่สุดแซมจึงตัดสินใจปล่อยตัวประกัน

ทันทีที่เหล่านักข่าวและสื่อมวลชนเห็นเด็กได้รับการปล่อยตัว ต่างก็วิ่งกรูกันเข้าไปขอสัมภาษณ์ นักข่าวคนหนึ่งพูดขึ้น *"ไปรุมทึ้งเลย"* หลังจากปล่อยตัวประกันแม็กซ์ยังคงอยู่กับแซมด้วยความรู้สึกเข้าใจและสงสาร แม็กซ์ถามแซมเล่นๆ ว่าอยากเล่นละครทีวีกับดาราคนไหน เขาตอบว่าอยากเล่นกับเมล กิ๊บสัน แต่เมลไม่เล่น แซมพูดออกไปว่า *"ทำไมล่ะคุณ ทีวีสนุกออก"*

การปิดเรื่องของภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นแบบโศกนาฏกรรม (Tragic Ending) แม็กซ์เดินออกมาบอกตำรวจว่าแซมกำลังจะมอบตัว ขณะที่เจรจาอยู่นั้นก็ได้ยินเสียงล็อคประตูและเกิดระเบิดขึ้น แซมตัดสินใจปลิดชีวิตตัวเองลงด้วยระเบิดที่เขาเตรียมมา นักข่าวบางคนหลบอยู่ข้างรถรายงานข่าวสดอย่างไม่ลดละ หลังสิ้นเสียงระเบิด สื่อมวลชนก็รายงานข่าวต่อตามปกติ เควินส่งลอรี่เข้าไปหาแม็กซ์ *"เธอเข้าไปเข้าใกล้เขาให้มากที่สุด ถามว่าเขารู้อะไรไปเลยไป"* เธอแทรกตัวเข้าไปหาแม็กซ์ *"คุณคงยอมให้ฉันสัมภาษณ์พิเศษนะ"* แม็กซ์ซึ่งโดนแรงระเบิดเพิ่งลุกขึ้นได้และบาดเจ็บที่ศีรษะถามว่าแซมอยู่ไหน คำตอบที่ได้คือ *"แซมแหลกเหลวไปแล้ว...การตายของแซมเป็นข่าวดังแล้ว"* เมื่อแม็กซ์จะเช็ดเลือดออก ลอรี่ปัดมือเขาออกแล้วพูดว่า *"อย่าเช็ด ดูเท่ห์ออก ซูมเข้าไป"*

แม็กซ์ผลักลอรี่ออก แต่เธอและตากล้องยังคงตามอย่างไม่ลดละ เขาพูดว่า *"เราฆ่าเขา" (สื่อมวลชน)* มีการใช้ภาพถ่ายจากมุมสูงและซูมออกให้เห็นบรรยากาศนักข่าวและสื่อมวลชนที่พากันแห่เข้ามาสัมภาษณ์แม็กซ์ เขาจึงตะโกนบอกสื่อมวลชนว่า

"พวกคุณไม่รู้เรอะ เราฆ่าเขา เราฆ่าเขา..."

Mad City จึงจบลงด้วยความตายของตัวละครเอกที่เป็นข่าว นั่นคือ แซม และความผิดหวัง ความล้มเหลวในชีวิตของนักข่าวโทรทัศน์อย่างแม็กซ์ ขณะที่นักข่าวสำนึกผิดจากการกระทำของตัวเองที่เสนอข่าวทำให้ชีวิตคนๆ หนึ่งต้องจบลง แต่ก็เป็นเพียงการสำนึกได้เฉพาะตัวบุคคล ไม่ใช่ทั้งระบบสื่อมวลชน เพราะระบบยังคงดำเนินไปอย่างที่เคยเป็นมา

ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และวงการสื่อสารมวลชนจากภาพยนตร์เรื่อง Mad City

จากเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ถ่ายทอดให้เห็นถึงการสำรวจสื่อมวลชน (Media exploration) ว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ผู้วิจัยวิเคราะห์ถึงภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และวงการสื่อสารมวลชนได้ 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. <u>สื่อโทรทัศน์ในอเมริกาเป็นอุตสาหกรรมข่าวที่มีระบบเครือข่ายขนาดใหญ่ครอบงำ</u> (Network-Affiliate)

สภาพธุรกิจสื่อที่เรียนรู้จากภาพยนตร์เรื่อง Mad City คือ สื่อโทรทัศน์ในอเมริกาเป็นอุตสาหกรรมข่าวสารขนาดใหญ่ที่มีระบบเครือข่ายขนาดใหญ่ โดยมีสถานีแม่ตั้งอยู่ที่เมืองใหญ่และสถานีลูกข่ายซึ่งเป็นสถานีท้องถิ่นกระจายอยู่ตามเมืองต่างๆ ทั่วประเทศ สถานีแม่นั้นก็คือ ทุนเครือข่ายขนาดใหญ่ที่เข้าครอบงำสื่อขนาดเล็กในลักษณะของปลาใหญ่กินปลาเล็ก

ภาพที่ 15 “ภาพแสดงลักษณะของระบบโทรทัศน์เครือข่ายจากภาพยนตร์เรื่อง Mad City”

ในเมื่อสถานีท้องถิ่นเหล่านี้ขึ้นอยู่กับสถานีแม่ ดังนั้นข่าวหรือรายการของสถานีท้องถิ่นที่ผลิตได้ก็จะถือเป็นสมบัติหรือลิขสิทธิ์ของสถานีแม่ด้วยเช่นกัน อาทิ แม็กซ์ทะเลาะกับเควินเรื่องข่าวแซมโดยแม็กซ์อ้างว่าเป็นข่าวของเขา แต่ก็ต้องยอมจำนนเมื่อเควินบอกว่าข่าวนี้เป็นข่าวของเน็ทเวิร์คต่างหาก

ระบบสถานีเครือข่ายแบบนี้เป็นระบบที่ใช้กับสื่อโทรทัศน์ส่วนใหญ่ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งการใช้ระบบนี้ควบคุมอาจทำให้นักข่าวรู้สึกว่าการทำงานมีการแบ่งชนชั้น ในภาพยนตร์ตัวละครลูหัวหน้าสถานีข่าวท้องถิ่น เป็นตัวแทนแสดงให้เห็นภาพนักข่าวที่ประจำอยู่สถานีลูกข่ายที่ถูกมองข้ามความสามารถจากผู้บริหารในสถานีแม่มานานจนชาชิน ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน

เพราะรู้สึกได้ว่าทำไปก็ไม่ได้อะไร เช่น ข่าวธนาคารที่เขาบอกให้หยุดทำเพราะเห็นว่าเป็นข่าวด้าน แม้ว่าแม็กซ์อยากจะให้ขุดคุ้ยข่าวต่อเหมือนสถานีแม่ แต่ลูก็หยุดไว้ *"ไม่ใช่ที่นี่ เรามีเส้นที่ล้ำไม่ได้"* หรือเมื่อมีเหตุการณ์การจับตัวประกันขึ้น ลูมีท่าทางไม่อยากเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหานี้นักเพราะรู้สึกว่าเป็นเรื่องเกินตัว เนื่องจากลูได้สั่งสมประสบการณ์การทำงานข่าวและเรียนรู้ว่ามีปัจจัยหลายประการที่ทำให้ทำงานไม่ได้ ดังนั้นการทำข่าวตอบสนองผู้ชมท้องถิ่นแต่ละวันไปก็เพียงพอแล้ว

ตัวละครลอรี่ ซึ่งเป็นนักข่าวฝึกหัดใหม่ที่เริ่มงานจากสถานีท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความคิดของนักข่าวท้องถิ่นว่า นักข่าวทำงานให้กับสถานีแม่ย่อมเก่งกว่าและมีภาษีดีกว่านักข่าวสถานีท้องถิ่น การได้ร่วมงานกับสถานีแม่จึงกลายเป็นความใฝ่ฝันของนักข่าวหลายคน รวมทั้งลอรี่ด้วยที่ยอมสวามิภักดิ์กับผู้ประกาศข่าวชื่อดังอย่างเควินทันทีเพื่อแลกกับโอกาสที่จะได้เข้าไปทำงานในสถานีแม่อันถือเป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าทางวิชาชีพของนักข่าว โดยมีเควินเป็นตัวแทนทุนเครือข่ายที่เข้ามาครอบงำการทำงานของสถานีท้องถิ่น กระทั่งยึดครองข่าวแซมซึ่งเป็นผลงานข่าวของนักข่าวท้องถิ่นไปเป็นข่าวของตน

2. <u>วงการสื่อมวลชนในอเมริกาเป็นธุรกิจข่าวสารขนาดใหญ่ที่มีการแข่งขันสูง</u>

เมื่อแม็กซ์ทะเลาะกับเควิน เพราะไม่เห็นด้วยกับการเสนอข่าวแซมในแง่ลบ

เควิน : "เลิกแย้งซะที ออกไปซะ มาทำธุรกิจกันต่อได้มั้ย ขอร้อง"

แม็กซ์ : "ธุรกิจ ธุรกิจ" (business)

จากบทสนทนาดังกล่าวชี้ให้เห็นได้ชัดเจนว่า ข่าวคือธุรกิจประเภทหนึ่ง ทั้งระดับผู้บริหารและในระดับผู้ปฏิบัติงานเอง (นักข่าว) ยังมองการทำงานข่าวเป็นเรื่องทางธุรกิจไปแล้ว เมื่อมองข่าวในแง่ธุรกิจ จุดมุ่งหมายในการทำงานของนักข่าวจึงแปรเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมที่องค์กรสื่อมวลชนอยู่ การทำงานของสื่อมวลชนภายใต้เศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่สื่อบริหารงานแบบองค์กรธุรกิจทั่วไป ทำให้บุคคลในองค์กรข่าวรวมถึงนักข่าวต้องคำนึงถึง "รายได้และผลประโยชน์ทางธุรกิจขององค์กร" เป็นหลัก สำหรับข่าวเองก็แปรสภาพจากความหมายดั้งเดิมเพื่อการแจ้งข้อมูลข่าวสารบริการประชาชนไปสู่การเป็นสินค้าในระบบธุรกิจข่าวสาร เมื่อสื่อทั้งระบบเป็นการค้า ลมหายใจของสื่อจึงขึ้นอยู่กับเรทติ้งและการทำกำไรระยะสั้น

เมื่อองค์กรข่าวเป็นหน่วยงานธุรกิจ ส่งผลให้มุมมองต่อการทำงานข่าวกลายเป็นมุมมองเดียวกับระบบธุรกิจไปด้วยโดยมีแซมเป็นสินค้าที่ถูกสื่อมวลชนฉกฉวยโอกาสจากสถานการณ์นั้นตักตวงผลประโยชน์เข้าตัวเอง ภาพยนตร์นำเสนอภาพดังกล่าวผ่านวาทกรรมและการกระทำของ

ตัวละครอย่างเควินจากสถานีแม่ที่แสดงออกให้เห็นว่า การทำงานข่าวเป็นการดำเนินธุรกิจได้อย่างไร เช่น เควินเรียกประชุมทีมงานข่าวในสถานีแม่เพื่อรายงานสถานการณ์และเรทติ้งข่าวแซมให้ฟังว่า

"อเมริกัน 59 % แสดงความเห็นใจ ผู้ร้ายถือปืนนั่น มันขออภัยโทษ ทุกคนก็บอกว่าซัวร์ นี่เป็นข่าวที่น่ากราบมาก...ฟังนะ ข่าวนี้มีสิทธิ์จะเป็นสุดยอดข่าวแห่งปี เราต้องกระโดดลงไปคลุกหมอนั่นจับเด็กๆ แต่ทั่วเมืองกลับเห็นใจ ทำไม มันเป็นงั้นได้ไง เป็นข่าวดังของทีวี และเครือข่ายอื่นหมดสิทธิ์ มันจะเป็นข่าวใหญ่"

จากประโยคข้างต้นนี้เพียงประโยคเดียวสะท้อนให้เห็นลักษณะการทำงานข่าวที่ต้องมีการวางแผนทำข่าวเพื่อดึงดูดผู้ชมโดยนักข่าวมองข่าวเป็นสินค้าที่ต้องมีการแข่งขันกันนำเสนอ และยิ่งข่าวเข้มข้นขึ้นเท่าไหร่ ยิ่งมีผู้ชมติดตามเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้สถานีเห็นดีเห็นงามทุกอย่างและพยายามยื้อยุดทุกทางที่จะให้มีประเด็นเกี่ยวกับข่าวนั้นนำเสนอออกไป นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่านักข่าวใช้เรทติ้งเป็นเครื่องมือตัดสินว่าข่าวใดควรนำเสนอเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมได้ตรงใจที่สุด กรณีข่าวแซมที่ใช้เรทติ้งวัดแล้วพบว่าได้รับความนิยมสูง หากใครได้ทำข่าวนี้ก็จะได้ชื่อเสียงให้กับตัวเองและผลประโยชน์ทางธุรกิจให้กับสถานี ดังนั้นนักข่าวเควินจากสถานีแม่จึงกระโดดลงไปเล่นข่าวนี้ด้วยตัวเอง

ภาพยนตร์เรื่อง Mad City ถ่ายทอดให้เห็นภาพอาชีพนักข่าวว่า นักข่าวโทรทัศน์ต่างแข่งขันกันเพื่อให้ได้ข่าวเป็นเจ้าแรก แสดงให้เห็นว่ากระบวนการรายงานข่าวอยู่บนพื้นฐานการแข่งขัน แท้จริงแล้ววงการข่าวสารก็ไม่ต่างจากธุรกิจประเภทอื่น ท้ายที่สุดแล้วอุดมการณ์ทางวิชาชีพของนักข่าวนั้นต้องพ่ายแพ้ต่อให้กับอุดมการณ์ทางธุรกิจ ลอรี่เป็นตัวแทนนักข่าวที่เติบโตมากับอุดมการณ์การทำงานแบบนักข่าว ทว่าพัฒนาการของเรื่องก็ค่อยๆ ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางอุดมการณ์ที่ย้ายมาอยู่ฝั่งธุรกิจ เนื่องจากเธอเติบโตขึ้นท่ามกลางระบบสื่อแบบนี้ จึงกลายเป็นเรื่องช่วยไม่ได้ที่นักข่าวซึ่งเข้ามาอยู่ในวงการข่าวสารอเมริกาจะต้องมีสภาพเป็นนักธุรกิจในคราบนักข่าวต่อไป

ในเมื่อการทำงานข่าวกลายเป็นการทำธุรกิจ โดยทั่วไปการทำธุรกิจก็ต้องมีการแข่งขันกันเป็นธรรมดา สำหรับการแข่งขันในวงการข่าวที่ใช้เอาชนะกันระหว่างนักข่าวจากแต่ละสถานีหรือกระทั่งภายในสถานีเดียวกันในภาพยนตร์เรื่อง Mad City ที่สำคัญที่สุดก็คือ "การแข่งขันการถ่ายทอดสด" ซึ่งเป็นการแข่งขันด้านความเร็ว ภาพยนตร์ทั้งเรื่องให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวแบบถ่ายทอดสดให้เห็นความรุนแรงและความเข้มข้นในการช่วงชิงความสดของข่าว แซมจึงตกเป็นเบี้ย

ตัวหนึ่งของเกมการแข่งขันถ่ายทอดสดของสื่อมวลชนดังกล่าวไป โดยสื่อมวลชนนั้นมักตามล่าหาสินค้าร้อนๆ เร็วๆ ทันทีที่แม็กซ์ได้พบเห็นเหตุการณ์การจับตัวประกัน เขาก็รีบติดต่อกับทีมงานเพื่อให้ได้ออกอากาศเร็วที่สุดเป็นช่องแรก *"เราต้องออกอากาศก่อนตำรวจและนักข่าวจะมา"* และพยายามจูงใจให้หัวหน้าสถานีอนุญาตให้รายงานข่าวสดดังกล่าว *"ออกอากาศเสียงผม เรามีภาพสดๆ ลูก ข่าวนี้เรารุ่งแน่ อีก 24 ชั่วโมงทั้งประเทศจะติดตามข่าว นักข่าวนับพันจะมาที่นี่ ถ้าเราไม่อัดไว้ คนอื่นจะแย่งข่าวไป"*

ภาพยนตร์นำเสนอผ่านบรรยากาศรถโอบีถ่ายทอดสดจากสถานีข่าวต่างๆ ทั่วประเทศมารวมตัวกันอยู่หน้าพิพิธภัณฑ์เล็กๆ เพื่อรายงานข่าวการจับตัวประกันไปยังผู้ชมให้ได้เร็วที่สุดตลอดทั้งเรื่อง นอกจากการแข่งขันด้านความเร็วในกระบวนการถ่ายทอดสดแล้วนั้น สื่อมวลชนยังแข่งขันกันเสนอข่าวความคืบหน้าของเหตุการณ์และการขุดคุ้ยเชิงลึก เพื่อพยายามหามุมในข่าวที่แปลกใหม่มานำเสนอเพื่อเรียกความสนใจจากผู้ชมให้หันมาดูข่าวนี้จากช่องของตน การแข่งขันด้านการขุดคุ้ยเชิงลึกของนักข่าวดังกล่าวบ่งบอกถึงการขาดความยับยั้งชั่งใจเท่าที่ควรของนักข่าว ทำให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาชีพตามมาในประเด็น 'การล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล' ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากภาพยนตร์ เช่น

"กรณีของคลิฟฟ์" ยามที่ถูกแซมยิงนอนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล นักข่าวต่างพยายามจะนำเสนอประเด็นนี้ให้ได้ โดยยอมเอาตัวเองเข้าเสี่ยงรายงานข่าวจากนั่งร้านนอกระเบียงโรงพยาบาลเพื่อให้ได้ภาพอาการคืบหน้าล่าสุดของคลิฟฟ์มานำเสนอเป็นรายแรก ซึ่งหมายถึงการเรียกหรือเพิ่มจำนวนคนดูช่องตน หรือกระทั่งกลวิธีการปลอมตัวเป็นแพทย์เพื่อให้เข้าไปถึงตัวคลิฟฟ์และรายงานรายละเอียดให้ได้มากเท่าที่จะทำได้

"กรณีของแซม" เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นว่าแซมเป็นใครแล้ว นักข่าวก็พากันวิ่งไปหาแหล่งข่าวประเภทบุคคลที่เกี่ยวข้องกับแซม ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนรัก ภรรยา พ่อแม่ เพื่อขอให้บุคคลเหล่านั้นให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแซม ซึ่งตกเป็นเหยื่อในเกมการแข่งขันการถ่ายทอดสดของสื่อมวลชนไปในที่สุด

การแข่งขันกันถ่ายทอดสดนั้นมีผลกระทบทางอารมณ์ผู้ชมมากกว่าข่าวภาคปกติ เนื่องจากความสดของเหตุการณ์นั่นเอง ผู้ชมจึงสนใจติดตามข่าวถ่ายทอดสดมากเป็นพิเศษ และด้วยความสามารถในการถ่ายทอดสดนี้ สื่อมวลชนจึงใช้เทคนิคดังกล่าวหลอกล่อให้คนดูหันมาดูข่าวของตนโดยบอกว่า "นี่คือสินค้าสดๆ" ผ่านกระบวนการที่ทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกว่าสดจริงๆ จน

ต้องติดตาม ผลกระทบจากการที่สื่อมวลชนนำเสนอความสดนี่เอง ทำให้สื่อมวลชนไม่มีเวลาเพียงพอที่จะตรวจสอบข้อมูล ประกอบกับเหตุการณ์การจับตัวประกันนั้นเกิดขึ้นภายในพิพิธภัณฑ์ซึ่งถูกปิดลง สื่อมวลชนที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ต่างก็อาศัยจินตนาการบวกกับข้อมูลที่มีอยู่อันน้อยนิดปะติดปะต่อเรื่องราวเข้าด้วยกันเพื่อให้มีข่าวนำเสนอแก่ประชาชนโดยการคาดการณ์ดังกล่าวโดยมักคิดไปในทางร้ายไว้ก่อนซึ่งเท่ากับภาพยนตร์ได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงความน่ากลัวของความคิดที่เพื่อนมนุษย์มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เมื่อขาดข้อมูลที่ครบถ้วนทำให้นักข่าวต้องอาศัยการคาดเดาเรื่องกันไปเอง ซึ่งอาจส่งผลให้เรื่องราวในข่าวบานปลายได้

ในเมื่อการแข่งขันในการนำเสนอข่าวรุนแรงและเข้มข้นขึ้น การทำงานของนักข่าวจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกับแรงกดดันจากระบบซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างนักข่าวด้วยกันขึ้นในการทำงาน จากภาพยนตร์เรื่อง Mad City แม็กซ์ขัดแย้งกับเควิน เควินจึงใช้แซมเป็นเบี้ยของเกมที่วางไว้โดยจุดประสงค์หลักที่แท้จริงของการนำเสนอข่าวแซมก็เพื่อทำลายนักข่าวคู่แข่งอย่างแม็กซ์ โดยการเปิดประเด็นข้อสงสัยในจรรยาบรรณทางวิชาชีพของแม็กซ์ผ่านการนำเสนอข่าวทางโทรทัศน์

> *“ขณะที่สายตาคนทั้งชาติจับจ้องเขม็งดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพิพิธภัณฑ์ เรื่องราวจริงๆ ที่ผมพบนับแต่ผมมาที่นี่ ยิ่งมีปัญหายิ่งกว่า เมื่อผมเริ่มเข้าใจความสัมพันธ์อันผิดที่ผิดทางระหว่างตัวนักข่าว (Reporter) และผู้เป็นข่าว (His subject) ผมก็เริ่มจะวิตก.... การที่พยายามจะตามข่าวไปเรื่อย นักข่าวชื่อแม็กซ์ แบร็กเก็ต อาจเพิ่มอันตรายมากยิ่งขึ้นให้แก่สถานการณ์ซึ่งวิกฤตอยู่แล้ว หวังว่าผมคงสงสัยผิดพลาด แต่ทว่ามันถูกต้อง เรื่องราวของการสมรู้ร่วมคิดกันเช่นนี้ มิใช่จรรยาบรรณของนักข่าว มิใช่วิสัยของนักข่าวที่ดีมีเด็กๆ ในตึกหลังนั้นถูกจี้จับเป็นตัวประกันและในตึกหลังนั้น ความจริงปรากฏว่าข้อเท็จจริงของข่าวก็ถูกจับเป็นตัวประกันเหมือนกันโดยแม็กซ์ แบร็กเก็ต และผมเสียใจที่จะกล่าวว่าทุกๆ ชีวิตกำลังเสี่ยงภัย”*

การแข่งขันการนำเสนอข่าวในอีกแง่หนึ่งจึงสะท้อนให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวด้วยกันที่ต้องแข่งขันกันเอง โดยใช้ข่าวเป็นเครื่องมือทำลายชื่อเสียงของกันและกันไป

3. <u>สื่อมวลชนสามารถประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวใดข่าวหนึ่งได้</u>

ความสามารถในการประกอบสร้างความหมายที่ว่านี้เป็นลักษณะเดียวกันกับการประกอบสร้างความหมายในภาพยนตร์เรื่อง Hero และ Natural Born Killers ทว่าความหมายดังกล่าวที่นักข่าวส่งไปยังผู้ชมในภาพยนตร์เรื่องนี้นั้นมีรูปแบบการประกอบถึง 2 แบบในข่าว

เดียวกัน โดยยกตัวอย่างให้เห็น “กรณีข่าวเกี่ยวกับแซม” ที่นักข่าวสามารถประกอบสร้างความหมายให้เขาเกิดและตายในสายตาผู้ชมได้เพียงชั่วข้ามคืน

นักข่าว 2 คนต่างก็ให้ความหมายกับการกระทำและภาพพจน์ของแซมไปคนละทาง โดยนักข่าวเองก็ต่างมีจุดมุ่งหมายกันคนละอย่าง นั่นคือ แม็กซ์ต้องการช่วยเหลือแซมจึงเสนอความหมายในทางเรียกร้องความเห็นอกเห็นใจ ขณะที่เควินไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับเหตุการณ์และเห็นว่ามันไม่ถูกต้องจึงลงดาบซ้ำสองกับความหมายเดิมที่สังคมให้ไว้จึงเสนอความหมายตามสังคมด้วยน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นซึ่งก็ทำให้คนมองภาพแซมในทางไม่ดี

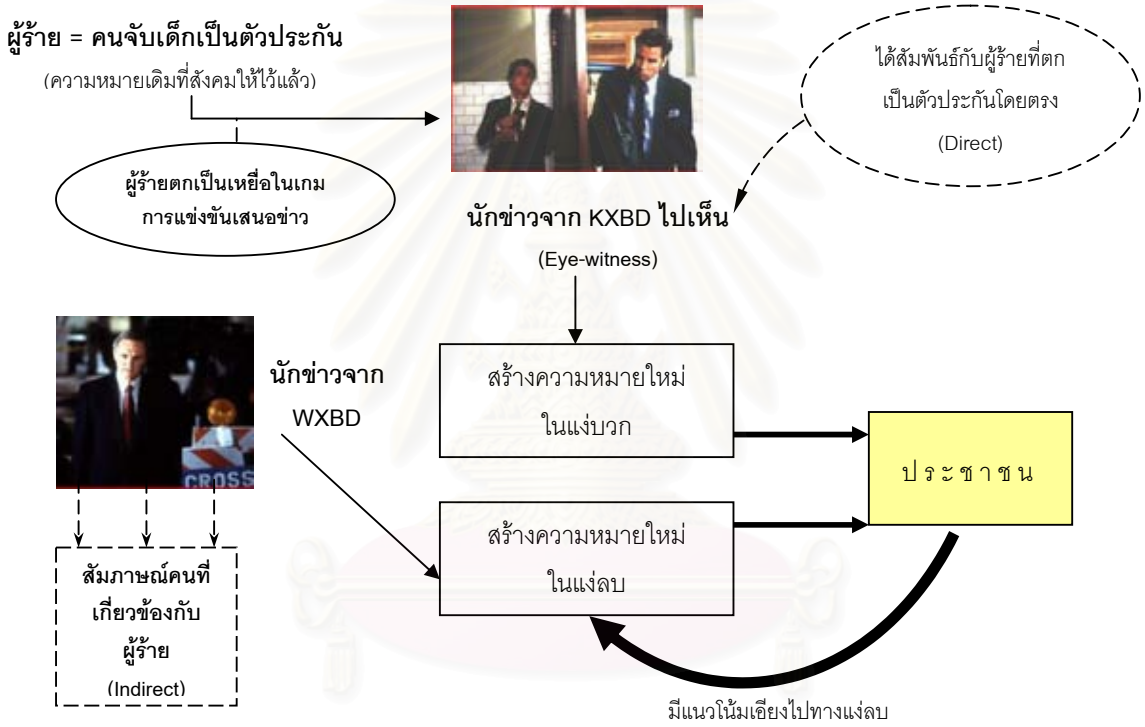

ภาพที่ 16 “แผนภาพแสดงการประกอบสร้างความหมายของนักข่าวในภาพยนตร์เรื่อง Mad City”

กระบวนการประกอบสร้างความหมายให้กับแซมในช่วงแรกนั้นเป็นไปตามที่คาดไว้ ผู้ชมต่างเห็นใจแซมที่เป็นคนจิตใจดีแต่ถูกสถานการณ์บีบบังคับให้ต้องทำในแบบนี้ จู่ๆ เหตุการณ์ก็กลับพลิกผัน เมื่อนักข่าวอีกคนไม่เชื่อในความหมายดังกล่าวที่นักข่าวแม็กซ์นำเสนอออกไป จึงกลับไปตรวจสอบและเลือกเสนอความหมายในอีกมุมหนึ่งโดยประกอบสร้างความหมายใหม่ว่า “ทำผิดไม่ควรเห็นใจ” ขณะเดียวกันก็ต้องการลบล้างความหมายแรกที่นักข่าวแม็กซ์นำเสนอไปด้วยการนำเสนอสกู๊ปข่าวที่ใส่ความหมายเชิงลบให้แทน การเลือกนำเสนอความหมายของนักข่าวจึงเต็มไปด้วย “อคติหรือฉันทาคติของผู้สื่อข่าว“ ที่ลงไปปะปนกับข่าว ทำให้ข่าวนั้นขาดความเป็นกลางไปในที่สุด ดังเช่น คำพูดของเควินที่เสนอแผนการสัมภาษณ์แซมให้ทีมงานฟังว่า *“ฉันอยากเสนอข่าว*

ภาพพจน์ในแง่ลบ" ประโยคดังกล่าวบอกชัดเจนว่านักข่าวไม่มีความเป็นกลางและได้เลือกข้างที่จะนำเสนอเรียบร้อยแล้ว

จากการทำงานของนักข่าวในภาพยนตร์พบว่า "ความหมายเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างกันได้ขณะเดียวกันก็พลิกผันได้ง่ายตามการนำเสนอของสื่อมวลชน" ตัวอย่างจากแม็กซ์ถามแซมว่าอยากเล่นหนังทีวีกับดาราคนไหน เขาตอบว่าอยากเล่นกับเมล กิ๊บสัน แต่เมลไม่เล่น แซมสงสัยจึงถามออกไปว่า *"ทำไมล่ะคุณ ทีวีสนุกออก"* เพราะแซมได้รู้แล้วว่าสื่อโทรทัศน์สามารถพลิกชีวิตคนได้ในชั่วพริบตา เขาเองก็เคยเป็นมาแล้วทั้งพระเอกและผู้ร้ายภายในสถานการณ์เดียว

การประกอบสร้างความหมายของสื่อมวลชน ก่อให้เกิดผลกระทบ ได้แก่

3.1 <u>ผลกระทบต่อบุคคลในข่าว</u> สื่ออาจทำลายชีวิตของแหล่งข่าว หรือพิพากษาให้คนผิดตั้งแต่ยังไม่ขึ้นศาลให้เขาตกเป็นจำเลยทางสังคม ตัวอย่างเช่น เควินได้ตัดต่อเทปข่าวสร้างภาพพจน์แง่ลบให้แซม โดยบอกคนในที่ประชุมว่า

เควิน : "สิ่งที่ปรากฏบนจอนั้นคือคำสารภาพผิดของเขา (แซม)"

แม็กซ์ : "นึกว่าเราไม่พิพากษาคนก่อนขึ้นศาล"

ลู : "เราไม่ควรปั้นให้เขาดังด้วย หมอนั่นทำผิดอุกฉกรรจ์"

แม้แซมยังไม่ได้รับการพิพากษาด้วยกฎหมาย แต่การที่สื่อได้ด่วนสรุปตัดสินให้เขามีความผิดทำให้คนในสังคมได้เชื่อไปแล้วก็เท่ากับว่าเขาเป็นคนผิดไปแล้วในสายตามวลชน ปิดโอกาสที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นเดิม ในที่สุดแซมจึงต้องหาทางออกด้วยการตัดสินใจฆ่าตัวตาย คำพูดจบตอนท้ายของแม็กซ์ที่บอกสื่อมวลชนในเรื่อง *"พวกคุณไม่รู้เรอะ เราฆ่าเขา เราฆ่าเขา..."* เป็นคำสารภาพว่า การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทำให้ผู้ตกเป็นข่าวต้องจบชีวิตเช่นนี้ ซึ่งความสามารถของสื่อที่จะฆ่าคนหรือยกย่องคนได้นั้น ทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อประเด็นขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อตามมา

3.2 <u>ผลกระทบต่อประชาชนในสังคม</u> ภาพยนตร์ถ่ายทอดให้เห็นกระบวนการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ตีความ (interpretation) ผู้ตัดสินเลือกนำเสนอ (selection) โดยเลือกแม้กระทั่งช็อตที่จะนำเสนอ อาทิ ฉากที่แม็กซ์ทำสกู๊ปข่าวสร้างภาพพจน์ดีให้กับแซม ครูใหญ่ของโรงเรียนที่แซมเคยเรียนให้สัมภาษณ์ในแง่ลบซึ่งไม่ใช่สิ่งที่นักข่าวต้องการ แม็กซ์จึงเลือกตัดเอาตรงช่วงคำพูดที่ชอบมาใช้ก่อให้เกิดความหมายใหม่ขึ้น *"แกต้องพูดอย่างนี้สิวะ"* ดังนั้น ความจริงที่นักข่าวบอกก็อาจเป็นเพียงแง่มุมหนึ่งของความจริงทั้งหมดที่ถูกเลือกนำเสนอก็ได้

ในเมื่อประชาชนรับรู้ความจริงผ่านสื่อมวลชน ยิ่งในสถานการณ์ต้องรับรู้ผ่านการรายงานข่าวของนักข่าวและสื่อมวลชนดังเช่นเหตุการณ์ในภาพยนตร์ หมายความว่า ประชาชนจำต้องรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อเท่านั้น ผลกระทบต่อเนื่องก็คือ สื่ออาจกำหนดรูปเหตุการณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของสื่อเองและกำหนดทิศทางความคิดและความหมายต่อเรื่องหนึ่งๆ ให้กับประชาชนในสังคมได้ สะท้อนให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับประชาชนว่า สื่อเป็นผู้ประกอบสร้างความหมายให้กับการรับรู้ความจริงของคนในสังคม

4. <u>การปฏิบัติงานของนักข่าวโทรทัศน์กับจรรยาบรรณทางวิชาชีพและสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์</u>

จากภาพยนตร์ผู้วิจัยพบความขัดแย้งสำคัญที่เกี่ยวกับอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ นั่นก็คือ “การปฏิบัติงานของนักข่าวโทรทัศน์กับจรรยาบรรณทางวิชาชีพและสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์” ซึ่งเป็นความขัดแย้งภายในจิตใจระหว่างสิ่งที่กระทำกับสิ่งที่ควรกระทำในการทำงานข่าว ซึ่งในเรื่องนี้นำเสนอผ่านหลายตัวละครนักข่าวโทรทัศน์อันจะสะท้อนให้เห็นระดับการทำงาน จรรยาบรรณทางวิชาชีพตลอดจนสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างกัน ประเด็นที่พบความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของตัวละครนักข่าวและสื่อมวลชนในภาพยนตร์มี 3 ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

4.1 <u>ช่วยเหลือคนไม่ใช่หน้าที่นักข่าว</u> โดยแยกความเป็นนักข่าวออกจากความเป็นเพื่อนมนุษย์ เพราะเชื่อว่าหากเข้าไปช่วยเหลือแล้วจะทำให้เสียเวลาและอดได้ข่าวเด็ด ตัวอย่างเช่น เมื่อแม็กซ์คุยกับลอรี่ถึงการช่วยเหลือคลิฟฟ์

ภาพที่ 17 “ความขัดแย้งระหว่างการช่วยเหลือคนกับการทำหน้าที่นักข่าวใน Mad City”

แม็กซ์ : “แล้วยามคนนั้นเป็นไงบ้าง คุณทิ้งกล้องแล้ววิ่งไปช่วยเขา”

ลอรี่ : “ก็เขาบาดเจ็บ”

แม็กซ์ : “ใช่ แต่ทำไมคุณไม่แบกกล้องไป ถ้าคุณอยากเป็นแม่พระ”

ลอรี่ : “ฉันแบกไม่ได้ เพราะฉันแบกกล้องและช่วยคนพร้อมกันไม่ได้”

*แม็กซ์ : “ใช่ การที่คุณไม่มีกล้อง เราจึงเสียภาพเด็ดที่คนอื่นไม่มีสิทธิ์จะได้ คุณจะต้องตัดสินใจว่าคุณจะเข้าไป**มีส่วนในข่าว**หรือว่า**คุณจะเป็นคนถ่ายทำข่าว**”*

แม็กซ์สอนนักข่าวฝึกหัดถึงวิธีการเป็นนักข่าวมืออาชีพที่ต้องใจแข็ง เย็นชาต่อความเดือดร้อนของผู้อื่นเพื่อให้ได้ข่าวมารายงาน หรือการที่นักข่าวและตากล้องจากช่องต่างๆ รีบเข้าไปขอสัมภาษณ์คลิฟฟ์ที่นอนเจ็บอยู่ริมบันได *"ขอสัมภาษณ์นิด เกิดอะไรขึ้น" "คุณคะ บอกได้ไหมคะใครยิงคุณ"* โดยไม่มีใครสักคนหยิบยื่นความช่วยเหลือให้แก่คลิฟฟ์ นักข่าวต่างพุ่งประเด็นไปที่การบาดเจ็บโดยมองข้ามบทบาทการช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในฐานะเพื่อนมนุษย์คนหนึ่งไป

สำหรับแม็กซ์เอง เมื่อเขาเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นข่าวสู่ผู้ที่ตกเป็นข่าวเสียเองจึงได้เรียนรู้ว่าสิ่งที่เคยเชื่อมาตลอดว่า การช่วยเหลือคนไม่ใช่หน้าที่นั้น มันไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง แม็กซ์โดนแรงระเบิดและบาดเจ็บที่ศีรษะ ลอรี่เข้ามาสัมภาษณ์แม็กซ์ โดยเลือกทางเดินว่า 'จะเป็นคนถ่ายทำข่าว' อย่างที่แม็กซ์เคยบอก ขณะที่สำนึกแห่งความเป็นเพื่อนมนุษย์เหือดหายไป *"คุณคงยอมให้ฉันสัมภาษณ์พิเศษนะ"* หน้าที่ของเธอจึงมีเพียงการรายงานข่าว ไม่ใช่การช่วยเหลือ ซ้ำร้ายเมื่อแม็กซ์จะเช็ดเลือดออก ลอรี่กลับปัดมือเขาแล้วบอกตากล้องว่า *"อย่าเช็ด ดูเท่ห์ออก ซูมเข้าไป"*

4.2 <u>การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล</u> ด้วยความที่สื่อมวลชนยึดมั่นในวัฒนธรรมธุรกิจ ซึ่งพิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างว่าเป็นเรื่องของการซื้อขาย รวมทั้งผู้ที่ตกเป็นข่าวและข่าวก็กลายเป็นสินค้า นักข่าวขาดความซื่อตรงในการทำข่าว ทำทุกอย่างเพื่อให้ได้สินค้าโดยไม่คำนึงถึงจิตใจของผู้ที่ตกเป็นข่าวรวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตกเป็นข่าวจนอาจเกิดการรุกล้ำพื้นที่ส่วนตัวของคนเหล่านั้นได้ เนื่องจากอยากได้ข่าวจนขาดความยับยั้งชั่งใจ ตัวอย่างเช่น การนำแซมและคนที่เกี่ยวข้องกับเขาไปเป็นสินค้าในลักษณะต่างๆ อย่างที่นักข่าวต้องการ หรือการที่นักข่าวกลุ่มหนึ่งไปรายงานข่าวอาการบาดเจ็บของคลิฟฟ์ที่โรงพยาบาล โดยลงทุนกระทั่งการปลอมตัวเป็นแพทย์หรือขึ้นนั่งร้านมาที่ระเบียงห้องพักผู้ป่วยเพื่อให้ได้แอบเข้าใกล้เก็บภาพอาการบาดเจ็บของเขา

4.3 <u>การเสนอข่าวไม่มีความเป็นกลาง</u> นักข่าวทำลายชีวิตคนด้วยการใส่อคติหรือฉันทาคติของตนเข้าไปในข่าวเพื่อสร้างสีสันเพียงเพราะอยากให้ข่าวได้รับความสนใจ แต่ผลลัพธ์ที่ออกมากลับเท่ากับเป็นการพิพากษาคนในข่าวก่อนขึ้นศาล ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของสื่อที่จะทำลายคนบริสุทธิ์หรือคนที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัย ดังนั้นการทำหน้าที่ของสื่อจึงขาดความเป็นกลาง

5. <u>สื่อมวลชนให้ความสำคัญกับข่าวเร้าอารมณ์เป็นข่าวสำคัญ</u>

เรื่องราวในภาพยนตร์สื่อให้เห็นว่า นักข่าวและสื่อมวลชนให้ความสำคัญกับการเสนอข่าวสนองความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์เป็นหลัก (Human Interest) "เรื่องที่ไม่ดีของคนอื่นกลับ

เป็นข่าวที่ดีสำหรับนักข่าว" เช่น ความขัดแย้งกับระหว่างลูที่ไม่ต้องการให้เสนอภาพคลิฟฟ์ได้รับบาดเจ็บ แต่นักข่าวอย่างแม็กซ์บอกว่าบาดเจ็บยิ่งดีเพราะจะดึงดูดคนดูได้มาก จากภาพอาชีพนักข่าวและสื่อมวลชนในเรื่อง Mad City ผู้วิจัยพบว่า "ยิ่งนักข่าวนำเสนอข่าวเร้าอารมณ์มากเท่าไหร่ ตัวนักข่าวเองยิ่งลดดีกรีของการปฏิบัติหน้าที่นักข่าวตามหลักจรรยาบรรณลงเท่านั้น"

นักข่าวเชื่อว่าผู้ชมชอบข่าวประเภทนี้ จึงต้องทำข่าวประเภทนี้ตอบสนอง โดยมีเรทติ้งเป็นเครื่องมือชี้ความน่าสนใจและความสำเร็จในการเลือกนำเสนอข่าว ในเมื่อนักข่าวและสื่อมวลชนต่างให้ความสำคัญกับข่าวประเภทดังกล่าวเป็นหลักแล้ว บทบาทของข่าวในฐานะการบริการประชาชนก็หมดความสำคัญลง การนำเสนอข่าวจึงเป็นไปเพื่อความตื่นเต้นเร้าใจแทน และเป็นเพียงแค่การแข่งขันในเกมการรับรู้ของผู้ชม ภาพลักษณ์และการรับรู้ของผู้ชมจึงสำคัญที่สุดในการเสนอข่าว ดังเช่นคำพูดของตัวละครนักบวชคนหนึ่งที่ยืนเทศน์ต่อต้านการนำเสนอข่าวกลางท้องถนนโดยบอกว่า *"นี่ไม่ใช่ข่าว นี่เป็นการฉกฉวยโอกาส"* แต่ดูเหมือนว่าจะไม่มีใครใส่ใจฟัง กลับพุ่งความสนใจไปยังจอโทรทัศน์ที่เสนอข่าวแซมด้านหลังนักบวช สะท้อนให้เห็นว่า นอกจากสื่อจะให้ความสำคัญกับข่าวประเภทนี้แล้ว ประชาชนเองก็ให้ความสำคัญกับข่าวนี้ในลักษณะเดียวกัน

4. **ภาพยนตร์เรื่อง** "The Insider/ **อินไซเดอร์ คดีโลกตะลึง**" (1999) / ทัชสโตน พิคเจอร์ส/ 160 นาที

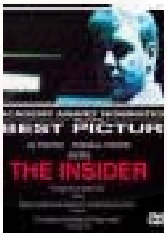

บทภาพยนตร์ : เอริค รอทท์ และ ไมเคิล มานน์
กำกับ : ไมเคิล มานน์
อำนวยการสร้าง : ไมเคิลมานน์ และเปียเตอร์ แจน บรักก์
นำแสดง : อัล ปาชิโน/ รัสเซล โครว์/ คริสโตเฟอร์ พลัมเมอร์/ ไดแอน เวโนรา/ ฟิลลิป เบเกอร์ ฮอล

เค้าโครงเรื่องจากบทความ The Man Who Knew Too Much ในนิตยสารแวนิตี้ แฟร์ เดือนพฤษภาคม 1996 เป็นเรื่องจริงของ ดร.เจฟฟรีย์ ไวแกนด์ นักวิทยาศาสตร์ที่ถูกไล่ออกจากบริษัทบราวน์แอนด์วิลเลียมสัน เพราะต่อต้านการทดลองของแล็บ เขาได้ทำสัญญากับบริษัทแล้วว่าจะไม่แพร่งพรายความลับบางอย่างออกไป แต่แล้วเมื่อพบกับ โลเวลล์ เบิร์กแมน ผู้ผลิตรายการ "60 Minutes" ซึ่งเป็นรายการสารคดีข่าวนำเสนอเรื่องในรูปแบบการถามตอบ ออกอากาศ

ทางสถานี CBS อเมริกา แม้ว่าจะทำให้ชีวิตเขาต้องตกระกำลำบาก แต่ก็ทำเพื่อสิ่งที่ถูกต้อง เขาจึงยอมให้สัมภาษณ์เรื่องที่มีความสำคัญต่อสุขภาพประชาชนออกรายการ ทั้งคู่ร่วมมือต่อสู้นำเสนอข่าวสำคัญดังกล่าวด้วยกัน ไม่ว่าการตัดสินใจครั้งนี้จะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม

ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับรางวัลออสการ์ถึง 7 สาขาด้วยกัน รวมถึง 'รางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยมประจำปี 1999' The Insider จัดเป็นภาพยนตร์กึ่งสารคดี (Docudrama) ผสมกับแนวสืบสวนสอบสวน (Suspense) แก่นของเรื่องกล่าวถึง "การพยายามทำสิ่งที่ถูกต้องแม้จะต้องเอาชีวิตของตัวเองมาเสี่ยงก็ตาม" ขณะที่มุมมองต่อสื่อมวลชนจากภาพยนตร์เรื่อง The Insider ซึ่งให้ภาพสื่อมวลชนในลักษณะของ 'สื่อมวลชนในอุดมคติ' โดยกล่าวถึง 'จริยธรรมของสื่อ' (journalistic ethics) บทบาทและการทำหน้าที่ที่ดีของสื่อมวลชน รวมถึงคุณงามความดีที่มีอยู่ในตัวนักข่าวและปฏิบัติกับแหล่งข่าวในฐานะเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งแตกต่างจากภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องที่ทำการศึกษามาที่มองแหล่งข่าวเป็นเพียงสินค้าหรือเครื่องมือในการหาผลประโยชน์เท่านั้น ภาพยนตร์เรื่อง The Insider จึงถ่ายถอดให้เห็นถึงการทำงานของสื่อมวลชนใน 2 ประเด็นหลักด้วยกัน คือ จรรยาบรรณของนักข่าวในการปกป้องแหล่งข่าว และการที่ธุรกิจบริษัทมีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องที่จะนำเสนอ อันเป็นข้อเสียของระบบทุนนิยมในอเมริกาที่ภาพยนตร์ได้สอดแทรกไว้ในยุคที่สังคมเต็มไปด้วยนักข่าวและสื่อมวลชนที่ทำเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจแต่ขาดแคลนผู้ที่ยืนหยัดเพื่อประโยชน์สาธารณะเช่นปัจจุบันนี้ The Insider นับเป็นเรื่องราวที่นำเสนอให้ผู้คนพอมีความหวังและชื่นใจได้บ้างว่าในโลกนี้ยังมีคนกลุ่มหนึ่งที่ยืนหยัดเพื่อความจริงและความถูกต้องมากกว่าเห็นแก่เงินตราหลงเหลืออยู่

นอกจากเนื้อหาของภาพยนตร์ที่ทำให้เรื่องราวเต็มไปด้วยความตึงเครียดแล้ว The Insider ยังมีการใช้ภาษาภาพยนตร์ช่วยเสริมอารมณ์ความรู้สึก อาทิการใช้มุมกล้องแบบ Handheld จากด้านหลังหรือด้านข้างตัวละครและการใช้ภาพเคลื่อนที่ช้า (slow motion) ทำให้ทุกฉากเต็มไปด้วยความตึงเครียด มักใช้ขนาดภาพใกล้และภาพใกล้มาก (Close-up Shot) ต่อเนื่องสร้างความรู้สึกอึดอัดให้กับผู้ชม ซึ่งการใช้ภาพลักษณะนี้จะยิ่งเพิ่มอารมณ์ความตื่นเต้นให้กับเรื่องรวมถึงให้มุมมองของคนดูในเรื่องคล้ายเป็นบุคคลที่ตามดูเหตุการณ์อย่างใกล้ชิดมาก นอกจากนี้การจัดโทนแสงในเรื่องเป็นแบบ Low Key ให้ความรู้สึกถึงภาวะปัญหา ความมืดมน ลำบาก อุปสรรค และความเครียดของตัวละคร

ในภาพยนตร์มีการเอ่ยถึงบุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อวงการสื่อสารมวลชน 2 ท่านด้วยกัน ท่านแรก คือ "ศาสตราจารย์เฮอร์เบิร์ต มาร์คูเซ่" บิดากลุ่มซ้ายใหม่ มีแนวคิดสำคัญคือ One

Dimension ไม่ว่ามนุษย์คิดหรือทำอะไรขึ้นกับสังคมกำหนดควบคุมเท่านั้น เพราะสังคมกำหนดวัฒนธรรมแบ่งแยกชนชั้น และผลิตวัฒนธรรมมวลชน (Mass Culture) เพื่อนำไปสู่สินค้าบริโภคกับบริการ โดยมีสื่อมวลชนเป็นผู้ธำรงระบบนี้ไว้ แนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความคิดของตัวละครนักข่าวอย่างโลเวลล์ เบิร์กแมน ท่านที่สอง คือ “เอ็ดเวิร์ด อาร์ เมอโรว์” อดีตเคยดำรงตำแหน่ง Director of the United States Information Agency เป็นนักข่าวที่มีปรัชญาในการทำงานข่าวซึ่งได้รับการยอมรับอย่างมากในหมู่นักข่าวอเมริกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประเมินจรรยาบรรณทางวิชาชีพของตัวละครนักข่าวโทรทัศน์ในอเมริกาต่อไป

จากภาพยนตร์เรื่อง The Insider ผู้วิจัยสามารถแบ่งตัวละครหลักออกได้เป็น 3 กลุ่มเพื่อทำความเข้าใจตามกระบวนการทำงานของสื่อมวลชนอย่างเป็นลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

1. **ผู้ผลิตข่าว**

ตัวละครที่ประกอบอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ ตัวละครนักข่าวแต่ละตัวจะสะท้อนเห็นถึงอุดมการณ์และทัศนคติในการทำงานข่าวแตกต่างกันไป ในเรื่องนี้พบตัวละครนักข่าวที่เป็นตัวละครหลักในเรื่อง คือ โลเวลล์ เบิร์กแมน ซึ่งทำหน้าที่ในลักษณะนักข่าวในอุดมคติ ที่ช่วยเป็นช่องทางให้แหล่งข่าวได้พูดสิ่งที่อยากจะพูดอย่างมีคุณค่า ส่วนตัวละครนักข่าวที่เป็นตัวประกอบที่มีบทบาทสำคัญอีก 2 ตัว ได้แก่ ไมค์ วอลเลซ และดอน ฮิววิตต์

1.1 *โลเวลล์ เบิร์กแมน*

“ผมสู้เพื่อคุณ แล้วก็ยังสู้อยู่”

เป็นนักข่าวโทรทัศน์และผู้ผลิตรายการ “60 Minutes” ในตำแหน่งมือขวาของไมค์ วอลเลซ เคยทำงานด้านสื่อสิ่งพิมพ์มาก่อน มาจากพื้นฐานการศึกษาและการทำงานแบบนักข่าวหัวรุนแรง (Radical journalist) ลูกศิษย์ของศาสตราจารย์เฮอร์เบิร์ต มาคูเซ่ ซึ่งพื้นการศึกษาอาจช่วยบอกแนวคิดต่อการทำงานข่าวได้ในระดับหนึ่ง

1.2 *ไมค์ วอลเลซ*

"ในชีวิตจริง เมื่อคุณมาถึงจุดที่ผมอยู่ มันจะมีข้อคำนึงอื่นๆ...ผมไม่ได้พูดถึงชื่อเสียง ความฟุ้งเฟ้อหรือซีบีเอส ผมพูดถึงเมื่อคุณย่างเข้าสู่วัยไม้ใกล้ฝั่งตอนนั้นคุณจะคิดถึงอะไร อนาคตเหรอ...ไม่ใช่ สิ่งที่คุณคิดคือ คนจะคิดถึงเรายังไงเมื่อเราจากไป หลังจากเราตายแล้วชีวิตผมคงได้สร้างอะไรบ้าง"

นักข่าวโทรทัศน์และผู้ดำเนินรายการ "60 Minutes" ซึ่งมีประสบการณ์ทำงานในวงการข่าวมาแล้วกว่า 45 ปี

1.3 *ดอน ฮิววิตต์*

"...ถ้าเราออกอากาศทั้งหมดไม่ได้ ผมก็ขอมีรายการครึ่งนึงดีกว่าไม่มีเลย..."

ผู้อำนวยการผลิต (Executive producer) รายการ "60 Minutes" ซึ่งไมค์และดอนเป็นผู้ร่วมก่อตั้งรายการนี้ขึ้นมาตั้งแต่แรก

2. ผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข่าว

"เหตุผลที่ผมมาที่นี่ เพราะผมรู้สึกว่าคำพูดของพวกเขา (ผู้บริหารบริษัทยาสูบ) เป็นเท็จ"

ได้แก่ *ดร.เจฟฟรีย์ ไวแกนด์* เป็นนักวิทยาศาสตร์และผู้กุมความลับเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยของสุขภาพประชาชนไว้ และอยากจะเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวเพื่อความถูกต้อง ถึงขั้นยอมเอาชีวิตตนเข้าเสี่ยงเพื่อการประกาศความจริงให้ประชาชนได้รับทราบ

3. ผู้ดูข่าว

หมายถึง ประชาชน แม้จะไม่ใช่ตัวละครที่มีบทบาทให้ผู้ชมสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนนัก แต่ในภาพยนตร์ก็กล่าวถึงโดยตลอด ในเรื่องจะรับบทเป็นทั้งผู้บริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนในฐานะ*ผู้ชม (Audiences) และสาธารณชน (Public)* ที่มีพลังในการสนับสนุนส่งเสริมการนำเสนอข่าวของสื่อโทรทัศน์

ตัวละครทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันผ่านกระบวนการทำงานของตัวละครนักข่าวโทรทัศน์ ในขณะที่ตัวละครนักข่าวและแหล่งข่าวเป็นคนวงในซึ่งเป็นผู้กระทำการอันส่งผลต่อตัวละครประชาชนซึ่งเป็นคนวงนอกที่ติดตามดูการทำงานและได้รับผลกระทบจากการทำงานของสื่อมวลชน

เนื้อเรื่อง

เปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครนักข่าวโทรทัศน์ โลเวลล์ เบิร์กแมน ไปเจรจาขอสัมภาษณ์หน้ากลุ่มก่อการร้ายเฮซโบเลาะห์

หัวหน้ากลุ่มก่อการร้าย : "อธิบายให้ผมฟังซิว่าทำไมผมถึงควรให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนอเมริกาที่หนุนยิว"

โลเวลล์ : "เพราะผมคิดว่าเฮซโบเลาะห์กำลังขยายอำนาจไปสู่พรรคการเมืองในตอนนี้ ดังนั้นคุณจึงห่วงภาพลักษณ์ของคุณในอเมริกา และในอเมริกาตอนนี้ เฮซโบเลาะห์ไม่มีภาพที่แน่ชัดนั่นคือ เหตุผล"

หัวหน้ากลุ่มก่อการร้าย : "คุณมีวัตถุประสงค์ที่ดีในการทำข่าว แต่ผมต้องเห็นคำถามก่อน ผมจึงตัดสินใจว่าจะให้สัมภาษณ์มั้ย"

โลเวลล์ : "ไม่ เราไม่ทำแบบนั้น คุณเคยดู "60 นาที" และไมค์ วอลเลซ ดังนั้นคุณรู้ดีว่าเราซื่อสัตย์และนำเสนอแต่ข้อเท็จจริงและคุณยังรู้ว่ารายการสารคดีข่าวทางทีวีนี้เรทติ้งสูงสุด และน่าเชื่อถือที่สุด"

เขาชักจูงแหล่งข่าวอย่างมีหลักการจนตกลงยอมให้สัมภาษณ์กับทางรายการได้ผลสำเร็จ

ที่บริษัทยาสูบ 'บราวน์แอนด์วิลเลียมสัน' ดร.เจฟฟรีย์ ไวแกนด์ ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์และหนึ่งในกรรมการบริหารบริษัทถูกไล่ออก ในช่วงนี้เป็นการแนะนำให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของตัวละคร ดร.ไวแกนด์ ที่บัดนี้สมาชิกในครอบครัวต้องพลอยเดือดร้อนจากการถูกปลดออกจากงาน

ทันทีที่ตื่นขึ้นในตอนเช้า โลเวลล์ก็หยิบโทรศัพท์โทรหาไมค์เพื่อคุยถึงประเด็นเรื่องที่จะทำต่อไป ลูกชายพบกล่องเอกสารกล่องหนึ่งวางอยู่หน้าประตูบ้าน เขาจึงลุกจากเตียงไปสำรวจเอกสารที่อยู่ในกล่องนั้น ซึ่งไม่ระบุชื่อผู้ส่งมีแค่อักษรย่อ F.M. คาดว่าน่าจะมาจาก Fillip Morris (บริษัทฟิลลิป มอริส) ทันทีที่คิดว่าสมมติฐานของเขาน่าจะถูกต้องก็รีบติดต่อกับคนรู้จักซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในองค์การอาหารและยาของอเมริกา เจ้าหน้าที่คนนั้นจึงแนะนำให้เขาโทรหา ดร.เจฟฟรีย์ ไวแกนด์ ให้ช่วยอธิบายเรื่องนี้

โลเวลล์โทรศัพท์ไปที่บ้านของดร.ไวแกนด์โดยหวังว่าจะได้สอบถามข้อมูลบางอย่าง

โลเวลล์ : "ผมเป็นโปรดิวเซอร์รายการ "60 นาที""

ภรรยาของดร.เป็นคนรับสาย แต่ปฏิเสธที่จะให้เขาคุยกับดร.ในทันที สร้างความแปลกใจให้เขา โลเวลล์ใช้การส่งข้อความทางแฟกซ์ไปแทนซึ่งก็ได้ผลจึงส่งข้อความกลับไปอีกครั้งเพื่อขอนัดหมายโดยบอกว่าจะรอพบอยู่ที่โรงแรม

เมื่อถึงวันเวลาที่นัดหมาย ทั้งคู่ขึ้นไปพบกันที่ห้องพักบนโรงแรม ดร.ไวแกนด์มีท่าทางระหวาดระแวงไม่ไว้ใจโลเวลล์นัก โลเวลล์จึงบอกให้เขาสบายใจ

โลเวลล์ : "ถ้าผมคุยความลับกับใคร มันก็จะเป็นความลับ"

ดร.ไวแกนด์ : "ทำไมคุณย้ายจากนิตยสารแรมพาร์ตไปซีบีเอส"

โลเวลล์ : "ผมยังทำข่าวหนักๆ เหมือนเดิม "60 นาที" เข้าถึงประชาชนมากกว่า"

โลเวลล์ยื่นเอกสารให้ดร.ไวแกนด์ช่วยวิเคราะห์ และได้คำตอบว่า *"ผมอธิบายให้ฟังได้โดยละเอียดเพราะมันเป็นข้อมูลบริษัทอื่น แต่ผมพูดได้แค่นั้น (as far as I can go)"* จากประโยคนี้ทำให้โลเวลล์รู้สึกเอะใจว่าต้องมีอะไรไม่ชอบมาพากล ดร.ไวแกนด์บอกถึงข้อตกลงในการเป็นที่ปรึกษาว่าเขาไม่สามารถพูดอะไรได้มากนักเพราะเซ็นต์สัญญาห้ามเผยแพร่ความลับบริษัทไว้ และตกลงรับงานนี้

ดร.ไวแกนด์ : "ซีบีเอสไม่มีสัญญาห้ามเผยแพร่ความลับเหรอ"

โลเวลล์ : "ระหว่างนักข่าว (journalist) กับผู้บริหารน่ะมี ผมเชื่อว่ามี แต่ผมไม่ยึดเป็นจริงเป็นจัง"

เมื่อกลับไปถึงที่ทำงาน โลเวลล์ขอให้ผู้ช่วยของเขาหาข้อมูลเกี่ยวกับสัญญาห้ามเผยแพร่ความลับบริษัทเพื่อเขาจะได้เอาไปใช้ในงานดร.ไวแกนด์ต่อไป ขณะเดียวกันดร.ไวแกนด์ก็ถูกผู้บริหารบริษัทบราวน์แอนด์วิลเลียมสันเรียกตัวไปขอให้เซ็นสัญญาห้ามเผยแพร่ความลับเพิ่มเติม แม้จะถูกคนพวกนั้นขู่จะกลั่นแกล้งแต่เขาก็ไม่ยอมเซ็น จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญทำให้ดร.ไวแกนด์เข้าใจว่าถูกโลเวลล์หลอกและต่อว่าโลเวลล์ว่าไม่ปกป้องเขา

วันรุ่งขึ้น ขณะที่ดร.ไวแกนด์กำลังขับรถออกจากบ้านเพื่อไปส่งลูกที่โรงเรียน โลเวลล์ก็ตามมาอธิบายให้ทราบว่าเขาไม่ได้ทำเช่นนั้น

"ผมไม่ชอบถูกใครกล่าวหาว่าวิกลจริต ผมเป็นนักข่าว (Journalist) คิดสิ ใช้หัวคิดดู ผมทำอาชีพนักข่าวนี้ยังไง โดยการหักหลังแหล่งข่าวที่จะให้ข้อมูลได้ก่อนที่เขาจะให้ข้อมูลเหรอ...ผมดั้นด้นมาเพื่อบอกคุณว่า คุณจะพูดหรือไม่พูดก็ช่างหัวคุณสิ ผมไม่หักหลังใคร"

เมื่อได้ยินดังนั้น ดร.ไวแกนด์จึงเปิดประตูให้โลเวลล์ขึ้นรถไปด้วย หลังจากส่งลูกไปโรงเรียน ดร.ไวแกนด์ก็ขับรถไปจอดคุยกับโลเวลล์ริมแม่น้ำ และเล่าประสบการณ์ทำงานจากที่ต่างๆ ให้โลเวลล์ฟังว่า บริษัทที่เคยทำงานถึงจะเป็นธุรกิจแต่ก็ไม่เสี่ยงภัย ไม่ยอมให้สินค้ามีพิษมาทำอันตรายต่อผู้บริโภค ไม่เหมือนกับคนแคระทั้ง 7 ซึ่งก็คือ 7 ผู้บริหารใหญ่วงการยาสูบที่เคยให้การต่อสภาคองเกรสว่านิโคตินไม่ใช่สิ่งเสพย์ติด โลเวลล์เข้าใจเรื่องที่ดร.พูดทันที และอ่านออกว่าดร.รู้สึกอึดอัดใจที่ต้องเก็บความลับนี้ไว้ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องควรให้ประชาชนทราบ เขาจึงบอกกับดร.ว่า

"คุณกำลังผจญความขัดแย้งนะ เพราะความจริงเป็นอย่างนี้ ถ้าคุณรู้ข้อมูลสำคัญซึ่งคนอเมริกาควรรู้เพื่อสุขภาพตนและคุณรู้สึกอยากเปิดเผยมันและละเมิดสัญญาที่ทำไว้ นั่นเป็นเรื่องนึง ส่วนในทางกลับกัน ถ้าคุณอยากทำตามข้อตกลงนี้ (สัญญาห้ามเผยแพร่ความลับบริษัท) นั่นมันง่าย คุณก็ทำไป ไม่พูดอะไรไม่ทำอะไร คนเดียวที่จะตัดสินใจให้คุณได้นั่นคือตัวคุณเอง"

ทีมงานรายการ "60 นาที" ประชุมร่วมกันโดยมีโลเวลล์อธิบายให้ทีมงานฟังถึงประเด็นที่เขาไปคุยกับดร.ไวแกนด์มาซึ่งในที่ประชุมต่างเห็นตรงกันว่าหากจะนำเสนอข่าวนี้อาจมีปัญหาที่สัญญาห้ามเผยแพร่ความลับบริษัท ไมค์ ในฐานะผู้ดำเนินรายการเสนอความเห็นว่า

ไมค์ : "นี่เป็นปัญหาสุขภาพประชาชน เหมือนอุปกรณ์ที่ไม่ปลอดภัยบนเครื่องบิน หรือการทิ้งสารไซยาไนด์ลงในแม่น้ำอีสต์ เรื่องพวกนี้เขาพูดได้ ออกอากาศได้ บริษัทไม่มีสิทธิใช้สัญญานั่นคุ้มหัว"

ดอน : "พวกเขาไม่ต้องมีสิทธิ แต่พวกเขามีเงิน เช็คที่จ่ายเงินได้ไม่อั้น วงการยาสูบจึงเป็นผู้ชนะตลอดกาลในทุกๆ เรื่อง พวกเขาใช้เงินถล่มคุณ..."

โลเวลล์ : "เขาอยากจะพูด แต่ถูกบีบไม่ให้พูด ถ้าเขาถูกบังคับให้พูดล่ะ"

ไมค์ : "ทรมานเหรอ เรทติ้งกระฉูดแน่ !"

โลเวลล์นัดคุยกับดร.ไวแกนด์ที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งเพื่อเจรจาเรื่องการให้สัมภาษณ์ แต่ดร.ไวแกนด์ กลับมัวชักเขาถึงภูมิหลังทางการศึกษา

ดร.ไวแกนด์ : "ในอินเตอร์เน็ทบอกว่าคุณจบวิสคอนซินแล้วไปต่อที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียลาฮอลย่ากับศ.เฮอร์เบิร์ต มาร์คัส"

โลเวลล์ : "มาร์คูเซ่ (Marcuse) ใช่ ท่านเป็นอาจารย์ผม มีอิทธิพลต่อพวกหัวเอียงซ้ายในยุค '60 และต่อผมโดยส่วนตัว"

จากนั้นก็แจ้งให้ดร.ทราบว่าจะต้องเจอกับอะไรบ้าง ดังนั้นหากต้องการออกรายการ "60นาที" จะต้องบอกสาเหตุที่ถูกไล่ออก *"พวกเขาจะขุดคุ้ยเรื่องในอดีตเอามาซัดใส่คุณ ผมต้องรู้ว่ามันมีอะไรบ้าง คุณเข้าใจมั้ย"* ทำให้ดร.ไม่พอใจนักที่จู่ๆ ถูกคนมาสอบประวัติ

ดร.ไวแกนด์ : "ผมเป็นสินค้าสำหรับคุณใช่มั้ย เป็นอะไรก็ได้ วัตถุที่นำไปเสนอคั่นช่วงโฆษณา"

โลเวลล์ : "สำหรับเน็ทเวิร์คเราทุกคนคงจะเป็นสินค้า แต่สำหรับผมคุณไม่ใช่สินค้า คุณคือบุคคลสำคัญ หลังจาก 30 ล้านคนฟังสิ่งที่คุณพูดทุกอย่าง ทุกสิ่งทุกอย่างจะไม่เหมือนเดิมอีกเลย คุณเชื่อมั้ยล่ะ"

ดร.ไวแกนด์ : "ไม่"

โลเวลล์ : "เชื่อเถอะ เพราะเมื่อคุณพูดจบแล้ว ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินเรื่องนั้นเองและนั่นจะเป็นพลังหนุนคุณ"

ดร.ไวแกนด์ : "คุณเชื่อแบบนั้นเหรอ"

โลเวลล์ : "ผมเชื่อแบบนั้น ใช่ ผมเชื่อสิ"

ดร.ไวแกนด์ : "เชื่อเพราะคุณสื่อสารไปแล้วมีบางสิ่งเกิดขึ้น คุณจะได้บอกตัวเองว่า คุณมีงานที่ดีทำ มีสถานภาพสำคัญ ผู้ชมอาจมองมันเป็นแค่ข่าวฉาวโฉ่ รายการคืนวันอาทิตย์มันอาจไม่ได้เปลี่ยนอะไรเลย แต่คนอย่างผมและครอบครัวผมจะถูกแขวนรอวันตาย ถูกใช่ ถังแตก โดดเดี่ยว..."

โลเวลล์ : "คุณอย่าได้เลี่ยงการตัดสินใจครั้งนี้ด้วยการสงสัยในชื่อเสียงของผมหรือรายการ "60 นาที"ด้วยข้อสงสัยน้ำเน่านี้"

ดร.ไวแกนด์ : "ผมต้องเอาสวัสดิภาพของครอบครัวมาเสี่ยงนะ คุณล่ะเสี่ยงอะไร คุณเสี่ยงแค่ลมปาก"

โลเวลล์ : "ลมปากเหรอ...ผมออกไปทั่วโลกสัญญาด้วยลมปากและตอบสนองด้วยการกระทำ ทีนี้คุณจะให้สัมภาษณ์เรารึเปล่า"

โลเวลล์ติดต่ออัยการที่ทำการฟ้องร้องคดียาสูบเพื่อให้ดร.ไวแกนด์ ไปเป็นพยาน หลังจากให้การในชั้นศาลแล้ว ข้อมูลที่เขาให้ก็สามารถเปิดเผยต่อสาธารณชนได้

เมื่อภรรยาได้รับจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ขู่ฆ่าและพบกระสุนปืนในตู้จดหมาย ดร.ไวแกนด์ก็รีบต่อโทรศัพท์หาโลเวลล์เพื่อขอคำแนะนำ โลเวลล์บอกให้โทรแจ้งเอฟบีไอ เพราะปัญหากำลังบานปลาย ดร.บอกว่าเขาต้องการให้สัมภาษณ์กับทางรายการ แต่ถูกปรามไว้ให้ใจเย็น โลเวลล์จะจัดการปัญหาเบื้องต้นในการให้ขึ้นเป็นพยานที่ศาลก่อน จากนั้นจึงจะทำการสัมภาษณ์ได้ แต่ดร.ก็รบเร้า *"งั้นก็อย่าเพิ่งออกอากาศ แต่ผมอยากไปนิวยอร์กและไปบันทึกเทปเดี๋ยวนี้"*

ดร.ไวแกนด์และภรรยาเดินทางมาถึงนิวยอร์ก ทั้งสองนัดทานอาหารเย็นกับไมค์และโลเวลล์ เมื่อเริ่มคุยถึงการให้สัมภาษณ์ ปรากฏว่าภรรยาไม่ทราบเรื่องนี้มาก่อนและลุกหนีจากโต๊ะไป

เมื่อถึงวันเวลานัดหมายการให้สัมภาษณ์ ที่สตูดิโอรายการของ “60 นาที” ในระหว่างการสัมภาษณ์มีการใช้ภาพขนาดกลางและใกล้ที่ดร. และจับภาพจากจอมอนิเตอร์เมื่อดร.ไวแกนด์ ตอบคำถามสำคัญเสมอ ซึ่งเท่ากับว่าภาพนั้นจะเป็นภาพและข้อมูลที่นำเสนอไปยังประชาชนต่อไป

ต่อมาโลเวลล์ได้นัดหมายให้ดร.ไวแกนด์ได้คุยกับอัยการที่ทำคดียาสูบเพื่อขึ้นเป็นพยานในคดีนี้ เขาต้องไปขึ้นศาลแห่งรัฐมิสซิสซิปปี้เพื่อความปลอดภัยของตัวเอง ทีมอัยการให้คำปรึกษาอธิบายสิ่งที่ดร.ควรทราบก่อนขึ้นให้การ และปล่อยให้เขาได้ใช้เวลาคิดตัดสินใจอย่างเต็มที่ ในที่สุดเขาก็ตัดสินใจขึ้นเป็นพยานทั้งๆ ที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยของชีวิตแต่ก็ทำเพื่อความถูกต้อง คดีนี้เป็นคดีใหญ่ที่ผู้คนให้ความสนใจ เมื่อเดินทางไปถึงศาลพบนักข่าวและลื่อมวลชนจำนวนมากรอทำข่าวอยู่ หลังจากที่บันทึกคำให้การว่า *‘นิโคตินคือยาเสพย์ติด’* ทั้งคู่ก็ยิ้มออกเป็นครั้งแรกเพราะเชื่อว่าได้ทำในสิ่งที่ถูกต้องแล้ว

โลเวลล์กลับไปตัดต่อเทปสัมภาษณ์ดร.ไวแกนด์ เขานำเอาภาพดร.ให้สัมภาษณ์ว่า *“เหตุผลที่ผมมาที่นี่เพราะผมรู้สึกว่าคำพูดของพวกเขาเป็นเท็จ”* แล้วเลือกภาพจากจอคอมพิวเตอร์นำเอาภาพช่วงที่หนึ่งในคนแคระทั้ง 7 ให้การต่อศาลว่า *“นิโคตินไม่ใช่สิ่งเสพย์ติด”* ขึ้นมาเพื่อเสนอให้เห็นความแตกต่าง โลเวลล์เลือกภาพดร.ให้สัมภาษณ์ *“ผมเชื่อว่าเขาเบิกความเท็จ”* แล้วต่อเข้ากับภาพข่าวเก่าที่ผู้บริหารทั้ง 7 ของวงการยาสูบสาบานต่อศาล หลังจากตัดต่อเสร็จ แม้เทปสัมภาษณ์จะยังไม่ได้ออกอากาศก็ตาม โลเวลล์บอกกับทีมงานอย่างใจเย็นว่า *“ในเมื่อเราเท่านั้นที่มีข่าว เราคงจะได้เผยแพร่แต่เพียงผู้เดียว”*

ทีมงานรายการ “60 นาที” ได้แก่ โลเวลล์ ไมค์และดอน ฮิวิตต์ ถูกเรียกเข้าประชุมร่วมกับหัวหน้าฝ่ายกฎหมายและฝ่ายบริหารของซีบีเอส เพราะเห็นว่าเทปสัมภาษณ์ดร.ไวแกนด์จะมีปัญหา องค์กรอาจถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ฐานแทรกแซงละเมิดสิทธิ์

ดอน : “แทรกแซงเรื่องชาวบ้าน นั่นล่ะอาชีพเรา”

โลเวลล์ : “ผมอยากบอกว่ามันเกิดขึ้นตลอดเวลาที่นี่เราเป็นองค์กรข่าว (News Station) คนจะบอกเราในสิ่งที่เขาไม่ควรบอก เราต้องแยกแยะว่าเป็นจริงมั้ย ประชาชนสนใจมั้ย ถ้าสนใจ...ก็ออกอากาศ”

ไมค์ : “หลังจากหาหลักฐานสนับสนุน เราจึงไม่เคยแพ้คดีและทำรายการอย่างมีระดับ”

อย่างไรก็ตาม หัวหน้าฝ่ายกฎหมายยังคงยืนยันว่าต้องใช้เวลาตรวจสอบเทปสัมภาษณ์เพิ่ม ขอให้ทางรายการชะลอการออกอากาศไว้ก่อน

หัวหน้าฝ่ายกฎหมาย : "มาตรฐานของเราจะต้องสูงกว่าคนอื่น เพราะเราเป็นมาตรฐานให้คนอื่นทำตาม"

โลเวลล์ : "ในฐานะที่เป็น "มาตรฐาน"(Standard) ผมเชื่อว่าชายคนนี้พูดจริง"

หัวหน้าฝ่ายกฎหมาย : "แต่ด้วยกฎหมายแทรกแซงละเมิดสิทธิ ยิ่งเขาพูดจริงเราก็จะยิ่งเสียหาย...พวกเขาเป็นเจ้าของข้อมูลที่ถูกเปิดโปง ยิ่งมันเป็นความจริง พวกเขาจะยิ่งเสียหาย ถ้าเขาโกหก ไม่เปิดโปงข้อมูลอะไร ความเสียหายก็เล็กน้อยกว่า"

ไมค์ : "นี่อลิซในแดนมหัศจรรย์รึไง"

โลเวลล์ : "นี่ซีบีเอสคอร์ปอเรชั่น (CBS Corporation) กำลังบอกซีบีเอสนิวส์ (CBS News) ไม่ให้ออกอากาศเรื่องนี้ใช่มั้ย"

ในเวลาต่อมาประธานซีบีเอสนิวส์แจ้งกับทีมงานรายการ "60 นาที" ถึงเรื่องการพิจารณาเทปสัมภาษณ์ดร.ไวแกนด์ที่ตกลงให้ตัดคำสัมภาษณ์ออก แม้โลเวลล์ไม่เห็นด้วยกับความคิดดังกล่าว แต่ฝ่ายบริหารยังยืนยันที่จะให้ตัดต่อใหม่

ประธานซีบีเอสนิวส์ : "เราจะทำงานนี้ไม่ว่าคุณจะยอมหรือไม่ ถ้าคุณชอบ ผมจะมอบหมายโปรดิวเซอร์อื่นให้ทำแทน"

โลเวลล์ : "ตั้งแต่เมื่อไหร่ที่สถานีข่าวยอมนิยมอันดับหนึ่ง (investigate journalism) แบบนี้ยอมให้ฝ่ายกฎหมายตัดสินเนื้อหาของทาง "60 นาที" "

ดอน : "มันเป็นเวอร์ชั่นสำรอง (alternative version) มีเวอร์ชั่นสำรองจะเป็นไรไป คำเตือนของเธอ (หัวหน้าฝ่ายกฎหมาย) ก็ไม่ไร้เหตุผลซะทีเดียว"

หลังจากการประชุมครั้งที่ผ่านมา โลเวลล์ได้ไปหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องการขายหุ้นของซีบีเอสคอร์ปอเรชั่นซึ่งอาจมีผลกระทบเชื่อมโยงกับการนำเสนอข่าวคดียาสูบนี้ พบว่าฝ่ายบริหารกลัวเสียภาพพจน์เพราะกำลังจะขายหุ้น เขายื่นหลักฐานให้ที่ประชุมดู

โลเวลล์ : "เปล่าเลย พวกเขาไม่ได้เห็นแก่เงิน พวกเขาทำงานให้ฟรี คุณ (ดอน) ก็เป็นโปรดิวเซอร์บริหารอาสาสมัคร"

ดอน : "ซีบีเอสไม่ทำอย่างนั้น คุณสงสัยจรรยาบรรณของเราเหรอ (Journalistic intrigues)"

โลเวลล์ : "ไม่ ผมสงสัยสิ่งที่คุณได้ยิน คุณได้ยินว่าเป็น 'การแทรกแซงละเมิดสิทธิ์' ผมได้ยิน 'การฟ้องร้องของบราวน์แอนด์วิลเลียมสัน' 'ทำลายการขายของซีบีเอสให้เวสติ้งเฮาส์' ผมได้ยินว่า 'งดออกเทปตอนนี้ซะ เชือดไวแกนด์ทิ้ง เคารพคำสั่งและไสหัวไป' ผมได้ยินอย่างนั้น คุณจ้างผมเพื่อออกไปหาคนอย่างไวแกนด์ ชักชวนให้เขาพูด ทำให้เขาไว้ใจเรา

ทำให้เขามาออกรายการให้ได้ ผมทำแล้ว ผมทำได้สำเร็จ เขานั่ง เขาพูด เขายอมละเมิดสัญญาของเขา เขาเป็นพยานปากสำคัญในคดีสุขภาพประชาชนที่ใหญ่ที่สุด เป็นการฟ้องร้องบริษัทที่ทำผิดครั้งใหญ่ที่สุด มูลค่าสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ เจฟฟรีย์ ไวแกนด์ อุตส่าห์ยอมเสี่ยงตาย เขาออกมาพูดความจริงในทีวีรึเปล่า? เขาพูด มันสมควรเผยแพร่มั้ย? สมควร เราจะนำออกอากาศมั้ย? ไม่เอาออก ทำไม? เพราะเขาโกหกยังงั้นหรือ? เปล่า แต่เพราะเขาพูดความจริง เพราะเหตุนี้เราจะไม่เอาออกอากาศ และยิ่งเขาพูดความจริง มันก็จะยิ่งเสียหาย"

ดอน : "คุณมันสติฟั่นเฟือน และต่อต้านสังคมรู้ตัวมั้ย ถ้าเราออกอากาศทั้งหมดไม่ได้ ผมก็ขอมีรายการครึ่งนึง ดีกว่าไม่มีเลย...ไม่ๆ ไม่ใช่คุณ คุณคงไม่พอใจ ถ้าไม่ได้ทำให้บริษัทต้องเสี่ยง"

โลเวลล์ : "คุณเป็นอะไร คุณจะเป็นนักธุรกิจ (businessman) หรือคุณจะเป็นนักข่าว (newsman) เพราะนั่นบังเอิญเป็นสิ่งที่ไมค์กับผมและหลายคนที่นี่ทำเพื่อเลี้ยงชีวิต "ทำให้บริษัทต้องเสี่ยง" พวกคุณน้อยๆ หน่อยเถอะ คนพวกนี้ต่างหากกำลังทำให้จุดประสงค์ในงานของเราต้องมาเสี่ยง"

ไมค์ : "โลเวลล์ ผมเห็นด้วยกับดอน"

ขณะทั้งสองฝ่ายถูกกดดันจากระบบที่พวกเขาอยู่ ดร.ไวแกนด์ถูกขุดคุ้ยอดีตทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงจากฝ่ายตรงข้ามและครอบครัวแตกแยก ซ้ำร้ายความจริงที่ให้สัมภาษณ์ไปกลับไม่ได้ออกอากาศ ฝ่ายโลเวลล์เองก็ถูกบังคับจากทางสถานีให้ลาพักร้อน แต่ยืนยันจะไม่ลาออกประท้วงเขาจะอยู่เพื่อต่อสู้ให้รายการได้ออกอากาศ ดอนบอกเขาว่าเขาหนุนแหล่งข่าวผิดคน แล้วยื่นบทสรุปย่อของข่าวที่กำลังเตรียมพิมพ์เกี่ยวกับประวัติของดร.ไวแกนด์ ในประเด็น "ภรรยาเก่าและการทอดทิ้งลูกสาว" เมื่อได้ยินดังนั้นก็ทำให้โลเวลล์โมโหที่ดร.ไม่ยอมบอกให้ทราบตั้งแต่การคุยกันที่ร้านอาหารครั้งก่อน แต่ดร.ไวแกนด์แก้ตัวว่าไม่ใช่เรื่องที่จำเป็นต้องรู้

โลเวลล์ : "คุณรู้เหรอว่าเราต้องรู้หรือไม่ต้องรู้อะไร คุณเชี่ยวชาญเรื่องสื่อ (media) นักรึไง...ผมต้องไปลบล้างทุกข้อกล่าวหาในรายงานนี้ก่อนถูกวอลสตรีทเจอร์นัลตีพิมพ์ ผมพยายามปกป้องคุณ"

โลเวลล์รีบติดต่อนักข่าวที่เขารู้จักในหนังสือพิมพ์วอลสตรีทเจอร์นัล โดยบอกว่าเป็นแผนสาดโคลนกันและขอให้นักข่าวเลื่อนการนำเสนอข่าวนั้นออกไปโดยเสนอให้ดูข้อมูลเพิ่มเติมของเขาก่อนรายงานซึ่งนักข่าวหนังสือพิมพ์ก็ตอบตกลงและนัดหมายให้ข้อมูลเพิ่มเติมในเวลาต่อมา

สื่อโทรทัศน์รายงานข่าวเรื่องที่ซีบีเอสไม่ยอมให้รายการ “60 นาที” ออกอากาศเทปสัมภาษณ์ ดร. ไวแกนด์ ซึ่งการเผยแพร่ข่าวนี้เป็นฝีมือของโลเวลล์ที่จัดการติดต่อคนในวงการสื่อที่รู้จักเพื่อกดดันฝ่ายบริหาร ฝ่ายข่าวซีบีเอสจึงต้องขอสัมภาษณ์ไมค์ถึงประเด็นนี้ แต่คำสัมภาษณ์ถูกตัดเหลือเพียงคำว่า *“ใช่”* สร้างความไม่พอใจให้กับไมค์ เมื่อได้ทราบว่าประธานซีบีเอสนิวส์เองเป็นผู้สั่งให้ตัดคำสัมภาษณ์ส่วนที่เหลือออกโดยอ้างว่า

ประธานซีบีเอสนิวส์ : “มันมีเวลาไม่พอ”

ไมค์ : “เวลาเหรอ โกหก คุณมันสุนัขขององค์กร คุณเก่งมาจากไหนถึงกล้าดีมาตัดคำพูดผมทิ้ง ผมพยายามแก้ไขสถานการณ์”

ไมค์ยังไม่ยอมหยุดเท่านี้ เขาเดินตรงเข้าไปพูดกับหัวหน้าฝ่ายกฎหมายของซีบีเอสนิวส์

ไมค์ : “เราทำงานบริษัทเดียวกันไม่ได้แปลว่าเป็นมืออาชีพเท่ากัน คุณจะทำอะไรอีก คุณจะหลอกล่อผมเหรอ ใช้กฎหมายปั่นหัวผมเหรอ ผมอยู่ในวงการนี้มาแล้วกว่า 50 ปี คุณกับคนที่คุณรับใช้กำลังทำลายรายการที่น่าเชื่อถือที่สุด ดีที่สุดและได้กำไรที่สุดของซีบีเอส”

เทปรายการคดียาสูบเวอร์ชั่นใหม่ที่ไม่มีบทสัมภาษณ์ดร.ไวแกนด์ออกได้ออกอากาศวันนี้ โดยมีไมค์กล่าวนำในรายการว่า

“เอกสารนับพันภายในอุตสาหกรรมยาสูบถูกเปิดเผยในปีที่ผ่านมา เอกสารที่เหมือนจะยืนยันสิ่งที่อดีตอธิบดีกรมการแพทย์ทหารซึ่งปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการองค์การอาหารและยากล่าวว่า มี ‘คนวงใน’ (Insider) วงการบอกเราได้ว่า วงการยาสูบเปิดเผยความจริงต่อประชาชนรึไม่ ‘คนวงใน’ คนนั้นคือผู้บริหารระดับสูงในบริษัทยาสูบ แต่เราไม่สามารถเปิดเผยสาระสำคัญที่เกี่ยวกับเรื่องที่ยาเสพย์ติดและผลต่อสุขภาพซึ่งเขาทราบข้อมูลดีได้ เพราะเขาเซ็นสัญญาห้ามเผยแพร่ข้อมูลไว้กับบริษัทยาสูบนั้น ผู้บริหารที่ซีบีเอสบอกกับเราว่า เมื่อรู้ว่าเขามีสัญญาฉบับนั้น หากเราเผยแพร่บทสัมภาษณ์เขาออกไป ซีบีเอสอาจจะต้องถูกฟ้องร้องหลายพันล้านเหรียญ ความจริงคือเราไม่สามารถเอ่ยแม้กระทั่งชื่อเขาหรือชื่อบริษัทที่เขาทำงาน และแน่นอนเราไม่สามารถให้ท่านเห็นหน้าเขา”

โลเวลล์ไปพักร้อน แต่ก็ยังโทรถามข่าวดร.ไวแกนด์ กลับถูกดร. ซึ่งอยู่ในภาวะเครียดต่อว่า

ดร.ไวแกนด์ : “คุณหลอกเชิดผม (manipulate) เข้าไปยุ่งในเรื่องนี้”

โลเวลล์ : “ไร้สาระ เจฟฟ์”

ดร.ไวแกนด์ : “คุณปูทางไว้ก่อน”

โลเวลล์ : “ผมปูทางไว้ให้คนที่ต้องการจะเดินมา ผมช่วยให้เขาเดินมาก็เท่านั้นเอง คุณไม่ใช่หุ่นยนต์ เจฟฟ์ คุณมีความคิดของตัวเองนี่นา”

ดร.ไวแกนด์ : "ขึ้นอยู่กับคุณ เจฟฟรีย์ "พลังมวลชนเป็นของคุณ" "ข้อมูลสำคัญที่ประชาชนอเมริกันจะต้องรู้" โลเวลล์ เบิร์กแมน ไม่มีใครที่เบิร์กแมนกล่อมไม่สำเร็จ"

โลเวลล์ : "ผมสู้เพื่อคุณ แล้วก็ยังสู้อยู่"

ดร.ไวแกนด์ : "คุณสู้เพื่อผมเหรอ คุณหลอกใช้ผมต่างหาก ให้ผมเป็นแบบนี้ นั่งมองตึกบราวน์แอนด์วิลเลียมสันมันมืดสนิท ยกเว้นชั้น 10 เป็นชั้นของฝ่ายกฎหมายซึ่งเป็นที่กระทืบชีวิตผม"

โลเวลล์ : "เจฟฟรีย์ ทำแบบนี้แล้วจะได้อะไร คุณมีความสำคัญต่อคนมากมายนะ เจฟฟรีย์ คุณคิดถึงเรื่องนี้สิ ลอกคิดถึงคนพวกนั้น ฮีโร่เหลือน้อยลงทุกวัน คนอย่างคุณมีน้อยเหลือเกิน

ดร.ไวแกนด์ : "คนอย่างคุณด้วย"

ในที่สุดทั้งคู่ก็เข้าใจกัน โลเวลล์เล่าให้ดร.ฟังว่าเขาเองก็ถูกบีบจากที่ทำงานให้ลาพักร้อนจากการตัดสินใจครั้งนี้ หลังวางโทรศัพท์จากดร. โลเวลล์พูดกับภรรยา

โลเวลล์ : "ผมโลเวลล์ เบิร์กแมน รายการ "60 นาที" ถ้าเอาคำว่า "60 นาที" ออกปุ๊บ ไม่มีใครโทรกลับคุณเลย ไวแกนด์อาจพูดถูกผมอาจจะหลง แล้วผมหลงอะไร ความเร้าใจของ "60 นาที" เหรอ มันเพื่ออะไรกัน ข่าวสารบันเทิง (Infotenment) มันไม่มีประโยชน์เลย"

ภรรยา : "ที่นี่ประเทศใหญ่ มีสื่ออิสระ (Free press) คุณก็ไปทำที่อื่นสิ"

โลเวลล์ : "อิสระเหรอ อิสระแน่ล่ะ สำหรับเจ้าของเงินไง แลรี่ ทิสช์ไงล่ะสื่ออิสระ"

ภรรยา : "มองให้กว้าง"

โลเวลล์ : "ผมมองกว้างมากแล้ว"

ภรรยา : "ไม่ใช่เลย"

โลเวลล์ : "จากมุมมองของผม สิ่งที่มันเกิดขึ้นและสิ่งที่ผมทำมันไร้สาระมาก มันครึ่งๆ กลางๆ"

ขณะนี้เกิดปัญหาขึ้นกับทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็น ดร.ไวแกนด์ อัยการคดียาสูบ และโลเวลล์ เมื่อเกิดความคิดหาทางออกให้กับปัญหาได้ก็รีบโทรติดต่อนักข่าวหนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทมส์ที่รู้จักกัน เพื่อบอกข้อมูลภายในองค์กรซีบีเอสให้สื่อหนังสือพิมพ์นำข่าวนี้ไปตีพิมพ์เผยแพร่

โลเวลล์ : "ฝ่ายองค์กรของซีบีเอสกดดันซีบีเอสนิวส์และตัดเทปที่เราสัมภาษณ์นักวิทยาศาสตร์ของบริษัทยาสูบ ผู้บริหารองค์กร พวกเขาพยายามปิดข่าวนี้ไปเลย

นักข่าว : "แปลว่า "60 นาที" ยอมให้ฝ่ายองค์กรของซีบีเอส (CBS Corporation) ตัดสินว่าอะไรคือข่าวงั้นเหรอ วอลเลซกับฮิววิตต์ว่าไงล่ะ"

โลเวลล์ : "ข่าวนี้จะได้ลงหน้าไหนล่ะ"

กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สนใจจะลงข่าวนี้หน้าหนึ่ง ในที่สุดโลเวลล์ก็หาทางออกให้กับปัญหานี้ได้โดยใช้สื่ออื่นกดดันให้ซีบีเอสยอมเผยแพร่ข่าวสำคัญออกสู่ประชาชน

เช้ามืดวันรุ่งขึ้น ไมค์ได้อ่านข่าวนี้ก็รีบตรงมาหาโลเวลล์พร้อมด้วยหนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทมส์ในมือ ทั้งคู่คุยกัน

ไมค์ : "เราทำรายการกี่ตอนแล้ว ตอบซิกี่ตอนแล้ว"

โลเวลล์ : "เยอะ"

ไมค์ : "ใช่แล้ว"

โลเวลล์ : "แต่ตลอดเวลานั้นไมค์ คุณเคยลงจากเครื่องบินเดินเข้าไปในห้องและพบว่าแหล่งข่าว (Source) ที่จะสัมภาษณ์เปลี่ยนใจมั้ย หรือว่าเสียใจและไม่ให้ข่าวเรา ไม่มีเลยสักครั้ง รู้มั้ยว่าทำไม คุณถามโดยไม่ต้องการคำตอบ ผมจะบอกให้ว่าทำไม เพราะเมื่อผมให้สัญญากับใครสักคน ผมทำตามสัญญา"

ไมค์ : "แหม ผมโชคดีจริงๆ ที่ได้ศีลธรรม (morality) ของโลเวลล์ เบิร์กแมนช่วยนำทางสว่างในหนทางที่มืดมิด ขอทีผมอยากอ้วก"

โลเวลล์ : "ผมต่างหากที่อยากอ้วก ผมไม่เคยทอดทิ้ง (abandon) ให้แหล่งข่าวรับกรรมไม่เคยทอดทิ้งเขา แม้กระทั่งตอนนี้ก็เถอะ ตอนผมเริ่มทำงานที่นี่ ผมเข้ามาพร้อมกับวาจาสัตย์ (word intact) และจะจากไปด้วยวาจาสัตย์ ผมไม่สนกติกาของเกม คุณควรจะรู้จักผมดี คุณจะให้ผมทำยังไง คิดว่าผมจะงอมืองอเท้าเหรอ (lie down) ถอนตัวเหรอ"

ไมค์ : "ในชีวิตจริง เมื่อคุณมาถึงจุดที่ผมอยู่ มันจะมีข้อคำนึงอื่นๆ (considerations)"

โลเวลล์ : "เช่นอะไร ความรับผิดชอบต่อบริษัทหรือว่าเป็นชื่อเสียงงั้นเหรอ"

ไมค์ : "ผมไม่ได้พูดถึงชื่อเสียง ความฟุ้งเฟ้อหรือซีบีเอส ผมพูดถึงเมื่อคุณย่างเข้าสู่วัยไม้ใกล้ฝั่งตอนนั้นคุณจะคิดถึงอะไร อนาคตเหรอ "ในอนาคต ฉันจะทำยังงี้ยังงั้นเหรอ" อนาคตอะไร ไม่ใช่ สิ่งที่คุณคิดคือ คนจะคิดถึงเรายังไงเมื่อเราจากไป หลังจากเราตายแล้วชีวิตผมคงได้สร้างอะไรบ้าง ผมทำข่าวอิหร่านเกท อะยาโตลาห์ มัลคอล์มเอ็กซ์ มาร์ติน ลูเธอร์คิง ซัดดัม ซาคัท และอื่นๆ อีกมากมาย ผมฉีกหน้ากากโจรในเสื้อสูท ผมใช้เวลาทั้งชีวิตสร้างสมทั้งหมดนั่น ประวัติศาสตร์มักจารึกสิ่งสุดท้ายที่เราทำและนั่นควรจะเป็นเผยแพร่การสัมภาษณ์ที่ทำให้บริษัทบุหรี่ยักษ์บดขยี้สำนักข่าวเหรอ มันทำให้คนในวัยอย่างผมชะงักมั้ย ใช่...คุณกับผมทำรายการนี้ด้วยกันมา 14 ปี นิวยอร์กไทมส์ฉบับวันนี้ในนี้มีข่าวสาวไส้เรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้นในสถานีเราและในบทบรรณาธิการ เขาประณามเราว่า ทรยศจรรยาบรรณต่อเอ็ดเวิร์ด อาร์ เมอโรว์"

ในห้องประชุมที่ทำงานรายการ 60 นาที มีการรวมตัวกันของดอน ไมค์และโลเวลล์เพื่อถกกันเรื่องข่าวที่หนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทมส์นำเสนอ

โลเวลล์ : "สำนักข่าวของเราถูกนิวยอร์กไทมส์ประจานในหนังสือพิมพ์ ในโทรทัศน์ที่เราจำนนต่อผลประโยชน์องค์กร"

ดอน : "ไทมส์รายงานละเอียดยิบถึงเรื่องที่เราคุยกันเป็นการภายใน คุณขายเรา"

โลเวลล์ : "ไม่ใช่ คุณขายตัวเอง อย่าเปลี่ยนดำให้เป็นขาว บริษัทบุหรี่พยายามป้ายสีไวแกนด์ คุณเชื่อเขา วอลสตรีทเจอร์นัลไม่ถึงกับตั้งป้อมต่อต้านลัทธินิยม (Capitalism) เท่าไหร่ ก็ยังปฏิเสธแผนสาดโคลนของบริษัทบุหรี่ที่เป็นการให้ร้ายป้ายสีชั้นต่ำอย่างที่สุด และตอนนี้ถึงแม้ทุกคำพูดของไวแกนด์ในรายการเราจะถูกตีพิมพ์พร้อมบันทึกปากคำให้การบนศาลแห่งรัฐมิสซิสซิปปี้ น้ำลดตอผุดไปถึงไหนๆ แล้ว แต่คุณยังมายืนอยู่ตรงนี้เถียงผมอยู่อีก ดอนคุณจะต้องการอะไรอีก"

ดอน : "ไมค์ คุณบอกเขาซิ"

ไมค์ : "คุณม้วนเสื่อแล้ว ดอน"

ดอน : "มันเป็นข่าวเก่าแล้ว คุณอยู่ฝ่ายผมเถอะแล้วจะดีเอง ด่ากันแว้บเดียวเดี๋ยวก็ลืม"

ไมค์ : "ไม่ นั่นมันชื่อเสียง (fame) ชื่อเสียงต่างหากที่อยู่แว้บเดียว ส่วนชื่อเน่า (infamous) จะอยู่ยาวนานกว่านั้นหน่อย เรายอมจำนน มันงี่เง่าเราทำผิดมหันต์เลย..."

ในตอนท้ายเป็นการปิดเรื่องแบบสุขนาฏกรรม (Happy Ending) จบด้วยความสุข และความสำเร็จของตัวละคร ในที่สุดซีบีเอสก็อนุญาตให้รายการ "60 นาที" ออกอากาศเทปสัมภาษณ์ดร.เจฟฟรีย์ ไวแกนด์ เวอร์ชั่นแรกได้ และทำให้ครอบครัวของดร.เข้าใจการตัดสินใจยืนหยัดเพื่อความถูกต้องครั้งนี้ ส่วนโลเวลล์ก็ดูรายการอยู่กับภรรยาที่บ้าน

ภรรยา : "คุณชนะ"

โลเวลล์ : "ผมชนะอะไร"

วันรุ่งขึ้นโลเวลล์มาหาไมค์ที่ทำงานเพื่อบอกว่าเขาลาออกแล้ว ไมค์ขอให้เขาทำงานต่อ แต่โลเวลล์ก็ได้ให้เหตุผลส่วนตัวว่า

โลเวลล์ : "งั้นเหรอ ผมจะบอกแหล่งข่าวคนต่อไปว่ายังไง 'ทำงานกับเราคุณจะปลอดภัยมั้งครับ' รอยร้าวที่เกิดขึ้นไม่อาจประสานได้เหมือนกัน ฉะนั้น..." แล้วเดินจากไป

ในขณะที่ภาพยนตร์เรื่องนี้สร้างจากเรื่องจริงซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างจากภาพยนตร์ดังนี้

"ภายหลังจากเหตุการณ์ในเรื่องนี้ อุตสาหกรรมยาสูบถูกฟ้องร้องทั้งสิ้นจาก 49 รัฐเป็นมูลค่า 246 พันล้านเหรียญ แม้ว่าภาพยนตร์เรื่องนี้จะสร้างจากเรื่องจริงแต่มีบางเหตุการณ์ได้ถูก

ปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับบทภาพยนตร์ ไม่มีใครชี้ตัวผู้ส่งคำขู่ฆ่าไวแกนด์ได้ และไม่มีผู้ใดถูกดำเนินคดี

ปี 1996 ดร.ไวแกนด์ ได้รับสมญาเป็นครูดีเด่นแห่งปีในรัฐเคนตั๊กกี้ ปัจจุบันเขาอาศัยอยู่ในเซาท์แคโรไลน่า

โลเวลล์ เบิร์กแมน เป็นผู้สื่อข่าวรายการชุด "ฟรอนท์ไลน์" ของพีบีเอสและสอนภาควิชาหนังสือพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบิร์กเลย์"

ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และวงการสื่อสารมวลชนจากภาพยนตร์เรื่อง The Insider

ผู้วิจัยพบภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และวงการสื่อสารมวลชนจากภาพยนตร์ 3 ประเด็นหลักด้วยกัน ดังนี้

1. <u>ระบบสื่อมวลชนในอเมริกาเป็นระบบที่ให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในการถือครองหุ้นเพื่อเป็นเจ้าของสื่อ</u>

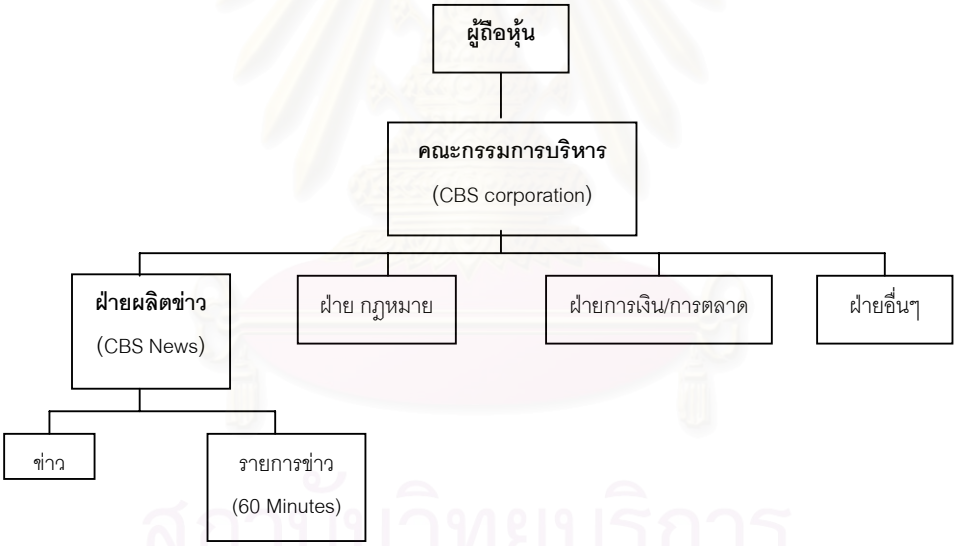

ภาพที่ 18 "แผนภาพแสดงโครงสร้างการบริหารงานของซีบีเอส"

จากภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่า ระบบโครงสร้างของสื่อมวลชนอเมริกาเป็นระบบที่ให้กรรมสิทธิ์เอกชนในการถือครองหุ้น เมื่อระบบโครงสร้างสื่อมวลชนเป็นระบบให้กรรมสิทธิ์เอกชนในการถือครองหุ้น เจ้าของสื่อมวลชนในอเมริกาจึงเป็นบริษัทมหาชนที่ระดมทุนอยู่ในตลาดหุ้นภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี ซึ่งระบบดังกล่าวทำให้ผู้ที่มีเงินทุนมากสามารถเข้ามาถือหุ้นในฐานะเจ้าของกิจการสื่อได้ไม่ยากเย็นนัก โดยที่ผู้เป็นเจ้าของสื่อนั้นอาจไม่จำเป็นต้องมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสื่อมาก่อนก็ได้ แต่สิ่งที่มีคือความเชี่ยวชาญด้านการเงินและการจัดการ

ธุรกิจ การเป็นเจ้าของสื่อจึงมีการเปลี่ยนมือกันไปมาเสมอ ทำให้ไม่มีระบบผูกขาดที่จะควบคุมรูปแบบและเนื้อหาของสื่อได้เต็มที่ ขณะเดียวกันโครงสร้างแบบนี้ก็มีข้อเสียที่ทำให้สื่อมวลชนกลายเป็นเพียงหน่วยงานหรือองค์กรทางธุรกิจทั่วไปที่จำเป็นต้องคำนึงถึง “ผลประโยชน์ทางธุรกิจ” ไปพร้อมกับการเสนอข่าวเพื่อประโยชน์สาธารณะซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ในเมื่อเรื่องธุรกิจข่าวสารตกไปอยู่กับเจ้าของสื่อที่เชี่ยวชาญทางการทำธุรกิจจึงไม่น่าแปลกใจที่องค์กรนั้นจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์องค์กรก่อนประโยชน์สาธารณะ ทำให้อุดมการณ์ทางธุรกิจเบียดเบียนอุดมการณ์วิชาชีพสื่อมวลชนได้ในที่สุด

ตัวอย่างจากกรณีที่นักข่าวโลเวลล์ไปพบว่า ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของซีบีเอส แลรี่ ทิสช์จะขายหุ้นให้กับบริษัทเวสติ้งเฮาส์ ทำให้เห็นการโยกย้ายเปลี่ยนมือเป็นเจ้าของสื่อได้โดยง่าย และการคำนึงถึงเรื่องกำไรขาดทุน รวมถึงภาพพจน์มากกว่าประโยชน์สาธารณะไป

โลเวลล์ : “...หากทิสช์ขายหุ้นซีบีเอสให้เวสติ้งเฮาส์ได้หุ้นละ 81 เหรียญ แล้วจู่ๆ ถูกฟ้องในคดีหลายพันล้านดอลลาร์จากบราวน์แอนด์วิลเลียมสัน การขายหุ้นก็จะโดนพับ...”

ในเมื่อการบริหารงานของสื่อมวลชนเป็นไปในรูปแบบของการทำธุรกิจที่ต้องคำนึงถึงกำไรขาดทุนเป็นสำคัญ ก็ทำให้ผลประโยชน์ทางธุรกิจกระทบต่อจุดประสงค์ของการทำงานข่าวได้ เพราะจุดมุ่งหมายระหว่างอาชีพนักข่าวกับนักธุรกิจนั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง แม้ว่านักข่าวในภาพยนตร์เรื่องนี้จะแตกต่างจากภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องที่ทำการศึกษามาในแง่อุดมการณ์ทางวิชาชีพและการปฏิบัติงานที่ถูกกลืนไปตามวัฒนธรรมธุรกิจมองว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเรื่องการค้าขายเป็นสรณะก็ตาม แต่ก็สะท้อนให้เห็นในลักษณะที่ระบบสื่อมวลชนที่บริหารงานแบบธุรกิจกำลังพยายามจะเข้ามาครอบงำความคิดและหลักการทำงานของนักข่าวและสื่อมวลชน

จากภาพยนตร์ผู้วิจัยพบความขัดแย้งที่สำคัญ คือ “การทำงานข่าวภายใต้การบริหารสื่อมวลชนภายใต้เศรษฐกิจแบบทุนนิยม” โดยเสนอให้เห็นว่าเมื่อนักข่าวต้องทำงานภายใต้ระบบสื่อมวลชนที่ถือครองกรรมสิทธิ์โดยเอกชนที่เป็นการบริหารงานแบบธุรกิจ นักข่าวเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในจิตใจและส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลภายในองค์กรตามมา ถ่ายทอดผ่านการกระทำและวาทกรรมของตัวละครโลเวลล์ เบิร์กแมน ซึ่งเป็นตัวแทนนักข่าวที่เผชิญหน้ากับความขัดแย้งนี้ ดังเช่นที่โลเวลล์กล่าวเมื่อทะเลาะกับดอนที่เข้าข้างฝ่ายบริหาร

ดอน : “คุณคงไม่พอใจ ถ้าไม่ได้ทำให้บริษัทต้องเสี่ยง”

โลเวลล์ : “คุณเป็นอะไร คุณจะเป็นนักธุรกิจ (businessman) หรือคุณจะเป็นนักข่าว (newsman) เพราะนั่นบังเอิญเป็นสิ่งที่ไมค์กับผมและหลายคนที่นี่ทำเพื่อเลี้ยงชีวิต “ทำให้

บริษัทต้องเสี่ยง" พวกคุณน้อยๆ หน่อยเถอะ คนพวกนี้ต่างหากกำลังทำให้จุดประสงค์ในงานของเราต้องมาเสี่ยง"

ผลกระทบต่องานข่าวก็คือ การทำงานข่าวอาจถูกแทรกแซงโดยฝ่ายบริหาร ในภาพยนตร์ยกตัวอย่างให้เห็นภาพการแทรกแซงดังกล่าวโดยฝ่ายบริหารซึ่งมีฝ่ายกฎหมายเป็นผู้ช่วยรักษาผลประโยชน์ของจะมีบทบาทในการตรวจสอบข่าวสารหนึ่งๆ ว่า ถ้านำเสนอออกไปแล้วจะส่งผลกระทบถึงผลประโยชน์ขององค์กรหรือมีปัญหาทางกฎหมายหรือไม่ หน้าที่ของฝ่ายกฎหมายดังกล่าวทำให้การเข้ามาตรวจสอบอาจจะดูเหมือนเข้ามาก้าวก่ายและปกป้องผลประโยชน์ขององค์กร ทั้งนี้ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตน แต่เนื่องจากฝ่ายกฎหมายไม่ได้เรียนรู้จรรยาบรรณของสื่อมวลชนว่าสิ่งใดควรเสนอสิ่งใดไม่ควร รู้แต่เพียงว่าสิ่งใดเสนอได้กับไม่ได้ทางกฎหมาย ดังนั้นการทำงานของ 2 ฝ่ายจึงต้องขัดแย้งกันเป็นธรรมดา ตัวอย่างจากกรณีความขัดแย้งระหว่างผู้ผลิตรายการ "60 Minutes" กับฝ่ายกฎหมายซึ่งเป็นปากเป็นเสียงให้กับฝ่ายบริหาร ฝ่ายกฎหมายซึ่งเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ให้ฝ่ายบริหารเกรงว่าจะเกิดปัญหาถูกฟ้องร้องฐานแทรกแซงละเมิดสิทธิ์จึงไม่อนุญาตให้นำเสนอข่าวเพื่อรักษาผลประโยชน์ขององค์กรที่ยิ่งใหญ่กว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ

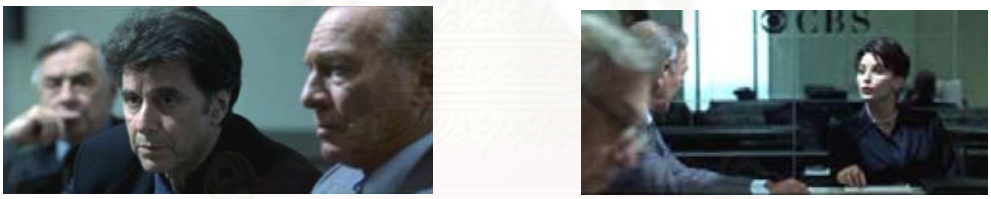

ภาพที่ 19 "การประชุมร่วมระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายข่าวในภาพยนตร์เรื่อง The Insider"

ผลกระทบต่อมาจากการแทรกแซงการทำงานข่าวของฝ่ายบริหารก็คือ หากนักข่าวทำตามคำสั่งจากฝ่ายบริหารเพราะเห็นแก่ประโยชน์เหล่านั้นและละเลยจรรยาบรรณทางวิชาชีพไป ประชาชนก็จะไม่ได้รับข่าวสารที่เป็นความจริง แต่จะเป็นข่าวสารที่เอื้อต่อประโยชน์ทางธุรกิจเท่านั้น ในที่นี้คือฝ่ายบริหารกลัวถูกฟ้องร้องและเสียภาพพจน์เพราะกำลังจะขายหุ้น ขณะที่ผู้บริหารไม่กล้าอนุญาตให้โลเวลล์ออกอากาศเทปสัมภาษณ์ เพราะยิ่งแหล่งข่าวพูดความจริงบริษัทจะยิ่งเสียหาย ดังคำกล่าวของหัวหน้าฝ่ายกฎหมายต่อทีมงานรายการ "60 Minutes"

"แต่ด้วยกฎหมายแทรกแซงละเมิดสิทธิ ยิ่งเขาพูดจริงเราก็จะยิ่งเสียหาย...พวกเขาเป็นเจ้าของข้อมูลที่ถูกเปิดโปง ยิ่งมันเป็นความจริง พวกเขาจะยิ่งเสียหาย ถ้าเขาโกหก ไม่เปิดโปงข้อมูลอะไร ความเสียหายก็เล็กน้อยกว่า"

หรือคำพูดของโลเวลล์ที่แสดงท่าทีไม่เห็นด้วยกับการแทรกแซงการนำเสนอเนื้อหาของฝ่ายบริหาร

"...ผมสงสัยสิ่งที่คุณได้ยิน คุณได้ยินว่าเป็น 'การแทรกแซงละเมิดสิทธิ์' ผมได้ยิน 'การฟ้องร้องของบราวน์แอนด์วิลเลียมสัน' 'ทำลายการขายของซีบีเอสให้เวสติ้งเฮาส์' ผมได้ยินว่า 'งดออกเทปตอนนี้ซะ เชือดไวแกนด์ทิ้ง เคารพคำสั่งและไสหัวไป' ผมได้ยินอย่างนั้น คุณจ้างผมเพื่อออกไปหาคนอย่างไวแกนด์ ชักชวนให้เขาพูด ทำให้เขาไว้ใจเรา ทำให้เขามาออกรายการให้ได้ ผมทำแล้ว ผมทำได้สำเร็จ เขานั่ง เขาพูด เขายอมละเมิดสัญญาของเขา เขาเป็นพยานปากสำคัญในคดีสุขภาพประชาชนที่ใหญ่ที่สุด เป็นการฟ้องร้องบริษัทที่ทำผิดครั้งใหญ่ที่สุด มูลค่าสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ เจฟฟรีย์ ไวแกนด์ อุตสาห์ยอมเสี่ยงตาย เขาออกมาพูดความจริงในทีวีรึไปล่า? เขาพูด มันสมควรเผยแพร่มั้ย? สมควร เราจะนำออกอากาศมั้ย? ไม่เอาออก ทำไม? เพราะเขาโกหกยังงั้นหรือ? เปล่า แต่เพราะเขาพูดความจริง เพราะเหตุนี้เราจะไม่เอาออกอากาศ และยิ่งเขาพูดความจริง มันก็จะยิ่งเสียหาย"

แม้ไม่มีใครในสถานีซีบีเอสพูดว่าองค์กรควบคุมสื่อ แต่ทุกคนก็รู้ดีอยู่ว่าอะไรเป็นอะไร การบริหารงานสื่อมวลชนภายใต้เศรษฐกิจแบบทุนนิยมโดยเฉพาะการเปิดเสรีให้เอกชนเข้ามาถือกรรมสิทธิ์ครอบครองเป็นเจ้าของสื่อนั้น ทำให้การทำงานตามหลักจรรยาบรรณทางวิชาชีพของนักข่าวโทรทัศน์เป็นไปอย่างยากลำบาก และทำให้จุดประสงค์ของการทำข่าวไขว้เขวไปได้ เนื่องจากอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และนักธุรกิจไปกันไม่ได้ หากการบริหารงานของสื่อมวลชนยังคงเป็นไปในรูปแบบนี้ ปัญหาแบบที่นำเสนอในภาพยนตร์ก็จะยังคงเกิดขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีวันจบสิ้น เมื่อธุรกิจข่าวสารตกอยู่ในมือผู้มีเงินทุนมากกว่าจะมีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของสื่อแล้ว วงการสื่อสารมวลชนจึงเต็มไปด้วยนักข่าวและสื่อมวลชนที่ทำเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ และอิสระหรือหลักการทำงานข่าวก็อาจถูกกำหนดโดยเงื่อนไขทางธุรกิจของนายทุนที่ครอบครองสื่อ ดังเช่นที่ประโยคหนึ่งโลเวลล์แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นสื่ออิสระกับภรรยาของเขา

โลเวลล์ : "ผมโลเวลล์ เบิร์กแมน รายการ "60 นาที" ถ้าเอาคำว่า "60 นาที" ออกปุ๊บ ไม่มีใครโทรกลับคุณเลย ไวแกนด์อาจพูดถูกผมอาจจะหลง แล้วผมหลงอะไร ความเร้าใจของ "60 นาที" เหรอ มันเพื่ออะไรกัน ข่าวสารบันเทิง (Infotenment) มันไม่มีประโยชน์เลย"

ภรรยา : "ที่นี่ประเทศใหญ่ มีสื่ออิสระ (Free press) คุณก็ไปทำที่อื่นสิ"

โลเวลล์ : "อิสระเหรอ อิสระแน่ล่ะ สำหรับเจ้าของเงินไง แลรี่ ทิสช์ไงล่ะสื่ออิสระ...จากมุมมองของผม สิ่งที่มันเกิดขึ้นและสิ่งที่ผมทำมันไร้สาระมาก มันครึ่งๆ กลางๆ"

2. <u>นักข่าวและสื่อมวลชนควรยึดถือจรรยาบรรณทางวิชาชีพเป็นหลักในการทำงานข่าว</u>

ภาพยนตร์เรื่องนี้นำเสนอแก่นความคิดในเรื่อง “การพยายามทำในสิ่งที่ถูกต้อง ยืนหยัดเพื่อความจริงและผลประโยชน์ของประชาชน” ผ่านการเผชิญปัญหาของตัวละครทั้งนักข่าวโทรทัศน์และแหล่งข่าวที่ร่วมมือกัน แม้จะตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่อาจจะทำลายตัวเองได้ ในส่วนของตัวละครนักข่าวโทรทัศน์ ผู้วิจัยพบว่า ตัวละครโลเวลล์ เบิร์กแมน เป็นนักข่าวที่ยึดมั่นในจรรยาบรรณทางวิชาชีพซึ่งให้ภาพสื่อมวลชนในอุดมคติตามทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมของสื่อมวลชน

หลักการโดยทั่วไปของจรรยาบรรณและมาตรฐานทางวิชาชีพสื่อมวลชนก็จะมีหลักใหญ่ๆ ร่วมกัน ในที่นี้ผู้วิจัยจะยกเอา ‘จรรยาบรรณนักข่าวโดยสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519’ มาเป็นฐานในการทำความเข้าใจจรรยาบรรณที่นักข่าวโดยทั่วไปพึงยึดปฏิบัติ

<u>จรรยาบรรณนักข่าวโดยสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519</u> มี 6 ประการ คือ

1) จักต้องส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของการนำเสนอข่าวและความคิดเห็น

2) จักต้องให้ประชาชนทราบเฉพาะข่าวที่เป็นจริง การเสนอข่าวใดๆ ออกพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ ถ้าปรากฏว่าไม่ตรงกับความเป็นจริงต้องรีบจัดการให้ถูกต้องโดยไว

3) ในการที่จะให้ได้ข่าว ภาพ หรือเอกสารใดๆ มาเป็นของตนเพื่อประโยชน์ต่อการเสนอข่าวจักต้องใช้วิธีการที่สุภาพ และซื่อสัตย์เท่านั้น

4) จักต้องเคารพในความไว้วางใจของผู้ให้ข่าว และรักษาไว้ซึ่งความลับของแหล่งข่าว

5) จักต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยมุ่งหวังสาธารณะประโยชน์ ไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์

6) จักต้องไม่กระทำการบั่นทอนเกียรติ หรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ

ประเด็นจรรยาบรรณของสื่อมวลชนที่ชัดเจนที่สุดในภาพยนตร์เรื่องนี้ 2 ประเด็น คือ

2.1 <u>การปกป้องแหล่งข่าว</u> เป็นประเด็นที่ภาพยนตร์ให้น้ำหนักมากที่สุด ทันทีที่นักข่าวคุยกับแหล่งข่าวก็แจ้งให้แหล่งข่าวทราบว่า เขาจะต้องเจอกับอะไรบ้างหากให้สัมภาษณ์กับสื่อ ซึ่งเป็นการรักษาผลประโยชน์แหล่งข่าว ขณะเดียวกันก็เป็นการแสดงความซื่อสัตย์ในการทำข่าวของนักข่าวด้วย ไม่ฉกฉวยโอกาสจากความไม่รู้ของแหล่งข่าวเพื่อหาประโยชน์เข้าตัวเอง ดังเช่นโลเวลล์ที่แจ้งให้ดร. ไวแกนด์ทราบว่าต้องเจอกับอะไรบ้างหากออกมาให้สัมภาษณ์ในรายการ “60 Minutes”

“พวกเขาจะขุดคุ้ยเรื่องในอดีตเอามาขัดใส่คุณ ผมต้องรู้ว่ามันมีอะไรบ้าง คุณเข้าใจมั้ย”

และเมื่อแหล่งข่าวตกลงให้สัมภาษณ์แล้ว หากผลจากการให้สัมภาษณ์นั้นนำความเดือดร้อนมาสู่ชีวิตแหล่งข่าว นักข่าวก็มีหน้าที่ต้องปกป้องแหล่งข่าว โดยในภาพยนตร์เรื่อง The Insider เสนอระดับของการทำหน้าที่ปกป้องแหล่งข่าวตามสภาวะเหตุการณ์ เริ่มต้นจากการยืนยันให้ความมั่นใจก่อนให้สัมภาษณ์ว่าหากแหล่งข่าวยอมให้สัมภาษณ์แล้วนักข่าวจะปกป้องไม่ทอดทิ้ง และ

เมื่อแหล่งข่าวตกลงให้สัมภาษณ์แล้วนักข่าวก็มีหน้าที่ต้องปกป้องแหล่งข่าว โดยช่วยเหลือติดต่อให้ขึ้นเป็นพยานในศาลเพื่อหาทางออกให้กับปัญหาตลอดจนการตามไปลบล้างข้อกล่าวที่มีผู้ประสงค์ร้ายต้องการให้เสียชื่อเสียง

ทว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดในการปกป้องแหล่งข่าว คือ “ยืนหยัดปกป้องแหล่งข่าวยิ่งชีพ” ดังคำมั่นสัญญาของโลเวลล์ที่กล่าวกับดร.ไวแกนด์เมื่อเกิดปัญหาขึ้น *“ผมสู้เพื่อคุณ แล้วก็ยังสู้อยู่”* ซึ่งแสดงให้เห็นภาพอาชีพนักข่าวว่า การทำงานยังเปี่ยมไปด้วยอุดมการณ์ทางวิชาชีพที่แน่นอน ตัวละครนักข่าวอย่างโลเวลล์ เบิร์กแมนในเรื่องนี้จึงจัดว่าเป็น ‘นักข่าวมืออาชีพ’ ทั้งในแง่การทำงานและจริยธรรม (Professional Ideology) ขณะเดียวกันแม้บทเด่นของอาชีพนักข่าวจะตกอยู่ที่โลเวลล์ เบิร์กแมน ซึ่งเป็นตัวแทนของสื่อมวลชนในอุดมคติ ในขณะที่นักข่าวโทรทัศน์คนอื่นๆ นั้นอาจจะเอียงซ้ายบ้างขวาบ้าง หมายความว่าอาจจะปฏิบัติตามจรรยาบรรณได้บ้างไม่ได้บ้าง ด้วยปัจจัยและสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าการเอียงนั้นจะไม่ดีเสียทีเดียว ทว่าการเอียงดังกล่าวสะท้อนถึงปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดทิศทางการทำงานของสื่อมวลชนนั่นเอง

2.2 <u>การยืนหยัดต่อสู้เพื่อความถูกต้องโดยมีประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง</u> เป็นการต่อสู้ภายในองค์กรสื่อเองเพื่อให้ข่าวได้ออกอากาศและการทำงานข่าวไม่ถูกแทรกแซงเพราะผลประโยชน์ทางธุรกิจ นักข่าวจึงต้องคำนึงถึง ‘สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน’ (People’s right to know) ที่ควรจะได้รับรู้สิ่งที่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับพวกเขาโดยตรง ทั้งนี้ไม่ว่าเรื่องดังกล่าวจะกระทบกระเทือนต่อผู้ใดก็ตาม หากเป็นประโยชน์สาธารณะแล้วก็ควรพิจารณานำเสนอ ดังที่ตัวละครไมค์ วอลเลซ กล่าว

> *“นี่เป็นปัญหาสุขภาพประชาชน เหมือนอุปกรณ์ที่ไม่ปลอดภัยบนเครื่องบิน หรือการทิ้งสารไซยาไนด์ลงในแม่น้ำอีสต์ เรื่องพวกนี้เขาพูดได้ ออกอากาศได้ บริษัทไม่มีสิทธิใช้สัญญานั่นคุ้มหัว”*

ตัวอย่างจากภาพยนตร์พบว่า เรื่องที่ประชาชนควรรู้ดังกล่าวนั่นคือ สารนิโคตินที่บรรจุอยู่ในบุหรี่ที่พวกเขาสูบนั้นเป็นสิ่งเสพย์ติดซึ่งมีอันตรายโดยตรงต่อสุขภาพของประชาชน แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดความขัดแย้งขึ้นเมื่อประเด็นที่ควรนำเสนอดังกล่าว หากนำเสนอไปจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจขององค์กรสื่อนั้น จึงเกิดคำถามเชิงจรรยาบรรณขึ้นว่า “สื่อควรยืนอยู่ข้างไหนและยึดเอาอะไรที่เป็นที่ตั้ง?” ภาพยนตร์ได้ให้คำตอบต่อคำถามดังกล่าวผ่านการกระทำของตัวละครนักข่าวอย่างโลเวลล์ เบิร์กแมนที่แสดงให้เห็นว่า “นักข่าวควรยืนหยัดเพื่อประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ขององค์กร” โดยโลเวลล์ต่อสู้กับฝ่ายบริหารขององค์กรโดยไม่ยอมให้กลุ่มคนเหล่านั้นมาครอบงำหรือแทรกแซงจุดมุ่งหมายในการทำงานข่าวได้ แม้ว่าในความเป็นจริงจะทำได้

ยาก แต่ภาพยนตร์ก็บอกเป็นนัยว่านักข่าวมีทางออกสำหรับปัญหาประเภทนี้เสมอ แม้ว่าทางออกที่มีนั้นจะต้องแลกด้วยความมั่นคงทางวิชาชีพก็ตาม

ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนจากภาพยนตร์เรื่องนี้จึงต้องเป็นผู้ที่แหล่งข่าวสามารถมอบความไว้วางใจให้ได้ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวโทรทัศน์กับแหล่งข่าวที่นักข่าวต้องทำทุกอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อปกป้องแหล่งข่าวซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญแก่เขา นักข่าวยังต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่นำเสนอไป และยึดถือจรรยาบรรณหรือศีลธรรมของสื่อเป็นหลักสำคัญในการประกอบอาชีพ (Media morality) อย่าปล่อยให้จุดยืนเปลี่ยนแปลงไปตามผลประโยชน์จากฝ่ายบริหารที่เข้ามาหลอกล่อให้นักข่าวเป็นเครื่องมือรับใช้นายทุน แม้จะต้องเผชิญกับสภาวะการปฏิบัติงานในโลกแห่งความเป็นจริงซึ่งมีตัวแปรอีกหลายๆ อย่างที่อาจทำให้ไม่สามารถปฏิบัติได้ตามนั้นเสมอไป โดยเฉพาะในเรื่องเสนอให้เห็นว่า ปัจจัยทางธุรกิจและข้อกฎหมายนั้นมีบทบาทนั้นมีบทบาทอย่างมากต่อการทำงานข่าวในปัจจุบัน

3. <u>สื่อมวลชนมีการพึ่งพาและการตรวจสอบซึ่งกันและกัน</u>

ผู้วิจัยพบว่า ภาพอาชีพนักข่าวและวงการสื่อสารมวลชนในภาพยนตร์เรื่อง The Insider มีการพึ่งพาและตรวจสอบซึ่งกันและกันระหว่างสื่อ โดยมีจุดเริ่มต้นจาก “ความขัดแย้งระหว่างนักข่าวกับฝ่ายบริหารของสถานี” ฝ่ายนักข่าวถูกฝ่ายบริหารกดดันและบีบบังคับไม่ให้ออกอากาศข่าวที่เป็นประเด็นซึ่งส่งผลกระทบกับธุรกิจของสถานี ทั้งๆ ที่เป็นสิ่งที่ประชาชนควรได้รับทราบ

จากภาพยนตร์ ในเมื่อนักข่าวยืนหยัดว่าต้องนำเสนอข่าวนี้ แต่ไม่สามารถเสนอได้ทางสถานีของตน นักข่าวจึงต้องไปพึ่งพาหรือหยิบยืมมือไม้ของสื่ออื่นเป็นเครื่องมือเพื่อให้ช่วยนำเสนอข่าวที่จะกดดันให้ฝ่ายบริหารของสถานีตนทำในสิ่งที่ถูกต้อง กระบวนการพึ่งพาและตรวจสอบซึ่งกันและกันใน The Insider นั้นนำเสนอดังนี้

3.1 เริ่มจากการพึ่งพาขอความช่วยเหลือจากนักข่าวของอีกสื่อหนึ่ง ในเรื่องคือ สื่อหนังสือพิมพ์ ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างตอบแทน ขณะที่โลเวลล์ได้ใช้สื่อหนังสือพิมพ์ช่วยกดดันฝ่ายบริหารของสถานีโดยเปิดโปงความลับภายในองค์กรเพื่อหวังให้รายการได้เสนอข่าวเพื่อความถูกต้อง สื่อหนังสือพิมพ์เองก็ได้มีข่าวนำเสนอเช่นกัน

3.2 เมื่อทางนักข่าวหนังสือพิมพ์ได้ข้อมูลแล้ว ก็ต้องมีตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมาอย่างรอบ

คอบก่อน มิเช่นนั้นอาจจะเสนอข้อมูลผิดพลาดหรือตกเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์จากผู้มิหวังดีได้การต้องตรวจสอบข้อมูลข้อเท็จจริงก่อนจะนำเสนอ นอกจากจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้รับถูกต้องหรือไม่แล้วนั้น สื่อหนังสือพิมพ์ยังต้องตรวจสอบด้วยว่าเรื่องในข่าวมีมูลความจริงแค่ไหน โดยเฉพาะเมื่อเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนทำงานอาชีพสื่อด้วยกันเอง เท่ากับเป็นการตรวจสอบการทำงานระหว่างสื่อไปในตัว อันจะช่วยสะกิดอีกฝ่ายให้หันมาทบทวนข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขปรับปรุงตัวต่อไป

3.3 หลังจากตรวจสอบข้อมูลแล้ว สื่อหนังสือพิมพ์ก็ตีพิมพ์ข่าวให้ประชาชนได้รับทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับสื่อโทรทัศน์โดยทั่วกันและเป็นแรงกดดันให้ฝ่ายบริหารย้อนสำรวจตัวเองและทำในสิ่งที่ถูกต้อง อันจะเป็นบทเรียนให้กับฝ่ายบริหารต่อไป ทำให้ในที่สุดแล้วฝ่ายนักข่าวโทรทัศน์ก็ได้เผยแพร่สิ่งที่ตัวเองยืนหยัดเพื่อประโยชน์สาธารณะไม่ถูก รวมถึงทั้งสองสื่อก็ได้ข่าวนำเสนอ

อนึ่ง เมื่อสื่อหนึ่งได้ทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับอีกสื่อแล้ว การนำเสนอข่าวออกไปก็เท่ากับเป็นการตรวจสอบจุดบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในการทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนของอีกสื่อหนึ่งไปในตัวด้วย ซึ่งลักษณะของการพึ่งพากับการตรวจสอบซึ่งกันและกันระหว่างสื่อนั้นจะมาควบคู่กันในภาพยนตร์เรื่องนี้

ตัวอย่างจากภาพยนตร์ที่สื่อหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งนำเสนอข่าวเชิงวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของ CBS Corp ที่ไม่ยอมให้ CBS News เผยแพร่ข่าว ทำให้องค์กรต้องหันกลับมาทบทวนการทำหน้าที่ของตนเองและแก้ไขจุดบกพร่องให้ถูกต้อง

โลเวลล์ : “สำนักข่าวของเราถูกนิวยอร์กไทมส์ประจานในหนังสือพิมพ์ ในโทรทัศน์ที่เราจำนนต่อผลประโยชน์องค์กร”

ดอน : “ไทมส์รายงานละเอียดยิบถึงเรื่องที่เราคุยกันเป็นการภายใน คุณขายเรา”

โลเวลล์ : “ไม่ใช่ คุณขายตัวเอง อย่าเปลี่ยนดำให้เป็นขาว”

นักข่าวอาวุโสอย่างไมค์ วอลเลซเองยังก้มหน้ายอมรับความผิดและเก็บไว้เป็นบทเรียนในการทำงานสื่อต่อไป *“เรายอมจำนน มันงี่เง่า เราทำผิดมหันต์เลย…”*

ผู้ได้รับประโยชน์จากการพึ่งพาและการตรวจสอบซึ่งกันและกันของสื่อนั้นก็คือ “ประชาชน” เพราะเมื่อสื่อมีการตรวจสอบกันเองหรือกดดันกันจนทำให้ข้อมูลที่ถูกปิดบังได้รับการเปิดเผยในที่สุด อันจะทำให้สื่อมวลชนเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้นในการเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงต่างๆ ไปยังประชาชนในครั้งต่อๆ ไป

บทที่ 5

วิเคราะห์ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด ที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวไทย โดยใช้ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ที่วิเคราะห์ได้จากภาพยนตร์ในบทที่ 4 เป็นแนวทางตั้งคำถามสัมภาษณ์เพื่อค้นหาการปรากฏอยู่ของภาพอาชีพนักข่าวเหล่านั้นในการทำงานของนักข่าวภายใต้สภาพการทำงานจริง ด้วยการมีอาชีพนักข่าวโทรทัศน์เช่นเดียวกัน ลักษณะการทำงานของนักข่าวจึงมีจุดร่วมทางวิชาชีพบางประการที่เป็นสากล ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทยเพื่อสำรวจว่า สภาพการทำงานจริงหรือลักษณะทางปรากฏการณ์จริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทยมีความใกล้เคียง เหมือน หรือแตกต่างจากภาพอาชีพที่ปรากฏอยู่ตามภาพยนตร์อย่างไร

การวิเคราะห์ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดทั้ง 4 เรื่องที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าสามารถแบ่งภาพเหล่านั้นออกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก เพื่อสำรวจการปรากฏตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย ดังนี้

1. วงการธุรกิจข่าวสารกับสภาพการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์
2. การประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวหนึ่งๆ ของนักข่าวและสื่อมวลชน
3. ประเด็นทางจริยธรรม จรรยาบรรณ และสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์

1. วงการธุรกิจข่าวสารกับสภาพการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์

ผู้วิจัยพบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่องที่ทำการศึกษา นำเสนอภาพวงการธุรกิจข่าวสารในอเมริกาว่า โครงสร้างและระบบสื่อเป็นธุรกิจและอุตสาหกรรมเครือข่ายขนาดใหญ่ที่อาศัยทุนสูงภายใต้เศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีทุนและตลาดเป็นใหญ่ ดังนั้นจึงต้องทำทุกอย่างเพื่อค้ากำไร

ภาพยนตร์เรื่อง Mad City กล่าวถึง วงการธุรกิจข่าวสารในอเมริกาว่า “สื่อโทรทัศน์เป็นอุตสาหกรรมข่าวที่มีระบบเครือข่ายขนาดใหญ่ โดยมีสถานีแม่ซึ่งเป็นเจ้าของทุนขยายอำนาจเข้าครอบงำสถานีท้องถิ่นขนาดเล็กซึ่งกระจายอยู่ตามเมืองต่างๆ ทั่วประเทศในลักษณะของปลาใหญ่กินปลาเล็ก” ในเมื่อสถานีท้องถิ่นเหล่านั้นขึ้นอยู่กับสถานีแม่ ดังนั้นข่าวที่สถานีท้องถิ่นผลิตได้ก็ถือ

เป็นสมบัติของสถานีแม่ด้วยเช่นกัน ผลกระทบจากระบบเครือข่ายนี้ทำให้นักข่าวรู้สึกว่าการทำงานมีการแบ่งชนชั้น โดยมองว่านักข่าวที่ได้ทำงานให้กับสถานีแม่ย่อมเก่งกว่าและมีภาษีดีกว่านักข่าวสถานีท้องถิ่น การได้ร่วมงานกับสถานีแม่จึงกลายเป็นความใฝ่ฝันของนักข่าวหลายคน

สำหรับโครงสร้างและระบบสื่อโทรทัศน์ในประเทศไทยนั้นมีเพียงสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างในลักษณะระบบเครือข่าย ทว่าไม่ได้ทำเป็นธุรกิจเพื่อการค้ากำไรอย่างเช่นระบบในอเมริกา สถานีเป็นของรัฐ เริ่มแรกก่อตั้งขึ้นในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัตน์เป็นนายกรัฐมนตรี ได้จัดทำแผนการขยายสื่อโทรทัศน์ออกไปยังจังหวัดต่างๆ เพื่อเป็นการขยายความเจริญไปสู่ชนบท ระบบเครือข่ายสื่อโทรทัศน์ของเมืองไทยจึงแตกต่างจากระบบในภาพยนตร์ เนื่องจากเริ่มก่อตั้งสถานีอิสระในส่วนภูมิภาคก่อน เพื่อเสนอข่าวตอบสนองประชาชนในภูมิภาคนั้นๆ จากนั้นจึงจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ขึ้นเป็นสถานีแม่ข่ายและเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งชาติเพื่อการศึกษาและประชาสัมพันธ์ของรัฐ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยในส่วนภูมิภาคจึงกลายเป็นเพียงเครือข่ายของช่อง 11 จากส่วนกลางกรุงเทพฯ ที่จะต้องรับนโยบายการดำเนินงานจากสถานีแม่ข่าย มีผลทำให้การดำเนินงานเปลี่ยนแปลงไปสู่การดำเนินงานตามนโยบายของสถานีแม่ข่าย (อ่านเพิ่มเติมใน นันทลักษณ์, 2543:5, 99-114) สถานีโทรทัศน์ท้องถิ่นจึงกลายเป็นเพียงสถานีลูกข่ายที่ถูกลดบทบาทความสำคัญลงไป อันส่งผลต่อผู้ชมตามภูมิภาคต่างๆ ที่ต้องดูรายการตามสถานีแม่ข่ายจัดมาซึ่งอาจจะไม่ตรงกับความต้องการของผู้ชมทั่วไป ด้วยความที่รัฐเป็นเจ้าของสื่อทำให้สถานีแม่และสถานีลูกต่างต้องปฏิบัติงานให้สอดคล้องตามนโยบายของรัฐวางไว้

ในขณะที่สถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ ของไทย ได้แก่ ช่อง 3, 5, 7, 9 และไอทีวี มีลักษณะเป็นแบบการจัดตั้ง “ศูนย์ข่าวประจำภูมิภาค” ตามจังหวัดใหญ่ๆ ไม่กี่แห่ง เพื่อทำหน้าป้อนข่าวที่เกิดขึ้นตามภูมิภาคให้กับสถานีแม่ ทว่าในการทำงานข่าวนักข่าวระหว่างสถานีแม่ข่ายกับสถานีลูกข่ายหรือศูนย์ข่าวประจำภูมิภาคไม่ได้แข่งขันกันเข้มข้น เนื่องจากเป็นการทำข่าวเพื่อส่งให้กับสถานีแม่เท่านั้น

มาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะและให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อให้เป็นประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่นทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม

ความมั่นคงของรัฐและประโยชน์สาธารณะอื่นๆ รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เนื่องจากการผลิตข่าวสารในปัจจุบันส่วนใหญ่มาจากสถานีแม่ข่ายที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ ทำให้ประชาชนในต่างจังหวัดต้องรับข้อมูลข่าวสารตามการนำเสนอของสถานีแม่ข่ายซึ่งเป็นความสนใจของคนกรุงเทพฯ เป็นหลัก ประชาชนในต่างจังหวัดจึงไม่มีโอกาสที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับภูมิภาคของตนมากนัก และไม่สามารถแสดงออกซึ่งความต้องการของตนได้ ดังนั้นมาตรา 40 จึงเปรียบเสมือนความหวังในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างสื่อมวลชนไทยที่จะทำให้ประชาชนได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม มาตรา 40 นี้ยังอยู่ในระหว่างการทำให้เป็นรูปธรรมซึ่งก็ต้องคอยดูกันต่อไปว่าจะช่วยให้โครงสร้างและระบบสื่อในเมืองไทยเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะได้จริงหรือไม่ แต่จากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยพบว่า นอกจากรัฐแล้ว กลุ่มทุนและตลาดเริ่มเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการประกอบกิจการสื่อปัจจุบัน

ภาพยนตร์เรื่อง The Insider นำเสนอถึงวงการธุรกิจข่าวสารว่า “เป็นระบบที่ให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในการถือครองหุ้นเพื่อเป็นเจ้าของสื่อ” ผู้เป็นเจ้าของสื่อ (Media ownership) จึงเป็นนายทุนที่มีเงินทุนมหาศาลสามารถเข้ามาถือหุ้นในรูปแบบของบริษัทมหาชนที่จดทะเบียนซื้อขายกับตลาดหุ้นภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีที่ทุนและตลาดมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานของสื่อ ซึ่งระบบนายทุนดังกล่าวส่งผลกระทบต่องานข่าว คือ การทำงานข่าวอาจถูกแทรกแซงโดยกลุ่มนายทุนผ่านการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร ทั้งนี้ฝ่ายกฎหมายขององค์กรจะเป็นผู้ช่วยรักษาผลประโยชน์ทางธุรกิจและทำหน้าที่ตรวจสอบไม่ให้ข่าวที่นำเสนอออกไปส่งผลกระทบถึงภาพพจน์หรือผลประโยชน์ทางธุรกิจขององค์กรสื่อ แม้ข่าวนั้นจะมีคุณค่าที่ประชาชนควรรับทราบก็ตาม แต่หากกระทบกับผลประโยชน์ทางธุรกิจขององค์กรแล้ว ฝ่ายบริหารก็จะกดดันฝ่ายผลิตข่าวไม่ให้ข่าวนั้นถูกนำเสนอออกไปได้ อิสระและเสรีภาพของสื่อที่กล่าวถึงในภาพยนตร์จึงเป็นอิสระและเสรีภาพการทำงานภายใต้การกำกับของกลุ่มทุนและตลาด

ปัจจุบันวงการธุรกิจข่าวสารของไทยปรากฏสภาพการณ์ที่มีเรื่องธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น สื่อต้องอยู่ได้ด้วยธุรกิจซึ่งหมายความว่ามีภาพของนายทุนเข้ามาถือหุ้นในลักษณะของบริษัทมหาชนแล้วดังเช่นภาพในภาพยนตร์ สถานีโทรทัศน์ของไทยได้รับสัมปทานจากรัฐบาลโดยมีเอกชนเข้าไปประมูลเพื่อดำเนินการเอง กรณีที่เห็นได้ชัดคือ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ที่มีการขายหุ้นระดมทุน โดยช่อง 3 มีผู้ถือหุ้นใหญ่ คือ กลุ่มบีอีซีเทโร และผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของไอทีวีคือ กลุ่มชินคอร์ปอเรชั่น

ในกรณีของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี เป็นสถานีโทรทัศน์เอกชนในกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2539 โดยชูภาพ “ความเป็นเสรี” ซึ่งแตกต่างจากสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ ต่อมาเกิดประสบปัญหาทางด้านธุรกิจจนต้องอาศัยกลุ่มทุนขนาดใหญ่เข้ามาบริหารกิจการเพื่อความอยู่รอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ กลุ่มชินคอร์ปอเรชั่นก้าวเข้ามาถือหุ้นกว่า 40 เปอร์เซ็นต์ของหุ้นทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเข้ามามีบทบาทต่อการทำงานของสื่อมวลชนของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ และการปรับผังรายการใหม่รับปี 2544 ของไอทีวีโดยการเพิ่มเวลาให้แก่รายการด้านละครและสาระบันเทิง ย่อมสะท้อนให้เห็นได้ถึงทิศทางก้าวต่อไปว่าเมื่อสถานียืนอยู่ได้แล้ว ข้างหน้าคือการทำกำไร ส่วนการสร้างคุณค่าของสื่อเสรีดังที่เคยชูนโยบายไว้เมื่อตอนก่อตั้งสถานีกำลังมีอันดับความสำคัญลดลงไป แสดงให้เห็นว่าสื่อไทยกำลังเปลี่ยนไปสู่การบริหารระบบทุนมากขึ้น อันส่งผลต่อเนื่องถึงการทำงานข่าวของสื่อมวลชนที่อาจถูกกลุ่มทุนผู้มีอำนาจในฐานะเจ้าของกิจการเหล่านั้นเข้าแทรกแซงการทำงานได้

ในการทำงานของนักข่าวไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่า ไม่ใช่ ‘กลุ่มนายทุน’ เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นที่แทรกแซงการทำงานข่าวหรือต้องให้ความเกรงใจ แต่ยังมี ‘รัฐบาล’ ที่ผู้ทำงานข่าวต้องคำนึงถึง เนื่องจากสื่อโทรทัศน์ลงทุนสูงและได้รับสัมปทานจากภาครัฐ ถ้ามีปัญหาตรงนี้มันก็จะมีผลกระทบ ผู้บริหารก็ต้องคิดถึงความอยู่รอดระยะยาวของสถานีด้วย ซึ่งก็เป็นความจำเป็นส่วนหนึ่ง (ชยุตม์ เหมจักร, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546) ถ้าเป็นช่องของทางราชการอย่างเช่น ช่อง 5 ก็ต้องระมัดระวังการเสนอข่าวทหาร ตลอดจน ‘สปอนเซอร์รายใหญ่’ ของทางสถานีก็เป็นอีกกลุ่มที่อาจส่งผลต่อการทำงานข่าว

จากภาพจะเห็นได้ว่าแนวโน้มการใช้อำนาจของฝ่ายรัฐโดยตรงจะน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายระบุการให้อิสระแก่สื่อมากขึ้น และหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ที่มีการเรียกร้องให้สื่อมีอิสระจากอำนาจรัฐมากขึ้น หากรัฐใช้อำนาจสั่งการโดยตรงก็จะกระทบความรู้สึกของประชาชนได้ รัฐจึงต้องเปลี่ยนไปใช้อำนาจผ่านกลุ่มทุนและตลาดแทน เช่น อาศัยการกดดันผ่านกองเซ็นเซอร์หรือการพิจารณาให้สัมปทานสื่อ เป็นต้น กลุ่มทุนและตลาดจึงกลายเป็นกลุ่มที่ก้าวเข้ามามีบทบาทต่อการทำงานของสื่ออย่างมากในปัจจุบัน

“ในเมื่อเจ้าของเงินทุนเข้ามาในวงการสื่อก็ต้องหวังในเรื่องของชื่อเสียงและผลประกอบการที่ดีขึ้น บางครั้งการนำเสนอข่าวในปัจจุบันจึงไม่สามารถเสนอได้ทั้งหมดร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะว่าถ้าเสนอทั้งหมดอาจส่งผลกระทบต่อภาพพจน์โดยรวมขององค์กร” (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546)

การเข้ามาของกลุ่มทุนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใดก็ตามย่อมมีบทบาท และส่งผลกระทบต่อการทำงานของสื่อมวลชนไม่มากก็น้อย โดยเฉพาะในเรื่องของ "การแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน" ในทางใดทางหนึ่ง สืบเนื่องจากโครงสร้างของสื่อมวลชนไทยที่ผูกพันกับอำนาจรัฐ ทุน และตลาด กระบวนทำงานข่าวของสื่อมวลชนไทยจึงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าไม่มีการแทรกแซงสื่อปรากฏอยู่ และจากการสัมภาษณ์นักข่าวส่วนใหญ่ยอมรับว่า ในการทำงานข่าวมีการแทรกแซงของ 3 กลุ่มผู้มีอำนาจดังกล่าว ทว่ารูปแบบของการแทรกแซงการทำงานข่าวของไทยนั้น เนื่องจากในการทำงานของนักข่าวไทยนั้นอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งหนีไม่พ้นที่จะมีปัจจัยเหล่านี้เข้ามาเป็นแรงกดดันในการทำงานข่าว ผู้วิจัยจึงพบว่า นักข่าวส่วนใหญ่ได้รวมเอาเรื่องของการแทรกแซงกับความเกรงใจผู้มีอำนาจเข้าไว้ด้วยกัน อย่างไรก็ตาม การแทรกแซงนี้เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการทำงานข่าว

> *"ถ้าบอกในโต๊ะบรรณาธิการเขาคงจะบอกว่าไม่มี แต่ตั้งแต่ก่อนชิน (กลุ่มชินคอร์ปอเรชั่น) มาแล้ว ถามว่าเราเกรงใจในรัฐบาลไหม...พี่ว่าสื่อมวลชนไทย Self-censorship มานานมากแล้ว ไม่ว่ารัฐบาลชุดไหน ถ้าย้อนกลับไปดูจะพบว่ามีเรื่องบางเรื่องที่เราทำไม่ได้ หรือว่าอย่างเรื่องทหารที่เราทำไม่ได้ทั้งๆ ที่รู้ มันก็จะมี Self-censorship ระบบอย่างนี้มาตั้งนานแล้ว เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลก็ไม่ถึงขนาดว่ายกหูมาว่าข่าวนี้ไม่ให้เล่น แต่มันก็จะเป็นมุมย้อนกลับว่าข่าวนี้ไม่เล่นดีกว่า เราก็ต้องเซ็นเซอร์ตัวเอง ซึ่งระบบนี้มีมาตั้งแต่มีทีวีไทยแล้วพี่ว่า ทุกคนรู้อยู่แล้วว่าอะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้"* (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

ประโยคที่ว่า *"...ทุกคนรู้อยู่แล้วว่าอะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้"* หากวิเคราะห์ในระดับลงไปจะพบว่า ทุกคนในที่นี้หมายถึง นักข่าวโทรทัศน์ไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพโดยรวมของนักข่าวไทยที่รู้จักระมัดระวังตนเอง พยายามไม่ก่อความเดือดร้อนแม้จะทราบดีว่ามีความพยายามในการแทรกแซงการทำงานของตนจากกลุ่มผู้มีอำนาจต่างๆ แตกต่างจากนักข่าวอเมริกันที่นำเสนอในภาพยนตร์ที่กล้าลุกขึ้นชนกับกลุ่มนายทุนที่ใช้อำนาจแทรกแซงการเสนอข่าว การรู้จักหลบเลี่ยงระวังภัยของนักข่าวสะท้อนให้เห็นว่านักข่าวไทยไม่ค่อยมีความคิดเชิงวิพากษ์หรือกล้าชนกับปัญหาต่างๆ มากเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีกรณีการต่อสู้เคลื่อนไหวเพื่อปกป้องเสรีภาพในการนำเสนอข่าวของนักข่าวโทรทัศน์ไทย ที่เด่นชัด ก็คือ กลุ่มต่อต้านการแทรกแซงการนำเสนอข่าว ซึ่งประกอบด้วยนักข่าวโทรทัศน์ 23 คนของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ที่เคลื่อนไหวในช่วงที่บริษัทชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้เข้ามาบริหารงานในไอทีวี ความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้สังคมเริ่มตั้งคำถามถึงความ

เป็นกลางและความน่าเชื่อถือของไอทีวี กระทั่งผู้ที่ทำงานในไอทีวีเองก็สามารถรู้สึกได้ว่ามีการแทรกแซงการทำงานจากกลุ่มทุนเข้ามาทั้งการขอหรือสั่งมาโดยตรงและในทางอ้อมด้วยรูปแบบต่างๆ

จากการที่ผู้วิจัยพบว่า นักข่าวส่วนใหญ่ได้รวมเอาเรื่องของการแทรกแซงกับความเกรงใจผู้มีอำนาจเข้าไว้ด้วยกันนั้น เท่ากับนักข่าวได้นำเอาการควบคุมตัวเองของสื่อมาใช้จัดการกับปัญหาการแทรกแซงสื่อไปพร้อมกัน โดยผู้วิจัยสามารถแบ่งระดับของการแทรกแซงการเสนอข่าวของกลุ่มผู้มีอำนาจทั้ง 3 กลุ่มข้างต้นออกได้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

1) การตรวจสอบหรือเซ็นเซอร์ตัวเอง (Self-censorship) นักข่าวจัดการกับการเสนอข่าวของตัวสื่อเองให้เรียบร้อยโดยไม่จำเป็นต้องให้มีการขอร้องหรือกดดัน คือ มีความเกรงใจผู้มีอุปการะคุณอยู่แล้ว โดยอาจจะมีการวางกรอบนโยบายการทำงานเพื่อป้องกันไม่ให้เสนอข่าวกระทบตั้งแต่แรก (วิไลรัตน์ โรจะโยธิน, สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2546) หรือเลือกมุมข่าวที่จะนำเสนอให้เหมาะสม *"ถ้ามีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรายงานที่จะไปกระทบกับธุรกิจของบริษัท บางทีการนำเสนออย่างตรงไปตรงมาก็จะต้องลดระดับความเข้มข้นของข่าวลง แทนที่จะเอ่ยชื่อว่าบริษัทนี้ทำผิดอย่างนี้ ก็ลดไปเป็นบริษัทแห่งหนึ่ง ลดผลกระทบ อย่างชื่อนักการเมืองที่ทำผิดก็ลดมาเป็นมีนักการเมืองประมาณนี้ แต่ไม่เอ่ยชื่อ เพราะกลัวการหมิ่นประมาท แล้วก็กลัวผลกระทบเรื่องโทรมาขอต่างๆ เรื่องอย่างนี้ก็มีอยู่ตลอด"* (ชยุตม์ เหมจักร, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

> *"การแข่งขันที่เสรี ธุรกิจก็ต้องมาพยุงองค์กร บางครั้งอย่างเช่น ข่าวไหนที่มันเกี่ยวข้องกับสปอนเซอร์ของช่องเรา สมมติสปอนเซอร์ช่องเรา ลูกชายของเจ้าของเจ้าสัวคนนึงไปมีเรื่องในเธคในผับที่เขาเป็นสปอนเซอร์ของช่อง เอาออกได้เหรอ* ***จะทุบหม้อข้าวตัวเองรึเปล่า*** *ก็คงไม่มีใครทำ มันอาจจะเอาออกได้ แต่ต้องซอฟท์ เป็นอีกมุมหนึ่ง ออกได้แต่ก็คือไม่เห็นหน้าคนนี้เหมือนที่ช่องอื่น ทำแบบผ่านๆ ทางที่ดีนี่อาจจะไม่ได้รับการนำเสนอเลยซึ่งมันก็ไม่ผิด* ***ไม่ผิดเพราะเขาเป็นเจ้าของเงินตรงนี้ เงินที่เขาจะลงกับเรา"*** (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

> *"ส่วนข่าวเกี่ยวกับผู้บริหาร ข่าวประชาสัมพันธ์รัฐบาลก็ต้องมีบ้างเป็นธรรมดา เพราะเราเป็นรัฐวิสาหกิจ ดูอย่างช่อง 3 ผู้บริหาร (ประชา มาลีนนท์) เป็นรัฐมนตรี ก็ต้องเสนอข่าวเกี่ยวกับการทำงานของผู้บริหารเป็นธรรมดา"* (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546)

นักข่าวส่วนใหญ่มองการแทรกแซงที่เกิดขึ้นทางอ้อมจากความรู้สึกเกรงใจผู้มีอำนาจว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ขออะไรก็ต้องทำให้บ้าง โดยมองว่าเป็นการประสานผลประโยชน์เพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจ

*"โดยโครงสร้างช่อง 5 ต้องอาศัยเงินงบประมาณส่วนหนึ่งแล้วก็ต้องหาเงินเอง เพื่อที่จะมาทำส่วนหนึ่ง เพราะฉะนั้นการที่เราจะให้คนเข้ามาซื้อเวลา เราก็ต้องมีข้อแลกเปลี่ยนกับเขา ถ้าเขาให้ผลตอบแทนกับเราดี เขาก็ได้เวลาเราไป แล้วทีนี้พอเรายกเวลาให้เขา เขาเอาเงินมาให้เรา มันก็ทำให้ธุรกิจอยู่รอด พอเขาทำให้ธุรกิจเราอยู่รอด เราก็มีความเกรงใจเขา พอมีความเกรงใจเขาแล้ว ถ้าเขาขอร้องอะไร เราก็ต้องช่วยในฐานะที่มีความจุนเจือซึ่งกันและกันอยู่ มันเป็นระบบเหมือนกับ**ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน**"* (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

"มันต้องรู้จักประสานประโยชน์ของทั้ง 2 ฝ่าย อย่างเช่นช่อง 5 เป็นช่องทหารปรากฏว่าขณะนี้มันมีปัญหาเกี่ยวกับทหารทุจริต ซึ่งมันอาจจะพาดพิงถึงบอร์ดของเราก็เสนอไปตามข้อเท็จจริง แต่การที่จะเข้าไปล้วงลึกล้วงลูก มันคงเป็นเรื่องลำบากนิดนึง มันต้องประสานทั้ง 2 ฝ่ายเข้าด้วยกัน เราก็ไม่ตกข่าว ในขณะเดียวกันระดับบริหารของเราก็ไม่เสียหายมาก" (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

นอกจากนี้ก่อนจะถึงขั้นมีการแทรกแซงโดยตรง *"...ฝ่ายผลิตข่าวกับสปอนเซอร์อาจมีข้อตกลงไว้ตั้งแต่แรกในบางส่วนก็เป็นได้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาทางการเสนอข่าวในภายหลัง เพราะว่าองค์กรข่าวต้องยังชีพด้วยผลประโยชน์ทางธุรกิจเช่นกัน"* (นภาพล ถนอมรัตน์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

ในระดับนี้เป็นการแทรกแซงทางอ้อม ซึ่งเกิดจากความรู้สึกเกรงใจผู้มีอำนาจถือเป็นความแตกต่างที่เด่นชัดระหว่างสื่อโทรทัศน์ไทยกับสื่อโทรทัศน์ในอเมริกาที่นำเสนอในภาพยนตร์ ซึ่งไม่ค่อยพบลักษณะของการตรวจสอบตัวเองด้วยความเกรงใจผู้มีอำนาจดังกล่าวแต่อย่างใด

2) การเข้าแทรกแซงการทำงานข่าวโดยตรงของกลุ่มผู้มีอำนาจผ่านการขอร้องหรือกดดัน ซึ่งการแทรกแซงในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อข่าวนั้นอาจจะส่งผลกระทบต่อผู้มีอำนาจโดยตรง

"...เคยอยู่ในเหตุการณ์ที่มีนักข่าวคนหนึ่งเขาไปนำเสนอข่าวมา แล้วเจ้าของทุนเขาโทรมาบอกผู้ใหญ่ว่าไม่เอาข่าวนี้ออกได้ไหม พี่เขาก็เลยบอกว่าก็ไม่รู้หน้าที่เรามีแค่นำเสนอข่าวนั้น เรารับผิดชอบ เราไปทำข่าวให้เขามา ถ้าไม่ออกอากาศก็เป็นสิทธิของสถานีเพราะว่าเป็นสิทธิของสถานี แต่โดยรวมแล้วเขาไม่สบายใจเลย เขาต้องการเอาออกเพราะว่ามันเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เป็นสิ่งที่ประชาชนควรรู้..." (ดวงเดือน วงศ์ลา, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

"อย่างกรณีหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงเร็วๆ นี้ เพราะการนำเสนอไปเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย แต่ผลลัพธ์สะท้อนกลับมายังประเทศไทย สะท้อนกลับมาที่ประเทศ ทำให้เรื่องนี้กลายเป็นเรื่องที่พูดถึงความมั่นคง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับความมั่นคงจึงมีจดหมายจากรัฐบาลมาถึงขอให้เอานักข่าวคนนั้นออกจากการทำงาน เนื่องจากมีผลเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ...นี่ขนาดเสนออย่างกรณีที่เบาที่สุด ยังโดนทำหนังสือมา เรื่องนี้เกิดขึ้นแล้ว แล้วเพิ่งเกิดขึ้นด้วย ปัจจุบันนี้กำลังเกิดขึ้นอยู่" (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

การแทรกแซงจากรัฐโดยตรง คือ กรณียุบรายการมองต่างมุม ทางช่อง 11 ที่ดำเนินรายการโดย ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ด้วยความร่วมมือของมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์ เมื่อเดือนกันยายน 2539 ผ่านการใช้อำนาจกดดันของรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ขณะนั้น คือ นายปิยะณัฐ วัชราภรณ์ สมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา (อ่านเพิ่มเติมใน วรพล พรหมิกบุตร, 2540:3-23) ซึ่งกลายเป็นร่องรอยที่แสดงให้เห็นถึงการที่รัฐแทรกแซงสถาบันสื่อมวลชนของไทย นอกจากจะแสดงร่องรอยการแทรกแซงแล้ว กรณีดังกล่าวยังเป็นเสมือนการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นกลางของสื่อโดยบุคคลและกลไกในภาครัฐ ที่มีอำนาจทางการเมืองทั้งจากรัฐสภาและระบบราชการประจำ (วรพล พรหมิกบุตร, 2540:6)

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากการแทรกแซงการทำงานของสื่อจากรัฐบาลในลักษณะที่ยกตัวอย่างข้างต้น นักข่าวโทรทัศน์ไทยไม่ค่อยมีปัญหาใหญ่โตกับทางรัฐ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสถานีได้กรองข่าวด้วยความเกรงใจตั้งแต่ต้นแล้ว ประกอบกับไม่อยากมีปัญหากระทบกระเทือนไปถึงการพิจารณาเรื่องสัมปทานสื่อ ทว่าการแทรกแซงโดยตรงลักษณะนี้ก็ยังมีอยู่อย่างปฏิเสธไม่ได้ โดยหัวหน้าฝ่ายผลิตข่าวหรือบรรณาธิการข่าวระดับสูงจะเป็นผู้ที่แบกรับแรงกดดันเหล่านั้น แต่ระดับผู้สื่อข่าวจะไม่ค่อยมีผลกระทบเท่าใดนัก เนื่องจากนักข่าวมองว่าการแทรกแซงเป็นปัญหาระดับผู้บริหารฝ่ายผลิตข่าว

"ตัวบุคคลพี่ว่าไม่กระทบ แต่โดยรวมแล้วนิดหน่อย...แต่เราก็ทำอะไรไม่ได้ มันเป็นเรื่องของทุน เป็นเรื่องของระบบที่สูงกว่าตัวบุคคล แต่ในด้านการทำงาน คนงานข่าวอย่างเราจริงๆ ก็ไม่กระทบ เราก็บอกว่าในเมื่อระบบจะทำอย่างไรก็ทำไป เราก็ถือว่าเป็นลูกจ้างเขาแล้วนี่" (ดวงเดือน วงศ์ลา, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

วิธีการรับมือกับปัญหาการแทรกแซงการทำงานข่าวจากกลุ่มผู้มีอำนาจต่างๆ ของนักข่าวเมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้ว ส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกัน คือ นักข่าวก็ยังคงทำหน้าที่หาข่าวมานำเสนอต่อไป แต่ข่าวนั้นจะได้ออกอากาศหรือไม่ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

"พรุ่งนี้รัฐมนตรีอาจจะไปซื้อบริการผู้หญิง บริการเด็ก แล้วก็เลี่ยงที่จะทำข่าวนั้นไม่ได้ สมมติว่าเรารู้ว่ารัฐมนตรีคนนี้สนิทกับบอสเราก็ให้เขาไปเคลียร์กันเอง เราส่งไป บก. เราอาจจะเอาออกหรือไม่เอาออกก็ได้มันเป็นอำนาจที่เหนือกว่า มันเป็นเรื่องของอำนาจ บก. นำเสนอไป บก. อาจจะโดนปลดหรือไม่ อะไรอย่างนี้ แต่มันเป็นหน้าที่ เราต้องหาไว้ก่อนควรจะมีงานอยู่ในมือ คือหามาไว้ก่อน แล้วจะเอาหรือไม่เอาก็ไปกรองเอา มันก็เหมือนกับกะทิก็ต้องคั้นอีก เราอาจจะกินแค่มะพร้าวก็ได้" (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

หากข่าวนั้นกระทบกระเทือนถึงกลุ่มผู้มีอำนาจ แต่ถึงอย่างไรก็จำเป็นต้องออกอากาศตามกระแสสังคม นักข่าวอาจจะไม่เล่นไปในลักษณะตรงๆ คือไม่ชนไปตรงๆ แต่ว่าจะใช้วิธีการที่อาจไม่พุ่งไปตรงประเด็นที่อาจจะเกิดหรือสร้างความขัดแย้งหรือว่าอยู่ในจุดที่ไม่พอใจ (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546) หรืออาจจะเลี่ยงนำเสนอข่าวนั้นไป

"เราคงไม่สามารถทำอะไรที่ไปกระทบตรงนั้นได้มาก อาจจะเลี่ยงเสนอไปเลย ซึ่งทุกๆ ที่คงเหมือนกัน แม้กระทั่งหนังสือพิมพ์ นายทุนของหนังสือพิมพ์มีอะไรที่เป็นข่าว คิดเหรอว่าจะได้ลง ไม่มีทาง" (วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546)

วิธีการรับมือกับปัญหาการแทรกแซงการทำงานของสื่อดังกล่าวของนักข่าวโทรทัศน์ไทยสะท้อนให้เห็นว่า นักข่าวและสื่อมวลชนไทยไม่ค่อยกล้าที่จะเผชิญหน้าโดยตรง หากแต่จะหาวิธีการแก้ปัญหาในลักษณะที่ประนีประนอมผลประโยชน์ของทั้งฝ่ายผู้ที่เข้ามาแทรกแซงและฝ่ายตนมากที่สุด แตกต่างจากการรับมือของนักข่าวและสื่อมวลชนในอเมริกาที่นำเสนอในภาพยนตร์ซึ่งลุกขึ้นชนกับปัญหาโดยไม่เกรงกลัวอำนาจจากฝ่ายใด

ผู้วิจัยพบว่านักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนไทยมีการควบคุมตนเองโดยการตรวจสอบตัวเองสูง (Self-censorship) ซึ่งเป็นการควบคุมการทำงานข่าวในระดับปัจเจกบุคคล นั่นคือเริ่มต้นควบคุมตั้งแต่ตัวนักข่าวเอง ขณะที่การควบคุมการทำงานของสื่อในภาพยนตร์นั้น องค์กรจะมีบทบาทในการควบคุมการทำงานของสื่อเสียมากกว่า ซึ่งถือเป็นความแตกต่างระหว่างการควบคุมตนเองในสื่อภาพยนตร์กับการทำงานจริง

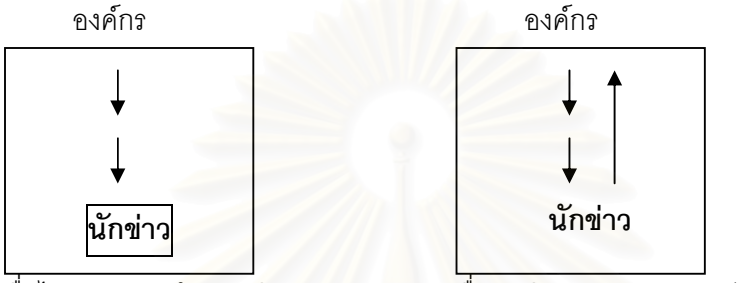

(สื่อไทยจากการทำงานจริง) (สื่ออเมริกันจากภาพยนตร์)

"ภาพแสดงลักษณะการควบคุมการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์
ในภาพยนตร์กับในสภาพการทำงานจริง"

เมื่อสื่อถูกแทรกแซงการทำงานจนไม่อาจนำเสนอข้อเท็จจริงได้ก็ส่งผลกระทบต่อผู้ชม วิไลรัตน์ โรจะโยธิน จึงเสนอทัศนะซึ่งเป็นทางออกกลายๆ ให้กับผู้ชมว่า *"ถ้าเป็นอย่างนั้นเราก็ทำอะไรไม่ได้ ก็ถือว่าเป็นโชคร้ายของผู้ชมที่ไม่ได้ทราบข้อเท็จจริงในตรงนั้น แต่ก็อาจจะมีสื่ออื่น ไม่ใช่ว่าทุกสื่อจะเป็นอย่างนี้ทั้งหมด สื่ออื่นก็อาจจะมีการนำเสนอตรงนี้ก็ได้ เราก็ควรจะไปติดตามจากสื่อตรงนั้น ไม่ใช่ว่าจะมานั่งจ้องไทยรัฐอย่างเดียว หรือช่อง 7 อย่างเดียว ควรจะดูให้มันหลากหลายมากขึ้น"* (วิไลรัตน์ โรจะโยธิน, สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2546)

ขณะที่การแทรกแซงการทำงานข่าวในภาพยนตร์เรื่อง Hero เป็นไปในลักษณะของ "การทำงานอย่างใกล้ชิดระหว่างฝ่ายผลิตข่าวกับฝ่ายการตลาด" จนกระทั่งฝ่ายการตลาดเข้ามามีบทบาทในการช่วยตัดสินใจวางแผนทำข่าวหรือเลือกนำเสนอข่าวของผู้ผลิตข่าวไปในที่สุด ซึ่งกลายเป็นว่าทั้งสองฝ่ายจะต้องทำงานข่าวแบบประสานผลประโยชน์กันและกัน โดยเฉพาะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ทางธุรกิจของสถานีเป็นอันดับแรก

สภาพการทำงานของนักข่าวไทยอาจมีในลักษณะของการขอร้องหรือแรงกดดันจากผู้มีอำนาจ ส่วนใหญ่แล้วผู้พิจารณาข่าว นั่นก็คือ บรรณาธิการ จะคำนึงถึงจุดนี้เผื่อไว้แล้วเพื่อให้เป็นการทำงานข่าวแบบประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ลืมคำนึงถึง

ผลประโยชน์ทางธุรกิจที่อาจกระทบต่อการทำงานข่าวในลักษณะของ Self-censorship ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น

จากการสัมภาษณ์นักข่าว 14 ท่าน มีนักข่าวเพียง 1 ท่านที่ทำงานให้กับสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยของกรมประชาสัมพันธ์ (ช่อง 11) เท่านั้นยืนยันว่าไม่มีการแทรกแซงการทำงานข่าวจากฝ่ายใดและสามารถเสนอข่าวได้อย่างเสรี ทั้งนี้การวางกรอบนโยบายการทำข่าวของแต่ละสถานีอาจมีส่วนในการกำหนดแนวทางการทำงานให้กับนักข่าวเพื่อกันไม่ให้เกิดปัญหาตั้งแต่แรกได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความเป็นวิชาชีพของนักข่าวช่อง 11 เป็นการทำงานเพื่อรับใช้รัฐบาลโดยที่นักข่าวเองก็ไม่รู้สึกตัวหรือถึงแม้จะรู้สึกตัวก็กลับไม่ได้รู้สึกว่าขาดอิสระในการทำงานแต่อย่างใด

เมื่อโครงสร้างและระบบสื่อมวลชนของไทยปรากฏการเข้ามาของกลุ่มทุนและตลาดที่มีบทบาทต่อการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยแล้ว กระบวนการทำงานข่าวก็ย่อมถูกปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบธุรกิจการค้า (Commercialization) ตามจุดมุ่งหมายการเข้ามาเพื่อแสวงหากำไรจากสื่อของกลุ่มทุนด้วย

ภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่องได้แสดงให้เห็นภาพของวงการสื่อสารมวลชนโดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ว่าเป็นธุรกิจข่าวสาร ซึ่งมีการดำเนินงานในรูปแบบเดียวกับองค์กรทางธุรกิจทั่วไปภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม สื่อมวลชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองตามไปด้วย กระบวนการทำงานข่าว ทุกๆ อย่างถูกปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบธุรกิจการค้า

จากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการทำงานข่าวของไทยถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นธุรกิจการค้ามากขึ้นช่วงปี พ.ศ. 2527 ซึ่งถือเป็นการปฏิวัติสื่อครั้งยิ่งใหญ่ โดย ดร. สมเกียรติ อ่อนวิมล *"จากเดิมที่สถานีโทรทัศน์ทุกช่องต้องมีข่าวเพราะเป็นไปตามนโยบายของสถานี ส่วนการทำรายได้จากตรงช่วงข่าวยังไม่ได้เน้นเท่าไหร่ ทุกช่องจะคล้ายกันหมด ยังไม่ถือว่าเป็นการแข่งขันกันเท่าไหร่ แต่เริ่มมาแข่งกันหลังจากที่ช่อง 9 ปรับรูปแบบ คือ พยายามเอาลักษณะของทางสากลมาใช้ คือการที่ผู้ประกาศข่าวจะทำตัวให้มีความรู้สึกใกล้ชิดกับคนดูมากขึ้นจากเดิมที่นั่งอ่านแต่ข่าวอย่างเดียว"* (วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546) ในช่วงที่ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมลมาทำรายการข่าวให้ช่อง 9 ตรงนั้นคือ จุดของการเปลี่ยนแปลงของข่าวที่เกิดการแข่งขันกันสูง เพราะว่าเริ่มไปทำกับช่องข่าวที่ไม่เคยมีใครสนใจ (ช่อง 9) แต่สามารถพลิกสถานการณ์เรทติ้งของข่าวในช่องนั้นขึ้นมาได้ เขาทำให้ข่าวช่องอื่นไม่สามารถนั่งดูอยู่เฉยๆ ได้

อ่านที่อๆ หรือมีแต่เสียงไม่มีภาพไม่ได้แล้ว เมื่อก่อนผู้ชมจะไม่เห็นตัวคนอ่านข่าว มีแต่ภาพออกมาปล่อยเสียงคนสัมภาษณ์ แต่เดี๋ยวนี้มีการโชว์ตัวของคนนำเสนอด้วย ตรงนี้ก็คือ จุดหนึ่งที่มีการปฏิวัติทำให้เกิดการแข่งขันกันสูง (นภาพล ถนอมรัตน์,สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546) รวมถึงการปรับปรุงด้านเทคโนโลยีการผลิตข่าว *"การที่นำเอาระบบทางด้านเทคนิค คือการใช้เทป แต่เดิมจะใช้เป็นฟิล์ม พอช่วงประมาณปี 2527 ก็จะใช้เทปในต่างประเทศ เหมือนต่างประเทศ ปรับทางด้านเทคโนโลยีด้วย"* การปรับตัวทั้งทางด้านรูปแบบการนำเสนอและเทคโนโลยีนี้เป็นจุดกระตุ้นให้มีการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานข่าวในไทยไปสู่ทิศทางธุรกิจการค้า เนื่องจากเกิดการแข่งขันกันมากขึ้นในสื่อทุกประเภท *"ลักษณะการทำงานข่าวมีรูปแบบเหมือนธุรกิจทั่วไป รูปแบบการทำงานข่าวต้องคล่องตัวเหมือนธุรกิจ"* (วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546) ปัจจุบันสื่ออยู่ได้ด้วยธุรกิจ จนอาจเรียกได้ว่าเป็นธุรกิจข่าวสาร

> *"ถ้ามองจากภาพรวมคงไม่ปฏิเสธว่าเรื่องของสื่อ ทุกสื่อคงไม่ใช่เฉพาะสื่อโทรทัศน์มีเรื่องของธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างที่เห็นตอนนี้คือ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 และช่อง 7 ก็มีเอกชนที่เป็นคนดูแลอยู่แล้วก็ผูกขาดมาหลายสิบปี กลุ่มธนาคารกลุ่มหนึ่งแล้วก็เจ้าของที่เป็นผู้บริหาร อสมท. แต่เดิมซึ่งบอกว่าเป็นแดนสนธยา เป็นมือเป็นไม้ของรัฐบาล ตอนนี้เขาก็ปรับรูปแบบของตัวเองเพื่อที่จะหารายได้มากขึ้น...ช่อง 11 เป็นตัวอย่างที่เห็นชัดเจน จากเดิมที่เขาไม่ได้มุ่งหวังในเรื่องของรายได้ ไม่มีโฆษณา แต่ว่าช่วงนี้ช่อง 11 สามารถหาโฆษณาได้อย่างเต็มที่ เพราะว่าเขาก็ต้องการรายได้ ซึ่งธุรกิจที่มาลงโฆษณากับช่อง 11 เขาก็อาจจะมีสิทธิพิเศษในการได้ออกรายการหรือว่านำเสนอบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งเราคิดว่าตรงนั้นก็มี"* (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

การปรับตัวไปสู่ธุรกิจการค้าของสื่อโทรทัศน์นั้นสามารถมองได้ 2 มุม มุมแรกได้แก่ การปรับตัวด้านธุรกิจขององค์กรสื่อโดยตรงที่กลายเป็นเหมือนองค์กรทางธุรกิจ *"มันก็เหมือนกับธุรกิจอื่นๆ ดูอย่างเครือเนชั่นทำเป็นเชิงธุรกิจทั้งนั้น เริ่มมีการซื้อตัว ช่อง 3 มีการซื้อตัวผู้ประกาศจากเนชั่นไป มันคือธุรกิจแล้ว ซื้อตัว 1 แสนไปอยู่นั่น 3 แสน หรือแม้แต่กระทั่งดึงตัวนักข่าวที่มีความสามารถเอาคนนี้คนนั้นไปก็ใช่"* (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546) ในอีกมุมมองหนึ่งการปรับตัวของการทำงานข่าวยังถูกนำไปผูกกับด้านโฆษณา วรวีร์ วูวนิชย์ ให้ความคิดเห็นว่า *"...ของไทยไม่ใช่ธุรกิจที่เรียกว่าขายมาก แต่มันอาจจะเริ่มมีว่าเวลาโฆษณาข่าว ซึ่งเป็นเวลา Primetime ก็จะชัดขึ้น"*

"เวลานี้สื่อโทรทัศน์อยู่ได้ด้วยธุรกิจ เมื่อโฆษณาเข้ามามากขึ้นก็จะส่งผลกระทบกับข่าวทำให้เวลาในการเสนอข่าวถูกจำกัดลง สังเกตได้จากแต่ก่อนอาจจะมีสัดส่วนการผลิตรายการสำหรับเด็ก ผู้หญิงชัดเจนเพื่อสังคม แต่ตอนนี้จะเห็นได้ว่ารายการเด็กเริ่มน้อยลงเพราะเหตุผลทางธุรกิจ" (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546) เพื่อการขายเวลาโฆษณา

"นอกจากนี้ข่าวบางข่าวถึงกับเสียอรรถรสข่าว เพราะว่าเวลาเป็นของโฆษณา ถ้าต่อเวลาอีกซักหน่อยให้ข่าวก็จะดีกว่าในแง่อรรถรสของคนดูข่าว แต่ไม่ใช่ในแง่ของโฆษณา" (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

ท้ายที่สุดแล้ว *"อาจส่งผลให้มาตรฐานในการตรวจสอบข่าวน้อยลงเพราะสื่อมุ่งไปทางธุรกิจมากขึ้น ต้องการจะดึงโฆษณาเข้า"* (นภาพล ถนอมรัตน์,สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

แม้นักข่าวส่วนใหญ่ต่างมองว่า กระบวนการทำงานข่าวมีเรื่องของธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น ทว่าวิชาชีพของงานข่าวยังคงต้องมีอยู่ นักข่าวอีกส่วนหนึ่งพยายามแยกกระบวนการทำงานข่าวของตนออกจากเรื่องของธุรกิจ *"อยากให้แยกออกเป็น 2 อย่าง สื่อมวลชนก็คือสื่อมวลชน ผู้ที่ทำหน้าที่ในงานด้านการนำเสนอข่าวสาร ธุรกิจข่าวสารก็คือธุรกิจ สื่อมวลชนที่เป็นธุรกิจข่าวสารมองเป็นเจ้าของสื่อมากกว่า"* (ดวงเดือน วงศ์ลา, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

"ธุรกิจอาจจะเป็นส่วนหนึ่งแต่นักข่าวคงไม่ได้เข้าไปยุ่งกับส่วนที่เป็นธุรกิจ นักข่าวยังคงต้องทำหน้าที่คือนำเสนอข่าวตามจรรยาบรรณของตัวเอง เพราะเขามีฝ่ายการตลาดคอยดูแลด้านธุรกิจอยู่แล้ว" (ภิชา ป้อมค่าย, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

วรวรรณ ซ่อนกลิ่น เสนอความเห็นว่า เมื่อเข้ามาอยู่ในวงจรนักข่าวส่วนใหญ่จะไม่ค่อยรู้สึกตัวว่าถูกกลืนไปตามกระแสธุรกิจตั้งแต่เมื่อไหร่ เพราะว่ามันจะค่อยๆ เปลี่ยนไป จนเคยชินกับกระบวนการทำข่าวในแบบธุรกิจนี้เสียแล้ว คนทำงานข่าวเองจึงไม่รู้ตัวว่ากระบวนการทำข่าวของพวกเขาและตัวพวกเขาเองได้เปลี่ยนไปแล้ว ดังนั้นกระบวนการทำงานข่าวของนักข่าวไทยจึงปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบธุรกิจอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัวตามกระแสสังคม ต่อไปธุรกิจน่าจะเข้ามามีบทบาทในกระบวนการทำงานข่าวมากขึ้น แม้นักข่าวส่วนใหญ่เองรู้ตัวดีว่างานข่าวที่ตนกำลังทำอยู่นั้นเป็นการตอบสนองการประกอบการด้านธุรกิจ แต่ก็พยายามจะแยกแยะระหว่างหน้าที่นักข่าวกับเรื่องของธุรกิจข่าวสารออกจากกัน โดยมุ่งมั่นทำงานตามหน้าที่นักข่าวของตนให้ดีที่สุด ขณะเดียวกันนักข่าวก็จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยทางธุรกิจเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งปรากฏสภาพรูปแบบการทำงานใน

ธุรกิจข่าวสารที่คล้ายคลึงกับที่ภาพยนตร์นำเสนอ แต่ระดับความเข้มข้นของธุรกิจในกระบวนการทำงานของนักข่าวยังอ่อนกว่ามาก เนื่องจากวงการข่าวไทยมีการปรับตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไปจึงไม่สามารถสังเกตได้ชัดเจน

ภาพรวมของโครงสร้างและระบบสื่อมวลชนไทยนั้นสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อโครงสร้างและระบบสื่อมวลชนก็คือ กลไกรัฐของไทยที่เข้ามามีบทบาทในฐานะเจ้าของคลื่นผู้ให้สัมปทานแก่เอกชน และระบบพึ่งพาอุปถัมภ์ ที่ส่งผลต่อโครงสร้างและระบบ รวมถึงระบบคิด วิธีการปฏิบัติงาน และการรับมือกับปัญหาของสื่อมวลชนไทย อันจะส่งผลต่อเนื่องถึงผลลัพธ์สุดท้ายนั่นคือ “คุณภาพของข่าว”

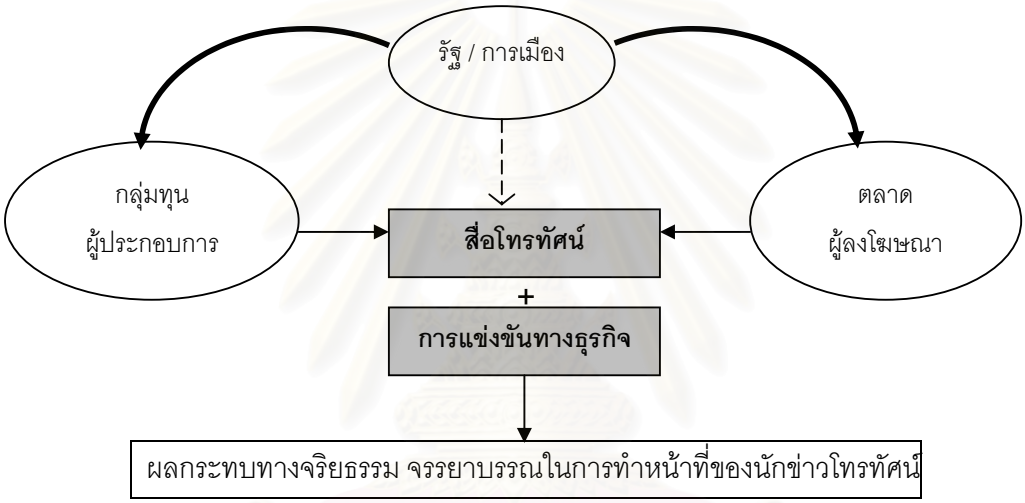

ภาพที่ 20 “ภาพแสดงกลุ่มผู้มีอำนาจอิทธิพลต่อการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทย”

แม้โครงสร้างของสื่อมวลชนไทยจะอยู่ภายใต้รัฐเป็นเจ้าของคลื่นแต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าสื่อทุนซึ่งเป็นผู้ได้รับสัมปทานจากรัฐและเข้ามาประกอบกิจการสื่อในฐานะเจ้าของกิจการ รวมถึงตลาดได้ก้าวเข้ามามีบทบาทมีอิทธิพลต่อการทำงานข่าวปัจจุบันอย่างมาก สืบเนื่องมาจากการเป็นวงการธุรกิจข่าวสารจากโครงสร้างและระบบของสื่อโทรทัศน์ของไทยได้ส่งผลกระทบ 8 ประการสำคัญดังนี้

1. 1 “ผลประโยชน์ทางธุรกิจ” กับ “ผลประโยชน์สาธารณะ”

ในภาพยนตร์เรื่อง Hero, Natural Born Killers และ Mad City เมื่อทุกอย่างถูกปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบธุรกิจการค้า นักข่าวจึงต้องเรียนรู้ที่จะคิดอย่างมีระบบแบบธุรกิจว่าข่าวใด

ขายได้ ข่าวใดขายไม่ได้ หรือข่าวใดจะช่วยดึงเม็ดเงินจากการโฆษณาให้กับองค์กร กระบวนการคิดต่อการทำงานข่าวและการทำงานข่าวเช่นนั้นทำให้จุดมุ่งหมายของงานข่าวถูกเบียดบังด้วยจุดมุ่งหมายทางธุรกิจไปในที่สุด อุดมการณ์หรือแนวคิดทางวิชาชีพนักข่าวจึงเป็นเพียงระดับอาชีพนิยม (Occupational Ideology) ที่ผลประโยชน์ทางธุรกิจสำคัญกว่าประโยชน์สาธารณะ

เมื่อธุรกิจเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการทำงานของนักข่าวไทย ตั้งแต่การปรับระบบคิดของนักข่าวให้เข้าที่เข้าทางสอดคล้องกับธุรกิจ *"เวลาทำงานข่าว เราต้องคิดเรื่องดึงโฆษณาได้ กลายเป็นว่าเราไม่ได้คิดแค่ว่าคนดูจะได้อะไรแต่เราต้องคิดมากไปกว่านั้นว่า อันนี้น่าจะทำให้โฆษณาขึ้นมาด้วย"* (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546) ส่งผลให้ *"รูปแบบการทำงานข่าวเปลี่ยนแปลงไป จากแต่ก่อนเราอาจจะเลือกข่าวตามใจบรรณาธิการ หรือเลือกข่าวตามคุณค่าของเนื้อข่าวจริงๆ ตอนนี้เราก็อาจจะต้องหันไปจับกลุ่มตลาดมากขึ้น เหมือนซูวิทย์ คิดว่าถ้ามองย้อนกลับไป ประเด็นมันฮือฮา แต่มันอาจจะไม่ฮือฮามากขนาดนี้ก็ได้ ถ้าคนไม่สนใจมัน ถ้าไม่ใช่อาบอบนวด ถ้าไม่ใช่ Topic ที่ทุกคนพูดกันมานานแล้ว ก็อาจจะมีผลบ้าง ซูวิทย์อาจจะขีดเส้นใต้ได้ว่าขายได้ ถ้าเทียบกับคุณค่าของข่าวอื่น เราอาจจะยังมีข่าววัฒนธรรม ศิลปะบันเทิง เมื่อเทียบสัดส่วนกันแล้ว ซูวิทย์ขายได้มากกว่าอย่างอื่น ทุกคนต้องมีก็เลยมีตรงนี้เข้ามามากขึ้น"* (เพิ่งอ้าง) แสดงว่า 'การลดลงของสัดส่วนข่าวที่ตอบสนองต่อสาธารณะ' ก็เป็นเครื่องบ่งชี้ประการอีกหนึ่งถึงความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

นอกจากการปรับเปลี่ยนทางความคิดที่นักข่าวต้องหันไปคำนึงถึง "กระแสตลาด" เพื่อจับกลุ่มผู้ชมมากขึ้นแล้ว การเข้ามามากของโฆษณาก็ทำให้ข่าวเองถูกจำกัดเวลาในการนำเสนอลงเพื่อเอาเวลาตรงนั้นไปขาย บางครั้งข่าวที่ประชาชนควรได้รับรู้ถูกเบียดเบียนเวลาในการนำเสนอเพราะผลประโยชน์จากการโฆษณา *"ข่าวถูกจำกัดการนำเสนอลงเนื่องจากว่าจำนวนโฆษณามากอย่างข่าวหวย ออกสลากกินแบ่งรัฐบาล ถ้าเราจะทำให้ลึกลงไปว่าหวยใต้ดินยังมีอยู่ไหม เป็นกลุ่มอิทธิพล 1 ใน 16 ยังสามารถขายกันได้อย่างเปิดเผยหรือเปล่า ซึ่งตรงนี้มันจะต้องนำเสนออย่างน้อยๆ ถ้าเป็นข่าวทีวีไม่น่าจะต่ำกว่า 3 นาที แต่ถ้าบางสถานีเขามีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาการนำเสนอ ข่าวพวกนี้อาจจะนำเสนอได้เต็มที่ประมาณนาทีครึ่ง หรือหนึ่งนาที ความคมชัดความลึกมิติของข่าวจะน้อยลงไป ดังนั้นเรื่องเวลาสามารถบอกได้ว่าเราให้อะไรกับประชาชนได้บ้าง นักข่าวเองพอกลับจากทำข่าวแล้วทราบจากบก.ว่าข่าวที่ไปทำมาวันนี้ได้แค่นาทีเดียว เราจะร้องว่ามันน้อย ไม่สามารถที่จะสื่ออะไรได้หลายอย่าง"* (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

ข่าวที่เคยเป็นเรื่องของประโยชน์สาธารณะจึงเบี่ยงเบนออกไปสู่ประโยชน์ทางธุรกิจมากขึ้น วรวรรณ ซ่อนกลิ่น เสนอความคิดเห็นต่อประเด็นนี้ว่า *"ข่าวเพื่อสาธารณะถูกเบี่ยงเบนไปมากขึ้น*

กว่าเดิม 30-40 % แล้วที่เป็นธุรกิจ ในอนาคตบอกไม่ได้ว่าจะมากขึ้นอีกหรือเปล่า เพราะว่าธุรกิจสื่อ มันไม่กว้างมากไปกว่านี้ ถ้าไม่ดีจริงก็ต้องปิดตัวไป เพราะว่าด้วยความที่อาจจะไม่ดีจริง หรือด้วยความที่ดีจริงแต่ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน ก็คือเขาขายข่าวจริงๆ แต่ไม่ได้อิงกระแสความต้องการของตลาดก็อยู่ไม่ได้ เรื่องกระแสของตลาดเป็นเรื่องหลักทีเดียว ไม่งั้นช่อง 5 ไม่มีช่วงข่าว 10 โมงขึ้นมาหรอก เพราะว่าช่อง 5 รู้สึกว่าเรทติ้งของระเบียงข่าวดีจัง ช่อง 9 ก็มีแม็กกาซีนออนทีวีขายได้ก็เลยทำบ้าง"

เมื่อการทำงานข่าวต้องคำนึงถึงประโยชน์ทางธุรกิจมากขึ้น จึงไม่น่าแปลกใจที่ผลประโยชน์สาธารณะดั้งเดิมจะถูกเบียดเบียนไปบ้าง อย่างไรก็ตาม ภาพของการถูกผลประโยชน์ทางธุรกิจเบียดเบียนการทำงานของนักข่าวไทยก็ยังไม่ชัดเจนหรือเข้มข้นเท่าที่เนื้อหาในภาพยนตร์นำเสนอ ยังคงเป็นเพียงลักษณะของการทำงานข่าวที่เคยคิดเพียงประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญต้องคิดควบคู่ไปกับผลประโยชน์ทางธุรกิจเพิ่มขึ้นด้วย ในกรณีนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบข้อแตกต่างระหว่างองค์กรสื่อที่เป็นเคเบิ้ลทีวีกับฟรีทีวี นักข่าวที่ทำงานให้กับเคเบิ้ลทีวีอย่างยูบีซีจะทำข่าวเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคข่าวเฉพาะกลุ่มคนที่เสียเงินรับชมอย่างชัดเจน ดังนั้นผลประโยชน์ทางธุรกิจจึงมาก่อนผลประโยชน์สาธารณะ

ทว่าภาพยนตร์เรื่อง The Insider นั้นขัดแย้งกับภาพอาชีพจากภาพยนตร์เรื่องอื่นที่ได้ทำการศึกษาโดยเสนอว่า นักข่าวควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก แม้ว่าข่าวที่นำเสนอนั้นจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจขององค์กรก็ตาม ความสำคัญของผลประโยชน์สาธารณะต้องมาก่อนผลประโยชน์ขององค์กรเสมอ

ผู้วิจัยพบว่า การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยหลายช่องประสบเหตุการณ์ทำนองเดียวกับที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์ในลักษณะของความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ 2 ด้าน แต่ข่าวที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางธุรกิจขององค์กรสื่อโดยเฉพาะทางด้านโฆษณาก็ยังได้รับการนำเสนอ เนื่องจากลักษณะของข่าวดังกล่าวไม่ใช่ข่าวเดี่ยวที่นักข่าวได้ไปล่วงรู้มาคนเดียวดังเช่นเหตุการณ์ในภาพยนตร์แต่เป็นลักษณะของข่าวประจำวัน ประกอบกับระบบการแข่งขันเสนอข่าวของสื่อมวลชนเองก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้หลีกเลี่ยงการนำเสนอไม่ได้ เช่น สปอนเซอร์ที่จ่ายค่าเช่าเวลาให้กับสถานี เมื่อมีเรื่องเกิดขึ้นสื่อก็ไม่ได้มีการปกปิดข่าว

"เท่าที่เห็นมา 'น้ำอัดลมสีดำยี่ห้อหนึ่ง' ซึ่งสนับสนุนข่าวเรามาก่อน มีอยู่วันหนึ่งทางผู้สื่อข่าวภูมิภาคส่งข่าวเข้ามาว่ามีการพบเศษวัสดุอยู่ในขวดน้ำ ตรงนั้นเป็นข่าว มีการนำเสนอข่าว

เข้ามาข้างใน ข้างในก็มีการนำเสนอออกไป แม้รู้ว่าเขาเป็นสปอนเซอร์ของข่าวอยู่ แต่ข่าวก็ยังเป็นข่าวเพราะมีการร้องเรียน มีการชุมนุมประท้วง ตรงนั้นการที่คุณจะไปแก้ข่าวก็ไปแก้ข่าวของคุณเอง ไปแก้ปัญหาตรงนั้นของคุณเอง ไม่ใช่ว่าเราจะมาช่วยปกปิดความผิดของคุณ แต่เราก็เปิดโอกาสให้เขาได้ชี้แจง เราอาจจะเป็นคนแรกก็ได้ที่เข้าไปขอให้เขาชี้แจงก่อน ในฐานะที่เขาให้การสนับสนุนเราอยู่ อย่างเช่นน้ำอัดลมน้ำดำยี่ห้อนี้ เราก็เป็นคนเปิดโอกาสให้เขาได้ชี้แจง โดยเราเป็นคนนำเสนอก่อน" (นภาพล ถนอมรัตน์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

"ยกตัวอย่างสินค้า 'ป๊อกกี้' โฆษณาทุกช่อง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ป๊อกกี้นำสารแซคเคอรีนมาผสมเป็นน้ำตาลซึ่งเป็นอันตรายต่อร่างกาย ก็เป็นข่าวที่เห็นนำเสนออยู่ทุกช่อง ทุกเครือข่ายไม่ได้อิงผลประโยชน์ว่าป๊อกกี้เคยโฆษณาให้ หรือแม้กระทั่งโรงงานที่เคยมีการโฆษณาเกิดไฟไหม้หรือเกิดอะไรขึ้น ตึกถล่มทับคนงานตายก็มีการนำเสนอข้อเท็จจริง เพราะอย่างไรข้อเท็จจริงก็คือข้อเท็จจริง มันคือประเด็นของสังคม ถึงเราไม่นำเสนอสังคมก็ยังต้องรับรู้ เพราะว่าคือการแข่งขัน แต่ข้อเท็จจริงอาจจะถูกเบี่ยงเบนบ้างเล็กน้อย หมายถึงว่าจากข้อมูลที่รุนแรงมากๆ ก็ซอฟท์ลง ความอันตรายของเนื้อหาน้อยลง นั่นอาจจะเป็นได้" (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

ประโยคที่ว่า *"...แต่ข้อเท็จจริงอาจจะถูกเบี่ยงเบนบ้างเล็กน้อย หมายถึงว่าจากข้อมูลที่รุนแรงมากๆ ก็ซอฟท์ลง ความอันตรายของเนื้อหาน้อยลง นั่นอาจจะเป็นได้"* หากตีความต่อไปจะพบว่า ข่าวดังกล่าวเป็นลักษณะของการนำเสนอข่าวประจำวันและนักข่าวก็ไม่ได้เกาะติดข่าวเอาจริงเอาจังถึงผลต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงพบว่าการทำงานจึงดูเหมือนไม่มีความขัดแย้งเพราะการนำเสนอข่าวหยุดไว้แค่ข่าวประจำวัน ไม่สืบสวนสอบสวนเชิงลึก (investigate) ต่อ

ดังนั้น ความเข้าใจต่อคำว่า "ผลประโยชน์สาธารณะ" ของนักข่าวไทยต่างจากความหมายดั้งเดิม เป็นสาธารณะในที่นี้ กลายเป็นการทำเพื่อรัฐมากกว่า ทว่าไม่ใช่เพื่อสาธารณะในความหมายของประชาชน ซึ่งแตกต่างจากความหมายดั้งเดิม

อย่างไรก็ตาม ในระดับตัวบุคคลอย่างนักข่าวก็ยังคงมีนักข่าวที่พยายามเสนอข่าวเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชน แต่เนื่องจากระดับเบื้องบนไม่เห็นด้วยหรือจักด้วยสาเหตุอะไรก็ตามจึงไม่สามารถนำเสนอข่าวได้ แสดงว่าการต่อสู้ในระดับบุคคลที่เป็นผู้สื่อข่าวเพียงคนเดียวนั้นประสบความสำเร็จได้ยาก แม้ข่าวดังกล่าวไม่ได้ออกอากาศแต่ก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามส่วนตัวของนักข่าวในการยืนหยัดเพื่อประโยชน์สาธารณะได้ระดับหนึ่ง

"ช่วงที่ผ่านก็มีทำสกู๊ปเรื่อง 'ธนาคารกรุงไทยปล่อยเงินกู้ให้นักศึกษา' นโยบายที่ออกมาไม่มีเงื่อนไขว่าต้องกู้ไปเป็นค่าเทอม กู้ไปทำอะไรก็ได้ไม่จำกัด ไม่กำหนดว่าเอาไปเพื่อเรียนเท่านั้น ก็เขียนข่าวเสนอไปในทำนองที่เหมือนกับกระตุ้นให้เด็กนำเงินกู้ไปใช้ในทางที่ฟุ่มเฟือย ซึ่งมันก็ไม่ดี แล้วก็มีผู้บริหารธนาคารมาให้สัมภาษณ์ออกรายการ เขาก็บอกว่าไม่มีปัญหาตรงจุดนี้ เขาแน่ใจว่าไม่มีใครกล้าเบี้ยวหนี้ คิดว่านักศึกษาไม่มีทางเบี้ยวหนี้ได้ ซึ่งมองว่าไม่ควรเป็นอย่างนั้น เพราะว่าเยาวชนก็ยังไม่ประสีประสา ความคิดความอ่านจะรอบคอบเท่าผู้ใหญ่คงเป็นไปได้ยาก อย่างผู้ใหญ่เองกู้มายังชักหน้าไม่ถึงหลัง เลยเสนอข่าวเป็นสกู๊ปบอกถึงความเสี่ยง ก็ไม่แน่ใจว่าเพราะอะไรถึงไม่ได้ออก อาจจะมีส่วนที่เขาดูเนื้อหาแล้วจะกระทบกับลูกค้าหรือเปล่า ธนาคารโทรมาหรือเปล่าไม่แน่ใจ เรื่องนี้ได้รับการขอจากที่ประชุมแต่ไม่ได้ออนแอร์นี่แค่ตัวอย่างหนึ่ง จากหลายๆ อย่าง" (ชยุตม์ เหมจักร, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

หลายตัวอย่างจากประสบการณ์ของนักข่าวโทรทัศน์ไทยข้างต้นนั้นสะท้อนภาพการทำข่าวสื่อโทรทัศน์ที่มีการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์สาธารณะก็ยังคงมีอยู่ ผู้วิจัยพบว่า การพิจารณาเรื่องการให้น้ำหนักกับความสำคัญระหว่างผลประโยชน์ทางธุรกิจกับผลประโยชน์สาธารณะในการทำงานของสื่อมวลชนต้องพิจารณาเป็นกรณีไป และการพิจารณาดังกล่าวนี้ไม่ได้หยุดอยู่ที่ตัวนักข่าวเพียงคนเดียว แต่ต้องขึ้นอยู่กับการพิจารณาโดยองค์กรด้วย อย่างไรก็ตามการต่อสู้ด้านผลประโยชน์ในสภาพการทำงานจริงของนักข่าวนั้นจึงไม่เด่นชัดเท่าที่นำเสนอในภาพยนตร์ แต่อยู่อย่างปะปนกันไป

"ผลประโยชน์สาธารณะ" ในความเข้าใจของสื่อมวลชนที่ดำเนินการภายใต้ระบบธุรกิจการค้าจึงถูกตีความหมายได้สองแง่ ได้แก่ ผลประโยชน์สาธารณะ คือ การปฏิบัติงานสนองนโยบายรัฐ ทั้งนี้อาจรวมเอาประเด็นความเกรงใจในการที่รัฐให้สัมปทานคลื่นไว้ด้วย ในอีกแง่หนึ่งผลประโยชน์ของสาธารณะ หมายถึง การปฏิบัติงานที่สนองความต้องการของผู้ผลิตเอง โดยอ้างว่าตลาดต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้บริโภคเป็นอันดับหนึ่ง ทั้งที่จริงแล้วสื่อต้องนำเสนอทั้งสิ่งที่ประชาชนอยากดูและสิ่งที่ประชาชนควรต้องรับรู้ แต่ในภาวะการณ์ปัจจุบัน สื่อกลับนำเสนอเฉพาะสิ่งที่ประชาชนอยากดูด้านเดียว

แนวโน้มผลประโยชน์ทางธุรกิจก้าวเข้ามามีบทบาทเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำงานข่าวนี้ ผู้วิจัยพบว่า นักข่าวไทยไม่ค่อยรู้สึกตัวเพราะเป็นการเข้ามาแบบซึมลึกและส่งผลยาวนานต่อระบบคิดและวิธีการทำงานจนกระทั่งอุดมการณ์ทางการทำงานข่าวเปลี่ยนแปลงไป จากการสัมภาษณ์

ถึงความคิดและประสบการณ์ทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยพบว่า อุดมการณ์ทางวิชาชีพของนักข่าวโทรทัศน์ไทยนั้น ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะอาชีพนิยม (Occupational Ideology) เพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นสำคัญ ทว่ายังขาดซึ่งหัวใจเชิงสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับวิชาชีพนิยม (Professional Ideology) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในการทำงาน แนวคิดของนักข่าวแต่ละคนและแต่ละเหตุการณ์ด้วย อย่างไรก็ตาม การทำงานของนักข่าวในโลกแห่งความเป็นจริงในประเด็นของผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ทางธุรกิจจึงอยู่ก้ำกึ่งระหว่างการเลือกข้างทั้งสองรูปแบบที่ภาพยนตร์นำเสนอ อย่างไรก็ตาม ภายใต้สภาพการทำงานจริงมีแนวโน้มเอนเอียงไปสู่ข้างผลประโยชน์เชิงธุรกิจมากขึ้น อุดมการณ์ของนักข่าวไทยส่วนใหญ่จึงเป็นเพียงอุดมการณ์ทางวิชาชีพในระดับอาชีพนิยม (Occupational Ideology) แต่ไม่ก้าวไปถึงความเป็นวิชาชีพนิยม (Professional Ideology) เพราะหลายครั้งหลายคราสภาพแวดล้อมในการทำงานก็มีส่วนเป็นแรงกดดันให้นักข่าวต้องคำนึงถึงทำอย่างไรจะได้ข่าวก่อนความสำคัญของจรรยาบรรณทางวิชาชีพ

1.2 **มุมมองต่อข่าวและผู้ตกเป็นข่าว**

ภาพยนตร์เรื่อง Hero, Natural Born Killers และ Mad City นำเสนอว่า เมื่อสื่อทั้งระบบกลายเป็นการค้าที่มีจุดมุ่งหมายของการขายสินค้าในระบบทุนนิยมเพื่อกำไรสูงสุด ย่อมส่งผลให้ “นักข่าวมองข่าวเป็นสินค้า” เพื่อขาย นอกจากจะมองว่าข่าวเป็นสินค้าแล้ว ก็ยังมองว่าบุคคลในข่าวเป็นสินค้าเช่นกัน โดยเป็นการมองในลักษณะที่นักข่าวเป็นเจ้าของข่าวนั้น “เรื่อง/ข่าวของฉัน” และต้องการให้ข่าวนั้นเป็นผลงานของตัวเอง

จากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทยจำนวน 14 ท่าน ผู้วิจัยสามารถแบ่งมุมมองของนักข่าวไทยต่อข่าวออกได้เป็น 3 มุมด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1) ‘นักข่าวมองว่าข่าวเป็นสินค้า’ ซึ่งนักข่าวส่วนใหญ่จำนวนถึง 12 ท่านนักข่าวเห็นว่าเป็นเช่นนั้น

“ข่าวเป็นสินค้าชิ้นหนึ่งที่ต้องมีมูลค่าในตัวมัน แต่มูลค่าตรงนี้มันไม่ได้ถูกตีด้วยราคาค่างวด แต่ถูกตีด้วยเรทติ้งคนดู” (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546)

นักข่าวส่วนใหญ่มองว่าข่าวเป็นสินค้าตั้งแต่แรกแล้ว เพราะข่าวมีมูลค่า มีคุณค่าทางเศรษฐกิจระดับหนึ่ง การขายข่าวจึงเป็นการขายสินค้าในลักษณะของการขายข้อเท็จจริง โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ที่เน้นการขายภาพควบคู่ไปกับข้อเท็จจริง

"ข่าวก็เป็นสินค้า...มองว่าเป็นการขายข้อเท็จจริงที่ในบางครั้งมันก็จะมีกลวิธีต่างๆ กัน การขายข้อเท็จจริงอันนี้ก็จะต่างกัน ขายข่าวสาร เป็นการขายข้อมูล ข้อเท็จจริง แต่เราเป็นคนหาวัตถุดิบไปให้คนอื่นเขาแปรรูป หรือว่าเราแปรไปแล้ว เขาไม่ถูกใจเขาก็เปลี่ยนได้...ในแง่ธุรกิจ คือ การขายของอะไรที่แปลกใหม่ คนจะซื้อไม่ซื้อไม่รู้แต่คนต้องดู ใช่รึเปล่า คนต้องหันมาให้ความสนใจกับเรื่องนั้น บางทีเราก็มักจะได้ยินอย่างเวลาพาดหัวข่าว Headline ข่าวเอาให้แบบว่าแม่ค้ากำลังขายก๋วยเตี๋ยวอยู่หันมามองว่าข่าวอะไร เนื้อในมันอาจจะไม่น่าสนใจก็ได้ แต่ว่าเราต้องดึงให้มันน่าสนใจตอนเป็น Headline ขายความแปลกใหม่ให้เขา เหมือนเราเวลามีสินค้าตัวใหม่มานำเสนอ เราอาจจะไม่ซื้อหรอก แต่เราจะเดินเข้าไปดู เราก็ต้องการให้ข่าวเป็นอย่างนั้น" (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

"ในแง่ขององค์กร รายการข่าวเลยกลายเป็นรายการที่สถานีทุกช่องเล็งเห็นความสำคัญ เป็นหน้าเป็นตาของสถานี คือเรื่องของการแข่งขัน นอกจากจะแข่งขันเพื่อเอาชนะกันแล้วยังเป็นการแข่งขันทางด้านธุรกิจกันด้วย เพราะช่วงข่าวเป็นช่วง Primetime ของสถานีโทรทัศน์ถือเป็นช่วงที่มีคนดูมากที่สุด ช่วยในเรื่องของการโฆษณา จากยอดบริษัทโฆษณาที่มีอยู่ ทุกช่องก็ต้องช่วงชิงตรงนี้ ต้องจัดรูปแบบรายการข่าว ต้องมีการลงทุนเรื่องเทคโนโลยีต่างๆ อัตรากำลังที่จะเอามาทำงานข่าว ใครทำได้มากกว่า เร็วกว่า ดีกว่า ก็เป็นตัวชี้วัดว่าสถานีนั้นจะมีรายได้จากการโฆษณาได้มากเท่าไหร่ ข่าวก็เป็นตัวหนึ่งที่ดึงดูดในเรื่องของการมีรายได้ให้กับสถานี" (วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546)

ปัจจุบันข่าวจึงกลายเป็นสินค้าเหมือนสินค้าในระบบธุรกิจอื่นทั่วไป ที่ทำเพื่อดึงดูดคนดูให้หันมาดูข่าวของตน สถานีก็จะได้รายได้จากการโฆษณาเข้ามา ดังนั้นในบางครั้งการทำข่าวจึงต้องทำเพื่อจับตลาดกลุ่มคนดูที่เป็นเป้าหมายของผู้ลงโฆษณากับสถานี

"ยกตัวอย่างมีอยู่ช่วงหนึ่งของช่อง 3 จะมีโฆษณาส่วนมากจะขายสินค้าให้คนระดับกลางขึ้นมา การนำเสนอข่าวส่วนใหญ่ก็จะเน้นมาทางการเงิน การลงทุน มันอาจจะเป็นเพราะช่วงเศรษฐกิจบูมหรือช่วงเศรษฐกิจมีปัญหาก็เป็นไปได้ แต่กำลังจะบอกว่านี่แหละคือเหมือนกับกลุ่มผู้บริโภคระดับไหนดู ข่าวก็อาจจะ support ในกลุ่มนั้น สมมติว่าช่อง 3 มีคนระดับกลาง

คนในกรุงเทพฯ ดูเยอะ ก็เสนอไปทางข่าวด้านการเงิน ศัพท์เทคนิค ข่าวหุ้น แทนที่จะเป็นข่าวชาวบ้าน หรือเกษตรกร...บางทีก็อาจจะไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ คือเกษตรกร ชาวบ้านทั่วไป แต่ต้องทำเพื่อตอบสนองกลุ่มคนดูกลุ่มนั้นแล้วก็ขายสินค้าก็เป็นได้ ในแง่การโฆษณาก็ไม่แน่ใจว่าจะไปทำกันอย่างไร แต่ก็มองว่านี่เป็นสินค้า ตอนนี้ข่าวก็เป็นสินค้าหนึ่ง บางทีเล่นตามกระแสเห็นคนสนใจ คิดไปเองว่าคนสนใจ ก็นำเสนอไปเรื่องนั้นตลอดทุกช่อง เฮตามกันไป โดยที่บางทีคนอาจจะไม่ได้สนใจอะไรมากจนถึงขั้นแบบจะต้องตามทุกวัน" (ชยุตม์ เหมจักร, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

2) 'ข่าวก็ยังเป็นข่าว' แต่ข่าวในปัจจุบันเป็นตัวช่วยชี้นำผลประโยชน์ทางธุรกิจเข้ามาด้วย นภาพล ถนอมรัตน์ เสนอความคิดนี้ว่า

"สำหรับข่าวก็ยังเป็นข่าวอยู่ ยังไม่ใช่ว่าเชิงเป็นสินค้า แต่ว่าข่าวเป็นตัวชี้หรือเป็นตัวนำผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจเข้ามา เป็นตัวดึงเข้ามา ถามว่าเดี๋ยวนี้ทำไมลีลาการนำเสนอข่าวหรือว่าการเขียนข่าวไม่บรรยายพร่ำพรรณนายาวเหยียดเหมือนเมื่อก่อน เดี๋ยวนี้ให้เห็นภาพให้ได้ยินเสียงเขาพูด...จบ แล้วเราก็รีบนำเสนอข่าวอื่นๆ ต่อไป เพราะนั่นคือการดึงเป็นการให้เห็นเอาข่าวเป็นตัวดึงธุรกิจเข้ามา แต่ข่าวทุกอย่างก็ยังต้องเป็นข่าวอยู่ ยังต้องมีความรับผิดในการเป็นข่าวอยู่ จะไปเปลี่ยนแปลงว่าข่าวเป็นสินค้าที่จะนำไปขายเพื่อที่จะเป็นตัวแลกผลประโยชน์...ไม่ใช่ ข่าวก็คือข่าว แต่จะทำยังไงในการพัฒนาข่าวให้กลับกลายเป็นตัวดึงธุรกิจเข้ามา" (นภาพล ถนอมรัตน์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546)

3) 'ข่าวคือสัดส่วนคืนให้กับสังคม' วรวีร์ วูวนิชย์ ไม่ได้มองข่าวเป็นสินค้า แต่มองข่าวในแง่ประโยชน์สาธารณะ โดยเสนอทัศนะต่อข่าวว่า

"ไม่คิดว่าอย่างนั้น (ข่าวเป็นสินค้า) ทีวีทำข่าว ถามว่าต้นทุนแพงกว่ารายได้ไหม...ต้นทุนแพงกว่า ธุรกิจส่วนใหญ่ของทุกช่องอยู่ได้ด้วยบันเทิงมากกว่า...โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวย่อยๆ ข่าวต้นชั่วโมง บางช่องก็จะไม่มีสป็อตโฆษณาเข้ามาเลยด้วยซ้ำ ก็คือ ผลิตฟรี ทำให้ฟรี แต่ว่ามันยังเป็นสัดส่วนคืนให้กับสังคม ถ้าเทียบกับเกมโชว์ ละครโทรทัศน์ ยังเป็นเหมือนกับคุณค่าที่สถานีโทรทัศน์คืนให้กับสังคมมากกว่า" (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของมุมมองต่อข่าวของนักข่าวโทรทัศน์ไทยส่วนใหญ่นั้นมองข่าวเป็นสินค้าตัวหนึ่งที่ทำเพื่อขายและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทน แต่ยังไม่ปรากฏการมองข่าวในลักษณะที่นักข่าวแสดงความเป็นเจ้าข้าวเจ้าของ "เรื่อง/ข่าวของฉัน" เช่นภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์

ในภาพยนตร์เรื่อง Hero แสดงให้เห็นว่า เมื่อข่าวและบุคคลในข่าวถือเป็นสินค้าของนักข่าวแล้ว นักข่าวมีสิทธิจะทำอะไรก็ได้กับสินค้าของตน ดังนั้นวิธีการปฏิบัติกับบุคคลในข่าวของนักข่าวจึงเป็นการปฏิบัติกับสินค้าไม่ใช่ในฐานะเพื่อนมนุษย์ และเลยไปถึงการให้เงินรางวัลตอบแทนเพื่อหลอกล่อสร้างจุดขายให้แหล่งข่าวขึ้นมาเป็นดาราของสถานี เพื่อนักข่าวและสถานีช่องนั้นจะได้มีข่าวเกี่ยวกับบุคคลนี้นำเสนออย่างต่อเนื่อง

ขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers และ Mad City ซึ่งมองผู้ตกเป็นข่าวในลักษณะเป็นสินค้าจึงใช้บุคคลนั้นเป็นเครื่องมือของตนที่จะฉกฉวยโอกาสตักตวงผลประโยชน์จากเหยื่อเข้าตัวเอง แม้ไม่ได้ใช้เงินในลักษณะเดียวกับภาพยนตร์เรื่อง Hero แต่สื่อก็ใช้ความดึงดูดจากการมีชื่อเสียงได้เป็นที่รู้จักออกสื่อโทรทัศน์มาหลอกล่อให้บุคคลในข่าวยอมทำตาม ข้อสังเกตร่วมที่ผู้วิจัยพบในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องได้แก่ Hero, Natural Born Killers และ Mad City คือ ผู้ที่ตกเป็นข่าวในภาพยนตร์ที่ถูกหยิบมาเป็นสินค้าหรือให้ความสำคัญส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลตัวเล็กระดับล่างในสังคมที่สื่อยกมาขยายและขายให้เป็นที่รู้จัก

ในสภาพการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทย เมื่อนักข่าวโทรทัศน์ไทยจำนวนหนึ่งมองข่าวเป็นสินค้า ผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ต่อไปว่าได้รวมเอาผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข่าวว่าเป็นสินค้าด้วยหรือไม่ และพบมุมมองต่อผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข่าวของนักข่าว 3 มุมมองด้วยกัน ได้แก่

1) 'ผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข่าวไม่ใช่สินค้า' นักข่าวจำนวน 2 ท่านจากทั้งหมด 14 ท่านให้เหตุผลที่ไม่มองเป็นสินค้า แต่เห็นว่าผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข่าวเป็นตัวดึงดูดที่ทำให้ข่าวซึ่งเป็นสินค้ามีความน่าสนใจขึ้น

> *"คิดว่ามันคงไม่มองในลักษณะที่ว่าเขาเป็นสินค้า แต่มองในลักษณะที่ว่า ถ้าเราได้สัมภาษณ์เขา มันจะดึงความสนใจได้ มันจะมีน้ำหนักในการนำเสนอได้...ถ้าสัมภาษณ์นาย ก. ซึ่งเป็นผู้กำข้อมูลที่ถ้าเปิดออกมาแล้วทุกคนช็อคแน่นอน เราก็อยากจะได้เขา จะมุ่งพยายามทุกวิถีทางที่จะสัมภาษณ์เขาให้ได้ แต่ไม่มองว่าเขาเป็นสินค้า"* (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

วรวีร์ วูวนิชย์ ยกตัวอย่างมุมมองต่อแหล่งข่าว กรณีคุณรัตนา สัจจเทพ ที่ต่อสู้ฟ้องร้องเรื่องบ้านมานานหลายสิบปี เพื่ออธิบายมุมมองต่อแหล่งข่าว *"ถามว่าเป็นสินค้าไหม...คงไม่นึกอย่างนั้น*

ถ้าคิดว่าเป็นสินค้า ก็จะนึกถึงคุณรัตนาสวย ดี เก่ง มีอะไรที่เป็นจุดเริ่มซักอย่าง อ่านหนังสือไม่ออกแล้วสามารถปั้นให้เป็นดาราได้ อันนั้นนักข่าวไม่ได้มีสิ่งเหล่านี้อยู่ในใจ หมายถึงว่าไม่ได้ดึงคุณรัตนาขึ้นมาให้เป็นที่ทุกคนพูดถึง เหมือนกับหาจุดดีในคนๆ นั้นออกมามากกว่า แต่ไม่ได้มองแค่ว่ารูปลักษณ์ภายนอกเขาเป็นดารา คนต้องรู้จักเขา แต่ว่าจุดดีของคุณรัตนาคือการต่อสู้ ก็ดึงตรงนั้นออกมา แต่ถามว่าเป็นดาราไหม มันอาจจะตามมาทีหลังก็ได้" (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

2) **'ผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข่าวเป็นเจ้าของสินค้าด้านข้อมูลชิ้นหนึ่ง'** ซึ่งมีนักข่าวเพียงท่านเดียวเท่านั้นที่แสดงความคิดเห็นเช่นนี้

"มองแหล่งข่าวที่เขาเป็นเจ้าของสินค้าอย่างหนึ่ง ในความเป็นจริงที่เขามองว่าก็เป็นแหล่งข่าวของเราแล้ว มีอะไรต้องบอกเราก่อนก่อนจะบอกคนอื่น" (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

มุมมองต่อแหล่งข่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นักข่าวไม่ได้มองว่าเป็นเจ้าของข่าว แต่กลับมองแหล่งข่าวในลักษณะการเป็นเจ้าข้าวเจ้าของ "แหล่งข่าวของฉัน" ทั้งนี้เพราะข่าวเป็นเรื่องสาธารณะ แต่แหล่งข่าวที่นักข่าวไปหาได้ถือเป็นความสามารถเฉพาะตัวที่จะทำให้เขาเปิดปากบอกข้อมูลกับนักข่าวได้ จึงควรเป็นแหล่งข่าวเฉพาะของนักข่าวแต่ละคน

3) **'ผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข่าวเป็นสินค้าชิ้นหนึ่ง'** เป็นมุมมองของนักข่าวส่วนใหญ่จำนวน 11 ท่านจากทั้งหมด 14 ท่าน ผู้วิจัยพบว่ามีนักข่าวเพียงท่านเดียวที่ตอบอย่างมั่นใจว่าเป็นสินค้าอย่างแน่นอน

"...แหล่งข่าวเริ่มที่จะเป็นสินค้าของสื่อมากขึ้น ยกตัวอย่างพานทองแท้ นั่นคือเป็นสินค้าตัวหนึ่งที่บางกอกทูเดย์เขาหยิบมาขาย แล้วมันขายได้ อย่างนายกฯ ถึงจะเป็นข่าวอยู่ทุกวัน แต่ก็เป็นสินค้าที่คนเขาก็อยากจะรู้ว่านายกฯ ทำอะไรอยู่ มันก็ถือว่าเป็นสินค้าตัวหนึ่งที่ขายได้" (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

ขณะที่บางท่านแม้จะไม่ได้ตอบว่าเป็นสินค้าหรือไม่เป็น แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธเสียทีเดียว โดยมักอาศัยการยกตัวอย่างประสบการณ์การทำงานให้เห็นมุมมองต่อผู้เป็นข่าวในลักษณะที่ชี้ให้เห็นว่า ปัจจุบันนี้แหล่งข่าวหรือผู้ตกเป็นข่าวก็ถูกมองคล้ายเป็นสินค้าชิ้นหนึ่งเช่นเดียวกับข่าวสาร

กรณีของคุณชูวิทย์ กมลวิศิฐฏ์ที่ออกมาแฉเรื่องตำรวจรับส่วย ก็ถูกนักข่าวมองเป็นสินค้าตัวหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญ *"...เพราะเป็นข่าวที่ขายได้ นั่นคือธุรกิจเข้ามาครอบงำสื่อแล้ว เราต้องพยายามนำเสนอ เป็นข่าวที่ยังขายได้ ประชาชนเขายังอยากจะรู้มันจะเปิดเผยไหม ชูวิทย์ขู่มาวันนี้พรุ่งนี้จะเปิดเผยไหม ประชาชนก็ยังดูอยู่ทุกวัน พอเขาดูอยู่ทุกวัน ข่าวเราก็จะขายได้ทุกวัน แต่ถ้าวันไหนไม่มีพาดหัวข่าวคุณชูวิทย์ เขาอาจจะไม่ดูเลยก็ได้"* (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

ข้อสังเกตจากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทยทั้ง 14 ท่าน ผู้วิจัยพบว่าข่าวเกี่ยวกับคุณชูวิทย์ได้รับการกล่าวถึงมากและบ่อยที่สุด เนื่องจากนักข่าวต่างเห็นตรงกันว่าเป็นตัวอย่างของการมองแหล่งข่าวเป็นสินค้าที่ชัดเจนที่สุดในขณะที่ทำงานวิจัยนี้ ข่าวคุณชูวิทย์เปิดตัวครั้งแรกกับรายการถึงลูกถึงคนทางช่อง 9 อ.ส.ม.ท. และทำให้เขากลายเป็นดาราข่าวดังระดับประเทศทันทีที่มีการออกอากาศไป

> *"ยกเคสคุณชูวิทย์ชัดสุดในตอนนี้ ก็คือ ทีแรกคุณชูวิทย์จะเปิดตัวด้วยไทยรัฐ แต่ถึงลูกถึงคนหูไวเอามาคุยกับถึงลูกถึงคนช่อง 9 ในคืนวันนั้นเอง ก็กลายเป็นดาราของเขา ชูวิทย์ฉุดถึงลูกถึงคนขึ้นมาอีกเยอะ คือ นอกจากขายพิธีกรแล้วยังขายแหล่งข่าวได้ด้วย...ณ คืนนั้นที่ออก เครดิตของช่อง 9 มา ถามว่าช่องอื่นเสียหน้าไหมเสียหน้าหมด พวกพี่กันเองยังโดนต่อว่ากันหมด คุณตกข่าวได้ไง ต้องโดนคำถามนี้กันทุกคน ทุกคนเช้ามาก็ต้องวิ่งหูตาแตกไปหาชูวิทย์อยู่ไหน"*

ทันทีที่เรื่องของคุณชูวิทย์กลายเป็นข่าวดัง ก็เท่ากับว่าชูวิทย์ซึ่งเป็นแหล่งข่าวกลายเป็นดาราไป สื่อมวลชนและประชาชนพากันให้ความสนใจกับข่าวนี้อย่างมาก อย่างไรก็ตาม ในวันรุ่งขึ้นและวันต่อๆ มาแล้ว คุณชูวิทย์ก็ไม่ได้เป็นแหล่งข่าวที่ผูกขาดอยู่กับรายการนั้นหรือช่อง 9 ตลอดไป แหล่งข่าวสามารถให้ข่าวกับสื่อใดก็ได้ขึ้นอยู่กับตัวของแหล่งข่าวเอง ดังนั้นกรณีการเกิดเหตุการณ์แหล่งข่าวกลายเป็นสินค้าเฉพาะให้กับสถานีดังเช่นภาพยนตร์เรื่อง Hero ที่แหล่งข่าวให้ข่าวอยู่กับสถานีนั้นตลอดไปจึงไม่ปรากฏในสภาพการทำงานจริงของนักข่าวไทย

ผู้วิจัยพบข้อสังเกตจากนักข่าวโทรทัศน์ไทยต่อผู้ที่จะมาเป็นแหล่งข่าวและได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนมากๆ ในสังคมไทยนั้น นักข่าวส่วนใหญ่เห็นว่า แหล่งข่าวคนนั้นจะต้องมีมูลค่าในตัวเอง

"...ต้องทำความเข้าใจนิดหนึ่งว่า ความสำคัญของการที่จะให้เกิดความสนใจตรงนั้น ตัวเขาเองต่างหากล่ะที่สร้างมูลค่าขึ้นมา ตัวเขาเอง ไม่ใช่สื่อมวลชน ถ้าตัวเขาไม่มีข้อเท็จจริง คนก็จะไม่ยอมรับ...อย่างกรณีของคุณชูวิทย์ เขามีน้ำหนักของเขาเอง สื่อมวลชนทำข่าวเพราะอะไร เพราะเขามีข้อมูล ข้อเท็จจริง มีเรื่องจริง เรื่องจริงคืออะไร คือตำรวจรับส่วยเขาจริงๆ ผลของเขาเป็นอย่างไร ผลของเขาทำให้ตำรวจ 30 กว่านายถูกสำรองราชการ มีจริงไหม...จริง ผลที่เขามาเปิดเผยส่งผลให้ตำรวจต้องถูกสำรองราชการ ถูกลงโทษ นี่คือผล ข้อเท็จจริงเห็นไหม เรื่องอย่างนี้ขึ้นอยู่กับตัวเขาเอง ตัวเขามีน้ำหนักแค่ไหน ถ้าตัวเขาไม่มีน้ำหนักไม่มีอะไรเลย นำเสนออย่างไรก็ไม่ขึ้น เหตุใดที่คุณชูวิทย์สามารถเลี้ยงข่าวมาได้ถึง 30 วันเพราะตัวเขามีน้ำหนัก ถ้าตัวเขาไม่มีน้ำหนักมันก็ไม่มีข่าว" (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

เมื่อแหล่งข่าวเป็นสินค้าสำหรับนักข่าวแล้ว ก็โยงไปถึงคำถามจากกรณีในภาพยนตร์เรื่อง Hero ว่า มีกรณีที่สื่อมวลชนสร้างแหล่งข่าวหรือบุคคลในข่าวให้ขึ้นมาเป็นเหมือนดาราที่ได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วประเทศบ้างหรือไม่ ในรูปแบบใด ซึ่งคำตอบที่ได้จากประสบการณ์การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยคือ มี *"ทุกวันนี้ชูวิทย์ (กมลวิศิฐภู) เป็นดาราไหม...ทุกวันนี้ชูวิทย์ก็กลายเป็นดารา เพราะชีวิตได้ออกทุกวัน จะแอ็คติ้งอะไร จะกราบโลงศพ จะจุบดินจะทำอะไรตรงไหน...เอาอย่างนี้ดีกว่า ไม่มีทีวีช่องไหนที่ไม่เล่นข่าวชูวิทย์ ทุกวันนี้เราก็ทำกันอยู่ไม่ใช่เหรอ"* (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546) ขณะที่ วรวีร์ วูวนิชย์ มองว่า บางครั้งนักข่าวก็สร้างแหล่งข่าวขึ้นเป็นดาราโดยไม่รู้ตัว โดยยกตัวอย่างกรณีของคุณรัตนา สัจจเทพขึ้นมาเป็นตัวอย่างให้เห็นถึงการสร้างแหล่งข่าวให้เป็นดาราในวงการสื่อมวลชนไทย

"เทียบอย่างคุณรัตนา ในความรู้สึกมันก็ใกล้เคียง ถ้าเทียบกับกรณีของไทย แต่ตอบแทนไม่ได้ว่าคนที่เอากรณีคุณรัตนาขึ้นมาเขาคงไม่ได้ต้องการให้คุณรัตนาดัง ต้องการเพียงแค่ว่ามีปัญหาอย่างไร เป็นข่าวเท่านั้นเอง ถามว่าเราอยากทำให้แหล่งข่าวดังไหม...วันที่เราทำเราดึงเขาขึ้นมา คงไม่ได้คิดถึงว่าวันหนึ่งคุณรัตนาจะมาเป็นฮีโร่ มาเป็นตัวแทนของคนเล็กๆ ที่ต่อสู้กับสังคม คงไม่ใช่ เพียงแต่ว่าเราเห็นว่าเนื้อเรื่องมันน่าสนใจ ผู้หญิงที่ต่อสู้มาตั้ง 30 ปีไม่ย่อท้อเลย ก็น่าจะหยิบยกขึ้นมา" (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

แม้ในบางครั้งนักข่าวจะสร้างแหล่งข่าวให้เป็นดาราของข่าวโดยไม่ได้ตั้งใจ แต่ตัวนักข่าวเองก็ถือว่ามีส่วนอย่างมากในการเสนอข่าว การสัมภาษณ์แหล่งข่าว การขยายเรื่องเกี่ยวกับ

แหล่งข่าวทำให้แหล่งข่าวกลายเป็นเหมือนดาราของข่าวนั้นไป จนบางครั้งอาจทำให้แหล่งข่าวแหล่งข่าวดังกว่าข่าวที่ให้และรู้สึกสำคัญตนไปด้วย ตัวอย่างการสร้างแหล่งข่าวให้เป็นดาราจากประสบการณ์ที่นักข่าวโทรทัศน์ไทยพบเห็นซึ่งเป็นการให้ความสำคัญต่อตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลข่าว ผู้วิจัยรวบรวมตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทยได้ 4 ตัวอย่างสำคัญด้วยกัน ดังต่อไปนี้

กรณีที่หนึ่ง คือ “คุณชูวิทย์ กมลวิศิฐฏ์”

สื่อมวลชนพากันนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเขา เมื่อสื่อให้ความสนใจและรายงานข่าวของเขาตลอดก็ทำให้ประชาชนสนใจติดตาม จนกระทั่งเกิดเป็นกระแสข่าวชูวิทย์รายวันขึ้นมา ชูวิทย์จึงกลายเป็นคนดังในเวลาเพียงชั่วข้ามคืน หลังจากเขาเปิดเผยข้อมูลเรื่องส่วยออกไปส่วนหนึ่ง เขาจะไปทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ก็เป็นข่าวสำคัญ ในช่วงหลังจึงเหมือนว่า ชูวิทย์ซึ่งเป็นแหล่งข่าวดังกว่าข่าวที่เขาให้เสียอีก

> *“ชูวิทย์เขามีการวางแผนดำเนินการอย่างมีขั้นตอน ที่สื่อติดตามก็เพราะอยากรู้ว่าความคืบหน้าของเรื่องนี้จะเป็นอย่างไร...ถ้าสังคมยังสนใจชูวิทย์ สื่อก็ต้องสนใจชูวิทย์ ซึ่งก็เป็นประเด็นข่าวอย่างหนึ่ง เราก็ต้องเสนอข่าวไปจนหมดกระแสหรือชูวิทย์ไม่มีข้อมูลอะไร ที่สำคัญชูวิทย์เล่นกับสื่อเป็น แต่กรณีแบบชูวิทย์ก็เกิดขึ้นไม่บ่อย ชูวิทย์เขาทำตัวให้น่าสนใจมีประเด็นทุกวัน”* (ภิชา ป้อมค่าย, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

กรณีที่สอง คือ “ภราดร ศรีชาพันธุ์”

สื่อให้ความสนใจภราดรเนื่องจากความสามารถที่แหล่งข่าวมีอยู่ในฐานะนักกีฬาเทนนิสระดับประเทศจนกลายเป็นบุคคลสำคัญของประเทศไทยที่นักข่าวต้องมีข่าวเกี่ยวกับเขามานำเสนออย่างต่อเนื่อง

> *“...สื่อไปให้ความสำคัญกับคน จนทำให้เขากลายเป็นอะไรที่แบบตัวเองก็รู้สึกสำคัญไปด้วย อย่างภราดร เมื่อก่อนตีเทนนิสไม่ค่อยมีใครรู้จัก พอตีเทนนิสประสบความสำเร็จ สื่อก็เข้าไปโปรโมท เอาชีวิตเรื่องส่วนตัวมาออกอากาศแง่มุมต่างๆ ติดตามความเคลื่อนไหว รายงานข่าวเขาตลอด ภารดรเองก็รู้สึกว่าเขามีความสำคัญมากจากนักเทนนิสที่ไม่ค่อยมีชื่อเสียงเป็นระดับโลกขึ้นมา ก็กลายเป็นคนสำคัญ”* (วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546)

กรณีที่สาม คือ “นักวิชาการ”

เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของการสร้างบุคคลในสังคมที่มีความสามารถให้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและมีความสำคัญขึ้นมา โดยเฉพาะสายข่าวเศรษฐกิจที่ต้องการข้อมูลทางด้านวิชาการมาสนับสนุนข่าวของตน สื่อสร้างให้แหล่งข่าวกลุ่มที่ขึ้นมาเป็นดาราโดยการไปสัมภาษณ์ซ้ำๆ เมื่อแหล่งข่าวได้ออกสื่อบ่อยเข้าก็มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและเกิดการยอมรับเชื่อถือจากประชาชน

> *"อย่างของเศรษฐกิจเองก็เป็นลักษณะของนักวิชาการเยอะมาก เกิดขึ้นในช่วงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ หลายๆ คนควานหานักวิชาการที่จะมาคอมเมนต์เรื่องของเศรษฐกิจ ช่วงจากนั้นปี 2 ปี เกิดนักวิชาการหน้าใหม่ๆ ขึ้นในวงการบ้านเราเยอะ ทำให้ทั้งนักวิชาการเดิมที่มีอยู่แล้วดังขึ้นกับนักวิชาการที่ไม่เคยเป็นที่รู้จักก็กลายเป็นที่รู้จักมากขึ้น...(ไม่มีความรู้ดีจริงแล้วเด่นขึ้นมา) ก็เห็นหลายคนเหมือนกัน นักวิชาการหลายคน ตอนนี้ที่ยังมีให้สัมภาษณ์ ทั้งๆ ที่มองตามสายตานักข่าวบางคนก็ไม่ได้ให้คอมเมนต์ที่ดี...ถ้าสังเกตให้ดี นักวิชาการคนไหนถ้าออกทีวีก็จะออกบ่อยๆ เพราะมันเหมือนกับว่าพวกเราเองให้ความเชื่อถือเขา และประชาชนก็ยอมรับบางทีก็ต้องอาศัยเหตุการณ์อยู่หลายๆ ครั้งเหมือนกัน (กว่าจะทำให้นักวิชาการคนนั้นโด่งดังขึ้นมาได้)"* (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

<u>กรณีที่สี่</u> คือ "พล.ต.ต.พงศพัศ พงษ์เจริญ"

ช่อง 7 ได้ยกเอาบุคคลที่ควรจะมีความสำคัญแต่กลับไม่ค่อยมีบทบาทตามตำแหน่งหน้าที่โดยสื่อนำเสนอข่าวผ่านบุคคลท่านนี้เพื่อเพิ่มบทบาทและความสำคัญให้แหล่งข่าวมากขึ้นจนกลายเป็นบุคคลที่คนในสังคมทั่วไปรู้จักและตำแหน่งหน้าที่การงานมีความสำคัญขึ้นมาได้จากการที่สื่อช่วยนำเสนอข่าวคราวของบุคคลนี้บ่อยครั้ง

> *"ตอนแรกโฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติอาจไม่มีบทบาทมาก แต่ปัจจุบันโฆษกมีบทบาทมาก พงศพัศ พงษ์เจริญ จะเห็นว่าทีวีออกบ่อย แต่ก่อนโฆษกไม่มีบทบาททุกๆ แห่ง ช่อง 7 นี่แหละเป็นช่องเดียวที่เอาจุดเด่นของโฆษกขึ้นมาแล้วทำให้เขามีความสำคัญ เมื่อช่อง 7 เป็นคนแรกที่เอาโฆษกคนนี้มาทำให้เกิดมูลค่ามากขึ้นจากที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อน ช่อง 7 ดึงมาออกรายการเป็นเรื่องของภัยสังคม...ก็คือ โฆษกคนนี้เขาจะมาแนะนำว่าวิธีการ หยิบภัยสังคมขึ้นมาชี้แจงให้ประชาชนรู้ว่าการโจรกรรมเขามีวิธีการอย่างไร แล้วเราควรจะหาทางป้องกันอย่างไร รูปแบบนั้นก็เกิดขึ้น ออกทุกวัน ประชาชนติดตามดูทุกวัน รู้จักโฆษกคนนี้ขึ้นทำให้เขาสามารถที่จะอยู่จากอดีต 5-6 ปีที่แล้วจนถึงปัจจุบันเป็นโฆษก แม้กระทั่งตำแหน่งเขาเปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่หน้าที่โฆษกก็ยังอยู่ เพราะว่าการสร้างมูลค่าให้คน..."* (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

อย่างไรก็ตาม การสร้างให้แหล่งข่าวขึ้นมาโด่งดังทั้ง 4 ตัวอย่างรวมถึงกรณีอื่นๆที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ส่วนใหญ่นักข่าวจะไม่ได้ใช้เงินซื้อแหล่งข่าวให้แหล่งข่าวเปิดเผยข้อมูลหรือสร้างเขาให้มีความสำคัญ แต่อาศัยความหอมหวนดึงดูดแหล่งข่าวเพื่อให้ข้อมูลกับตน *"สื่อไม่ค่อยได้ใช้เงินซื้อแหล่งข่าว แต่ใช้ความหอมหวนของความมีชื่อเสียง เป็นที่นิยม เป็นที่ยอมรับไปล่อมา ถ้าคุณมาพูด คุณจะเป็นที่รู้จักของคนทั้งประเทศ ซึ่งแหล่งข่าวเขารู้ดีอยู่แล้วว่า ถ้าเขามาพูดกับเรา เขาจะเป็นที่รู้จัก..."* (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546) ทว่าในสังคมไทยพบการที่นักข่าวใช้เงินซื้อแหล่งข่าวให้แหล่งข่าวพูดไม่บ่อยนัก แม้ปรากฏอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ค่อยพบในสื่อโทรทัศน์

> *"เท่าที่สัมผัสงานข่าวมา เคยเห็นอยู่ครั้งหนึ่งในลักษณะของแบบนี้ คือกรณีของ**พระยันตระ** สื่อหนึ่งไปซื้อตัวจันทิมามา เพื่อให้คุณจันทิมาพูดโดยมีค่าตอบแทนให้ แต่ก็ไม่ได้ co (ร่วมมือ) กับช่องอื่นหรือสื่ออื่น ตัวเองเก็บไว้เป็นผลงานของตัวเองคนเดียว รวมไปถึงการซื้อตัวตำรวจคนหนึ่งในชุดของสปพ. (ปฏิบัติการตามล่าหาเพชรซาอุ) ให้ขยายความเกี่ยวกับเรื่องของ**คุณสันติ ศรีธนะขันธ์** นั่นคือสิ่งที่เห็นมาอยู่ 2 กรณี...การจะมีผลประโยชน์ให้หรือไม่นั้น คิดว่ามันน่าจะเรื่องขององค์กรที่มีผลประโยชน์แลกเปลี่ยนให้เขา แต่กรณีที่ว่าไปซื้อมาแล้วมาแจมกับคนอื่น หรือฮั้วกันเพื่อจะประโคมข่าวมีน้อย แทบจะไม่มีเลยด้วยซ้ำ*
>
> *ของไทยมักจะเป็นลักษณะที่ลงไปหาแหล่งข่าวแล้วเก็บไว้คนเดียว...มันเป็นการโชว์หรือแสดงให้เห็นศักยภาพว่า "ฉันได้ คุณไม่ได้" เดี๋ยวนี้ก็ยังมีอยู่..."* (นภาพล ถนอมรัตน์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

นอกจาก 4 ตัวอย่างข้างต้นที่ผู้วิจัยยกมาแล้วยังมีอีกหลายกรณี เช่น "สมพงษ์ เลือดทหาร" ที่นักข่าวสร้างแหล่งข่าวให้กลายเป็นดาราดังในฐานะแท็กซี่น้ำใจงาม วีรบุรุษของสังคม หรือ "นางสาวโซว เหลียง อิง หรือหมวยโซว" ที่นักข่าวและประชาชนต่างให้ความเห็นใจนักข่าวอิสระชาวฮ่องกงที่เข้าแจ้งความดำเนินคดีโดยกล่าวอ้าว่าถูกคนขับรถตุ๊กตุ๊กไทยข่มขืน ทั้ง 2 กรณีนั้นนักข่าวได้ติดตามความเคลื่อนไหวตลอดไม่ว่าพวกเขาจะไปทำอะไรที่ไหน แต่ท้ายที่สุดแล้วการเป็นดาราข่าวของพวกเขาก็ต้องจบลง เมื่อนักข่าวสืบทราบความจริงและเลิกให้ความสนใจแหล่งข่าวกลุ่มนี้จึงจัดเป็นดาราข่าวเพียงชั่วครู่ชั่วยาม อันเป็นลักษณะเดียวกับที่พบในภาพยนตร์ที่สถานการณ์สร้างคนให้โด่งดัง นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่ามีแหล่งข่าวอีกลักษณะหนึ่งซึ่งแตกต่างจากที่ปรากฏในภาพยนตร์แต่พบในการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยจำนวนมาก นั่นคือ การสร้างแหล่งข่าวให้เป็นดาราและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในลักษณะที่ยาวนานซึ่งเป็นการสร้างคนให้เป็นข่าวจริงๆ เช่น นักการเมือง นักวิชาการและนักกีฬา ทว่าแหล่งข่าวกลุ่มนี้โด่งดังมีชื่อเสียงขึ้นได้ด้วย

ความสามารถและข้อมูลที่มีน้ำหนักอยู่ในตัวเอง โดยสื่อจะนำเสนอข่าวเกี่ยวกับแหล่งข่าวกลุ่มนี้ออกมาอยู่เรื่อยๆ แล้วแต่เหตุการณ์

ระบบการสร้างแหล่งข่าวให้เป็นเหมือนดาราของข่าวนั้นจึงพบได้ทั่วไปในวงการสื่อมวลชนไทย เนื่องจากสื่อเองต้องการได้ข่าวมานำเสนอ บางครั้งจึงไปให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวหรือบุคคลในข่าวจนทำให้เขาโด่งดังขึ้นมา ขณะเดียวกัน จากตัวอย่างข้างต้นก็ทำให้สังเกตได้ว่า บางกรณีสื่อเองก็ตั้งใจที่จะทำให้แหล่งข่าวมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก การเกิดของแหล่งข่าวในฐานะคนดังหรือดาราข่าวจึงเกิดได้ทั้ง 2 รูปแบบผ่านการทำหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์ไทย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่พบว่า ในวงการข่าวไทย เมื่อแหล่งข่าวกลายเป็นสินค้าหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงแล้วจะมีการผูกขาดแหล่งข่าวไว้กับสื่อช่องใดช่องหนึ่งแต่อย่างใด การให้ข่าวของแหล่งข่าวกับสื่อช่องหนึ่งๆ อาจจะเป็นเพียงวันแรกเท่านั้นที่สื่อช่องนี้มีข่าวของแหล่งข่าวคนนี้คนเดียว แหล่งข่าวยังคงมีอิสระเต็มที่ที่จะให้ข่าวกับใครก็ได้ตามความพอใจ แต่อาจจะมีในลักษณะที่แหล่งข่าวเข้ามาขอคำปรึกษาจากนักข่าวที่เขาให้ข่าวคนแรก หรือยืนยันจะไม่ให้ข่าวแก่ช่องไหนนอกจากช่องนี้เพราะมีความสัมพันธ์ทางใจกับช่องนั้น และไม่ไว้วางใจว่าช่องอื่นจะนำเสนอข่าวตนไปในทิศทางใดซึ่งก็พบได้ไม่บ่อยนัก

ผู้วิจัยพบข้อสังเกตประการหนึ่งในประเด็น ‘รูปแบบเฉพาะของความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวโทรทัศน์กับแหล่งข่าวในวงการข่าวโทรทัศน์ไทย’ ซึ่งไม่ปรากฏความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ในภาพยนตร์ที่ทำการศึกษา คือ ปัจจุบันไม่เพียงแต่สื่อวิ่งเข้าหาแหล่งข่าวเพราะอยากได้ข่าว แต่แหล่งข่าวจำนวนมากกลับอยากเป็นข่าวและวิ่งเข้าหาสื่อเพื่อใช้สื่อเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ให้ตัวเอง ดังนั้นการสร้างแหล่งข่าวให้เป็นดารานั้น นอกจากสื่อจะสร้างแหล่งข่าวแล้วจากประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทยส่วนใหญ่พบว่า หลายกรณีแหล่งข่าวก็พยายามจะสร้างตัวเองเช่นกัน เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ผู้คนสามารถเห็นได้ในเวลาอันรวดเร็วถึงแม้ว่าจะมีระยะเวลาอันจำกัดก็ตาม แต่ผู้ที่ได้ออกโทรทัศน์จะคุ้นหน้าคุ้นตากันไว *“สื่อก็ตกเป็นเครื่องมือเขาง่าย เพราะว่าเราต้องการหาข่าวมานำเสนอ ใครให้ข่าวอะไรที่แปลกๆ มาเราก็อยากเล่น…”* (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546) ปัจจุบันนี้นักข่าวเองกลายเป็นผู้ที่ต้องระมัดระวังแหล่งข่าว เนื่องจากแหล่งข่าวส่วนใหญ่ต้องการเป็นข่าวต้องการโด่งดัง นักข่าวไทยจึงต้องคอยกรองแหล่งข่าวมากขึ้น จนกลายเป็นว่า หากแหล่งข่าวที่เสนอตัวเป็นข่าว นักข่าวจะกลัวด้วยซ้ำ

"โดยส่วนตัว ต้องคอยดูว่าเรากำลังตกเป็นเครื่องมือใครหรือเปล่า อย่างบางทีมันก็จะมีอยู่ช่วงหนึ่งที่สถาบันทางเศรษฐกิจสถาบันหนึ่งต้องการให้สถาบันของตนเองเป็นที่รับรู้ เป็นที่เปิดตัวขึ้นมาในสังคม เขาก็จะเรียกเราไปทำข่าวเขาบ่อยๆ พอออกข่าวบ่อยๆ ก็กลายเป็นการโปรโมทในทางหนึ่ง เราก็จะเริ่มคิดแล้วว่าจะไปหรือไม่ไปดี บางครั้งก็จะปฏิเสธถ้าหัวข้อไม่น่าสนใจ แต่เขาก็ฉลาดพอที่จะดึงหัวข้อที่เป็นที่น่าสนใจในช่วง ในวาระเวลานั้นๆ ขึ้นมา บางทีเราก็จำเป็นต้องไปทั้งๆ ที่เราไม่อยาก เพราะเรารู้ว่าเขาต้องการใช้เราเป็นเครื่องมือในการโปรโมทตัวเอง แต่เรื่องที่เขาพูดก็เป็นประเด็นในสังคม เราก็ต้องทำ บางทีระมัดระวังแล้วมันก็หลีกเลี่ยงไม่ได้" (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

ยิ่งการแข่งขันกันนำเสนอข่าวสูงเท่าไหร่ การที่สื่อตกเป็นเครื่องมือก็ยิ่งสูงเท่านั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในสังคมไทยตอนนี้คือ "กรณีคุณชูวิทย์ กมลวิศิษฏ์" เวลานี้นักข่าวทุกคนให้ความสนใจ ทั้งๆ ที่นักข่าวเองก็รู้ว่าถูกคุณชูวิทย์ใช้เป็นเครื่องมือ ขณะเดียวกันนักข่าวก็ใช้คุณชูวิทย์เพื่อเป็นเครื่องมือในการมีข่าวนำเสนอ ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

"กรณีคุณชูวิทย์...ตอนนี้เขามีสื่อเป็นเครื่องมือ เราต้องยอมรับว่าเรากลายเป็นเครื่องมือเขา แต่จะว่ากันอีกแนวนึงก็เป็นการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน สื่อก็ได้ขายข่าว ตัวเขาเองก็ได้สื่อเป็นคนช่วยกระจายข่าวให้ ณ ขณะนี้เขาเลยสนุกกับการสร้างกิจกรรมใหญ่เลย เขารู้ว่าสื่อต้องการอะไร อย่างสื่อทีวีอยากได้ภาพที่ดูมีแอคติ้ง เช่นการไปบริจาคโลง เขียนชื่อคนที่รับส่วยแปะไว้ที่โลง ไปบริจาคโลหิตเพราะตัวเองถูกหมอดูทักว่าจะเสียเลือดต่างๆ ซึ่งเป็นการที่เขาจับจุดเราถูกว่าสื่อต้องการอะไรก็ทำตามที่สื่อต้องการ ทั้งๆ ที่สื่อเองก็รู้แต่เราก็ยังต้องไปทำข่าวเขา เพราะว่าเราเองก็ยังต้องการประโยชน์จากเขาเหมือนกัน" (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

หากแหล่งข่าวไม่มีความน่าสนใจหรือสามารถที่จะให้ข้อมูลอะไรแก่นักข่าวได้ก็ไม่สามารถดึงดูดหรือหลอกใช้นักข่าวให้สนใจทำข่าวเขาได้เสมอไป ดังนั้น โอกาสที่แหล่งข่าวจะใช้สื่อเป็นเครื่องมือได้นั้นก็ต้องรู้จักด้วยว่าธรรมชาติของสื่อต้องการอะไร ในขณะเดียวกันสื่อเองก็สามารถที่จะเลือกได้ว่าต้องการอะไรจากข่าวนั้น สำคัญคือการมองว่าต้องการอะไรที่จะเสนอต่อประชาชน ข่าวไหนที่ประชาชนได้ประโยชน์

"อย่างเช่นวรัญชัย โชคชนะ ที่ไปประท้วงอะไรเต็มไปหมด ช่วงที่เขาออกมาเคลื่อนไหวแรกๆ เราก็ไปทำ ต่อมาเรารู้แล้วว่าเขาไม่ใช่คนที่มีอุดมการณ์มากพอที่เราจะไปทำ เขาก็

เคลื่อนไหวไปทุกเรื่อง ต้องการเป็นข่าวในทุกเรื่อง พอวรัญชัย โชคชนะ โทรเข้ามาแต่ละช่อง เราก็จะไม่ไปทำให้เขาแล้ว ทีนี้มันอาจจะแตกต่างกันตรงที่คุณชูวิทย์เป็นนักธุรกิจพันล้าน แต่ ณ ขณะนี้ประเด็นมันกำลังขายได้ กำลังเล่นได้ กำลังเป็นตัวสินค้าที่สื่อต้องการ ก็เลยเป็นข่าวได้ทุกวัน" (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

เมื่อวิเคราะห์ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทยในประเด็นมุมมองต่อข่าวและแหล่งข่าวในฐานะสินค้าชิ้นหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยพบว่า การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยปรากฏภาพในลักษณะที่ข่าวและแหล่งข่าวเป็นสินค้าในระดับที่อ่อนกว่าการนำเสนอในภาพยนตร์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวงการข่าวไทยไม่เน้นการแข่งขันด้านข่าวเจาะ (Exclusive) เท่ากับการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ การมองทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับข่าวและแหล่งข่าวในฐานะสินค้าจึงอยู่ในระดับที่อ่อนกว่าเพราะไม่ได้มีการแข่งขันรุนแรงก็เป็นได้ แม้นักข่าวจะมีการใช้แหล่งข่าวเป็นเครื่องมือหาข่าวมานำเสนอ แต่ก็ยังก้าวไปไม่ถึงขั้นภาพอาชีพนักข่าวที่นำเสนอใน Hero , Natural Born Killers และ Mad City ที่นักข่าวฉกฉวยโอกาสตักตวงผลประโยชน์จากบุคคลในข่าวอย่างเต็มที่ ในการทำงานข่าวของนักข่าวโทรทัศน์ไทยยังคงมีลักษณะของผลประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างชื่อเสียงของแหล่งข่าวกับการมีข่าวนำเสนอของนักข่าวอยู่มาก ขณะที่ข้อสังเกตจากภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องข้างต้น คือ ผู้ที่ตกเป็นข่าวในภาพยนตร์ที่ถูกหยิบมาเป็นสินค้าหรือให้ความสำคัญส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลตัวเล็กระดับล่างในสังคมที่สื่อยกมาขยายและขายให้เป็นที่รู้จัก แต่วงสื่อมวลชนไทยกลับชอบที่จะหยิบเอาบุคคลใหญ่ๆ ในสังคมที่มีความสำคัญและความสามารถ เช่น นักการเมือง นักวิชาการ หรือนักกีฬา มาเป็นประเด็นข่าว ส่วนแหล่งข่าวที่เป็นบุคคลตัวเล็กระดับล่างก็มีอยู่เสมอแต่เป็นการทำข่าวแบบชั่วครู่ชั่วยามในลักษณะสถานการณ์สร้างวีรบุรุษหรือสร้างคนให้โด่งดัง

ภาพยนตร์เรื่อง Hero และ Mad City นั้น นักข่าวเองก็มองข่าวเป็นสินค้าเช่นเดียวกัน ขณะเดียวกันก็ถูกเบรกด้วย "สถานีเป็นเจ้าของ" แม้ผู้ผลิตข่าวจะมองว่าเป็นสินค้าของตน แต่ความจริงนั้นทุกสิ่งทุกอย่างเป็นสินค้าขององค์กรที่ทำเพื่อขาย ภาพยนตร์เรื่อง The Insider มองในภาพขยายที่ใหญ่ขึ้น ระบบสื่อก็สอนให้มองข่าวเป็นสินค้าซึ่งนักข่าวเองก็รู้ว่า ข่าวและกระทั่งตัวนักข่าวเองก็เป็นสินค้าของสถานีแต่ไม่สนใจ นักข่าวยังยึดมุมมองต่อข่าวและหลักการทำงานข่าวตามความหมายและจุดประสงค์ดั้งเดิมของข่าวที่เป็นการแจ้งข่าวสารเพื่อบริการสาธารณะ รวมถึงแหล่งข่าวถือเป็นบุคคลที่ให้ข้อเท็จจริงแก่ประชาชนดังนั้นจึงต้องเคารพและให้การปกป้องแหล่งข่าว

ขณะที่การทำงานของนักข่าวไทยยังไม่ได้มองภาพรวมขนาดใหญ่ไปไกลถึงขั้นว่าข่าวแหล่งข่าว กระทั่งตัวนักข่าวเองเป็นสินค้าขององค์กร แม้อาจจะพอทราบความจริงข้อนั้นอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้ให้ความสนใจปลายทางของการทำหน้าที่หาข่าวแต่อย่างใด นักข่าวยังคงมองข่าวเฉพาะที่เป็นเรื่องราวรอบตัวอยู่ อาจเป็นเพราะว่าการมองในระดับมหภาคเป็นเรื่องขนาดใหญ่ที่ค่อนข้างไกล จับต้องไม่ได้จึงรู้สึกว่าไม่ค่อยชัดเจนและไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก

1.3 วงการธุรกิจข่าวสารมีการแข่งขันกันสูง

ภาพการแข่งขันในวงการธุรกิจข่าวสารในภาพยนตร์ 3 เรื่องได้แก่ Hero, Natural Born Killers และ Mad City แสดงให้เห็นความรุนแรงของการแข่งขันกันที่สูงมากทั้งในระดับองค์กร และระหว่างนักข่าวโทรทัศน์ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนเพื่อช่วงชิงชัยชนะจากการแข่งขันในระดับผู้บริหารสถานีและหัวหน้าฝ่ายผลิตข่าว รวมถึงวิธีการแข่งขันที่นักข่าวนำมาใช้ทำข่าวของตน

สำหรับวงการธุรกิจข่าวสารของไทยเริ่มมีการแข่งขันการนำเสนอข่าวอย่างเห็นได้ชัดเจนใน *"พอจะประมาณได้ว่าในช่วงปฏิวัติรูปแบบการนำเสนอข่าวครั้งใหญ่โดยดร. สมเกียรติ อ่อนวิมล ปี พ.ศ.2527 ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับธุรกิจสื่อได้รับความสนใจ แต่ความรุนแรงของการแข่งขันการนำเสนอข่าวสารในวงการข่าวไทยเริ่มทวีขึ้นหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในช่วงปี พ.ศ. 2535 เมื่อสื่อมีอิสระในการนำเสนอข่าวได้มากขึ้น"* (วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546) และการเกิดขึ้นของสถานีข่าวใหม่ไอทีวีเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นการแข่งขันนำเสนอข่าวสารในวงการสื่อโทรทัศน์ไทย ปัจจุบันนอกจากจะมีช่องฟรีทีวีแล้ว ก็มีเคเบิ้ลทีวีเกิดขึ้นอีก 2 ช่องทำให้การแข่งขันยิ่งสูงขึ้นตามไปด้วย

"ระบบการแข่งขันที่มากขึ้นเพราะว่ามันเป็นธุรกิจมากขึ้น พอเป็นธุรกิจมากขึ้นมันก็ชิงความได้เปรียบเสียเปรียบกันมากขึ้น" (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546) เวลาจะเลือกเสนอข่าวก็ต้องเช็คเรทติ้งผู้ชมมากขึ้นและดูว่าข่าวไหนจะขายได้ เมื่อนักข่าวเริ่มคิดว่าข่าวต้องขายได้ก็เป็นจุดเริ่มเปลี่ยนแปลงว่า ทำอย่างไรคนดูจะซื้อข่าวเรา ดูข่าวเรา (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546) ในที่สุดแล้วก็นำเข้าไปสู่วัฏจักรของการแข่งขัน การแข่งขันในการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยนั้นเริ่มตั้งแต่การแข่งขันระหว่างโต๊ะข่าวภายในองค์กร จากนั้นก็ต้องออกไปแข่งขันกับช่องอื่นต่อ รวมถึงการแข่งขันระหว่างสื่อแต่ละประเภทด้วย ในที่นี้ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับการแข่งขันนำเสนอข่าวระหว่างช่องเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทยถึงประเด็นความรุนแรงในการแข่งขันนำเสนอข่าว ผู้วิจัยพบว่า นักข่าวทุกท่านต่างให้คำตอบในลักษณะเดียวกันว่า ปัจจุบันนี้การแข่งขันนำเสนอข่าวสารรุนแรงมาก *"รุนแรงก็คือว่าทุกคนก็หวังจะช่วงชิงคนดูให้มากขึ้น หวังจะให้มีเรทติ้งสูงขึ้น รวมถึงรุนแรงในลักษณะของการลงทุนทางเทคโนโลยี"* (วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546) มีการแข่งขันสูงในทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับการเสนอข่าวเพื่อโปรยหัวข่าวให้สะดุดมีคนดูหยุดฟัง (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546) นับตั้งแต่การปรับระบบและกลยุทธ์เพื่อการต่อสู้แข่งขันระหว่างช่องในระดับนโยบายโดยผู้บริหารสถานี ตลอดจนหลักการทำงานของระดับผู้สื่อข่าวโทรทัศน์เอง แม้กระทั่งช่อง 11 ซึ่งเป็นของกรมประชาสัมพันธ์ที่ถูกมองว่าเสนอข่าวรับใช้ฝ่ายรัฐบาลยังต้องปรับตัวเข้ากับระบบการแข่งขันที่นับวันจะสูงขึ้น *"ถึงจะเป็นองค์กรของรัฐซึ่งไม่มีการได้ผลประโยชน์ในทางธุรกิจก็ตาม ในฐานะที่เราเป็นนักข่าวมืออาชีพ เราก็ต้องนำเสนอสิ่งที่ดีที่สุด หรือดึง rating ของคนดูมาสนใจช่องของเรา ถ้าองค์กรก็มีการทำสำรวจดูถึงความสนใจที่มีต่อสถานี เพราะฉะนั้น เราต้องมีการแข่งขันเหมือนกัน แต่ไม่ใช่เพราะรายได้แต่เพื่อประชาชน"* (ภิชา ป้อมค่าย, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546) อย่างไรก็ตาม วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์ เสนอความเห็นต่อความรุนแรงในการแข่งขันการนำเสนอข่าวสารว่า *"...ส่วนความรุนแรงในการแข่งขันก็คงจะทำได้แค่ระดับหนึ่ง แต่ว่าก็ยังจำกัดอยู่ที่ว่าสถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่ตอนนี้ ถามว่าเป็นอิสระเต็มที่ไหม ก็ไม่สามารถอิสระได้ 100 % เพราะปัจจัยของความเป็นเจ้าของสถานีจะเป็นของรัฐทั้งหมด แม้กระทั่งไอทีวีก็แล้วแต่ ผู้ถือหุ้นใหญ่ก็คือคนที่อยู่ในรัฐบาล"* แม้การแข่งขันการนำเสนอข่าวจะเป็นมุมของธุรกิจ ทว่าก็อาจถูกจำกัดด้วยความเป็นราชการของช่องนั้นๆ อย่างเช่นช่อง 5 ก็ต้องถูกจำกัดรูปแบบในการนำเสนอไม่ให้หวือหวาแบบช่อง 3 (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

ในแง่ของผู้ทำงานข่าวแล้ว นักข่าว 2 ท่าน ได้แก่ ทินกร ทองวรรณ และวรวรรณ ซ่อนกลิ่น ได้เสนอทัศนะไปในทิศทางเดียวกันว่า ปัจจุบัน 'รีโมท' มีอิทธิพลมากต่อการทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างสื่อ ดังนั้นสื่อจึงแข่งขันกันเพื่อทำให้รีโมทถูกใช้น้อยที่สุด นอกจากนี้ แม้การแข่งขันกันเองระหว่างองค์กรสื่อจะรุนแรง แต่ว่าตัวบุคคลกลับไม่ค่อยแข่งกัน *"ระหว่างองค์กรสื่อในทางธุรกิจมีการแข่งขันกันค่อนข้างรุนแรง แต่ว่าตัวบุคคลในการทำข่าวไม่ค่อยได้แข่งขันกัน ผิดกับเมื่อก่อนมาก มันจะเป็นผลผกผัน อย่างสมัยก่อนสื่อมีไม่เยอะ ปัจจุบันสื่อมีเยอะขึ้น การแข่งขันขององค์กรมี แต่กลุ่มของผู้สื่อข่าว คนหาข่าวจะมีการจอยกันมากขึ้น จะไม่ค่อยมีใครฉีกประเด็นกันมากขึ้น"* (ทินกร ทองวรรณ,สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546) ในกรณีข่าวของเคเบิ้ลทีวีอย่างยูบีซี 7 ก็ต้องแข่งกันตั้งแต่ภายในสถานีเพื่อดึงคนดูจากช่องอื่น แต่ไม่เน้นการแข่งขันระหว่างองค์กรภายนอกมากนัก

ภาพยนตร์เรื่อง Hero สะท้อนให้เห็นภาพการแข่งขันในวงการธุรกิจข่าวสารที่รุนแรงผ่านหลักการแข่งขันที่นักข่าวใช้ 3 ด้านที่เป็นรูปธรรม ได้แก่

1) การแข่งขันด้านความเร็ว ทั้งนี้นักข่าวทุกคนต้องการได้ข่าวเป็นเจ้าแรกไปถึงที่เกิดเหตุให้เร็วที่สุด
2) การแข่งขันด้านการขุดคุ้ยเชิงลึก ในที่นี้คือความลึกในแง่การขุดคุ้ยเบื้องหลังข่าวเพื่อนำมาตีแผ่ เอาชนะกันที่ใครจะได้ข้อมูลมานำเสนอได้มากกว่า
3) การแข่งขันเพื่อให้ได้ข่าวเจาะ (Exclusive) อันแสดงถึงความสามารถของนักข่าวเองและช่วยให้ข่าวของช่องนั้นพิเศษกว่าช่องอื่นที่ได้ข่าวเพียงเจ้าเดียว

ในระดับของการแข่งขันระหว่างองค์กร หลักการที่นักข่าวโทรทัศน์ใช้ในการเอาชนะกันประกอบด้วย 3 หลักสำคัญเช่นเดียวกับภาพที่นำเสนอในภาพยนตร์เรื่อง Hero คือ การแข่งขันด้านความรวดเร็ว ความลึกเชิงขุดคุ้ย และข่าวเจาะ นอกจากนี้นักข่าวโทรทัศน์ไทยยังพยายามแข่งขันเรื่องความหลากหลายของข่าวเพื่อให้เกิการแตกต่างและช่วงชิงคนดู รวมถึงการแข่งขันกันนำเสนอข่าวเพื่อให้ได้ความน่าเชื่อถือด้วย

1) <u>การแข่งขันด้านความเร็ว</u>

ปัจจุบันนี้การแข่งขันเรื่องการนำเสนอข่าว เอา “ความเร็วฉับไว” เข้ามาเป็นตัวชูโรงของสื่อธุรกิจ และความเร็วนี้เองก็เป็นที่มาของความสดใหม่ โดยเฉพาะข่าวอาชญากรรม *“ข่าวอาชญ า กรรมต้องยอมรับว่า เราขายความรวดเร็ว อย่างเช่นไปทำข่าวผัวเมียฆ่ากันตายตอน 7 โมง 8 โมง ต้องออกอากาศแล้ว ต้องรีบตีเทปเข้ามา รถต้องรีบวิ่งเข้ามาเอาเทปมาตัดต่อออกอากาศ ในขณะที่เราอยู่ในรถก็ต้องโทรศัพท์บอกข้อเท็จจริงที่ได้รู้มา...”* (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546) สื่อแข่งขันด้านความเร็วโดยวัดกันที่ใครออกอากาศได้ก่อน ไม่ใช่ใครได้ข่าวก่อน *“...ได้ก่อนได้หลังจริงๆ มันไม่สำคัญเท่าออกก่อน”* (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

อย่างไรก็ตาม ความรวดเร็วก็อาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการนำเสนอข้อมูลได้ ซึ่งนักข่าวทุกคนต่างก็ยอมรับข้อด้อยของการแข่งขันทางด้านความเร็วในจุดนี้ เพราะการแย่งกันนำเสนอให้เร็วที่สุด ทำให้การกรองข่าวมีระยะเวลาสั้นลง เหมือนการกรองมันจะผ่าน 7 ชั้น แต่เมื่อต้องรีบนำเสนอมันอาจจะผ่าน 2 ชั้นแล้วเอามาใช้ก่อน ที่เหลือเดี๋ยวไปกรองกันอีกที ทำให้ความชัดเจน ความถูกต้องน้อยลง (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546) ตัวอย่างการนำเสนอข่าวเร็วแต่ผิดพลาด เช่น

"ใครนำเสนอได้ก่อนก็จะได้รับความสนใจที่มากกว่า จริงๆ แล้วมาตรฐานในการตรวจสอบข่าวจึงน้อยลงเพราะทุกคนมุ่งไปทางธุรกิจมากขึ้น ต้องการจะทำ ต้องการจะดึงโฆษณาเข้า ต้องการจะทำให้ทุกคนเห็นว่าของตัวเองเร็ว การนำเสนอของตัวเองรวดเร็วแต่ว่าเที่ยงตรงฉับไวไหม อย่างกรณีหลายๆ ครั้งที่เกิดปัญหาขึ้น เช่น กรณีข่าวสมพงษ์ เลือดทหารตรงนี้ไม่ได้ว่าใคร...แต่ว่าการตรวจสอบล่ะอยู่ตรงไหน หรือแม้แต่ช่อง 3 เอง ทุกคนเร่งที่จะส่งๆ ข่าวเข้ามา มีการตรวจสอบหรือยัง สิ่งที่นำเสนอออกไปมันส่งผลกระทบไหมกับแหล่งข่าวตรงนั้น" (นภาพล ถนอมรัตน์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

นักข่าวโทรทัศน์เองต้องระมัดระวังการนำเสนอโดยเน้นการตรวจสอบข้อมูลมากขึ้นด้วย แต่ก็เป็นเรื่องช่วยไม่ได้ที่จะเกิดความผิดพลาดขึ้นในบางโอกาส เนื่องจากแรงกดดันทางสภาพการแข่งขันเสนอข่าวบีบบังคับให้ต้องเร็วเข้าไว้ ในที่นี้การแข่งขันทางด้านความเร็วในการเสนอข่าวจึงรวมเอาเรื่องของการเอาชนะกันทางด้านความเร็วโดยใช้เทคนิคการถ่ายทอดสดเข้าไว้ด้วย

2) <u>การแข่งขันด้านการขุดคุ้ยเชิงลึก</u>

"ความลึกสำคัญต่อทุกข่าวไม่ว่าจะเป็นข่าวทีวี หนังสือพิมพ์ หรือว่าวิทยุ คือถ้าได้ลึกกว่าจะดีกว่าเยอะ และลึกมันจะนำมาซึ่งประเด็นใหม่ๆ" (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

"การเป็นนักข่าว เมื่อเกิดการแข่งขันกันขึ้น ข่าวเดียวกันทุกคนได้ข้อมูลเหมือนกันเพราะว่าไปด้วยกัน แต่อะไรที่จะทำให้แตกต่าง 'ข้อมูลข่าวสารใครเจาะลึกได้มากกว่ากัน' ในกรณีเดียวกัน สมมติว่ามีการแถลงข่าวออกมาว่ากรณีคุณชูวิทย์ที่ได้รับความสนใจ ตอนนี้มีตำรวจ 70 นายที่ถูกลงโทษ ทุกคนเสนอแค่ว่า 70 นายลงโทษ แต่คนที่จะเจาะลึกลงไปได้ว่า 70 นายมีใครบ้างนี่สิ ซึ่งไม่ใช่ทุกคนแน่นอน 70 นายมีใครบ้าง ระดับไหนบ้าง ยศอะไร บ้างลึกลงไปอีก พรุ่งนี้จะถูกตั้งกรรมการสอบสวนวินัยร้ายแรงไหม นอกเหนือจากที่จเรฯ บอกว่า 70 คนมีความผิดแล้ว นี่คือการเจาะข้อมูล คนอื่นอาจจะได้แค่พื้นว่า 70 เลิกกันจบ" (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

เมื่อความเร็วเอาชนะกันไม่ได้เพราะทุกช่องต่างก็เร็วพอๆ กันแล้ว นักข่าวจึงหันกลับมามองว่า ทุกช่องต่างก็มีข่าวเดียวกันเหมือนกันแต่จะทำอย่างไรให้แตกต่าง นั่นก็คือ การลงมือแข่งขันขุดคุ้ยเบื้องหลังหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับข่าวนั้นมาเป็นหลักการเอาชนะกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจแปลกใหม่และแตกต่างมานำเสนอคนดู

"ข่าวซูวิทย์...ส่วนใหญ่คิดเหมือนกันก็จะเป็นซูวิทย์แฉส่วย แต่เราพลิกเลย ซูวิทย์ตอนเด็กเป็นอย่างไรเขาถึงขึ้นมาเป็นเจ้าพ่ออ่าง ในเรื่องๆ เดียวกัน ถ้าการทำข่าวที่ฉีกประเด็น แล้วเจาะลึกลงไป มันจะทำให้เราได้ความแตกต่าง" (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

เมื่อผู้วิจัยถามเจาะลึกลงไปว่า การขุดคุ้ยตีแผ่ข่าวเพื่ออะไร นักข่าวโทรทัศน์ไทยส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า การขุดคุ้ยตีแผ่นั้นมีประโยชน์กับประชาชนเพราะทำให้ประชาชนได้รู้ข้อเท็จจริงมากขึ้น มองเรื่องราวได้รอบด้าน เบ็ญจวรรณ ยันตพร ให้คำตอบว่า *"บางทีมันก็ไม่มีคำตอบนะว่าเพื่ออะไร เพราะเรารู้สึกว่าบางทีคนดูเองก็ต้องเป็นคนตัดสิน อย่างเช่นหวยที่กองสลากทำออกมา เราก็พยายามทำในลักษณะที่สื่อให้เห็นว่าปัญหาเดียวที่กองสลากพยายามทำก็คือ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาการขายสลากเกินราคา ซึ่งกี่ยุคกี่สมัยก็ไม่สามารถจะทำได้...คนดูก็ต้องเป็นคนตัดสินเอง ถ้าคนดูยังผูกใจที่จะเล่นหวยใต้ดินอยู่ก็เป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้...มันอยู่กับการตัดสินใจของเขาด้วย เพียงแต่เรานำเสนอให้เห็นถึงข้อเท็จจริงเท่านั้นเอง"*

วรวีร์ วูวนิชย์ ได้แสดงทัศนะว่า สำหรับการขุดคุ้ยตีแผ่เบื้องหลังเบื้องลึกของข่าวมีประโยชน์ต่อตัวนักข่าวเองในลักษณะที่ *"เหมือนกับว่าประสบความสำเร็จอย่างหนึ่ง คนที่เป็นนักข่าวอาจจะอยากรู้อยากเห็น แล้วก็อยากให้คนอื่นรู้เห็นเหมือนเราด้วย แล้วอาจจะเหมือนกับคนธรรมดา สอบผ่านได้ที่ 1 ก็ต้องดีใจ...ถ้ามองง่ายๆ ก็คือนักข่าวก็คือคน ข่าวออกทีวีก็ภูมิใจแล้วระดับหนึ่ง ถ้าได้รางวัลยิ่งภูมิใจขึ้นไปใหญ่ และถ้าเป็น Talk of the town ก็จะยิ่งภูมิใจ อย่างเสนอเรื่องส่วย แล้วทำให้ส่วยหมดไปจากประเทศไทย เราก็ภูมิใจ มันก็ประกอบกัน ไม่ได้หมายความว่าเราอยากดังอย่างเดียวที่รายงานหน้าไมค์มีชื่อเสียงคนรู้จัก มันอาจจะไม่ใช่แรงบันดาลแต่มันก็มีส่วน"*

3) <u>การแข่งขันเพื่อให้ได้ข่าวเจาะ/ข่าวสีฟ</u> (Exclusive)

"ข่าวสีฟพยายามที่จะแข่งกันอยู่ เป็นลักษณะของพยายามที่จะได้สัมภาษณ์เป็นไมค์เดี่ยว เป็น exclusive ก็คือประเด็นที่เราคิดว่ายังไม่มีใครที่มารู้ประเด็นของเราแล้วมองว่าเรื่องนี้มี follow up ที่สามารถจะต่อเนื่องได้หรือมีอะไรที่มันยังลับลมคมในยังบอกไม่หมดหรือว่าเราไปได้ hint อะไรมาที่เป็นประเด็นที่ยังไม่มีใครนำเสนอตรงนี้ทีวีก็ยังแข่งกันอยู่" (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

"แต่ก่อนความเชื่อของทุกคนสำหรับทีวี ทุกคนจะดูแค่ไมโครโฟนที่ยื่นไป ถ้าช่องไหนไม่มีไมค์แสดงว่าตกข่าว ซึ่งคนทางบ้านไม่สังเกตด้วยซ้ำ สมัยนี้จะน้อยลง มาแข่งกันตอนนี้ว่า... ใครนำเสนอได้น่าสนใจมากกว่า ใครหยิบประเด็นใหม่ขึ้นมาเล่นได้มากกว่า ถ้าทุกคนเล่นฐวิทย์เหมือนกัน แต่วันหนึ่งเกิดมีกรณีซ้อนอย่าง สปก. 4-01 ใครที่ยกอันนี้มาก่อน คนนั้นชนะเหมือนกับจับสึกพระของไอทีวี หรือส่วยที่ไอทีวียกขึ้นมาเป็นประเด็นซ้อน คือ ไอทีวีชนะ ทุกคนต้องทำตามเรา หรือว่าส่วยเทศกิจที่ถอดรหัสไปทำมา แล้ววันรุ่งขึ้นก็กลายเป็นประเด็นเลย เป็นการชนะกันที่ความลึก แล้วก็ใครที่เอาประเด็นใหม่ขึ้นมา แล้วมันจะเห็นได้ชัด โฆษณาช่วงนี้อย่างส่วย โฆษณาเข้ามาในอาทิตย์นั้นเต็ม เพราะรู้ว่าไอทีวีกำลังเกาะติดเรื่องส่วยอยู่ ซึ่งก็ทำให้ช่องอื่นเขาต้องตามเรา ก็กลายเป็นประเด็น ไม่ใช่วัฒนธรรมแล้วที่เมื่อก่อนเห็นช่องอื่นเล่นเรื่องนี้ก็จะไม่เอาตาม ไม่ได้แล้ว เพราะมันจะมีผลในแง่โฆษณา ช่องอื่นๆ ก็ต้องตามมาเล่นประเด็นส่วยเหมือนกัน" (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

นอกจากแข่งเพื่อแย่งชิงคนดูระหว่างช่องแล้ว การแข่งขันเพื่อให้ได้ข่าวสีฟนั้นถือว่าเป็นความจำเป็นสำหรับการเป็นนักข่าว เพราะเป็นการแสดงผลงานของตัวนักข่าวเองที่เด่นชัดที่สุด และนำมาซึ่งความภูมิใจแก่ตัวผู้สื่อข่าวคนนั้นด้วย นักข่าวที่ได้ข่าวสีฟก่อนก็เท่ากับฉีกออกไป มีสิทธิ์ได้คนดูเพิ่มขึ้นให้กับช่อง

"กรณีข่าวบั้งไฟพญานาคปีที่แล้วเรื่องนี้ดัง ได้รับมอบหมายให้ไปทำ พอดีมียายของช่างแต่งหน้าเขาถ่ายรูปสัตว์แปลกๆ จากแม่น้ำโขงได้ ผู้บริหาร บก. ช่อง 9 เลยสั่งให้ไปเจรจาขอซื้อรูป ขอให้ขายให้ช่อง 9 ช่องเดียว ถ้าไม่ขายไม่เป็นไร แต่ตั้งแต่วันที่เท่านี้ถึงวันที่เท่านี้ ขออย่าเพิ่งขายให้ใคร ขอให้ช่อง 9 ได้ออกอากาศก่อน เราก็ได้ข่าวเด่นข่าวเดี่ยวช่องเดียว..." (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546)

โดยเฉพาะไอทีวีจะเน้นการแข่งขันด้านนี้มากกว่าช่องอื่นๆ ที่จะแข่งขันเสนอข่าวประจำวันเสียมากกว่า เพราะนโยบายของไอทีวีชูข่าวสีฟเป็นจุดขาย บางครั้งอาจเอาไว้ขายวันเสาร์อาทิตย์ไม่ชนกับใครเพื่อให้ดึงคนดูได้เพิ่มขึ้น ตัวอย่างการหาข่าวสีฟของไอทีวี เช่น

"ก่อนหน้านี้เกม Raknarok เรารู้ว่ามันจะต้องโดนปิดเพราะเยาวชนติดมาก เราก็สัมภาษณ์รัฐมนตรีไว้ก่อนว่ามาตรการจะทำอย่างไร แต่เขาก็บอกได้แค่ว่าจะเอาจริงเอาจังจำกัดเวลาไม่ให้เล่นตลอด 24 ชม. แค่นี้ก็เป็นประเด็นแล้ว จากเดิมที่เคยเล่น 24 ชม.ก็จะต้องถูกปิดล็อคด้วยเรื่องของเวลา เมื่อสัมภาษณ์ได้เสร็จก็เก็บไว้ไม่บอกใคร แล้วเราก็ไปสัมภาษณ์นักวิชาการซึ่งดูแล้วว่าสามารถให้คอมเมนต์กับเรื่องนี้ได้ แล้วเราก็จะเอา 2 เรื่องมาแพ็ค

ด้วยกัน ปล่อยเสียงคนละท่อน โดยบรรยายสถานการณ์ก่อน" (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

นักข่าวโทรทัศน์ไทยส่วนใหญ่มีความเห็นว่าข่าวสีฟยังคงมีความจำเป็นอยู่ ไอทีวีเป็นสถานีโทรทัศน์ช่องที่ชูนโยบายชัดเจน ขณะที่ช่องอื่นนั้น ปัจจุบันทางด้านการแข่งขันแล้วไม่ค่อยต่างกันเท่าไหร่ ทั้งนี้วรวรรณ ซ่อนกลิ่น เสนอความคิดเห็นว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การแข่งขันด้านข่าวสีฟของ วงการข่าวไทยทำได้ยากอาจเกิดจากแหล่งข่าวอยากเป็นข่าว *"อย่างของทีวีเมื่อก่อนนี้ก็จะมี 'ไมค์เดี่ยว' ซึ่งสมัยนี้ไม่ค่อยมี...ทั้งที่จริงๆ เขามีความพยายามที่จะทำ แต่ปัจจัยอย่างหนึ่งที่ไม่สามารถทำได้ เพราะว่าเดี๋ยวนี้แหล่งข่าวอยากเป็นข่าว โดยเฉพาะเรื่องของนักการเมือง ข่าวการเมืองหรือว่าข่าวเศรษฐกิจ เขาก็อยากโชว์ผลงานเขา อยากจะเป็นข่าว อยากจะให้เป็นที่รับรู้ทั่วกัน เป็นการแสดงความสามารถ เขาก็จะเรียกผู้สื่อข่าว มันเป็นเรื่องของแหล่งข่าวด้วยอีกปัจจัยหนึ่ง"* (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

แม้ว่าหลักการทั้ง 3 ด้านจะช่วยในการแข่งขันเสนอข่าวที่รุนแรง แต่เบ็ญจวรรณ ยันตพร ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแข่งขันนำเสนอข่าวในวงการข่าวสารไทยว่า

"เหมือนกับการแข่งกันก็จริง จำนวนของคนที่ทำวงการนี้มันเหมือนเยอะขึ้น แต่ว่าโดยเนื้อหา เท่าที่ได้พูดคุยกับนักข่าวรุ่นเก่าๆ เขาก็ถามหาถึงความเข้มข้นว่าลดลงเหมือนกัน คือมันอาจจะไม่ดุเด็ดเผ็ดมันเหมือนกับสมัยแรกๆ แต่ว่าในยุคนี้มันจะได้มากกว่าตรงที่สามารถสาวได้เร็วขึ้นกว่าเดิม คือเมื่อก่อนนี้การจะทำความผิดอะไรสักอย่างของนักการเมือง เราจะพูดหรือเปิดเผยเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก แต่ว่าตอนนี้กระบวนการการตรวจสอบต่างๆ มันทำให้นักข่าวเองสามารถทำงานได้ง่ายขึ้น มีศูนย์ข้อมูลต่างๆ ทำให้การหาข้อมูลมาประกอบการทำเนื้อหาของข่าวให้ลึกขึ้นสามารถทำได้...ถ้าเปรียบเทียบข่าวโดยไม่รวมในแง่ของความลึก พี่ว่าการนำเสนอข่าวในยุคนี้สามารถที่จะสะท้อนได้เร็วกว่าในยุคก่อนๆ คือมีผลได้เร็ว ทันทีที่มีความผิดสามารถจะสืบได้เร็วกว่า แต่ไม่ได้หมายความว่าจะลึกเสียทีเดียว..." (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

ในอีกทัศนะของชยุตม์ เหมจักร มองดูสภาพการแข่งขันนำเสนอข่าวที่ดูรุนแรงแต่แท้จริงแล้วยังไม่ได้มีความแตกต่างว่าเป็นปัญหาในวงการข่าวไทยอยู่ทุกวันนี้ *"ทุกช่องจะเฮตามกันไป พอบอกว่าจะแถลงข่าวเรื่องนี้ก็ตามกันไป ไม่มีการคิดในแง่มุมที่แตกต่างจากช่องอื่น การนำเสนอก็เหมือนๆ กัน มันจะต่างเฉพาะประเด็นที่เขียนข่าวหรือว่าความยาว หรือลักษณะการนำเสนอเท่านั้นเอง เนื้อหาก็ไม่หนีกันมากเท่าไหร่ ซึ่งตรงนี้เป็นจุดที่ทีวีค่อนข้างจะขาดมักจะตามกระแส"*

อย่างไรก็ตาม เชื่อว่าสื่อต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ดังนั้นในอนาคตข่าวน่าจะแข่งขันกันจนเกิดความแตกต่างในเนื้อหาข้อมูลมากกว่าเดิม

โดยภาพรวมแล้ว หลักการแข่งขันที่สื่อโทรทัศน์ไทยใช้มากที่สุด คือ การแข่งขันทางด้านความเร็ว ต่างเชื่อว่าหากใครเสนอข่าวได้เร็วก็จะดึงคนดูได้ก่อน เนื่องจากปัจจุบันนี้ทุกช่องต่างก็สามารถเสนอข่าวได้เร็วไม่แพ้กัน นักข่าวโทรทัศน์ไทยจึงหันมาเน้นที่การแข่งขันด้านการขุดคุ้ยตีแผ่เชิงลึก พลิกประเด็นข่าวเดียวกันเพื่อให้เกิดความแตกต่าง แต่มองข้ามความสำคัญของข่าวสีฟไป

จากภาพยนตร์เรื่อง Hero เมื่อนักข่าวได้ข่าวพิเศษลับเฉพาะเรื่องวีรบุรุษแล้วถือเป็นข่าวสำคัญที่เป็นจุดขายของช่องไป ทำให้ช่องอื่นและผู้ชมต่างติดตามให้ความสนใจกับข่าวนี้ ประสบการณ์การทำงานของนักข่าวไทยก็มีในลักษณะเดียวกัน ที่เห็นได้ชัดคือ กรณีการออกมาแฉส่วยของคุณชูวิทย์ กมลวิศิฐฏ์ ทางรายการถึงลูกถึงคน ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. และข่าวส่วย ของไอทีวี ทว่าข่าวทั้งสองข่าวก็เป็นข่าวผูกขาดเพียงวันเดียวที่นำเสนอและกลายเป็นประเด็นร้อนของสาธารณะไปในทันทีที่มีการออกอากาศ เช่นเดียวกับภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง Hero

1.4 การแข่งขันการถ่ายทอดสด

ภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers และ Mad City นำเสนอภาพการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะการใช้กลวิธีอันเป็นเทคนิคในการนำเสนอข่าวให้เข้าถึงประชาชนได้เร็วยิ่งขึ้น นั่นก็คือ “การแข่งขันถ่ายทอดสด” โดยในภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers แสดงภาพการถ่ายทอดสดที่เน้นด้านความสด ฉับไว เหมือนอยู่ในเหตุการณ์จริง และได้ออกข่าวสำคัญเป็นเจ้าแรก เช่นเดียวกับภาพยนตร์เรื่อง Mad City ที่เน้นการถ่ายทอดสดทั้งด้านความเร็วและเพิ่มเติมในเรื่องของการรายงานความคืบหน้าของเหตุการณ์จากการขุดคุ้ยข้อมูลของนักข่าว ทั้งนี้การแข่งขันการถ่ายทอดสดของสื่อก็เพื่อสร้างความรู้สึกสดให้กับข่าวและช่วงชิงคนดู จนกลายเป็นเหมือนเกมการแข่งขันไปและผู้ที่ตกเป็นข่าวจึงเป็นเพียงหมากตัวหนึ่งของเกมการแข่งขันนั้น

ปัจจุบันการถ่ายทอดสดถือเป็นความจำเป็นของสื่อโทรทัศน์ไทย จุดมุ่งหมายของการถ่ายทอดสดก็เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในด้านการแข่งขันความรวดเร็วระหว่างช่องให้สูงขึ้น *"ในเมื่อเรามีคู่แข่งค่อนข้างเยอะ ความสด ความไวอย่างที่บอกไว้ว่ามันเป็นจุดขายของข่าวที่ค่อนข้างจะมีความสำคัญมาก เวลาเปิดทีวีขึ้นมาซักช่อง ถ้าเห็นว่าช่องไหนถ่ายทอดสดคนก็จะเปลี่ยนไปดูก่อน ทำไมถึงมีการพัฒนาการถ่ายทอดสดกัน แต่ละช่องก็มีรถกับจานดาวเทียม รู้ไหมว่ารถคัน*

หนึ่งอุปกรณ์เป็นสิบๆ ล้าน อุปกรณ์มีการพัฒนาเพื่อที่จะเร่ง แม้กระทั่งล่าสุดช่อง 5 ถึงขนาดมีเฮลิคอปเตอร์ในการที่จะนำเสนอข่าว ไอทีวีกำลังจะซื้อมาใช้เหมือนกัน นี่คือสิ่งที่ถือว่ามีความจำเป็นสูง เพราะว่าสถานการณ์ข่าวเดี๋ยวนี้ไม่ต้องไปอ่านหนังสือพิมพ์แล้ว ดูทีวีแทบจะรู้หมดทั้งวันและเร็วด้วย ดังนั้นการที่ต้องแข่งขันกันด้วยความเร็วสูงของทีวี ความสามารถ ความไวในการนำเสนอ การถ่ายทอดสดถือเป็นความสำคัญที่สุดของทีวีก็ว่าได้" (นภาพล ถนอมรัตน์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

การถ่ายทอดสดของสื่อโทรทัศน์ไทยนั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในสายข่าวอาชญากรรมซึ่งเป็นข่าวเร้าอารมณ์ที่ประชาชนสนใจ เนื่องจากการถ่ายทอดสดแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายสูงและต้องวางแผนอย่างดี ดังนั้นกรณีที่จะมีการถ่ายทอดสดจึงต้องเป็นกรณีใหญ่ๆ และเป็นกรณีที่ต้องต่อเนื่องยาวนาน อย่างเช่น การจับตัวประกันที่สถานทูตพม่า สามารถประเมินสถานการณ์ได้ว่าต่อเนื่องยาวนานแน่นอน เรื่องไฟไหม้ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลซึ่งเป็นห้างใหญ่ที่สามารถรายงานสดได้ทันท่วงที (บุญรอด พัวศรี, 27กรกฎาคม 2546) การถ่ายทอดสดนี้จะช่วยดึงดูดผู้ชม ทุกครั้งที่ผู้ชมเห็นสไลด์ข่าวด่วน ทุกคนต้องดู อยากรู้ว่าเกิดอะไรขึ้น แล้วก็ถามต่อว่าภาพเป็นอย่างไร เกิดเหตุระเบิดที่นั่น มันระเบิดแค่ไหน แรงแค่ไหน (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546) กลายเป็นว่าการถ่ายทอดสดเป็นความจำเป็นที่สื่อต้องทำเพื่อแข่งขันกับช่องอื่นและเพื่อดึงคนดู

> *"อย่างถ้าการจับตัวประกันบุกยึดสถานทูตพม่า โดย sense แล้วเราก็ต้องไปรายงานสดอยู่แล้ว ถ้าถามว่าไม่รายงานได้ไหม...สถานีรู้สึกว่าต้องทำมากกว่า แต่สถานีไม่เคยย้อนถามกลับไปว่าเราไม่ทำได้ไหมข่าวตึกถล่ม อันนี้อาจจะเป็นกรณีที่เห็นได้ชัดว่าคือการแข่งขัน การแข่งขันมีส่วนทำให้สถานีต้องมีการถ่ายทอดสด แล้วก็ต้องถ่ายทอดสดเหมือนทุกช่องทุกอัน ถามว่าทุกช่องต้องเหมือนกันหมดไหม...คุณจะเลือกละครก็ได้ เพียงแต่ว่าถ้าคุณเลือกละครก็จริง แต่อาจจะไม่มีคนดูคุณ โฆษณาก็ขายไม่ได้อยู่ดี ฉะนั้นก็ต้องกลับไปว่าทุกคนต้องมีรายงานสด"* (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

ท้ายที่สุด จุดมุ่งหมายของการถ่ายทอดสด ก็คือ การมุ่งไปสู่การแข่งขันเพื่อช่วงชิงผลประโยชน์ทางรายได้จากผู้ลงโฆษณานั่นเอง นอกจากจะได้รายได้จากผู้ลงโฆษณาแล้วหากภาพที่เก็บได้จากรายงานสดนั้นเป็นภาพที่ดีก็สามารถขายให้กับสำนักข่าวอื่นๆ ได้ด้วย อาทิ เหตุการณ์คลังแสงระเบิดที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา *"...พอดีโคราชมีศูนย์ข่าวของช่อง 5 ทำให้เราได้ภาพดีกว่าทุกช่อง เป็นภาพลูกไฟใหญ่ระเบิด ภาพนั้นก็ขายได้เยอะเหมือนกัน สำนักข่าวต่างประเทศเขาก็มาซื้อเราไป..."* (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546) ปัจจุบันไม่

เพียงสื่อโทรทัศน์จะนำเอาการถ่ายทอดสดไปถ่ายทอดสถานการณ์เด่นที่อาจไม่ได้เกิดขึ้นทุกวัน แต่ได้นำไปใช้ในลักษณะที่สร้างความรู้สึกสดในการรายงานความคืบหน้าของสถานการณ์ประจำวันต่างๆ ให้กับคนดู เช่น การรายงานข่าวสดตรงจากรัฐสภา เป็นต้น

จากประสบการณ์การถ่ายทอดสดของนักข่าวโทรทัศน์ไทย ทั้งหมดต่างเห็นตรงกันว่า ทุกวันนี้การแข่งขันถ่ายทอดสดระหว่างช่องนั้นรุนแรงมาก เวลาถ่ายทอดสดจะถ่ายทอดเหตุการณ์เดียวกันพร้อมๆ กันเกือบทุกช่อง บางกรณีใหญ่ๆ จะมีนักข่าวต่างประเทศด้วย การถ่ายทอดสดนั้นเป็นการแข่งขันในด้านความรวดเร็วเป็นหลัก *"ก็ยังใครได้ที่ 1 ก่อนถือว่าเป็นเรื่องสำคัญว่าใครจะได้ออกก่อนช่องแรก แล้วใครที่ได้ออกทีแรกก็จะเป็นความภาคภูมิใจและจะจำกันได้ตลอด อย่างกรณีของช่อง 9 ที่นักโทษแหกคุกที่สมุทรสาคร ช่อง 9 ได้ภาพช่องเดียว ก็จะเป็นความภาคภูมิใจของช่อง 9 แล้วช่องอื่นก็จะรู้สึกว่าทำไมไม่ได้ ไปพลาดตรงไหน ก็จะกลับมาทบทวนตัวเองเหมือนกัน"* (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

นอกจากทางด้านความรวดเร็วซึ่งกินกันไม่ค่อยลงแล้ว ปัจจุบันทุกช่องต่างก็เร็วเท่าๆ กัน ยังมีการแข่งขันรายงานสดในลักษณะที่ว่าข้อมูลของช่องใดจะได้ลึกกว่ากัน *"...ใครได้ข้อมูลเชิงลึกมากกว่ากันก็ชนะไป สมมติข้อมูลคนไทยกลับจากกัมพูชา ช่องอื่นรายงานว่ามีคนไทยกลับมา 70 คน แต่ช่อง 7 มีข้อมูลเชิงลึกให้รายงานไปเรื่อยๆ เสริมว่ามีท่านทูต มีใครมาบ้าง ละเอียดขึ้นความสนใจก็มากขึ้น ช่องนี้สิละเอียดกว่าเยอะเลย"* (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546) การรายงานสดข้อมูลเชิงลึกนี้เป็นการรายงานความคืบหน้าที่ทุกคนอยากรู้ ถ้าช่องไหนมีความคืบหน้ามากกว่าก็จะได้คนดูมากกว่าไป การแข่งขันกันเช่นนี้อาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้สูง เพราะขาดการตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียดก่อนนำเสนอ บางช่องนักข่าวจึงเสนอข่าวล่วงหน้าไปก่อนทั้งๆ ที่ยังไม่มีข้อมูลยืนยันก็เป็นได้ และเกิดขึ้นบ่อยครั้งที่นักข่าวเสนอข่าวไปแล้วค่อยมาแก้ไขกันทีหลัง ข้อมูลที่ประชาชนได้รับรู้จึงอาจจะผิดบ้างถูกบ้าง (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

ตัวอย่างกรณีการแข่งขันถ่ายทอดสดที่ได้รับการกล่าวขวัญถึงมากที่สุดจากนักข่าวโทรทัศน์ทุกคนซึ่งเป็นนักข่าวสายอาชญากรรมที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ คือ "ข่าวเรื่องนักโทษเรือนจำสมุทรสาครแหกคุกและจับเจ้าหน้าที่เป็นตัวประกัน" ผลงานเด่นของจุฑามณี คำแถม ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ซึ่งทำให้ได้รับรางวัลผู้สื่อข่าวดีเด่นของช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

"อย่างชิงตัวประกันที่สมุทรสาครไปสิ้นสุดเอาที่กาญจนบุรี ช่อง 9 เป็นช่องเดียวที่ได้งานนี้ยืดเยื้อมาก อยู่ในเหตุการณ์กว่า 24 ชั่วโมง ไม่ได้พักเลย...แต่สถานการณ์อย่างนี้ใครทิ้งไปก็ต้องเรียกว่าหงอ เราขับตามรถคนร้ายที่มีตัวประกันไป จากสมุทรสาครจนถึงจุดเปลี่ยนรถที่อำเภอไทรโยค ตรงนี้ตำรวจกักรถสื่อข่าวทุกคันไม่ให้ตามเข้าไป เข้าใจว่าเขามีแผนเตรียมจะบุกจับ แล้วทำอย่างไรถึงจะได้ข่าว เมื่อสอบถามจากชาวบ้านทราบว่าถ้าอ้อมไปทางอำเภอศรีสวัสดิ์อาจจะเจอรถคนร้าย ไหนๆ ทางก็ตัน เราเลยเสี่ยงดีกว่าจะรออยู่เฉยๆ แล้วโชคก็เข้าข้าง เพราะในที่สุดก็มาเจอรถคนร้ายจอดอยู่ คนร้ายออกจากรถมาทำอะไรซักอย่าง ทีมเราอยู่ห่างไม่ถึง 100 เมตร ถามลูกทีมแล้วทุกคนก็บอกว่าเทป ไมค์ แบต กล้องพร้อมนะ เราลงหมอบราบกับพื้น เปิดกล้องเรคคอร์ตไว้เลย ไม่ถึงอึดใจก็มีเสียงปืนยิงกันหูดับตับไหม้นานหลายนาที เราไม่เห็นอะไรหรอก แต่กล้องจับภาพตอนตำรวจบุกถล่มทุกขั้นตอน พอเสียงปืนหยุดและเราได้ทราบว่าเรื่องเรียบร้อยแล้ว มีผู้บัญชาการเรือนจำที่ได้รับบาดเจ็บสาหัส เราก็ออกจากจุดเกิดเหตุทันที ตรงนั้นไม่มีสัญญาณโทรศัพท์เลยต้องรีบขับออกไปโทรบอกทางสถานีว่าเราได้ภาพมาแล้ว ใครๆ ก็ไม่เชื่อ ขนาดที่องค์กรเองยังไม่อยากจะเชื่อเลย ช่อง 9 นี่นะได้มาก่อน เพราะเราไม่ค่อยได้แข่งขันกับใคร แต่เราก็ได้พิสูจน์โดยบอกว่าอีกไม่เกินชั่วโมงจะได้เห็นโดยส่งภาพรายงานสดทางรถดาวเทียมที่อยู่ห่างไปอีกประมาณ 60 กิโล ทีมของข่าวเราได้พิสูจน์แล้วว่าช่อง 9 ไม่น้อยหน้าใคร"

จากเหตุการณ์การแข่งขันถ่ายทอดสดดังกล่าว จุฑามณี คำแถม ได้เล่าให้ฟังว่า เป็นการแข่งขันถ่ายทอดสดที่แรงมากถึงขนาดมีการสอยภาพข่าวกันจากจานดาวเทียม

"แข่งกันแรงมาก มีการสอยภาพข่าวกันด้วย เราไปถ่ายมาแล้วใช้จานดาวเทียมยิงร่วมกัน บางช่องก็สอยเอาจากจานโดยไม่ขออนุญาตกันเลย สร้างความสับสนให้กับคนดูว่าจริงๆ แล้วใครกันแน่ที่ได้ภาพนี้มา จนเราต้องบอกว่าช่อง 9 ช่องเดียวนะที่ได้มา แต่ช่องอื่นก็สอยไปรายงานเป็นของตัวเองหน้าตาเฉยเลย จนผู้ใหญ่ฝ่ายบริหารไม่พอใจ ถ้าทำอย่างนี้เราก็ต้องขู่ว่าเราจะฟ้องร้อง เขาจึงยอมขึ้นว่า ได้รับความเอื้อเฟื้อภาพจากช่อง 9 แต่ก็ไม่ได้ขอโทษนะ พอเราเสนอไปว่าจะได้ดูภาพในอีกไม่เกินชั่วโมง ก็ทำให้คนดูย้ายมาดูช่องเรา เราขายได้ภาพพจน์ขององค์กรก็ดีขึ้นด้วย อย่างช่องไอทีวีที่เขาเสนอก่อน เปรียบกับมวยเขาก็ได้เปรียบเรา 2-3 ยกแรก แต่ก็มาแพ้ที่บทสรุป จบเห่กันเลยที่ทำมาทั้งหมด ไม่ได้อะไรเลย บทสรุปจึงสำคัญมากปิดสวยก็ดีไป"

การถ่ายทอดสดข่าวดังกล่าวถือเป็นเหตุการณ์ที่ช่อง 9 และผู้สื่อข่าวได้รับการยกย่อง และผู้สื่อสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ ที่ไม่ได้ภาพนั้นถือว่าแพ้ในเกมการแข่งขันก็ต้องหันมาทบทวนตัวเองว่าพลาดตรงจุดไหน ขณะเดียวกันการขโมยภาพข่าวจากดาวเทียมก็แสดงให้เห็นถึงระดับความ

รุนแรงในการแข่งขันที่นักข่าวบางคนต้องการข่าวมากเสียจนกระทั่งไม่สนใจจรรยาบรรณทางวิชาชีพที่ควรจะได้ภาพมาอย่างซื่อสัตย์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการแข่งขันจะรุนแรงแต่ด้วยระบบไทยๆ ส่วนใหญ่แล้วก็จะมีการขออนุญาตหยิบยืมภาพข่าวของกันและกันมาใช้ได้ โดยยังไม่ถึงขั้นที่มีการซื้อขายข้อมูลข่าวสารอย่างเช่นในต่างประเทศ *"...เช่นช่อง 9 ได้ภาพนักโทษแหกคุกที่เรือนจำสมุทรสาคร ถ้าเราได้ภาพมาดีเราสามารถขายต่อได้ ก็แล้วแต่ว่าจะได้รับความสนใจจากสำนักข่าวอื่นๆ หรือเปล่า ถ้าเป็นทีวีไทยด้วยกันส่วนใหญ่เขาไม่ซื้อกันหรอก จะขอความช่วยเหลือ ความร่วมมือกันแล้วก็จะขึ้น caption ตัวหนังสือขอบคุณ อย่างเช่นของช่อง 5 ก็จะมีตัวหนังสือขึ้นขอบคุณจากไอทีวี แต่ถ้าเป็นสำนักข่าวต่างประเทศที่ไม่เคยมีการแลกเปลี่ยนอะไรกันมาก่อนอย่างซีเอ็นเอ็น เขาก็ต้องซื้อเรา"* (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

แน่นอนว่า การเสนอข่าวสดนั้นมีผลกระทบต่อผู้ชมมากกว่าการเสนอข่าวปกติจนบางครั้งสามารถสร้างความรู้สึกร่วมให้กับคนดู โดยที่นักข่าวเองคิดเพียงแง่ของการแข่งขัน แต่ไม่ทันคาดคิดถึงผลกระทบที่จะตามมาต่อคนดูและสังคม

> *"...เพราะว่ามันสด ความที่มันสด มันเป็นภาพสดแทบไม่ได้ผ่านกระบวนการอะไรเลย ขณะรายงานก็จะแพนกล้องไปรอบๆ นั่นคือภาพสดๆ เหตุการณ์สดๆ ที่เกิดขึ้นจริง ความรู้สึกร่วมของคนจะมีมาก กรณีที่หน้าสถานทูตกัมพูชา ตรงนั้นเห็นชัดมากเลย ที่มีการเผาสถานทูตไทยในพนมเปญ ทางไทยก็ไปรวมพลกันที่หน้าสถานทูตกัมพูชา แล้วสื่อก็ไปถ่ายทอดสดตรงนั้นว่า ขณะนี้มีการรวมพลกันเต็มไปหมด มีการชูป้าย คนที่อยู่มีนบุรีมา บอกว่า 'ผมดูข่าวโทรทัศน์อยู่ ผมอยากมาร่วมด้วย' ก็มา คุณลุงที่ขาขาดเป็นทหารผ่านศึกเก่าก็มาบอกว่าเห็นข่าวโทรทัศน์รายงานก็เลยมา นี่เป็นอิทธิพลของการนำเสนอข่าวแบบสดๆ ซึ่งมันจะมีผลตอบรับที่ชัดเจนมากกว่า จนกระทั่งพอตอนช่วงบ่ายๆ ต้องมีคำสั่งมาจากทางรัฐบาล ขอร้องสื่อ อันนี้ไม่ใช่เรื่องของการแทรกแซงนะ แต่เป็นการขอร้องสื่อว่าระมัดระวังตรงนี้หน่อยเพราะอาจทำให้เกิดปัญหาบานปลายขึ้นมาได้ ซึ่งสื่อก็เห็นจริงด้วย ถ้าหากว่ามีการขอร้องแบบนี้แล้วทุกช่องปฏิบัติตามกันแบบนี้ก็ไม่มีใครต้องกลัวใครตกข่าว หรือถ้าหากว่าคิดกันอยู่ช่อง 2 ช่องแต่ที่เหลือยังถ่ายทอดกันอยู่เลย ช่องที่ไม่ถ่ายทอดก็กลัวตกข่าวสิ ยอมกันไม่ได้ แต่ถ้ามีการขอกันมาแบบนี้ก็ยอม จะเห็นว่าพอช่วงเย็นๆ ไปแล้วก็ไม่มีใครถ่ายทอดสดแล้ว ก็จะมีแต่การรายงานสดทางโทรศัพท์ซึ่งมันก็จะลดดีกรีลงมาหน่อย ไม่เห็นภาพ"* (เพิ่งอ้าง)

ในแง่ของความจำเป็นที่ต้องให้ผู้ชมเห็นภาพเหตุการณ์จากการถ่ายทอดสดนั้น นักข่าวทุกคนต่างตอบว่ามีความจำเป็น เพราะภาพเป็นสิ่งยืนยันว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นจริง และผู้ชมเองก็อยากดูภาพเหล่านั้น *"จำเป็นต่อการนำเสนอข่าวทีวี เขาไปไล่ล่ายิงนักโทษที่เมืองกาญจน์ ช่อง9ได้*

อยู่ช่องเดียว ช่อง 9 เป็นฮีโร่อีกแล้ว แต่คนดูก็แฮปปี้มากเลยที่ได้เห็นภาพนั้น มันสะใจ แล้วมันได้เห็นภาพชัดเจน ไม่ต้องฟังใครเล่าเลย...” (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546) หรือ *“กรณีเคสไฟไหม้อย่างโรงแรมจอมเทียนมีคนตายเยอะกว่า 90 คน ภาพที่ออกมาบางครั้งภาพคนตายภาพคนเสียชีวิตหดหู่อยู่แล้ว นึกถึงภาพคนโดนไฟครอก โดนรมควัน เข้าไปดูสภาพความเสียหาย นอนกองกันเป็นเบือ สลดใจ แค่พูดก็เห็นภาพ นึกดูแล้วกัน ถ้ามีภาพด้วย จะเห็นภาพขนาดไหน”* (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่แล้วนักข่าวมักจะเน้นการเล่าถึงประเด็นของการแข่งขันช่วงชิงการถ่ายทอดสด แต่กลับไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้ตกเป็นข่าว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์การถ่ายทอดสดของผู้สื่อข่าวไทยโดยทั่วไปแล้วมักมีหน้าที่เพียงแค่รายงานเหตุการณ์ในฐานะคนวงนอกซึ่งแตกต่างจากในภาพยนตร์ที่นักข่าวได้เข้าไปคลุกคลีกับผู้ตกเป็นข่าวด้วย นักข่าวโทรทัศน์ไทยจึงมุ่งรายงานเหตุการณ์มากกว่าจะสนใจตัวบุคคลผู้ตกเป็นข่าว

ในแง่ของการเซ็นเซอร์ภาพหวาดเสียวหรือสยดสยองจากการถ่ายทอดสด นักข่าวทุกช่องต่างก็บอกว่าช่องของคนมีการเซ็นเซอร์ภาพเหล่านั้นไม่ให้ถึงคนดู ทว่าตัวอย่างของเหตุการณ์ “เหตุกระโดดตึกของนางสาวประไพพรรณ ฉวยฉิว ที่จังหวัดสงขลา” ช่วยให้มองเห็นว่าในการทำงานจริงของสื่อแล้วไม่สามารถเซ็นเซอร์ได้ทันเนื่องจากความสด สื่อมวลชนตั้งกล้องไว้จับภาพให้ผู้ชมทางบ้านเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวได้พร้อมกันทั่วประเทศ ดังนั้นการเซ็นเซอร์ระหว่างการถ่ายทอดสดจึงเป็นไปได้ยาก ข่าวทุกช่องนำเสนอภาพเดียวกันหมด แม้นักข่าวจะบอกว่าไม่หลุดภาพหวาดเสียวออกไปซ้ำหลังจบการรายงานสด แท้จริงแล้วก็ยังคงมีอยู่ในรายงานข่าวสถานการณ์ประจำวัน โดยนักข่าวมองการทำงานในวงการข่าวไทยของกันเองว่ามีการเสนอภาพหวาดเสียวเหล่านี้ออกไป แต่จะมองที่ข้อผิดพลาดของช่องอื่นและเชื่อว่าช่องตัวเองไม่เป็นเช่นนั้น บ้างก็พยายามให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าหากจะเสนอภาพหวาดเสียวต้องดูผู้ตกเป็นข่าวด้วยว่ามีวุฒิภาวะพอไหม ถ้าพอก็เสนอได้ ทว่านักข่าวกลับมิได้คำนึงถึงความรู้สึกของผู้ตกเป็นข่าวและผู้เกี่ยวข้องกับผู้ตกเป็นข่าวมากนัก

“มันขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ ขึ้นอยู่กับแนวความคิดของการนำเสนอ อย่างข่าวเอามีดจี้คอเด็กเล็กๆ ถามว่าภาพสะท้อนอะไรออกมาไหม คุณต้องการจะโชว์อะไร เท่าที่อยู่ช่อง 3 มาข่าวพวกนี้ช่อง 3 แทบจะไม่นำเสนอในรูปแบบภาพหวาดเสียวหรือจะบังไม่ให้เห็นชัด ยอมที่จะไม่ให้เห็นภาพดีกว่า เพราะว่าสิ่งที่ถูกกระทำตรงนั้นมันรุนแรง ถ้าตัวประกันเป็นผู้ใหญ่ นักศึกษาเกษตรฯที่ถูกคนเมายาบ้าแทงเสียชีวิตบนรถปิคอัพของตำรวจ ตรงนั้นถามว่านำเสนอได้ไหม...ได้ เพราะน้องเขาเป็นผู้ใหญ่พอแล้ว แม้เขาจะตื่นกลัวตรงนั้นแต่ก็ยังมีการตั้ง

*สติได้ แต่เด็กเล็กๆ ยังตั้งสติได้ ขึ้นอยู่กับกรณีว่าควรไม่ควร ถ้าจะให้นึกถึงภาพ**ประไพพรรณ ฉวยฉิว ที่กระโดดตึกตายที่สงขลา** ทุกช่องได้หมดเพราะทุกช่องไปตั้งกล้องรออยู่ คนที่เข้าไปชาร์จ ชาร์จผิดจังหวะดึงได้แต่กระโปรงแล้วน้องเขาก็ตกลงมาตายเสียชีวิตกับพื้น ตรงนั้นทุกช่องนำเสนอกันใหญ่ แต่หลังจากที่นำเสนอไปได้วันหนึ่ง ในส่วนของช่อง 3 ก็เห็นว่าทางหัวหน้ากองบรรณาธิการและผู้บริหารก็มีการคุยกันว่าเอาแค่ภาพเดินกับตอนที่อยู่ที่พื้นเสียชีวิตก็พอแล้ว ช่องอื่นยังมีเล่นอยู่ตลอดเวลา แต่ช่อง 3 บอกพอเถอะ เพราะว่ามันไปฝังใจกับคนดูเสียมากกว่า ถามว่าคนที่ได้ดูเห็นภาพไปแล้วไหม...เห็นไปแล้ว เขาก็จำภาพติดตาไปแล้ว ไม่จำเป็นต้องไปเสนอซ้ำแล้วซ้ำอีกให้มันสะท้อนความรู้สึกเขาดีกว่า ให้มันจบกันตรงนั้น นี่คือส่วนของช่อง 3 ค่อนข้างจะรับผิดชอบต่อสังคมพอสมควรกับการนำเสนอข่าวพวกนี้ ไม่ใช่สักแต่ว่าได้ภาพแล้วจะเอาไปโชว์"*

ในการทำงานของนักข่าวจริง ผู้วิจัยพบว่ามีปรากฏภาพการถ่ายทอดสดในลักษณะเดียวกับภาพยนตร์อยู่บ้าง เช่น เหตุการณ์ไล่ล่านักโทษเรือนจำแหกคุกที่สมุทรสาคร ที่ช่อง 9 ได้ชัยชนะไป คล้ายกับกรณีการถ่ายทอดสดการแหกคุกของอาชญากรในภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers ซึ่งการถ่ายทอดสดของช่อง 9 ถือเป็นข่าวเด่นที่นักข่าวเกือบทุกคนเอ่ยถึงเมื่อสอบถามถึงประสบการณ์การถ่ายทอดสด และนักข่าวที่ไม่ได้ภาพข่าวนั้นต่างรู้สึกเสียหน้า แม้ว่าการแข่งขันถ่ายทอดสดจะรุนแรง แต่สภาพการแข่งขันนั้นยังไม่รุนแรงเต็มที่เท่าในภาพยนตร์ที่รายงานสดตลอดอย่างต่อเนื่องและนักข่าวเข้ามามีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ ประสบการณ์การถ่ายทอดสดของนักข่าวไทยส่วนใหญ่ยังเป็นการรายงานข่าวจากวงนอกไม่ใช่วงใน แต่จากการสัมภาษณ์นักข่าว ผู้วิจัยพบว่า ในเมื่อระดับของการแข่งขันถ่ายทอดสดเพิ่มขึ้น แนวโน้มของความรุนแรงในการแข่งขันถ่ายทอดสดข่าวของไทยก็น่าจะเพิ่มขึ้นตามไปด้วยในไม่ช้านี้

1.5 การก้าวไปสู่นักข่าวมืออาชีพ

ภาพยนตร์เรื่อง Hero และ Mad City ถ่ายทอดให้เห็นว่า หลักการแข่งขันเหล่านั้นของนักข่าวก็เพื่อการก้าวไปสู่ความสำเร็จทางวิชาชีพในฐานะนักข่าวมืออาชีพที่ต้องมีความสามารถในการแข่งขันทำงานข่าวให้เป็นเลิศ แต่ละเลยการกล่าวถึงความเป็นมืออาชีพที่ควรมีจรรยาบรรณทางวิชาชีพและสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์กำกับอยู่ จากภาพยนตร์คำว่า 'นักข่าวมืออาชีพ' จึงหมายถึง นักข่าวที่ทำงานหาข่าวได้สอดคล้องกับหลักการทำงานของระบบธุรกิจการค้าที่ต้องมีความคล่องตัวในการทำงานสูง ขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers กล่าวถึงการเป็นนักข่าวมืออาชีพว่า เป็นเพียงผู้ที่ประกอบอาชีพนักข่าวเพื่อหวังผลประโยชน์ทางธุรกิจเท่านั้น

จากประสบการณ์การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทย นักข่าวมองว่า การจะเป็นมืออาชีพได้นั้นต้องประกอบด้วยคุณสมบัติทางด้านความสามารถในการทำข่าวและจรรยาบรรณทางวิชาชีพควบคู่กันไป *"เห็นอะไรก็คิดเป็นประเด็นข่าวได้หมด อย่างเช่น สมมติว่ามองแค่เด็กขายพวงมาลัยทุกวันที่เราเห็น เขาอาจจะมองเป็นข่าวก็ได้ คือมองอะไรที่แบบว่ามันเป็นเรื่องรอบๆ ตัว แต่หลายคนอาจจะมองข้ามก็มองให้มันเป็นข่าว แต่ว่าข่าวก็ควรจะมีคุณค่า อย่างเวลาจะเสนอข่าวอย่างเด็กขายพวงมาลัยอาจจะมองในแง่มุมของสังคม ปัญหาเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งเราก็เห็นทุกวัน แต่นับวันทำไมเดี๋ยวนี้เด็กพวกนี้มีมากขึ้น เด็กไม่ได้ไปเรียนหนังสือกันมากขึ้นรึเปล่า ถ้าคำว่านักข่าวมืออาชีพ ก็มองที่จิตวิญญาณมากกว่า ไม่ควรจะมองที่ธุรกิจ ถ้ามืออาชีพเป็นนักธุรกิจก็ควรจะเป็นนักการตลาดหรือฝ่ายการตลาด นักข่าวมืออาชีพจึงต้องเป็นคนที่เร็ว ทัน เจาะประเด็นได้ลึก...มีจิตวิญญาณของความเป็นนักข่าว"* (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์ , 23 กรกฎาคม 2546)

นอกจากจะหายใจเป็นข่าว เห็นอะไรก็คิดเป็นข่าวได้แล้ว นักข่าวมืออาชีพยังต้องฉลาดรอบคอบ (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546) รวมถึงในแง่จรรยาบรรณด้วย *"...คือต้องมาจากข้างใน คุณต้องมีศักยภาพในตัวเองสูงพอ ในเรื่องของการศึกษาข้อมูล ทำการบ้าน มีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่จะไปทำตรงนั้น การที่จะไปศึกษาอะไรเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับการทำวิชาชีพของตนเพื่อให้รู้เป็นวงกลมก็เป็นเรื่องที่สำคัญ แล้วก็ควรที่จะต้องรู้เรื่องของหลักจรรยาบรรณจริยธรรมให้มาก"* (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546) ทั้งนี้นักข่าวมืออาชีพต้องทุ่มเททำงานเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่คิดว่าเป็นประโยชน์แก่ประชาชน *"พูดง่ายๆ ว่า มืออาชีพคือ ใครที่นำเสนอให้ประชาชนเชื่อถือได้มากที่สุด และทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้มากที่สุด"* (ภิชา ป้อมค่าย, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

ขณะเดียวกันทัศนะของนักข่าวส่วนใหญ่ที่ให้ความเห็นต่อคำว่า นักข่าวมืออาชีพ ข้างต้นนั้นกลับถูกค้านด้วยทัศนะตรงข้ามของวรวรรณ ซ่อนกลิ่น โดยมองว่า การเป็นนักข่าวกับการเป็นนักข่าวมืออาชีพไม่ได้มีความแตกต่างกัน

"ถ้าพูดกันตรงๆ นักข่าวมืออาชีพก็คือ คนที่มีอาชีพเป็นผู้สื่อข่าวเฉยๆ เพราะว่ามันหาไม่ได้แล้ว ในความหมายจริงๆ แล้ว ถ้าเป็นเมื่อก่อนนักข่าวมืออาชีพก็คือ เป็นที่รู้จักของแหล่งข่าวแล้วก็มีจรรยาบรรณสูง ซึ่งจะนำเสนอข่าวที่ไม่สร้างความเสื่อมเสีย ไม่ละเมิดสิทธิบุคคลอื่น ไม่ใส่ร้าย ไม่หยุดอยู่บนข้อเท็จจริง แต่เดี๋ยวนี้เป็นประเภทว่า สังคมให้ความยอมรับสื่อมากขึ้น

ใครๆ ก็อยากเข้ามาเป็นผู้สื่อข่าว...เดี๋ยวนี้ผู้สื่อข่าวมืออาชีพมันสร้างกันมากกว่า ใครมาเป็นผู้สื่อข่าวได้สักพักเป็นที่ยอมรับ ได้ออกหน้าจอทีวีก็ไปเขียนหนังสือ ซึ่งคนอื่นเขาจะมองว่าเป็นมืออาชีพ expert มากเลยที่สามารถเขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่องข่าว เล่าได้เป็นเรื่องเป็นราว จะมีเยอะมากเลยผู้สื่อข่าวประเภทนี้ ซึ่งบางทีอาจจะไม่ใช่ระดับมืออาชีพจริงๆ ก็ได้

มืออาชีพในที่นี้เลยกลายเป็นเหมือนกับว่าสามารถทำข่าวได้เร็ว เก่ง ขยัน แต่ว่าไม่ได้รวมเรื่องของจรรยาบรรณ จริงๆ แล้วคุณต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนด้วย ประโยชน์ของสังคม อย่างกรณีไฮโซ วีซีดีไฮโซ คุณนำเสนอไปทำไม แต่นักข่าวที่เรียกตัวเองว่ามืออาชีพก็สามารถไปขุดคุ้ยข้อมูลแหล่งข่าวมาได้ อย่างนี้คิดว่ามันไม่ใช่มืออาชีพ...คนที่เป็นมืออาชีพต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตัวเอง ต้องรู้จักนำเสนอเรื่องที่เป็นประโยชน์กับประชาชนคนส่วนใหญ่ที่ดูคุณ คุณต้องคำนึงถึงสิทธิของแหล่งข่าวที่คุณไปขุดคุ้ยด้วย ต้องมีจรรยาบรรณพอที่จะเลือกคัดข่าวที่นำเสนอไปแล้วได้ประโยชน์อะไรกับประชาชน นั่นคือ 'มืออาชีพ' "

สำหรับการทำงานจริงของนักข่าวไทย มุมมองต่อนักข่าวมืออาชีพนั้นคล้ายคลึงกับมุมมองจากภาพยนตร์ในแง่หลักการทำงานของนักข่าวทั่วไปที่ต้องการก้าวไปสู่ความเป็นมืออาชีพ ขณะเดียวกันในแง่ของจรรยาบรรณและสำนึกแห่งวิชาชีพก็ยังเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงอยู่ ไม่ได้ละเลยไปเสียทีเดียวเช่นภาพในภาพยนตร์ อย่างไรก็ตามในระดับการปฏิบัติงานข่าวจริง ผู้วิจัยไม่สามารถทราบได้แน่ชัดว่าผู้ที่เรียกตัวเองว่าเป็นนักข่าวมืออาชีพในวงการข่าวสารไทยนั้นจะปฏิบัติได้ตามที่เสนอแนะได้เพียงใด จากความคิดเห็นของนักข่าวท่านหนึ่งที่มองว่าสิ่งนี้สร้างกันได้พอจะทำให้สังเกตได้ว่า การเป็นนักข่าวมืออาชีพเป็นการพิจารณากันเองในวงการข่าวนักข่าวคนใดมีคุณสมบัติเข้าข่ายตามที่วงการข่าวและสังคมวางไว้ก็ได้รับการยอมรับ

1.6 การแข่งขันข่าวกับความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าว

ภาพยนตร์เรื่อง Hero เสนอว่า มีการแข่งขันกันเองระหว่างนักข่าวภายในสถานี ส่งผลให้นักข่าวในสถานีกลายเป็นคู่แข่งกันเอง เช่นเดียวกับภาพยนตร์เรื่อง Mad City ที่มีทั้งการแข่งขันกันภายในสถานี ภายหลังมีการหักหลังและเปิดโปงกันเองเพราะนักข่าวมีจุดยืนในการทำงานที่ต่างกันแต่ต้องแข่งขันนำเสนอข่าวเดียวกัน รวมถึงมีการแข่งขันกันค่อนข้างรุนแรงระหว่างนักข่าวจากแต่ละสถานีที่ต่างก็พยายามหาวิธีการเอาชนะคู่แข่งและปกปิดข้อมูลระหว่างกันเพื่อให้ได้ข่าวพิเศษกว่าใครมานำเสนอ

ผู้วิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ของนักข่าวไทยไม่ค่อยมีปัญหาระหว่างนักข่าวในองค์กรเดียวกัน เพราะต่างก็ได้รับมอบหมายให้ไปทำหน้าที่ของตน ถ้าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวต่างองค์กร ในระหว่างการแข่งขันต่างมองกันว่าเป็นคู่แข่ง แต่เวลาไปทำข่าวร่วมกัน นักข่าวโทรทัศน์แต่ละช่องก็ยังเป็นเพื่อนกันอยู่ โดยนักข่าวส่วนมากมักมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในลักษณะแชร์ข่าว ที่ไม่มีปัญหาก็เพราะว่าข่าวไม่ค่อยมีความแตกต่างกันนัก สังเกตได้จากเนื้อหาและประเด็นในการนำเสนอของแต่ละช่องที่ไม่ค่อยต่างกัน นักข่าวจึงเป็นเพื่อนกันมาก (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546) นอกจากนี้ความคิดของนักข่าวต่อการทำข่าวยังมีบทบาทต่อความสัมพันธ์ดังกล่าวด้วย ปัจจุบันนักข่าวหลายคนมองว่า *"ถ้าไปกันหลายช่องหลายคนทำข่าวเหมือนๆ กัน ถ้าคนไม่ดูช่องเราเขาก็ดูอีกช่องหนึ่งได้"* (ชยุตม์ เหมจักร, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546) ความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวด้วยกันจึงไม่ค่อยมีปัญหา ยกเว้นเมื่อมีข่าวเจาะหรือข่าวสีฟ (exclusive) นักข่าวต่างก็เข้าใจกันว่า ทุกสำนักต่างต้องการให้นักข่าวมีข่าวสีฟซึ่งถ้าเป็นข่าวสีฟที่แต่ละคนได้มาด้วยตัวเองมีการกั๊กข้อมูลกันบ้างก็จะไม่ว่ากัน เพราะถือว่าเป็นความสามารถของนักข่าวแต่ละคน เหตุผลประการหนึ่งที่ความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวไทยเป็นไปด้วยดี ไม่ค่อยมีความขัดแย้งเกิดขึ้นนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยทางสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยส่วนหนึ่ง *"สังคมไทยเป็นสังคมแบบพึ่งพา สังคมของนักข่าวไทยก็ต้องพึ่งพากันในระดับหนึ่งเพราะรากเหง้าของสังคมไทยก็คือระบบอุปถัมภ์"* (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

สภาพความขัดแย้งระหว่างนักข่าวดังภาพยนตร์จึงไม่ค่อยปรากฏในการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยนัก ทว่าอาจจะเกิดขึ้นได้ในไม่ช้านี้เพราะระบบการแข่งขันกันทำข่าวรุนแรงขึ้น หากข่าวมีความแตกต่างมากขึ้น นักข่าวที่เคยเป็นเพื่อนกันก็ต้องหันมาแข่งขันกันมากขึ้นตามไปด้วย

1.7 บทบาทของเรทติ้งต่อการตัดสินใจทำข่าว

เมื่อสื่อทั้งระบบมีการแข่งขันกันสูงและรุนแรงเพื่อช่วงชิงคนดู เรทติ้งจึงก้าวเข้ามามีบทบาทในฐานะเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จ คุณภาพข่าวและกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกนำเสนอข่าวของนักข่าวโทรทัศน์ เพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคข่าวสารของประชาชนต่อไป โดยภาพยนตร์เรื่อง Hero ถ่ายทอดให้เห็นว่าฝ่ายการตลาดและหัวหน้าฝ่ายผลิตข่าวเป็นผู้ที่ต้องคำนึงเรทติ้ง ขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers และ Mad City กลับนำเสนอให้เห็นว่าไม่ใช่เพียงแค่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายการตลาดของสถานีที่ต้องคิด กระทั่งตัวนักข่าวเองก็ต้อง

คำนึงถึงเรทติ้งประกอบการตัดสินใจทำข่าวหนึ่งๆ ด้วยเช่นกัน แต่ภาพยนตร์เรื่อง The Insider กลับมองเรทติ้งในประเด็นการเป็นเครื่องมือวัดที่จะช่วยยกระดับมาตรฐานการทำงานให้ดีขึ้น ในฐานะเกณฑ์วัดคุณภาพของรายการ โดยมองว่าผู้ชมชมรายการข่าวของตนเพราะมีคุณภาพ ไม่ได้ใช้เรทติ้งเพื่อเป็นเครื่องมือชี้วัดในการแข่งขันกับใคร

สำหรับการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยนั้น เรทติ้งมีความสำคัญในแง่องค์กร ฝ่ายบริหาร ฝ่ายการตลาด ในบางสถานีอาจมีความสำคัญต่อกองบรรณาธิการฝ่ายผลิตข่าวด้วย แต่ภาพการนำเรทติ้งมาเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกนำเสนอข่าวสารยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจนเช่นในภาพยนตร์ ผู้วิจัยสามารถแบ่งความสำคัญของเรทติ้งต่อนักข่าวไทยได้เป็น 2 มุมมอง ได้แก่

มุมมองแรก คือ นักข่าวมองว่าเรทติ้งไม่ค่อยมีความสำคัญต่อการทำงานข่าวมากนัก *"เวลานักข่าวทำงาน นักข่าวไม่ค่อยคำนึงถึงตรงนั้น เรื่องเรทติ้งเป็นเรื่องของระดับผู้บริหาร นักข่าวจะต้องการข่าวที่สดที่ใหม่ที่ดีที่สุด หาข้อมูลมาให้ได้มากที่สุด ลึกที่สุด ดีที่สุด แล้วก็เป็นภาพที่ดีณ ขณะนั้นเราทำงานเราคำนึงถึงตรงนี้เป็นหลักมากกว่า ส่วนเรทติ้งนี่มันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเรายังสัมผัสไม่ได้เลยในการทำงานในชีวิตประจำวัน"* (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

มุมมองที่สอง เห็นว่า เรทติ้งมีความสำคัญต่อการทำงานข่าวในระดับผู้ผลิตข่าว โดยเฉพาะช่องที่มีเจ้าของเป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่ *"...ในแง่ผู้ผลิต คือ กองบรรณาธิการจะดูว่าข่าวตัวนี้สมควรจะออกไหม ถ้าถามว่าข่าวควรจะฉุดเรทติ้งไหม ถูกต้อง สำคัญก็เหมือนกับขายได้ขายไม่ได้ ถ้าข่าวคุณขายได้ เรทติ้งคุณก็ขึ้น"* (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546) ถ้าข่าวน่าสนใจจนสามารถช่วยดึงเรทติ้งได้ก็ถือเป็นโชคดีของการทำงานไป ซึ่งอาจจะช่วยให้ฝ่ายผลิตข่าวได้ปัจจัยทางงบประมาณสนับสนุนการทำงานเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในช่องเคเบิ้ลทีวี เรทติ้งมีความสำคัญค่อนข้างมาก เนื่องจากต้องแข่งขันกันเองในสถานีระหว่างช่องจำนวนมากมาย *"เรทติ้งจะเป็นตัวชี้อนาคตพวกคุณ คุณอาจจะได้เงินสนับสนุนมากขึ้นในการขยาย line งานออกไป รวมถึงอาจจะได้อุปกรณ์ดีๆ มาใช้งานมากขึ้น อาจจะมีรถ mobile ประจำที่สามารถวิ่งได้ 24 ชม. แต่ถ้าคุณยังทำข่าวเสมอเรทติ้ง ในขณะที่ช่องอื่นๆ โผล่ไป 20-25 ผู้บริหารก็ต้องเกลี่ยงบคุณมา คุณเป็นแค่ 15 % ของช่องทั้งหมด คราวนี้คุณจะเอางบที่ไหนมาทำข่าว เราก็ต้องพยายามทำให้ดีด้วยการเลือกประเด็นที่น่าสนใจมากขึ้น"* (เพิ่งอ้าง)

ในบางครั้งเรทติ้งยังถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยบอกทิศทางปรับการทำงานข่าวให้ดีขึ้นให้ผู้ชมสนใจ อันจะนำมาซึ่งรายได้จากการขายโฆษณา *"การปรับของช่อง 3 ทำให้คนสนใจดูข่าว ติดตามข่าวมากขึ้น มันก็ได้ผลในแง่การดึงเรทติ้ง ข่าวก็ต้องปรับเปลี่ยนไปตลอด...ผลพวงของการโฆษณา*

มันก็เป็นสิ่งคาดหวังอยู่แล้วในการนำเสนอ" (ชยุตม์ เหมจักร, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546) นอกจากนี้จุฑามณี คำแถม ยังเชื่อว่า การดึงเรทติ้งได้เป็นสิ่งสำคัญเพราะจะทำให้องค์กรมีชื่อเสียงและน่าเชื่อถือ ขณะที่อีกทัศนะหนึ่งจากบุญรอด พัวศรีมองว่า เรทติ้งไม่ได้แสดงถึงความน่าเชื่อถือแต่อย่างใด *"ข่าวก็จะมีเรทติ้งอยู่ว่าประชาชนสนใจชมข่าวช่องไหนมากที่สุด แต่ถามว่าข่าวช่องนั้นประชาชนเชื่อที่สุดหรือเปล่า...เปล่า เปิดมาดูมากที่สุดเท่านั้นเอง"* มุมมองต่อเรทติ้งของนักข่าวไทยจึงยังไม่มีความชัดเจนไปในทิศทางเดียวกันนัก จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่า เรทติ้งมีความสำคัญในแง่องค์กรข่าวอย่างแน่นอน ในระดับตัวนักข่าวเองก็เริ่มที่จะคำนึงถึงปัจจัยนี้ในการทำงานบ้างแล้ว และเรทติ้งน่าจะมีบทบาทต่อการทำงานของนักข่าวเพิ่มขึ้นในอนาคต ภาพความสำคัญของเรทติ้งในภาพยนตร์จึงมีมากกว่าสภาพการทำงานจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทยในปัจจุบัน เพราะในระดับนักข่าวยังรู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ชัดเจนนัก

1.8 **สื่อมวลชนให้ความสำคัญกับข่าวเร้าอารมณ์และความรุนแรง**

จากภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง ได้แก่ Hero, Natural Born Killers และ Mad City พบว่านักข่าวให้ความสำคัญกับข่าวประเภทสนองความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ (Human Interest) เป็นข่าวชั้นหนึ่ง โดยเฉพาะในภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers และ Mad City เสนอว่า การแข่งขันกันทำข่าวดังกล่าวทำให้นักข่าวพุ่งเป้าไปที่ข่าวอาชญากรรมโดยหยิบยกให้กลายเป็นข่าวสำคัญชวนติดตาม ดังนั้นเนื้อหาที่นำเสนอในสื่อจึงเต็มไปด้วยการเสนอความรุนแรง เนื่องจากมีการวัดเรทติ้งแล้วข่าวประเภทนี้ได้รับความนิยมสูงสุด นักข่าวจึงคิดว่าความรุนแรงน่าจะดึงดูดผู้ชมได้ และยิ่งรุนแรงยิ่งน่าจะได้ผู้ชมมาก ทำให้นักข่าวยิ่งทวีการนำเสนอข่าวรุนแรงไปยังประชาชนและส่งผลต่อระดับของการนำเสนอข่าวความรุนแรงทางสื่อโทรทัศน์ที่นับวันจะสูงขึ้นเรื่อยๆ

สภาพการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนไทยนั้นพบว่า หากพิจารณาเฉพาะในแง่ของข่าวเร้าอารมณ์แล้วจัดอยู่ในสายข่าวอาชญากรรม ซึ่งปัจจุบันนี้มีการแข่งขันกันมาก *"...มีการแข่งขันกันสูง เมื่อก่อนนี้อาจจะดูสูงกว่านี้ด้วยซ้ำไป เพราะว่าบางช่องจะเอาข่าวอาชญากรรมมาเป็นภาพของเขาเลย อย่างเช่นจะดูข่าวอาชญากรรมเด็ดๆ ต้องดูช่อง 7 แต่ปัจจุบันนี้มันไม่ใช่ภาพนั้นแล้ว ทุกช่องก็แข่งขันกันแล้วก็ให้เวลากับข่าวอาชญากรรมไม่ด้อยไปกว่าข่าวอื่นๆ"* (บุญรอด พัวศรี, 27 กรกฎาคม 2546)

ทัศนะจากนักข่าวช่อง 7 ซึ่งเป็นช่องที่มีชื่อเสียงเรื่องการเสนอข่าวอาชญากรรมบ่งบอกถึงการยกเอาข่าวอาชญากรรมให้เป็นจุดขายของช่อง

"แต่ก่อนช่อง 7 มีชื่อเสียงมากในเรื่องนำเสนอข่าวอาชญากรรมช่องเดียวโดดๆ ไม่มีช่องอื่นมาสู้ได้ อาชญากรรมต้องช่อง 7 พอรู้ว่ามีเหตุการณ์นั้นก็เปิดดูจะพบได้ทันที เร็วมาก หรือแม้กระทั่งปัจจุบันก็ยังยึดถือหลักปฏิบัตินั้น แต่การแข่งขันเพิ่มมากขึ้น สื่ออื่นก็เริ่มจะพัฒนาตัวเองตาม" (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

ข่าวอาชญากรรมก้าวขึ้นมามีบทบาทมากต่อการนำเสนอข่าวทางสื่อโทรทัศน์อย่างมาก

"ในแง่ของข่าวอาชญากรรม เป็นเรื่อง Human Interest มันเหมือนเป็นปฏิกิริยาหนึ่งของคน คนอยากรู้ความรุนแรง บางทีความรุนแรงก็เป็นเรื่องที่คนอยากรู้ ความเป็นความตาย...เป็นความต้องการของมนุษย์ที่อยากจะรู้เรื่องพวกนี้ คนอยากดูเรื่องพวกนี้ เราก็เลยต้องเสนอออกไป เพราะว่ามันเป็นเรื่องที่อยู่ในชีวิตประจำวัน พนันบอลฆ่ากันตาย...สถานีให้ความสำคัญ มันเป็นข่าวที่ขายได้ ใครๆ ก็อยากรู้ คนข่มขืนเด็ก 2 วันยังจับไม่ได้ พรุ่งนี้จับได้ทุกคนอยากจะดู ไหนหน้าทรชนนี่ใครข่มขืนเด็กได้ลง ทำไมมันเลวอย่างนี้, อุ้มฆ่าลูกน้องนักการเมือง ใครไปฆ่าได้ไงสงสัยเจ๋งน่าดู คนอยากรู้...มันก็ทำให้ยอดขายขายได้ จับแล้วคนฆ่าพระวัดกู้ ใครจะไม่ดู" (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546) หรือ *"ข่าววีซีดีโป๊ 2 ไฮโซ ทำไมคนสนใจมาก ทั้งๆ ที่มีข่าวอื่นอีกตั้งเยอะ เพราะคนดูอยากรู้ว่าพวกนั้นเป็นใคร จะมีหน้าอยู่ในสังคมได้อย่างไร"* (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546)

ทั้งนี้ผลจากการเสนอข่าวอาชญากรรมยังนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจด้วย เพราะข่าวเร้าอารมณ์เหล่านี้กระตุ้นความรู้สึกและดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้มาก *"สื่อมวลชนไทยมักนำเสนอสิ่งที่ไม่ดีมากกว่าสิ่งที่ดี เพราะว่ามันขายได้"* (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

จากการสัมภาษณ์นักข่าวทุกคนต่างเห็นตรงกันว่า ประชาชนอยากดูจึงต้องตอบสนอง *"เมื่อประชาชนสนใจ สื่อก็จึงให้ความสนใจมากขึ้น เพราะประชาชนเรียกร้อง สื่อมวลชนเองดูความต้องการจากประชาชนเป็นหลัก"* (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546) ข่าวอาชญากรรมเป็นข่าวที่มีผลกระทบกับประชาชนโดยตรงเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เป็นข่าวเบา (Soft News) ดูแล้วเข้าใจทันที ไม่ต้องคิดมากเหมือนกับข่าวประเภทอื่น อย่างไรก็ตาม นักข่าวสายอาชญากรรมต่างยืนยันว่าข่าวเหล่านี้มีประโยชน์ต่อประชาชน ยิ่งปัญหาสังคมปัจจุบันมีมากขึ้น ข่าวอาชญากรรมก็จะเข้ามามีบทบาทในแง่ของการเตือนภัยในเรื่องใกล้ตัว รวมถึงการให้อุทาหรณ์แก่คน *"ในทางกลับกันถ้าคนรู้จักที่จะใช้มัน ดูแล้วคิด ทุกเรื่องมันก็ไม่ได้เป็นความหายนะทั้งหมด แต่มันจะมีแทรกไว้ว่าเขาเป็นแบบนี้นะ แล้วตัวเองยังอยากให้มันเกิดขึ้นอีกหรือเปล่า"* (ปริยากรณ์

โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546) ขณะเดียวกันนักข่าวส่วนมากก็เสนอแนะในลักษณะเดียวกันว่า ข่าวความรุนแรงในลักษณะต่างๆ ที่สื่อนำเสนอออกไป ประชาชนเองก็ควรจะมีวิจารณญาณในการเลือกรับข่าวสาร

ในการทำงานของนักข่าวไทยปรากฏภาพการให้ความสำคัญกับข่าวเร้าอารมณ์ ดังเช่นในภาพยนตร์ขึ้นแล้ว ทว่าระดับของความรุนแรงในการนำเสนอยังไม่เท่าเหตุการณ์ในภาพยนตร์ หากพิจารณาถึงแนวโน้มความน่าจะเป็นแล้ว อาจมีความเป็นไปได้ที่ระดับของความรุนแรงจะเพิ่มมากขึ้น เหตุผลประการแรกเนื่องจากผู้ทำงานด้านสื่อเองเชื่อว่าประชาชนสนใจ น่าจะดึงดูดคนดูได้มาก ประการที่สองสืบเนื่องมาจากประการแรก คือ เมื่อทุกช่องหันมาแข่งขันกันทำข่าวนี้มากขึ้นเพื่อดึงดูดคนดู การหาข่าวเร้าอารมณ์ที่น่าสนใจจึงต้องเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

2. การประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวหนึ่ง ๆ ของนักข่าวและสื่อมวลชน

จากภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง ได้แก่ Hero, Natural Born Killers และ Mad City พบว่าความหมายของความจริงในข่าวต่างๆ รวมถึงภาพพจน์ของคนในข่าวที่ประชาชนในสังคมรับรู้เกิดจากฝีมือการประกอบสร้างของสื่อมวลชน ดังนั้นนักข่าวและสื่อมวลชนจึงถือเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประกอบสร้างความหมายในฐานะผู้ตีความ (Interpretation) ผู้คัดเลือกการนำเสนอ (Selection) และผู้ประกอบสร้างความหมายของความจริงเรื่องหนึ่งๆ ให้กับสังคม (Construction meaning of Reality) ผ่านกระบวนการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์

2.1 ความสามารถในการประกอบสร้างความหมายของสื่อมวลชน

ในการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทย นักข่าวทุกท่านที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ต่างทราบดีว่าสื่อมีความสามารถในการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวหนึ่งๆ ซึ่งการประกอบสร้างความหมายในที่นี้นักข่าวไทยได้รวมเอาความสามารถของสื่อในการสร้างภาพพจน์ให้แก่แหล่งข่าวหรือบุคคลในข่าวเข้าไว้ด้วย โดยมองว่าเมื่อเกิดความหมายแล้วส่วนใหญ่ก็จะเกิดภาพพจน์ตามมาจากความหมายที่ให้นั้น สำหรับความคิดเห็นต่อการประกอบสร้างความหมายให้กับเรื่องหนึ่งๆ ของนักข่าวและสื่อมวลชนไทย แม้จะไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจนนัก แต่เนื่องจากเงื่อนไขบางประการของการใช้ความสามารถดังกล่าวของสื่อมวลชน ผู้วิจัยจึงได้แบ่งความคิดเห็นต่อการประกอบสร้างความหมายในข่าวออกเป็น 3 แนวทางด้วยกัน

แนวทางแรก ภิชา ป้อมค่าย นักข่าวโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ มองว่าสื่อมีความสามารถดังกล่าวหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับประชาชนพิจารณาเอาเอง

"ในมุมมองส่วนตัว แต่ละอย่างขึ้นอยู่กับประชาชนจะเชื่อถือในสิ่งที่เห็นหรือไม่ ...ส่วนใหญ่ข่าวโทรทัศน์จะนำเสนอข่าวให้ประชาชนเป็นคนตัดสินใจเอาเองมากกว่า...ไม่ค่อยมี (การประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวหรือภาพพจน์)...ข่าวประจำวันไม่ใช่การแสดงความคิดเห็นของผู้สื่อข่าว แต่เป็นการนำเสนอเหตุการณ์ทั้งหมดให้กับประชาชน แต่ไม่ได้มีความเห็นของผู้สื่อข่าวเข้าไปเกี่ยวข้องเลย ข่าวประจำวันจะไม่วิเคราะห์ ต้องแยกออกจากกันให้ชัดเจนอย่าเอามาปะปนกัน..." (ภิชา ป้อมค่าย, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

แนวทางที่สอง วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์ เห็นว่า ความสามารถการประกอบสร้างความหมายต้องอาศัยเงื่อนไขบางประการในการเข้าถึงผู้ชมประกอบ

"ความสามารถนี่มันอยู่ที่การเข้าถึงคนอ่านคนดูคนฟัง สมมติว่าคุณมีสถานีวิทยุเล็กๆ อยู่สถานีหนึ่งที่ไม่ค่อยมีคนฟัง แล้วก็เอาเรื่องนี้มาเล่น คิดว่ามีคนฟังไหม...ไม่มีความน่าเชื่อถือของสื่อทีวีมีมาก ทำไมคนถึงเชื่อถือสื่อทีวีมากกว่าสื่ออื่น เพราะว่ามันมีความน่าเชื่อถือของข่าวอยู่ข้างหน้า และมีเทคโนโลยีอยู่เบื้องหลัง คุณได้เห็นในสิ่งที่มันเป็นภาพ แต่อย่างวิทยุไม่เห็นว่าเขาไปทำจริงหรือเปล่า ในแง่วิทยุคุณอาจจะลงทุนแค่พันเดียว แต่ถ้าจะทำทีวีคุณต้องลงทุนมาก ดูเทคโนโลยีและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายด้วย

แต่ถามว่าการออกซ้ำๆ เป็นการ contribute ทำให้คนขึ้นมาให้มีความสำคัญไหม อันนั้นไม่ใช่ข่าว การออกซ้ำๆ ไม่ใช่ข่าว ข่าวคือออกแล้วเรื่องนั้นจบไป มีประเด็นใหม่ก็คือใหม่ แต่ไม่ใช่ซ้ำๆ อันนั้นอาจจะเรียกว่าโฆษณาชวนเชื่อหรือประชาสัมพันธ์ก็แล้วแต่ ก็ยังมีปะปนมาบ้างในการทำงาน" (วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546)

แนวทางที่สาม คือ "สื่อมวลชนสามารถประกอบสร้างความหมายหรือภาพพจน์ได้อย่างเต็มที่" เป็นแนวทางนักข่าวคิดเห็นเช่นนี้มากที่สุดถึง 12 ท่านจากทั้งหมด 14 ท่านด้วยกัน

"มันแน่นอนเลย นักข่าวมีความสามารถในการสร้างภาพพจน์ให้กับคนๆ หนึ่งได้ สมมติว่าคนๆ หนึ่งทำไม่ดีถ้ายิ่งเสนอข่าวซ้ำเติมลงไปก็ทำให้เขาแย่ลงไป เป็นจำเลยสังคม ถ้าเสนอให้เขาดูสูงขึ้นมันก็อาจจะเป็นอีกมุมหนึ่ง คือ มันอาจจะไม่ได้ทำให้เขาหลุดมลทิน แต่มันอาจจะทำให้คนเห็นใจเขามากขึ้น...ไม่งั้นเขาจะบอกเหรอว่าข่าวในเชิงลบข่าวในเชิงบวก ข่าวเชิงสร้างสรรค์...มองว่ากับทุกๆ เรื่อง ถ้าจะเสนอให้มันดูดีขึ้นมา มันก็

ค่อยๆ ดึงความรู้สึกของคนให้รู้สึกอย่างนั้นขึ้นมาได้ หรือว่าถ้าจะเสนอให้มันแย่ลงไปก็ทำได้เช่นกัน" (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

ดังนั้น สื่อจึงสามารถทำให้คนในข่าวเกิดก็ได้ตายก็ได้ ถ้าไม่มีการตรวจสอบอย่างถูกต้อง โดยบางครั้งสื่ออาจทำลงไปทั้งรู้ตัวและไม่รู้ตัว

"บางทีเราอาจจะนำเสนอข่าวอะไรโดยที่เราไม่ได้ตั้งใจ อาจจะเป็นข่าว routine (ประจำวัน) ธรรมดา คนนี้ออกมาบ่อยๆ ยกตัวอย่างรัฐมนตรีที่ออกมาให้สัมภาษณ์แต่ละคน บางคนอาจจะไม่สะอาดก็ได้ บางคนอาจจะถูกตรวจสอบการทุจริตในโครงการบางอย่างก็ได้ แต่ว่าการออกมาสัมภาษณ์มันเลยดูกลบเกลื่อนความสนใจตรงนั้นไป มันก็มี หรืออย่างกรณีของชูวิทย์ออกมาพูดด่าตำรวจทุกวันๆ คนเลยลืมภาพว่าชูวิทย์เป็นเจ้าพ่ออาบอบนวด ซึ่งจริงๆ ก็เป็นธุรกิจที่ไม่ถูกต้องอยู่แล้ว คนลืมตรงนั้น คนไปมองว่าตำรวจก็เลวเหมือนกัน" (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

ความสามารถในการประกอบสร้างความหมายและภาพพจน์นั้น นักข่าวหลายท่านมองว่าสื่อสามารถทำให้เป็นไปในทางดีและไม่ดีก็ได้ ขึ้นอยู่กับการเลือกนำเสนอของสื่อเอง ทั้งในระดับองค์กรและตัวบุคคลทำข่าวเอง

"...อยู่ที่จะเลือกทำรึเปล่า สามารถทำให้คนดีกลายเป็นคนชั่ว ทำให้คนชั่วเป็นคนดีได้ ยกตัวอย่างกรณีนางสาวโซ , คุณชูวิทย์ แต่เป็นพี่พี่ไม่ทำนะ เราเอาข้อเท็จจริงมาว่ากันดีกว่า เพราะทำอย่างนั้นแล้วใครจะได้อะไร ประชาชนจะได้อะไร เป็นการฆ่าคนบริสุทธิ์ทั้งคน ผิดจรรยาบรรณนะ ผิดในแง่ศีลธรรมด้วย มันบาป" (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546)

"อย่างสมมติว่าเป็นการฆ่าคน แต่นักข่าวเสนอฉีกไปอีกมุมหนึ่งว่าเป็นการผิดพลาด อาจจะทำให้คนเห็นใจ เป็นไปได้ นาย ก. ฆ่าเมีย อีกแหล่งอาจจะไปค้นว่าเป็นเพราะเมียไม่มีสัมพันธ์กับชายมากซู้ จนสามีขอแล้วขออีกก็ไม่ยอม สามีไปเห็นตำตาในวันนั้นถึงได้ลงมือฆ่าเมีย จากมุมที่คนนี้เป็นฆาตกรมันอาจจะเปลี่ยนไป มันไม่ได้เป็นฆาตกรโดยสันดาน มันเป็นฆาตกรเพราะมีภาวะบังคับ ทนแรงกดดันไม่ได้ ก็มีส่วนในการชี้นำ ในการทำงานจริงๆ ขึ้นอยู่กับการมองประเด็นของนักข่าวคนนั้นมากกว่าว่าเขาเป็นคนที่มีความคิดแนวไหน เพราะว่าทุกคนก็มีความคิดต่อเรื่องๆ เดียวกันในหลายๆ มุม แต่มันก็

ขึ้นอยู่กับว่าเขาจะเอามุมไหนนำเสนอ ต้องมีบ้างยังคงมีอยู่ แต่มันขึ้นอยู่กับคนทำคนนั้นๆ กับข่าวๆ นั้น" (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

เนื่องด้วยความสามารถในการประกอบสร้างความหมายของสื่อดังกล่าวจึงมีคำกล่าวว่า *"นักข่าวฆ่าคนคาจอ"* โดยที่ศาลหรือกระบวนการยุติธรรมทางสังคมยังไม่ได้ตัดสิน *"...บางทีตำรวจก็ยังไม่ได้ทำอะไรคนๆ นั้นเลย แต่สื่อสรุปแล้วว่าผิด"* (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546) เมื่อสื่อสรุปให้แล้วว่าผู้ตกเป็นข่าวผิดส่งผลให้ผู้ตกเป็นข่าวกลายเป็นจำเลยทางสังคมไปโดยปริยาย นอกจากนี้ก็ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เข้ามามีบทบาทต่อการเลือกใช้ความสามารถดังกล่าวของสื่อในการประกอบสร้างความหมายไปในทิศทางต่างๆ ด้วย เช่น วัฒนธรรมที่มีส่วนช่วยเลือกสร้างความหมายให้กับข่าว

"...ถ้าดูจากทั้งหมดแล้ว "วัฒนธรรม" ก็มีส่วน คนไทยเองเราคล้ายอเมริกันตรงมาเร็วแล้วไปเร็วเหมือนกัน คือคนหนึ่งเป็นฮีโร่ พรุ่งนี้อาจจะไม่ใช่ ซูวิทย์อาจจะเป็นฮีโร่แทน วันรุ่งขึ้นก็อาจจะเปลี่ยนอีก แต่โดยวัฒนธรรมเราก็ไม่ได้กระหายที่จะให้คนธรรมดาขึ้นมาเป็นฮีโร่เหมือนกับอเมริกา เราไม่ได้หยิบยกคนธรรมดา ถ้าคนหนึ่งถูกล็อตเตอรี่ไม่จำเป็นต้องมาออกทีวีกันทุกวัน แต่ถ้าในอเมริกาเขาอาจจะมีเลยไปยืนส่องกล้องหน้าบ้านเฝ้าเช้าเย็นกับคนๆ หนึ่งถูกล็อตเตอรี่ เหมือนกับชีวิตพลิก สังคมอเมริกันอาจจะเป็นอย่างนั้น การเซิดซูคนธรรมดาที่อาจจะขึ้นมาได้ แต่สังคมเรายังไม่ก้าวไปถึงขนาดนั้น วัฒนธรรมคงมีส่วน" (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

ปัจจัยในแง่นโยบายการเลือกนำเสนอข่าวของแต่ละช่องที่อาจให้ความสำคัญกับข่าวแต่ละข่าวแตกต่างกันก็มีส่วนในการใช้ความสามารถประกอบสร้างความหมาย รวมถึงหากเป็นผู้ประกาศข่าวหรือนักข่าวที่มีชื่อเสียงก็มีผลต่อการประกอบสร้างความหมายนั้นให้ได้รับการยอมรับและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับข่าว ทว่านักข่าวคนนั้นก็ต้องมีพื้นฐานความรู้ด้านข่าวอย่างดีด้วย ในขณะที่จากภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่า เพียงผู้ประกาศข่าวหรือนักข่าวที่มีชื่อเสียงในรูปแบบเดียวกับการเป็นดารานั้นจะมีความสามารถสูงในการโน้มน้าวความคิดของประชาชนในสังคมได้มากกว่านักข่าวทั่วไป

"เมืองไทยมีนะ มีผลจริงๆ เทียบคุณสุทธิชัยพูดกับน้องที่เพิ่งจบใหม่กรณีอิรักเหมือนกัน คนก็เลือกฟังคุณสุทธิชัยมากกว่า ถามว่าผิดไหมที่มี...ก็ความน่าเชื่อถือมันไม่ได้สร้างกันได้แค่วันเดียว เป็นการอาศัยประสบการณ์เหมือนกัน แต่มีไหมที่ใครพูดอะไรใครก็ไม่เชื่อ...ก็คงไม่มี

เพียงแต่จะมีแบบว่า คนนี้เก๋ากว่า เจ๋งกว่า น่าเชื่อถือ อย่างในหนังเรื่อง Hero เกล เกลีย์ ยังเป็น Gatekeeper มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เรื่องราวออกมาเป็นแบบนี้ มีมุมมองแบบนี้เลย" (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

"อย่างอาจารย์สมเกียรติ อ่อนวิมล หรือสุทธิชัย หยุ่น เขามีความสามารถที่จะพูดอะไรไปแล้วคนเชื่อถือ ค่อนข้างสูง เพราะว่าเขามีประสบการณ์ พื้นฐานของข่าวสูง ดังนั้นการที่เขาออกมานั่งวิเคราะห์ข่าว ให้สัมภาษณ์ก็มีความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะคุณสุทธิชัยด้านต่างประเทศ ลองนั่งจับไมค์วิเคราะห์เรื่องต่างประเทศเมื่อไหร่ ทุกคนเชื่อถือเขาหมดเลย" (นภาพล ถนอมรัตน์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

อย่างไรก็ตาม แม้นักข่าวจะทราบดีว่าสื่อมีความสามารถในการประกอบสร้างความหมายและภาพพจน์ให้กับข่าวหรือบุคคลในข่าวได้สูง แต่นักข่าวโทรทัศน์ไทยส่วนใหญ่ก็ย้ำถึงขอบเขตการใช้ความสามารถดังกล่าวภายหลังจากการอธิบายเรื่องความสามารถในการประกอบสร้างว่านักข่าวเองต้องมีจรรยาบรรณกำกับการใช้ความสามารถนั้นเพื่อไม่ให้เกินเลยและสร้างความเดือดร้อนให้แก่ฝ่ายใดเสมอ

"...ต้องมีจรรยาบรรณ คือ กรอบของมันว่าเราทำอะไรก็ได้เสนอข้อเท็จจริงที่ไม่กระทบใครไม่เดือดร้อนใคร" (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546)

การตระหนักได้เช่นนี้แสดงให้เห็นว่านักข่าวยังมีสติพอที่จะไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนอยู่บ้าง ซึ่งจะช่วยให้นักข่าวมีสติหรือจิตสำนึกควบคุมกำกับการทำงานข่าวอยู่เสมอ

2.2 ประเภทของความหมายที่นักข่าวและสื่อมวลชนประกอบสร้าง

ข้อสังเกตร่วมจากภาพยนตร์เรื่อง Hero, Natural Born Killers และ Mad City ที่ผู้วิจัยพบคือ การนำเสนอของภาพยนตร์แสดงให้เห็นชัดเจนว่า "การประกอบสร้างความหมายและภาพพจน์ให้กับข่าวล้วนเป็นฝีมือของสื่อมวลชน" ทว่าการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวและบุคคลในข่าวภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องนั้นมีรูปแบบของความหมายที่ประกอบสร้างในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

ภาพยนตร์เรื่อง Hero ถ่ายทอดให้เห็นว่า ปรากฏการณ์การเกิดวีรบุรุษในสังคมถูกประกอบสร้างขึ้นโดยสื่อมวลชน นักข่าวโทรทัศน์มีส่วนเข้าไปเป็นพยานรู้เห็นในเหตุการณ์ สร้างภาพคนดีให้สังคม ยกเอาความเป็นพระเอกมาขาย และประกอบสร้างความหมายโดยอาศัยคำว่า “วีรบุรุษ” ตามความเข้าใจของคนทั่วไปมาปรับให้เข้ากับผู้ที่จะมาสวมบทบาทวีรบุรุษของสังคม แต่การประกอบสร้างความหมายวีรบุรุษดังกล่าวนั้นเป็นการมอบความหมายให้กับวีรบุรุษผิดฝาผิดตัวและทำให้วีรบุรุษตัวปลอมได้รับการยอมรับในสังคม แม้สื่อจะล่วงรู้ความจริงในภายหลังว่าสิ่งที่นำเสนอผิดไป แต่ก็ไม่ได้แก้ไขและปล่อยให้ประชาชนรับรู้ความหมายนั้นต่อไป

ภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers นักข่าวได้นำเสนอความหมายอย่างที่ตนต้องการกับข่าวและบุคคลในข่าว โดยประกอบสร้างความหมายใหม่ให้กับฆาตกรกลายเป็น “ฆาตกรที่เป็นวีรบุรุษขวัญใจมวลชน” ยกย่องคนทำผิดให้ดูเท่ห์ดูดี ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจที่เบี่ยงเบนต่อคำว่าฆาตกรขึ้นในสังคม เนื่องจากการเลือกนำเสนอเพียงมุมเดียวที่สื่ออยากให้เป็น

ภาพยนตร์เรื่อง Mad City เป็นการพลิกไปมาระหว่าง 2 ความหมายในเรื่องเดียวกัน โดยแหล่งข่าวกลายเป็นเหยื่อในเกมการแข่งขันการนำเสนอข่าวระหว่างนักข่าว 2 คน ซึ่งความหมายแรกที่นักข่าวคนแรกให้ คือ “ผู้ทำผิดเพราะสถานการณ์บีบบังคับและน่าเห็นอกเห็นใจ” เนื่องจากนักข่าวคนนี้เป็นพยานรู้เห็นในเหตุการณ์การจับตัวประกันของผู้ทำผิดด้วย ต่อมาถูกนักข่าวอีกคนซึ่งมองจากวงนอกทำให้เป็น “ผู้ทำผิดสมควรลงโทษและไม่ควรได้รับความเห็นใจ” ซึ่งผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุดจากการประกอบสร้างความหมายดังกล่าวก็คือผู้ที่ตกเป็นข่าวนั่นเอง จากเหตุการณ์นี้นักข่าวและสื่อมวลชนจึงทำให้ผู้ตกเป็นข่าวเกิดและตายจากการรายงานข่าวในเหตุการณ์เดียวกัน

ทั้งนี้การประกอบสร้างความหมายในภาพยนตร์ทั้ง 3 รูปแบบต่างก็มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เพื่อให้ความหมายนั้นได้รับการยอมรับจากผู้คนในสังคมและข่าวของตนจะได้ขายได้นั่นเอง

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมกรณีตัวอย่างการประกอบสร้างความหมายและภาพพจน์ให้กับข่าวหรือบุคคลในข่าวจากประสบการณ์การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยที่เห็นได้ชัดเจน 7 กรณีด้วยกัน เพื่อให้มองเห็นภาพการประกอบสร้างความหมายและภาพพจน์ให้กับข่าวหรือบุคคลในข่าวได้ชัดเจนขึ้น รวมถึงผลกระทบจากกรณีตัวอย่างดังกล่าว ดังต่อไปนี้

2.2.1 “สมพงษ์ เลือดทหาร” (พ.ศ. 2539)

เป็นตัวอย่างของกรณีสื่อสร้างวีรบุรุษให้กับสังคม คนขับรถแท็กซี่คนหนึ่งโทรศัพท์ไปแจ้งทางสถานีวิทยุข่าวไอเอ็นเอ็นอ้างว่าเก็บเงินได้จำนวนมากแต่ก็ได้ส่งคืนให้กับเจ้าของ สื่อมวลชนและสังคมต่างพากันยกย่องสมพงษ์ในฐานะวีรบุรุษ และให้ความสนใจกับข่าวนี้อย่างมาก จนกระทั่งในเวลาต่อมาสื่อตรวจสอบพบว่าเหตุการณ์ทั้งหมดเป็นเรื่องโกหก *“ในนาทีหนึ่ง สมพงษ์ เลือดทหารได้ขึ้นเป็นวีรบุรุษ คนดีของสังคม สุดท้ายกลับลงเอยว่าเป็นวีรบุรุษแต่เพิ่มคำว่าลวงโลกอยู่ข้างหลัง”* (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546)

“จำสมพงษ์ เลือดทหารได้ไหม นี่ไง นักข่าวไปยกเขาให้เป็นฮีโร่เลย นักข่าวมีส่วนเลยนะที่เหมือนกับว่าสถานการณ์สร้างวีรบุรุษ สื่อมวลชนก็สร้างวีรบุรุษได้เหมือนกัน โดยที่วีรบุรุษคนนั้นอาจจะไม่ใช่ตัวจริงก็ได้ ในสังคมเรายังมีคนปิดทองหลังพระอีกเยอะ คนที่ทำอะไรดีๆ ไปแต่ไม่ต้องการเสนอตัวเองก็มี เพราะฉะนั้นคนมาเปิดมารับหน้าอีกคนมันอาจจะไม่ใช่ของจริงก็มีนะ คิดว่ามันยังมีอยู่ แต่ว่าถ้าถามว่ามันดีไหม มันอาจจะดีตรงที่ทำให้คนอยากทำความดีมากขึ้น ได้ทำความดีแล้วให้คนเห็นน่ะ มันก็ดีกว่าปล่อยให้คนไปทำชั่วไม่ใช่เหรอ...ถึงคนนั้นจะเป็นวีรบุรุษตัวจริงหรือไม่ตัวจริง มันก็เป็นแรงจูงใจที่ทำให้คนอยากทำความดีเพิ่มขึ้น

แต่ทีนี้การที่บอกว่าเป็นตัวจริงหรือตัวปลอม บางครั้งข่าวมันเร็ว สถานการณ์มันต้องแข่งกัน ไม่มีความละเอียดในการตรวจสอบไปลึกๆ ขนาดนั้น อย่างตรงนี้ (ในภาพยนตร์เรื่อง Hero) มีเพียงรองเท้าคู่หนึ่ง อย่างนี้มันก็ใช่แล้ว อย่างน้อยคนที่ไม่ได้ไปอยู่ในเหตุการณ์ตรงนั้น คือ นึกออกถึงคนมองมุมข่าว ถ้าเขาไม่อยู่ในเหตุการณ์ตรงนั้นไม่ได้ใกล้ชิดตรงนั้น เขาไม่น่าจะได้สิ่งนี้มา ก็เลยสร้างวีรบุรุษไปโดยบังเอิญ แข่งกันเกินไป การเร่งรีบมันทำให้ขาดความละเอียดความรอบคอบ” (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง , สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

“ยิ่งสมพงษ์จะชัดมากเลยที่จะแสดงให้เห็นว่าทีวีสามารถทำให้คุณเป็นบวกก็ได้ เป็นลบก็ได้เหมือนกัน สมพงษ์ เลือดทหารภายในวันเดียวพลิกกลับสถานการณ์เกือบจะรุมสกรัมเกือบตาย อีกแบบหนึ่งอาจจะมองเป็นอิทธิพลของสื่อก็ได้ มันมีทั้งบวกแล้วก็ทั้งลบ คือมันไม่ใช่ทำให้คนดีได้อย่างเดียว คนเลวคนที่ไม่ดีแล้วจะทำให้คนย้ายออกไปจากสังคมเลยก็มี เพราะฉะนั้นมันก็ขึ้นอยู่กับ Context (บริบท) ที่ถูกหยิบ

ยกขึ้นมามากกว่า แล้วก็อาจจะขึ้นอยู่กับความจริงอีกอันหนึ่งด้วยว่าเราจะหยิบยกแง่บวกหรือว่าแง่ลบขึ้นมาคุยหรือพูด" (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

"อย่างกรณีของสมพงษ์ เลือดทหาร เราไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น เราก็สร้างภาพให้เขาเป็นวีรบุรุษ ต่อมาความจริงมันเปิดเผยขึ้นมาสื่อก็หน้าแตกกันเป็นแถวๆ แต่สื่อก็ต้องนำเสนอความจริง คุณเคยนำเสนอในแง่มุมหนึ่งของเขา...ใช่ ต่อมาความจริงเปิดเผย คุณก็ต้องกล้านำเสนอ" (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

ท้ายที่สุดแล้วกลายเป็นว่าสื่อมวลชนนำเสนอข่าวผิด ยกย่องคนผิดไป แต่ก็ไม่มีใครพูดถึงความผิดของสื่อมวลชน กลับโทษว่าเป็นเพราะสมพงษ์หลอกลวง นักข่าวไม่ผิดเพราะสื่อมีหน้าที่หาข่าวและนำเสนอข่าวให้เร็วที่สุด

"อย่างกรณีสมพงษ์ เลือดทหาร โดยส่วนตัวมองว่า แต่ถามว่าสื่อทำผิดไหม ในมุมมองพี่พี่ว่าไม่ผิด คือ ถ้าเขาเป็นคนทำดีจริงควรสนับสนุนเขาไหม หรือถ้าเขาทำดีจริงเราก็ควรเฉยไว้ ต้องตรวจสอบให้รอบคอบก่อน บางทีไม่ใช่เหตุการณ์กระทันหันอย่างนี้จะไปรออีกเดือนหนึ่งความสดใหม่มันไม่มีแล้วไง จะไปตรวจสอบให้รอบคอบก่อนแค่ไหน มันเป็นเรื่องของความสดความใหม่ แต่มุมมองมองว่ามันไม่ใช่เรื่องผิดแบบคอขาดบาดตาย ถึงเขาจะเป็นพวกกำมะลอมะกอกสามตะกร้าที่หลอกลวงประชาชน แต่ถ้าถามว่าเขาทำดีจริงเราสมควรสนับสนุน..." (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

"ไม่เห็นมีใครว่าสื่อมวลชนเลย อย่างกรณีของสมพงษ์ เลือดทหาร สื่อมวลชนเสนอข่าวว่าเขาเป็นวีรบุรุษ แต่พอตอนหลังมานำเสนออีกอย่าง แต่ไม่เห็นมีใครว่าสื่อมวลชนนำเสนอเขาไป มีแต่คนว่าสมพงษ์ ไม่เห็นสื่อมวลชนออกมาขอโทษประชาชนเลย ว่านำเสนอยกย่องสื่อมวลชนวีรบุรุษสมพงษ์ผิดไป แต่พอสมพงษ์ได้รับการเปิดเผย สื่อมวลชนก็นำเสนอไปอีกว่าสื่อมวลชนช่วยขุดคุ้ยเรื่องสมพงษ์ ไม่เห็นโทษตัวเองเลยว่าที่ตัวเองนำเสนอไปไปโทษสมพงษ์ว่าโกหก แต่ตัวเองไม่ตรวจสอบข้อมูล" (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

กรณีของสมพงษ์ เลือดทหาร ซึ่งเกิดขึ้นในการทำงานจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทย จึงใกล้เคียงกับกรณีการยกย่องวีรบุรุษผิดคนในภาพยนตร์เรื่อง Hero ทว่าจุดจบของวีรบุรุษนั้นแตกต่างกัน

2.2.2 "ชูวิทย์ กมลวิศิฐฏ์" (มิถุนายน พ.ศ. 2546)

เจ้าพ่ออาบอบนวดที่ออกมาแฉเรื่องตำรวจรับส่วย จนตัวคุณชูวิทย์เองกลายเป็นข่าวที่ดังกว่าข้อมูลเรื่องส่วยที่เขาเปิดเผย ซึ่งนักข่าวโทรทัศน์ไทยต่างเห็นเช่นเดียวกันว่าเป็นกรณีศึกษาเรื่องการประกอบสร้างภาพพจน์และสร้างความหมายที่ชัดเจนที่สุดของข่าวในช่วงนี้ แหล่งข่าวกลายเป็นวีรบุรุษเพราะความกล้าที่จะลุกขึ้นมาชนกับตำรวจ

> *"กรณีคุณชูวิทย์...อย่าลืมว่าคุณชูวิทย์เป็นผู้ต้องหา เขาเป็นผู้ต้องหาทั้งคดีรื้อบาร์เบียร์ ทั้งคดีค้าบริการทางเพศเด็กหญิง เขาเติบโตขึ้นมาจากธุรกิจค้ากาม จะว่าค้ากามทีเดียวก็อาจจะไม่ถูกนัก มันเป็นธุรกิจที่เรารู้อยู่ว่ามันเป็นสีเทา ส่วนหนึ่งก็คือเรื่องของอาบอบนวด แต่ว่าเบื้องหลังของอาบอบนวดเราก็รู้อยู่ว่าเขาทำอะไรกัน เขาคือผู้ต้องหา เขาคือนักธุรกิจที่มีภาพไม่ใสสะอาด เขาคือคนที่น่าจะถูกตรวจสอบทรัพย์สินเรื่องของการฟอกเงินด้วยซ้ำ แต่ ณ ขณะนี้เขากำลังสร้างภาพตัวเองว่าเขาเป็นวีรบุรุษ*
>
> *ถามว่าข้อมูลที่เขาเคยเปิดเผยเป็นประโยชน์ไหม...เป็น แต่การที่คุณมาเป็นดารารายวันมันไม่เหมาะ ต้องให้เราไปเดินตามคุณทุกฝีก้าว ตอนนี้เขามีสื่อเป็นเครื่องมือ เราต้องยอมรับว่าเราตกเป็นเครื่องมือเขาแล้ว แต่จะว่ากันอีกแนวหนึ่งก็เป็นการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน สื่อก็ได้ขายข่าว ตัวเขาเองก็ได้สื่อเป็นคนช่วยกระจายข่าวให้ ณ ขณะนี้เขาเลยสนุกกับการสร้างกิจกรรมใหญ่เลย เขารู้ว่าสื่อต้องการอะไร อย่างสื่อทีวี อยากได้ภาพที่ดูมีแอคติ้งอย่างเช่นการไปบริจาคโลง เขียนชื่อคนที่รับส่วยแปะไว้ที่โลง ไปบริจาคโลหิตเพราะตัวเองถูกหมอดูทักว่าจะเสียเลือดต่างๆ ซึ่งเป็นการที่เขาจับจุดเราถูกว่าสื่อต้องการอะไรก็ทำตามที่สื่อต้องการ ทั้งๆ ที่สื่อเองก็รู้แต่เราก็ยังต้องไปทำข่าวเขา เพราะว่าเราเองก็ยังต้องการประโยชน์จากเขาเหมือนกัน ขณะนี้ประเด็นมันกำลังขายได้ กำลังเล่นได้ กำลังเป็นตัวสินค้าที่สื่อต้องการ ก็เลยเป็นข่าวได้ทุกวัน"* (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

กรณีของคุณชูวิทย์นี้จึงเป็นการประกอบสร้างความหมายด้วยฝีมือของสื่อมวลชนจากการเสนอข่าวบวกกับการประกอบสร้างด้วยตัวของแหล่งข่าวเองที่ต้องการเป็นข่าว

"...แต่ก็อยู่ที่ตัวแหล่งข่าวด้วย บางทีเขาก็อยากจะเป็นดาราของสื่อมวลชนก็มี เขาก็หวังผลว่าสร้างความสนิทสนมกับนักข่าวเพื่อได้ present ตัวเอง เพื่อหาเสียง สร้างอำนาจต่อรองอะไรก็สุดแท้แต่ มันก็ทั้งสองฝ่าย บางทีการทำข่าวก็ต้องระมัดระวังการเข้าไปมีความสัมพันธ์ ความรู้สึกกับแหล่งข่าว ซึ่งมันก็ยาก บางทีก็จำเป็นจะต้องอาศัยเขาในเรื่องข่าว" (ชยุตม์ เหมจักร, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

2.2.3 "นางรัตนา สัจจเทพ" (มิถุนายน พ.ศ. 2546)

กรณีของนางรัตนา สัจจเทพ ที่สื่อได้เสนอข่าวคดีต่อสู้ฟ้องร้องเรื่องบ้านและที่ดินที่ยืดเยื้อเป็นเวลาหลายสิบปี และได้เปิดใจให้สัมภาษณ์กับทางรายการถึงลูกถึงคนทางช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เพียงชั่วข้ามคืนที่รายการออกอากาศ ข่าวคุณรัตนาก็โด่งดังได้รับความสนใจ และสื่อต่างๆ ได้พากันติดตามนำเสนอข่าวดังกล่าวอย่างสม่ำเสมออยู่พักหนึ่ง โดยสื่อได้ยกย่องให้คุณรัตนาเป็นผู้กล้ายืนหยัดต่อสู้เพื่อความถูกต้อง

"เทียบอย่างคุณรัตนา...แต่ตอบแทนไม่ได้ว่าคนที่เอากรณีคุณรัตนาขึ้นมาเขาคงไม่ได้ต้องการให้คุณรัตนาดัง ต้องการเพียงแค่ว่ามีปัญหาอย่างไรเป็นข่าวเท่านั้นเอง ถามว่าเราอยากทำให้แหล่งข่าวดังไหม...วันที่เราทำ เราดึงเขาขึ้นมา คงไม่ได้คิดถึงว่าวันหนึ่งคุณรัตนาจะมาเป็นฮีโร่ มาเป็นตัวแทนของคนเล็กๆ ที่ต่อสู้กับสังคม คงไม่ใช่ เพียงแต่ว่าเราเห็นว่าเนื้อเรื่องมันน่าสนใจ ผู้หญิงที่ต่อสู้มาตั้ง 30 ปีไม่ย่อท้อเลย ก็น่าจะหยิบยกขึ้นมา...จุดดีของคุณรัตนาคือการต่อสู้ก็ดึงตรงนั้นออกมา แต่ถามว่าเป็นดาราไหม มันอาจจะตามมาทีหลังก็ได้

อย่างกรณีคุณรัตนาก็มีหลายหน บางคนคิดว่ามันอาจจะไม่ใช่ข่าว อย่างที่เคยทำ ผู้หญิงคนหนึ่งทำงานโรงงานแล้วพิการจากการทำงาน แล้วก็ฟ้องทั้งโรงพยาบาลสยามที่ไม่ให้การรักษาที่ดี ฟ้องทั้งบริษัทที่ต้องรับผิดชอบ ถามว่านักข่าวปั้นข่าวได้ไหม...เราก็อยากให้คนๆ นี้ได้รับความช่วยเหลือ แต่ว่าสังคมไม่ตอบรับ ก็จะไม่เหมือนกับกรณีคุณรัตนาที่ไปออกถึงลูกถึงคนวันเดียวดังเลย มันก็จะเหมือนฮีโร่ ออกทีวีหนเดียวกลายเป็นอีกคนหนึ่งได้เลย

กรณีคุณรัตนา อาจจะมองถึงอิทธิพลของสื่อก็ได้...ทีวีซึ่งเป็น Mass สื่อทีวีเข้าถึงคนได้มากกว่า เห็นภาพเห็นเสียงเห็นบุคลิกคุณรัตนา จบ ม.3 ทำไมพูดจาฉะฉาน ก็จะสร้างภาพให้เขา...แต่ถามว่าโดยเนื้อแท้จะไปปั้นคุณรัตนาให้

พูดจาฉะฉานในครึ่งชั่วโมงคงเป็นไปไม่ได้ เราคงจะไม่มาเตี๊ยมว่าให้คุณรัตนาวางตัวอย่างไร สื่อไม่ได้สอน แต่สื่อเหมือนกับดึงคนมากกว่าอย่างที่เทียบว่าคนอ่านเรื่องคุณรัตนาก็จะไม่เห็นภาพพจน์เท่ากับได้เห็นท่าทางทางทีวี" (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

2.2.4 "นางสาวโซว เหลียง อิง" (มิถุนายน พ.ศ.2546)

นักข่าวอิสระจากฮ่องกงที่เข้าแจ้งความคดีข่มขืนว่าถูก นายทองใบ คนขับรถตุ๊กตุ๊กชาวไทยข่มขืน แต่ท้ายที่สุดแล้วปรากฏว่าเรื่องดังกล่าวไม่มีมูลความจริง

"ในช่วงแรกที่โซวไปแจ้งความ โซวเองก็ได้รับความเห็นใจจากสื่อมวลชนและสังคมไทยเหมือนกันในฐานะผู้เสียหาย และเห็นใจว่าเธอเป็นนักท่องเที่ยว สื่อเองก็ได้เสนอข่าวให้เธอเต็มที่ในลักษณะเห็นอกเห็นใจ ช่วงแรกๆ สื่อและนักข่าวก็เสนอข่าวให้เขาแล้ว หมายถึงช่วยเสนอข่าวที่จะทำให้โซวได้รับความเป็นธรรมเร็วที่สุด ไม่ให้ความเป็นธรรมกับผู้ถูกกล่าวหามากพอ สื่อไม่ได้มองว่านายทองใบ คนขับรถตุ๊กตุ๊กพยายามจะบอกว่าเขาไม่ได้ทำผิดแต่ได้สรุปว่าคนไทยผิดไว้ก่อน โดยนำเสนอข่าวให้ตุ๊กตุ๊กตกเป็นจำเลยทั้งทางคดีความและทางสังคมไป ต่อมาวันหนึ่งกลับกลายเป็นว่า โซวทำตัวเอง เธอสร้างเรื่องขึ้นทำให้แท็กซี่คนนั้นเดือดร้อนจากการเข้าใจผิดและการนำเสนอข่าวของสื่อ" (บุญรอด, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546) *"พอพิสูจน์ได้ว่าเธอผิดก็นำเสนอไปเลยว่า 'หมวยลวงโลก'"* (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546)

2.2.5 "แม่ลูก 7 ขโมยของ" (กรกฎาคม พ.ศ.2546)

ข่าวแม่ลูก 7 ขโมยของที่ห้างโลตัส พระราม 4 และถูกทางห้างจับตัวดำเนินคดีตามกฎหมาย เธออ้างว่าทำเพื่อลูก ต่อมา พล.ต.ต.พงศพัศ พงษ์เจริญ และประชาชนหลายคนต่างแสดงความเห็นอกเห็นใจในความยากลำบากของเธอและครอบครัว จึงได้ยื่นมือเข้าช่วยเหลือแม่ลูก 7 จนได้รับเงินจำนวนหนึ่ง สื่อได้เสนอข่าวจนทำให้เธอกลายเป็นผู้ที่ทำผิดแต่น่าเห็นใจเพราะทำไปเนื่องจากภาวะความยากจนบีบบังคับ ซึ่งคล้ายกับกรณีของภาพยนตร์เรื่อง Mad City ที่นักข่าวพยายามเสนอภาพให้ผู้ทำผิดจับเด็กเป็นตัวประกันนั้นน่าเห็นใจเนื่องจากทำไปเพราะสถานการณ์บีบบังคับ ข่าวแม่ลูก 7 ดังกล่าวได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนและมีการนำเสนอข่าวนี้ติดต่อกันอยู่นานหลายวัน

"กรณีความน่าสนใจข่าวเริ่มต้น บางทีข่าวนั้นก็เป็นข่าวธรรมดาไม่มีอะไรน่าสนใจ แต่ถ้าเกิดข่าวนี้เกิดมีความน่าสนใจ ประชาชนเกิดติดตามให้ความสนใจ เราก็ต้องติดตามต่อไม่ว่าจะเป็นตัวเขาเองหรือขยายไปยังบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับเขา...ในกรณีข่าวที่น่าสนใจ ยกตัวอย่างให้ฟังช่อง 7 เล่นข่าวประมาณ 1-2 อาทิตย์ที่แล้ว "ข่าวแม่ลูก 7" พี่อยู่ที่เกิดเหตุคนเดียวไปกับช่างภาพและทีมข่าว รวม 3 คน ไปถึงที่ศาลแขวง พอไปถึงแล้วเห็นว่าตัวเขาเองไม่มีอะไรน่าสนใจ ก่อเหตุลักทรัพย์ธรรมดา ไม่มีใครสนใจ เคยพูดคุยกับเพื่อนว่าสนใจข่าวนี้กันไหม ลักทรัพย์ไม่มีใครเอา นี่...แม่ลูก 7 เชียว สะท้อนสังคม ไม่มีใครสนใจเชื่อไหมไม่มีใครสนใจ จนกระทั่งข่าวมาสร้างมูลค่าของตัวเขาเองขึ้นมา หนังสือพิมพ์ ทีวีอื่นหยุดอยู่กับที่ไม่ได้แล้วจะต้องมาเอาข่าวนี้

(ช่อง 7) เราเปิดประเด็นเรื่องขึ้นมา เพราะตอนนั้นไม่ใช่แค่รายการวิทยุเข้ามาร่วมด้วย เอาเสียงประชาชนเข้ามาร่วมด้วย ในแง่ของความน่าสงสาร เขาไม่มีเงินเลี้ยงลูก 7 คน จริงๆ ถ้ามองข้ามไป คุณรู้ว่าคุณจนแต่คุณก็มีลูกตั้ง 7 คน ทำได้ยังไง เขาก็ต้องสร้างมูลค่าตัวเองขึ้นมา เริ่มออกรายการวิทยุ ประชาชนก็เริ่มมีส่วนร่วมแล้ว" (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

มุมมองของนักข่าวโทรทัศน์ช่องอื่นต่อการประกอบสร้างความหมายดังกล่าวให้กับแม่ลูก 7

"ไม่ชอบเรื่องนี้เลย แม่ลูก 7 ติดคุก ทั้งๆ ที่จริงๆ เขาควรจะติดคุก แต่สื่อมวลชนทุกช่องเลย เล่นติดต่อกันอยู่ 3-4 วัน ทั้งๆ ที่มันเป็นเรื่องแค่คนขโมยของ มันก็ควรจะติดคุก แต่สื่อมวลชนสามารถนำเสนอจนทำให้แม่ลูกครอบครัวนี้ได้รับเงินเป็นแสน มีชีวิตที่อยู่สุขสบายมากขึ้น ทั้งๆที่มันเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีเลย คุณทำผิด แต่ได้รับการยกย่องเห็นใจ ได้รับความสงสารจากสังคม แล้วถ้าเป็นคนอื่นที่ดูอยู่ก็เป็นแบบนี้เหมือนกัน แล้วเขาก็ไม่มีเงิน ไม่มีงานทำเหมือนกัน เขาก็อาจจะไปขโมยของบ้าง...มีความรู้สึกว่า เขาไปให้ความสำคัญมากไป แค่เสนอข่าววันเดียวจบก็พอ จบว่าเป็นภาพที่น่ารันทด เขาไม่มีงานทำ ไม่มีเงินซื้อข้างให้ลูกกินก็ต้องไปขโมย ก็จบสิ ไม่ใช่วันต่อมาก็ต้องมานำเสนอข่าวว่าชีวิตเป็นอย่างโน้นอย่างนี้ วันต่อมาก็นำเสนออีก ให้ความสำคัญกับมันมากเกินไป เป็นเรื่องที่ไม่ถูก ทั้งที่บางเรื่องควรให้ความสำคัญมากกว่านั้นอีก" (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์ 29 กรกฎาคม 2546)

2.2.6 "โครงการคอมพิวเตอร์เอื้ออาทร"

เป็นข่าวจากสายเศรษฐกิจ เป็นโครงการของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชาชนมีคอมพิวเตอร์ใช้โดยทั่วกัน โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อย ในช่วงแรกข่าวดังกล่าวได้รับการนำเสนอโดยตลอด แต่ต่อมาก็ถูกสื่อบางส่วนนำเสนอให้ภาพลบกับโครงการทำให้ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจและเปลี่ยนใจไม่ซื้อคอมพิวเตอร์จากโครงการนี้จำนวนมาก

"ที่เห็นชัดเจนช่วงนี้ก็เป็นเรื่องคอมพิวเตอร์เอื้ออาทร ช่วงที่เปิดตัวเปิดให้จองโครงการสื่อก็เล่นกัน ปรากฏว่าสื่ออาจจะได้ข่าวมาจากแหล่งข่าวคนละแหล่งบ้าง การเล่นข่าวนี่ถ้าเล่นในเชิงลบคนจะสนใจมาก สื่อก็เลยพยายามไปสรรหาแหล่งข่าวที่จะมาให้ข้อมูลลบกับคอมพิวเตอร์เอื้ออาทร ทีนี้พอข้อมูลลบมันออกมามากขึ้นๆ จากคนโน้นทีคนนี้ที บางทีอาจจะเป็นนักธุรกิจในสายคอมพิวเตอร์เองซึ่งบางทีมันอาจจะกระทบกับผลประโยชน์ทางธุรกิจของบริษัทเขา ทำให้ยอดขายเขาตกลง เขาก็อาจจะมาให้ข่าวในแง่ลบว่าคอมพิวเตอร์เอื้ออาทรไม่ดี ตกรุ่นบ้าง ทำบางอย่างไม่ได้บ้าง ซึ่งมันก็มีส่วนทำให้คนไขว้เขวเชื่อตามเยอะมาก...บางสื่อต้องการตีเลย เพราะคิดว่าการตีโครงการของรัฐบาลทำให้คนสนใจ ทำให้ข่าวขายได้ทำให้สื่อมีคนดูเยอะ เขาก็มุ่งเป้าไปในลักษณะการนำเสนออย่างนั้น ซึ่งปรากฏว่าผลที่ออกมามันก็ได้ผลตามที่เขานำเสนอ คนที่จองคอมพิวเตอร์เอื้ออาทร บางส่วนก็เริ่มลังเลยอมให้ยึดเงินมัดจำ ไปซื้อเครื่องของเอกชน ทั้งที่ความเป็นจริง ส่วนตัวมองว่าโครงการนี้จะมองว่าคอมพิวเตอร์ตกรุ่นถึงคุณจะไปซื้อเครื่องที่ราคาแพงๆ 1 เดือนผ่านไปของคุณก็ตกรุ่นเหมือนกัน

ในเมื่อคุณก็ต้องยอมรับว่าโครงการของรัฐบาลมันต้องใช้เวลากว่าที่จะผ่านกระบวนการคัดสรรคัดเลือกว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์รุ่นไหนมันใช้เวลาหลายเดือน อาจจะเกือบปีด้วยซ้ำ แล้วกว่าจะมาถึงมือคุณ มันต้องตกรุ่นแน่นอน ไม่เห็นต้องไปฟังเสียงเขาเลยที่ไปว่ามันตกรุ่น มันไม่ดี ก็ขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของคนด้วยว่าจะไปเชื่อเขาทั้งหมดไม่ได้ คนดูต้องใช้ความคิดของตัวเองด้วย" (วิไลรัตน์ โรจะโยธิน, สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2546)

2.2.7 "วีซีดีโป๊ 2 ไฮโซ"

เป็นข่าวจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐที่ตีพิมพ์ภาพกิจกรรมส่วนตัวของ 2 ไฮโซ จนกลายเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจทั่วประเทศ ข่าวนี้กลับไม่ได้รับการนำเสนอทางสื่อโทรทัศน์เท่าใดนัก เนื่องจากนักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และไม่ใช่สิ่งที่ควรกระทำ *"อย่างข่าวสาวไฮโซ ถามว่าเป็น Human Interest ไหม... ใช่ ถามว่าเป็นประเด็นส่วนตัวไหม...ก็ใช่อีก เชื่อว่าถ้าช่องไหนกล้านำเสนอ ก็มีคนอยากดู*

แต่ทุกคน (นักข่าวโทรทัศน์) ก็อยู่ใต้จรรยาบรรณ..." (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

อย่างไรก็ตาม การเสนอข่าวดังกล่าวนั้นส่งผลกระทบต่อภาพพจน์และชีวิตของผู้ตกเป็นข่าวให้ได้รับความเดือดร้อนจากการต้องการมีข่าวมาเสนอของสื่อมวลชน ทันทีที่ข่าวนี้เสนอออกไปทำให้ภาพพจน์ของบุคคลในข่าวและผู้ที่เกี่ยวข้องเสื่อมเสียไปด้วย

> *"...คุณจะบอกว่าเขาเป็นคนไม่ดีเลยก็ได้ในวันแรกที่เสนอข่าว ข่าวไฮโซ 2 กลายเป็นคนไม่ดีไปเลยตั้งแต่วันแรกที่ภาพโผล่ออกมา แต่ถามว่าเป็นพฤติกรรมส่วนตัวรึเปล่า วันนี้พฤติกรรมส่วนตัวของ 2 ไฮโซหลุดออกมาจากมือมืดที่ไม่หวังดี มีใครเขียนไหม...ไม่เขียน แต่เขียนว่า วีดีโอไฮโซหลุดเข้าตลาดทำให้มูลค่าของวีซีดีเพิ่ม กลายเป็น 2 คนนั้นกลายเป็นเครื่องมือการเล่นข่าวของคุณ โดยที่คุณไม่ได้ให้ความสำคัญกับ 2 คนนี้เลย ทั้งๆ ที่เขาเป็นเจ้าทุกข์ที่คุณมาละเมิดสิทธิเขา คือจะเขียนอย่างไรก็ได้ ให้คนๆ หนึ่งเป็นอะไรก็ได้ ถ้าคุณไม่คำนึงว่ามันจะกระทบเขาไหม ถ้าจะคิดในแง่ธุรกิจอย่างเดียวนะ ถ้าคุณคิดว่าคุณจะขายข่าวนี้ คุณจะเขียนอย่างไรให้โดนใจคนซื้อ คนอ่านแค่นั้น คุณก็อาจจะทำลายใครบางคนโดยที่คุณไม่รู้ตัว"* (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546)

นอกเหนือจากนี้ ในการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยโดยทั่วไปก็มีกรณีการประกอบสร้างความหมายหรือภาพพจน์ให้กับข่าวหรือคนในข่าวเกิดขึ้นตลอดเวลา เพียงแต่ความชัดเจนจะมากหรือน้อยต่างกันเท่านั้น

> *"อย่างกรณีนายกรัฐมนตรี (ทักษิณ ชินวัตร) มีการชูประเด็น อาจจะบวกกับผลงานเขาด้วย พอสื่อสนับสนุนเสนอไป....ทำให้คนรู้สึกดี ก็มีส่วนบ้าง ไม่ได้มองว่าเป็นแค่นายกฯ คนเดียว มองว่ากับทุกๆ เรื่อง ถ้าจะเสนอให้มันดูดีขึ้นมามันก็ค่อยๆ ดึงความรู้สึกของคนให้รู้สึกอย่างนั้นขึ้นมาได้ หรือว่าถ้าจะเสนอให้มันแย่ลงไปก็ทำได้เช่นกัน"* (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

> *"ในประเด็นการให้ความหมายว่าคนนี้เลวสุดๆ หรือดีมหันต์...เป็นไปได้ สื่อมวลชนสามารถทำได้เลย อย่างกรณีของ**จิ้งเขียวหรือพระยันตระ** สื่อมวลชนสามารถให้ความหมายของคำว่าพระเลวได้เลย ฟันธงได้เลย สามารถ*

*ที่จะทำให้คนที่ดูทีวีรู้ได้เลยว่าพฤติกรรมนี้แย่มาก ไม่เคารพแม้กระทั่งพระลิขิตของพระสังฆราช สึกแล้วก็ยังใส่ชุดเขียว อะไรอย่างนี้สามารถจะนำเสนอความหมายออกมาได้ หรือคนดีอย่าง**คุณอานันท์ ปันยารชุน** สื่อมวลชนก็สามารถจะทำให้เขาเป็นคนดีได้ ให้ความหมายกับคำว่าเป็นคนดีได้ อย่างที่เขาเรียกคนดีศรีอยุธยา หรืออยุธยายังไม่สิ้นคนดี ทั้งหลายเหล่านี้มันสามารถสื่อออกมาได้ว่าคุณอานันท์ไม่โกงไม่กิน แต่ถามว่าจริงๆ แล้วลึกๆ แล้วเราไปตรวจสอบได้ไหมว่าคุณอานันท์ไม่ทุจริต ไม่มีใครตรวจสอบได้ จริงๆ แล้วคุณไปตรวจสอบได้ไหมว่ายันตระนอนกับจันทิมาจริงไหม ก็ไม่มีใครตรวจสอบได้ แต่ตรงนี้สื่อมวลชนสามารถทำให้เป็นลบเป็นบวกได้ คุณเห็นไหมตอนที่จันทิมานอนกับยันตระ ยันตระไปเที่ยวซ่อง คุณเห็นแต่ในสลิปบัตรเครดิต ถ้าผู้หญิงคนหนึ่งกล้าพูดว่าออกมานอนกับพระ เขาอาจจะไปนอนกับคนอื่นก็ได้ แต่ตอนนี้เขาเป็นอะไร เป็นนายวินัย เป็นจิ้งเขียว เป็นอะไรตามแต่ความหมายที่สื่อมวลชนบัญญัติให้กับเขาไปแล้ว สื่อให้ความหมายได้เลย*

เราอยู่ในวงการสื่อเราเห็น เราก็ไม่ชอบในบางเรื่อง อึดอัด แต่เราก็เป็นแค่ฟันเฟืองตัวหนึ่งขององค์กรจะไปอะไรมากก็ไม่ได้ สิ่งที่ไม่ชอบที่สุดก็คือ มีคดีอะไรขึ้นมาซักอย่างหนึ่ง คุณจับคนมาแล้วฟันธงมาแล้วว่าเขาผิด แต่วันที่ศาลยกฟ้องคุณนำเสนอข่าวอยู่แค่นิดเดียวว่าปล่อยตัวไม่มีความผิด เป็นข่าวสั้นๆ ของทีวี แต่ในส่วนของแง่ความผิด คนเขามองไปทั้งประเทศแล้วว่าคนนี้ผิด แต่ว่าพอตัดสินออกมาคนนี้ถูก ทำไมไม่ใครพูด ตรงนี้ก็เป็นจุดด้อยของสื่อ คำขอโทษก็จะเป็นคำเล็กๆ" (นภาพล ถนอมรัตน์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

จากตัวอย่างเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ในการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนไทยนั้น สื่อมีการประกอบสร้างความหมายและภาพพจน์ให้กับข่าวหรือบุคคลในข่าวอยู่เสมอไม่ว่าจะในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ตาม หากข้อมูลที่นำเสนอไปเกิดผิดพลาด สื่อก็มักปล่อยเลยตามเลยโดยมองข้ามความผิดพลาดและผลกระทบจากการประกอบสร้างของคนไป บ่อยครั้งที่โทษว่าเป็นเพราะแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูลผิดมา ตนจึงเสนอข่าวผิดไป ทว่าผลกระทบที่ชัดเจนที่สุดและรุนแรงที่สุดกลับไปตกอยู่ที่ผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข่าว ชีวิตของพวกเขาถูกพลิกผันด้วยฝีมือของสื่อมวลชน โดยทำให้ตกเป็นจำเลยทางสังคม เมื่อตกเป็นจำเลยทางสังคมแล้ว ไม่ว่าผิดหรือถูกอย่างไร ประชาชนในสังคมก็ได้เชื่อภาพแรกที่เห็นไปแล้วและยากลบภาพเดิมออก ทั้งที่อาจจะไม่ผิดก็ได้ เช่นกรณีวีซีดีโป๊ 2 ไฮโซ เป็นต้น ผลกระทบต่อมาจากการประกอบสร้างความหมายให้กับ

ข่าวของสื่อก็คือ ประชาชน ผู้ชมอาจเข้าใจและรับรู้ความจริงทางสังคมผิดๆ มองโลกบิดเบือนหรือผิดเพี้ยนไป เช่น เกิดผลกระทบกับโครงการคอมพิวเตอร์เอื้ออาทรของรัฐบาล เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้นักข่าวต่างยอมรับว่าในวงการสื่อมวลชนมีการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวและบุคคลในข่าว ทว่าจากการยกตัวอย่างกรณีข่าวที่มีการประกอบสร้างกลับเป็นตัวอย่างที่นักข่าวส่วนใหญ่ต่างอ้างว่าสื่ออื่นหรือช่องอื่นประกอบสร้างขึ้น และไม่ค่อยมีกรณีตัวอย่างในการทำงานของตน เนื่องจากในการเสนอข่าวของตนไม่ได้มีการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวแต่อย่างใด ทว่าสิ่งที่ผู้วิจัยพบอย่างแน่นอนก็คือ “ในการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนไทยมีการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวหรือคนในข่าว” แต่นักข่าวอาจจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ผู้วิจัยพบว่านักข่าวบางท่านปฏิเสธว่าไม่มีการประกอบสร้าง แต่สิ่งที่นักข่าวยกตัวอย่างให้ฟังอาทิ กรณีแม่ลูก 7 ขโมยของ ก็ถือว่าเป็นการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าว ขณะที่นักข่าวกลับมองว่านั่นคือ ความสามารถในการทำให้ข่าวของตนได้รับความสนใจ สะท้อนให้เห็นว่า บางกรณีนักข่าวและสื่อมวลชนจึงอาจประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวหรือบุคคลในข่าวไปโดยไม่รู้ตัว

ภาพรวมของการประกอบสร้างความหมายหรือภาพพจน์ให้กับข่าวหรือแหล่งข่าวของสื่อมวลชนไทยนั้นปรากฏภาพคล้ายกับเหตุการณ์การประกอบสร้างความหมายในภาพยนตร์จำนวน 3 เรื่องที่ทำการศึกษา แต่ยังเป็นการปะปนอยู่รวมกันในของความหมายจากการประกอบสร้างในข่าวๆ หนึ่งไม่ชัดเจนเท่าการขยายความในภาพยนตร์

3. ประเด็นทางจริยธรรม จรรยาบรรณและสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์

ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นปัญหาสืบเนื่องจากการปฏิบัติงานและบทบาทหน้าที่ในฐานะนักข่าวในระดับภายในจิตใจหรือจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านการกระทำของนักข่าวโทรทัศน์ ผู้วิจัยได้สังเกตพบประเด็นสำคัญที่ควรกล่าวถึง 5 ประเด็น ดังนี้

3.1 สำนึกแห่งความเป็นมนุษย์

ภาพยนตร์ 2 เรื่อง คือ Hero และ Mad City เสนอว่า นักข่าวมืออาชีพที่ดีควรแยกตัวเองออกจากความเป็นมนุษย์ที่เต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกอ่อนไหวเพื่อให้สามารถรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่

ภาพยนตร์เรื่อง Hero จากการรายงานเหตุการณ์นักธุรกิจกระโดดตึกตายแสดงให้เห็นว่า นักข่าวมอง “การช่วยชีวิตคนไม่ใช่หน้าที่ของนักข่าว” โดยลืมไปว่าด้วยความเป็นมนุษย์แล้ว หากพบเห็นเพื่อนมนุษย์ที่กำลังเดือดร้อนต่อหน้าต่อตา นักข่าวในฐานะเพื่อนมนุษย์คนหนึ่งก็ควรช่วยเหลือ

ขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง Mad City นักข่าวพบคนถูกยิงได้รับบาดเจ็บและเข้าไปช่วยเหลือ แต่ถูกนักข่าวอีกคนปรามไว้ว่า *“คุณจะต้องตัดสินใจว่าคุณจะเข้าไปมีส่วนในข่าวหรือว่าคุณจะเป็นคนถ่ายทำข่าว”* ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการมองในลักษณะแยกส่วนแยกความสัมพันธ์ โดยตัวละครนักข่าวในภาพยนตร์เชื่อว่า ถ้าเข้าไปมีส่วนร่วมในข่าวซึ่งหมายถึงการยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในฐานะที่เพื่อนมนุษย์คนหนึ่งพึงกระทำต่อกันแล้ว จะทำให้นักข่าวไม่สามารถรายงานข่าวนั้นได้อย่างเต็มที่

ประเด็นเรื่องสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ที่พบในภาพยนตร์ทั้ง 2 เรื่องข้างต้น คือ ความรู้สึกเป็นมนุษย์จะอ่อนไหวไปกับเรื่องรอบตัวถือว่าเป็นอุปสรรคทางใจที่สำคัญซึ่งขัดขวางการทำงานข่าวในฐานะนักข่าวมืออาชีพ

จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ ผู้วิจัยจึงสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักข่าวสายข่าวอาชญากรรมซึ่งเป็นสายที่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์โดยตรงกับการทำข่าวที่ผู้คนมองว่าเป็นเรื่องเดือดร้อนของเพื่อนมนุษย์ว่า การทำข่าวจำเป็นต้องแยกความเป็นมนุษย์และอารมณ์ความรู้สึกออกเพื่อให้ทำงานข่าวได้ดีหรือไม่และมีขอบเขตอยู่ที่จุดใด ผู้วิจัยพบว่า นักข่าวสายข่าวอาชญากรรมทั้งหมดตอบว่า ควรต้องแยกอารมณ์ความรู้สึกออกจากการทำงาน ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะจะได้รายงานข่าวได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องมัวเสียเวลาไปมีความรู้สึกอะไรกับข่าว แต่เพื่อไม่ให้อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวของนักข่าวเข้าไปปะปนทำให้สูญเสียความเป็นกลางในการเสนอข่าวได้

> *“จำเป็นมาก ต้องแยกออกจากกัน ไม่งั้นเราก็ทำงานได้อย่างไม่เป็นกลาง คนนี้น่าสงสารเสนอแบบเห็นใจดีกว่า ไม่ได้ มันอาจทำให้ข้อเท็จจริงบิดเบือนไปได้”* (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546)

"ความรู้สึกพี่พี่ว่าแยก เพราะว่าอย่างความรู้สึกของเรา เราไปทำข่าวนั้นภาพสลดหดหู่ขนาดนั้น เราต้องแยกตัวเองออกเลย ทำข่าวมาพี่ไม่เคยใช้ความรู้สึกตัวเองตัดสิน ใช้ความรู้สึกของตัวเองทำข่าว" (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

ทว่าหากตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องเลือกระหว่างการช่วยเหลือคนกับการรายงานข่าวเด็ดแล้ว นักข่าวส่วนใหญ่มีคำตอบในทิศทางเดียวกันว่า "เลือกช่วยเหลือคนก่อน" โดยให้เหตุผลว่า

"ช่วยคนนะ พี่ว่าเลือกช่วยคนเป็นเรื่องเฉพาะหน้าสำคัญกว่า มันเป็นเรื่องที่ข่าวมันยังกลับมาเก็บได้ แต่ในการช่วยเหลือคน ถ้าเราไม่ช่วยเขาในตอนนั้นมือเขาอาจจะขาดมากขึ้น มันไม่มีโอกาสที่จะ replay อะไรไปได้แล้ว ในการทำงานจริงก็เคยมีบ้าง แต่มันก็ไม่รุนแรงอะไร เราก็เลือกที่จะช่วยก่อน ก็อย่างที่บอกว่ามันสดๆ มันเฉพาะหน้า ข่าวมัน...5 นาทียังกลับมาถามเพื่อนได้ ยังกลับมาถามคนโน้นคนนี้ได้ แต่ถ้าแบบการช่วยคนมันเป็นเรื่องเฉพาะหน้าอยู่แล้ว" (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

"เป็นปัญหาที่คลาสสิค ได้รับคำถามนี้มานานมากแล้วก็เป็นเรื่องที่เขียนในตำราเยอะมากเลย ของต่างประเทศเองก็เหมือนกัน ก็ตั้งเคสมาเหมือนกันอย่างเช่นเจอคนๆ หนึ่งกำลังจะตกน้ำตาย เรากำลังถือกล้องอยู่ เราจะทำอย่างไร จะถ่ายเพื่อให้ได้ภาพนั้นมาไหม หรือว่าจะโดดลงไปช่วยเขา ถ้าส่วนตัวเลือกที่จะเข้าช่วยก่อน เพราะว่าระหว่างความเป็นเพื่อนมนุษย์กับผลงานของเรา มองว่าความยิ่งใหญ่มันต่างกัน การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์มันมีความยิ่งใหญ่มากกว่ากับการที่เราจะสร้างผลงาน สมมติว่าผลงานตรงนั้นเราไม่ได้สร้างขึ้น ก็ไม่ได้เสียหาย ไม่มีใครมาว่าเรา แต่ถ้าเราสร้างผลงานขึ้นมาก็โอเคเราอาจจะได้อะไรขึ้นมา แต่เราสบายใจ มีความสุขไหม มันต้องนึกในแง่จริยธรรมมาก่อน" (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

ขณะเดียวกันก็มีนักข่าวท่านหนึ่งที่เห็นแตกต่างไป มองว่าในสถานการณ์คับขันเฉพาะหน้านั้น นักข่าวจะต้องเลือกช่วยคนอย่างมีเงื่อนไขเพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้งฝ่ายนักข่าวและก็ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วย

"คำถามที่ถามกันบ่อย คือ วันหนึ่งคุณไปเป็นนักข่าวอาชญากรรมเกิดเหตุการณ์รถชน คุณจะทำอะไรก่อน ถ้าบนวิชาชีพก็ต้องถ่ายรูปก่อนแล้วค่อยเข้าไปช่วย ถ้าเป็นพี่ ถ้ากล้องอยู่ในมือพี่ก็ถ่ายก่อนแล้วค่อยเข้าไปช่วยทีหลัง เพราะว่าเรามีวิชาชีพอยู่ติดตัว มันอยู่ใน

สายเลือด แต่ถามว่าเราช่วยเหลือไหม...เราช่วยเหลือ เราช่วยเหลืออย่างทันท่วงทีไหม... ทันท่วงทีเหมือนกัน แต่เราถ่ายก่อน ในกรณีเดียวกัน ถ้าไม่มีอุปกรณ์อยู่ในมือก็ต้องเลือกช่วยก่อน แล้วค่อยแจ้งทีมงาน ขึ้นอยู่กับความพร้อมของอุปกรณ์ มักจะเกิดคำถามกันประจำว่าเกิดเห็นเหตุการณ์ต่อหน้าจะทำอะไรก่อน เวลาสัมภาษณ์งานนักข่าว เราก็ต้องตอบว่าถ่ายก่อน ช่วยทีหลัง ถามว่ามันถูกประณามจากสังคมไหม ในขณะที่ผมถ่ายใช้เวลา 5 วินาที ผมขอได้ภาพ 10 วินาที ผมได้ภาพช้ากว่าเขาไหม...เปล่า กับการที่เกิดอุบัติเหตุแล้ว 10 วินาทีผมวิ่งเข้าไปช่วยเขาเพื่อพาเขาไปโรงพยาบาลเร็วขึ้น 10 วินาทีแล้วให้เขารอดก็เป็นสิ่งที่ต้องคิดแต่ด้วยตัวเราเลือกก่อนเลย อย่างน้อยขอได้ภาพนี้ซัก 10 วินาที เดี๋ยวก่อน มันขึ้นอยู่กับภาวะเหตุการณ์มากกว่าว่าในระหว่างเหตุการณ์กระโดดตึก เรากล่อมเขา หรือเรายืนถ่ายอยู่เฉยๆ รอให้โดดลงมา ถ้าเราเห็นภาพเหตุการณ์นั้นเราควรเก็บไหม...เราควรเก็บไว้ก่อน แล้วในระหว่างนั้นถ้าไม่มีชาวบ้าน หรือตำรวจเข้ามาช่วย เราค่อยเข้าไปช่วยอีกที เราจะบอกเราเป็นฮีโร่ทุกอย่างคงไม่ใช่ มันมีหน้าที่ของคนอยู่ ตำรวจเข้ามาคุณต้องแก้สถานการณ์ เกิดอุบัติเหตุใครต้องช่วย...คนชนคนแรกนั่นแหละที่ต้องช่วย คุณชนเขาคุณต้องช่วย ถ้าชนแล้วหนี ผมถ่ายกลับเป็นผลดีนะผมเก็บทะเบียนรถได้ทัน แล้วทำไมตรงนี้สังคมไม่ถามกลับมากับนักข่าวว่าทำไมคุณไม่เลือกที่จะช่วยก่อนถ่าย ผมถามว่าผมถ่ายก่อนอาจมีประโยชน์ก็ได้นะ อาจเก็บภาพทะเบียนรถคันนั้นไว้ ถ้ามันอยู่ในระยะภาพ สถานการณ์บางอันมันไม่ได้ทำให้เราเป็นฮีโร่ขึ้นมาทุกครั้งหรอก มันขึ้นอยู่กับว่าในสังคมมีคนมีหน้าที่ประจำอยู่ ใครมีหน้าที่อะไรทำหน้าที่ตรงนั้นให้ดี สมบูรณ์ที่สุด ผมเป็นคนเห็นเหตุการณ์ ผมก็บันทึกภาพไป ในกรณีเขาหนีก็ยังมีภาพเป็นหลักฐานอยู่ อาจจะช่วยคนเจ็บได้ด้วยซ้ำไปถ้าเขาฟ้องร้องกัน ยินดีเป็นพยานให้ถ้าผมมีหลักฐาน" (ทินกร ทอง วรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546)

จุฑามณี คำแถม เล่าถึงประสบการณ์การทำงานข่าว โดยยกตัวอย่างเมื่อเกิดเหตุร้ายซึ่งเป็นข่าวขึ้น นักข่าวสายอาชญากรรมจะปฏิบัติตัวอย่างไร

"(ถ้าไปถึงที่เกิดเหตุก่อนตำรวจ) เราไม่แจ้ง การแจ้งตำรวจไม่ใช่หน้าที่ เพราะตำรวจกับนักข่าวก็รู้เท่าๆ กันพร้อมๆ ก็จากวิทยุ ส่วนใหญ่ไปถึงก่อนก็เพราะเราอยู่ใกล้มากกว่า สิ่งที่เราทำได้ก็คือกันคนออกห่างๆ ข้อดีของการไปถึงก่อนก็คือ จะถ่ายอะไรได้ดังใจ อยากถ่ายอะไรก็ได้ แต่ถ้าตำรวจมาแล้วนี่จะถูกกันออกไป เพราะอาจไปทำลายหลักฐานบางอย่างเข้า นักข่าวบางคนมือไว ก็เข้าใจตำรวจนะ เพราะมันก็เป็นหน้าที่ของเขา

(ช่วยคนกับรายงานข่าว) ช่วยคนไม่ค่อยมี เพราะบางทีเราก็ไม่กล้าเกิดเขาแข้งขาหักเราไปยกไม่รู้อิโหน่อิเหน่ เขายิ่งเจ็บใหญ่ อย่างดีก็ช่วยกันคนออกไปให้เขามีอากาศหายใจมากขึ้นเท่านั้น" (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546)

นักข่าวสายอาชญากรรมส่วนใหญ่ถูกสังคมมองในลักษณะที่ว่าเป็นพวกชอบความเดือดร้อนของมนุษย์ ไม่มีอารมณ์ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้เดือดร้อนซึ่งเป็นเพื่อนมนุษย์ แต่ในการทำงานจริงแล้ว นักข่าวอาชญากรรมก็บอกว่าตนรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้เดือดร้อนในฐานะเป็นเพื่อนมนุษย์คนหนึ่งเหมือนกัน แต่หน้าที่รายงานข่าวก็คือหน้าที่สำคัญที่ละทิ้งไม่ได้ นั่นไม่ได้หมายความว่าการทำข่าวจะทำให้นักข่าวแยกสำนึกของความเป็นมนุษย์ของจากตัวนักข่าวเสียทีเดียว แต่ต้องเก็บไว้ข้างในใจเพื่อไม่ให้มีผลต่อการทำงาน

> *"(คนมักมองนักข่าวอาชญากรรมว่า) เหี้ยมเกรียมหรือเปล่าพวกนี้ กระหายความหายนะของชาวบ้านรึเปล่า ชอบจังเลยไฟไหม้ ตึกถล่มเนี่ยชอบมามุง เขาทำแผนปทุษกรรมของคนร้าย การข่มขืนนู่นนี่ ทำไมต้องรีบรี่เก็บภาพ เขากำลังร้องไห้เสียใจไปสัมภาษณ์เขาอยู่ได้ มองว่าพวกเราเป็นพวกที่ไม่ค่อยมีความรู้สึกรู้สากับจิตใจของมนุษย์ ไม่ใช่ เราก็เป็นคน เราก็รู้สึก แต่ด้วยหน้าที่ตรงนั้นเราจะแสดงความเสียใจฟูมฟายออกไปด้วย บางทีมันคงไม่ได้ และการที่เราทำงานอย่างนี้บ่อยขึ้น มันอาจจะทำให้ใจเราแข็งแกร่งมากขึ้น แต่ว่าเราก็ไม่ได้กระด้าง เราก็ยังเป็นคนที่มีความรู้สึกบางทีเสียใจ เห็นอกเห็นใจคนอื่นอยู่ แต่บางทีความเห็นอกเห็นใจเราก็ต้องมานั่งกรอง เอางานก่อน หมายความว่าไม่ใช่ในเรื่องที่ช่วยเหลือคนบาดเจ็บหรืออะไรนะ เขาโศกเศร้ามากอย่าไปซ้ำเติมครอบครัวเขา แต่เราต้องเอางานไว้ก่อน"* (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

จากมุมมองและประสบการณ์ของนักข่าวโทรทัศน์ไทยสามารถสรุปประเด็นเกี่ยวกับสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ของนักข่าวไทยได้ว่า นักข่าวไทยส่วนใหญ่ยังคงมีสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์อยู่มาก น้ำใจและการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ยังพอมีอยู่ในระดับจิตสำนึกของนักข่าวไทย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยทางวัฒนธรรมไทยที่ปลูกฝังเรื่องความมีน้ำใจช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนประกอบกับระดับจิตสำนึกส่วนตัวของนักข่าวแต่ละคนเอง ดังนั้นภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ทั้ง 2 เรื่องข้างต้นในประเด็นสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์นั้นจึงยังไม่ปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติงานของนักข่าวไทย สาเหตุประการหนึ่งที่อาจเป็นไปได้ก็คือ ในการทำงานของนักข่าวไทยไม่ค่อยพบตัวอย่างเหตุการณ์เฉพาะหน้าในลักษณะที่นักข่าวต้องเข้าไปช่วยเหลือผู้บาดเจ็บเช่นเดียวกับที่เกิดในภาพยนตร์อย่างเด่นชัด ทำให้นักข่าวไม่สามารถยกตัวอย่างประสบการณ์การทำงานจริงได้อย่างเต็มที่จึงกล่าวได้เพียงความคิดเห็นต่อประเด็นที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หากสังเกตจากคำตอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ของนักข่าวบางท่านที่เริ่มปรับเปลี่ยนไปสู่การให้ความสำคัญกับหน้าที่นักข่าวเพิ่มขึ้น ในขณะที่สำนึกแห่งความเป็นมนุษย์มีความสำคัญน้อยลง ผู้วิจัยพบว่า นักข่าวไทยบางท่านเริ่มจะคิดและกระทำการแยกส่วนของความเป็นเพื่อนมนุษย์กับส่วนของการทำหน้าที่นักข่าวออกจากกันในการปฏิบัติหน้าที่ และมีแนวโน้มที่จะแยก 2 ส่วนดังกล่าวออกจากกันชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ เพราะนักข่าวบางท่านเริ่มมองว่า การปล่อยให้ทั้ง 2 ส่วนนี้รวมกันอาจส่งผลต่อการทำงานข่าวให้ไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากอาจจะทำให้ข่าวสูญเสียความเป็นกลางแล้ว ยังอาจไม่ได้รายงานข่าวอย่างเต็มที่ ปัจจุบันจึงอาจมองได้ว่า 'นักข่าวไทยเลือกใช้สำนึกแห่งความเป็นเพื่อนมนุษย์ในลักษณะของการช่วยอย่างมีเงื่อนไข' มากขึ้น โดยส่วนใหญ่มองในลักษณะที่ว่า ถ้าเป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้าจริงๆ ก็จะต้องลงมือช่วยก่อน แต่ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่ไม่หนักหนาสาหัสนัก และทราบว่ากำลังมีหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลก็จะเลือกทำข่าวก่อน

3.2 **ฉันทาคติและอคติในข่าว**

ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องซึ่งได้แก่ Hero, Natural Born Killers และ Mad City นำเสนอให้เห็นว่า การทำงานข่าวเต็มไปด้วยฉันทาคติและอคติต่อข่าวหรือบุคคลในข่าว โดยจุดเริ่มต้นของฉันทาคติและอคติอยู่ที่ความรู้สึกนึกคิดและมุมมองของนักข่าวแต่ละคนต่อเรื่องราวหนึ่งๆ ซึ่งเข้ามามีบทบาทในขั้นตอนการประกอบสร้างความหมายและภาพพจน์ให้กับข่าวหรือบุคคลในข่าวจากนั้นจึงนำเสนอออกสู่สาธารณชน นอกจากนี้ฉันทาคติและอคติยังอาจเกิดขึ้นได้ระหว่างขั้นตอนการออกไปหาข่าวโดยมักเกิดกับแหล่งข่าวหรือบุคคลในข่าว ซึ่งส่งผลให้การทำงานข่าวขาดความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว ความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวถือเป็นคุณสมบัติสำคัญที่นักข่าวพึงมี

ในภาพยนตร์เรื่อง Hero สะท้อนถึงการมีฉันทาคติของนักข่าวได้อย่างชัดเจน นักข่าวชื่นชมวีรบุรุษตัวปลอมมากเป็นพิเศษ ด้วยความชื่นชมดังกล่าวจึงทำให้มองข้ามหลักฐานหรือประเด็นเล็กๆ น้อยๆ ไป และพลอยส่งเสริมวีรบุรุษตัวปลอมให้เป็นที่ชื่นชมของประชาชนไปด้วย

ภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers นักข่าวเลือกที่จะมีฉันทาคติกับฆาตกร และฉันทาคติดังกล่าวส่งผลให้นักข่าวนำเสนอข่าวฆาตกรด้วยมุมมองที่ดีในฐานะวีรบุรุษขวัญใจมวลชนที่น่ายกย่องในความกล้าบ้าบิ่น ขณะเดียวกันนักข่าวก็มีอคติกับผู้รักษากฎหมายบ้านเมืองซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกับฆาตกรและทำให้เสนอข่าวที่เกี่ยวกับคนกลุ่มนี้ในทางลบ

ภาพยนตร์เรื่อง Mad City นักข่าวซึ่งได้มีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์เริ่มมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจบุคคลในข่าวจนเกิดฉันทาคติขึ้น ขณะที่นักข่าวอีกคนกลับแสดงจุดยืนทางความคิดและการกระทำอย่างชัดเจนให้เห็นว่ามีอคติกับบุคคลในข่าวเดียวกัน รวมทั้งมีการเสนอข่าวในเชิงที่มีอคติกับประเด็นเรื่องชาติพันธุ์สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ฉันทาคติและอคติปะปนไปกับข่าวที่นำเสนอไปยังประชาชนก็เนื่องจากการแข่งขันกันนำเสนอข่าว

การเกิดฉันทาคติและอคติในข่าวที่นำเสนอในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่า นักข่าวขาดความเป็นกลางในการเสนอข่าวปล่อยให้ความรู้สึกนึกคิดส่วนตัวในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบหลุดลงไปในข่าวซึ่งจะมาควบคู่กัน โดยมักเกิดในระดับปัจเจกบุคคล นั่นคือ นักข่าวก่อน จากนั้นหากได้รับการอนุมัติเห็นชอบจากทางสถานีข่าวก็สามารถนำเสนอข่าวได้ การเสนอข่าวที่มีฉันทาคติและอคติของนักข่าวปะปนลงไปในข่าวนี้สะท้อนถึงการไม่ค่อยยึดมั่นต่อจรรยาบรรณทางวิชาชีพของนักข่าวในแง่ความเป็นกลาง อันจะส่งผลกระทบทั้งต่อคนในข่าวที่ตกเป็นเหยื่อของการเลือกนำเสนอข่าวของนักข่าวและสื่อมวลชน ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อประชาชนซึ่งเป็นผู้รับสารในสังคมที่อาจจะทำให้เข้าใจความเป็นจริงผิดเพี้ยนไปได้

จากประสบการณ์การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยพบว่า การทำงานข่าวหลีกเลี่ยงไม่ได้หรือเป็นไปได้ยากที่จะป้องกันหรือกรองไม่ให้มีเรื่องของฉันทาคติหรืออคติลงไปปะปนในการเสนอข่าว แต่ระดับของการมีฉันทาคติและอคติลงไปปะปนนั้นอาจจะมากน้อยต่างกันในแต่ละกรณี

> *"ทุกวงการมันมีอยู่แล้ว ทั้งการเมือง กีฬา สังคม บันเทิง บอกได้เลยว่าทุกวงการมีลักษณะนี้ แต่ว่าทุกคนมีทางออก สำหรับตัวเองก็มีทางออก ซึ่งจะไม่ให้มันน่าเกลียดจนเกินไป แต่ถ้าเกิดใครทำใครเขียนให้ออกมาในลักษณะที่มากจนน่าเกลียด สื่อก็มีการตรวจสอบกันเองได้ อาจจะมีการคอมเมนต์กันเอง ซึ่งจริงๆ ก็ไม่ถูกนะ แต่ก็มี เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็อย่าให้มันน่าเกลียดเกินไปแล้วกัน"* (ดวงเดือน วงศ์ลา, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นของนักข่าวแสดงให้เห็นว่า นักข่าวเองก็ยอมรับว่า การเสนอข่าวในวงการสื่อมวลชนไทยมีเรื่องของฉันทาคติและอคติเข้าไปปนอยู่ แต่เวลานำเสนอข่าวจะทำอย่างไรให้ดูไม่เอนเอียงมากจนเกินไป ฉันทาคติและอคติของนักข่าวไทยที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็น

ความเกี่ยวพันกับแหล่งข่าว สำหรับในแง่ของฉันทาคติอาจเกิดจากความสนิทสนมกับแหล่งข่าวหรือความชอบมากเป็นพิเศษ ส่วนอคตินั้นโดยมากมักเกิดจากความไม่ชอบส่วนบุคคลหรือความขัดแย้งส่วนตัวกับแหล่งข่าวจึงทำให้นักข่าวเกิดความรู้สึกดังกล่าวขึ้น

"(ฉันทาคติ) มันก็มี มีมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ยิ่งคนไหนใกล้ชิดไม่ใกล้ชิด ที่มีข่าวเรื่องปลดผู้ประกาศวิทยุกรมประชาสัมพันธ์เพราะว่ามีความสนิทสนมกับนักการเมืองฝ่ายค้าน กลัวว่าจะเอนเอียงการนำเสนอข่าว ซึ่งข้อเท็จจริงมันก็มี ก็ยอมรับ บางทีเราไปรู้จักมักคุ้นกับคนไหน เราก็พยายามเสนอข่าวเขาอยู่ตลอด ถ้ามีเรื่องประเด็นอะไรที่น่าสนใจก็ไม่ค่อยตกข่าว เพราะติดต่อสื่อสารกันตลอด

อคติก็มี แต่จะไม่เขียนในเชิงใส่ไฟ ไม่ค่อยนำเสนออะไรมากกว่า อย่าเสนอดีกว่า ถ้าอคติเลือกที่จะไม่นำเสนอดีกว่า ก็พยายามให้เป็นกลางที่สุด" (ชยุตม์ เหมจักร, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

ในกรณีที่เป็นนักข่าวอาชญากรรมซึ่งได้พบเห็นเรื่องสะเทือนใจและความเดือดร้อนของบุคคลมากมายในสังคม การแสดงออกทางฉันทาคติหรืออคติต่อแหล่งข่าวหรือข่าวที่นำเสนอของนักข่าวสายอาชญากรรมนั้นจึงเริ่มตั้งแต่การเลือกใช้คำในการรายงานข่าวซึ่งนักข่าวชี้ให้เห็นว่า นี่คือ รูปแบบหนึ่งของการเสนอข่าวอย่างไม่เป็นกลาง ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนและปรากฏอยู่ในการทำงานของนักข่าวไทยมาโดยตลอดและสม่ำเสมอ แม้นักข่าวจะทราบดีว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมนัก แต่ก็ยอมรับว่าหลีกเลี่ยงได้ยาก

"เป็นเรื่องปกติธรรมดาของนักข่าวอาชญากรรมที่จะมีความรู้สึกแบบนี้อยู่บ้าง ใครที่ตกเป็นข่าวโดยที่เป็นผู้อ่อนแอกว่าก็มักจะได้รับความเห็นใจ อย่างเช่น เด็กผู้หญิงอายุ 1 ขวบ โดนพ่อเลี้ยงข่มขืน เราก็จะเรียกว่าน้องอ้อม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเอ็นดูความเห็นใจ แล้วเราอาจจะเรียกว่า พ่อเลี้ยงใจทราม อะไรแบบนี้ซึ่งมันแสดงให้เห็นเลยว่าสื่อเอนเอียง สื่อกำลังเอนเอียงแล้ว ให้ความเห็นใจกับผู้ที่ด้อยกว่า แล้วก็ไปลงโทษผู้ที่เข้มแข็งกว่า ผู้กระทำ เราจะเห็นใจผู้ที่ถูกกระทำมากกว่า ถามว่าในความเป็นจริงแล้วสมควรไหม...ไม่หรอก ไม่สมควร สื่อต้องมีความเป็นกลาง มันยังมี ยอมรับว่ามี บางครั้งพี่เองพี่ยังมีเลย เพราะว่าความรู้สึกของคนในเรื่องผิดชอบชั่วดีต่างๆ เราเห็นอยู่ เราเข้าไปดูในเหตุการณ์ เห็นอยู่ว่าอะไรเป็นอะไร เรารู้อยู่ว่าใครเป็นฝ่ายผิด แต่ถ้าถามในแง่ของกฎหมายไม่ได้ เพราะว่าผู้ถูกกล่าวหายังเป็นผู้บริสุทธิ์ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ คุณจะไปลงโทษเขาแบบนั้นไม่ได้ เขาสามารถจะฟ้องคุณได้ ตราบ

ใดที่กระบวนการทางยุติธรรมยังไม่สิ้นสุด คุณจะไปกล่าวโทษเขาว่าเขาเป็นคนทำไม่ได้" (บุญรอด พัวศรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

วิไลรัตน์ โรจะโยธินยกตัวอย่างง่ายๆ เพื่อให้เห็นว่า วงการข่าวไทยก็มีการเลือกข้างในการนำเสนอข่าวซึ่งถือได้ว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการมีฉันทาคติและอคติเข้าไปแทรกแซงการทำงาน

"ก็มีนะ ก็ลองสังเกตสิ สื่อปัจจุบันก็จะมีอยู่ 2 ประเภท คือ สื่อที่เชียร์รัฐบาลกับสื่อที่ตีรัฐบาลก็เห็นได้ชัด" (วิไลรัตน์ โรจะโยธิน, สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2546)

อย่างไรก็ตาม ยังมีนักข่าวอีกกลุ่มหนึ่งที่แสดงความคิดเห็นว่า แม้ฉันทาคติและอคติต่อข่าวหรือบุคคลในข่าวจะมีอยู่ในการทำงานก็จริง ทว่าการนำเสนอหลุดออกไปสู่สายตาประชาชนนั้นทำได้ยากหรือหากมีก็มีน้อยมาก เนื่องจากการทำงานข่าวของสื่อโทรทัศน์นั้นมีกระบวนการตรวจสอบหลายขั้นตอนตั้งแต่ระดับภายในองค์กร เพื่อนร่วมวิชาชีพในวงการข่าวโทรทัศน์ กระทั่งด่านสุดท้าย คือ จรรยาบรรณทางวิชาชีพและกฎหมายที่ช่วยกำกับการทำงานข่าวไว้ในระดับสูงสุด ดังนั้นฉันทาคติและอคติจึงถูกกรองออกจนแทบไม่หลงเหลือระหว่างกระบวนการตรวจสอบ สำหรับนักข่าวโทรทัศน์แล้ว การมีฉันทาคติและอคติจึงมีได้แค่ในระดับส่วนตัวจริงๆ

"(ยกตัวอย่างกรณีข่าวเกี่ยวกับเด็ก)...อารมณ์ร่วมต้องเก็บไว้ข้างในลึกๆ เอามาปนกับงานไม่ได้ แต่ว่าเวลาเขียนข่าวลงไปไม่ได้ มันจะมาสงสารเด็ก อย่าเสนออย่างนี้เลย คงไม่ใช่ถ้าเด็กเขาผิดน่ะ แต่ว่ามันก็มีจรรยาบรรณ มันก็มีกฎหมายเลยแหละเรื่องเด็กนี่มันต้องปิดหน้าคาดหน้าอย่าให้เห็นหน้า กฎหมายบางทีมันก็เป็นตัวบังคับคน บังคับการนำเสนอข่าวไปได้" (ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546)

"สำหรับสื่อโทรทัศน์คงไม่ใช่ สื่อโทรทัศน์มีองค์กรที่ใหญ่ มีมาตรฐานในการควบคุมค่อนข้างสูง ผู้สื่อข่าวคนหนึ่งไปสัมภาษณ์เก็บข่าวมา อันดับแรกที่ต้องผ่านคือบก. บก.จะต้องมีการตรวจข่าว พิจารณาข่าวที่ทำออกมา บก.มองเห็นว่าคุณเกิดการเข้าข้าง เอนเอียง บก.ก็ต้องรีบเข้ามาพูดแล้วตรวจสอบข้อเท็จจริง ด่านที่ 2 ก็ถูกส่งไปที่โต๊ะตรวจข่าวก็จะมีคณะเป็นระดับรองหัวหน้ากองบรรณาธิการหรือที่ปรึกษาทำหน้าที่ตรวจข่าวอยู่ พวกนี้ค่อนข้างจะมีความสามารถสูง เขามองก็รู้แล้วว่าทำข่าวไม่เป็นกลาง แล้วเราก็ยังมีที่ปรึกษาฝ่ายกฎหมายในการพิจารณาข่าวชิ้นนั้นก่อนที่จะออกอากาศ ฉะนั้น 3 ด่านก่อนที่จะออกอากาศไปสู่สายตาประชาชนได้ ข่าวทีวีโอกาสที่จะไปทำตัวอย่างนั้นจึงยาก

ช่อง 3 นี่น้อยหรือแทบไม่มีเลย แต่ว่าจะมีหรือเปล่าหรือมีการแอบแฝงก็ไม่แน่ใจ มันก็ดูยากเพราะว่าการนำเสนอของที่นี่เขาก็จะมีการผ่านการพิจารณามากมาย ฉะนั้นถ้าจะมีการแอบแฝงจริงๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอคติหรือการชื่นชมที่แอบแฝงเข้าไป ก็ตอบไม่ถูกเหมือนกันว่ามันมีไหม แต่ก็น่าจะมีในจิตสำนึกของคน เหมือนอย่างที่ยกตัวอย่างให้ฟังกับนักการเมืองคนนั้น หรือถ้าเราไปสัมภาษณ์ใครมาแล้วเยินยอเขา แสดงว่ามีจิตปติภักษ์ต่อกัน เพื่อนนักข่าวที่ไปด้วยก็ต้องทักท้วงตรวจสอบกันเองแล้ว พูดถึงมีการอาจจะมีแต่หลุดออกมาได้ยากในสื่อทีวี" (นภาพล ถนอมรัตน์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

"ในเรื่องความคิดห้ามกันไม่ได้ แต่คุณนำเสนอออกไปคุณจะถูกกรองด้วยคนทำงานข่าวด้วยกันเอง สมมติว่านำเสนอข่าวผิดออกไปเป็นอคติกับเขา แล้วส่งไปให้ที่โต๊ะข่าว โต๊ะข่าวก็ต้องกรองข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างไรก่อนที่จะเสนอออกไป ชั้นของก่อนที่จะมีการนำเสนอข่าวจะมีคนกรองข่าวอยู่ส่วนหนึ่ง คือนักข่าวส่งเข้ามา คนที่เป็น rewriter จะต้องดูก่อนแล้วว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ก่อนออกอากาศพี่เป็นบก.พี่ต้องดูอีกชั้นหนึ่ง...ในแง่ของความคิดมีแต่ว่านำเสนอออกไปได้เป็นส่วนน้อยเพราะมีการกรองข่าวกันอยู่" (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546)

"ถ้าถามถึงอคติส่วนตัว ยอมรับว่ามีกับแหล่งข่าว แต่จะไม่ให้มันอยู่ในเนื้อข่าวเด็ดขาด เพราะมันจะผิดพลาดทันทีถ้าเรามีอคติส่วนตัวแม้แต่เล็กน้อย ถ้าเราฟังคำตอบของผู้ว่าฯ สมัคร (สุนทรเวช) แล้วรู้สึกไม่ถูกใจ แต่เราจะไปเขียนด้วยคำพูดในลักษณะของคุณสมัครมาเขียนในเนื้อหาของไอทีวีเลยก็คงไม่ได้ เราก็ต้องมาปรับใส่สอดคล้องกับคำพูดของเขา แต่ต้องไม่ใช่อคติที่เราไม่ชอบใจในการตอบคำถามหรือบุคลิกของเขา ซึ่งตรงนี้คิดว่าทำไม่ได้ ในสื่อโทรทัศน์คิดว่ายังมีน้อยเหมือนกัน

(ในแง่ฉันทาคติ) ชอบมันก็ชอบนะ แต่มันคงไม่ได้นำเสนอมากเป็นพิเศษ เพราะว่าคนๆ นั้นเขาไม่สามารถเป็นข่าวได้ทุกวัน...คิดว่าทุกคนคงจะมีแหล่งข่าวที่ตัวเองรู้สึกชอบ มีแต่ว่าคงไม่ได้ปั้นให้เขาเกิดได้ทุกวันหรือว่านำเสนอเขาได้ทุกวันมันเป็นไปไม่ได้หรือเป็นไปได้น้อยมากสำหรับทีวี" (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

นักข่าวส่วนใหญ่มองว่าฉันทาคติและอคติเป็นเรื่องภายในจิตใจของแต่ละบุคคลเท่านั้น ซึ่งนักข่าวทุกคนต่างก็ต้องมี แม้จะรักใครเกลียดใครก็นำเสนอโดยไม่มีขอบเขตไม่ได้ นักข่าวต้องนำเสนอข่าวโดยยืนหยัดอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ข้อมูลข้อเท็จจริงและหลักฐานเป็นสำคัญ วรวรรณ ซ่อนกลิ่น เล่าถึงทางออกส่วนตัวเมื่อเกิดอคติกับแหล่งข่าวโดยไม่ให้กระทบกระเทือนกับการ

นำเสนอข่าวว่า *"โดยส่วนตัว ถึงจะอคติกับใคร เวลาเขาพูดอะไรก็จะเขียนตามหลัง แต่ก็จะมาวิพากษ์วิจารณ์ลับหลังในส่วนของตัวเอง แต่ก็ต้องนำเสนอในสิ่งที่เขาพูดไม่เอาความรู้สึกของตัวเองไปใส่ บางทีพูดออกมายังกับจะทำได้ แต่ในเมื่อพูดอย่างนี้ เราก็นำเสนอไปอย่างนี้ ก็คอยดูเอาละกันว่าเขาจะทำได้อย่างที่พูดหรือเปล่า"* (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

"เรื่อง รักหรือชอบ รับผิดชอบหรือกลบเกลื่อน มันเป็นเรื่องภายในของแต่ละบุคคลซึ่งทุกคนมีอยู่แล้วในตัวเอง แต่ฐานะที่เป็นนักข่าวถ้าคนเราทำดีเราคงจะไปว่าเขาให้เสียหายคงเป็นไปไม่ได้ และข้อสำคัญ คนไหนที่จะได้เผยแพร่ออกอากาศให้ประชาชนได้รับรู้ บุคคลคนนั้นต้องมีประเด็นข่าว "ประเด็นข่าว" คือ ประเด็นที่เกิดขึ้นจริง ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวเขา เราคงไม่สามารถไปเขียนข่าวโคมลอย เพื่อใส่ร้ายให้เขาเสียหายซึ่งเป็นไปไม่ได้ ลักษณะงานมันจะเป็นแบบนี้ คือถ้าประเด็นข่าวเกี่ยวกับคนๆนี้ มันเกี่ยวข้องและมีความสำคัญที่จะเสนอให้ประชาชนรู้ เราก็ต้องนำเสนอตามความเป็นจริง ไม่สามารถจะเอาอารมณ์ส่วนตัวมาใช้โดยการที่จะไม่นำเสนอข่าวของคนๆนี้ ถ้าประเด็นของคนๆนี้เกี่ยวข้องและมีผลประโยชน์กับประชาชน เราต้องนำเสนอข่าวให้ประชาชนได้รับรู้ไม่ว่าตัวเองจะชอบหรือไม่ชอบบุคคลคนนั้น...สื่อต้องตรงไปตรงมา แต่เรื่องส่วนตัวเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ แต่สำหรับผมแล้วจะไม่มีผลกระทบกับงานที่ทำ" (ภิชา ป้อมค่าย, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

"...เมื่อเป็นข่าว อคติกับคนนี้เรารู้ว่าเบื้องหลังคนนี้เป็นอย่างไร คนดีไหม อาจจะไม่ใช่คนดีเลย เป็นคนลวงโลก แต่เขามาทำอะไร มีข้อมูล มีข้อเท็จจริงไหม ในเรื่องที่เขาเป็นเขาอาจจะมีก็ได้ เราก็นำเสนอไปตามข้อเท็จจริง ทั้งที่เราเกลียดมากเลยคนนี้แต่เราก็เสนอไปตามสิ่งที่เราได้รับรู้มา แต่เราไม่ใส่อคติของเราเจือปนด้วย ยกตัวอย่างตำรวจ เรารู้ว่าคนนี้รับเงินเละเทะไปหมด แม้กระทั่งพยายามพลิกคดี เรารู้ แต่ความรู้สึกเราก็ทำไม่ได้" (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

นภาพล ถนอมรัตน์ ได้เล่าถึงประสบการณ์จากการทำงานข่าวเพื่อยกตัวอย่างให้เห็นถึงทางออกส่วนตัวในการแก้ปัญหาเพื่อป้องกันการมีฉันทาคติหรืออคติลงไปปะปนในข่าว ทั้งนี้เพื่อไม่ปล่อยให้สิ่งเหล่านั้นมีบทบาทเหนือการทำหน้าที่นำเสนอข่าวอย่างเป็นกลางของนักข่าว

"...มีความสนิทสนมกับรัฐมนตรีคนดังแถวฝั่งธนฯ อยู่คนหนึ่งมากพอสมควร เมื่อลูกชายเขาไปก่อเรื่องแล้วตัวเองก็มาโวยวาย ถามว่าถ้าเราไม่บริสุทธิ์ใจ มองว่าเหมือนมีความสนิทสนมกับเขา ไม่บริสุทธิ์ใจก็อย่าไปทำ ถึงแม้ว่าเราไม่ไปทำก็ให้เพื่อนไปทำแทน บางครั้ง

มันก็เกิดการเลี่ยงได้เช่นว่าให้คนอื่นไปทำแทนเพราะความรู้สึกเราเองไม่มีความเป็นกลางอยู่ในตัวเองกับข่าวใดอย่าทำ ต้องนึกถึงใจตัวเองด้วย ถ้าไม่มีความเป็นกลางกับใจตัวเองอย่าทำข่าวนั้น เพราะว่าคุณทำมาก็ไม่ใช่ข่าว เขาเรียก "ขยะ" เพราะว่าคุณไม่มีความเป็นกลางในตัวเองที่จะทำข่าวชิ้นนั้นออกมาแล้ว ถ้าคุณยังฝืนทำออกมา ภาษาสื่อมวลชนเขาเรียกขยะ ทำออกมาแล้วก็ถือเป็นขยะชิ้นหนึ่งเท่านั้นเอง...ก็เลยคิดว่าอย่าเอาตัวเองไปเสี่ยงกับตรงนั้น แล้วอย่าเอาประชาชนมาเป็นหนูทดลองกับตัวเองดีกว่า ถ้าต้องไปทำข่าวตรงนั้น แล้วต้องมานั่งทดลองดูว่าประชาชนจะเชื่อไหมที่เราโกหกออกไปจึงอย่าทำดีกว่า" (นภาพล ถนอมรัตน์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยพบว่า ฉันทาคติและอคติในข่าวปรากฏในสภาพการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนไทยทั้งในระดับปัจเจกบุคคลซึ่งก็คือนักข่าวเอง และในระดับองค์กร ทว่าในระดับองค์กรอาจจะต้องอาศัยการสังเกตมากพอสมควรจึงจะพบว่าฉันทาคติและอคติอาจปรากฏอยู่ในนโยบายหรือลักษณะการเลือกนำเสนอหรือไม่นำเสนอข่าวของแต่ละองค์กรแล้ว ทั้งนี้ฉันทาคติและอคติที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลสืบเนื่องจากระบบโครงสร้างสื่อมวลชนไทยและการเข้ามามีบทบาทต่อการเลือกเสนอข่าวของสื่อมวลชนของ 3 กลุ่มผู้มีอำนาจ ได้แก่ รัฐ กลุ่มทุนและตลาด ทำให้เกิดความโน้มเอียงในการทำงานจนขาดความเป็นกลาง และนำเสนอไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดฉันทาคติและอคติขึ้นในข่าวหนึ่งๆ ได้ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมตัวอย่างอคติในข่าวหรือกับบุคคลในข่าวที่พบจากการสัมภาษณ์ถึงประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทยในประเด็นดังกล่าวเพื่อให้สังเกตได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง "อคติในข่าว" ได้แก่

<u>รายงานข่าวการปราศรัยการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์</u> ซึ่งเป็นการสังเกตการทำหน้าที่ระหว่างนักข่าวด้วยกันเอง

"จากที่เคยเห็นก็มี(อคติในข่าว) แต่ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือพิมพ์หรือไม่ก็ไอทีวี อย่างกรณีเต็มๆ เลยก็คือ พรรคประชาธิปัตย์ ***มัลลิกา บุญมีตระกูล*** *โดนขว้างขวดน้ำ พี่ว่ามัลลิกาเขาก็ไม่ค่อยชอบพรรคประชาธิปัตย์อยู่แล้ว ไอทีวีเขา เบลม ปชป.ตอนนั้น ซึ่งพี่ดูอยู่ พี่ก็ว่ามัลลิกาก็ไม่ควรจะพูดอย่างนั้น มันก็มีนะ ใช้ความรู้สึก แต่ว่าของทีวีอาจจะมีน้อยกว่า จะมีแรง ก็ไอทีวี ชอบก็ชอบแรง ไม่ชอบก็ไม่ชอบแรง ซึ่งจริงๆ ไม่ควร ควรเสนอตามความเป็นจริง"* (วรวรรณ ซ่อนกลิ่น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

<u>วรัญชัย โชคชนะ</u>

"(จากประสบการณ์ที่พบ) มันก็มี แต่มันก็ต้องขึ้นอยู่กับว่าอะไร อย่าลืมว่าสังคมมีหลายแบบ คนนี้ให้ข่าวกับหลายคน หลายรูปแบบให้ข่าวเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับตัวเอง ให้ข่าวสร้างตัวเองขึ้นมาอยากเป็นคนเด่นคนดังเป็นที่รู้จัก.. เขาก็มาใช้ฐานกระบอกเสียงจากสื่อมวลชนก็มี บางครั้งสื่อมวลชนเห็นตรงนี้แล้วก็อาจจะเกิดอคติขึ้นมาได้ว่า คนนี้อีกแล้วสร้างข่าวได้ไม่หยุดไม่หย่อนจนเกิดอคติขึ้น จะมีคนคนหนึ่งที่สื่อมวลชนทุกคนรู้จักดีชื่อว่า ***วรัญชัย*** *คนนี้เขาจะไปแจมทุกเรื่อง สร้างความสนใจให้กับประชาชนและสื่อมวลชนโดยตลอด คือถ้าไปเกี่ยวข้องกับอะไรที่เคลื่อนไหวเขาจะไปตลอด เรื่องชูวิทย์ก็มาถือป้ายสนับสนุนชูวิทย์เรื่องส่วย วันดีคืนดีเรื่องแม่ลูก 7 ก็โผล่ไปถือป้ายสนับสนุนไม่ควรลงโทษ วันดีคืนดีเกิดเรื่องม็อบปากมูลก็ไปร่วมประท้วง สื่อมวลชนก็เกิดอคติเพราะรู้แล้วว่าคนนี้มาสร้างข่าว มาทำไมมันไม่ได้เกี่ยวกับเขาเลย เพื่อให้สังคมจดจำเขาเหรอ ใช่ เขาต้องการให้สื่อมวลชนจดจำเขา ได้ออกทีวีเห็นหน้าเขาบ่อยๆ เลือกตั้งแล้วเขาอาจจะชนะได้ เรารู้ทันเขาแล้ว อย่างนี้จะเรียกว่าอคติไหม รู้ทันก็ไม่ถ่ายมัน ถ่ายข้างๆ แต่เขาพยายามจะเดินโผล่หน้าเข้ามา อคติไหม...อคติ อย่างกรณีหน้าสถานทูตสหรัฐอเมริกามีประท้วงเรื่องอิรัก เขาก็มาประท้วงหน้าสถานทูต นักข่าวเห็นแล้วก็เอือมมากเลย มันไปสถานทูตมันเป็นข่าว ข่าวไปบิดเบือนความจริงไม่ได้ ถึงแม้จะเกลียดมันว่ามันมาทุกงาน แต่ข่าวก็คือข่าว ไปถึงเขาก็ควักเอาแบงค์ 1 ดอลลาร์ออกมาแล้วจะจุดไฟเผา ถามว่านักข่าวถ่ายรูปไหม นักข่าวก็ต้องถ่ายรูป อคติกับมัน แต่ก็ต้องทำข่าว เพราะว่าการแข่งขัน คนอื่นก็ถ่าย ถ้าเกิดว่าภาพนี้ลงหน้า 1 ภาพเผาแบงค์ มันแรงพอๆ กับเผาธงชาติ แล้วเราไม่ถ่ายก็ไม่ได้ แต่จนแล้วจนรอดก็ไม่เผา เพราะตำรวจเรียกไปแจ้งข้อหาว่าถ้าคุณเผาคุณโดนแจ้งข้อกล่าวหาเลยนะ อคติมีไหม...มี มีเฉพาะบุคคลแต่ไม่ใช่กับเรื่องทั้งหมด เราจึงต้องทำข่าวปกติ แต่เมื่อใดที่เขาโดนลงโทษเมื่อไหร่ในใจเราอาจจะสะใจโดนลงโทษเสียที เวลาเสนอข่าวก็อาจจะแรงขึ้นได้นิดหน่อย แรงไปมากกว่านั้นก็ไม่ได้"* (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

<u>นางสาวโซว เหลียง อิงหรือหมวยโซว</u> ซึ่งเป็นกรณีที่ทั้งตำรวจ นักข่าว สื่อมวลชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวมีอคติกับนายทองใบ คนขับรถตุ๊กตุ๊กชาวไทย จนทำให้เกิดความเข้าใจผิด

"อย่างกรณีหมวยโซว มันเป็นเรื่องระดับประเทศ ยิ่งตอนที่ผ่านมา ไทยประสบปัญหาการท่องเที่ยวเพราะโรคซาร์ส พยายามจะดึงนักท่องเที่ยว แต่ปรากฏว่าจู่ๆ ก็มีคดีแบบนี้เกิดขึ้นทำให้ภาพพจน์ประเทศเสียหาย ตำรวจผู้ใหญ่ข้างบนจึงสั่งลงมาว่าให้คลี่คลายคดีโดยเร็ว โดยมองข้ามคนของเราไปเลย ไม่สนใจเหมือนหาใครมารองรับให้เรื่องมันจบๆ ไป สรุปว่าคนไทยผิดไว้ก่อน ไม่เข้าข้างกันเลย แถมเอนเอียงด้วยซ้ำ คราวนี้พอ หมวยโซไป

ไหนเราก็ออกตาม ไม่พอนักข่าวยังต้องไปหาข้อเท็จจริงลึกลงไปอีกด้วยตรวจสอบกลับไปที่ฮ่องกงว่า เธอเคยมีประวัติอาชญากรรมหรือคดีอะไรหรือเปล่าที่ฮ่องกง ตรวจไปตรวจมาเจอว่าพวกฮ่องกงชอบทำประกันพอออกนอกประเทศ พวกนี้ก็จะให้มีอุบัติเหตุจะเรียกร้องเงินประกันได้ คราวนี้ก็ต้องตามไปดูไปแฉพฤติกรรมของเขาเพื่อดูว่าข้อมูลที่เราตรวจสอบกลับไปเป็นเรื่องจริงหรือเปล่า หาหลักฐานมายืนยัน ปรากฏว่าตรวจไปตรวจมา นักข่าวพบว่ายังหิ้วผู้ชายกลับห้องเลย แสดงว่าไม่ใช่แล้ว ก็เสียหน้าไปตามๆ กัน เรื่องกลับตาลปัตรไป กลายเป็นว่าเราโยนความผิดให้คนของเรา ทั้งๆ ที่ไม่ใช่ ความผิดของคนไทย ...ข่าวนางสาวโซ พอพิสูจน์ได้ว่าเขาผิดก็นำเสนอ ไปเลยว่า "หมวยลวงโลก" (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546)

ตัวอย่าง "ฉันทาคติในข่าว"

ฉันทาคติในข่าวที่พบส่วนใหญ่จะเจาะจงลงไปที่ตัวบุคคลซึ่งมักเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง แต่ก็ไม่สามารถนำเสนอได้อย่างปราศจากขอบเขต โดยนักข่าวส่วนมากมักสังเกตเห็นฉันทาคติในข่าวของเพื่อนนักข่าวด้วยกันมากกว่าการจะยกตัวอย่างจากประสบการณ์ส่วนตัวของตนเอง

<u>การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ</u>

"ยกตัวอย่างให้เห็นง่ายๆ พี่เป็นนักข่าวอาชญากรรมต้องพบปะกับตำรวจ ผบ.ตร.เลยง่ายสุด โทรทัศน์ช่องหนึ่ง เหมือนกับที่พี่พูดไว้ว่าเขามีปูมหลังอะไรกันอย่างไรก็ไม่รู้นะ เขาอาจจะสนิทสนมเป็นการส่วนตัวรึเปล่าไม่รู้นะ ข่าวเขานำเสนอ ผบ.ตร.ดีทุกอย่าง ถึงแม้ว่าใครจะนำเสนอว่าผบ.ตร.มีด้านเสียอะไรอย่างไร คนของฉันดีตลอด มันก็มีปะปนกัน ทุกที่มีลักษณะนี้ มีคนของกันเอง จริงๆ ทุกคนมีแหล่งข่าวของตัวเอง แต่เวลาเสนอแหล่งข่าวของตัวเองก็ไม่ควรจะเอนเอียงจนเกินไป ไม่ใช่เห็นว่าเป็นแหล่งข่าวของฉันนะ ฉันก็ให้แหล่งข่าวของฉันคนเดียวดี คนอื่นไม่ให้" (ดวงเดือน วงศ์ลา, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546)

<u>การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับนายกรัฐมนตรี (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร)</u>

"(กรณีนายกฯ อาจมีฉันทาคติบวกอยู่ นอกจากผลงานที่ดีของเขา) มันแปลกใช่ไหมที่คนๆ หนึ่งจะถูกชื่นชมอยู่ได้ตลอดเวลา นั่นแหละสังคมกำลังตั้งความคิดกับการนำเสนอข่าวของสื่อทุกวันนี้ว่าวันนี้เสียงชื่นชมเป็นเสียงจริงหรือเป็นเสียงป้อยอ แล้วก็ตอบยากนะ เอาเป็นว่าเราพยายามเสนอมุมดีๆ ของเขาแล้วกัน คือ บางทีเสนอมุมลบไปก็ไม่ได้มีประโยชน์อะไรในภาวะที่ประเทศกำลังย่ำแย่ กำลังจะฟื้นตัว ถ้าเรายิ่งซ้ำเติมบุคคล

บางทีก็ไม่ได้ช่วยอะไร แต่ถ้าเราเสนอสิ่งดีๆ ที่เป็นประโยชน์มันก็จะเป็นประโยชน์...แต่ว่าภาพของนายกฯ สำหรับช่องนี้เราจะเล่นในมุมดีหมด เป็นมุมบวก เพราะเราถือว่ามันเป็นช่วงขาขึ้นของเศรษฐกิจ…" (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546)

หากพิจารณาถึงฉันทาคติที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับข่าวในระดับที่สูงขึ้น นั่นคือ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา หรือระดับประเทศ ผู้วิจัยพบว่า นักข่าวส่วนใหญ่ต่างก็ยอมว่า เนื่องจากความจำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติจำเป็นต้องมีความเอนเอียงบ้าง

"ถ้าถามว่าในแง่ของการรักชาติ มันต้องมีไหม...มีเหมือนกัน อย่างของอเมริกันมุมมองของการนำเสนอข่าว CNN กรณีอิรัก ก็จะรู้เลยว่าเขาเข้าข้างทหารสหรัฐฯ มากกว่าทหารอิรัก แต่ถ้าเปลี่ยนกลับกัน เราไปอยู่ตรงนั้น ถามว่าเราต้องทำไหม...สื่อมวลชนมันก็ต้องทำ" (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

ตัวอย่างฉันทาคติในข่าวที่พบในประเด็นระดับชาติที่ชัดเจน คือ

<u>"กรณีสถานทูตไทยในกัมพูชาถูกเผา"</u>

"มันก็เอนเอียงแหละ จริงๆ ต้องยอมรับว่า อย่างเสนอข่าวกรณีกัมพูชา เราก็เชื่อตามที่แหล่งข่าวเราให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย เราก็เชื่อแล้วเราก็ไม่ได้คิดอะไรว่าจะต้องตรวจสอบอะไรมากมายเพราะมันเป็นผลประโยชน์ของคนไทย ของประเทศชาติไทย เหมือนการรายงานข่าวลิเวอร์พูลเตะกับทีมไทย เราก็รายงานผู้ประกาศผู้พากษ์เหมือนกับเข้าข้างทีมไทยอยู่แล้ว...อย่าง CNN ยังรายงานเข้าข้างอเมริกาอย่างที่เรารู้ๆ อยู่ มันก็เป็นธรรมชาติอยู่แล้วที่สื่อยึดผลประโยชน์ของส่วนรวม

ถ้ารายงานที่เบี่ยงเบนประเด็นจากลบเป็นบวกก็ไม่ทำดีกว่า แต่รายงานในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง อย่างเรื่องเผาสถานทูต ทหารพม่าบุกชายแดน เรารายงานเราก็ยืดฝั่งไทยไว้ก่อน ไม่ค่อยเข้าไปสำรวจความเสียหายทางฝ่ายโน้นเท่าไหร่" (ชยุตม์ เหมจักร, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

"ตรงนี้เคยเป็นประเด็นถกเถียงกัน ตอนที่ไปสัมมนากับ CNN ก็หยิบยกประเด็นนี้ขึ้นมาเหมือนกัน เราก็ถามเขาว่าเขาเป็นชาติตะวันตก เขาเสนอข่าวอิรักไม่ค่อยเป็นความจริงเท่าไหร่มีแต่เรื่องของทหารตะวันตกถูกทำร้าย เขาก็ย้อนกลับเรามาว่าก็เหมือนกับเรามีปัญหากัมพูชานั่นแหละ ทำไมเราถึงได้มีความรู้สึกว่ากัมพูชาร้าย ตรงนี้มันเป็นสถานการณ์บางอย่างที่อาจจะทำให้คนรู้สึกอย่างนั้นก็ได้ แต่ถ้าถามว่าในกรณีอย่างนี้มีความรู้สึกไหม ผู้สื่อข่าวทุกคนที่เป็นคนไทย ในกรณีอย่างนี้คงยอมรับว่ามีความรู้สึก แต่

เราก็พยายามทำดีที่สุดด้วยการที่ไม่ใส่ความรู้สึกของเราเองลงไปในเนื้อหาข่าว เพียงแต่ว่าเราอาจจะใส่ข้อมูลของทางที่เป็นคนไทยมากกว่า ส่วนข้อโต้แย้งของเขาเราอาจจะให้ความสำคัญลดลง แต่เชื่อว่าทุกคนที่ทำข่าวก็คงจะสื่อถึงความเป็นกลางมากที่สุด โดยเฉพาะทีวีเราต้องออกในลักษณะเป็นกลาง แต่ว่าภาพที่ออกไปเป็นลักษณะของการกระทำ การเผา มันก็มีผลต่อการทำให้คนคิดไปในแง่นั้น" (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

"ตรงนั้นมันเป็นเรื่องสูงเกินกว่าจะตอบได้ เพราะว่ามันเป็นเรื่องขององค์กร อย่าลืมว่าองค์กรของสื่อมวลชนบ้านเรา ถึงแม้ว่าจะมีอิสระในการนำเสนอข่าว แต่ก็อยู่ภายใต้การดูแลของกรอบกฎหมายภายในประเทศ กับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เหตุการณ์เมื่อเร็วๆ นี้เมื่อตอนที่กลุ่มประชาชนบุกเผาสถานทูตไทยในกัมพูชา เหตุการณ์ตรงนั้น นักข่าวทุกคนกระเหี้ยนกระหือรือที่จะด่าเขมรไหม ที่จะโจมตีเขมรว่ามันป่าเถื่อนไหม...ทุกคนกระสันทั้งนั้น ถามตัวพี่เองพี่ยังอยากจะไปเขมร ณ เวลานั้นเลย ไปทำข่าวโจมตีมันให้กระจายเลย ให้ประเทศล่มจม นั่นคือความคิดเรา แต่ถามว่าทำได้ไหม...ทำไม่ได้ พี่ถูกส่งไปหน้าสถานทูตกัมพูชาในประเทศไทย เหตุการณ์ที่มีการชุมนุมประท้วงตอนที่กำลังมีการรื้อป้ายเอาภาพเจ้านโรดมสีหนุวางกระทบ เผาธงชาติ ฯลฯ ในความลึกๆ ส่วนตัวสะใจอยากจะไปช่วยรื้อด้วยซ้ำ แต่ความเป็นสื่อได้แต่ยืนมอง ไม่สามารถไปทำตรงนั้นได้ เราเหมือนกับคนที่ประชาชนมองอยู่ ถ้าเราทำ ประชาชนจะฮือหนักกว่าเดิมอีก เพราะว่าสื่อก็เอา เราก็ได้แต่ยืนกอดอกดู แต่จริงๆ อยากจะวางอุปกรณ์ วางไมโครโฟน อยากจะไปทำนั่นก็เป็นจิตสำนึกที่เป็นความรักชาติ..." (นภาพล ถนอมรัตน์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสถาบันสำคัญหรือเป็นเรื่องระดับประเทศ นักข่าวยิ่งต้องเพิ่มความระมัดระวังไม่ให้มีฉันทาคติหรืออคติลงไปปะปนในข่าว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสังคมแรงกว่าการมีฉันทาคติหรืออคติในการเสนอข่าวระดับบุคคล

"เราต้องยอมรับว่าเราเป็นสถานีโทรทัศน์ของรัฐ ต้องคำนึงถึงคนดู ถ้าเป็นประเด็นที่มันอ่อนไหวมันก็ต้องเอามาดู เพราะว่าอะไรก็แล้วแต่ ความน่าเชื่อถือมันสำคัญ ไม่ว่าคุณจะเสนออะไรไป ยิ่งเป็นสถานีที่คนดูเยอะเราก็ต้องระมัดระวัง

อย่างสถาบันบางสถาบัน ศาสนา สมมติว่าพระซักองค์หนึ่งไปทำอะไรไม่ดีมา เราต้องดูว่าเราควรจะเลือกนำเสนออย่างไร จะเสนอเฉพาะเจาะจงเฉพาะตัวบุคคล ไม่ใช่เอาพระสงฆ์ทั้งสถาบัน หรือแม้กระทั่งประเด็นที่ถกเถียงกันมากอย่างการใช้คำว่า "กลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง"

อันนี้ก็เป็นเรื่องที่ถกเถียงกันว่าสื่อควรจะใช้คำนี้ไหม การไปตำหนิว่าคนเป็นมุสลิมต้องหัวรุนแรง สื่อไม่ควรจะไปพูดอย่างนั้น คนมุสลิมอาจบอกว่าคนพุทธก็มีที่หัวรุนแรง เป็นโจร เป็นขโมย ก่อเหตุรุนแรง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับประเด็นของศาสนาซึ่งเป็นเรื่องของความเชื่อแต่ละบุคคล เราไม่ควรจะไปลบหลู่เขา" (วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546)

ผู้วิจัยพบว่า ในสภาพการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์และสื่อมวลชนไทย ฉันทาคติในข่าวมักจะเกิดกับผู้มีอำนาจ บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในสังคมเสียเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่อคติมักจะเกิดขึ้นกับคนธรรมดาในสังคมซึ่งตกเป็นจำเลยหรือกระทำผิด นอกจากนี้ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยพบจาการสัมภาษณ์ก็คือ นักข่าวต่างบอกว่า ในวงการข่าวโทรทัศน์ไทยนั้นมีเรื่องของฉันทาคติและอคติเข้าไปปะปนอยู่ แต่ส่วนใหญ่กลับบอกว่าของช่องตนหรือในการทำงานของตนไม่มี จึงไม่ค่อยมีการยกตัวอย่างจากประสบการณ์การทำงานข่าวของตนเอง แต่มักจะไปยกตัวอย่างของนักข่าวคนอื่นหรือช่องอื่น ยกเว้นเพียงประเด็นเดียวซึ่งเป็นประเด็นใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องระดับประเทศ ฉันทาคติในเรื่องความรักชาตินั้น นักข่าวทุกคนต่างยอมรับว่ามีและเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องยอมปล่อยให้มี ไม่เช่นนั้นอาจส่งผลกระทบกระเทือนถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถาบันหรือระหว่างประเทศได้ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทางวัฒนธรรมไทยก็ส่งผลต่อการทำให้เกิดฉันทาคติและอคติในข่าวของนักข่าวและสื่อมวลชนได้ในบางกรณี

3.3 จรรยาบรรณทางวิชาชีพในการปกป้องแหล่งข่าว

จากภาพยนตร์เรื่อง The Insider ผู้สร้างให้น้ำหนักกับการนำเสนอจรรยาบรรณทางวิชาชีพของนักข่าวโทรทัศน์ในประเด็นการปกป้องแหล่งข่าวมากที่สุด การปกป้องแหล่งข่าวซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลลับกับนักข่าวในภาพยนตร์เรื่องนี้รวมถึงความซื่อสัตย์ของนักข่าวต่อการทำข่าวนับตั้งแต่การแจ้งให้แหล่งข่าวทราบก่อนว่าเขาจะต้องเจอกับอะไรบ้างเมื่อยอมให้ข้อมูล นักข่าวต้องปกปิดแหล่งข่าวอย่างดีที่สุด เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจากการที่แหล่งข่าวยอมเปิดเผยข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์กับประชาชนให้กับสื่อแล้ว สื่อก็ต้องรับผิดชอบกับข้อมูลที่นำเสนอไปและปกป้องแหล่งข่าวอย่างเต็มที่ไม่ว่าจะต้องเผชิญกับอุปสรรคยากลำบากเพียงใดก็ตาม ดังนั้น ในการทำงานข่าวของนักข่าวควรยึดถือจรรยาบรรณทางวิชาชีพ ยืนหยัดเพื่อความถูกต้องและประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

สภาพการทำงานจริงของนักข่าวไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่า ไม่ค่อยปรากฏกรณีที่นักข่าวต้องปกป้องแหล่งข่าวอย่างถึงที่สุดดังเช่นเหตุการณ์ในภาพยนตร์ ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักข่าวไทยไม่เน้นการแข่งขันทำข่าวเจาะหรือข่าวสืฟที่ต้องลงไปล้วงถึงข้อมูลเบื้องลึก แต่นิยมนำเสนอข่าวประจำวันทั่วไป วรวีร์ วูวนิชย์ หนึ่งในนักข่าวที่ได้รับชมภาพยนตร์เรื่อง The Insider เสนอความเห็นว่า *"คล้ายกับกรณี ดร.เดวิด เคลลี่จากบีบีซีมากกว่า เป็นการปกปิดแหล่งข่าวในระดับหนึ่งหรือการเปิดเผยแหล่งข่าวในอีกระดับหนึ่ง แต่เมืองไทยยังไม่มีกรณีสุดขั้วขนาดนั้น"* (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

จากภาพยนตร์เรื่อง The Insider ให้ข้อคิดกับนักข่าวไทยในเรื่องการปกป้องผลประโยชน์ของแหล่งข่าวเอง *"เห็นด้วยกับ Insider ของซีบีเอสที่ไม่ปล่อยคนๆ นี้ เห็นด้วยในแง่ที่ว่าเมื่อดึงเขาเข้ามาแล้วไม่ใช่เราไม่บอกว่าเขาต้องเจอกับอะไรบ้าง เหมือนกับเวลาไปสัมภาษณ์คน บางคนก็รู้แค่ว่าได้ออกทีวีดัง แต่มันเหมือนกับเราต้องบอกเขาด้วยนะ อย่างบางคนติดยาเสพติดที่บอกว่าผมเลิกแล้ว จะบอกต่อหน้ากล้อง เราก็ต้องบอกเขาด้วยว่าให้สัมภาษณ์แล้วอะไรจะเกิดขึ้นบ้าง เรารู้แต่เขาไม่รู้"* (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

การปกป้องแหล่งข่าวในวงการสื่อมวลชนของไทยนั้น ส่วนใหญ่ยังเป็นไปในลักษณะที่แหล่งข่าววิ่งเข้ามาร้องทุกข์ให้สื่อช่วยเหลือนำเสนอข่าวให้ หรือเทียบได้กับกรณีของคุณรัตนาที่ให้ข่าวแก่สื่อมวลชน สื่อจึงช่วยเหลือออกข่าวให้ และอาจจะช่วยสืบค้นเรื่องต่อไป แต่ไม่ใช่เข้าไปช่วยแก้ปัญหาในทุกด้าน ยังไม่ถึงขนาดนั้น (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546) ดังนั้นประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องแหล่งข่าวของนักข่าวโทรทัศน์ไทยจึงเป็นระดับการปกป้องแหล่งข่าวในลักษณะของการรักษาผลประโยชน์ให้กับแหล่งข่าวไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนจากการตกเป็นข่าว หรือเมื่อแหล่งข่าวให้ข้อมูลข่าวลับบางอย่างกับนักข่าวแล้วจะปกปิดที่มาของแหล่งข่าวไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนจากการนำเสนอข้อมูลของสื่อ

สำหรับความหมายและกรณีการปกป้องแหล่งข่าวของนักข่าวโทรทัศน์ไทยนั้นแตกต่างจากลักษณะการปกป้องแหล่งข่าวที่นำเสนอในภาพยนตร์ โดยผู้วิจัยสามารถแบ่งลักษณะของการปกป้องแหล่งข่าวที่พบจากประสบการณ์ทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยออกได้เป็น 2 กรณีด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1) <u>การปกป้องเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่แหล่งข่าว</u>

เป็นลักษณะของการปกป้องรักษาผลประโยชน์ให้กับแหล่งข่าวไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนจากการตกเป็นข่าวนั้น โดยมากมักจะเกิดขึ้นกับสายงานข่าวอาชญากรรม นักข่าวจะต้องปกป้อง

ให้ความเป็นธรรมกับผู้ที่ถูกกล่าวหา หรือกรณีเด็กและสตรีที่ถูกทารุณ ซึ่งนอกจากจะเป็นการปกป้องตามหลักจรรยาบรรณทางวิชาชีพสื่อมวลชนแล้ว ก็ยังมีข้อบังคับทางกฎหมายในสังคมกำหนดและควบคุมไว้แล้ว

"เด็กเราต้องไม่ให้ออก หรือออกก็ต้องออกข้างหลังหรือไม่ก็เบลอ ไม่ให้รู้ว่าเด็กคนนี้คือใคร...เป็นจรรยาบรรณเราจะประจานเด็กมั้ย การที่เสนอหน้าเขาชัดๆ ถามว่าสังคมได้อะไรแล้วเด็กได้อะไร แต่สิ่งที่เกิดขึ้นกับเขาแบบนี้ ผลได้ผลเสียเกิดประโยชน์ไหมกับคนที่เรากำลังทำ...เราอาจจะได้ภาพดีที่สุดที่เสนอไปแค่วันนี้วันเดียวมากกว่าคนอื่น แต่ถามว่าสิ่งที่เราต้องเสีย ทุกคนก็ต้องประจานหรือประณามเรา โดยที่เราจะรู้หรือไม่รู้ก็ได้ว่าทำไมทำแบบนี้เพราะไม่ใช่ญาติคุณใช่ไหม คุณถึงไม่สนใจว่าเขาจะเป็นหรือตาย" (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546)

2) <u>การปกป้องรักษาความลับของแหล่งข่าว</u>

ในกรณีที่แหล่งข่าวให้ข้อมูลลับบางอย่างกับนักข่าวแล้ว นักข่าวจะปกปิดที่มาของแหล่งข่าวไม่ให้ได้รับความเดือดร้อน *"สำคัญที่สุดของเราคือแหล่งข่าว ถ้าเมื่อไหร่ที่เราคิดว่าแหล่งข่าวให้ข้อมูลเราแล้ว แล้วเราไปเปิดเผยว่าแหล่งข่าวเป็นใครซึ่งมีผลกระทบกับแหล่งข่าวนั้นได้ อาจจะในเรื่องของหน้าที่การงานของเขา แหล่งข่าวควรจะเก็บรักษาอย่างดี"* (กาญจน์ แจ่มจำรัส, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546) ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการรักษาความลับของแหล่งข่าวมากกว่าจะเป็นการลุกขึ้นมาปกป้องแหล่งข่าวโดยตรง อย่างไรก็ตามการรักษาความลับดังกล่าวยังต้องมีเงื่อนไขบางประการ *"...ต้องรักษาความลับแหล่งข่าว ถ้าข้อมูลได้มาแต่เขาขอไม่ให้เปิดเผยก็ต้องอย่าเปิดเผย เพียงแต่ข้อมูลนั้นก็จะทำให้เราเข้าใจอะไรๆ มากขึ้น แหล่งข่าวกับนักข่าวมีสัญญาทางใจกันเงินซื้อไม่ได้ แต่ก็ต้องมั่นใจแหล่งข่าวด้วย ถ้าเขาขออย่าเพิ่งเปิดรอก่อน ก็ต้องบอกเขาว่าไม่เปิดก็ได้ แต่ห้ามบอกใคร ให้ใครออกก่อนเราไม่ยอม"* (จุฑามณี คำแถม, สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546)

ประโยคที่กล่าวว่า *"...ให้ใครออกก่อนเราไม่ยอม"* สะท้อนให้เห็นว่า การปกป้องรักษาความลับของนักข่าวนั้นเป็นไปในลักษณะที่มีเงื่อนไข คือ รักษาความลับได้แต่ต้องมีเงื่อนไขว่าไม่ให้นักข่าวช่องอื่นได้ไป ถ้าไม่เช่นนั้นก็จะเปิดเผยข้อมูลบ้าง เพื่อไม่ให้เสียผลประโยชน์ของฝ่ายตน

การปกป้องแหล่งข่าวในลักษณะดังกล่าวของนักข่าวไทยนั้นจึงเป็นการตีความหมายการปกป้องแหล่งข่าวเพียงการปกป้องเพื่อรักษาสิทธิของผู้ตกเป็นข่าวตามหลักจรรยาบรรณทางวิชาชีพเบื้องต้นโดยมีข้อกฎหมายควบคุมอยู่ด้วย ทว่ายังไม่ก้าวไกลไปถึงลักษณะการปกป้องแหล่งข่าวในลักษณะเดียวกับเหตุการณ์ที่นำเสนอในภาพยนตร์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุประการหนึ่งคือ วงการข่าวโทรทัศน์ไทยยังไม่ค่อยมีการแข่งขันการทำข่าวสีฟที่เข้มข้นต้องอาศัยการล้วงลึกเพื่อเข้าถึงข้อมูล จนทำให้เกิดปัญหาในการทำงานดังเช่นเรื่องราวในภาพยนตร์ก็เป็นได้

3.4 **มุมมองต่อผู้ชม**

ภาพยนตร์เรื่อง Hero, Natural Born Killers และ Mad City ได้ถ่ายทอดภาพการรับรู้ข่าวสารของประชาชนในสังคมว่าเป็นการรับรู้ผ่านสื่อ ดังนั้นประชาชนจึงเรียนรู้และเข้าใจสถานการณ์ความเป็นจริงทางสังคมตามที่สื่อมวลชนนำเสนอหรือให้ความหมายแก่ความจริงเหล่านั้น โดยเฉพาะในภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers ที่ให้ภาพสื่อมวลชนเป็นผู้ชี้นำสังคม และมองว่ากลุ่มผู้ชมซึ่งเป็นประชาชนในสังคมอเมริกันนั้นเป็นผู้รับข่าวสารที่ไม่สามารถคิดอะไรได้ด้วยตัวเอง สื่อป้อนอะไรให้ก็รับอย่างไม่ลืมหูลืมตา

ในสภาพการทำงานจริงของนักข่าวไทย นักข่าวส่วนใหญ่มองว่า ปัจจุบันนี้ประชาชนในสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลต่อมุมมองของนักข่าวและสื่อมวลชนต่อผู้ชมไทย ก็คือ ระดับการศึกษาของประชาชนในสังคมสูงขึ้นและผู้ชมสามารถวิเคราะห์ข่าวสารได้มากขึ้น *"เมื่อคนดูฉลาดขึ้นยิ่งทำให้ผู้ที่เป็นนักข่าวต้องใช้ความระมัดระวังในการนำเสนอมากขึ้นด้วย"* (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546) การที่นักข่าวจะยัดเยียดอะไรเข้าไป อย่าคิดว่าคนดูต้องเชื่อถ้าไม่ใช่ข้อเท็จจริง

นอกจากนี้ นักข่าวไทยมองว่ารากฐานความคิดความเชื่อดั้งเดิมของผู้ชมแต่ละคนก็มีผลต่อการทำงานข่าวของสื่อด้วยเช่นกัน นั่นคือ คนดูก็เลือกที่จะเชื่อ

> *"คนดูฉลาดขึ้น แล้วแต่คนดูจะเลือกเชื่อเรื่องอะไรมากกว่า อย่างกรณีข่าวกอสสิปดาราจะเห็นได้ชัดว่าเชื่อกันเกือบหมด แต่ถ้ากรณีเรื่องอื่นๆ อย่างกรณีสมพงษ์ เลือดทหาร อาจจะมีผลจากคนฟังที่ตั้งคำถาม แล้วสื่อก็มีหลากหลายมาก ถ้าช่องไอทีวีพูดอย่างหนึ่ง อีกช่องพูดอีกอย่าง มันก็จะทำให้เกิดการพิสูจน์"* (วรวีร์ วูวนิชย์, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

แต่ก็ยังมีเสียงค้านจากนักข่าวจำนวนหนึ่งที่มองว่าคนดูในสังคมไทยไม่ได้ฉลาดขึ้นทั้งหมด ไม่ได้คิดเองได้แต่ก็ไม่ได้โง่เสียทีเดียว หากแต่จำเป็นต้องพิจารณาเป็นกลุ่มย่อยๆ ในสังคมไป อย่างไรก็ตาม ควรเริ่มต้นที่ตัวนักข่าวก่อนให้เกิดความเชื่อว่า ผู้ชมฉลาด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความระมัดระวังในการทำงานข่าวมากขึ้น

"จะให้ผู้ชมเป็นคนฉลาด คือ เราต้องมองผู้ชมเป็นคนฉลาด เพราะถ้าเรามองว่าผู้ชมเป็นคนฉลาด คุณหลอกเขาไม่ได้หรอกนะ มันจะทำให้การทำงานของเรามีแต่ข้อเท็จจริง เพราะเมื่อคุณหลอกเขา เขารู้เลยว่าคุณหลอก คุณก็จะหมดความน่าเชื่อถือ นั่นคือมันจะทำให้เรานำเสนอแต่ข้อเท็จจริง ไม่งั้นเราก็เสนออะไรไปก็ได้ เพราะเราคิดว่าคนดูรู้ไม่เท่าคุณ ไม่ใช่คนดูโง่นะ แต่รู้ไม่เท่า คุณคิดว่าคุณฉลาดกว่าเขาไม่ได้ ต้องคิดว่าเขาฉลาดกว่า ทำให้งานของเราออกมามากขึ้น แล้วคนดูถึงเขาจะฉลาดน้อยกว่าเรา แต่เขาจะได้รู้เท่าเรา ขณะเดียวกันเราก็ต้องรู้ตัวเองว่าคนดูฉลาดอยู่แล้ว งานของเราถึงจะต้องมีข้อเท็จจริง ไม่งั้นเขาจับผิดคุณได้หมด อย่าไปหลอกเขา…" (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546)

มุมมองของผู้ชมต่อนักข่าวนี้จะส่งผลสืบเนื่องไปถึงความสามารถในการชี้นำสังคมของสื่อต่อไปด้วย เพราะมุมมองซึ่งเป็นส่วนของความคิดความเชื่อจะส่งผลต่อการกระทำและการปฏิบัติหน้าที่ของนักข่าวต่อไป

ผู้วิจัยพบว่า มุมมองต่อผู้ชมของนักข่าวไทยเป็นไปในทางบวกที่ประเมินผู้รับสารว่าไม่ได้สมองกลวงหรือไม่สามารถคิดอะไรได้ แต่ผู้ชมมีความสามารถคิดวิเคราะห์เองได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากมุมมองต่อผู้ชมของนักข่าวในสังคมอเมริกันในภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers ที่ให้คนดูโง่กว่านักข่าวและสื่อมวลชน การที่นักข่าวไทยมีมุมมองต่อผู้ชมในทางบวกนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานอย่างมีจรรยาบรรณและจิตสำนึก ทำให้นักข่าวเองมีความระมัดระวังในการทำงานมากขึ้น และเคารพความคิดอ่านของผู้รับสารของตนด้วยการเสนอข่าวอย่างรอบคอบ

3.5 **สังคมชี้นำสื่อ หรือ สื่อชี้นำสังคม**

เรื่องราวในภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่องที่ทำการศึกษา ได้ถ่ายทอดภาพนักข่าวและสื่อมวลชนในอเมริกาออกมากในลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถและรูปแบบของสื่อมวลชนที่ทำให้รู้สึกว่า "โลกทั้งโลกเป็นอย่างนั้น" ประกอบกับประชาชนในทุกวันนี้ต่างรับรู้ข่าวสารและความหมายของความจริงผ่านสื่อ สื่อจึงเป็นผู้ชี้นำความคิดของผู้คนในสังคมได้ แต่ภาพการชี้นำของสื่อยังแบ่ง

ออกได้เป็น 2 ทิศทาง คือ ภาพยนตร์เรื่อง Hero, Natural Born Killers และ Mad City นำเสนอว่า สื่อชี้นำสังคมในเชิงพยายามทำการครอบงำทางความคิด ทำให้ประชาชนในสังคมคิด เชื่อและเป็นอย่างที่สื่อนำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นการหยิบยื่นวีรบุรุษให้กับสังคมจากภาพยนตร์เรื่อง Hero หรือฆาตกรที่น่ายกย่องในฐานะวีรบุรุษผู้กล้าแหกกฎเกณฑ์ทางสังคมจาก Natural Born Killers หรือผู้ทำผิดแต่ควรได้รับการเห็นอกเห็นใจจากสังคมจาก Mad City ทั้งหมดนี้สื่อสามารถสร้างกระแสบางอย่างให้เกิดขึ้นในสังคมได้ ขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง The Insider เป็นภาพยนตร์เพียงเรื่องเดียวที่นำเสนอว่า สื่อทำหน้าที่เป็นผู้ชี้นำทางสว่างให้กับผู้คนในสังคมตามหน้าที่ในฐานะผู้แจ้งข่าวสารด้วยการรายงานข้อมูลข้อเท็จจริงที่สำคัญเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนเอง

ภาพการชี้นำของสื่อต่อสังคมภายใต้บริบทของวงการสื่อโทรทัศน์ไทยนั้น นักข่าวทุกคนที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ต่างยอมรับว่า สื่อมีความสามารถในการชี้นำสังคมได้จริงไม่ว่าจะเป็นเรื่องเชิงบวกหรือเรื่องเชิงลบก็ตาม ทว่าความสามารถดังกล่าวก็มีข้อจำกัดเช่นกัน

> *"สื่อเป็นตัวชี้สังคมอันหนึ่ง ชี้ให้สังคมคิดต่อคนนั้นอย่างไร แล้วสื่อก็เป็นตัวสะท้อนภาพสังคม วันนี้สังคมกำลังไปถึงไหนแล้ว สังคมกำลังเละเทะกับเด็กเที่ยวเธค สื่อกับสังคมมันเป็นผลต่อกัน ด้วยความที่เราอยู่ต่างสังคมมาก ทำให้คนต่างจังหวัดรู้ว่าเด็กกรุงเทพฯ เป็นไง เมื่อลูกคนเข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ ก็ต้องระวังด้วยนะ ว่าอาจจะตกไปอยู่ในสังคมพวกนี้ มันสะท้อนภาพข้อเท็จจริงของสังคมออกมาด้วย ในขณะเดียวกันก็เป็นตัวชี้ให้สังคมคำนึงถึงอะไรด้วย สื่อไม่ดี ภาพก็จะผิดเพี้ยนออกไป แทนที่สังคมเป็นอย่างนี้กลับเสนอออกไปอีกอย่างหนึ่ง อาจสะท้อนว่าสังคมเป็นลูกโป่งอยู่ แต่จริงๆ ไม่ใช่มันอาจจะเป็นลูกบอล แต่บรรยายกันอย่างไรเท่านั้นเอง"* (ทินกร ทองวรรณ, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546)

แท้จริงแล้วสังคมมีภาพกว้าง หากสื่อเลือกจับภาพมานำเสนอเพียงแค่นี้อาจทำให้ประชาชนมองว่าสังคมเป็นแบบนี้เท่านั้น อย่างไรก็ตามนักข่าวโทรทัศน์ไทยต่างมองว่า การชี้นำของสื่อนั้นทำได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่ใช่ทั้งหมด *"มันคงได้ระดับหนึ่ง แต่คงไม่เหมือนสมัยก่อนที่มีทฤษฎีว่าสื่อมีอำนาจมาก คงไม่ถึงขั้นขนาดนั้น เพราะเดี๋ยวนี้สื่อมีเยอะ มีหลายช่องทาง"* (วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546)

ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชี้นำของสื่อต่อประชาชนในสังคม ทำให้นักข่าวและสื่อมวลชนไทยไม่สามารถชี้นำสังคมได้อย่างเต็มที่นั้น ปัจจัยประการแรก คือ สื่อเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทำให้ประชาชนมีทางเลือกที่หลากหลายในการบริโภคข่าวสาร ประการที่สอง คือ ประชาชนมี

ความรู้และความพร้อมมากขึ้นในการรับมือกับข่าวสารที่สื่อนำเสนอ ประชาชนในสังคมไทยปัจจุบันนี้บางเรื่องบางประเด็นสังคมก็เป็นผู้ชี้นำสื่อได้เช่นกัน

"สื่อนำสังคมได้ในเรื่องความคิดบางเรื่อง อย่างสมมติว่าเราอาจจะเสนอข่าวบางเรื่องมากไปจนประชาชนคิดว่าตำรวจชั่วจริง แย่จริงๆ อันนี้อาจจะเป็นสื่อนำสังคม แต่บางอย่างสังคมนำสื่อ เช่น มีปัญหาเรื่องท่อก๊าซ เราเองก็ไปนำเสนอการต่อต้านทุกวัน โดยที่เราอาจจะลืมมองว่ากระแสพวกนี้มีทุกวันหรือเปล่า มันมีความถูกต้องมากน้อยแค่ไหน มีความจำเป็นไหมที่ต้องนำเสนอทุกวัน" (เบ็ญจวรรณ ยันตพร, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546)

ผู้วิจัยพบว่า นักข่าวทราบดีว่าหน้าที่การงานของตนมีความสามารถในการชี้นำสังคม แต่ต่างก็มองว่า ความสามารถดังกล่าวถูกจำกัดเพราะในที่สุดแล้วทุกอย่างที่สื่อนำเสนอออกไปนั้นขึ้นอยู่กับประชาชน "ดุลยพินิจของผู้ชมในการเลือกรับข่าวสาร" จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นว่า สื่อชี้นำสังคมได้ขนาดไหน

"แต่ละอย่างขึ้นอยู่กับประชาชนจะเชื่อถือในสิ่งที่เห็นหรือไม่ บางอย่างต้องยอมรับว่าประชาชนแต่ละคนมีความรู้ประสบการณ์ไม่เท่ากัน ดังนั้นบางครั้งสื่อจึงสามารถชี้นำได้สูง แต่เชื่อว่ายังมีคนอีกกลุ่มที่ไม่ได้ถูกสื่อชี้นำ หรือชักจูงไป มีดุลพินิจในการรับสื่อและตัดสินใจภาพที่เห็นก็อาจจะไม่เชื่อจนกว่าจะได้มีการกลั่นกรอง หรืออย่างที่เคยบอกว่าประสบการณ์ที่สะสมมา เพราะคนกลุ่มนี้เค้าจะรับข้อมูลเพิ่มเติมในวันต่อมา จนเกิดความเชื่อในข่าวนั้นๆ และตัดสินใจได้ว่าเรื่องนั้นถูกหรือผิด เพราะฉะนั้นประเด็นมันมีผลแค่กับคนบางกลุ่มเท่านั้น ยกตัวอย่าง เช่น สื่อโทรทัศน์ ยากที่จะชี้ถูกชี้ผิด เพราะโทรทัศน์มีทั้งข้อมูล ภาพ และเสียง จึงยากที่จะชี้นำคนรับสื่อ ส่วนใหญ่ข่าวโทรทัศน์จะนำเสนอข่าวให้ประชาชนเป็นคนตัดสินใจเอาเองมากกว่า" (ภิชา ป้อมค่อย, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546)

นอกจากประชาชนซึ่งเป็นผู้รับสารจะต้องมีวิจารณญาณในการเลือกรับข้อมูลเพื่อไม่ให้สื่อได้มีความสามารถในการชี้นำสังคมได้สูงเกินไปแล้ว นักข่าวและผู้ที่ประกอบอาชีพด้านสื่อมวลชนเองก็จะต้องระมัดระวังการทำงานของตนด้วย ไม่ควรชี้นำความคิดของคนในสังคมไปในทางที่ผิด ซึ่งเป็นการคำนึงถึงประเด็นทางจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาชีพด้วย

"สื่อมวลชนซึ่งถือว่าคุณเป็นผู้นำ ที่ทางพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นผู้นำแห่งปัญญา มันไม่ใช่นำสังคมไปในทางที่ผิด คุณควรนำสังคมไปในทางที่ถูก เสนอเรื่องที่ไม่ใช่แบบว่าคนดูต้องการแบบนี้เลยเสนอแบบนี้ไปตามกระแสตลอด ช่วงนี้กำลังบ้าหวย รัฐบาลกำลังออกหวยเลขท้าย

มาให้ถูกกฎหมาย สื่อเลยรายงานข่าวใบ้หวย ข่าวหวยรัฐบาล เพราะสังคมมันต้องการ ไม่ใช่ ...คุณควรชี้ว่าแบบนี้เป็นการพนันอย่างหนึ่ง ไม่มีใครรวยจากการพนัน เราควรจะเสนออย่างนั้น ไม่ใช่เสนอแต่ว่าพร้อมจะขายแล้ว บางทีใบ้หวยช่วงเข้าพรรษาก็ยังไม่เว้นเลย คือสังคมเราคนไม่มีความรู้ คนที่ด้อยโอกาสมันก็ยังเยอะ อย่างสังคมที่เจริญแล้วเขาอาจจะไม่ดูเลยอะไรที่ไร้สาระแบบนี้ ซึ่งสื่อ ทีวีก็ต้องปรับตัวตาม แต่ตอนนี้สังคมเราคนที่รู้เท่าทันสื่อยังมีน้อย มีโอกาสถูกชักจูงได้ง่าย" (ชยุตม์ เหมจักร, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546)

จากการให้สัมภาษณ์ของนักข่าวโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยพบว่า ในสังคมไทย คนไทยจำนวนมากยังมีการศึกษาน้อยและไม่มีความรู้เท่าทันสื่อ (Media Illiteracy) มากเท่าที่ควรซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ สื่อมวลชนไทยยังมีความสามารถในการชี้นำความคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคมได้สูง ขณะเดียวกันผู้วิจัยก็พบข้อสังเกตว่า ภาพสังคมอเมริกันที่นำเสนอในภาพยนตร์ก็เป็นสังคมที่มีการศึกษาสูง แต่จากภาพยนตร์ก็สะท้อนให้เห็นสังคมอเมริกันในลักษณะที่สื่อชี้นำสังคมเช่นกัน ดังนั้นปัจจัยเรื่องการศึกษาของประชาชนในสังคม แม้ว่าจะเห็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความสามารถในการชี้นำสังคมของสื่อ แต่ปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีผลต่อการชี้นำสังคมของสื่อน่าจะอยู่ที่ "ความรู้เท่าทันสื่อของประชาชน" รวมถึง "การยึดมั่นในจรรยาบรรณของสื่อมวลชนเอง"

ภาพรวมที่วิเคราะห์ได้จากประสบการณ์การทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ในประเด็นนี้ พบว่า สื่อสามารถชี้นำสังคมได้จริงในระดับหนึ่งแต่ไม่ใช่ทั้งหมด และมีบ่อยครั้งที่สื่อชี้นำสังคมไปในทางที่ทำให้ประชาชนหลงงมงายกับสิ่งที่ไร้สาระหรือสิ่งที่สื่อต้องการขาย ในลักษณะเดียวกับเหตุการณ์ที่ภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง ได้แก่ Hero, Natural Born Killers และ Mad City นำเสนอ แต่ระดับของความรุนแรงในการชี้นำนั้นน้อยกว่า นักข่าวไทยส่วนใหญ่ยังมองว่า ประชาชนส่วนหนึ่งถูกสื่อครอบงำจริงเนื่องจากการศึกษาต่ำ แต่ก็มีประชาชนกลุ่มมีความรู้มากพอจะมีความคิดอ่านเป็นของตัวเองไม่ปล่อยให้สื่อชี้นำได้ทั้งหมด ขณะเดียวกันสื่อเองก็ต้องการที่จะปรับตัวไปสู่การชี้นำทางสว่างที่เป็นประโยชน์ให้กับสังคมดังเช่นภาพที่ภาพยนตร์เรื่อง The Insider นำเสนอ แม้ในปัจจุบัน ภาพดังกล่าวเกิดขึ้นในการทำงานจริงของนักข่าวไทยยังไม่มากนักก็ตาม

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดกับที่ปรากฏอยู่ตามประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ในลักษณะดูหนังดูละครแล้วย้อนดูตัว ผู้วิจัยมองว่า ภาพอาชีพที่นำเสนอในภาพยนตร์นั้นน่าจะอนุมานได้ว่าวางอยู่บนเรื่องจริงในระดับหนึ่ง (based on true story) อย่างน้อยในความเป็นจริงคงไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้นภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดจึงน่าจะสะท้อนภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์และบริบททางสังคมอเมริกันได้ในระดับหนึ่ง ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดการเล่าเรื่องและการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ ทฤษฎีสัญญะวิทยาและศิลปะการสื่อสารผ่านภาพยนตร์ แนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชน และแนวคิดเกี่ยวกับระบบ อุดมการณ์และบทบาทหน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชนเป็นกรอบแนวคิดและทฤษฎีประกอบการศึกษา

ทั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ การวิเคราะห์ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับอาชีพนักข่าวโทรทัศน์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเพื่อค้นหาภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ และการวิเคราะห์ประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ระหว่างภาพยนตร์เปรียบเทียบกับสภาพการทำงานจริงว่าเป็นไปในลักษณะใด พบปัจจัยอะไรที่เป็นจุดร่วมสากลและอุปสรรคในการประกอบอาชีพนักข่าวโทรทัศน์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะสรุปและอภิปรายผลการวิจัยไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ได้จากงานวิจัยเป็นลำดับต่อเนื่อง จากการวิเคราะห์ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่อง พบว่า ภาพยนตร์ต่างกล่าวถึง 3 ประเด็นสำคัญ และผู้วิจัยได้นำประเด็นเหล่านั้นเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ถึงการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทย ได้แก่

1. **วงการธุรกิจข่าวเป็นอุตสาหกรรมเครือข่ายขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนและการแข่งขันสูง**

ภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่องที่ทำการศึกษาได้วิพากษ์การปฏิบัติหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์ภายใต้การทำงานข่าวแบบธุรกิจค้ากำไร โดยกล่าวถึงโครงสร้างและระบบสื่อภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมว่า เป็นธุรกิจข่าวสารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีเงินทุนหรือกลุ่มทุนเข้ามาถือหุ้นในฐานะเจ้าของ

กิจการ ส่งผลให้อิสระและเสรีภาพของสื่อมวลชนอเมริกันถูกจำกัดอยู่ภายใต้การกำกับของกลุ่มทุนและเงื่อนไขทางการตลาด

เมื่อสื่อเป็นธุรกิจ กระบวนการทำงานข่าวและแนวคิดของนักข่าวก็พลอยถูกปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบธุรกิจการค้าภายใต้ระบบทุนนิยมไปด้วย นักข่าวมองข่าวและผู้ตกเป็นข่าวในลักษณะสินค้าชิ้นหนึ่ง ภาพการทำงานของนักข่าวในภาพยนตร์จึงทำทุกอย่างเพื่อค้ากำไรด้วยความรู้สึกทำมาหากินมาก การเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบธุรกิจส่งผลกระทบถึงผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) ที่ถูกเบียดบังด้วยผลประโยชน์ทางธุรกิจขององค์กร ในเมื่อข่าวเป็นธุรกิจก็ย่อมมีการแข่งขัน การทำงานของนักข่าวในภาพยนตร์จึงเต็มไปด้วยภาพการแข่งขันที่รุนแรงทั้งในระดับองค์กรข่าวและระดับปัจเจกบุคคลซึ่งก็คือ ผู้สื่อข่าว จากภาพยนตร์สรุปได้ว่า การแข่งขันกันทำธุรกิจข่าวสารภายใต้ธุรกิจค้ากำไรเป็นบ่อเกิดของปัญหาเชิงจริยธรรมทั้งหลายทั้งมวลของสื่อมวลชน

ปรากฏการณ์ในวงการข่าวโทรทัศน์ไทยสามารถพิจารณาได้หลายแง่มุม มุมหนึ่งคือ “โครงสร้างสื่อ กลุ่มผู้มีอำนาจ และผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์” ในแง่นี้ผู้วิจัยพบว่า โครงสร้างของสื่อโทรทัศน์อเมริกานั้นให้เอกชนเป็นเจ้าของกิจการ ดังนั้นสื่อโทรทัศน์อเมริกาจึงทำงานภายใต้การบริหารงานของเอกชน เมื่อย้อนไปมองโครงสร้างของสื่อโทรทัศน์ไทยนั้น โครงสร้างของสื่อโทรทัศน์ไทยแตกต่างตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐานที่ถือกำเนิดมาจากระบบรัฐให้สัมปทานคลื่นแก่เอกชนประมูลไปดำเนินการ ตามหลักการแล้ว สื่อโทรทัศน์ไทยจึงทำงานอยู่ภายใต้ระบบที่รัฐเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในคลื่นวิทยุและโทรทัศน์ ในฐานะผู้ควบคุมและจัดสรรการใช้คลื่นด้วยระบบสัมปทานดังกล่าว

ในเมื่อสื่อกลายเป็นธุรกิจการค้าที่คนส่วนใหญ่มองว่าเป็นธุรกิจที่มีแต่กำไรกับกำไร เอกชนที่เล็งเห็นถึงผลประโยชน์ทางธุรกิจดังกล่าวจึงพากันเข้ามาจับธุรกิจนี้ สื่อโทรทัศน์ไทยในปัจจุบันจึงมีลักษณะการเข้ามาของกลุ่มทุนเอกชนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการทำงานของสื่อโทรทัศน์ไทยอีกส่วนหนึ่ง จึงทำงานอยู่ภายใต้ระบบธุรกิจเอกชนควบคู่ไปกับระบบที่รัฐเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์คลื่นวิทยุและโทรทัศน์ อย่างไรก็ดี หากถามว่าสื่อโทรทัศน์ไทยเป็นระบบธุรกิจเท่ากับสื่อโทรทัศน์อเมริกาที่นำเสนอในภาพยนตร์หรือไม่ ทิศทางคำตอบที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า คงยังไม่เป็นธุรกิจเท่าในอเมริกา เนื่องด้วยเงื่อนไขทางโครงสร้างสื่อที่รัฐเป็นเจ้าของยังมีบทบาทอยู่ในระดับหนึ่ง ทว่า จากแนวโน้มการเติบโตของระบบทุนเอกชนในปัจจุบัน จึงน่าจะเป็นไปได้ว่า ธุรกิจจะมีบทบาทต่อการทำงานของสื่อโทรทัศน์ไทยสูงขึ้นในไม่ช้านี้

กรณีตัวอย่างกรณีหนึ่งที่เกิดขึ้นกับสื่อโทรทัศน์ไทยไม่นานมานี้ ก็คือ การที่บริษัทชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เข้ามาถือหุ้นในบริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) โดยมีการแก้ไขสัญญาสัมปทาน และเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหาร หลายฝ่ายตั้งข้อสังเกตว่าการเข้ามาของบริษัทนั้นอาจส่งผลให้อำนาจฝ่ายบริหารเข้ามาแทรกแซงการทำงานของฝ่ายข่าวในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อนักการเมืองซึ่งมีความเกี่ยวพันกับบริษัทชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) หากเป็นไปตามข้อสังเกตของหลายฝ่าย ระบบการบริหารงานแบบธุรกิจซึ่งขัดแย้งกับบทบาทหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์นั้น อาจส่งผลให้เจตนารมณ์และนโยบายสถานีเบี่ยงเบนจากการคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะไปสู่การคำนวณผลกำไรขององค์กรเป็นหลักได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นนักข่าวอาจกลายเป็นผู้ทำงานรับใช้นักการเมืองและเจ้าของทุนในเวลาเดียวกัน โดยมีรัฐเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดในการแก้ไขสัญญาสัมปทานสื่อ หากพิจารณาถึงความเสี่ยงในการทำงานของนักข่าวภายใต้การบริหารงานด้วยระบบธุรกิจดังกล่าว อาชีพนักธุรกิจกับนักข่าวนั้นยากที่จะไปด้วยกันได้ เนื่องจากจุดมุ่งหมายทางวิชาชีพแตกต่างกัน ถ้านักข่าวต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การบริหารงานแบบธุรกิจการค้าและถูกกดดันด้วยอำนาจทางการเมืองจึงอาจเป็นไปได้ว่า จิตสำนึกของนักข่าวส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับฝ่ายอำนาจนิยม และอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับฝ่ายทุนนิยม อย่างไรก็ดี ปัญหาการแทรกแซงการทำงานของนักข่าวที่เกิดขึ้นกับสถานีโทรทัศน์แห่งนี้ แท้จริงแล้วถูกมองว่าเป็นปัญหาเดิมที่เกิดขึ้นกับสื่อมวลชนมานานแล้ว ข้อสังเกตสำคัญอีกประการหนึ่งในประเด็นนี้ก็คือ ทิศทางการเติบโตของอำนาจการควบคุมการใช้สื่อในปัจจุบันกำลังถูกถ่ายโอนมาสู่ธุรกิจเอกชนและกลุ่มการเมืองใหม่ที่อาศัยสื่อวิทยุและโทรทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของฐานอำนาจทางเศรษฐกิจและฐานอำนาจทางการเมืองควบคู่กันไป ฉะนั้น จึงควรตระหนักว่า เมื่อกลุ่มผู้มีอำนาจเหล่านี้ร่วมมือกันอาจกลายเป็นความน่ากลัวอย่างคาดไม่ถึงอันส่งผลกระทบที่ลึกซึ้งต่อสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนตลอดจนส่งผลในทางลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในระยะยาว นอกจากนี้ คำถามสำคัญต่อเนื่องจากการนำเสนอภาพวงการธุรกิจข่าวสารและอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในอเมริกา และการสัมภาษณ์ถึงสภาพการทำงานของสื่อโทรทัศน์ไทยก็คือ *"สื่อมีเสรีภาพแท้จริงหรือ?"*

นอกจากประเด็นข้างต้นแล้ว "การแทรกแซงสื่อกับการรับมือของนักข่าวโทรทัศน์ไทย" ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยพบว่า ภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ที่นำเสนอในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่ทำการศึกษานั้น นักข่าวโทรทัศน์ไม่พึงพอใจกับการแทรกแซงของระบบธุรกิจแต่ยากที่จะต่อต้านได้ ปัญหานี้ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ทุกเรื่องที่ทำการศึกษา แม้ว่านักข่าวโทรทัศน์เองจะพยายามสร้างแรงเสียดทานโดยสร้างมาตรฐานวิชาชีพนิยม ท้ายที่สุดแล้วก็พ่ายแพ้

ให้แก่ฝ่ายทุน จากภาพยนตร์จึงเป็นสะท้อนถึงความพ่ายแพ้ของผู้ที่รักศักดิ์ศรีและวิชาชีพนักข่าวโทรทัศน์

หากย้อนกลับมามองนักข่าวโทรทัศน์ไทยซึ่งก็ทำงานอยู่ภายใต้แรงกดดันของระบบทุนไม่น้อยเช่นกัน แม้ว่าอาจจะไม่มากเท่าในภาพยนตร์ก็ตาม สมัยก่อนการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ถูกแทรกแซงโดยตรงผ่านการขอร้องจากผู้ใหญ่ไม่ให้เสนอข่าวบางข่าวซึ่งขัดแย้งกับความตั้งใจของนักข่าว เป็นอาทิ เมื่อเผชิญปัญหาในลักษณะนี้ นักข่าวและสื่อมวลชนไทยไม่ค่อยกล้าที่จะเผชิญหน้าโดยตรง หากแต่จะหลบเลี่ยงปัญหาโดยอ้างการประนีประนอมผลประโยชน์ของทุกฝ่าย หลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 รัฐบาลมีส่วนในการดำเนินการเปิดเสรีแก่การประกอบธุรกิจด้านสื่อโทรทัศน์และพยายามลดการแทรกแซงหรือควบคุมสื่อโดยตรง ขณะเดียวกัน พลังของกระแสทุนก็มีความเข้มข้นสูงขึ้น กลุ่มทุนกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการแทรกแซงการทำงานข่าวของสื่อโทรทัศน์ไทย เหตุการณ์ที่พบในภาพยนตร์จึงดูเหมือนว่าจะเป็นภาพที่ชัดเจนขึ้นในสภาพการทำงานจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทยในปัจจุบัน และมีแนวโน้มว่าทิศทางการทำงานของสื่อโทรทัศน์ไทยอาจเริ่มไล่ตามภาพเหตุการณ์ที่นำเสนอในภาพยนตร์ที่ทำการศึกษาในไม่ช้านี้

เมื่อพิจารณาในส่วนของนักข่าวโทรทัศน์ไทย น่าแปลกใจที่นักข่าวไทยมองว่า ไม่ค่อยรู้สึกถึงแทรกแซงเท่าใดนัก แม้จะมีการแทรกแซงการทำงานข่าว ส่วนใหญ่ก็ยังอยู่ในระดับที่นักข่าวสามารถรับได้ จึงดูเหมือนว่านักข่าวไทยไม่ค่อยเดือดเนื้อร้อนใจกับการแทรกแซงเหล่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากนักข่าวส่วนใหญ่มองเรื่องของการแทรกแซงการทำงานสื่อรวมเข้ากับความเกรงอกเกรงใจผู้ใหญ่ ทำให้นักข่าวไทยจัดการหาทางออกให้กับปัญหาการแทรกแซงสื่อดังกล่าวโดยเริ่มต้นที่ปัจเจกบุคคล คือ “การตรวจสอบเซ็นเซอร์การทำงานของตัวเอง” (Self-censorship) โดยไม่จำเป็นต้องให้มีใครมาบอกหรือสั่ง การเซ็นเซอร์ผลงานตัวเองของนักข่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงรากฐานทางวัฒนธรรมอำนาจเป็นใหญ่ของไทยเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมความกลัวของผู้น้อยที่ไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์ผู้มีอำนาจหรือผู้มีพระคุณ การเซ็นเซอร์ตัวเองนี้ยังแสดงถึงบุคลิกภาพที่มีความเกรงอกเกรงใจผู้มีอำนาจสูงของนักข่าวไทย อันแตกต่างจากบุคลิกภาพของนักข่าวอเมริกันในภาพยนตร์ซึ่งไม่ให้ความสำคัญกับประเด็นการตรวจสอบเซ็นเซอร์ตัวเองแต่อย่างใด ในที่นี้ การเซ็นเซอร์ตัวเองจึงเป็นการประนีประนอมที่ทำไปเพื่อความอยู่รอดของนักข่าวเอง ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นว่านักข่าวโทรทัศน์ไทยมีแนวโน้มที่จะพยายามเลี่ยงปัญหามากกว่าที่จะตรวจสอบการทำหน้าที่ของตนอย่างจริงจัง อันอาจส่งผลกระทบต่อการนำเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมาในที่สุด

ในเมื่อวงการข่าวโทรทัศน์ไทยมีการเซ็นเซอร์ตัวเองสูง ฟังดูแล้วก็เหมือนกับว่า ปัญหาทางจริยธรรมไม่น่าจะเกิดขึ้นได้เพราะมีการควบคุมแน่นหนา ในความเป็นจริงพบว่า การเซ็นเซอร์ตัวเองดังกล่าวไม่ได้ทำให้ปัญหาทางจริยธรรมของสื่อลดลงแต่อย่างใด ดังนั้นการควบคุมสื่อจึงไม่น่าจะเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรม แม้กระทั่งสื่อในประเทศเสรีอย่างภาพนักข่าวโทรทัศน์ในอเมริกาที่มีการควบคุมตรวจสอบตัวเองในระดับต่ำก็ยังเกิดปัญหาทางจริยธรรมของสื่อขึ้นเช่นกัน ดังนั้น จึงควรพิจารณาประเด็นการเซ็นเซอร์ตัวเองกับจริยธรรมของสื่อแยกออกจากกันมากกว่าจะนำมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ในการวางแผนหรือวางกฎหมายหรือมาตรการใดๆ ก็ตามเพื่อควบคุมหรือให้เสรีภาพกับสื่อโดยอ้างได้ว่าทำไปเพื่อควบคุมปัญหาทางจริยธรรมของสื่อจึงอาจไม่ใช่การตอบปัญหาที่ตรงจุดอย่างแท้จริงเสียทีเดียว

ขณะที่ภาพยนตร์สะท้อนสภาพการทำงานข่าวในอเมริกาที่เป็นธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบทั้งในระบบการบริหารงานตลอดจนระบบคิดของนักข่าว สภาพการทำงานข่าวโทรทัศน์ไทย แม้จะมีการปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบธุรกิจการค้า ทว่าระบบการทำงานบางส่วนของสื่อโทรทัศน์ไทยยังติดอยู่ตรงที่การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมระบบราชการ ยูบีซี เนชั่นทีวี และไอทีวีมีการบริหารงานแบบระบบธุรกิจอย่างเต็มตัว ทว่า ช่อง 3, 5, 7, 9 และ 11 ยังคงไว้ซึ่งการดำเนินงานภายใต้วัฒนธรรมระบบราชการ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การแข่งขันทางธุรกิจข่าวสารก็ทำให้ผู้ทำงานจำต้องปรับฐานความคิดและการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับระบบสื่อธุรกิจในปัจจุบัน เนื่องด้วย “วัฒนธรรมระบบราชการ” นี้เองที่เป็นตัวฉุดรั้งไว้ไม่ให้สื่อโทรทัศน์ไทยเป็นธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบ และเป็นปัจจัยทำให้การแข่งขันทางธุรกิจข่าวสารไม่รุนแรงดังเช่นภาพสื่อโทรทัศน์ในอเมริกา เนื่องจากมีปัจจัยต่างๆ กดดันอยู่นอกเหนือจากเงื่อนไขทางด้านธุรกิจ แม้จะพบว่า มีการแข่งขันการนำเสนอข่าวในสภาพการทำงานข่าวจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทย แต่ก็ยังเป็นการแข่งขันในลักษณะผิวเผิน ช่วงชิงกันเพียงแค่ว่าใครจะเสนอข่าวได้เร็วกว่า แต่เนื้อหาของข่าวนั้นแทบไม่มีความแตกต่าง

หากพิจารณาในประเด็นของ “คุณภาพข่าวโทรทัศน์ไทย” จะพบว่า การแข่งขันแบบไม่แข็งขันของนักข่าวโทรทัศน์ไทยส่งผลต่อคุณภาพของข่าว โดยผู้วิจัยสามารถสรุปได้ 3 ประการสำคัญดังนี้

ประการแรก *‘ข่าวฝาแฝด’* แต่ละช่องต่างนำเสนอข่าวเดียวกัน และส่วนใหญ่ยังนำเสนอในประเด็นเดียวกันอีกด้วย แสดงให้เห็นว่า ข่าวโทรทัศน์ทุกวันนี้มักจะมองข้ามมิติอื่นๆ ของข่าวไป หากตามข่าวก็ตามอยู่เรื่องเดียว ขาดซึ่ง “ความหลากหลาย” ทั้งในแง่ความหลากหลายของประเภทข่าวและความหลากหลายของเนื้อหาหรือประเด็นในข่าวหนึ่งๆ

ประการที่สอง *'การขาดความรอบด้านในการนำเสนอ'* เป็นสิ่งที่ข่าวโทรทัศน์ยังขาดไปตอนนี้ เหตุผลที่ถูกยกมาอ้างก็คือ ข้อจำกัดของเวลากับความต้องการของคนดู อาทิเช่น นักข่าวไทยไม่ค่อยเน้นการทำข่าวสีฟ เนื่องจากอ้างว่าเวลาเสนอข่าวมีน้อย แต่เหตุผลสำคัญคือ ไม่ต้องการตกข่าวประจำวันจึงนำเสนอข่าวในลักษณะเป็นไปตามประกาศหรือการแถลงข่าวทั่วไป แม้จะมีบางช่องเช่น ไอทีวี ที่พยายามหาความแตกต่างให้กับข่าวของช่องตนโดยการทำข่าวสีฟ แต่มักไม่ใช่ข่าวสีฟที่เป็นเรื่องสาธารณะหรือมีความสำคัญต่อประชาชนโดยตรง ทว่าเป็นประเด็นข่าวเร้าอารมณ์เสียเป็นส่วนใหญ่

ประการที่สาม *'การให้ความสำคัญกับข่าวอาชญากรรมของนักข่าวโทรทัศน์ไทย'* การให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของข่าวนั้น ในวงการข่าวโทรทัศน์ยังมุ่งไปที่ข่าวบางประเภทหรือจุดสำคัญบางประการ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับข่าวอาชญากรรม หรือข่าวที่เน้นการเปิดโปง ซึ่งข่าวในลักษณะนี้ต้องอาศัยการเจาะลึก การสืบสวนสอบสวน ทำให้มองว่าเป็นข่าวที่แสดงความสามารถของนักข่าวได้ดีที่สุด ทั้งนี้ข่าวประเภทอื่นๆ เช่น ข่าวการเมืองหรือข่าวเศรษฐกิจ ก็น่าจะนำเสนอในรูปแบบการเจาะลึกในรายละเอียดได้เช่นกัน แต่อาจเป็นไปได้ว่าการนำเสนอข่าวเหล่านั้นถูกกรอบต่างๆ กดดันอยู่

"การแข่งขันเพื่อก้าวสู่นักข่าวมืออาชีพกับความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมวิชาชีพ" เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยพบว่าเป็นประเด็นสืบเนื่องจากการทำธุรกิจข่าวสาร จากภาพยนตร์นักข่าวโทรทัศน์ในอเมริกามีการแข่งขันการเสนอข่าวทั้งในระดับองค์กรและระดับปัจเจกบุคคลซึ่งก็คือนักข่าวโทรทัศน์ด้วยกัน ในขณะที่วงการสื่อโทรทัศน์ไทย การแข่งขันกับความสัมพันธ์กับเพื่อนนักข่าวโทรทัศน์ระหว่างช่องนั้นมิได้แข่งขันกันตามไปด้วย นักข่าวแต่ละช่องกลับเป็นมิตรกันและมีการเกาะกลุ่มกันทำข่าวเพื่อไม่ตกข่าว จึงพอจะสรุปได้ว่า การแข่งขันนำเสนอข่าวในวงการสื่อโทรทัศน์ไทยนั้นยังเป็นเพียงการแข่งขันในระดับองค์กร แต่การแข่งขันนั้นไม่ผูกติดกับระดับปัจเจกบุคคล อย่างไรก็ตาม เมื่อปัจจัยทางธุรกิจและสังคมกดดันให้สื่อโทรทัศน์ไทยเป็นธุรกิจและแข่งขันกันรุนแรงขึ้น ในอนาคตข่าวจึงน่าจะมีความแตกต่างในวิธีการนำเสนอและมุมมองชัดเจนขึ้น แม้เนื้อหาของข่าวนั้นอาจเป็นข่าวเดียวกัน ประกอบกับหากตลาดถึงจุดอิ่มตัวและต้องการบริโภคอะไรที่แตกต่างมากกว่าเดิมแล้วก็จะทำให้นักข่าวต้องหันมาแข่งขันกันในระดับปัจเจกบุคคลตามไปด้วย

2. นักข่าวและสื่อมวลชนมีความสามารถในการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าว ๆ หนึ่ง

ภาพยนตร์นำเสนอภาพอาชีพนักข่าวว่า เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าอยากจะนำเสนอในทิศทางใด ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในสังคมที่รับรู้ข่าวสารผ่านสื่อเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือบิดเบือนไปจากความเป็นจริง และความสามารถดังกล่าวของนักข่าวโทรทัศน์นี้เชื่อมโยงกับปัญหาทางจริยธรรมของสื่อมวลชน ข้อสังเกตประการหนึ่งจากการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวหรือคนในข่าวของนักข่าวและสื่อมวลชนที่ปรากฏในภาพยนตร์ คือ สื่อมักหยิบยกเอากรณีของคนธรรมดาในสังคมขึ้นมาประกอบสร้างและนำเสนอให้กลายเป็นที่นิยมชมชอบของประชาชน การให้ความสำคัญกับคนธรรมดาในฐานะบุคคลพิเศษหรือวีรบุรุษ ขณะเดียวกันก็สะท้อนประเด็นการขาดแคลนวีรบุรุษในบริบทของสังคมอเมริกันผ่านภาพยนตร์ด้วย

ภายใต้สภาพการทำงานจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่านักข่าวต่างทราบดีว่าสื่อมีความสามารถในการประกอบสร้างความหมายและมองว่าจะใช้ไปในทางใดก็ได้ แต่ก็ไม่ถึงกับสามารถกลับดำเป็นขาวได้เสียทีเดียว ทว่าอาจพอให้ภาพเป็นสีเทาได้บ้าง อย่างไรก็ดี การทำงานข่าวมีหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง กระบวนการประกอบสร้างความหมายโดยสื่อจึงเป็นไปได้ยากที่จะประกอบสร้างได้ด้วยนักข่าวเพียงคนใดคนหนึ่ง นอกจากนี้การประกอบสร้างความหมายในสภาพการทำงานจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทยส่วนใหญ่นั้นมักจะปะปนอยู่กับข่าวประจำวันยากต่อการสังเกต

เป็นที่น่าแปลกใจ เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ถึงประสบการณ์เกี่ยวกับการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าว นักข่าวส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า จากประสบการณ์ทำงานของตนหรือสังกัดของตนนั้นไม่พบการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวแต่อย่างใด แต่สามารถยกตัวอย่างข่าวที่มีการประกอบสร้างความหมายและภาพพจน์ให้กับคนในข่าวจากกรณีตัวอย่างของช่องอื่นได้ ทั้งนี้คำตอบที่ผู้วิจัยได้อาจเนื่องมาจากการที่นักข่าวส่วนใหญ่ไม่กล้าสำรวจตัวเอง หากพูดไปก็เท่ากับเป็นการวิพากษ์การทำงานขององค์กรและตนเองไปด้วย มีนักข่าวเพียงไม่กี่ท่านเท่านั้นที่ยอมรับอย่างตรงไปตรงมาว่าในการทำงานจริงนั้นมีการประกอบสร้างความหมายให้กับข่าวปะปนอยู่และหลีกเลี่ยงได้ยากในบางกรณี

การประกอบสร้างความหมายและภาพพจน์นั้น นักข่าวโทรทัศน์ไทยมองว่า นอกจากจะต้องอาศัยคุณลักษณะพิเศษของสื่อแล้ว ยังอาศัยตัวบุคคลผู้ตกเป็นข่าวด้วยที่จะต้องมีอะไรน่าสนใจในตัวเองอยู่ระดับหนึ่ง ขณะที่ในภาพยนตร์ สื่อมวลชนอเมริกันมักหยิบยกเอาคนธรรมดาขึ้นมาประกอบสร้างให้เป็นคนดัง และเพื่อเป็นทุนในการทำข่าวให้ดังได้ต่อ สื่อมวลชนไทยกลับชอบหยิบยกเอาคนดัง (Celebrity) ซึ่งก็คือคนที่มีชื่อเสียงหรือมีความสามารถอยู่แล้วมาเป็นข่าวโดยอัตโนมัติ เหตุผลประการแรก คือ คนเหล่านั้นซึ่งเป็นบุคคลที่มีมูลค่าในตัวเองอยู่แล้วสามารถให้ความมั่นใจกับสื่อว่าข่าวจะขายได้แน่นอน สื่อไม่ต้องเสียเวลาในการประกอบสร้างเรื่องราวให้ได้รับความนิยม เหตุผลประการที่สอง คือ สังคมไทยยังคงยกย่องผู้มีอำนาจจึงมักประกอบสร้างความหมายในแง่บวกทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจอันมักเกิดจากความเกรงใจ อย่างไรก็ดี ข่าวโทรทัศน์ไทยทุกวันนี้เริ่มมีการหยิบยกเอาคนธรรมดาขึ้นมาประกอบสร้างให้เป็นคนดังเช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาพยนตร์บ้างแล้ว อาทิ กรณีของแท็กซี่ สมพงษ์ เลือดทหาร

ความสามารถในการประกอบสร้างความหมายของนักข่าวโทรทัศน์ทั้งที่นำเสนอในภาพยนตร์และที่ปรากฏอยู่ตามสภาพการทำงานจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทยนั้น เชื่อมโยงถึงการตระหนักถึงการใช้เสรีภาพของนักข่าว ในมุมมองนักข่าวที่ควรต้องรู้ตัวว่าตนมีอิสระที่จะเสนอในสิ่งที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมและไตร่ตรองแยกแยะให้ดีว่าควรใช้เสรีภาพอย่างไร นอกจากนี้ เสรีภาพและความสามารถในการประกอบสร้างความหมายของสื่อมวลชนก่อให้เกิดคำถามเชิงจริยธรรมว่าเป็นเรื่องที่สื่อควรหรือไม่ควรกระทำ

3. ประเด็นทางจริยธรรม จรรยาบรรณ และสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์

จากภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์และสภาพการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ไทยนั้นต่างมุ่งสะท้อนถึงปัญหาเชิงจริยธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนในแง่มุมที่หลากหลาย ซึ่งกลายเป็นคำถามร่วมสำคัญที่พบทั้งจากภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ในภาพยนตร์และสภาพการทำงานจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทย โดยมีประเด็นสำคัญที่สรุปได้ดังต่อไปนี้

“สำนึกแห่งความเป็นมนุษย์” ภาพยนตร์เสนอว่า นักข่าวควรแยกความเป็นมนุษย์ออกจากการเป็นนักข่าวเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างสมกับเป็นมืออาชีพ คำถามที่เกิดขึ้นจากประเด็นนี้ก็คือ ‘หากพบเห็นคนเดือดร้อนต่อหน้าต่อตา นักข่าวในฐานะเพื่อนมนุษย์คนหนึ่งจะยื่นมือเข้าช่วยเหลือหรือไม่?’ ภาพยนตร์เสนอคำตอบในลักษณะที่ชี้ว่า “นักข่าวไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในข่าว และควรทำหน้าที่เป็นเพียงคนถ่ายทำข่าว” จากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทยพบว่า

โดยภาพรวมแล้ว นักข่าวส่วนใหญ่ยังให้คำตอบว่าเลือกการช่วยเหลือก่อน แม้จะมีนักข่าวส่วนที่ตอบว่าเลือกทำข่าวก่อน ทั้งนี้ควรพึงตระหนักว่าคำตอบที่ได้เป็นเพียงคำตอบจากคำถามตัวอย่าง แต่มิใช่สิ่งยืนยันว่าเมื่อปฏิบัติหน้าที่จริงแล้วนักข่าวจะทำได้เช่นนั้นเสมอไป อย่างไรก็ตาม ในอนาคตมีความเป็นไปได้สูงที่สำนึกแห่งความเป็นมนุษย์จะแยกออกจากการมีอาชีพเป็นนักข่าวชัดเจนมากขึ้น สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบธุรกิจการค้าภายในวงการสื่อมวลชน ระบบคิดของนักข่าวจึงต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับระบบปัจจุบันเพื่อความอยู่รอด ส่งผลให้มองข่าวและผู้ตกเป็นข่าวในลักษณะของสินค้า และมองในมิติของความเป็นเพื่อนมนุษย์น้อยลง สามัญสำนึกของนักข่าวเป็นเพียงสำนึกเฉพาะบุคคล มิใช่สำนึกของสื่อทั้งระบบแต่อย่างใด

“**ฉันทาคติและอคติในข่าว**” ภาพยนตร์นำเสนอว่า การเสนอข่าวของนักข่าวและสื่อโทรทัศน์เต็มไปด้วยการมีฉันทาคติและอคติของนักข่าวปะปน ความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยากหรือแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย และย่อมส่งผลกระทบต่อข้อเท็จจริงของข่าวที่ถูกสื่อเลือกนำเสนอ กลายเป็นการเลือกนำเสนอข่าวจากมุมมองของผู้สื่อข่าว ผู้ที่ได้รับผลกระทบสำคัญจากการมีฉันทาคติและอคติของสื่อต่อข่าวก็คือ ผู้ตกเป็นข่าวและประชาชนที่รับรู้ข่าวสาร

ในประเด็นนี้ นักข่าวไทยยอมรับว่า สภาพการทำงานจริงนั้นย่อมมีฉันทาคติและอคติต่อข่าวหรือบุคคลในข่าวเกิดขึ้นเสมอ แต่เป็นเพียงเรื่องส่วนตัวซึ่งซ่อนไว้ภายในจิตใจของนักข่าวแต่ละคนและไม่ได้นำเสนอออกไป เมื่อสอบถามถึงประสบการณ์ตรงต่อการมีฉันทาคติและอคติ นักข่าวส่วนใหญ่ก็สามารถยกตัวอย่างเรื่องนี้ได้จากงานข่าวของช่องอื่นๆ มิใช่ช่องตนหรือประสบการณ์ตรงแต่อย่างใด การตอบคำถามในลักษณะนี้เท่ากับสะท้อนให้เห็นว่า นักข่าวไม่ค่อยได้สำรวจการทำงานของตัวเองแต่กลับสำรวจการทำงานของนักข่าวคนอื่นหรือช่องอื่นแทน อย่างน้อยที่สุดก็ถือว่ายังโชคดีที่นักข่าวไทยพอมีความคิดเชิงวิพากษ์อยู่บ้างจากการที่สามารถแยกแยะยกตัวอย่างสิ่งผิดสิ่งถูกให้เห็นได้ แม้ว่าจะไม่ได้ย้อนสำรวจตัวเองมากเท่าที่ควรนักก็ตาม

“**การปกป้องแหล่งข่าว**” The Insider เป็นภาพยนตร์เรื่องเดียวที่นำเสนอการทำงานของสื่อโดยยึดหลักวิชาชีพนิยมในลักษณะสื่อในอุดมคติ แต่จากการสัมภาษณ์นักข่าวไทยกลับไม่ค่อยพบปรากฏการณ์การปกป้องแหล่งข่าวดังที่นำเสนอในภาพยนตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อไทยนั้นไม่เน้นการทำข่าวสืฟซึ่งมักเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งในประเด็นข้างต้น การปกป้องจึงมักเป็นเพียง

การปกป้องในลักษณะของการรักษาความลับของแหล่งข่าว หรือปกป้องไปตามหลักตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้เท่านั้น การปกป้องแหล่งข่าวของนักข่าวโทรทัศน์ไทยนั้นจึงไม่ใช่ประเด็นสำคัญและเป็นไปโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ

"มุมมองต่อผู้ชมและสื่อชี้นำสังคม" ภาพยนตร์ได้ถ่ายทอดภาพการรับรู้ข่าวสารของประชาชนผ่านสื่อโทรทัศน์ ประชาชนจึงเรียนรู้และเข้าใจความเป็นจริงทางสังคมตามที่สื่อมวลชนนำเสนอ สื่อมวลชนเป็นผู้ชี้นำสังคมและมองว่ากลุ่มผู้ชมซึ่งเป็นประชาชนในสังคมนั้นเป็นผู้รับข่าวสารที่ไม่สามารถคิดอะไรได้ด้วยตัวเอง สื่อป้อนอะไรให้ก็รับอย่างไม่ลืมหูลืมตา ท้ายที่สุดแล้วสื่อจึงรับบทบาทเป็นผู้ชี้นำสังคมไปโดยปริยาย

นักข่าวไทยให้ความเห็นต่อประเด็นดังกล่าวว่า แม้ปัจจุบันคนดูฉลาดขึ้นมาก อย่างไรก็ดีสื่อก็ยังมีความสามารถในการชี้นำทิศทางความคิดของผู้คนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง ประชาชนเองควรเพิ่มดุลยพินิจในการรับชมให้สูงขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่สื่อกับประชาชนต่างต้องรู้เท่าทันกันและกัน หากประชาชนเพิ่มความรู้เท่าทันสื่อให้มากขึ้นจะช่วยผลักดันให้สื่อเองเพิ่มความระมัดระวังในการทำงานสูงขึ้นตามไปด้วย ผู้วิจัยเห็นว่า ทิศทางของสื่อและสังคมจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับ "ความรู้เท่าทันสื่อของประชาชน" ที่จะช่วยเป็นตัวกระตุ้นและกำกับควบคุมการทำงานของสื่อให้มีความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น

โดยสรุปแล้ว ภาพยนตร์สะท้อนปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับการปฏิบัติหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์ภายใต้ระบบธุรกิจค้ากำไร เมื่อนำสภาพการทำงานจริงของนักข่าวโทรทัศน์ไทยไปเทียบเคียงกับภาพอาชีพที่ได้จากภาพยนตร์พบว่า ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีหลายกรณีที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ควรตระหนักว่าภาพยนตร์เป็นภาพขยายอาชีพแบบสำเร็จรูปที่วางอยู่บนพื้นฐานภายใต้สภาพการทำงานจริง การทำงานจริงของสื่อโทรทัศน์ไทยจึงไม่ปรากฏปัญหาในลักษณะชัดเจนขนาดนั้น แต่จะปะปนอยู่ระหว่างการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ การศึกษาภาพอาชีพเหล่านั้นได้ช่วยสะท้อนและอธิบายถึงปัญหา อุปสรรค ตลอดจนแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในสภาพการทำงานจริงของสื่อมวลชน อันเปรียบเสมือนสัญญาณเตือนให้สื่อไทยตระหนักและระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่อย่างรอบคอบมากขึ้น

ข้อจำกัดทางการวิจัย

1. การทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับนักข่าวโทรทัศน์โดยตรง เนื่องจากภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดมีจำนวนมากและภาพยนตร์บางเรื่องเป็นภาพยนตร์เก่าที่หาชมได้หายาก ผู้วิจัยจึงไม่สามารถวิเคราะห์พัฒนาการของภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์ที่ปรากฏในภาพยนตร์ได้หมดทุกเรื่อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง

2. ในการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยอาศัยการบอกเล่าจากความทรงจำของบุคคลที่เกี่ยวข้อง จึงอาจเป็นไปได้ที่ความทรงจำของผู้ให้สัมภาษณ์อาจคลาดเคลื่อนไปบ้าง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะภาพอาชีพนักข่าวโทรทัศน์จากสื่อภาพยนตร์ โดยอาศัยมุมมองที่มองว่า ภาพยนตร์เป็นสื่อในการสะท้อนปัญหาและวิพากษ์สังคม ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาถึงประเด็นหรือปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งๆ จากสื่อภาพยนตร์ ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการตระหนักและตรวจสอบปัญหาตลอดจนประเด็นทางสังคมผ่านมุมมองและการวิพากษ์สังคมของสื่อมวลชน โดยเฉพาะจากภาพยนตร์ไทยสู่สังคมไทย

2. จากการศึกษาในส่วนของประสบการณ์นักข่าวโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของนักข่าวโทรทัศน์ไทยกับการหาทางออกในการแก้ปัญหา เพื่อเข้าใจสภาพการทำงานจริงของนักข่าวได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3. ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีวิจัยที่อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการเชื่อมต่อระหว่างตัวบท (Intertexuality) และเนื้อหา (Intercontext) ซึ่งเป็นงานวิจัยตัวบทในแนวทางอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อสร้างแนวทางการศึกษาตัวบทที่หลากหลายและแตกต่างกันในงานวิจัยเดียวกัน อาทิเช่น การศึกษาบทสะท้อนกลับต่อกันและกันของข่าวระหว่างข่าวที่ได้รับการนำเสนอในรายการข่าวกับข่าวเดียวกันที่ถูกนำไปเสนอในรายการประเภทคุยข่าว หรือ ภาพยนตร์ต่างแนวแต่สร้างมาจากเรื่องเดียวกัน เป็นต้น การศึกษาในลักษณะนี้เป็นการทดลองที่อาจทำให้พบองค์ความรู้ใหม่ที่น่าสนใจได้

4. ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยถึงข่าวในประเด็นเกี่ยวกับสื่อมวลชนที่นำเสนอโดยสื่อมวลชนว่าพบอะไร อย่างไร และสะท้อนให้เห็นอะไรบ้าง ซึ่งอาจช่วยให้เกิดการพิจารณาหรือวิพากษ์การทำงานของสื่อมวลชนด้วยกันเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษดา เกิดดี. ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์: การศึกษาว่าด้วย 10 ตระกูลสำคัญ, กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ,2543.

กาญจนา แก้วเทพ. การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค, (กรุงเทพฯ : เอดิสัน เพรส โพรดักส์, 2542)

กาญจน์ แจ่มจำรัส. ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม (สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7). สัมภาษณ์ 29 กรกฎาคม 2546.

กิตติศักดิ์ สุวรรณโภคิน, นพมาส แววหงส์ และสุทธากร สันติธวัช. "จินตทัศน์แห่งเสรีชนและศิลปะการเล่าเรื่องในภาพยนตร์",อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, บก, จินตทัศน์ทางสังคมในภาษาสื่อมวลชน, (กรุงเทพฯ : โครงการหนังสือชุดวิจัยและพัฒนานิเทศศาสตร์, 2542)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. คนเฝ้าสื่อ, (กรุงเทพฯ : เอเชียเพรส (1989) จำกัด, 2542)

จุฑามณี คำแถม. ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม (ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.). สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2546.

ฉลองรัตน์ ทิพย์พิมาน. "โครงสร้างการเล่าเรื่องภาพยนตร์อเมริกันที่มีตัวเอกเป็นสตรี", ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2539)

ชยุตม์ เหมจักร. "ข่าวโทรทัศน์ที่มีคุณภาพในทัศนะผู้สื่อข่าวและผู้รับสาร", ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2544)

ชยุตม์ เหมจักร. ผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ (สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3). สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546.

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์, นพพร ประชากร และกาญจนา แก้วเทพ. "การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ที่สัมพันธ์กับวิธีการเล่าเรื่องในสื่อมวลชน",อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, บก, จินตทัศน์ทางสังคมในภาษาสื่อมวลชน, (กรุงเทพฯ : โครงการหนังสือชุดวิจัยและพัฒนานิเทศศาสตร์, 2542)

ดวงเดือน วงศ์ลา. ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม (ไอทีวี). สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546.

ตฤตณัย นพคุณ. "ความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์ไทย", ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2541)

ตระหนักจิต ยุตยรรยง. "การนำเสนอภาพอาชญากรรมผ่านรายการสารคดีเชิงข่าวอาชญากรรมทางโทรทัศน์", ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2541)

ทินกร ทองวรรณ. บรรณาธิการข่าวการเมืองและข่าวในประเทศ (ยูบีซีนิวส์). สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2546.

นภาพล ถนอมรัตน์. ผู้สื่อข่าวฝ่ายเฉพาะกิจ (สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3). สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2546.

นันทลักษณ์ นาคะโฆษิตสกุล. “ความสัมพันธ์ในการกำหนดประเด็นข่าวโทรทัศน์ระหว่างศูนย์ข่าวในส่วนภูมิภาคกับสถานีแม่ข่าย”, ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-มหาวิทยาลัย (2544)

บงกช เศวตามร์. “การสร้างความเป็นจริงทางสังคมของภาพยนตร์ไทย กรณีตัวละครหญิงที่มีลักษณะเบี่ยงเบน ปี พ.ศ. 2528-2530”, ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2533)

บุญรอด พัวศรี. ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรมและผู้ประกาศข่าว (สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5). สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546.

บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. ฐานันดรที่สี่ : จากระบบโลกถึงรัฐไทย, (กรุงเทพ : อมรินทร์วิชาการ, 2539)

บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. ศิลปะแขนงที่เจ็ด, (กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2538)

บุญเลิศ ช้างใหญ่. นักข่าวมืออาชีพ, (กรุงเทพฯ : มติชน, 2545).

เบ็ญจวรรณ ยันตพร. รองบรรณาธิการข่าวเศรษฐกิจ (ไอทีวี). สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546.

ประวิตร โรจนพฤกษ์. สื่อเสรีมีจริงหรือ : บทเรียนประชาธิปไตยและวัฒนธรรมสื่อไทย, (กรุงเทพฯ : เม็ดทราย, 2545).

ปริยากรณ์ โพธิ์ทอง. ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม (สำนักข่าวเนชั่น). สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2546.

ภิชา ป้อมค่าย. ผู้สื่อข่าวสายการเมือง (ช่อง 11). สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2546.

รวมพร ศรีสุมานนท์. “การวิเคราะห์การเล่าเรื่องทางโทรทัศน์ในรายการสัมภาษณ์”, ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2541)

รัชฎา ตรงดี. “ทัศนะต่อการประกอบอาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย”, ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2544)

วรพล พรหมิกบุตร. ทฤษฎีความเป็นกลางของสื่อสารมวลชน, (กรุงเทพฯ : โครงการตะเกียงร้ัว 2540, 2540).

วรวรรณ ซ่อนกลิ่น. ผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจ (สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5). สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2546.

วรวีร์ วูวนิชย์. ผู้ประกาศข่าวและผู้ช่วยบรรณาธิการข่าวต่างประเทศ (ไอทีวี). สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2546.

วิภา อุตมฉันท์. ปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม : หลักคิดและบทเรียนจากนานาประเทศ, (กรุงเทพฯ : ไอคอนพริ้นติ้ง, 2544).

วิโรจน์ ประกอบพิบูลย์. หัวหน้าแผนกข่าวเกษตร (ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.). สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2546.

วิไลรัตน์ โรจะโยธิน. ผู้สื่อข่าวและผู้ผลิตรายการทางเศรษฐกิจ (ยูบีซีนิวส์). สัมภาษณ์, 25 กรฎาคม 2546.

ศิริชัย ศิริกายะ,กาญจนา แก้วเทพ. ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531)

สุจินดา ประสงค์ตันสกุล. “การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการเล่าเรื่องรายการโทรทัศน์แบบเตือนภัยรายการ ‘เฉียด’” ”, ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2541)

สุทธากร สันติธวัช ,บก. หนังอเมริกัน : ประวัติศาสตร์และงานคลาสสิค, (กรุงเทพฯ : ห้องภาพสุวรรณ, 2538)

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทย : โครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบต่อเสรีภาพ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542)

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. สื่อมวลชนในยุคปฏิรูป, (กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545).

เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างสรรค์และการผลิตภาพยนตร์เบื้องต้น หน่วยที่ 9-15 คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2530)

เอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตภาพยนตร์ขั้นสูง หน่วยที่ 1-7 คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532)

ภาษาอังกฤษ

Alfred A. Knopf. In Search of Light : The Broadcasts of Edward R. Murrow 1938-1961, (USA : Afred A. Knopf, Inc, 1967)

Andrew Belsey, Roth Chadwick. Ethical Issues in Journalism and the Media, (New York : Routledge, 1995)

Conrad C. Fink. Media Ethics, (USA : Allyn and Bacon, 1995)

Denise J. Youngblood. The Magic Mirror, (USA : University of Wisconsin Press, 1999)

Frank Coffey. 60 Minutes : 25 Years of Television's Finest Hour, (Los Angeles : General Publishing Group, 1993)

Ib Bondebjerg, Ed. Moving Images, Culture and the Mind, (Luton, UK : University of Luton Press, 2000)

Jakob Lothe. Narrative in Fiction and Film:An Introduction, (New York : Oxford University Press, 2000)

Matthew Kieran, Ed. Media Ethics, (Great Britain : Routledge, 1998)

Sonia Livingstone. Making Sense of Television, (London : Routledge, second edition,1998)

Wes D. Gehring, Pushing the Capra Envelop Hero, Journal of Popular Film & Television, Vol.23, No.1, Spring 1995.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ภาวดี ทิพยรักษ์ เกิดเมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2523 สำเร็จการศึกษาจากคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2544 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีเดียวกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย